

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

**BİLİMSEL YÖNTEM
ÜNİVERSİTE ÖZERKLİĞİ
VE
DEMOKRATİK TOPLUM
İLKELERİ AÇISINDAN**

İSMAİL BEŞİKÇİ DAVASI

I

**DANIŞTAY DAVALARI-İDDİANAME-
ESAS HAKKINDAKİ MÜTALAA**

**BİLİMSEL YÖNTEM
ÜNİVERSİTE ÖZERKLİĞİ
VE
DEMOKRATİK TOPLUM
İLKELERİ AÇISINDAN**

**İSMAIL BEŞİKÇİ
DAVASI
I**

**DANIŞTAY DAVALARI-İDDİANAME-
ESAS HAKKINDAKİ MÜTALAA**

YURT KİTAP-YAYIN: 55

İSMAİL BEŞİKÇİ BÜTÜN ESERLER: 11-1

Yurt Kitap-Yayın'da Birinci Basım: Ocak 1993

(Bilimsel Yöntem, Üniversite Özerkliği ve Demokratik Toplum İlkeleri Açısından İsmail Beşikçi Davası I, daha önce, Komal Yayınevi'ce Nisan 1975'de Ankara'da, Çark Matbaası'nda yayınlanmıştır. Yurt Kitap-Yayın'ın yayınladığı bu kitap, Komal Yayınevi'nin yayınlamış olduğu kitabın Danıştay Davaları, İddianame ve Esas Hakkındaki Mütalaa bölümlerini içermektedir.)

Dizgi : Yurt Kitap-Yayın

Baskı : Aydınlar Matbaacılık

Montaj : Mehmet Aydın

YURT KİTAP-YAYIN

GMK Bulvarı Onur İşhanı Kat: 7 No: 176

Tel, fax: 417 35 49 KIZILAY-ANKARA <https://rantey.org>

**BİLİMSEL YÖNTEM
ÜNİVERSİTE ÖZERKLİĞİ
VE
DEMOKRATİK TOPLUM
İLKELERİ AÇISINDAN**

İSMAİL BEŞİKÇİ DAVASI

I

**DANIŞTAY DAVALARI-İDDİANAME-
ESAS HAKKINDAKİ MÜTALAA**

İÇİNDEKİLER

İKİNCİ BASKIYA ÖNSÖZ	15
KOMAL YAYINEVİ'NİN ÖNSÖZÜ	17

BÖLÜM I

12 MART'TAN ÖNCE (DANIŞTAY DAVALARI)

I. İHBAR	22
II. İHBARDAN SONRA ÜNİVERSİTE YÖNETİCİLERİNİN TUTUMUNDA MEYDANA GELEN BAZI DEĞİŞMELER	36
1. Derse Giriş Engelleniyor.....	36
2. Araştırma Olanakları Kısıtlanıyor	37
3. Başka Bir Fakülteye Geçiş İzini Verilmedi Bu Konudaki İstem Cevapsız Bırakıldı	37
III. TAHKİKAT KOMİSYONU KURULUYOR	38
1. Tahkikat Komisyonunun Sorusu	39
2. Tahkikat Komisyonuna Verilen Cevap	39
3. Tahkikat Komisyonunun Raporu	44
IV. YURT DIŞINA GİDİŞ ENGELENİYOR	46
1. Yurt Dışına Gitmek İçin Başvurma.....	46
a) Edebiyat Fakültesi Dekanlığı'na Verilen Dilekçe	46
b) Dekanlığın Olumlu Cevabı.....	46
2. OECD Bursundan Faydalanmak İçin İkinci Başvurma	47
a) Bölüm Başkanlığına Başvurma	47
b) Adaylığın Bölüm Başkanlığı ve Fakülte Dekanlığı Tarafından Kabulü.....	48
c) Adaylık Rektörlükçe de Kabul Edildi	48
d) Seçme Sınavlarına Giriş.....	48

3. Fen-Edebiyat Fakültesi'nde Kurulan Komisyon	49
4. OECD'nin Seçme Sınavının Kazanıldığına Dair Yazısı	51
a) <i>Dışışleri Bakanlığı'nın Atatürk Üniversitesi'ne Gönderdiği Yazı</i>	51
b) <i>Dışışleri Bakanlığı Yazısı Hakkında Bilgi Verilmiyor</i>	51
c) <i>OECD'nin Seçme Sınavının Kazanıldığına Dair Mektubu</i>	51
d) <i>Atatürk Üniversitesi Rektörlüğü'nden Yazı Hakkında Bilgi İstenmesi</i>	52
e) <i>OECD'nin Telgrafı</i>	53
f) <i>Telgraf Üzerine Rektörlüğe Tekrar Başvurma</i>	53
5. Rektörlüğün "Red" Cevabı.....	54
6. Üniversite "Red" Kararının Gerekçesini Bildirmiyor	54
7. Kararın İptali İçin Danıştay'a Başvurma	55
a) <i>Danıştay'a Başvurma</i>	55
b) <i>Rektörlüğün Savunması</i>	60
c) <i>Rektörlüğün Cevabına Cevap</i>	64
V. İKİNCİ TAHKİKAT KOMİSYONU	66
1. Olay	66
2. ÜNAS Duyurusu	66
3. Tahkikat Komisyonu.....	67
a) <i>Tahkikat Komisyonunun Birinci Sorusu</i>	67
b) <i>Birinci Soruya Cevap</i>	68
c) <i>Tahkikat Komisyonunun İkinci Sorusu</i>	68
d) <i>İkinci Soruya Cevap</i>	68
e) <i>Tahkikat Komisyonunun Üçüncü Sorusu</i>	69
f) <i>ÜNAS'ın Cevabı</i>	70
4. Tahkikat Komisyonunun Başka Görevleri	70
5. Rektörlüğün Kusur Bildirme Cezası	72

6. Kusur Bildirme Cezasına Karşı	
Milli Eğitim Bakanı'na Başvurma	73
7. Danıştay'a Başvurma.....	76
a) Danıştay'a Başvurma	76
b) Milli Eğitim Bakanı'nın Cevabı	78
c) Rektörlüğün Savunması.....	79
d) Davalının Savunmasına Verilen Cevap.....	82
e) Danıştay'ın Kararı	85

IV. GÖREVE SON VERME

1. Dekanlık Yazısı	85
2. Göreve Son Vermenin Gerekçesini Öğrenmek İçin Edebiyat Fakültesi Dekanlığı'na Gönderilen İhbarname	86
3. Danıştay'a Başvurma	86
4. Yürütmenin Durdurulması	88
5. Rektörlüğün Başka İşlemleri ve Bununla İlgili Olarak Danıştay'ın Verdiği Yürütmenin Durdurulması Kararı	90
6. A.Ü. Fen-Edebiyat Fakültesi Dekanlığı'na Gönderilen ve Göreve Son Verme İşleminin Gerekçesini Soran İkinci İhbarname	90
7. İkinci İhbarnameye Dekanlığın Verdiği Cevap	91
8. Rektörlüğün Danıştay'a Gönderdiği Savunma.....	92
a) Dekanlık Teklifi.....	92
b) Zatişleri Müdürünün "Görevine Son Verilmesinde Sakınca Yoktur" Şeklindeki "Olur"u	93
c) Rektörlüğün Göreve Son Verme İşlemi	94
d) Rektörlüğün Savunma Dilekçesi	95
9. Fen-Edebiyat Fakültesi Dekanlığı'nın Danıştay'a Gönderdiği Savunma Dilekçesi	98
10. Danıştay'ın, Yürütmenin Durdurulması Kararının Kaldırılması İstemini Reddeden Kararı	102

11. Rektörlüğün Savunmasına Verilen Cevap	103
12. Dekanlığın Savunmasına Verilen Cevap	111
13. Rektörlüğün Yeni Cevabı	114
14. Dekanlığın Yeni Cevabı	131
15. Rektörlük ve Dekanlığın İkinci Cevaplarına Karşı Verilen Cevap.....	133
16. Duruşma ve Karar	139

VII. DANIŞTAY'IN KARARLARI UYGULANMIYOR.....139

1. Göreve İade İçin Atatürk Üniversitesi Rektörlüğü'ne Başvurma.....	139
2. Rektörlük Dilekçe İle İlgili İşlem Yapmıyor	140
a) <i>Dekanlığa Gönderilen Üçüncü İhbarname</i>	140
b) <i>A. Ü. Rektörlüğü'ne, Hukuk dışı ve Anti-Demokratik Tutum ve Davranışları Hakkında Gönderilen İkinci İhbarname</i>	142
c) <i>Edebiyat Fakültesi Dekanlığı'na Hukuk-dışı ve Anti-Demokratik Tutum ve Davranışları Hakkında Gönderilen Dördüncü İhbarname</i>	150

VIII. REKTÖRLÜK GÖREVE İADE EDİYOR FAKAT

BU SEFER DE MAAŞLARI VERMİYOR

1. Rektörlüğün Yazısı	153
2. Maaşlar İçin Rektörlüğe Başvurma ve Bu İsteğin Reddedilmesi	154
a) <i>Rektörlüğe Başvurma</i>	154
b) <i>Rektörlüğün Red Cevabı</i>	155
3. Danıştay'a Başvurma	155
a) <i>Danıştay'a Başvurma</i>	156
b) <i>Rektörlüğün Cevabı</i>	158
c) <i>Cevaba Karşı Cevap</i>	160
d) <i>Milli Eğitim Bakanlığı'nın Cevabı</i>	162
e) <i>Dava Devam Etmektedir</i>	164

IX. REKTÖRLÜK YILLIK İZNİN KULLANILMASINA DA	
ENGEL OLUYOR	164
1. Yıllık İzin İçin Bölüm Başkanlığına Başvurma	164
2. Bölüm Başkanlığının "... İzne Ayrılmasında Sakınca Yoktur..." Şeklindeki Yazısı	165
3. Fen-Edebiyat Fakültesi Dekanlığı'nın "... İsteddiği Tarihte İzne Ayrılmasında Bir Sakınca Yoktur..." Diyen Yazı	165
4. Rektörlüğün Yıllık İzin İsteğini Reddeden Kararı	165
5. Danıştay'a Başvurma	166
a) <i>Danıştay'a Başvurma</i>	166
b) <i>"Yürütmenin Durdurulması İstemi"nin Reddi</i>	170
c) <i>Rektörlüğün Savunması</i>	172
d) <i>Milli Eğitim Bakanlığı'nın Cevabı</i>	174
e) <i>A. Ü. Rektörlüğü'nün ve Milli Eğitim Bakanlığı'nın Savunmalarına Verilen Cevap</i>	175
f) <i>Karar</i>	180
X. SİYASAL BİLGİLER FAKÜLTESİ'NE GEÇİŞ	180
XI. TUTUKLAMA	180

BÖLÜM II

12 MART 1971'DEN SONRA (DİYARBAKIR DURUŞMALARI)

KISIM I

İLK TAHKİKAT

I. DAVANIN MUHBİRLERİ	181
1. Dekan Prof. Dr. Turhan Tufan Yüce ve Arkadaşlarının İhbarı	181
2. Asistan Dr. Celal Cihangiroğlu'nun İhbarı	182

3. Doç. Dr. Orhan Türkdoğan'ın İhbarı	183
4. Rektör Prof. Dr. Kemal Bıyıkoglu'nun İhbarı	183
II. GIYABI TUTUKLAMA.....	184
III. ASKERİ SAVCI TARAFINDAN ALINAN İFADE.....	185
IV. İDDİANAME	185

KISIM II

DURUŞMA

I. ANAYASAYA AYKIRILIK, MAHKEMENİN GÖREVSİZLİĞİ, YETKİSİZLİĞİ İDDİALARI.....	189
II. SORGU	190
III. İSTİNABE YOLU İLE ALINAN İFADELER VE İFADELERLE İLGİLİ BAZI BELGELER.....	191
1. Muhbir-Tanık Dekan Prof. Dr. Ahmet Kurt	191
2. Tanık Doç. Dr. Cevdet Gökalt	191
3. Erzurum Cumhuriyet Savcılığının Bir Yazısı	192
4. Tanık Mehmet İsaoglu	193
5. Muhbir Tanık Dekan Prof. Dr. Turhan Tufan Yüce	193
6. Tanık Avukat İbrahim Bilici	195
7. Tanık Dekan Prof. Dr. Selahattin Olcay	195
8. Bir Takipsizlik Kararı.....	196
9. Tanık Prof. Dr. Mithat Torunoğlu	197
10. Tanık Yavuz Akpınar	197
11. Tanık Yılma Durak.....	198
12. 2305 Numaralı Öğrenci Yılma Durak'a Sınavlarda Sorulan Sorular	199
a) 25 Aralık 1967 Genel Sosyoloji Ara Sınavı	199
b) 17 Ocak 1968 Genel Sosyoloji Ara Sınavı.....	199
c) 22 Ocak 1968 Genel Sosyoloji	
Yarıyıl Sınavı	200

<i>Tam Numara Almıştır</i>	200
13. Tanık Turgut Karabey	200
14. Tanık Coşkun Ak	201
15. Muhbir-Tanık Dr. Celâl Cihangiroğlu	201
16. Tanık Erdal Birkan	201
17. Muhbir-Tanık Dr. Celâl Cihangiroğlu'nun İkinci İfadesi.....	202
18. Tanık Erdal Birkan'ın İkinci İfadesi.....	202
19. Tanık Mustafa Göktaş	202
20. Tanık Mustafa Aktaş	203
21. Muhbir Asistan İbrahim Kozak	204
22. Muhbir Tanık Prof. Dr. Orhan Türkdoğan	204
23. Muhbir-Tanık Rektör Prof. Dr. Kemal Bıyıkoglu	204

IV. DURUŞMALAR SIRASINDA MAHKEMEYE VERİLEN

ÇEŞİTLİ DİLEKÇELER (1, 2, 3)..... 205

V. İDDİANAME II 206

1. Ek İddianame	206
2. Ek İddianamenin Geri Alınışı	206
3. Erzurum-Kars Dev-Genç Örgütü ve Devrimci Gençlik Örgütü ile İlgili İddianame	206
4. İddianame II.....	207
5. Mahkemeye Verilen Dilekçeler (4, 5)	209
6. Kovuşturmaya Yer Olmadığı Kararı	210

VI. YENİ İFADELER VE BUNLARLA İLGİLİ

BAZI BELGELER..... 214

24. Tanık Mustafa Aydın.....	214
25. Muhbir-Tanık Mehmet Eyüboğlu	217
26. Tanık Alâaddin Başar	218
27. Tanık Mehmet İshakoğlu	222
28. Tanık Casim Gürbüz.....	225
29. Tanık Asistan Celâlettin Atamanalp	228

30. Tanık Murat Altın	232
31. Tanık Rıza Müftüoğlu	233
32. Tanık Recai Çınar.....	235
33. Tanık Okan Şengöz.....	235
34. Tanık Muammer Gençoğlu	236
35. Tanık Asistan Osman Okka.....	237
36. Muhbir-Tanık Asistan Dr. Hüseyin Ayan	238
37. Tanık Asistan Nurhan Akyüz	241
38. Tanık Asistan Celâl Tarakçı.....	242
39. Yüzleştirme	244
40. Tanık Atamer Güreş	245
41. Atamer Güreş'in Birinci İfadesi.....	245

VII. BAZI MUHBİR-TANIKLARIN VE TANIKLARIN

MAHKEME HUZURUNDA DİNLENİLMELERİ..... 245

1. Muhbirlerin, Muhbir-Tanıkların ve Tanıkların Mahkeme Huzurunda Dinlenilmeleri İle İlgili İstem 245
2. Mahkemenin Bazı Muhbir, Muhbir-Tanık ve Tanıkların Mahkeme Huzurunda Dinlenilmeleri İle İlgili Kararı 246
3. Mahkemeye Verilen Dilekçe (6) 246
4. Muhbir ve Muhbir-Tanıkların ve Tanıkların Huzurda Dinlenilmeleri 246
 - a) *Muhbir-Tanık Rektör*
 - Prof. Dr. Kemal Bıyıkoglu.....* 247
 - b) Muhbir-Tanık Prof. Dr. Orhan Türkoğlu* 250
 - c) Tanık Prof. Dr. Mithat Torunoğlu* 254
 - d) Mahkemenin Hukuk Dışı ve Usulsüz Tutumlarına İtiraz* 255
 - e) Mahkemenin İtirazla İlgili Kararı.....* 256
 - f) Tanık Prof. Dr. Şaban Karataş.....* 258
 - g) Muhbir-Tanık İbrahim Erol Kozak* 264
 - h) Mahkemeye Verilen Dilekçe (7).....* 267
 - i) Askeri Savcının Beyanları* 267

5. Mahkemeye Verilen Dilekçeler	268
a) Dilekçe (8).....	268
b) Muhbir-Tanık Asistan İbrahim Erol Kozak'ın Mektubu	269
c) Dilekçe (9).....	274
VIII. ASKERİ SAVCININ HER TÜRLÜ BİLİMSEL ÇALIŞMAYI BU ARADA DOKTORA TEZİNİ SUÇ DELİLİ OLARAK MAHKEME HUZURUNA GETİRMESİ ve MAHKEMENİN BU KONULARLA İLGİLİ KARARLARI	274
IX. İDDİANAME III	282
1. İstanbul Basın Savcılığının İddianamesi	282
2. İddianame III.....	285
3. Sörgü	285
4. Bilirkişi Raporu	287
5. Bilirkişi Raporunun Reddi	287
6. Dosyanın Esas Dosya İle Birleştirilmesi	288
X. DURUŞMALAR SIRASINDA MAHKEMEYE VERİLEN DİLEKÇELER	288
1. Dilekçe 10	288
2. Dilekçe 11	288
3. Dilekçe 12	288
XI. ASKERİ SAVCININ ESAS HAKKINDAKİ MÜTALAASI	289
I. SANIĞIN İDEOLOJİSİ VE YÖNTEMİ	289
II. SANIĞIN ÇOK YÖNLÜ İDEOLOJİK FAALİYETLERİ	291
1. Sanığın Öğretim Münasebetlerinden Yararlanarak Giriştiği İdeolojik Faaliyetler	292
2. Sanığın Akademik Çalışma Özgürlüğü ve Olanaklarından Yararlanarak Giriştiği İdeolojik Faaliyetler	314

III. SANIĞIN İDEOLOJİSİ YÖNTEMİNDE ÇEŞİTLİ ÖRGÜTLER İÇERİSİNDE YER ALAN

FAALİYETLERİ	322
1. Sanığın Üniversite Asistanları Sendikası İçindeki İdeolojik Faaliyetleri.....	322
2. Sanığın Fikir Kulüpleri Federasyonu ve Türkiye Devrimci Gençlik Federasyonu'na Yönelik İdeolojik Faaliyetleri.....	327
3. Sanığın Doğu Devrimci Kültür Ocakları İle Olan İdeolojik Faaliyetleri.....	331
4. Sanığın Türkiye İşçi Partisi İle Olan ve Her İki İdeolojisinden Kaynak Alan Faaliyetleri.....	338

IV. SANIĞIN İDEOLOJİSİ YÖNTEMİNDEKİ

BASIN-YAYIN FAALİYETLERİ	346
1. Doğu Anadolu'daki Göçebe Kürt Aşiretlerinde Toplumsal Değişme- Geçiş Halindeki Toplamlar	347
2. Doğu Mitingleri'nin Analizi	349
3. Doğu'da Değişim ve Yapısal Sorunlar.....	353
4. Doğu Anadolu'nun Düzeni, Sosyo-Ekonomik ve Etnik Temeller	354
5. Sanığın Aşırı Sol Eğilimi İle Tanınan Basın Organları Vasıtasıyla Sürdüğü İdeolojik Faaliyetleri.....	400

V. SANIĞIN ŞAHSİ MÜNASEBETLER HALİNDE YÜRÜTTÜĞÜ İDEOLOJİK FAALİYETLERİ.....

407

VI. SANIĞIN ÇOK YÖNLÜ FAALİYETLERİ SONUCU

OLARAK ORTAYA ÇIKAN DURUMUN CEZA YASASI AÇISINDAN TAHLİL VE DEĞERLENDİRİLMESİ

415

NETİCE ve TALEP	433
------------------------------	------------

DİZİN	435
--------------------	------------

Bilimsel Yöntem, Üniversite Özerkliği ve Demokratik Toplum İlkeleri Açısından İsmail Beşikçi Davası I, ilk olarak 1975 yılında, **Komal Yayınevi** tarafından yayınlanmıştı. O yıllarda, davanın öteki ciltleri yayınlanamamıştı. Bu dizi, 12 Mart döneminden önceki Danıştay davalarını ve 1971'de, Diyarbakır-Siirt İlleri Sıkıyönetim Komutanlığı 1 Numaralı Askeri Mahkemesi'nde yapılan duruşmaları içermektedir.

Yurt Kitap-Yayın, Ocak 1992'de davanın üçüncü, Temmuz 1992'de de beşinci cildini yayınladı.

Birinci cilt, bu sefer, teknik nedenlerden dolayı ikiye bölündü. İkinci bölüm, ikinci cilt olarak yayınlanacak.

Kitap, bazı maddi yanlışların düzeltilmesinin dışında aynen yayınlanıyor. Yalnız “**Kısım II Duruşma/V İddianame II**” bölümünden sonra “**Takipsizlik Kararı**” başlıklı yeni bir belge konuldu. Bu belge, **6. Takipsizlik Kararı (Belge 124)** ana başlığıyla konuldu. Ondan sonraki belgelerin numarası da birer sayı büyümüş oldu...

Çok rahat bir şekilde anlaşılacağı gibi, bu kitaptaki belgeler, Danıştay'daki dava dosyalarından ve sıkıyönetim mahkemesindeki dava dosyalarından alınmıştır. Özellikle Danıştay'da dava yürürken üniversitede halen görevli bir arkadaşımın, dostumun, çok yakın ilgisini ve yardımını gördüm. Bazı belgelerin elde edilmesinde çok büyük yardımı oldu. Bu teşekkürü bile açıklayamamanın derin hüznünü taşıyorum.

↳ Bu dava bir ihbarla başlıyor. (Belge 1). Bu belgede, Kürtlerin aslının Türk olduğu iddia ediliyor. Kürtçe'nin, Türkçe'nin bir şubesi olduğu vurgulanıyor... Bu görüşlere inanmayanların suç işlemiş oldukları ısrarla belirtiliyor, bu kişilerin cezalandırılmaları, cezaevine konulmaları isteniyor... Dava, bu ihbar üzerine kuruluyor, geliyor... Mahkeme ihbarları aynen kabul ediyor. İhbarlar doğrultusunda karar veriyor. Kürt diye bilinen bir ulusun mevcut olmadığını, Kürtçe diye bilinen bir dilin mevcut olmadığını karara bağlıyor. Askeri Yargıtay, bu kararı hemen onaylıyor. Bu konularla ilgili olarak pek çok profesörün ifadesi var.

Bu ihbarın yapıldığı ve tekrar edildiği yılları hatırlayalım, 1960'lı yılların sonları, 1970'li yılların başları... Günümüzdeyse, Kürtlerin ulusal varlığı, Kürtçe'nin bağımsız bir dil olduğu, artık, Türk hükümetleri tarafından bile kabul ediliyor. Bu durumda, Türk üniversitesi hakkında ne düşünebiliriz? Türk üniversitesinin düşüncesinin, tavır ve davranışının, inanırlılığının, güvenilirliğinin, bu açıdan da incelenmesi gerekir... Resmi ideolojiden bağımsız bir şey düşünemeyen bir zihniyetin bilimi üretmesi mümkün müdür?

Ya mahkemelerin tavrı? Kürtlerin varlığı veya yokluğu mahkemeler tarafından karara bağlanabilecek bir konu mudur? Resmi ideoloji doğrultusundaki bu tavır ve davranış mahkemelere saygınlık verir mi?

Kitabın yeniden dizilmesinde Yurt Kitap-Yayın'ın çok büyük emeği ve yardımı oldu... Sevgiyle anıyorum.

Kasım 1992 Ankara

İsmail Beşikçi

İsmail Beşikçi davası, bilim dışı ve anti-demokratik davranışlara karşı bilimin ve demokrasinin savunmasıdır. Aslında, bilim, demokrasi, eşitlik, özgürlük gibi kavramları savunmak son derece kolaydır. Çünkü bunlar insanlığın, asırlardır mücadelesini yaptığı, evrensel geçerliği olan araç ve sistemlerdir. Bu bakımdan bunları savunan kişiler “bilme”nin ve bilmeye dayanan “inanma”nın verdiği rahatlık ve huzur içindedirler. Fakat bu kavramlara karşı çıkmak oldukça zordur. Çünkü hiç kimse, açık açık bilim dışı davranışların, insanlığın ve toplumların yararına olduğunu, anti-demokratik sistemlerin daha yararlı olduğu fikrini savunamaz. Bu oldukça zor bir iştir.

Fakat çok zor olan bu işler, Türkiye’de, “bilim” ve “demokrasi” maskesi altında 50 senedir, büyük bir ustalıkla sürdürülmektedir.

Bilimin, toplumdan topluma, kişiden kişiye değişmeyen evrensel özellikleri vardır. Örneğin, bilimin olgusal olduğu, gerçeklere dönük olduğu tartışılması mümkün olmayan kesin doğrulardır. Hangi koşullarda olursa olsun, bilimin ve bilim adamının yalan söyleyemeyeceği, resmi ideolojiyi kabullenemeyeceği, resmi ideolojiyi bilim diye sunamayacağı büyük bir gerçektir.

Bu temel doğrulara rağmen, Türkiye’de Kürt sorunu konusunda bilim, “yalan”ın ve “inkâr”ın bir aracı olarak kullanılmaktadır. Bilim ve bilim adamına duyulan saygı, her şeyden önce, onun yalan söylemeyeceği inancından gelir. Halbuki bu konuda profesörler açıkça yalan söylemektedirler. Resmi ideolojinin propagandasını yapabilmek için birbirleri ile yarışa girmekte, siyasal iktidarların sempatilerini toplamaya çalışmaktadırlar. Fakat, profesörlerin uzun unvanları, artık, on’ların, bilim dışı tutumlarını gizlemeye yetmeyecektir.

Nitelikleri ne olursa olsun Türkiye'deki üniversitelerin ve üniversite mensuplarının ortak bir yönü vardır: Kürt sorunu konusunda yalan söylemek, resmi ideolojiyi tartışılmaz tek gerçek olarak kabul etmek, bunun propagandasını yapmak. Öğrencilerine toplumsal bilimlerin "normatif" olmadığını, yani olması gerekeni değil, olanı araştırdığını anlatan üniversite, Kürt sorunu konusunda kesinlikle normatif bir tavır içindedir. Vatan sevgisi, millet sevgisi, halkçılık... gibi sosyolojik olarak mahiyetinin ne olduğu kolayca belirlenemeyen sübjektif kavramları, araştırmalarına varsayım yapmaktadır. Bu, Doğu ile ilgili olarak yapılan araştırmaların, açıklanması dahi gerekli görülmeyen, temelde duran bir varsayımdır: Türkiye'de yaşayan herkes Türk'tür ve ancak Türk olan mutludur. Resmi ideolojiyi savunmak kaygısıyla, bilimin olgusal ve gerçeğe dönük niteliğine böylesine ters düşen, Kürt halkının somut varlığını inkâr edebilmek için böylesine yalan söyleyen, toplumdan kopan bir üniversitede, bilimin değil, jurnalciliğin üretilmesi şaşılabilecek bir şey değildir.

Resmi ideolojiye itibar etmeyip gerçekten bilimsel bir yöntemle düşünenler olabilir, bilmiyoruz. Veya bilimsel düşündüğü halde, çeşitli nedenlerle bunu açıklayamamış olanlar da bulunabilir. Açıklanamayan, açıklanamayan düşüncelere ise, düşünce denilemeyeceği şüphesizdir.

Üniversitenin bu özelliği o kadar açıktır ki, en demokratik görünümde olan, kamuoyunda böyle bir izlenim yaratabilmiş bir birimi ile en tutucu olanı arasında hiçbir nitelik farkı yoktur. İkincisi, işini açıkça kamuoyu önünde yapmakta birincisi ise gizli. İkincisi, üniversite özerkliğine açıkça karşı çıkmakta, birincisi ise özerk üniversite adı altında resmi ideolojiye yandaş olduğunu göstermektedir. İkincisi, resmi ideolojinin tartışılmaz tek gerçek olduğunu açıkça beyan etmektedir. Birincisi ise, idarenin, tutuculuğu açıkça ortada duran çeşitli kurallarını maske yaparak ve egemen siyasal güçlerin gölgesine sığınarak, üniversitede, resmi ideolojiden başka hiçbir düşüncenin üretilmeyeceğini ispat etmektedir. İkincisinin jurnalcisi, bilim dışı, hukuk dışı ve anti-demokratik tavırları, yıllar sonra birincisi tarafından aynen benimsenerek hukuksal (!) bir işleme dayanak yapılabilmektedir.

En çok konuşulan, yazılan kavramlardan bazıları da insan hak-

ları, demokrasi, özgürlük, eşitlik... dir. Türkiye'de çeşitli üniversitelerde ve üniversitelerin dışında, "İnsan Haklarını Araştırma ve Koruma Enstitü'leri" kurulduğu halde, bu enstitülerde Kürt sorununa eğilmemek için büyük bir gayret gösterilmektedir. Demokrasinin temeli olarak bilinen eşitlik, aslında hiçbir kayıt ve koşula bağlanamaz. Fakat Türkiye'de Kürt halkı ve Kürt halkına mensup olanlar, ancak, kendi ana dillerini, kültürlerini, kendi özlerini reddettikleri, yani köleleştikleri ölçüde hakim ulus ve onun fertleri ile eşit sayılmıştır. Bir kişinin kamu hizmetlerinden yararlanması, kamu hizmetlerinde görev alması, ancak kendi özünü reddedip Türkleşmesi koşuluna bağlanmıştır. Çağdaş demokratik toplumu savunanlara, insanca yaşamak isteyenlere, yani kendi özünü ve kültürünü reddetmeyenlere, savunanlara, gösterilen yer zindan ve zulümden başka bir şey değildir.

Böylesine bir eşitlik anlayışı, yani bir halkın ve o halka mensup herhangi bir kişinin köleleşmesi koşuluna bağlanan bir eşitlik uygulaması, hukukun çeşitli kollarını okutan, hiçbir profesörü rahatsız etmemektedir. İnsan hakları, kamu hürriyetleri, ana haklar, temel hürriyetler okutan hiçbir profesörü rahatsız etmemiştir. Anti-demokratik olduğu, dünyada bir eşi daha bulunmayacak derecede ırkçı olduğu gün gibi ortada duran bu fikir ve uygulamadan hiçbir solcu yazar, hiçbir sağcı yazar, hiçbir demokrat kişi, demokrasi aşığı hiçbir kurum ve kişi rahatsız olmamaktadır. Çünkü dünyada hiçbir halkın temel demokratik hakları, o halkın somut varlığı inkâr edilmek ve yok sayılmak suretiyle gasp edilmemiştir.

Diyarbakır duruşmaları ve ondan sonra meydana gelen olaylar, üniversitenin ne kadar çürük, kof bir kurum olduğunu, uzun unvanlı, kocaman görünümlü profesörlerin objektif bir gerçeği reddedebilmek, üniversitede objektif bir gerçeğin ifade edilmesini engelleyebilmek için uydurdukları yalanlarla, takındıkları tavırlarla ve ortaya attıkları gerekçelerle nasıl cüceleştiklerini açıkça ortaya koymuştur.

Burada onulmaz yara alan, bilim değil, üniversitenin bizzat kendisidir. Çünkü bilim bir araçtır. Olguları ve olgusal ilişkileri kavrama ve açıklama aracı. *Düşünce maddenin* yani toplumsal hareketin bir yansıması olduğuna göre, toplumsal olgu ve ilişkiler sürdü-

gü sürece, bunu doğru olarak kavrayacak ve anlatacaklar. elbette olacaktır. "Sağcısı-solcusu", ilericisi-tutucusu, herkes; resmi ideolojiyi doğrulamak için, "... masaldaki vezirler gibi, gerçeği görmeyip krala dalkavuklukta yarışadursunlar..." düzenden hiçbir çıkarı olmadığı için gerçeği söyleyiveren "çocuk"(*) örneği, meselenin gerçek sahipleri de hızla bilinçlenmekte ve bunlar çığ gibi büyümektedir.

Yine bunun gibi, son zamanlarda, özellikle bazı sol çevrelerin gerçeğin özünü kavramaya çalıştıklarını görmemek de mümkün değildir.

Yığınlarla organik ilişkiler kurmanın tek yolu somut koşulların somut tahlilidir. Somut olan ise, birinci derecede olgular ve olgusal ilişkilerdir. Bunlar yok farzedilerek veya görmemezlikten gelinerek somut durumun somut tahlili yapılamaz.

İsmail Beşikçi, davasının dört safhasında da gerçekleri bilimsel bir yöntemle ifade etmiştir. Sorunu, birinci safhada muhbir profesörlerin bilimsiz, demokrasiz ihbarlarına karşı sıkıyönetim savcılığında; ikinci safhada ise, askeri savcının bilim, gerçek ve demokrasiz iddialarına karşı sıkıyönetim mahkemesinde savunmuştur. Üçüncü safhada, askeri savcının bu tutumunu aynen benimseyen sıkıyönetim mahkemesi kararına karşı Askeri Yargıtay'da; dördüncü olarak ise, hüküm mahkemesinin bu tutumlarını aynen benimseyen Askeri Yargıtay'a karşı, "tashih-i karar" safhasında savunmuştur.

Görülebileceği gibi İsmail Beşikçi savunmasını yaparken son derece rahattır. Yaptığı işten emindir ve huzur içindedir. İnançlıdır. Çünkü en büyük güç bilgidir. Bu, bilimi, demokrasiyi, eşitliği savunmanın verdiği huzur ve rahatlıktır. İsmail Beşikçi, savunmasında, Kürt halkının somut varlığını ve bu varlığın gereği olan şeylerin, demokratik, özgür ve eşit koşullar içinde ortaya çıkarılmasının tespitini yapmaktadır. Bunu yaparken herhangi bir önermede bulunmuyor. Sosyolojik tespitin, ancak, uzun vadeli bir süreç içinde geliştirilip yaygınlaşacağı, kabul göreceği, kitlelerce ve yöneticilerce benimseneceği mümkün olacağından, İsmail Beşikçi araştırmalarının sonuçlarının belirlenmesinde ve bu sonuçlara önermeler getirilmesinde aceleci değildir, telaş göstermemektedir. Tersine karşısındakiler,

(*) Andersen; Masallar, Çeviren: **Nurullah Ataç**, İstanbul 1952/Kralın Yeni Elbiseleri

somut olayın somut tahlilinin ve tespitlerin ortadan kaldırılması ya da engellenmesi için çok aceleci ve telaşlıdır. Bunun için tehdit, terör ve inkârdan başka hiçbir şey ifade etmemektedirler. Çünkü bilim, demokrasi, eşitlik gibi kavramlara karşı durmak sanıldığından çok daha zordur. Hele, “eşitlik” maskesi altında, bir halkın köleleşmesini; bir dilin, bir kültürün eritilmesini, yok edilmesini savunmak, insanca yaşamasına engel olmaya çalışmak kolay olamaz. Dağarcığında bu yüce şeyleri savunacak bir şeyleri olmayanların, sorunlara uzun vadede bir öneri getiremeyecek olanların terör, baskı ve inkârdan başka hiçbir şey ifade edememeleri normaldir.

Yine görüleceği gibi İsmail Beşikçi davası, sıkıyönetimle birlikte, Diyarbakır'da başlayan bir dava değildir. İsmail Beşikçi'nin, yazıp yayınladığı bir kitaptan dolayı, üniversitedeki görevine son verilmiş bir kişi olduğunu unutmamak gerekir. (Bk. Belge 50, Belge 51) Bu bakımdan bu ihraç ve buna bağlı olarak Danıştay'da açılmış davalara ait belgeleri de yayınlamayı uygun bulduk.

İsmail Beşikçi Davası ile ilgili kitap iki cilt olacaktır. Birinci ciltte, Danıştay davaları ve Diyarbakır Sıkıyönetim duruşmalarına ait ihbar, sorgu, duruşma, savunma kısımları ve bunlara ait belgeler yer alacaktır. İkinci ciltte ise, sıkıyönetim mahkemesinin gerekçeli kararı, Danıştay davaları ile ilgili kararlar. Yine aynı ciltte temyiz istemi, Askeri Yargıtay'ın cnama kararı, tashih-i karar istemi ve bu istemin reddi kararı ve bunlarla ilgili öteki belgeler yer alacaktır.

Bu belgeleri yayınlamakla büyük bir görevi yerine getirdiğimize inanıyoruz.

Nisan 1975

KOMAL

**12 MART'TAN ÖNCE
(DANIŞTAY DAVALARI)**

I. İHBAR

Gerek 12 Mart 1971'den önceki idari soruşturmaların ve üniversitedeki göreve son verilmesinin, gerekse daha sonra gelişen sıkıyönetim içindeki adli soruşturmaların temeli bir ihbara dayanmaktadır. Sosyoloji Doçenti **Dr. Orhan Türkdoğan** tarafından yapılan bu ihbar, ihbar konusu olan olayları açıkladığı gibi idari ve adli soruşturmaların yönünü de belirlemektedir. Aynı zamanda onlara temel dayanak olmaktadır. Son derece önemli olan bu belge, Atatürk Üniversitesi Rektörlüğü'nün **Prof. Dr. Kemal Bıyıkoglu** imzasıyla Danıştay 5. Dairesi'ne, 24.8.1970 gün ve 266.4/3991 sayı ile gönderdiği savunma yazısının ekidir. (Dosya No: 1970/4963) Ayrıca Diyarbakır-Siirt İlleri Sıkıyönetim Komutanlığı 1 Numaralı Askeri Mahkemesi, Esas 1972/6 sayılı dava dosyası içinde de bu belge vardır. Sıkıyönetim Komutanlığına yapılan ihbarlarda muhbirlerin tamamı ihbarlarını bu belgeye dayanarak yapmaktadır. Belge aynen şöyledir:

Belge 1

26 Ocak 1968

**Fen-Edebiyat Fakültesi Dekanlığı'na
ERZURUM**

"Fakülteniz Sosyoloji Asistanı **Dr. İsmail Beşikçi** öğretim ve akademik faaliyetlerinde öğrenci ve öğretim mensupları arasında

Marksist ve bölgecilik propagandası yapmaktadır. Aşağıda vesika ve delilleriyle sunacağım hususlar eğer incelenirse bu gerçeği dekanlığınızın da bizzat yakından müşahade edeceğine inanmaktayız.

Geo-politik, sosyo-kültürel yönlerden oldukça hassas bir bölgede kurulan üniversitemizde kariyer görevini siyasi ideolojilere alet eden ve körpe dimağlar üzerinde "Hocalık" makamını suistimal ederek, sulta kuran ve onlara tek yönlü dogmatik görüşleri aşıl原因an adigeçen asistan hakkında gerekli işlemin yapılmasını aynı müessesede içinde bir sosyoloji öğretim üyesi olarak arz ve rica ederim.

İmza

Doç. Dr. Orhan TÜRKOĞAN

Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyoloji

Öğretim Üyesi

Erzurum"

Dr. Beşikçi'nin Marksist ve Bölgecilik faaliyetleri iki yönlüdür.

1. Ders notları ve yazılı imtihan sorularıyla...

2. Devletin daktilo, teksir, kâğıt ve diğer kırtasiye malzemelerini kullanarak meydana getirdiği derlemeler yoluyla... Aslında ikinci maddede ileri sürülen görüşleri, birinci madde yani ders notları için ifade edildiği için ikisini bir bölümde toplamak mümkündür.

Şimdi yukarıda ileri sürülen fikirleri sırasıyla inceleyelim:

1. **Beşikçi** ders notları ve yazılı imtihanlarında bölgecilik ve Marksist propaganda yapmaktadır, şöyle ki:

a) Fen-Edebiyat Fakültesi sömestr öğrencilerine ait son sosyoloji yazılı imtihanında sorulan sualler, Marksist propagandanın açık ifadeleridir. Bunlardan birkaçını sıralayalım: **Soru 1. "Batıcılık gericiliktir" sözünü toplumsal yönden açıklayınız. Soru 2. "İleri Asya, geri Avrupa" sözünü çağımızın sosyal akımlarını göz önünde bulundurarak açıklayınız...**

Bir sosyoloji dersinde bilimsel disiplinin dışına çıkarak, Türkiye'de aşırı solun propagandasına paralel akımları okul sıralarına kadar getirmekle **Beşikçi** ne yapmak istemiştir. Bu hususu biraz açıklamak istiyorum. Türkiye'de Marksist gruplar özellikle **Niyazi Berkes** ve **Yön** dergileri: Batıcılık gericiliktir veya ileri Asya, geri Avrupa terminolojilerini sık sık kullanarak zihinlerde Batı düşmanlığı

ğını yaratmak ve Doğu'ya karşı -ki bunların Doğu'dan kasdettikleri Rusya, Kızıl Çin ve Kuzey Vietnam- propaganda faaliyetlerinden ötürü 1947 yılında Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi ilmi görevinden alınarak yurt dışına kaçmak zorunda kalan ve şimdi de Kanada'da yaşayan **Niyazi Berkes**, solcuların bir nevi el kitabı sayılan: **Batıcılık, Ulusçuluk ve Toplumculuk (Sosyalizm)** adlı eserinde: "Batıcılık hiçbir yerde gerçekleşmemiş, sadece gericiliğe yarayan, bir bireyci (toplumcu değil) aydın ütopyasıdır." (sh. 202, 1965) Bugün, solun bir sloganı haline gelen Batı düşmanlığı yobazlığı, temelini Marksist felsefenin ilkelerinden alır. Oysaki sağduyu sahibi olan ve ya tarafsız bilim adamları için Batılılaşma süreci ne Batı düşmanlığı-nı ne de Batı hayranlığını ifade eder. Önemli olan duygular, sempa-tiler değil onun da ötesinde Batı'nın yarattığı bilimsel zihniyettir. **Atatürk ve Ziya Gökalp** Garplılaşmaktan bunu anlamışlardır. Her ikisi de bu görüşlerini binlerce defa ifade etmişlerdir. Yoksa adı ge-çen zat, Batı'da bilimsel zihniyetin olmadığı kanısında mıdır? Ben şahsen **Beşikçi**'nin samimi olarak bu görüşün zıddını düşündüğünü sanmıyorum. Öyle olsaydı üniversitemizde AİD'nin Amerika'ya gönderilecek öğretim elemanları için açılan İngilizce kurslarına iştirak eder miydi? Hattâ bu hakkını kaybettiği yani gönderilmedikleri tekerrür edince rektörlük ve dekanlığının kapısına dayanarak ısrar eder miydi? Biliyorduk ki, Batı'ya gitmekle bilimsel görüşü artacak, yetiyecek, iyi bir lisan öğrenecekti. Bugün kendisini Afganistan'a, Irak'a, Suriye'ye, Tibet'e, Vietnam'a, Bülücistan'a, Pakistan'a gön-derseler gitmek hususunda hayli tereddüt edeceğini sanırım. Pekiyi hal böyle iken Batı düşmanlığı niye sadece Marksist paralelde ko-nuşmak içindir. Böylece herkesin bildiği objektif kanaatları tek yön-lü olarak ve propaganda kabilinde öğrenciye aşılama çalışmakta-dır. Nitekim ilişkide sunduğum bir no'lu yazılı imtihan kağıdında görülebileceği gibi, ileri Asya, geri Avrupa fikrini savunan bir öğren-ci, **Niyazi Berkes'ten farklı olmayacak şekilde aynen şöyle ce-vaplandırıyor:** Burada ileri sözcüğü hem toplumsal bakımdan hem de siyasi ideolojik bakımdan anlaşılması ve açıklanması gerekir... Avrupa'nın siyasal durumu, kapitalist anlayışın temelleri üzerinedir. Asya'da bu anlayış yerine sosyalist anlayış hakimdir. Burada önemli olan kapitalizm ile sosyalizmin ileri ve geriliğidir. (1 nolu ya-zılı soru 2, b şıkkı) İşte öğrenciye açıkça telkin olunan fikir şu: "Batı kapitalist olduğu için geri, Doğu sosyalist olduğu için ileri." Bu fikir karşısında gülmek mi gerekir yoksa acı acı düşünmek mi? Tabii bu-radaki sosyalizmden kasıt da, Rus, Kızıl Çin ve Kuzey Vietnam tipi

yani komünizm, sosyalizm. Doğu'da başka tip sosyalizm düşünmek abestir. Eğer bundan Türkiye'deki anayasa sosyal devlet anlayışı ise, bu kapitalist düşmanlığı şeklini alan bir sınıf mücadelesine gitmiyor. Ayrıca şu noktayı da belirtmek isterim ki, öğrencinin bu sorudan aldığı not tam puandır. Yani ileri sürülen fikirler hoca tarafından tasvip görmüştür.

Şimdi makamınızdan soruyorum: Doğu'da kurulmuş bir üniversitede namuslu bir sosyoloji hocasının amacı bilimsel gerçekleri mi ortaya koymaktır? Yoksa bir sapık ideolojinin dogmatik kurallarını mı öğrenciye getirmektedir?

b. Bir diğer soru: "Kurtuluş savaşlarından başka hiçbir savaşa taraftar değilim sözünü çağımızda az gelişmiş ülkelerle, hakim ekonomilerin ekonomik ve politik ilişkileri yönünden açıklayınız." Şimdi bu soruya (3 no.lu kâğıdın sahibi olan öğrenci şu cevabı vermektedir: "Kurtuluş savaşları hakim ekonomiye karşı bir direnme ve kendini bulma hareketidir. **Guavera**: 'Kurtuluş savaşları, hiçbir savaşa benzemez' derken bu gerçeğe işaret etmektedir." Bilindiği gibi, savaşları ekonomik hareketlerine göre ayırmak Marksist felsefenin eseridir. Burada hakim ekonomi terimi, anlaşılacağı gibi, kapitalist ekonomidir. Buna karşı direnme ve kendini bulma hareketleri de amele sınıfının ihtilalci aksiyonudur. Öğrencinin **Guavera** örneği de zaten bu gerçeği bir kere daha teyit etmektedir. İlişikte sunulan ders notlarının "Milli Kurtuluş Savaşları" bölümünde **Beşikçi** aynı görüşü ve şahsi şu cümlelerle ifade etmektedir. "**Guavera** Kurtuluş harplerinin diğer harplerden tamamen farklı olduğunu ortaya koyuyor." (11 no.lu defter, sh. 34) Burada görüşlerinden bahsedilen, hatta soru halinde öğrenciye sorulan **Guavera**'ya gelince, bilindiği gibi birkaç ay önce Bolivya'da milliyetçi kuvvetler tarafından öldürülen **Castro**'nun sağ kolu olarak kabul edilen komünist ihtilalcidir. Görüşleri **Beşikçi**'nin duygularına ve kanaatlarına uymuş olmalıdır ki ismi öğrenci sıralarına kadar getirilmiş ve propaganda amacı olarak gayet cesurane kullanılmıştır. Öğrenci bu cevabından dolayı yine tam numara almıştır. Yazılı tetkik edildiğinde bu husus görülecektir.

Kısacası **Beşikçi** ve Türkiye'deki bütün aşırı solun görüşlerine göre: Kurtuluş savaşları, emperyalistlere, Batı sömürücülerine karşı Doğu'daki fakir halkın, az gelişmiş toplumların sosyalistlik esasında ayaklanması esasına dayanıyor. Her şeyden önce, öğrenciye bu görüş telkin edilmektedir.

c. Beşikçi, ilişkide sunduğum ve öğrenciler tarafından tutulan ders notlarında, Asya Tipi Üretim Tarzı denilen bir ekonomik modeli de ortaya sermek suretiyle Marksist felsefenin halkasına bir inci daha ilâve etmektedir.

Asya Tipi Üretim Tarzı, bilindiği gibi ilk defa **Marks** tarafından Asya toplumlarının ekonomik yapısını belirtmek için kullanılmıştır. Marksistler bu terminolojiye sık sık müracaat ederler. Çünkü geri kalmış toplumların (özellikle Doğu uluslarının) kalkınmaları için Avrupa tipi bir kapitalist sistem veya yolu takip etmelerine lüzum yoktur. Bu ülkelerde sosyalizm, kapitalizmin yerini alacaktır. Bir Marksist ekonomist olduğunu fikirleriyle de beyan eden ve bunu yayın alanına aktaran **Sencer Divitçioğlu**: “**Asya Üretim Tarzı ve Osmanlı Toplumu**” adlı derlemesinde: “Marksist teori bakımından bu konu (yani Asya Üretim Tarzı)nın fevkalâde bir önem taşıdığı açıktır.” (sh. 4-5, a.g.e., 1967) **Beşikçi** de aynı kanaattir. Nitekim (1 no.lu defter, sh. 16) diyor ki: Asya tipi üretim meselesi **Marks**’ın ortaya çıkardığı Asya tipi üretim nazariyesine göre... Asya tipi üretimin iki özelliği vardır:

1) Çok çeşitli ve çok sayıda, çok çeşitli arazi üzerinde dağılması, yayılması, 2) Köylerde bu üretim fazlalıklarını değerlendiren despotik devlet. Bu mesele Türkiye’de de tartışıldı. **Sencer Divitçioğlu**, Osmanlı İmparatorluğu’nu Asya tipi üretim içine oturtuyor. **Beşikçi**, bu Marksist modelin Türkiye ve bilhassa Doğu için doğru olduğunu rakamlarla ispatlamak için, bu ifadelerin hemen arkasından, Elâzığ iline ait köylerin dağılışını gösteren bir tablo vermektedir. Böylece **Beşikçi**, **Marks**’ın birinci görüşüne ait ilk uygulamayı Doğu bölgesinde bulmuş oluyor. Şimdi, ikinci görüşü yani despotik devlet teorisi -ki bu da aslında **Divitçioğlu**’ndan adapte edilmiştir- (bk. sh. 8-9 a.g.e.) ni ağalık-şeyhlik deyimi etrafında toplamaktadır. Ders notları ise teksir ve derlemelerinin ağırlık merkezi bu noktaya istinat eder. Yani feodaliteden kapitalizme geçiş Batı’da yok. Onun için feodalizmden, geri kalmış toplumlarda görüldüğü gibi, sosyalizme geçiş olmalıdır. Halkların, az gelişmiş toplumların sosyalistlik sistem esasında ayaklanması esasına dayanır. Her şeyden önce öğrenciye bu görüş telkin edilmektedir. Despotik devlet teorisinden, **Beşikçi**, ağalık-şeyhlik ve seyyitliği anlıyor. Ders notları ile teksir ve derlemelerinin ağırlık merkezi bu noktaya istinat eder. Yani, **Beşikçi**’ye göre, feodaliteden kapitalizme geçiş yok (Batı’da olduğu gibi). Onun için feodalizmden, sosyalizme geçiş olmalıdır (geri kalmış

toplumlarda görüldüğü gibi). Nitekim **Beşikçi** ağalık hakkındaki fikirlerini şöyle sıralamaktadır: “Batı’da ağa çok geniş toprakları kontrol ediyor. Modern zirai teknolojiden faydalaniyor. Doğu’da insanların uzvi gücünden faydalaniyor. Kaçakçılığın gerisinde mülkiyet unsurunu kontrol edenlerdendir. Gerek hükümet, gerek siyasi partiler ağaları tutuyor. Çünkü geniş halk kitleleriyle olan ilgisi yüzünden ağadan bütün reyleri topluyorlar.” (1 no.lu ders notu, sh. 18)...

İşte **Marks**’ın Asya Tipi Üretim Tarzı diye ifade ettiği model **Beşikçi** tarafından Türk sosyal bünyesinde bu şekilde uygulanıyor. Fakat benim anlamadığım husus **Beşikçi**’nin benimsediği bu Marksist modeli öğrencinin “değişmez bir gerçekmiş gibi” inanması zorunluğu olup olmadığıdır? Yukarıdanberi yapılan açıklamalar göstermektedir ki ders bir nevi Marksoloji mahiyetine bürünmektedir. Yani ders sosyoloji değil, bir nevi Marksiyattır. İşte, bilimsel tarafsızlığa inanan bir hoca olarak benim asıl endişem buradadır.

Beşikçi ağalık-şeyhlik ve toprak düzensizlikleri hususundaki görüşlerini İşçi Partisi’nin paralelinde yürütmektedir. Bu bahise biraz sonra döneceğim. Yalnız şu kadarını söylemek gerekir ki bu 15 Doğu ilinde 8183 köyden sadece 513 köy şahıs, sülâle ve ailelere aittir. Bir bakıma her 16 köyden bir köyün ağaya ait olduğunu gösteriyor. Bir başka ifadeyle adı geçen illerde köylerin % 96’sı köy halkının, % 4’ü ise ağa, şahıs ve sülâle malıdır. (Köy İşleri Bakanlığı Envanter Araştırmaları)

... İşte derslerde ve derslemelerde öğrenciye ceberrut ağalık sistemi hakkında koparılan, hem de ilim namına, fırtınanın hakiki gücü. Sonra Doğu’da ağalık müessesesinin istismarcı, hakim sınıf oluşu siyasi partileri alet eden bir mekanizma yarattığı, traktörleri köylere sokmadığı, eğitim ve benzeri faaliyetleri engellediği hususunda müsbet veya menfi tek mahallinde yapılmış bir eserden başka ikinci bir bilimsel eser mevcut değildir. Bu da **Nur Yalman**’ın “**Land Disputes in Eastern Turkey**” adlı basılmış çalışmasıdır. **Tunç Yalman** hikâyelerine göre ağaların hiçbirisi köylüler tarafından köye sokulmamakta, traktörleri reddedilmekte, büyük ıstıraplara maruz bırakılmaktadır. Bunlardan **Abdullah Ağa**’nın sosyal hayat hikâyesi en ibret vericisidir. Çünkü ağa, köylülerin tazyikinden kurtulmak için arazisinin içindeki evini yüksek ve tırmanılması güç duvarlarla çevirmek zorunda kalmıştır. İşte ağalık sorununun bir de bilimsel açıdan bu yüzü var. Benim tarafsız görüşüm odur ki, siyasi kanaatlara tek taraflı, maksatlı görüşlere dayanan propaganda ma-

hiyetindeki tartışmaları, sosyal araştırma tekniklerine dayanarak mahallinde yapılmış araştırmaların fevkine çıkarmak, hem bilimin haysiyetini küçültür, hem de propaganda değerinden başka bir şey taşımaz. **Beşikçi**, derslerinde ve teksirlerinde, kanaatımca birinci yolu tercih etmiştir.

d. Beşikçi, Fen Edebiyat Fakültesi (Türkoloji ve Filoloji öğren-cilerine) haftada iki saat sosyoloji okutur. Adı geçen bölümler için sosyoloji seçimi tatbiki dersler arasındadır. Bu bakımdan her şey-den önce **Sosyolojiye Giriş** veya **Genel Sosyoloji** adı altında: Sosyolojinin konusu, sorunları, metodolojisi, çeşitli sosyal kurumlar ve bunların gelişimi gibi konuları vermesi gerekirken doktora tezini okutacak kadar gayet spesifik konulara eğilmiştir. Gerçi dersinin adı: "Türkiye'de Toplumsal Yapı"dır ama bundan kastettikleri yukarıda beyan edilen Marksist kanaatları öğrenciye iletmektir. Dersin adı sadece bir basamak taşıdır, o kadar. Böylece **Beşikçi** Türkiye'de Toplumsal Yapı dersi altında göçebe Kürt aşiretlerini (doktora tezidir) Doğu'da ağalık-şeyhlik gibi maksatlı sahalara girmek suretiyle, öğrenciyi bilimsel disiplin anlayışından mahrum bırakmaktadır. Bizim de Türkiye'nin Toplumsal Yapısı adı altında, ekonomi son sınıf öğrencilerine sosyoloji dersimiz vardır. Burada önce öğrenciye teorik sosyolojinin genel kavramları anlatılıyor, sonra da bunların Türkiye'nin sorunlarına uygulanması yapılıyor. **Beşikçi** de buna benzer yolu tutması gerekirken, tam zıddına şu üç noktadan hareket ediyor: I) **Bir Göçebe Aşiretinin Sosyal Organizasyonu** adlı doktora tezini çok az ekle ve kısaltmalar ile 52 sahife halinde teksir ettirerek öğrenciye dağıtıyor (Teksir ilişkide sunulmuştur). II) "**Doğu Mitingleri'nin Analizi**" adlı bir derlemesinden birçok kısımları hem ders notu hem de teksirlere ek yapmak suretiyle anlatılıyor. III) Marksist Sosyolog **Behice Boran**, **Niyazi Berkes**, **Yön** dergileri ve **Divitçioğlu'nun** eserleri geniş şekilde ders konusu olarak önerilmiştir. Diyebilirim ki, sosyoloji bu değildir. **Beşikçi**, kendi ideolojisi-ni tek yönlü olarak öğrenciye telkin etmekte ve böylece akademik görevini kötüye kullanmaktadır. Çünkü bir sömestr içinde, haftada iki saatlik bir derste (sadece doktora tezinin 52 sayfa olması göz önüne alınırsa) bu çeşitli bilim dışı kaynakları tek yönlü olarak öğrenciye sunması karşısında verilecek haklı cevabı takdirinize sunuyorum.

Beşikçi'nin adı geçen doktora tezi ifadesine göre Kürt orijinli bir Doğu aşiretini inceliyor. Aşiretin nüfusu 400 kişiyi geçmemektedir. **Beşikçi** bu aşirete dayanarak doğru-yanlış, birtakım genel ka-

nunlar çıkarıyor ve bunları öğrenciye sosyal görüşler diye sunuyor. Saplingleri-(örnekleme) son derece basit oranlara dayanmakta. "Siz'e göre göçebe nedir?" sorusuna 6 kişi yani % 31.7 olmak üzere bütün ekonomik, sosyal, hukuki ve siyasal sorunlar 41 kişi etrafında dönmektedir. (Bk. öğrenciye sunduğu tez, sh. 21, 22 ve 23) Bu şekilde gayri ciddi ders, dünya üniversitelerinin hiçbirinde gösterilemez.

Yazılı imtihanlarında öğrenciye sorulan birkaç ciddi olmayan ve propaganda amacı taşıyan soruları burada sıralamak istiyorum: " '**Osmanlı tarihinde Tanzimat Fermanı gerici bir harekettir**' sözünü toplumsal yönden açıklayınız..." , "**Toplumsal yapı ve parlamenter kanun arasındaki ilişki nedir?**" Şimdi bu sorulardan ilki, yani Tanzimat Fermanı'nın gerici bir hareket olduğu fikri yine solcuların özellikle **Niyazi Berkes**'in propagandasıdır. (**N. Berkes**, a.g.e., Tanzimat bölümü) Nitekim bir öğrenci bu soruya: "Tanzimat Fermanı her şeyden önce azınlıklara birçok haklar tanıyordu, daha doğrusu yurdumuzdaki yabancıları korumak için yapılan bir ferman"dır... Tanzimat Fermanı'nda yabancılar Türkiye'deki ticaretlerini daha emin bir şekilde yapmış ve Türk toplumunun sömürülmesine sebep olmuşlardır." (3 no.lu imtihan kâğıdı) Türkiye'de yabancıların korunması ve Türk ekonomisinin sömürülmesine yol açtığı için Tanzimat Fermanı gericidir. Türkiye'de bütün aşırı solcular bu kanaatdardılar. Tanzimat Fermanı tenkit edilemez denilemez. Bu bilimsel ve araştırıcı zihniyete zıddır. Fakat, fermanın Türk toplumuna getirdiği hiçbir yenilik yok mudur? İkinci soruya öğrenci şu cevabı vermektedir: "Bir toplumun gerçek kanunları toplumsal kanunlardır ve bunlar birer tabii kanundur. Parlamenter kanun ise parlamentoda yapılan bir hukuki kanundur. Bir toplumun toplumsal yapısı değişince dolayısıyla toplumsal kanun da değişmekte ve mevcut parlamenter kanun ile çelişikliğe düşmektedir. Bu yüzden parlamenter kanunun yeniden düzenlenmesi gibi bir durum hasıl olmaktadır." (4. no.lu kâğıt) **Beşikçi** ihtilalci **Marks** gibi düşünmekte, toplumun fizik kanunlarına benzer determinal bir yönü vardır demektedir. Toplumsal yapı, yani ekonomik nedenler (ki biz **Beşikçi**'nin toplumsal yapısını tayin eden unsurdan ekonomiyi anladığını biraz sonraki bölümde açıklayacağız) değişince üstyapı sarsılacak işçi ve burjuva sınıfı arasındaki çatışmaya yol açacaktır. İşte bu bir kanundur. Tıpkı fizik kanunu gibi. Parlamenter kanunlar bu determinist kanunlar karşısında tesirsizdir. Çünkü toplumun akışı böyledir. 19. yüzyılın modası geçmiş bir teorisiyle öğrenci karşı karşıya bulunmaktadır. Bu, bir

toplumda mutlak kanunlar aramak ilimsel gelişmeye zıt düşmektedir. Zira bir pozitif bilim olan fizikte bile ihtimal kanunlar cari iken, insan bilimlerinde bunu aramak ya teori yönünden körleşmek veya gerçeği kavramamak demektir. **Beşikçi**'de her iki halin de mevcudiyetini seziyorum. Bir kere toplumsal kanunlar ile parlamenter kanunlar arasındaki çelişkide değişme payı parlamenter kanunlardır. Toplumsal yapı geç ve zaman inhisar eden bir değişme takip eder. Toplumsal yapı müessese ilişkilerini taşır. Bütün müesseseler değişmeye karşı koyan bir yapıya sahiptir. Oysaki parlamenter kanunlar insan iradesiyle ortaya konulur. Örnek eski anayasa değiştirildi yerine yeni anayasa getirildi. Birtakım kuruluşlar ortaya çıktı. Anayasa Mahkemesi, senato sistemi gibi... Bunlar Türk demokrasisinin kontrol sübapları oldu. Yine bunun gibi insan iradesi toplumu islah eder, değiştirir. Bu iradenin dışında ikinci bir kuvvet aramak ya 19. yüzyıl ihtilal felsefesine yolaçar veya bilgisizliğe...

2. Beşikçi, devletin teksir, daktilo ve benzeri kırtasiye malzemelerini kullanarak meydana getirdiği derlemeler yolu ile de Marksist tarihinde meydana getirdiği **"Doğu Mitingleri'nin Analizi"** adlı derslemesinde aleni ve pervasızca ihtilalci sosyalizm metodlarını kullanmaktadır. Bu görüşleri savunan ifadelerini aynen buraya aktarmak istiyorum: "Sosyal, ekonomik ve kültürel bakımdan geri kalmış bölgelerde çeşitli tarihsel nedenler sonunda halk yığınları gerçek çıkarlarının nerede durduğunu bilmemekte, hangi fikirlerin gerçek çıkarlarına paralel olduğunu kestirememektedir. Bunun doğal (tabii) bir sonucu olarak, halkın kendi çıkarlarına karşı gelen hakim sosyal sınıflara karşı çıkmayıp, onlarla işbirliği yapıp kendi çıkarlarını savunan kimseleri benimsemesidir." **Beşikçi** böyle bir imalı görüşü şunun için vermektedir. Geri kalmış toplumlarda hakim sınıf (**Beşikçi** bu ifadeyle burjuva, kapitalist sınıfları kasdetmektedir) halk yığınlarını (yani, işçi, maraba, emekçi) istismar etmektedir. Tabii halk yığınları da çıkarlarının nerede olduklarını bilmedikleri için sınıflara karşı çıkacakları yerde, onların dümen suyundan gitmektedirler. "Bu tarihsel durumu az gelişmiş bölgeler en iyi karakterize etmektedir." (sh. 3, a.g.e.) İşbirliğinin zıddı olarak burada kullanılan karşı çıkma deyiimi düpedüz bir karşı koyma ve ayaklanma, direnmedir. Yoksa kanuni yollarda hak arama esasına dayanmamaktadır. Bunun böyle olduğunu görmek için şu ifadesi kanaatımca yeter delildir. **Beşikçi** diyor ki: "... Geleneksel düzende hakim sosyal sınıf karşısında değerini kaybeden bu kişi (önder-değerini kaybettiği

şeyleri tekrar kazanarak değeri hakim sınıfın çıkar ve isteklerine karşı çıkararak yapacaktır. Hakim sınıfın isteklerine karşı bir çıkış temel halk yığınlarının çıkarlarına paralel düştüğünden önder sınıfın işbirliği yapması veya halk yığınlarının önderlerin peşinde gitmesi kolaylaşmaktadır." (sh. 4, a.g.e.)

... Bu ifade kadar Marksist ihtilalci teoriyi kesin bir şekilde ifade eden ikinci bir ifade bulmak cidden çok güç olacağını tahmin ediyorum. Burada **Beşikçi**'nin işbirliğinin zıddı olarak "karşı çıkma" deyimi **Marks**'ın: "Dünya işçileri birleşiniz zira zincirlerinizden başka bir şeyiniz kalmamıştır" sözü ile karşılaştırdığımız vakit sanırım bir yanlış yapı ortaya çıkmayacaktır. Sonra, **Beşikçi** halk yığınlarının (Yığın terimi bir komünist jargondur) hakim sınıfa karşı çıkmaları fikrini bir tarihsel durum olarak ifade ediyor ki, bundan da murat **Marks**'ın **Manifesto**'da ileri sürdüğü "tarihin akımı sınıflar arası mücadeledir" görüşüdür. Onun bu ihtilalci görüşleri öğrencilerin ders notlarında da mevcuttur. Yukarıda görüldüğü gibi **Beşikçi**, geleneksel bir toplumda halk yığınlarına yol gösteren bir önder, hakim sınıf (yani burjuvazi veya kapitalist sınıf) karşısında değerini kaybedince, bunları korur, meşru yoldan kazanarak değil de hakim sınıfın çıkar ve isteklerine karşı çıkararak veya koyarak bu statüyü kazancaktır. İşte böyle bir çıkış halk yığınlarının isteklerine uygun düştüğünden, halk yığınları daima hakim sınıfa nefret, kin ve gerekirse karşı koyma mücadelesi içinde olmalıdır. Bu görüşler takdir buyuracağınız gibi, **Marks**'ın ileri sürdüğü ve bizde aşırı solcuların sık sık kullandıkları "bu düzen değişmelidir" teranesinin ifade ettiği sınıflar mücadelesinin bir tefsirinden başka bir şey değildir.

b) Beşikçi derlemelerinde Marksist doktrinin ilkelerini bir bir sıralamaktadır. İşte bir ikincisi daha: "Herhangi bir toplumda, yapıyı şekillendiren esas faktör ekonomik olanlardır... Bu, mülkiyet ilişkileri ve iş bölümü ilişkileridir. Toplum içinde diğer sosyal müesseseler bunlara göre şekil alır." (sh. 14)

Bilindiği gibi **Marks** bir kısım olayları altyapı olayları, bir kısmını da üstyapı olayları olarak ikiye ayırmaktadır. Altyapı ekonomik faktörler, üstyapı ise bütün manevi kurumlardır. **Marks**'a göre üstyapı, altyapı tarafından tayin edilir. Yani maddi olaylar manevi olayları etkilediği için, tarihin akışı da bu esasa dayandığı için **Marks** bu teorisine Tarihsel Maddecilik diyor. **Beşikçi** de aynı görüşü Doğu Anadolu sorunlarına uyguladığı için o da bir çeşit tarihsel maddecilik görüşü içindedir. Bir kere kendileri bütün müesseseleri ekonomik

faktörlere göre şekil alır demekle mutlak bir Marksist olduğunu ortaya koymaktadır. **Beşikçi** sadece **Marks**'ı teorik olarak benimsemekle kalmayıp, aynı zamanda onu, Doğu ve Güney Doğu Anadolu Bölgesi'ne de uygulamaktadır. Nitekim yukarıdaki ifadesinin hemen arkasında: Daha ziyade tarımsal bir ekonomik yapıya dayanan Doğu ve Güney Doğu Anadolu bölgelerimizde bu özelliği görmek daha kolaydır. O halde Doğu Anadolu'nun toplumsal yapısını temellendirmeye çalışırken 1) toprağın dağılışını 2) toprağı işletmek için kullanılan üretim araçlarının dağılışını 3) ve üretim organizasyonu yani iş bölümü ilişkilerinin toplumsal yapıyı şekillendiren temel bir faktör olarak almak gerekmektedir. (sh. 14, a.g.e.)...

Böylece **Beşikçi**, **Marks** sistemini Doğu'ya uygulamak suretiyle Doğu Mitingleri'nin toplumların genel gelişim kanunları yönünden açıklanmasını yapmaktadır. Zaten derlemesi için seçilen serlevha da **Marks**'ın toplumların gelişim kanunları olarak ileri sürdüğü sosyal determinist teorinin aynısidir. Yani adı geçen asistan bu derlemesiyle Marksist teorinin bir şekilde olduğunu göstermeye çalışmıştır.

Görüldüğü gibi Doğu Mitingleri hakkında bu derleme memleket meselelerini tarafsız sosyal araştırma ve metodlarına istinad ederek tahsil edeceği yerde, Marksist açıdan bütün olayları görmüş... Gerçekleri bir nevi teori bataklığına saplanarak, körleşerek değiştirmeye çalışmıştır. Ayrıca sosyal yapıyı şekillendiren yukarıda ileri sürdüğü üç altyapı unsuru da dipnot göstermemesine rağmen, Marksist, **Sosyolog Behice Boran**'ın görüşleridir. Yalnız rakamların yerlerini değiştirmiştir, o kadar. (Bk. **Toplumsal Yapı Araştırmaları**, **Behice Boran**, sh. 4, 1945, Türk Kurumu Basımevi, Ankara)...

c) **Beşikçi** hem ders teksirlerinde, hem de Doğu Mitingleri'ne ait derlemesinde, bugün aşırı solun istismar ettiği bölgecilik, ayrımcılık ve Kürtçülük fikrini de teşvik edici mahiyette ifade bulunmaktadır. Meselâ ders teksirlerinin önsözünde şöyle demektedir: "Sosyolojik tahliller bakımından ele alınan bir grubun Türk veya Kürt olması mühim değildir." (Önsöz, sh. 1) Bu ifade Kürt aşiretleri üzerinde doktora yapan bir bilim adamının tarafsızlığı için en güzel belgedir. Hatta tarafsız bir kimse olarak da buna seviniyorum. **Beşikçi** bilimsel tarafsızlığını daha da kontrollü kullanarak devam ediyor: "Yine sosyolojik bakımdan mühim olan herhangi bir grubun veya dilin tarihi evrimi, şu veya bu gruplarla veya dillerle olan ilişkileri değil,

Kürtçe ve Türkçe konuşanların farklı sosyal gruplar meydana getirmeleri ve her iki grup arasındaki sosyal hareketliliğin azalmış olmasıdır.” (Önsöz, sh. 1) **Beşikçi** objektif kanaatlarından maalesef hemmen biraz sonra saparak, peşin yargılarda bulunuyor ve diyor ki: “... bununla beraber, bu görüşler şu sorunları çözümleyememekte ve bu sorunlar zihinleri daima meşgul etmektedir. Orijin bakımından $2 \times 2 = 4$ kadar gerçek bir şekilde Türk olan Kürtler zamanımızda neden farklı bir dil ve kültür ortamı içindedirler?” (Önsöz, sh. 3) demektedir kesin bir gerçeği hem de matematiksel olarak kesin -yine kendi ifadeleriyle- maksatlı ve propaganda taşıyıcı bir mahiyette ortaya koymaya çalışıyor. Aslında **Beşikçi** bu ifadeyi, önsözünde belirttiği gibi, **Dr. Fahrettin Kırzioğlu**'nun üniversite gençlerine verdiği Kürt ve Türk meselesi adlı konferansta, Kürtlerin Türk olduğu ve bir kaynaktan geldiği tezi karşısında ortaya atmaktadır. Yani demek istiyor ki, **Kırzioğlu** matematiksel bir kesinlikle ne kadar Kürtlerin Türk olduğunu ortaya koyarsa koysun şu gerçeğe ne der: “Kürtler neden farklı bir dil ve kültür ortamı içindedirler?” İşte **Beşikçi**'nin asıl kusmak istediği zehir de budur. Ders notlarında böyle ifadeler kime hizmet eder? Zaten üniversite içinde yapılan sistemli Kürtçülük faaliyeti karşısında bu fikir ve propagandalardan kim istifade eder? Son yıllarda dış memleketlerde aleyhimizde Kürtçülük yönünden geniş propagandalar yapılmaktadır. 24 Ocak 1968 tarihli **Cumhuriyet**'te **Ecvet Güresin** günün notları sütununda Kürtçülerin Yugoslavya'da aleyhimize üstlendiklerini yazmaktadır. Milli menfaatlerimiz bakımından Kürtlerin Türk dilinden ve kültüründen olmadıklarını ifade etmek hiyanettir. Çünkü kabul edelim ki, Kürtler Türk değildir. Ne yapacağız? Onları dış propagandalara dayanarak Rusya'nın, Amerika'nın siyasi emellerine alet mi edeceğiz? Memlekette durup dururken kanlı tasfiyelere mi gideceğiz? **Beşikçi**'nin bu ifadelerini milli menfaatlerimize aykırı görüyor ve ders teksirlerinde öğrenciye bu şekilde sunulmasına ihanet nazarile bakıyorum. **Beşikçi** bu ifadeleriyle aşırı bir sol partisinin paralelinde ve onun emellerine hizmet ederek konuşuyor.

Beşikçi, Siyasal Bilgiler Fakültesi'nin mezunudur. Sosyoloji derslerini yardımcı ders olarak okumuştur. Bu bakımdan temel sosyoloji disiplini dalından mezun olmadığı için, sosyoloji kültüründen de yoksundur. Eğer bir parça sosyoloji bilseydi şu gerçeği gözönünden uzaklaştırmazdı. Sosyolojik bakımdan bir toplumun dilinin farklı olması, onun milliyetinin, ırkının farklı olmasını gerektirmez. Bugün birçok Türkmen boylarının Kürtçe konuştukları halde Kürt ol-

madıkları ilmen isbat edilmiştir. (İslâm Ansiklopedisi, Lüristan mad. İslâm Ansik., **H. Namık Orkun**, Eski Türk Yazıtları, III. 180-181, İst. 1940; **Faruk Sümer**, Bozoklu Oğuz Boylarına Dair, Dil ve Tarih Coğ. Fak. Dergisi XI, 1, 80 ve **Mehmet Ersöz**, Kürtlerin Menşei ve Türkmenlerin Kürtleşmesi Konf., 1964-65, İstanbul)... Yani halen Türkmen oldukları halde Kürtçe konuşulan bölgelerde kaldıkları için veya başka faktörler dolayısıyla kavim dilini değiştirebilir. Nitekim aslen Türk olmalarına rağmen Kağauzlar Hristiyan dinini kabul etmiş, Rumenleşmiştir. Kağauzların Rumence, Kuman Türklerinin bugün Slâv dillerini kullanmaları, hatta Hun İmparatorluğu'nun kolu olan Bulgarlar bunun en güzel örneğidir. **Beşikçi**, bir toplumun dilinin farklı olmasının onun milliyeti ve orijinin farklı olmasını gerektirir fikrine saplanmakla sosyoloji bilmediğini ifade eder. Bilmediği bir gerçek üzerinde, bu şekilde konuşursa ya masumdur veya aşırı solun faaliyetlerine iştirak etmektedir. O zaman da hakkında takibat yapılması gerekir.

Beşikçi bu bölücülük ve bölgecilik tahririni ve propagandasını sadece ders notlarında yapmamaktadır. Aynı şekilde **Doğu Mitinglerinin Analizi** adlı derlemesinde de ileri sürmektedir: ... "Bu bakımdan Türk Kürt diye bir şey yoktur, bu vatan toprağı üzerinde oturan herkes Türktür diyerek belirli bir sosyal gerçeğı saklayamazsınız. Bu gerçek dildir." (sh. 2, a.g.e.). Görüldüğü gibi **Beşikçi** dil farkını bir mızrak gibi kullanarak Türk-Kürt ikililiğini ısrarla ileri sürmektedir. Hem de devlet parasıyla devlet müessesesinde, Kürdistan'da değil...

Türkiye'de ve Doğu'da çeşitli dil grupları var. Çerkesler Çerkesce, Lezgiler Lezgice, Lazlar Lazca ve Çeçenler Çeçence konuştukları için Türk değil midirler? Öyle ya Kürtler Kürtçe konuşmakla Türk olmuyorlarsa **Beşikçi**'nin nazariyesine göre de yukarıdaki gruplar da Türk olmaması gerekir. Şimdi milli birliğin temellendirilmesi yönünden bu fikirler doğru mudur? Bu tip bir propaganda kimin ekmeğine yağ sürer. Sonra bilimsel yönden bunların Türk olmadığına dair elinde delil var mıdır? Bırakalım bunları, kendilerini Türk milli şuuru içinde kaynaşmış kültürel yönden bizden zerre kadar ayrılığı olmayan bu halkları Türk kabul etmemek neye yarar? Kürtlerin dil ve kültür yönünden bizden ayrıldığını söylüyorlar. Dil nedenini bilimsel yönden yukarıda açıkladık. Kültür yönünden Türk olmadıklarını nereden çıkardılar. İçimizde asırlarca yaşayan, evlenme ilişkilerimiz bulunan, askere gelen vatandaşlık görevini ye-

rine getiren ve aynı din zümresine mensup bulunan bu insanları kültürümüzden farklı düşünmek için, farklı emel taşımak gerekir. Malatya bölgesindeki Kürt aşiretleri üzerinde yaptığımız bir çalışmada bu zümrenin tamamen kültürümüzün özelliklerini taşıdıklarını tespit ettik (Bk. **Seçilmiş Bazı Yerli ve Göçmen Zümreler Üzerinde Sosyal Değişme Modelleri**, İktisat Fakültesi Mecmuası, 1962 ve 1963, sayıları)...

Kendileri tarafsız bilim adamlarının araştırmalarına iştirak etmiyor veya etmek istemiyorlar. Böylece, Kürtlerin Türk orijininden geldiğini zamanla Kürtleştiklerini kabul etmiyor. Olabilir, şahsi görüşüdür. Fakat sosyolojik bakımdan, tarafsızlık maskesi arkasına gizlenerek Doğu'da bazı menfur çevrelerin yaptığı Türk, Kürt ayrımını canlı tutmak için sanki öküz altında buzağı aramak amacıyla kamuoyunda birtakım problematik noktalar, istifhamlar yaratmaktan kastı nedir? **M. Şerif Fırat: Doğu İlleri ve Varto Tarihi** adlı değerli bir eser meydana getirdi. Bu eserin takdim yazısını devrin Devlet Başkanı ve Başbakanı **Cemal Gürsel Paşa** yazmıştı. Bu önsözde **Gürsel Paşa** şöyle diyordu: "Bilgili ve idealist bir öğretmen olan yazar doğup büyüdüğü bölgenin tarihi oluşunu karanlıktan kurtarmak gayretiyle kaleme sarılmış fakat parlattığı meşalenin aydınlığından korkanlar tarafından insafsızca şehit edilmiştir. İfade ettiği mana bakımından Türk aydınlarının bu olay üzerinde dikkatle durmaları icap eder. Neşrinden bir hafta sonra bu kanlı cinayeti işleyen gizli eller aldıkları intikam ile yetinmemiş, kitabı da piyasadan toplayarak yok etmişlerdir. Zavallı yazarın hangi vatan köşesinde gömülü olduğunu dahi bilmiyoruz. Düşmanlığın derecesine bakın ki, kitapları gibi mezarı da ortadan kaldırılmıştır." **Fırat** bu eserinde Kürtlerin Türk orijininden geldiklerini, dillerinde geçen birçok kelimelerin Türkçe olduğunu delilleriyle ortaya koymaktadır. Fakat gerçeği görmek istemeyenler, onu silahla susturmuşlardır.

Sonuç olarak:

1. **Beşikçi** derslerinde Marksist propaganda yapmaktadır.
2. Yazılı sorularında bu propagandayı takviye mahiyetinde sorular öğrencilere tevcih etmektedir.
3. Üniversite parasıyla bastırılıp öğrenciye ve öğretim mensuplarına dağıttığı derlemelerinde de bu propagandaya devam etmektedir.
4. Bölgecilik ve Kürtçülük propagandaları yapmaktadır. Bu gö-

rüşlerini öğrenciye kadar aksettirmekte, Kürtçü çevrelerin ekmeğine yağ sürmektedir.

5. **Doğu Mitingleri'nin Analizi** adlı derlemesi İşçi Partisi'nin bir nevi müdafaasıdır. İşçi Partisi bu mitinglere değer verdiği için övülmektedir. Oysaki Doğu Mitingleri sorunu mahkemeye intikal etmiştir. Birçok İşçi Partisi elemanları bu mitingde ideolojik açıdan çıplak propaganda yapmışlardır. Geçenlerde İçişleri Bakanı'nın radyo beyanatı da bu merkezdedir.
6. Kendisi asistan olduğu için memur hüviyetindedir. Kanaatınca bu çeşitli siyasi faaliyetlerde uğraşmaması gerekir.
7. Derslerde bilimsel sosyoloji sistemlerini öğrenciye öğreteceği yerde, Kürt aşiretleri üzerine yaptığı doktora tezi ile birtakım derlemelerini ders kitabı olarak okutmaktadır."

II. İHBARDAN SONRA ÜNİVERSİTE YÖNETİCİLERİNİN TUTUMUNDA MEYDANA GELEN BAZI DEĞİŞMELER

Belge 2

1. Derse Giriş Engelleniyor

Atatürk Üniversitesi'nde sözü edilen yıllarda yeterli öğretim üyesi bulunmadığından asistanlar derse gönderiliyorlardı. Fakat yukarıdaki ihbardan sonra derslere giriş hiçbir gerekçe gösterilmeden engellenmiştir. Fen-Edebiyat Fakültesi Dekanlığı'ndan, 11 Şubat 1969 tarihinde, bir dilekçe ile bunun gerekçesi sorulduğu zaman **(A.Ü. Fen-Edebiyat Fakültesi Dekanlığı, 11.2.1969 gün ve 368 sayılı evrak)** verilen cevap şu olmuştur:

Belge 3

"... Sosyoloji Doçenti **Dr. Orhan Türkdoğan**'ın hakkında yapmış olduğu müracaat üzerine yürütülen tahkikata göre, ilmi tarafsızlık ve objektiflik prensiplerine tam uygun bir öğretim yapmadığınız anlaşıldığından, mesleki tecrübenizin gelişmesine kadar derslere girmemeniz uygun görülmüştür." **(A.Ü. Fen-Edebiyat Fakültesi Dekanlığı'nın 15.4.1969 gün ve Prof. Dr. Selahattin Olcay imzalı yazısı)**

2. Araştırma Olanakları Kısıtlanıyor

Aşağıda A.Ü. Fen-Edebiyat Fakültesi Dekanlığı'na araştırma izni istemiyle verilen dilekçe ve bu dilekçeye verilen cevap yer almaktadır. Bu dilekçe ve cevap araştırma olanaklarının nasıl kısıtlandığına dair önemli bir örnektir.

Belge 4

"... Doğu ve Güneydoğu Anadolu Sınır Kasabalarında Sosyo-Ekonomik Yapısının Mukayeseli Analizi, isimli çalışmamla ilgili olarak Bitlis ve Diyarbakır'a gitmek zorundayım. 'Kaçakçı Pazarları' ile ilgili bazı araştırmalar yapacağım. Zira buralarda kurulan kaçakçı pazarlarının sınır kasabalarındaki kaçakçı pazarlarıyla çok sıkı bir ilgisi olup birbirlerini bütünlemektedir.

Bunun için 11 Nisan 1969 tarihinden itibaren bir hafta süre ile harcırahsız ve yolluksuz izin verilmesini..." (F.E.F. Dekanlığı 7.4.1969 gün ve 535 sayılı evrak)

Belge 5

"... Doğu ve Güneydoğu Anadolu Sınır Kasabalarında Sosyo-Ekonomik Yapının Mukayeseli Analizi, isimli çalışmanızla ilgili projenizde Nisan içinde seyahatinizi gerektiren bir kayıt olmadı-ğından ilgideki dilekçeniz hakkında işlem yapılmamıştır..." (AÜFEF Dekanlığı'nın 12.4.1969 gün ve 374 sayılı, Prof. Dr. Selahattin Olcay imzalı yazısı)

3. Başka Bir Fakülteye Geçiş İzin Verilmedi Bu Konudaki İstem Cevapsız Bırakıldı

Fen-Edebiyat Fakültesi Dekanlığı ve yönetim üzerinde etkili olan kişilerle sürtüşmelerin artması olasılığı üzerine, 1 Temmuz 1968 tarihinde Atatürk Üniversitesi Rektörlüğü'ne başvurarak aynı üniversite içindeki Ziraat Fakültesi'ne geçişin sağlanması istendi. Bu konudaki dilekçe şöyledir:

Belge 6

"... 29 Aralık 1964 tarihinden beri Fen-Edebiyat Fakültesi'nde Sosyoloji Asistanı olarak görev yapmaktayım. Köy Sosyolojisi üze-

rinde çalışıyorum. Doktora tezim, ondan sonraki çalışmalarım ve halen yapmakta olduğum araştırmalar hep köy sosyolojisi alanında-
dır. Ancak fakültemizde, bu konu ile ilgili kürsü ve ders yoktur. Zira-
at Fakültesi'nde, Zirai Ekonomi Bölümü'nde bu konu ile ilgili ders
vardır ve halen asistanı yoktur. Esasen adı geçen kürsüde ilkin
Prof. Fenskee ve daha sonra da **Prof. Dr. İbrahim Aksöz** deneti-
minde üç sömestre Köy Sosyolojisi dersi vermiş bulunuyorum.

Akademik çalışmalarına Ziraat Fakültesi Zirai Ekonomi Bölü-
mü'nde devam etmek istiyorum. Bu konuda gerekli işlemin yapıl-
masını..." (A.Ü. Rektörlüğü, 1 Temmuz 1968 gün ve 4316 sayı
ile kayıtlı evrak)

Bu dilekçe, o zaman Rektör olan **Prof. Dr. Reşit Sön-
mez** tarafından, gerekli işlemlerin yapılması için Ziraat Fa-
kültesine gönderilmiş.

Ziraat Fakültesi ilgili kurullarında bu meseleyi görüş-
müş ve olumlu bir karar almış. Ve aldığı bu olumlu kararı
rektörlüğe bildirmiş.

Daha sonra rektörlük, **Prof. Dr. Reşit Sönmez** imzasıy-
la Fen-Edebiyat Fakültesi'ne gönderdiği bir yazıyla Ziraat
Fakültesi'ne geçişi sağlamak için fakültenin iznini istemiş.

Belge 7

Fakat Fen-Edebiyat Fakültesi Dekanlığı 8.10.1968 gün
ve 1648 sayılı, **Prof. Dr. Şaban Karataş** imzalı cevap yazı-
sıyla istenen izni vermeyeceğini bildirmiştir. Bununla bera-
ber, rektörlükten, üniversiteden ilişkisinin tamamen kesil-
mesi için istemde bulunmuştur.

Bu arada Rektör **Prof. Dr. Reşit Sönmez** görevinden
ayrılmış, Fen-Edebiyat Fakültesi Dekanlığı görevini vekil ola-
rak yürüten **Prof. Dr. Kemal Bıyıkoglu** rektör vekili olmuş-
tur. Fakat rektörlük, 1 Temmuz 1968 tarihli bu dilekçeyi
bütün başvurmalara rağmen cevapsız bırakmıştır.

III. TAHKİKAT KOMİSYONU KURULUYOR

Fen-Edebiyat Fakültesi Dekanı **Prof. Dr. Şaban Karataş**
7.2.1968 gün ve 205 sayılı bir yazı ile **Prof. Dr. Selahattin**
Olçay ve **Doç. Dr. Turhan Tufan Yüce**'den oluşan bir tahki-

kat komisyonu kurmuş ve Muhbir **Doç. Dr. Orhan Türkdoğan**'ın ihbarının incelenmesini istemiştir.

Aşağıda, tahkikat komisyonunun sorusu, bu soruya karşı verilen cevap ve tahkikat komisyonunun raporu aynen verilmektedir:

Belge 8

1. Tahkikat Komisyonunun Sorusu

17.7.1968

"Sayın

İsmail Beşikçi

Sosyoloji Asistanı

Fen-Edebiyat Fakültesi Dekanlığı'nın 7.2.1968 gün ve 205 sayılı yazıları ile şahsınıza müteallik bir ihbarın tahkiki ile görevlendirilmiş bulunuyoruz. İşbu tahkikat zımında aşağıdaki soruları yazılı olarak cevaplandırıp en kısa zamanda komisyonumuza vermenizi rica ederim:

1. Sosyolojiye Giriş derslerinizde öğrencilere bu ilmin elemanter ve umumi bilgilerini vermek daha uygun olacağı halde göçebe aşiretleri ve bilhassa Kürt aşiretlerinin sosyal yapıları üzerinde özel olarak durmayı ve derste yalnız bunları okutmayı böyle bir giriş dersi ile nasıl bağdaştırdınız?

2. Yazılarınızda ve derslerinizde hakim olan görüşün Marksist bir görüş olduğu anlaşılıyor. Öğrencilere Marksist görüş hakkında bilgi vermek de önemli olabilir. Fakat, sosyal olayların açıklanmasında ve aydınlatılmasında diğer görüşlere de yer vermeniz ilmi metot yönünden sizce daha uygun düşmez mi idi?

Başkan

Üye

Prof. Dr. Selahattin Olcay

Doç. Dr. Turhan T. Yüce"

Belge 9

2. Tahkikat Komisyonuna Verilen Cevap

Tahkikat Komisyonu Başkanlığı'na:

I. Genel sosyoloji derslerinde öğrencilere, bu ilmin elemanter

ve umumi bilgilerini anlatmak yerine göçebe aşiretlerin ve bilhassa özel olarak Kürt aşiretlerinin sosyal yapıları üzerinde durduğum şeklindeki iddia tamamen yanlış ve asılsızdır. Çünkü:

A. a) 1966-1967 ders yılı ikinci sömestrede Genel Sosyoloji derslerinde Sosyolojiye Giriş okutulmuştur. Burada sosyolojinin tanımı, diğer ilimlerle ilişkisi, nasıl bir ilim olduğu, tarihi, metodu gibi konulara dokunulmuş, özellikle sosyal yapı ve sosyal değişme konuları üzerinde durulmuştur. Öğrenciye kaynak olarak aşağıdaki kitap ve makaleler gösterilmiştir. (Bu kaynaklar sömestre başında tahtaya yazıldığı gibi yeri geldiği zaman sözlü olarak da bildirilmiştir.)

- Nermin ABADAN :** **Altıncı Dünya Sosyoloji Kongresi**, Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, Cilt 21, Sayı 3, sh. 219-252
- Behice BORAN :** **Toplumsal Yapı Araştırmaları**, Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi yayını, Ankara, 1945
- Hans FREYER :** **Sosyolojiye Giriş**, Çev. : Nermin Abadan, Siyasal Bilgiler Fakültesi yayını, Ankara 1961, 2. Bs.
- Mübeccel KIRAY :** **Ereğli, Ağır Sanayiden Önce Bir Sahil Kasabası**, Devlet Planlama Teşkilâtı yayını, Ankara 1964.
- Mümtaz TURHAN :** **Kültür Değişimleri**, Edebiyat Fakültesi yayını, İstanbul 1959
- C. Orhan Tütengil :** **Az Gelişmiş Ülkelerin Toplumsal Yapısı**, İstanbul 1966.
- İbrahim YASA :** **Sosyoloji Notları**, Siyasal Bilgiler Fakültesi, I. Sınıf Ders Notları, Ankara, 1966-1967
- C. ZİMMERMAN :** **Yeni Sosyoloji Dersleri**, Çev.: Amiran Kurtkan, İktisat Fakültesi yayını, İstanbul, 1964.

b) 1967-1968 ders yılı birinci sömestre ise sizin iddia ettiğiniz gibi "bilhassa ve özellikle Kürt aşiretleri" üzerinde değil Türkiye'nin toplumsal yapısı üzerinde durulmuştur. Çünkü, tatbik edilmekte olan yönetmeliğin 9., ona atfen 7 ve 2. maddelerinde gösterildiği gi-

bi, yönetmelik sosyoloji derslerinin yapılmasına izin vermemektedir. Ders, **Felsefe Tarihi** adı altında okutulmaktadır. Yine o maddeler gereğince bu ders sürekli bir ders olup bir sömestre değil 4 sömestre devam etmekte ve öğrenciye 16 kredi kazandırmaktadır. Bu bakımdan aynı öğrenciye ikinci bir defa daha **Sosyolojiye Giriş** yerine Türkiye'nin Toplumsal Yapısını anlatmak daha normaldir.

Türkiye'nin Toplumsal Yapısı anlatılırken ana konular şunlar olmuştur:

- Toplumsal yapı ile ilgili kavramların kısaca tekrarı
- Osmanlı İmparatorluğu'nun toplumsal yapısı
- Geleneksel Osmanlı toplumunun Tanzimat'la, yani Batı kapitalizmi ve kültürü ile temasa geçmesinden sonra aldığı yeni şekil ve kültür ikileşmesi
- Anadolu'da kurtuluş savaşı, Cumhuriyetin kuruluşu ve kültür ikileşmesine karşı Türk Devriminin aradığı cevap
- 1945, 1950, 1960 denemeleri

Çağdaş Türkiye'nin Toplumsal Yapısı

Tarım Toplumu:

- Alt gruplar

Göçebe aşiret

Yarı göçebe aşiret

Köy

Kasaba

c) Yukarıda görüldüğü gibi “bilhassa Kürt aşiretlerinin sosyal yapıları üzerinde özel olarak durmak” şeklinde belirttiğiniz olay sadece bir-iki derste olmuş, sonra köy toplumuna geçilmiştir. Ve sömestre bu şekilde bitmiştir. Sizin dediğiniz gibi Kürt aşiretleri üzerinde “bilhassa ve özel olarak” durulmamış, geniş ve karmaşık bir toplumsal bütünün temeldeki bir parçası olduğu için durulmuştur. Sorunlar Türkiye'nin genel durumu ile ilgili olduğu halde örnekler Doğu Anadolu'dan seçilmiştir. “Bilhassa ve özel olarak durmak” deyiminin altında gizlediğiniz fikri açıkça diyebilmeliydiniz.

... Attığım her adımın, konuştuğum her sözün farkındayım ve bunların milli devletin gerçek çıkarlarıyla paralel olduğu büyük bir gerçektir. Vatani korumak, milleti sevmek hiç kimsenin tekelinde değildir. Bu görevlerden herkes aynı derecede sorumludur. Ama Anadolu'nun gerçekleri çok acıdır ve ben ilim adamı olarak temeldeki gerçekleri görebiliyorsam suç kimin?

Türkiye'nin sorunları, anayasa, kanun, çift meclis, planlama gibi kuramsal sorunların çözümü ile halledilemez. Önemli olan bu hukuksal kurumların temelinde bulunan ve bunları şekillendirmesi gereken ekonomik ve toplumsal dinamikleri kavramaktır. Ekonomik ve toplumsal dinamiklerle bu hukuksal kurumlar arasında bir bağ kurulmadığı ölçüde sorunların çözümü imkânsızdır. Üniversite muhtariyeti gibi çok yüce bir hukuksal kurum bile sorunları çözümlemekten uzaktır. Çünkü, bu kurumla, bu kuruma ana şeklini veren Türkiye'nin ekonomik ve toplumsal dinamiği arasında bir bağ yoktur. Bunun en güzel örneği beni ve sizleri lüzumsuz yere uğraştıran bu olaydır.

O halde böyle temel sorunların açıklanması yüzeyde kalan ve yukarıda belirttiğim bağı hiçbir zaman kuramayan laflarla değil, yine temele inen birtakım açıklamalarla olacaktır. Bu şaşmaz gerçeği çok iyi kavramak ve hiçbir zaman unutmamak gerekir.

İlim adamının temeldeki bu düşümleri kavraması ve buna göre tayin edilen ekonomik ve toplumsal politika hedefleri bir avuç çıkarıcı zümresinin aleyhine olmakla beraber çok geniş halk yığınlarının yararınadır.

İlim, mevcut düzenden çıkarı olanların mı yoksa geniş halk kitlelerinin yanında mı olsun?

Bilim adamı şimdiye kadar olduğu gibi düzenden çıkarı olan sınıfların sözcülüğünü mü yapsın?

d) Sömestre başında öğrencilere, aşağıdaki makalelerden sorumlu olacakları, zaman yetersizliği sebebiyle bunların derste anlatılmayacağı duyurulmuş, teksir ettirilip dağıtılması sağlanmıştır.

Cevat GERAY : Toplum Kalkınması ve Toprak Reformu, Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, Cilt 21, Sayı 3, Eylül 1966, sh. 51-69

Mübeccel KIRAY : Ereğli'de Bazı Şehirleşme ve Sosyal Değişme Eğilimleri, Sekizinci İskân ve Şehircilik Haftası Konferansları, İskân ve Şehircilik Derneği yayını, Siyasal Bilgiler Fakültesi, Ankara 1967, s. 163-187

İbrahim YASA : Gecekondu Topluluklarında İş-Güç Çeşitleri ve Ekonomik Düzen, Yukarıdaki kitap, s. 135-162)

e) 1967-1968 ders yılı ikinci sömestre, hakkımda tahkikat olduğu gerekçesiyle derse gitmem engellenmiş, böylece program yarıdakalmıştır.

g) “Doğu Anadolu'daki Göçebe Kürt Aşiretlerinde Toplum-sal Değişme” isimli eser benim bir araştırmamın adıdır. Tarafımdan oğaltılıp Türkiye'deki çeşitli bilim adamlarına ve müesseselere gönderilmiştir. Yukarıdaki üç makale kadar zorunlu olmamakla beraber, öğrenciye okuması salık verilmiştir.

Bu araştırmamla birlikte “Doğu Mitinglerinin Analizi” isimli araştırmam da **FORUM** dergisinde yayınlanmıştır. Bütün ilmi çevrelerce benimsenip takdir edildiği ve üstün bir araştırma dendiği halde ve yine **FORUM** dergisi tarafından kitap olarak bastırılmasına karar alındığı halde Atatürk niversitesi'nin Fen-Edebiyat Fakültesi'nde meydana gelen bu itirazın bilimsel bir anlamı var mıdır? Kanaatımca % 100 yoktur, sadece hissi bir davranıştır.

B. Bütün bu açıklamaların ışığı altında, komisyonunuzun, birinci maddede sorduğu soru tamamen asılsızdır ve olaylara uymamaktadır. O halde komisyonunuz yanlış bilgilerle dolu ve maksatlı bir ihbar ile karşı karşıyadır. Bu ihbar bilimsel anlayışın tamamen dışında olduğu gibi insan haysiyetini rencide edecek kadar da çirkindir.

II. “Sosyal olayların açıklanması ve aydınlatılmasında her türlü görüşe yer vermek gerekir” şeklindeki kanaatiniz tamamen doğrudur ve ben % 100 bu fikre katılıyorum. Nitekim “Doğu Mitinglerinin Analizi” isimli eserimde -isminden de anlaşılacağı gibi- Marksizmin temel yasası olan diyalektik metot değil analitik metot kullanılmıştır. Bu arada mülkiyet ve üretim ilişkilerinin toplumsal yapıları şekillendirmesindeki rolü de belirtilmiştir. Birinci sorunuza cevap verirken sıraladığım bibliyografyalar da bu çok yönlü ilmi anlayışa en güzel örnektir.

SONUÇ

Üniversiteler Kanunu'nun 40. maddesine göre, asistan, derse giremez. Buna rağmen ben, hem derse girmeye, ders anlatmaya ve bu sorumluluğu yüklenmeye zorlanıyorum, hem de anlattıklarımdan ve yazdıklarımdan dolayı yanlış bilgilerle ve maksatlı bir şekilde şulanıyorum. Ve hem de tahkikat denen bu üzücü ve vicdan azabı olay 8-9 ay devam ediyor.

a) Bu hangi bilimsel anlayışın eseridir?

b) Asistan değil de doçent olsaydım bu olaylar meydana gelir miydi?

c) Doçent olamamam memleket sorunları hakkında doğru düşünmeme ve yazmama engel midir?

d) b ve c şıklarına verilecek cevap elbetteki hayırdır. Buna rağmen 8-9 aydır beni üzen ve ezen ve sırf doçent değil de asistan olduğum için ezen zihniyet hâlâ ayakta duracak mıdır?

Saygılarımla.

Dr. İsmail Beşikçi

Sosyoloji Asistanı

9 Eylül 1968”

Belge 10

3. Tahkikat Komisyonunun Raporu

“Fen-Edebiyat Fakültesi Dekanlığı'na:

7.2.1968 tarih ve 205 sayılı yazınıza cevaptır.

Sosyoloji Doçenti **Dr. Orhan Türkdoğan**, dekanlığınıza verdiği 26 Ocak 1968 ve 15.2.1968 tarihli dilekçelerle sosyoloji asistanı **Dr. İsmail Beşikçi**'nin öğretim ve akademik faaliyetinde Marksist ve bölgecilik propagandası yaptığını ileri sürmüş ve bu asistan hakkında soruşturma istemiş idi.

Bu istek üzerine soruşturma ile görevlendirilen komisyonumuz, ihbar yazılarını, eklerini **Doç. Dr. Türkdoğan**'ın 11 sayfa tutan raporunu, öğrenci **Coşkun Ak**'ın sosyoloji dersinde tuttuğu notlar havi defteri, **Dr. Beşikçi**'nin ders notlarını ve '**Doğu Mitingleri'nin Analizi**' adlı teksirlerini, **Ayfer Arsal**, **Reşat Derici**, **Yılma Durak**, **Güner Sernikli** adlı öğrencilerin sosyoloji imtihanı kâğıtları incelendi ve **Dr. Beşikçi**'den gerekli gördüğü hususlarla izahat aldıktan sonra şu sonuca vardı:

Dr. Beşikçi, komisyonumuza verdiği 9.9.1968 tarihli yazılı cevabında 1966-1967 ders yılı ikinci sömestresinde **Sosyolojiye Giriş** dersini okuttuğunu, bu derslerde sosyolojinin tarifini, konusunu, metodunu, diğer ilimlerle münasebetlerini öğrettiğini beyan etmiştir. 1967-1968 ders yılında Türkiye'nin toplumsal yapısı üzerinde dur-

muştur. Göçebe ve yarı göçebe aşiretlerin incelenmesi, Türkiye'nin toplumsal yapısı içinde genişçe bir konudur.

Jeo-politik bakımdan nazik sayılan bir bölge üniversitesinde göçebe aşiretler araştırılırken 'Kürt' denilen vatandaş toplulukları teşebbüs gibi görülebilir. Fakat ilmi metotlar içinde kalmak, ilmi tarafsızlıktan ayrılmamak şartı ile bu türlü araştırmalar da ilim hürriyetinin cevazı içinde mütalaa edilmelidir. **Dr. Beşikçi**, ders notlarında ve yazılarında kanaatimize göre Marksist ve solcu bir görüşten hareket etmektedir. Fakat görüşlerinde ve açıklamalarında kanunlarımıza göre suç teşkil edecek bir husus yoktur. Batıcılığı gericilik saymak, Doğu'da Kürt adı verilen vatandaşlarımızın ayrı dili konuştuklarını ve hattâ ayrı kültüre sahip olduklarını söylemek, Güney Amerika ülkelerinin veya Kuzey Vietnam'ın kurtuluş savaşı yaptıklarını ileri sürmek gerçi bugün büyük kısmı itibarı ile sol düşüncesinin iddialarıdır; fakat bunları yazmak ve söylemek suç değildir. Bu gibi beyan ve yazılar kısmen veya tamamen siyasi mahiyet arzetsen bile, **Dr. Beşikçi**, öğretim yetkisini iyi kullanmamış olur ama üniversite mensubu olması dolayısı ile suç işlemiş olmaz. Zira üniversite öğretim üye ve yardımcılarının siyasetle uğraşmak hakları vardır.

Bu böyle olmakla beraber, komisyonumuz **Dr. Beşikçi**'nin ilmi tarafsızlık ve objektiflik prensiplerine tam uygun bir öğretim yapmadığı, derslerine, konu ile doğrudan doğruya ilgili ve gerekli olmayan aktüel siyasi unsurlar karıştırdığı kanaatine varmıştır. Bu keyfiyet, adı geçen muayyen siyasi düşünceleri telkin etmek çabası ve ileri gelebileceği gibi meslekteki tecrübesizliğinden de ileri gelmiş olabilir. Esasen asistan olmak itibarı ile **Dr. Beşikçi**'nin ders okutma yetkisi yoktur. Bundan böyle adigeçene müstakil ders verdirmeyle tecrübesizliğin ihtilatları önlenmiş ve kanuna daha uygun hareket edilmiş olur.

Devletin kâğıdını ve diğer imkânlarının haksız kullanıldığı iddiası, soruşturma konusu olarak bize verilmediği için bu husus araştırılmamıştır.

Kanaatimizi böylece ve saygı ile arz ederim. 21. IX. 1968.

Prof. Dr. Selahattin Olcay

(imza)

Doç. Dr. Turhan T.

Yüce

(imza)

Ekleri:

- 1- **Doç. Dr. Orhan Türkdoğan**'ın 20.1.1968 tarihli yazısı ve ekleri
- 2- **Doç. Dr. Orhan Türkdoğan**'ın 15.2.1968 tarihli yazısı ve ekleri
- 3- 21.6.1968 gün ve sorulan sorularla ilgili 17.7.1968 tarihli tahkikat komisyonu yazısı.
- 4- **Dr. İ. Beşikçi**'nin 9.9.1968 tarihli cevabı."

IV. YURT DIŞINA GİDİŞ ENGELLENİYOR

1. Yurt Dışına Gitmek için Başvurma

a) Fen-Edebiyat Fakültesi Dekanlığı'na Verilen Dilekçe

AÜFEF Dekanlığı'na 7 Şubat 1969 tarihli bir dilekçeyle başvurup şu durum belirtildi:

Belge 11

"... 30 Aralık 1964 tarihinden beri sosyoloji asistanıyım. Doktoramı 28 Mart 1967 tarihinde tamamladım. Fakat bu arada hiçbir yabancı ülkeye gitme olanağı bulamadım.

Diğer taraftan 20 Ocak 1969 tarihli araştırma projemin son durumunu gösteren yazının 7. maddesinde de gösterildiği gibi araştırmayı tamamlayabilmek için yabancı bir ülkeye gitmem gerekmektedir. 4489 sayılı kanun gereğince Fransa'ya gönderilmem için gerekli işlemin yapılmasını..." (AÜFEF Dekanlığı, 11.3.1969 gün ve 367 sayılı evrak)

b) Dekanlığın Olumlu Cevabı

F.E.F. Dekanlığı bu isteği olumlu karşılamıştır. Yazı şöyledir:

Belge 12

"... Dış ülkelere gönderilecek öğretim üyesi ve yardımcıları için fakültemize tahsis edilmiş olan dört kişilik kontenjan dolmuş oldu-
Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

ğundan, bu husustaki müracaatınız sıraya konmuş olup, sıranız geldiğinde gerekli işlem yapılacaktır.

4489 sayılı kanun gereğince, bilgi ve görgünüzü artırmak üzere dış ülkeye gönderileceğinizden buna göre bir program hazırlamanız gerekmektedir..." (AÜFEF Dekanlığı'nın 10.5.1969 gün ve 476 sayılı **Prof. Dr. Selahattin Olcay** imzalı yazısı)

2. OECD Bursundan Faydalanmak İçin İkinci Başvurma

a) Bölüm Başkanlığına Başvurma

4489 sayılı kanuna göre yurt dışına gitme işlemleri yavaş gittiği için başka olanakları denemek gerekiyordu. Bu arada OECD burslarından faydalanmak olanağı ortaya çıktı. Bağlı olduğumuz Coğrafya Bölümü Başkanlığı'na 9 Ocak 1970 tarihinde verilen dilekçe şudur:

Belge 13

"... İktisadi İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD)'nin, üniversite üstü çalışma ve araştırma olanağı veren burslarından yararlanmak istiyorum. Fakat ilgili örgütten aldığım yazıya göre, bu burslardan birine aday olabilmem için, adaylığımın Ocak ayı içinde rektörlüğümüz tarafından adı geçen örgüte bildirilmesi gerekmektedir. Gerekli işlemin yapılması..." (AÜFEF Dekanlığı, 9.1.1970 gün ve 36 sayı ile kayıtlı evrak)

Yukarıdaki dilekçeye gerekli bütün belgeler eklenmiştir. Konumuzu yakından ilgilendirdiği için başvurma formlarının, "ihtisas alanı" ile ilgili kısmını aynen veriyoruz.

Belge 14

.....

"V. İHTİSAS ALANI

a) Hangi konuda ihtisaslaşmayı arzu ediyorsunuz?

- Orta-Doğu ülkelerinin sosyo-ekonomik kalkınmaları ile ilgili mukayeseli bir araştırma yapmak istiyorum.

b) Bu konuyu seçişinizin nedenlerini söyleyiniz. Bu etüt şimdiki veya gelecekteki çalışmalarınız için nasıl bir fayda sağlayacaktır?

- Hızlı nüfus artışı, çağdaş siyasal ve toplumsal akımlar, savaşlar ve ihtilaller, kitle haberleşme araçlarının etki alanının artması, Orta-Doğu ülkelerinin sosyo-ekonomik yapılarını hızla değiştirmektedir. Türkiye de bir Orta-Doğu ülkesidir. Ve Orta-Doğu ülkelerindeki sosyo-ekonomik değişimin doğrultusu Türkiye'yi de etkilemektedir. Orta-Doğu ülkelerindeki sosyo-ekonomik yapının ve bu yapıdaki değişmelerin bilinmesi bu bakımdan yararlıdır.

c) Çalışmak için tercih ettiğiniz bir müessese veya devam etmek istediğiniz bir kur var mı? Bu tercihin nedenlerini söyleyiniz?

- Bir müessesenin ismini verecek kadar bilgi sahibi değilim. Yalnız Orta-Doğu ülkeleri ile ilgili araştırmalar yapan enstitülerin olduğunu biliyorum. **Yves Lacoste** gibi yazı bilim adamları da var."

b) Adaylığın Bölüm Başkanlığı ve Fakülte Dekanlığı Tarafından Kabulü

Adaylık, daha sonra bölüm başkanlığı ve fakülte dekanlığı tarafından kabul edildi.

c) Adaylık Rektörlükçe de Kabul Edildi

Belge 15

Daha sonra adaylığı rektörlük de kabul etti. Atatürk Üniversitesi Rektörlüğü 17 Ocak 1970 gün ve Zatişleri 266.4/0202 sayılı ve **Prof. Dr. Kemal Bıyıkoglu** imzalı yazılarıyla adaylığı kabul etti ve bir yıl süre ile üniversiteden izinli olarak ayrılmanda bir sakınca olmadığını, Türkiye'de OECD burslarını koordine eden Maliye Bakanlığı Hazine Dairesi'ne bildirdi.

d) Seçme Sınavlarına Giriş

Rektörlüğün bu izni gereğince OECD yetkilileri **Beşikçi**'yi mülakata çağırdı. Bunun üzerine **Beşikçi**, 10-12 Mart 1970 tarihlerinde Ankara'da Dışişleri Bakanlığı'nda mülakata girmiştir.

3. Fen-Edebiyat Fakültesi'nde Kurulan Komisyon

Bu olaylar sırasında Edebiyat Fakültesi'nde yeni bir komisyon kurularak dış ülkelere gidecek olan öğretim üyelerinin ve öğretim yardımcılarının sırasını saptamıştır. Bu sıralamada birinci olduğu halde, OECD bursuna başvurulması ve bursu kazanma olasılığı karşısında, kontenjan ikinci sırayı işgal ederdi asistan arkadaşına tahsis edilmiştir. Komisyonun kararı ve bu kararın Edebiyat Fakültesi Dekanlığı tarafından rektörlüğe bildirilmesi ile ilgili yazılar aynen şöyledir:

Belge 16

“Fen-Edebiyat Fakültesi Dekanlığı'na

1. Komisyonumuz 15.1.1970 günü saat 14'de toplanarak fakültemize tahsis olunan dış memleketler kontenjanına müracat eden aşağıda isimleri yazılı 9 öğretim üye yardımcısının durumlarını ayrı ayrı incelemiş ve üniversiteye giriş, askerlik ve doktora şartlarına göre aldıkları puanlar muvacehesinde müracaatçılardan aşağıdaki listede gösterildiği üzere **Dr. İsmail Beşikçi** birinci sırayı, **Dr. Harun Tolasa** ikinci sırayı, **Yılmaz Gültekin** üçüncü sırayı kazanmışlardır. Ancak **Dr. İsmail Beşikçi**'nin OECD bursuna müracaatı bahis konusu olduğu için, gitmesi ihtimaline binaen ikinci sırayı işgal eden **Dr. Harun Tolasa**'ya bu kontenjanın tahsisi oybirliği ile kararlaştırılmıştır. **İ. Beşikçi** OECD bursundan faydalanamadığı takdirde fakültemiz için açılacak ilk kontenjandan faydalandırılarak, dış memlekete gönderilmesi de karar altına alınmıştır.

2. Bundan böyle fakültemiz kontenjanının tahsisi için ve sıralarını yapmak üzere üç öğretim üyesinden müteşekkil devamlı bir komisyonun teşkili ve dekanlığa teklif olunması komisyonumuzca uygun görülmüştür.

Keyfiyet saygı ile arz olunur.

Görüşler

Dr. İsmail Beşikçi	10	10	10	10	40
Dr. Harun Tolasa	10	9	10	10	39
Yılmaz Göktekin		8	10	10	28
Ali Özçelebi		8	10		18

Ömer Okumuş	8	10	18
Sacit Akçay	6	10	16
Sevim Öner	6	10	16
Hüseyin Gümüş	6	10	16
Hüseyin Ayan	-	-	- Şartlı
Komisyon Başkanı	Üye	Üye	
Prof. Dr. Niyazi Akı	Doç. Dr. Tevfik Tarkan	Doç. Dr. Cevdet Gökalp	
(İmza)	(İmza)	(İmza)	

Belge 17

“Atatürk Üniversitesi

Fen-Edebiyat Fakültesi Dekanlığı

Sayı: 46

16.1.1970

Rektörlük Makamına:

28.11.1969 tarih ve 33 sayılı yönetim kurulu kararı ile yurt dışına gidecek öğretim üyesi ve yardımcıları için mevcut bulunan 25 kişilik kontenjandan açık bulunan üç adedinin bir tanesi ödünç olarak fakültemize tahsis edilmiş bulunmaktadır.

Yurt dışına gidecek elemanı tespit etmek üzere, fakültemizde kurulan komisyon 15.1.1970 günü yapmış olduğu toplantıda yurt dışına gitmek için müracaat etmiş bulunan 9 öğretim üyesi yardımcısı arasından üniversiteye intisap, askerlik ve doktora şartlarına göre puanlandırma yapmış birinci sırayı Sosyoloji Asistanı **Dr. İsmail Beşikçi** ikinci sırayı Eski Türk Edebiyatı Asistanı **Dr. Harun Tolasa** almışlardır. Ancak **Dr. İsmail Beşikçi**'nin OECD bursuna müracaatı bahis konusu olduğu için gitmesi ihtimaline binaen ikinci sırayı işgal eden **Dr. Harun Tolasa**'ya bu kontenjanın tahsisi kararlaştırılmıştır.

Gereğini tensiplerinize saygılarımla arz ederim.

Dekan

(İmza) Prof. Dr. Selahattin Olcay”

4. OECD'nin Seçme Sınavının Kazanıldığına Dair Yazısı

a) Dışişleri Bakanlığı'nın Atatürk Üniversitesi'ne Gönderdiği Yazı

Belge 18

Dışişleri Bakanlığı Atatürk Üniversitesi'ne gönderdiği 7 Mayıs 1970 tarih ve 769.214/70/3-306 sayılı yazısıyla, OECD bursunun kazanıldığını, akademik çalışmalara başlamadan önce, iki aylık lisan kursuna devam edilmesi gerektiğini ve Fransa'ya gidilebilmesi için gerekli iznin verilmesini istedi.

b) Dışişleri Bakanlığı Yazısı Hakkında Bilgi Verilmiyor

Dışişleri Bakanlığı tarafından Atatürk Üniversitesi Rektörlüğü'ne yazılan bu yazı tebliğ edilmediği gibi böyle bir yazı yazıldığına dair bilgi de verilmedi.

c) OECD'nin Seçme Sınavının Kazanıldığına Dair Mektubu

Daha sonra OECD yetkilileri 25 Mayıs 1970 tarihli bir mektupla seçme sınavının kazanıldığını şöyle duyurdular:

Belge 19

CT/2422

Paris, 25 Mayıs 1970

AT (70) 50

"Bay,

OECD'nin 1970-1971 bursları için açılan imtihanı kazanmış bulunduğunuzu bildirmekten büyük bir zevk duyarım.

Müracaat formüllerinde gösterdiğiniz gibi sizin adaylığınızı Yüksek Etütler Okuluna suruduk. College de France Profesörü **M. Berque** sizi, üniversitenin açılışından itibaren başlayacak olan 'Müslüman Ülkeler Sosyolojisi' kurslarında görmekten büyük bir bahtiyarlık duyacak.

Kurslar 1970 Kasımının ilk haftasında başlayıp 1971 Haziranının son haftasına kadar sürecek.

Hemen şunu bildireyim ki kurslardan önce 2 aylık lisan kursuna devamınız gerekmektedir. Bunu imtihanınızı yapanlar bize tavsiye etmişlerdir.

Lisan kursları tarafımızdan organize ve finanse edilecektir. Bu kurslara katılacağınızı bildirdiğiniz andan itibaren, bursun şartlarını ve Paris'te bulunmanız gereken kesin tarihi size bildireceğiz.

En iyi dileklerimin kabulünü rica ederim.

G. Jallot
Administrateur

M. İsmail Beşikçi
Atatürk Üniversitesi
Sosyoloji Asistanı
Erzurum

d) Atatürk Üniversitesi Rektörlüğü'nden
Yazı Hakkında Bilgi İstenmesi

Bu durumda Atatürk Üniversitesi Rektörlüğü'ne 29 Mayıs 1970 tarihli bir dilekçe ile başvuruldu. Bu dilekçede OECD bursu ile ilgili olarak yapılan işlemler soruldu. Bu dilekçe şöyleydi.

Belge 20

"... 17 Ocak 1970 tarih ve 266.4/0202 sayılı yazınızda belirttiğiniz muvafakat üzerine 10-12 Mart 1970 tarihinde, Ankara'da OECD imtihanlarına girmiştım.

1. Gerek Paris'ten (OECD) gerekse Ankara'dan (Dışişleri Bakanlığı) aldığım yazılar bu imtihanı kazandığımı bildiriyor.

2. Yine aynı kaynaklardan öğrendiğime göre imtihanı kazandığım Atatürk Üniversitesi'ne bildirilmiş. Nitekim benimle imtihana giren bazı arkadaşlarıma bu durum bildirildi. Fakat şimdiye kadar bana rektörlüğünüzden imtihanı kazandığıma dair bir tebligat yapılmadı.

Bu konuda yapılan işlemlerin bildirilmesini..." (Atatürk Üniversitesi 29 Mayıs 1970 gün ve 3500 sayı ile kayıtlı evrak)

e) OECD'nin Telgrafı

Rektörlük yukarıda sözü edilen dilekçeye cevap vermedi. Fakat OECD yetkilileri, 5 Haziran 1970 tarihinde Paris'ten çektikleri bir telgraf ile "... 25 Mayıs 1970 tarihli mektubumuzda bildirdiğimiz gibi Eylül ayının birinde başlayacak olan lisan kurslarına katılıp katılmayacağınızı acele olarak bildirmenizi rica ederiz" diyerek mektuptaki bilgileri tekrarlamaktadırlar.

fi Telgraf Üzerine Rektörlüğe Tekrar Başvurına

OECD'nin bu telgrafı üzerine bir dilekçe ile üniversite rektörlüğüne tekrar başvuruldu. Bu dilekçe aynen şöyledir:

Belge 22

9 Haziran 1970

"Atatürk Üniversitesi Rektörlüğü'ne:

29 Mayıs 1970 tarihli ve 3500 kayıt numaralı dilekçeme henüz bir cevap verilmedi. Halbuki OECD'den aldığım yazı ve telgraf bazı konularda, beni, acele olarak karar almaya zorlamaktadır.

Durumumun acele olarak bildirilmesini saygıyla dilerim.

İsmail Beşikçi
Sosyoloji Asistanı
Atatürk Üniversitesi
Edebiyat Fakültesi

- EK:** 1. OECD'nin yazısının fotokopisi
 2. Yazının Türkçe tercümesi
 3. OECD'nin telgrafı
 4. Telgrafın Türkçe tercümesi

Kayıt No : 3816

Tarih : 9 Haziran 1970"

5. Rektörlüğün “Red” Cevabı

Yukarıdaki dilekçe üzerine rektörlük aşağıdaki cevabı vermiştir.

Belge 23

Erzurum
16 Haziran 1970

“ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ Zatışleri Müdürlüğü

Sayı : 266.4/2410

Konu : Dr. İsmail Beşikçi

Fen-Edebiyat Fakültesi

Sosyoloji Asistanı

İlgi : 9.6.1970 tarihli dilekçeniz.

Kasım 1970-Haziran 1971 tarihlerinde Fransa'da yapılacak ‘Müslüman Ülkeler Sosyolojisi’ adlı kurslara katılmanızın Rektörlükçe uygun görülmediğine bilgilerinizi rica ederim.

**Rektör
(İmza)**

Prof. Dr. Kemal Bıyıkoglu”

6. Üniversite Rektörlüğü “Red” Kararının Gerekçesini Bildirmiyor

Belge 24

Görüldüğü gibi Rektörlük yabancı bir ülkeye gitmeye önce izin verdiği halde sonra hiçbir gerekçe göstermeden bunu engellemiştir. Bunun için 25.7.1970 tarihinde Erzurum Üçüncü Noterliği aracılığıyla Atatürk Üniversitesi Rektörlüğü'ne bir ihbarname gönderilmiş, “... Muvafakatınızla imtihanına girdiğim ve kazandığım OECD bursundan faydalandırılmamamın gerekçesinin bildirilmesi...” denerek red işleminin gerekçesi sorulmuştur. **(Bu ihbarname 25.7.1970 tarih ve 8094 sayılıdır)**

Bu ihbarname 28.7.1970 tarihinde Erzurum Üçüncü

Noterliği tarafından rektörlüğe tebliğ edildiği ve rektörlükçe tebellüğ edildiği halde hiçbir cevap verilmemiştir.

7. Kararın İptali İçin Danıştay'a Başvurma

Atatürk Üniversitesi Rektörlüğü'nün bu kararına karşı Danıştay'da dava açılmıştır. Dava, 12. Daire'de 970/3977 esas sayılı dosya üzerinden görölmektedir.

a) Danıştay'a Başvurma

Bu kararın iptali için **Avukat Orhan İzzet Kök** tarafından dava açılmıştır. Bu dilekçe, belgeleri derli-toplu bir şekilde ele almaktadır. Kısaca şöyledir:

Belge 25

14.9.1970

"Danıştay Başkanlığı'na:

İptal ve Tam Yargı Davasıdır

Davacı : İsmail Beşikçi

Atatürk Üniversitesi Sosyoloji Asistanı, Erzurum

Vekili : Orhan İzzet Kök

Konya Sok. Çağla Han 8/9, Ankara

Davalılar : 1. Atatürk Üniversitesi Rektörlüğü, Erzurum

2. Milli Eğitim Bakanlığı, Ankara

Konu : Rektörlüğün onayıyla OECD'nin açtığı bir sınava girerek kazandığı ve yurt dışına gidecek öğretim üye yardımcıları arasında birinci sırayı işgal ettiği halde, rektörlükçe hiçbir gerekçe gösterilmeden dışarı gönderilmesinden vazgeçilen müvekkilimle ilgili şözkonusu rektörlük kararının iptali..."

.....

OLAYLAR:

1. Erzurum Atatürk Üniversitesi, Fen-Edebiyat Faköltesi, Sosyoloji Kürsüsü'nde Dr. Asistan olan müvekkilim **İsmail Beşikçi**, OECD'nin (Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı) Fransa'da bir

yıl süreli olarak düzenlediği 'Müslüman Ülkeler Sosyolojisi' isimli üniversite üstü kurslara katılmak amacıyla 9.1.1970'de, bağlı olduğu fakültenin bölüm başkanlığına başvurmuş (Ek-1, bu kitapta Belge 13) ve bu istemi ilgili başkanlık ve dekanlıkça kabul edilmiştir.

2. Dışişleri Bakanlığı 7.5.1970 tarihli ve 769.214/70/3-306 sayılı yazılarıyla, **Beşikçi**'nin OECD bursunu kazandığını ve bunun için öncelikle iki aylık dil kursuna katılması gerektiğini Atatürk Üniversitesi Rektörlüğü'ne bildirmiş fakat bu bildirim müvekkilime duyurulmamıştır.

Bunun üzerine bizzat OECD'ye başvuran müvekkilim, adı geçen örgütten 25.5.1979 tarihli ve CT/2422 AT sayılı yazıyı almıştır. Bu yazı sınavı kazandığını bildirmektedir. (Yazı ve çevirisi 2a ve 2b, bu kitapta Belge 19)

3. Rektörlüğün tutumu yüzünden işin gecikmesi üzerine OECD 5.6.1970 tarihli telgrafıyla, akademik çalışma öncesi iki aylık dil kursuna katılıp katılmayacağını acele olarak bildirmesini müvekkilimden istemiş (Ek 3a ve 3b, bu kitapta Belge 21) ve bunun üzerine **İsmail Beşikçi**, 29 Mayıs ve 9 Haziran 1970 tarihlerinde yazdığı iki dilekçe ile (Ek 4a ve 4b, bu kitapta Belge 20, 22) hakkında ne işlem yapıldığını rektörlükten sormuştur.

Rektörlük 16 Haziran 1970 tarihli cevabında müvekkilime, 'Müslüman Ülkeler Sosyolojisi' kurslarına katılmasının uygun görülmediğini dolayısıyla yurt dışına çıkamayacağını bildirmiştir. (Ek 5, bu kitapta Belge 23)

Dava konusu olan rektörlük işlemi budur.

ÜNİVERSİTE REKTÖRLÜĞÜNÜN KÖTÜ NİYETİ

4. Müvekkilim, 30 Aralık 1964'ten beri adı geçen üniversitede asistandır, doktorasını yapmıştır. Bu aşamaya gelmiş bir bilim adamının ilgili kanunlar gereğince, 'bilgi ve görgüsünü arttırmak', bilimsel alanda uzmanlaşmak amacıyla yurt dışına gönderilmemesi - hele bir sınavı da kazandıktan sonra- temelinde bazı art niyetler saklanmaktadır.

Gerçekten 4489 sayılı kanunun açık hükümlerine, rektörlüğün, müvekkilimin OECD bursuna katılmasını onaylamasına, adı geçen burs dolayısıyla üniversiteye de hiçbir mali yük teşkil etmeyecek bulunmasına ve bu bakımdan üniversite için de olağanüstü bir im-

kân sayılmasına ve üstelik 7 yıllık bir asistan olarak kanunen hakkı olmasına rağmen müvekkilimin bu kurslara katılmasına niçin izin verilmemiştir?

a) İsmail Beşikçi 1964'ten beri asistan olduğu, doktorasını da tamamladığı halde halen yabancı ülkeye gidemediğini, bu nedenle 4489 sayılı kanun gereğince, araştırmalarını tamamlayabilmesi için yurt dışına gönderilmesini, 7.2.1969'da dekanlıktan istemiştir. (Ek 6, bu kitapta Belge 11) Dekanlık buna, kendisinin sırada olduğu, buna göre bir program hazırlaması gerektiği şeklinde cevap vermiştir. (Ek 7, bu kitapta Belge 12)

Edebiyat Fakültesi'nde dışarıya gönderilecek öğretim üye ve yardımcılarının sırasını tespit etmek üzere bir komisyon kurulmuş ve bu kurul, 15.1.1969'da yaptığı sıralamada **İsmail Beşikçi**'ye birinci sırayı vermiştir. (Ek 8, bu kitapta Belge 16)

Ne var ki komisyon, **İsmail Beşikçi**'nin OECD bursu için başvurduğunu, bu sınavı kazanıp gitmesi 'ihtimaline binâen' ikinci sıradaki asistanın birinci sıraya (yani **Beşikçi**'nin yerine) getirilmesini de karar altına almış ve gerçekten ikinci sıradaki asistan yurt dışına gönderilmiştir.

Şimdi, buradaki oyunu çözümleyelim: **İsmail Beşikçi** fakülte-de en kıdemli asistandır (dışarıya gitmeyenler içinde). Değerlendir-me notları tamdır ve bu nedenle de dışarıya gönderilecekler listesinde birinci sıraya alınmıştır. Bu sırada **Beşikçi** OECD sınavına girmiştir. Komisyon, '**Beşikçi** bu sınavı kazanırsa nasıl olsa gidecek, şu halde onun sırasını başkasına verelim' demektedir. Oysa OECD bursu tesadüfi bir imkândır. **Beşikçi**'nin bu sınavı kazansa da, yitirse de, fakülte-deki durumuna göre normal olarak zaten ilk sırada gönderilmesi gerekir. Kaldı ki **Beşikçi** sınavı da kazanmıştır. Öyleyse niçin gönderilmemiştir?

Oyun açıktır: **Beşikçi** istenmeyen adamdır. Davalılar **Beşikçi**'nin yurt dışına gitmesini istememektedirler. Ama not ve kıdem durumu bakımından buna mecburdurlar. Öyleyse ne yapmalı? 'Sen nasıl olsa OECD bursuyla gideceksin, şu halde yerine başkasını gönderelim' deyip durumu o anda kurtarmalı, sonra da OECD sınavı kazanılıp izin aşamasına gelindiğinde, 'OECD kurlarına katılmanız uygun görülmemiştir', diyerek müvekkilimi kanuni haklarından yoksun bırakmalı.

Bu planı büyük bir soğukkanlılıkla uygulanmış ve bu nedenle konunun yüksek mahkeme önüne getirilmesi zorunlu olmuştur.

Rektörlük, 'önceden izin verdim ama sonra konuyu beğenmediğim için izni geri aldım' diyemez. Çünkü **Beşikçi**'nin hangi dalda çalışma yapacağı, rektörlüğün başvurma formüllerinde soruluyordu. Ve müvekkilimce doldurulmuş bulunuyordu. (Ek 9, bu kitapta Belge 14)

Görüldüğü gibi işlemin 'amaç'ı arkasında öznel birtakım art niyetler ve keyfi bir davranışın izleri saklıdır.

Peki bunlar nelerdir?

b) Müvekkilim basılı kitapları ve yazılarıyla Türkiye sosyolojisine ve daha geniş anlamda toplum gerçeğine yoğun bir şekilde hizmet etmekte ve bilim çevrelerinde bu çalışmaları ilgi ve takdirle izlenmektedir. Ne var ki, Atatürk Üniversitesi'nin başındaki yönetici grup, anayasanın ve çağdaş bilim anlayışının dışındaki bağnaz tutumuyla **Beşikçi**'nin bu çalışmalarını engellemeye çalışmakta, onu, tipik, suskun ve emirlerle yönetilen bir çizgiye getirmeye uğraşmaktadır. Bu nedenledir ki **Beşikçi**'nin bu zihniyete karşı yürekli mücadelesiyle başedemeyince hiçbir gerekçe göstermeden kendisi asistanlıktan atılmış, fakat bu işlem Danıştay'ca durdurulmuştur. Bununla ilgili dava, halen 5. Daire'de 70/4963 numarayla devam etmektedir.

Rektörlüğün müvekkilim hakkındaki kötü niyeti ve gerçek maksadı, gerektiğinde bu dosyadaki belgelerin incelenmesiyle de kesin olarak ortaya çıkacaktır.

c) Rektörlük kararındaki maksadın özünü gösteren başka belgeler de vardır:

Rektörlük, müvekkilimin 1968 yılında verdiği dersler ve yaptığı araştırmalarla ilgili olarak tahkikat komisyonu kurmuş ve bu komisyonun soruşturması yıllarca sürmüştür.

Bunun gibi, 20 Mart 1970 günü üniversitede meydana gelen olaylar dolayısıyla müvekkilim hakkında yine soruşturma kurulu teşkil edilmiş ve bu kurulun çalışmaları da ilginç bir çizgide gelişmiştir.

İşlemdaki maksat unsurunu açıklığa kavuşturan ve müvekkilim hakkındaki gerçek niyetleri ta o zamandan göstermesi bakımından, bu gülünç ve aynı zamanda dehşet verici soruşturmayla ilgili belgelerin yüksek mahkemeye sunulması gerekli görülmüştür. (Ek 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, bu kitapta, Belge 1, 2, 3, 4, 5, 6, 8, 9 ve daha sonra ele alınacak belgeler)

İPTAL NEDENLERİ

A. SEBEP YÖNÜNDEN

Yüksek mahkemeye ayrıca açıklamaya lüzum olmadığı gibi bütün idari işlemler, yeterli ve inandırıcı bir sebebe dayanmak zorundadırlar. Yukarıda anlatılan olaylar çerçevesinde, müvekkilimin adı geçen kurslara gönderilmemesi işleminde, kamu yararını amaçlayan geçerli ve inandırıcı bir sebebin bulunduğunu iddia etme olanağı kesin olarak yoktur. Bu bakımdan haklı bir sebebe dayanmayan işlemin iptali gerekir.

B. MAKSAT YÖNÜNDEN

Kanuna ve yüksek mahkemenin birçok içtihatlarına göre idari işlemlerin maksadı, **kamu yararına** uygun olmak zorundadır. Aksi halde maksat sakatlanır. Ve işlemler meşruluğunu yitirirler. Dava konusu olayda maksat, tümüyle müvekkilimi **mutazarrır edici** nitelik taşımaktadır. Kanunlara göre hakkı olduğu, sırası geldiği ve sınavı kazandığı, üstelik rektörlükçe de onaylandığı halde, salt müvekkilimin kişiliği yüzünden dışarıya gitmesini meneden rektörlük işlemindeki maksadı başka türlü yorumlamanın olanağı yoktur. İşlemin bu nedenle de iptali gerekir.

EMSAL

Danıştay, benzer bir olayda, konumuzdaki gibi girilip kazanılmış bir sınav da olmadığı halde, salt, sırası gelmesine rağmen yurtdışına gönderilmesine izin verilmeyen bir asistanın, ilgili işlemin iptaliyle ilgili talebini kabul etmiş ve sırası gelen bir öğretim yardımcısının, geciktirilmeden dışarı gönderilmesi gerektiğine hükmetmiştir. Bu konu ile ilgili dosya 5. Dairede, 69/4331 E. 70/1004 K., 26.3.1970 T. numara ile görülmüştür."

Avukat Orhan İzzet Kök, dilekçesine, uğranılan maddi ve manevi tazminat istemiyle devam etmektedir. Sonuç ve İstem bölümünde yine aynı şeyleri tekrarlamaktadır. Dilekçeye ayrıca sözü geçen 19 adet evrak eklenmiştir.

b) Rektörlüğün Savunması

Bu dava ile ilgili olarak rektörlüğün **Prof. Dr. Kemal Bıyıkoglu** imzasıyla Danıştay'a gönderdiği 7.11.1970 tarihli savunmada şöyle denmektedir.

Dosya No: 970/3977

“...

1. Davacı **İsmail Beşikçi** 9 Ocak 1970 tarihinde bağlı bulunduğu bölüm başkanlığına dilekçe vererek OECD burslarından yararlanmak istediğini ve bu burslardan yararlanabilmesi için imtihana girmek arzusunda olduğunu belirtmiş ve imtihana girmek için izin istemiştir.

Adı geçenin bu talebi fakültelerince rektörlüğümüze aks ettirilmiş ve rektörlüğümüzce adı geçene imtihana katılması için izin verilmiştir.

Bilahare davacının durumu üniversitemiz yetkili kurullarında görüşülerek adı geçenin aşağıda izah edeceğimiz sebepler karşısında dış memleketlere gönderilmesinin mahzurlu olduğu neticesine varılmış ve bu hususta üniversitemiz yönetim kurulunda ittifakla karar alınmıştır. İptali istenen karar budur.

2. Dilekçenin bu kısmında Atatürk Üniversitesi'nin hükmi şahsiyeti olmadığı, davanın ancak, A.Ü.'nin bağlı olduğu Milli Eğitim Bakanlığı'na karşı açılması gerektiği belirtilmektedir.

3. Üniversite asistanları görevleri başında bulundukları müddetçe 4936 sayılı Üniversiteler Kanunu ile 6990 sayılı üniversitemiz kuruluş kanununda derpiş edilen vecibeleri yerine getirmek, kürsü, kurul ve sair organların kararlarına uymak mecburiyetindedirler. Gerek kuruluş kanunumuz ve gerekse 4936 sayılı Üniversiteler Kanunu ile 4489 sayılı kanunlar devlet memurlarının özellikle üniversite asistanlarının ne şekilde dış memleketlere gönderileceklerini ve buna karar verecek organların vâzife ve yetkilerini gayet açık bir şekilde göstermiştir. Bu cümleden olarak 6790 sayılı kuruluş kanunumuzda üniversite öğretim üye ve yardımcılarının gerek dahili seyahatlarında ve gerekse harici memleketlere gönderilmelerinde yetkili kurulların kararlarının rektörlük makamının tasdikine ihtiyaç gösterdiğini belirtmiş ve böylece son karar mercii olarak rektörlüğümüzü göstermiştir.

Davacı, bağlı bulunduğu dekanlığa başvurarak OECD burslarından istifade etmek istediğini belirtmiş bu bursların imtihanına girmek için müsaade istemiştir. Adı geçen yukarıda izah edildiği gibi imtihana girmesi için izin verilmiştir. OECD bursu imtihanına girmesi için davacıya izin verilmiş olmak aynı şahsın Fransa'ya gitmesini tasvip ve tasdik etmiş olmak manasına gelmez. Esasen ilgiliye imtihana girmesi için verilen izin yazısında da yabancı memlekete gitmesi yolunda herhangi bir ifade kullanılmamıştır.

Üniversiteler öğretim müesseseleri olup bir taraftan eğitim yoluyla öğrenci yetiştirirken, diğer taraftan da ilim adamı adayı olan asistanları yetiştirirler. Asistanların yetiştirilmesinde ve memleketimize yararlı birer ilim adamı olmasında her türlü metodu kullanmak en objektif yoldur. Esasen üniversitelerle ilgili kanunlarla asistanlar üzerinde geniş tasarrufi imkânların, asistanların bağlı bulundukları kürsü, bölüm, dekanlık ve üniversite rektörlüğüne bahşetmiş durumdadır. Bu itibarla davacı **İsmail Beşikçi**'nin OECD imtihanına girmesi için müsaade etmiş olmak; asistan olan davacının lisan bilgisini ölçmek ve adı geçenin bu imtihandan yararlanabileceği düşüncesi ile gönderilmiş olmak vazife ve selahiyetlerimiz cümlesindendir. Bu itibarla davacının önce müsaade edip sonra gerekçe göstermeksizin müsaadeyi kaldırmak yolundaki iddiası tamamen yersiz ve mesnetsizdir.

4. Davacı **İsmail Beşikçi** OECD imtihanına girdikten hemen sonra üniversitemizde büyük talebe olayları cereyan etmiş ve devlet malı yekunu büyük meblağ bulan miktarda tahrip edilmiş, hasara maruz bırakılmıştır.

Üniversite olaylarını müteakip üniversite yönetim kurulu kararı ile üniversitemiz bünyesinde hadisenin müsebbiplerini bulup ortaya çıkarmak için bir tahkikat komisyonu kurulmuş ve komisyon Memurun Muhakematı Kanunu ile 4936 sayılı Üniversiteler Kanunu gereğince tam selahiyetli olarak vazifesine başlamıştır.

Diğer taraftan Üniversite Asistanları Sendikası (ÜNAS) yönetim kurulu hadiseleri tahrik edici ve alevlendirici bir ifade kullanmak suretiyle mütecavizleri müdafaa zımmında yayınlamış olduğu bir bildiriden dolayı da sendika yöneticileri hakkında Erzurum Cumhuriyet Savcılığı'nca tahkikat açılmış olup davacı **İsmail Beşikçi** de ÜNAS yönetim kurulunun faal üyesi olması nedeniyle adı geçen hakkında da bu takibat yürümüştür.

Üniversite bünyesinde kurulan tahkikat komisyonu gerek tahri-

bat olaylarını meydana getiren öğrencileri ve gerekse bu öğrencileri suça teşvik eden öğretim üyelerini tahkikle görevli olduğundan tahkikat komisyonu tahrik ve teşvikçi öğretim üye ve yardımcısı olarak ilk planda davacı **İsmail Beşikçi** hakkında tahkikata başlamış ve tahkikat bir süre yürüdükten sonra davacı ile birlikte birçok öğretim üye ve yardımcısının vazifeleri başından ayrılmamalarını kanuni yetkilerine dayanarak rektörlük makamından talep etmiştir.

Davacı **İsmail Beşikçi** hakkında gerek adli ve gerekse idari tahkikat yürütüldüğü bir sırada adı geçen rektörlüğe başvurarak OECD bursunu kazandığını ve gitmesi için müsaade istediğini bildirmesi üzerine konu rektörlüğümüzce üniversite yönetim kuruluna intikal ettirilmiş olup, yönetim kurulunun 20.5.1970 tarih ve 16. oturumunda mevzu etraflı bir şekilde incelenerek davacının kesif bir Kürtçülük faaliyeti gösterdiği, anayasamız Türkiye Cumhuriyeti dilinin Türkçe olduğunu sarih olarak belirttiği halde davacının bu temel kanuna aykırı bir şekilde Kürtlerin de Kürtçe olarak dillerinin olduğunu ve bunun resmi dil olarak kabul edilmesi gerektiğini ve Kürtlerin Türk olmadıklarını ve ayrı bir azınlık olarak tanınmaları lazım geldiği yolunda beyanlarda bulunup yazılar yazdığını ve bu husustaki propagandasını öğrenciler içerisine sokarak Doğu Anadolu'nun Kürt bölgelerinden gelen öğrencileri teşkilatlandırmaya gayret gösterdiği hususları kurul üyeleri tarafından dile getirilmiş ve bu hususta ittifak edilmiş olduğundan davacının gerek hakkında yürütölmekte olan adli ve idari tahkikatlar sebebi ile ve gerekse yukarıda arz ettiğimiz memleket menfaatlerine ve Türk milletinin bütünlüğüne aykırı faaliyetlerde bulunmuş olması nedeni ile adı geçen yabancı memleketlere gönderilmesinin sakıncalı olduğu yolunda üniversitemiz yönetim kurulunca karar alınmıştır.

Üniversite yönetim kurullarının icracısı olan rektörlüğümüz, karar ahkâmına göre davacı **İsmail Beşikçi**'nin OECD bursu için Fransa'ya gitmesine müsaade etmemiştir.

5. Davacı dava dilekçesinde rektörlüğümüzün bu kararı karşısında Edebiyat Fakültesi'nde dış memleketlere gönderilme hususunda muhafaza ettiği sırasını kaybettiğini ve böylece zarara maruz kaldığını belirtmektedir. Üniversitemize bağlı fakültelerinde dış memleketlere gönderilmek hususunda herhangi bir sıra tanzim edilmesi ve bu sıraya göre asistanların yabancı ülkelere gönderilmeleri mevzubahis değildir. Esasen gerek üniversiteler kanunu ve gerekse 4489 sayılı kanun böyle bir sıra yapmayı hüküm altına almamış

ve asistanların yabancı ülkelere mutlaka gönderilmeleri zorunluluğunu da koymamıştır. Bu itibarla davacının bahsetmiş olduğu sıra hususu varit değildir. Üniversiteye asistan olunca mutlaka yabancı memleketlere gidilecek diye bir husus da yoktur. Üniversite idaresini böyle bir tasarrufi işleri yapmaya zorlayacak bir kanuni müeyyide de mevcut değildir. Üniversitemiz bünyesinde mevcut olan asistanların yetişme şartları ve gelişmek istedikleri branşdaki ilmi imkânlar nazara alınarak yetkili kurulların lüzum görmesi üzerine öğretim üye ve yardımcısının yabancı ülkelere gönderilmesi hususu rektörlüğümüzün tasvip ve takdirine bağlıdır. Diğer taraftan bu nevi elemanların yabancı memleketlere gitmeleri hususu ayrıca bütçe imkânları ve kadro durumu ile de tahdit edilmiştir.

Ezcümle yukarıda arz edildiği veçhile bir asistanın üniversiteye asistan olması bu şahsın aynı zamanda yabancı memleketlere gitmeye hak kazanmış olması gibi bir husus varit değildir. Yabancı memleketlere bir asistanın gönderilmesi bütçe imkânları, kadro durumu ve yetkili kurulların kararı ile mukayyettir. Bu itibarla davacı vekilinin OECD bursuna gönderilmemiş olması nedeni ile fakülte-sindeki sırasını kaybetmiş olduğundan maddi zarara maruz kaldığını iddia etmesi tamamen yersiz ve kanunsuzdur.

....”

NOT: Yukarıdaki ifadelerden anlaşıldığı gibi rektörlük “red” nedenlerinden biri olarak **Beşikçi** hakkında idari ve adli tahkikat yapıldığını göstermektedir. İleride, idari tahkikattan söz edilecektir. Adli bir tahkikat olduğu ise doğru değildir. Nitekim Erzurum Cumhuriyet Savcılığı, Diyarbakır-Siirt İlleri Sıkıyönetim Komutanlığı 1 Numaralı Askeri Mahkemesinin, bir isteği üzerine gönderdiği cevabı yazıda rektörün sözünü ettiği olaylarla ilgili olarak bir iddianame hazırlandığını, fakat “**Beşikçi** hakkında herhangi bir kovuşturma yapılmadı” diyerek rektörlüğü yalanlamaktadır. Erzurum Cumhuriyet Savcılığı’nın 4.9.1971 tarih ve 971/29 sayılı yazısında, ÜNAS’ın sözü edilen bildirisi hakkında da takipsizlik kararı verildiği ifade edilmektedir. (1972/6 numaralı dosya, Tutanak, s. 96)

c) *Rektörlüğün Cevabına Cevap*

Avukat Orhan İzzet Kök, 21.12.1970 tarihinde Danıştay 12. Dairesi'ne verdiği dilekçede (970/3977) rektörlüğün cevabına karşı şu cevabı vermiştir.

Belge 27

“ ...

2. Davalı rektörlük **İsmail Beşikçi**'ye önceden müsaade edildiği halde sonradan dışarı gönderilmenin engellendiği yolunda bir işlem olmadığını iddia etmektedir. Dava dosyasında ayrıntılarıyla anlatıldığı ve ona ilişik belgelerin de kanıtladığı gibi **Beşikçi**, OECD'nin açtığı sınava girip kazandığı takdirde dışarıda inceleme yapmak istediğini bildirmiş, dekanlık ve rektörlük bunu kabul etmiştir. Sınav kazanılıp OECD'den talep gelince de rektörlük, 16 Haziran 1970 tarihli yazısıyla buna müsaade etmemiş ve gerekçe de göstermemiştir.

Cevabın 3 numaralı bölümünde, sınav kazananın dışarı gönderilmesi diye bir kural olmadığı, bu konudaki takdirin tamamen rektörlük kararına dayanacağı iddia edilirken aynı cevabın 4 numaralı kısmında bu iddia ile çelişkiye düşülmekte ve **Beşikçi**'nin 20 Mart öğrenci olaylarında bildiri yayınlayan Üniversite Asistanları Sendikası'nın faal üyesi olduğu, solculuk ve Kürtçülük yaptığı gerekçesi ile dışarı gönderilmesinin sakıncalı bulunduğu sonucuna varılarak gönderilmediği itiraf edilmektedir.

Demek ki **Beşikçi**'nin sırası geldiği, yük teşkil etmeyecek şekilde bir burs da kazandığı halde gönderilmemesinin sebepleri objektif bir takdire değil (asistanın özlük durumu, üniversitenin mali imkânları, sıra vs.), doğrudan doğruya müvekkilime ve onun bilimsel kişiliğine karşı beslenen olumsuz düşünce ve duygulara dayanmaktadır. **Beşikçi**'nin milli bütünlüğü bozucu, Kürtçü vs. olduğu iddiaları, onun bilimsel kişiliğiyle ve geleceğine etkin olacak önemli bir kararın gerekçesi yapılamaz. Bu, doğrudan doğruya savcılarını ilgilendiren bir konudur. Savcılar bir kovuşturma açmamışlardır.

Üstelik, aynı gerekçelere dayanılarak müvekkilimin asistanlık görevine son verilmiş, fakat bu karara ilişkin iptal davasında Danıştay yürütmeyi durdurmuştur. Bununla ilgili dava halen 5. Dairede 70/4963 numara ile görülmektedir.

3. Davalı rektörlük, dışarı gönderilecek öğretim üye yardımcılarının sırayla ilgili bir prensip kararı ve sıra cetveli olmadığını söylemektedir. Oysa Fen-Edebiyat Fakültesi'nde kurulan bir komisyon, kıdem, puan vs. durumlarına göre dışarıya gönderilecek asistanların bir sıralamasını yapmış ve sıralamada **İsmail Beşikçi** birinci sıraya konmuştur. Bu sıralamayla ilgili dekanlık yazısı, komisyon kararı ve bu kararın 16.1.1970'de rektörlüğe bildirilen nüshası, dava dilekçemizde de ek olarak sunulmuştur. Yalnız rektörlüğe bildirilen yazıda, **Beşikçi**'nin OECD sınavlarına girdiği ve bu sebeple kazandığı takdirde nasıl olsa dışarı gideceği düşünülerek ona ait birinci sıranın, ikinci sıradaki **Dr. Harun Tolasa**'ya verildiği bildirilmektedir. Gerçekten de **Dr. Harun Tolasa** ve ondan sonra sıralamaya giren asistanların pek çoğu dışarı gönderilmişler, hattâ bir kısmı dönmüşlerdir. Birinci sıradaki **İsmail Beşikçi** ise, üstelik OECD sınavını da kazandığı halde, halen gönderilmemiştir.

Oysa dava dilekçemizde de belirtildiği gibi Danıştay bir sınava da girip kazanmadığı halde, salt sırası gelmesine rağmen dışarı gönderilmeyen bir asistanın, buna ilişkin kararın iptali sebebiyle ilgili bir davada iptal kararı vermiş ve sırası gelen öğretim yardımcısının bekletilmeden gönderilmesi gerektiğine hükmetmiştir. Bununla ilgili dava 5. Daire'de 16.3.1970 T. 69/4331 E. ve 70/1004 K. sayısı ile görülmüştür.

Görülmektedir ve müvekkilimin rektörlük aleyhinde Danıştay'da görülen beş davasıyla da ortadadır ki, müvekkilimin dışarı gönderilmemesinin tek nedeni, kendisinin istenmeyen adam olması ve bunun kaynaklığını yarattığı kişisel duygulardır. Bir bilim adamı olan müvekkilimin fikir ve kanaatlarından ve bilimsel kişiliğinden ötürü rektörlüğün onu kanuni haklarından yoksun bırakmaya hakkı yoktur. Müvekkilime ait bilimsel kitaplar piyasada yıllardır satılmakta ve haklarında bir tahkikat da yapılmamış bulunmaktadır. Ama kitaplardaki görüşleri rektör 'Türkiye'nin bütünlüğüne aykırı bulmakta' Kürtçülük ve solculukla suçlamakta, üstelik bunlardan ötürü kendisine ceza vermektedir. Temeli bu olan ve idare hukukunun objektiflik ilkesine aykırı olan bu davranış, hukukça korunamaz.

..."

Danıştay 12. Dairesi'nde 970/3977 Esas numaralı dosya üzerinden görülen bu dava henüz karara bağlanamamıştır.

V. İKİNCİ TAHKİKAT KOMİSYONU

1. Olay

Atatürk Üniversitesi'nde 20 Mart 1970 tarihinden daha sonraları "Koltuk Yakma" olayı olarak anılan bir olay vardır. Bu olaydan sonra ÜNAS Erzurum Şubesi, bir (Duyuru) yayınlamış ve olayla ilgili görüşünü bildirmiştir.

2. ÜNAS Duyurusu

ÜNAS Duyurusu şöyledir:

Belge 28

"DUYURU

Faşist kaynaklardan beslenen kaba kuvvet ve zorbalığın, fikir ve vicdan hürriyetinin karşısına pervasızca dikilişinin bir örneğini daha son günlerde Atatürk Üniversitesi olayları ile müşahade etmiş bulunuyoruz.

Üniversiteler serbest ve hür düşüncenin en açık ve belirli biçimde tartışıldığı, tartışılması gereken ilim yuvalarıdır. İlim her şeyden önce fikri olgunluğu ve karşı fikre saygıyı gerektirir. Durum böyle iken toplumun sosyal eşitliğini sağlamak gibi yüce bir amaca yönelen gençlerin, bu amaçla ve hele üniversite öğrenciliği ile asla bağdaşmayan kaba davranışlarını kınıyoruz.

Türkiye Cumhuriyeti'nin kanunları ortada iken öğrencilerin davranışlarının suç sayıldığını kamuoyuna açıklayan, ancak bu suçu işleyenlerin kimler olduğunu, haklarında nasıl bir takibata geçildiğini açıklamayan ve bu tutumlarıyla üniversiteye saldırılar düzenlenmesine sebep olan üniversite idarecilerini kınıyoruz.

İlim adamlığı şeref ve haysiyetiyle hiç bağdaşmayan bir şekilde öğrencileri ve tutucu çevrelerdeki adamları kanâliyle halkı tahrik ederek üniversiteye taşlı sopalı saldırıları tertipleyen sözde ilim adamlarını kınıyoruz.

Gerici kuvvetlerin, muhteris ve politika esiri ilim adamlarının üniversite ve ilim özerkliğine karşı giriştikleri bu sorumsuz davranışlarıyla sonuna kadar mücadeleye azimli olduğumuzu ve Türkiye Cumhuriyeti'ne her yönden gelecek saldırıları bütün gücümüzle karşılayacağımızı açıklıyor, sizleri bu uğurda birleşmeye çağırıyoruz.

ÜNAS ERZURUM ŞUBESİ"

3. Tahkikat Komisyonu

Bu duyurunun yayınlanmasından sonra Atatürk Üniversitesi Rektörlüğü tarafından bir tahkikat komisyonu kurulmuş ve bu "Duyuru"un nasıl hazırlandığını araştırmaya başlamıştır. Tahkikat komisyonu "Duyuru" ile ilgili olarak 2 kere soru sormuş ve bu sorular belirtilen zamanda cevaplandırılmıştır. Daha sonraki üçüncü soru ise ÜNAS Erzurum Şubesi Yönetim Kurulu'nun bütün üyelerine ayrı ayrı sorulduğu için, cevap "Yönetim Kurulu" olarak verilmiştir.

Tahkikatın nasıl anti-demokratik ve hukukdışı olduğunu ve üniversitenin gerçeklerle çelişen tutumunu göstermesi bakımından soruları ve bu sorulara verilen cevapları aynen alıyoruz.

a) Tahkikat Komisyonunun 1. Sorusu

Belge 29

"Sayı : 19

4.4.1970

Sayın

As. Dr. İsmail Beşikçi

Fen-Edebiyat Fakültesi Erzurum

20 Mart 1970 Cuma günü üniversitemizde cereyan eden olayları soruşturmak maksadı ile rektörlükçe teşkil olunan komisyonumuz tahkik sırasında olayların akabinde ÜNAS Erzurum Şubesi tarafından yayınlanan duyuruyu hazırladığınız ayrıca bu kurulda üye bulunduğunuz, geçen yıl Milliyetçi Hareket Partisi mensupları tarafından düzenlenen 9 ışık yürüyüşü vesilesiyle Müslüman Kardeşler imzası altında camilere dağıtılan bildiriye hazırladığınız ifade edilmiş bulunmaktadır.

Zikredilen hususlarda savunmanızı yazılı olarak ve 6 Nisan 1970 Pazartesi saat 10.00'da tahkikat komisyonunda bulunacak şekilde yapmanızı, aksi takdirde hakkınızda serd edilen ve yukarıda sıralanan ithamların komisyonca var sayılacağını, tarafınızdan da kabul edilmiş gözü ile bakılacağına bilgilerinizi rica ederim.

TAHKİKAT KOMİSYONU BAŞKANI

Prof. Dr. Ahmet Kurt"

b) Birinci Soruya Cevap

Belge 30

“Tahkikat Komisyonu Başkanlığı'na:

6 Nisan 1970

4.4.1970 tarih ve 19 sayılı yazınıza cevaptır.

ÜNAS Erzurum Şubesi Yönetim Kurulu'nda üyeyim. Duyuru'nun kimler tarafından yayınlandığı, Duyuru'nun altında yazılıdır.

Müslüman Kardeşlerle ilgili bildiriyle hiçbir ilgim yoktur. Bildiriyi görmüş değilim. Yalnız bu sorunuzdan anladım ki komisyonunuz son derece kasıtlı davranmakta, bilerek veya bilmeyerek, şahsımla ilgili korkunç bir tertibe alet olmakta veya bir tertip hazırlığı içinde bulunmaktadır.

İsmail Beşikçi”

c) Tahkikat Komisyonunun İkinci Sorusu

Belge 31

15 Nisan 1970

“Sayı: 24

Sayın As. Dr. İsmail Beşikçi

Fen-Edebiyat Fakültesi/Erzurum

6 Nisan 1970 tarihli yazılı ifadenizde komisyonumuzu korkunç bir tertibe alet olmakla itham etmektesiniz. Bu korkunç tertibin ne olduğunu 16 Nisan 1970 Perşembe günü saat 10.00'a kadar açıklamamanızı rica ederim.

TAHKİKAT KOMİSYONU BAŞKANI

Prof. Dr. Ahmet KURT”

d) İkinci Soruya Cevap

Belge 32

15 Nisan 1970

“Tahkikat Komisyonu Başkanlığı'na:

24 Sayılı ve 15 Nisan 1970 tarihli yazınıza cevaptır.

Müslüman Kardeşlerle ilgili isnadlarınızın gerçeklerle en ufak bir ilgisi yoktur. İsnadın gerçek dışı olduğu bir yerde ise ancak bir iftira veya tertipten söz edilebilir.

İsmail Beşikçi"

e) Tahkikat Komisyonu'nun Üçüncü Sorusu

Belge 33

"Sayın İsmail Beşikçi

4.5.1970

20 Mart 1970 Cuma günü üniversitemizde cereyan eden olaylarla ilgili olarak sizin de ifadenize başvurulması komisyonumuzca uygun görülmüştür.

1. ÜNAS Erzurum Şubesi imzası ile ve Duyuru adı ile teksir edilerek dağıtılan bildirinin hazırlanmasında var mı idiniz? Var idiyse, siz aşağıdaki soruları cevaplandırınız.

a) Duyurunun üçüncü paragrafındaki 'Türkiye Cumhuriyeti'nin kanunları ortada iken öğrencilerin davranışlarının suç sayıldığını kamuoyuna açıklayan ancak bu suçu işleyenlerin kimler olduğunu haklarında nasıl bir takibata geçildiğini açıklamayan ve bu tutumlarıyla üniversiteye saldırılar düzenlenmesine sebep olan üniversite idarecilerini kınıyoruz' cümlesi ile ne ifade edilmek istendiğinin,

b) Aynı duyurunun dördüncü paragrafındaki 'üniversiteye taşlı sopalı saldırılar tertipleten sözde ilim adamları' ibaresi ile kastedilen ilim adamları hakkında bildiklerinizin,

c) Sözü edilen duyurunun son paragrafındakki 'Muhteris ve politika esiri ilim adamlarını üniversite ve ilim özerkliğine karşı giriştikleri bu sorumsuz davranışlar' ibaresi ile kastedilen hususa dair bildiklerinizin,

2. 22 Nisan 1970 günü Tıp Fakültesi'nde cereyan eden çatışmaya sebebiyet veren afişlerin temin edildiği yer ile kimler tarafından asıldığı hakkında bildiklerinizin 6.5.1970 Çarşamba günü saat 10.00'a kadar yazılı olarak Rektörlük Genel Sekreterliği'ne bildirilmesini rica ederim.

TAHKİKAT KOMİSYONU BAŞKANI

Prof. Dr. Ahmet KURT"

“Tahkikat Komisyonu Başkanlığı'na: 5 Nisan 1970

ÜNAS Erzurum Şubesi İdare Heyeti 5.5.1970 tarihinde yaptığı otuzbirinci toplantısında, gönderdiğiniz 4.5.1970 tarihli yazılarla ilgili olarak aşağıdaki kararı almıştır.

Bilgilerinize saygılarımla sunarım.

ÜNAS Erzurum Şubesi

Başkanı

Dr. Özdemir Akmut”

“Komisyonunuz tarafından gönderilen 4.5.1970 tarihli yazılarınızda, ÜNAS'la ilgili sendikal faaliyetler idari bir soruşturma konusu yapılmak istenmektedir. Bu işlem, sendikamıza üye olmuş olmak isteyen üniversite asistanları arasında bir tedirginlik ve güvensizlik yaratacak nitelikte olup resmi kanaldan ÜNAS İdare Heyetine yapılan bir baskı söz konusudur. Bu ise 624 sayılı Kanunun 6'ncı maddesine açıkça aykırıdır.

Sendikal faaliyetlerin mevcut kanunlar muvacehesinde ancak adli merciler tarafından soruşturma konusu yapılabileceği gerçeğini hatırlatırım.”

4. Tahkikat Komisyonu'nun Başka Görevleri

Tahkikat komisyonu, ÜNAS Duyurusu'nun nasıl yayınlandığının araştırılması konusunun yanında, “koltuk yakılması” olayının araştırılmasını perde yaparak kişilerin dünya görüşlerini de yargılama çabası içine girmiştir. Tahkikat komisyonunda sorguya çekilen asistan ve öğrencilere sorulan sorulardan bazı örnekleri aşağıda veriyoruz. **(Bu sorular Diyarbakır-Siirt İlleri Sıkıyönetim Komutanlığı 1 no'lu Askeri Mahkemesi, 1972/6 Esas sayılı dava dosyasından çıkarılmıştır.)**

“1. İsmail Beşikçi'nin kitapları hakkında kanaatin nedir?

İsmail Beşikçi'nin kitabını bilimsel buluyor musun?

İsmail Beşikçi türlü-çeşitli sosyalizmden hangisini benim-
siyor?

İsmail Beşikçi'ye komünist diyorlar, Kürtçü diyorlar, ne
dersin?

İsmail Beşikçi en çok kimlerle haberleşiyor?

İsmail Beşikçi'nin sözleri ile yaşayışı birbirini tutuyor mu?

Yayınevleri, **İsmail Beşikçi**'nin kitaplarını yayınlıyor da be-
nim kitaplarımı neden yayınlamıyor?

Eyüp Kemerlioğlu
Sosyoloji Asistanı

2. Yukarıdaki sorulan soruların hemen hemen tamamı Sosyo-
loji Asistanı Sabahattin Güllülü'ye de sorulmuştur.

3. **İsmail Beşikçi**'yi tanıyor musun?

Beşikçi'nin Doğu hakkındaki görüşlerine katılıyor musun?

Beşikçi Kürtçü mü?

Şener Kaya Öğrenci

4. **İsmail Beşikçi** ve **İnayet Berkman**'i tanıyor musun?

Bu tanışıklık nereden geliyor?

Olayların tertipçisi olarak **İsmail Beşikçi** ve **İnayet Berk-
man** ve sizin de bulunduğunuz bir grup tarafından yapıldığı
iddiasına ne dersin?

Cavit Göktürk (Öğrenci)

5. **İsmail Beşikçi**'yi tanıyor musun?

Beşikçi'nin 'tek sosyalizm vardır' fikrine katılıyor musun?

Beşikçi'nin Kürtler hakkındaki yazısını tasdik ediyor mu-
sun?Etmiyor musun?

Mustafa Mavioğlu (Öğrenci)

6. **İsmail Beşikçi**'yi tanıyor musun?

İsmail Beşikçi Kürtçülük yapıyormuş, buna katılıyor mu-
sun? **Beşikçi**'nin **Akşam** gazetesinde yayınlanmış yazısın-
dan bir cümle okudular: Devrimciler Doğu Anadolu'da
Kürtçe konuşan vatandaşlara karşı yapılan baskılara karşı
koymalıdır. Bu cümlelerin manası nedir?

Muhsin Gül (Öğrenci)

7. **İsmail Beşikçi, İlayet Berkman'ı** tanıyor musun?
Beşikçi'nin yanına kimler gidip geliyor?
Onunla hâlâ konuşuyor musunuz? Ne konuşuyorsun?
Beşikçi Kürtçü mü?

Bayram Bayram (Öğrenci)

8. **İsmail Beşikçi'nin** yanına gidip geliyor musun?
İsmail Beşikçi'nin görüşlerine katılıyor musun?
Kitabından bir parça okursan tasvip eder misin? 'Doğu Anadolu'da Kürtler dil ve kültür bakımından ulusal baskıya maruzdurlar. Tüm devrimcilerin görevi buna karşı koymaktır.' Ne dersiniz?

Halit Güneş (Öğrenci)"

5. Rektörlüğün Kusur Bildirme Cezası

Tahkikat Komisyonu'nun bu çalışmaları sonucunda Rektör **Prof. Dr. Kemal Bıyıkoglu** ÜNAS Erzurum Yönetim Kurulu üyelerinin tümüne ayrı ayrı "Kusur Bildirme" cezası vermiştir. Kusur bildirme cezasını içeren yazı şöyledir:

Belge 36

"... 20 Mart 1970 Cuma günü üniversitemiz hedef alınmak suretiyle cereyan eden müessif olayların müsebbipleri olan mütecaviz öğrencilerin hareketlerini yüce bir amaç olarak niteleyip, bunların bu faaliyetlerini zımnen desteklemek ve üniversitemizin yöneticilerinin üniversite nizamını ve üniversite mensuplarının mal ve can emniyetini korumaya matuf çalışmalarını tahrikçilik olarak vasıflandırmak ve üniversitemize bağlı fakültelerin öğretim üyelerine (ilim adamlığı şeref ve haysiyetiyle hiç bağdaşmayan... sözde ilim adamları, muhteris ve politika esiri ilim adamları) gibi ifadeler kullanmak suretiyle asistan olarak üstünüze hakarete bulunmak suretiyle ve bütün bu hususları Üniversite Asistanları Sendikası İdare Heyeti üyesi olarak yayınladığınız bildiri ile umumi efkâra intikal ettirmiş olmanızdan dolayı asistanlık meslek veکار ve haysiyetini zedeleyici hareketlerde bulunduğunuz yaptırılan tahkikatla subuta ermiştir.

Yukarıda izah edilen hareketlerinizden dolayı eylem ve fiilinize

uygun 4936 sayılı Üniversiteler Kanunu'nun 46. maddesinin b. fıkrasında derpiş edilen kusur bildirme cezası ile tecziye edilmiş bulunuyorsunuz.

Bilgi almanızı ve bundan böyle üniversite meslek vekar ve hay-siyeti ile bağdaşmayan hareketlerde bulunmamanızı rica ederim.” (Atatürk Üniversitesi Rektörlüğü'nün 18.5.1970 tarih ve özel iş-ler 1919 sayılı ve Prof. Dr. Kemal Bıyıkoglu imzalı yazısı.)

6. Kusur Bildirme Cezasına Karşı

Milli Eğitim Bakanı'na Başvurma

Rektör **Prof. Dr. Kemal Bıyıkoglu**'nun kusur bildirme cezasına karşı 4936 sayılı Üniversiteler Kanunu ve 6990 sayılı Atatürk Üniversitesi Kanunu gereğince Milli Eğitim Ba-kanı nezdinde itiraz edilmiştir. Zira 4936 sayılı Üniversiteler Kanunu'nun 46'ncı maddesine göre kusur bildirme cezaları-na karşı ancak Üniversite Senatosu'na itiraz edilebilir. 6990 sayılı Atatürk Üniversitesi Kanunu gereğince, Atatürk Üni-versitesi'nin Senatosu'nu Milli Eğitim Bakanı temsil etmek-tedir.

Milli Eğitim Bakanı'na yapılan itiraz dilekçesi şöyledir:

Belge 37

Erzurum, 26 Mayıs 1970

“Konu : Atatürk Üniversitesi
Rektörü tarafından verilen
'Kusur Bildirme' cezasına
Karşı yapılan itiraz.

Sayın
Prof. Dr. Orhan OĞUZ
Milli Eğitim Bakanı
ANKARA

Atatürk Üniversitesi Rektörü **Prof. Dr. Kemal Bıyıkoglu** 18.5.1970 tarih ve (Özel İşler) 1919 sayılı yazısıyla şahsım adına kusur bildirme cezası vermiştir. (Bu yazının bir sureti ilişikte sunul-

muştur.) Bu haksız bir cezadır. 4936 sayılı kanun'un 48. ve 6990 sayılı kanun'un birinci maddesi gereğince, nezdinizde, bu cezaya itiraz ediyorum.

1. Rektörün, öğrencilerin tarafımızdan desteklendiği şeklindeki suç isnadı yanlış bir tutum ve anlayışın sonucudur. Bildiride '... toplumun sosyal eşitliği gibi yüce bir amaca yönelen gençlerin, bu amaçla ve hele üniversite öğrenciliği ile asla bağdaşmayan kaba davranışlarını kınıyorsunuz...' denilmiştir. Bu ifadeyi sayın rektör gibi anlamamanın hiçbir olanağı yoktur.

2. ÜNAS bildirisinde 'öğretim üyeleri' ibaresi asla kullanılmamıştır. Bildiride, 'ilim adamlığı şeref ve haysiyetiyle hiç bağdaşmayan, sözde bilim adamları...' gibi ifadeler kullanılmıştır. Fakat bu ibarelerden dolayı üste hakaret ettiğimiz şeklindeki bir iddia yine yanlış bir tutum ve anlayışın sonucudur. Çünkü bildiride kullanılan 'bilim adamı' sözü ile, rektörün kullandığı 'öğretim üyesi' sözleri aynı şeyler değildir. 4936 sayılı kanunda belirtildiği üzere öğretim üyeliği, sadece, doçent ve profesörleri kapsar. Bilim adamı tabirinin kapsamı ise daha geniş olup öğretim görevlisi, asistanı, uzman... gibi araştırma ve yayın yapan herkesi içine alır.

3. Akademik çalışma, baskıdan uzak, gerçekleri arama faaliyeti. Baskıdan uzak olarak gerçeği arama faaliyeti, üniversitelerde çalışma için, geleneksel bir veri değil temel bir fonksiyondur. Fakat Atatürk Üniversitesi'nde 20 Mart 1970 olaylarını tahkik etmek için kurulmuş komisyon böyle bir temel anlayıştan yoksun olduğunu açıkça ortaya koymuştur. Şöyle ki:

a) Adı geçen olaylarla ne asistan olarak, ne de ÜNAS Yönetim Kurulu Üyesi olarak hiçbir ilgim olmadığı halde hakkımda kovuşturma açılmıştır. Fakat 20 Mart 1970 olaylarıyla ilgisi olmayan, birkaç sene evvel cereyan etmiş olaylar sorulmuştur. (Soruların suretleri ilişikte sunulmuştur.)

b) Bu arada:

İsmail Beşikçi'yi tanıyor musunuz?

İsmail Beşikçi ile neden konuşuyorsun?

İsmail Beşikçi'nin kitapları hakkında kanaatin nedir?

İsmail Beşikçi'nin kitabını bilimsel buluyor musun?

İsmail Beşikçi 172 çeşit sosyalizmden hangisini benimsiyor?

İsmail Beşikçi'ye komünist diyorlar, Kürtçü diyorlar, ne dersin?

İsmail Beşikçi en çok kimlerle haberleşiyor?

İsmail Beşikçi'nin sözleri ile yaşayışı birbirini tutuyor mu?

Yayınevleri **Beşikçi**'nin kitaplarını yayınlıyor da benim kitaplarımı neden yayınlamıyor? vs. gibi sorular sorulmuştur.

Görüldüğü gibi 20 Mart 1970 olaylarını tahkik etmek için kurulan komisyon, tam anlamıyla bana baskı yapmak için kurulan bir komisyon haline gelmiş, gerek asistan arkadaşlarıma, gerekse öğrenci arkadaşlarıma akademik çalışmalarım, siyasi görüş ve kanımlarımla ilgili sorular sormuştur. Bu tutum, akademik çalışmanın temel fonksiyonu olan, baskıdan uzak olarak gerçeği arama faaliyetini onulmaz şekilde yaralamıştır. Bütün bu sorular tahkikat komisyonu tarafından, hakkımda düzenlenen dosyada vardır. Öte yandan, bana yazılı olarak sorduğu sorularla hakkımda, arkadaşlarıma sorduğu soruların son derece farklı olması art niyetlerle hareket etmenin şaşmaz delilidir.

Bu bilgilerden anlaşılacağı gibi komisyon 20 Mart 1970 olaylarını tahkik etmemiş, bunu paravana yaparak bana baskı yapmış ve böylece üniversitede çalışmanın temel fonksiyonu olan baskıdan uzak gerçeği arama ilkesini zedelemiştir ve hiçe saymıştır. Böyle bir komisyonun raporlarına dayanılarak verilen cezanın ise gerçeklerle en ufak bir bağı olmadığı açıktır.

4. Bütün bunların dışında, rektör, bana ve öteki arkadaşlarıma yani ÜNAS Erzurum Şubesi Yönetim Kurulu'na toptan ceza vermekle 624 sayılı kanunun 6. maddesini açıkça ihlâl etmiştir. (ÜNAS Erzurum Şubesi'nin bu konuda tahkikat komisyonuna yazdığı yazının bir sureti ilişikte sunulmuştur.)

İsmail Beşikçi

Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi
Sosyoloji Asistanı-Erzurum"

İşte gerek 1 ve 2. maddelerde sıralanan bilgilerden, gerek 3. ve 4. maddelerde sıralanan, bilgilerden yani tahkikat komisyonunun şahsıma karşı tutumundan, gerekse 5. maddede belirtilen ve tahkikat komisyonunun ÜNAS Erzurum Şubesi'ne karşı tutumundan dolayı **Prof. Dr. Kemal Bıyıkoglu**'nun hakkımda verdiği kusur bildirme cezasına itirazımı yapıyor, kaldırılmasını talep ediyorum.

- Ek :** 1. Bildiri örneği (Bu kitapta Belge 28)
2. Tahkikat Komisyonunun sorusu (Bu kitapta Belge 29)
3. Cevap (Bu kitapta Belge 30)
4. Tahkikat Komisyonunun ikinci sorusu (Bu kitapta Belge 31)
5. Cevap (Bu kitapta Belge 32)
6. Tahkikat Komisyonu'nun üçüncü sorusu (Bu kitapta Belge 33)
7. Sendikanın cevabı (Bu kitapta Belge 34)
8. Rektörün kusur bildirme yazısı (Bu kitapta Belge 36)

7. Danıştay'a Başvurma

a) Danıştay'a Başvurma

Milli Eğitim Bakanı nezdinde yapılan bu itirazdan sonra 90 gün beklenildiği halde herhangi bir cevap gelmemiştir. Bu ise rektörün verdiği kusur bildirme cezasının onaylanması anlamına gelmektedir. 4936 sayılı Üniversiteler Kanunu'nun 48. maddesi "senato tarafından onaylanan kusur bildirme cezaları aleyhine üniversitelerarası kurula müracaat edilebilir", demektedir. Yalnız özerk olmayan Atatürk Üniversitesi üniversitelerarası kurula dahil olmadığından itirazın bu yönden de Danıştay'a yapılması gerekmektedir.

Danıştay'a 4 Eylül 1970 tarihinde yazılan ve Atatürk Üniversitesi ve Milli Eğitim Bakanlığı'nı hasım olarak alan dava dilekçesi şöyledir:

Belge 38

"...

Dava konusu: Atatürk Üniversitesi Rektörü **Prof. Dr. Kemal Bıyikoğlu** tarafından 19.5.1970 tarih ve özel işler 1919 sayı ile verilen ve Milli Eğitim Bakanı tarafından da onaylanmış sayılan Kusur Bildirme cezasının (ek 8, bu kitapta Belge 36) iptali isteminden ibarettir.

Dava Konusu Tasarrufun Tebliği Tarihi: Dava konusu tasarruf Ek 8'dir. Bu yazıyı 22.5.1970 tarihinde tebliğ ettim. Bu cezanın kaldırılması için 521 sayılı Danıştay Kanunu'nun 70. maddesine

uyarak Atatürk Üniversitesi'nin bir üst makamı olan Milli Eğitim Bakanlığı'na müracaat ettim. (Ek 9, bu kitapta Belge 37) Öte yandan 4936 sayılı Üniversiteler Kanunu'nun 46. maddesinin son fıkrası gereğince kusur bildirme cezaları aleyhine üniversite senatosuna müracaat edilebilir. Fakat 6990 sayılı Atatürk Üniversitesi Kanunu'nun birinci maddesine göre Atatürk Üniversitesi Milli Eğitim Bakanlığı tarafından yönetilir. Dolayısıyla özerk üniversitelerdeki senatonun görevlerini, özerk olmayan Atatürk Üniversitesi'nde Milli Eğitim Bakanlığı yapmaktadır. Bu bakımdan kusur bildirme cezasının kaldırılması için Milli Eğitim Bakanı'na yaptığımız müracaat 4936 sayılı Üniversiteler Kanunu'nun 46. maddesinin son fıkrasına da uygundur.

Milli Eğitim Bakanlığı 26 Mayıs 1970 tarihli itiraz dilekçemizi (ek 9) 1 Haziran 1970 tarihinde tebellüğ etmiştir. (Taahhütlü olarak gönderilen 'alındı makbuzu' bunu böyle göstermektedir.) Fakat bu tarihten itibaren 90 gün beklediğimiz halde bakan bu konu ile ilgili hiçbir karar almamıştır. Bunu, 521 sayılı Danıştay Kanunu'nun 69 ve 70. maddelerine göre bakanın, dilekçemizi reddettiği, rektörün tasarrufunu onayladığı şeklinde anlamak gerekir. Dolayısıyla Danıştay Kanunu'nun 70. maddesi gereğince, rektörün verdiği, Milli Eğitim Bakanı'nın ise onaylamış sayıldığı kusur bildirme cezasının iptali için danıştaya başvurulabilir.

4936 sayılı Üniversiteler Kanunu'nun 48. maddesi gereğince senato tarafından onaylanan kusur bildirme cezaları aleyhine üniversitelerarası kurula müracaat edilebilir. Yalnız özerk olmayan Atatürk Üniversitesi üniversitelerarası kurula dahil olmadığından itirazın bu yönden de Danıştay'a yapılması gerekmektedir.

Olaylar: 20 Mart 1970 günü Atatürk Üniversitesi'nde öğrenci olayları cereyan etmiştir. Bu olaylardan sonra ÜNAS Erzurum Şubesi bir bildiri yayınlamıştır. (Ek 1, Bu kitapta Belge 28) Bu bildiri aleyhine rektörlükçe kavuşturma açılmış, 20 Mart 1970 olaylarını tahkikle görevli komisyon, bu bildiriye de tahkik etmiştir. Bununla ilgili olarak bana sorulan sorular ve benim bu sorulara karşı verdiğim cevaplar ek, 2, 3, 4, 5, 6'dır. (Bu kitapta, Belge 29, 30, 31, 32, 33) Her şeyden önce sendikal bir faaliyet idari kovuşturma konusu yapılmak istendiğinden son cevap ÜNAS Erzurum Şubesi tarafından verilmiştir. (Ek 7, Bu kitapta Belge 34)

Rektör, bu tahkikat sonucu ÜNAS Erzurum Şubesi'nin bütün yönetim kurulu üyelerine ve bu arada bana da Kusur Bildirme cezası vermiştir. Yukarıda anlattığım kanuni usule uyarak bu ceza

aleyhine Milli Eğitim Bakanı'na müracaat ettim. Müracaatım hakkında bugüne kadar herhangi bir işlem yapılmadı.

...

Dilekçede daha sonra senato yerine geçen Milli Eğitim Bakanlığı'na yazılan ve cezanın kaldırılması ile ilgili nedenler, iptal nedenleri olarak sıralanmakta ve sonuçta şöyle denmektedir.

Sonuç: Yukarıda anlattığımız gibi Rektör **Bıyıkoglu**'nun bize isnad etmeye çalıştığı, 'Mütecaviz öğrencileri desteklemek', 'onların hareketini yüce bir amaç gibi görmek', 'asistan olarak üste hakaret etmek', öğretim üyelerine, 'muhteris ve politika esiri öğretim üyeleri', vs. demek gibi suçlar asla varid değildir. Bu bakımdan verilmiş ceza keyfidir, sebepten yoksundur, iptali gerekir.

Sendikal bir faaliyette bulunmak, 4936 sayılı Üniversiteler Kanunu'nun 46. maddesinin birinci fıkrasında belirtilen meslek veکار ve haysiyetiyle bağdaşmayan bir hareket değildir. Dolayısıyla sırf sendikal bir eylemimizden dolayı verilen kusur bildirme cezası bu yönden de sebepten yoksundur, iptali gerekir.

Öte yandan ek 7'de (bu kitapta Belge 34) söylediğimiz gibi sendikal faaliyetlerin idari soruşturma konusu olamayacağı sadece, Cumhuriyet Savcılığının denetimi altında bulunduğu büyük bir gerçektir. Cezanın bu yönden de iptali gerekir.

İşte bütün bu nedenlerden dolayı Rektör **Prof. Dr. Kemal Bıyıkoglu** tarafından verilen ve Milli Eğitim Bakanı **Prof. Dr. Orhan Oğuz** tarafından onaylanmış sayılan Kusur Bildirme cezasının iptaline... karar verilmesini saygı ile dilerim. 4 Eylül 1970"

b) Milli Eğitim Bakanı'nın Cevabı

Danıştay'a dava açıldıktan sonra Milli Eğitim Bakanı dilekçemizi cevaplamıştır. Atatürk Üniversitesi'nin senatosu görevlerini yürüten Milli Eğitim Bakanı'nın cevabı ilginçtir. Zira "bu durumda yapacağım hiçbir şey yok" demektedir. Öte yandan cevap, müddeti içinde de verilmediğinden hukuken geçerli de değildir. Bu yazı aynen şöyledir:

Belge 39

"T. C.

Ankara, 25 Eylül 1970

Yüksek Öğretim Genel Müdürlüğü

MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI

Sayı : 28893

Konu : İsmail Beşikçi

Atatürk Üniversitesi

Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Asistanı

ERZURUM

İlgi : 26 Mayıs 1970 tarihli dilekçeniz:

20 Mart 1970 tarihinde Atatürk Üniversitesi'nde meydana gelen olaylar ile ilgili olarak ÜNAS Erzurum Şubesi'nin bu olayları kınanayan mahiyette yayınladığı bildiri ile ilginiz görüldüğü ve bu bildiri ile meslek vekar ve haysiyetinin zedelendiği gerekçesi ile adı geçen Üniversite Rektörü **Prof. Dr. Kemal Bıyikoğlu** tarafından 4936 sayılı kanunun 46. maddesinin (b) fıkrası uyarınca size verilen 'Kusur Bildirme Cezası'na itirazınız hakkındaki dilekçeniz incelendi.

4936 sayılı Üniversiteler Kanunu'nun 46. maddesi her ne kadar disiplin cezalarının dekan ve rektör tarafından, daha ağır olanlarının da doğrudan doğruya senato tarafından verileceğini ve re'sen verilmiş olanların da senato nezdinde itiraz edilebileceğini hükme bağlamış bulunmakta ise de, bu hüküm öğretim üyelerine matuf olup öğretim yardımcılarını hakkında herhangi bir kaydı ihtiva etmediğini ve 45. maddeye müstenid selâhiyete dayanılarak rektör tarafından öğretim yardımcılarını re'sen verilen (kusur bildirme) cezasının bu suretle Üniversiteler Kanunun'da gösterilmiş itiraz mercii bulunmadığına göre, 6990 sayılı Atatürk Üniversitesi Kanunu'nun 1. maddesi gereğince bu üniversite senatosunun tarafımdan temsil edildiğinden bahisle mezkur cezaya yaptığınız itiraz üzerine itiraz mercii sıfatıyla yapılacak bir işlem bulunmamaktadır.

Bilgilerinizi rica ederim.

Prof. Dr. Orhan OĞUZ

Milli Eğitim Bakanı”

BH.İC. 10.9.1970

c) Rektörlüğün Savunması

Rektörün Danıştay'a yazdığı savunına dilekçesi şöyledir:

Belge 40

Cevaplarımız:

1. 22.9.1970 tarihinde tebellüğ ettiğimiz davacı dilekçesinin olaylar kısmında belirtilen 'Her şeyden evvel sendikal bir faaliyet idari kovuşturma konusu yapılmak istendiğinden son cevap ÜNAS Erzurum Şubesi tarafından verilmiştir' şeklindeki ifadede sendikal faaliyetin kapsamının yanlış tayin edildiği anlaşılmaktadır.

Şöyle ki, 624 sayılı kanun açısından sendikal faaliyetin sınırı, 1. maddedeki tanım ile çizilmiş ve 13. maddede de hangi faaliyetlerin kanuni himayeden yararlanacağı dolayısıyla sendikal faaliyet sayılacağı tahdidi olarak sayılmış bulunmaktadır. Hal böyle iken aynı kanunun 14. maddesinde sayılan yasak faaliyetler cümlesinden olan, siyasal faaliyette bulunan davacı, kanuna aykırı davranışıyla, yine bu kanun himayesine sığınmak istemektedir. 624 sayılı kanunun sarahatı karşısında bu tutum tamamen yanlıştır.

2. Bildirinin 'mütecaviz öğrencilerin hareketlerini yüce bir amaç olarak niteleyip bunların bu faaliyetlerini zımnen desteklemek' şeklinde anlaşılması en doğru anlamadır.

Davacı da çok iyi bilmektedir ki bildiri bir bütün teşkil etmektedir. Tüm olarak bir düşünceyi ifade için kaleme alınmıştır. Bildirinin bir cümle veya paragrafının başka, diğer bir paragraf veya cümlesinin daha başka, diğer bir paragraf veya cümlesinin daha başka bir düşüncenin eseri olduğu iddia edilemez. Bu şartlarda 'Toplumun sosyal eşitliğini sağlamak gibi yüce bir amaca yönelik gençlerin, bu amaçla ve hele üniversite öğrenciliği ile asla bağdaşmayan kaba davranışlarını kınıyoruz' derken devamla 'Türkiye Cumhuriyeti'nin kanunları ortada iken öğrencilerin davranışlarının suç sayıldığı- nı kamuoyuna açıklayan... üniversite idarecilerini kınıyoruz', şeklinde ifade edilen bildiriyi mütecaviz öğrencilerin hareketlerini yüce bir amaç olarak niteleyip bunların faaliyetlerini zımnen desteklemek şeklinden başka şekilde anlamanın olanağı yoktur.

3. ÜNAS bildirisinde Öğretim üyeleri ibaresinin asla kullanılmadığı ifade edilmektedir. Bildirinin tüm olarak tetkiki göstermektedir ki 'ilim adamları' ile kasıt halen vazife başında bulunan öğretim üyeleri ve öğretim üyesi olan idarecilerdir. Bildirinin ifadesi besbellidir ki bunlara yönelmiştir. 'Sözde ilim adamları' ile kastedilen hayalde, mücerret ilim adamları yani öğretim üyeleri ve yardımcıları ve idarecilerdir. Bu anlayış bildirinin ruhuna da uygundur. Aksini kabul, ancak kelimelerin sözlük anlamlarını tahkik ve onları bildirinin ruhundan ayrı olarak düşünmek ve anlamakla mümkündür.

4. Davacı 20 Mart 1970 günü cereyan eden olaylarla ÜNAS Yönetim Kurulu üyesi olarak hiçbir ilgisi olmadığını iddia ettiği halde Erzurum ÜNAS Şubesi adı altında yayınlanan bildiri ile ilgisi dilekçe ile sunduğu Ek 3'ten açıkça anlaşılmaktadır. Zikredilen Ek-3'te bildiri ile ilgisi olmadığını hiçbir şekilde açıklamayan davacının şimdi olaylarla ve olaylara tepki mahiyetinde olan bildiri ile ilgisi olmadığını iddia ve ispat etmeye kalkması, bildirideki itham vasfını kabul ve tahkikatta bizim haklılığımızı ortaya koymaktadır.

Davacı aynı zamanda hakkındaki kovuşturmada birkaç sene evvel cereyan etmiş olayların sorulduğunu iddia etmekte ve örneklerin sunulduğunu belirtmektedir. (Ek 2, 3, 4, 5, 6) Halbuki ekler incelendiğinde, kovuşturmada sadece 20 Mart 1970 olayları ile ilgili soruların sorulduğu açıkça görülmektedir. İddiasının yanlışlığını kendisi belgelemiştir.

5. ...

6. Rektörlükce, davacı **İsmail Beşikçi** ile arkadaşlarına yani ÜNAS Erzurum Şubesi Yönetim Kurulu üyelerine verilen cezanın 624 sayılı kanunun 6. maddesine aykırılığı söz konusu değildir. Yukarıda Cevap-1'de açıkladığımız gibi 624 sayılı kanunun kapsamı dışında bir faaliyetin aynı kanunun himayesinden yararlanması söz konusu olamaz.

Sonuç: Yukarıdaki izahlardan anlaşılacağı gibi Davacı **İsmail Beşikçi** dilekçeye Ek-8'de belirtilen fiillere uygun suçu işlemiştir. Bundan ötürü iptal işleminin reddi gerekir.

Sendikal bir faaliyet olarak ifade etmek istediği faaliyetin ise mevcut iktidarı ve üniversite idaresini karışıklık çıkarmak yoluyla yıpratmaya matuf dolaylı siyasi faaliyet olduğu 624 sayılı kanunun 1, 13 ve 14. maddeleri sarahatı karşısında açıkça ortadadır. Bu yönden de iptal isteminin reddi gerekir.

Bu durumda davacının davranışı 6936 sayılı Üniversiteler Kanunu'nun denetimi altına girdiğinden belirtilen ceza verilmiştir. Yine iptal isteminin reddi gerekir. (**Atatürk Üniversitesi Rektörlüğü'nün Prof. Dr. Kemal Bıyıkoglu imzası ile Danıştay 5. Dairesine 5177 sayı ile gönderdiği cevap dilekçesi, dilekçenin yazıldığı tarih belli değil, Dosya No. 70/5360**) "

d) Davalının Cevabına Verilen Cevap

Avukat Orhan İzzet Kök'un davalının cevabına verdiği cevap ise şöyledir:

Belge 41

"...

1. ÜNAS, üniversite asistanlarının kurdukları bir sendikadır. Sendikal çalışma, mesleki konu ve çıkarların en geniş biçimde korunmasını amaçlar. Olay tarihinde Atatürk Üniversitesi'nde bazı olaylar olmuş ve üniversite yönetimi bu olaylar sırasında yeterli şekilde etken hareket etmemiştir. Üniversite Asistanları Sendikası Erzurum Şubesi bunun üzerine bir bildiri yayımlamıştır. Davalı üniversite rektörü, cevabında bu bildiri ile siyaset yapıldığını iddia etmekte, bunun yasak olduğunu ileri sürmektedir.

Siyaset nedir? Bunu özellikle 1961 tarihli anayasamızın getirdiği yeni düşünce ortamında ve yaşadığımız çağın gereklerine göre cevaplandırmak gerekir.

Demokratik toplumda her kurum ve örgüt, haklarını savunurken bunun siyasetini de yapmış olur. Aksi halde hiçbir örgütün hiçbir olumlu faaliyette bulunmasına imkân yoktur. Bu örgüt gerektiğinde yönetimin bir davranışını ve işlemini kınayacaktır. Bu da siyaset sayılırsa ne siyaset olmayacaktır? Bu mantıkla her davranış siyaset suçlamasıyla damgalanabilir. Ve bütün demokratik haklar bu yolla çıkmaza sokulabilir.

Bu tür kurumlar için yasak olan siyaset, sadece siyasal örgütün görevini üstlenme ya da siyasal parti faaliyeti yapma halinde söz konusu olabilir. Yasaklanan konu budur. Yoksa bir bildiriyi üniversite yönetimi beğenmedi, diye o bildiri 'siyasi' olmaz.

Bunun açık bir belgesinin Yargıtay 2. Hukuk Dairesi'nin 5.2.1970 tarihli ve 6943 esas, 732 karar sayılı bozma ilâmında da görmekteyiz. 1961 Anayasası'ndan sonra tabu sayılan bazı kavramlar konusunda ve bunların yorumunda ulaştığımız çağdaş anlayışı göstermesi bakımından bu bile değerli bir belge teşkil etmektedir. Siyaset yaptığı gerekçesiyle kapatılması istenen derneklerin dava edildiği bu dosyada Yargıtay, siyaset suçunun oluşması için 'devamlılık' niteliğini taşıması gerektiğini, dernek ve örgütler için yasaklanan siyasetin dar anlamda siyaset olduğunu, geniş anlamda

siyasetin bir sınır içine sokulamayacağını belirtmekte ve esasen anayasanın 19 ve 20. maddeleri çerçevesinde buna imkân da olmadığı sonucuna vararak dava konusu kararı bozmaktadır.

Bu konuda Danıştay'ın da aynı görüşte olduğuna mutlak nazarı ile bakmaktayız. Aksi halde bir tek kınama bildirisinin 'siyaset'e yerli sayıldığı bir anlayışta, mevcut anayasal kurumların hiçbir değeri kalmamaktadır.

Üstelik bildiri, ÜNAS'a aittir. Bundan, 'sen de ÜNAS üyesi olduğuna göre sorumlusun' yargısına varmak ve ceza verme yoluna gitmek idari işlemi amaç yönünden tümüyle boşlukta bırakmaktadır.

Üstelik cevabın sonuç bölümünde ise, bu davranışın 'iktidarı yıpratmayı amaçlaması nedeniyle' de ceza sebebi sayıldığı ileri sürülmekte ve anlaşılabilir bir çapraşıklıkla içine düşülmektedir. Siyasi iktidarı korumak üniversitenin görevi değildir. Bu konuda savunma yapmak gerekirse bu, siyasi iktidarın görevidir.

Üstelik davanın 2 numaralı belgesi olarak sunulan ve tahkikat komisyonunun müvekkilime yazdığı yazının ilk paragrafında 'ÜNAS kurulunda üye bulunduğunuz...' denilmekte ve bunun hesabı sorulmaktadır. Kanuni bir sendikaya üye olmayı bile suçlama konusu yapan bu anlayışın, anayasal kurum ve özgürlüklerle tam bir çelişme içinde olduğu kesin bir şekilde ortadadır.

2. Cevabın 2 numaralı bölümünde, bildirinin, 'mütecaviz öğrencilerin hareketlerini yüce bir amaç olarak niteleyip bunu zimmen desteklediği' iddia edilmektedir.

Oysa bildirinin bu bölümü aynen şöyledir: 'Üniversiteler serbest ve hür düşüncenin en açık belirli bir biçimde tartışıldığı, tartışılması gerektiği ilim yuvalarıdır. İlim her şeyden önce fikri olgunluğu ve karşıt fikre saygıyı gerektirir. Durum böyleyken toplumun sosyal eşitliğini sağlamak gibi yüce bir amaca yönelen gençlerin bu amaçla ve hele üniversite öğrenciliği ile bağdaşmayan kaba davranışlarını kınıyoruz.'

Görüldüğü gibi burada yüce olarak nitelenen öğrencilerin o günkü kaba davranışları değil, olması gereken davranışlarıdır. Aksine, bu ifadede o günkü 'kaba davranışları' kınamakta, böyle olmasını istemektedir. Bu paragrafın başka türlü yorumlanması olanağı bulunmamaktadır. Esasen bildiri metninde bu, açık bir şekilde ortadadır. O günkü 'kaba' davranış 'yüce' değildir. Ve metinde bu kınanmıştır. Ama genel olarak öğrenciler, yüce amaçlar için eğitilir-

ler, onun için kavga verirler, davalı buna karşışya ve onu demek istiyorsa, bu kendilerini ilgilendirir.

3. 'Sözde ilim adamı' deyiminden alınmak ve bunu ceza konusu yapmak için gereğinden fazla duyarlı olmak lâzımdır. Bu, bir deyimdir. Ve gerçekliğe de sahiptir. Sözde bilim adamı olan, ama pratikte hiçbir bilimsel çabası, katkısı bulunmayan 'pek çok bilim adamı' vardır. Bildiride bu eleştirilmiştir. Sadece, bilinen bir genelleme tekrarlanmıştır. Bilim adamları 'kutsal yaratıklar' değildir. Onların da 'sözde' olanları, yetersizleri, ilim adamlığı ile bağdaşması imkânsız davranışlarda bulunanları vardır ve bunları eleştirme hakkını hiçbir kişi ve kurum kısıtlayamaz.

Esasen bir bilim adamının sözdeliği ya da gerçekten bilim adamı olduğu onun eserleri, bilime katkıları ve davranışları ile ölçülür. Gerçek bir bilim adamı, bu tür genel eleştirilerden alınmaz. O, kendi değerinin ne olduğunu bilir.

Kaldı ki terminolojik bakımdan da bir anlaşmazlık vardır. Davalı bilim adamı ile öğretim üyelerinin kastedildiğini iddia etmekte ve bu iki terimi özdeş hale getirmektedir. Oysa öğretim üyeliği mutlak olarak bilim adamı olmayı gerektirmez. Bir konuda derinlemesine çalışan ve eserler veren bilim adamıdır. Bu anlamda asistan da bilim adamıdır, üniversite dışında, örneğin bir biyokimyâ laboratuvarında araştırmalar yapan kimse de... Şu halde bu bölümde verilen cevabın da ciddiye alınır bir yanı yoktur. Sayın davalı kelime oyunları ile bu iki terimi özdeş olarak gösterip, yaratabileceği kavram karışıklığından yararlanmak istemektedir.

4. 20 Mart olaylarıyla müvekkilimin ilgisi yoktur. Bütün ilgisi, olaylar üzerine; kendisinin mensup bulunduğu ÜNAS'ın Erzurum Şubesi'nce bir bildiri yayınlanmasıdır. Rektör, bunu, müvekkilimin olayla ilgisinin karinesi saymaktadır. Bildiriyi ÜNAS yayınlamıştır. Bildiri kovuşturmaya esas olacak idiyse bu, adli mercilerin görevidir. Bu olmamıştır. Ama ÜNAS'ın bildirisinden ötürü rektör, müvekkilimi cezalandırmıştır. Bu, ÜNAS'ı **İsmail Beşikçi**'den ibaret görmektir. Ve bu, her türlü cezalandırma kurallarının dışında bir davranıştır.

Öte yandan soruşturmanın sadece 20 Mart olaylarıyla ilgili yapıldığı iddiası da gerçek dışıdır. '**Beşikçi**'nin kitabını bilimsel buluyor musun?', '**Beşikçi** 172 çeşit sosyalizmden hangisini benimsiyor?', '**Beşikçi** en çok kimlerle haberleşiyor?', 'Yayınevleri **Beşikçi**'nin kitabını yayımlıyor da benimkini neden yayınlamıyor?' sorularının 20

Mart olaylarıyla ilgisi nedir? Demek ki müvekkilim hakkında kasıtlı ve peşin hükümle hareket edilmiştir. Ve amaç 20 Mart olaylarını araştırma değil, **Beşikçi**'yi tasfiye etmektir. (**Avukat Orhan İzzet Kök** tarafından **11.12.1970** tarihinde Danıştay 5. Dairesine gönderilen ve aynı tarihli cevaba cevap dilekçesi Dosya No: 70/5360”

e) Danıştay'ın Kararı

Danıştay'ın bu konudaki kararı 12 Mart 1971'den sonraki döneme rastlamaktadır. Kitabın ilgili bölümünde ele alınacaktır.

VI. GÖREVE SON VERME

1. Dekanlık Yazısı

Yukarıda sözü edilen idari soruşturmaların ve öteki yazışmaların devam ettiği bir sırada, 25 Temmuz 1970 günü Fen-Edebiyat Fakültesi Postası, kapalı bir zarf verdi ve yazının alındığına dair imza aldı. Hukuksal bakımdan son derece sakat olduğu hemen anlaşılan ve görevine son verildiğini belirten işlem aynen şöyledir:

Belge 42

“T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
Fen-Edebiyat Fakültesi
Dekanlığı

Erzurum, 25.7.1970

Sayı : 684

Konu : Sayın

Dr. İsmail Beşikçi

Sosyoloji Asistanı

Rektörlük makamının 23.7.1970 gün ve 266.4/3223 sayılı yazısı gereğince fakültemizdeki görevinize son verilmiştir.

Bilgilerinizi rica ederim.

Dekan V. Prof. Dr. Hüseyin SESLİ”

2. Göreve Son Vermenin Gerekçesini Öğrenmek İçin Fen-Edebiyat Fakültesi Dekanlığı'na Gönderilen İhbarname

Belge 43

Aynı tarihte, yani 25 Temmuz 1970 tarihinde, Erzurum Üçüncü Noterliği kanalıyla, A.Ü. Fen-Edebiyat Fakültesi Dekanlığı'na 8093 sayılı bir ihbarname gönderilmiştir. Bu ihbarnamede göreve son verme işleminin gerekçesi sorulmuştur. Fakat dekanlık bu ihbarnameye cevap vermemiştir.

3. Danıştay'a Başvurma

Bu durumda Danıştay'a başvurulmuştur. Bu konudaki dava dilekçesi şöyledir:

Belge 44

"Danıştay Başkanlığı'na:

Yürütmenin durdurulması istemi vardır.

Davacı : İsmail Beşikçi
Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi
Eski Sosyoloji Asistanı
Siyasal Bilgiler Fakültesi Asistanlar Lojmanı
ANKARA

Davalı : 1. Atatürk Üniversitesi Rektörlüğü, Erzurum
2. Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Dekanlığı, Erzurum

Dava Konusu : Asistanlıktan çıkarılmamız hakkında 23.7.1970 tarih ve 266.4/3223 sayılı rektörlük kararının iptali ile sonuna kadar yürütmenin durdurulmasıdır.

Dava Konusu
Tasarrufun
Tebliğ tarihi : Dava konusu karar ayrıca tebliğ edilmemiş olup o karardan bahisle Dekanlıkça 25.7.1970 tarihinde vaki tebligat ilişiktir. (Ek 1, bu kitapta Belge 42)

Olaylar

: 25.7.1970 günü davalı dekanlıkça Ek-1'deki (bu kitapta Belge 42) yazı tarafıma tebliğ edilmiş ve bu yazıya mesned olan rektörlük kararının tasdikli bir sureti şifahen istendiği halde tarafımıza verilmemiştir. Bu durum üzerine Ek-2'deki (bu kitapta belge 43) ihbarname ile ve noter vasıtasıyla davalı dekanlığa başvurulmuş, buna rağmen bu tarihe kadar bir cevap alınamamıştır.

İptal Nedenleri : Rektörlük yazısı yukarıda arzolunduğu gibi talebe ve ihtara rağmen tarafıma verilmediğinden, görevden çıkarılma kararının dayandığı sebepler öğrenilememiştir. O halde davayı ikame eylediğimiz bugünkü tarihte görevden çıkarılma kararımız (belki başka sakatlıkların da yanı sıra) sebepten yoksundur. İptali gerekir.

Kaldı ki asistanlıktan çıkarılmayı gerektiren haller 4936 sayılı kanunun 1187 sayılı kanunla değiştirilen 38. maddesi düzenlenmiş bulunmaktadır. Sözü edilen maddede, ancak mevzuatta belirtilen süre içerisinde doktora-sını veremeyenlerin asistanlıkla ilişkilerinin kesileceği öngörülmüştür. Zira 4936 sayılı kanunun 115 ve 1187 sayılı kanunlarla değişik 38. maddesinin ilgili hükmü aynen şöyledir:

'... Doktora yapmamış ve tıpta uzmanlık yetkisi kazanmamış üniversite asistanları, asiliklerinin onandığı tarihten başlayarak 4 yıl içinde doktora ve 6 yıl içinde uzmanlık imtihanını vermekle ödevlidirler. Bu ödevi vaktinde yerine getirmeyenlerin durumları, kürsü profesörünün... teklifi üzerine profesörler kurulunda incelenir. Ve üniversitede asistan olarak çalışmaları uygun görülmeyenlerin, tayinlerindeki usule uyularak üniversite asistanlığı ile ilişkileri kesilir.'

Oysa ki 28 Mart 1967 tarihinde doktor olduğum husus ihtilâfsız bulunmakla, asistanlıkla

ilişkimin kesilmesini gerektirecek herhangi bir nedenin olmadığı açıktır. İşlemin bu nedenle de iptali gerekir.

Öte yandan asistanların ancak tayinlerindeki usule göre görevlerinden uzaklaştırılabilecekleri mümkün iken görevime son verilmesine ilişkin işlemin aynı yolla tesis edilmediği kanısındayız. Bu hususun da tetkikini isterim.

Dava konusu kararı yukarıda arzolunan nedenle gösteremediğimizden adı geçen kararın yüksek mahkemece celbedilmesini ve karar görüldükten sonra da davayı zorunlu olarak genişletme olanağının saklı tutulması rica olunur.

Sonuç

: Arzolunan nedenlerle görevden çıkarılma kararının iptaline, dava konusu işlemin iptal edilmesini gerektirecek nedenlerin varlığına olan inancım dolayısıyla iptal işlemine kadar üniversitedeki görevime devamıma, 6990 sayılı kanunun 9. maddesi uyarınca oturmakta olduğum lojmandan çıkarılmamam için dava sonuna kadar yürütmenin durdurulmasına ve yargılama giderleri ve vekil aracılığıyla davamızı takip etmemiz halinde vekâlet ücretinin davalılara yükletilmesine karar verilmesi rica ve talep olunur. 31.7.1970

İsmail Beşikçi

4. Yürütmenin Durdurulması

Bu dilekçe üzerine Danıştay'ın verdiği yürütmenin durdurulması kararı da şöyledir:

Belge 45

"T.C.

DANIŞTAY

Beşinci Daire

Esas No : 970/4963

Karar No : 970/1431

Yürütmenin

Durdurulmasını

İsteyen : **Dr. İsmail Beşikçi**, Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi eski Sosyolojisi Asistanı S.B.F. Asistan Loj.

Diğer Taraf : 1. Atatürk Üniversitesi Rektörlüğü
2. Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Dekanlığı.

Talebin Özeti : Asistanlıktan çıkarılmasına ilişkin 23.7.1970 tarih ve 266.4/3223 sayılı rektörlük işleminin iptali ve dava sonuna kadar yürütmenin durdurulması isteminden ibarettir.

Raportör : **Yavuz Nazaroğlu**

Düşüncesi : Meselenin mahiyetine ve davanın tasvir şekline göre dava sonuna kadar yürütmenin durdurulması gerektiği düşünülmüştür.

Kanun sözcüsü : **Şafak Sancar**

Düşüncesi : Yürütmenin durdurulması dileğinin davalının birinci savunmasının alınmasından tetkikinün uygun olacağı düşünüldü.

TÜRK MİLLETİ ADINA

521 sayılı Danıştay Kanunu'nun 162. maddesi gereğince hüküm vermeye yetkili Danıştay Nöbetçi Dairesi'nce işin gereği düşünüldü:

Meselenin mahiyetine ve davanın tasvir şekline göre davacıdan teminat aranmaksızın **dava sonuna kadar** yürütmenin durdurulmasına 6.8.1970 tarihinde oybirliğiyle karar verildi.

Başkan

Üye

Üye

Kâmuran Erkmenoğlu Nigâr Akbay Behçet Doğangülüş

Üye

Üye

Samim Gökyar

Selahattin Metin"

5. Rektörlüğün Başka İşlemleri ve Bununla İlgili Olarak Danıştayın Verdiği Yürütmenin Durdurulması Kararı

Belge 46

23.7.1970 tarihinde göreve son verildiğini bildiren rektörlük 31.7.1970 tarih ve - İdare İşleri 14-897 sayı ile yazdığı bir yazı ile de üniversite lojmanının boşaltılmasını istemiştir.

Belge 47

Bu işlem aleyhine de Danıştay'a başvurulmuştur. Danıştay Nöbetçi Dairesi 26.8.1970 tarih ve 12/70/3679 esas sayı ile yine yürütmenin durdurulmasına karar vermiştir.

6. A.Ü. Fen-Edebiyat Fakültesi Dekanlığı'na Gönderilen ve Göreve Son verme İşleminin Gerekçesini Soran İkinci İhbarname

Belge 48

Sayı: 9712

“İHBARNAME

İhbar eden : İsmail Beşikçi, Atatürk Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Asistanı, Erzurum.

Muhatap : Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Dekanlığı Erzurum

Konu ve Talep: Noterlik kanalıyla 25.7.1970 tarihinde gönderdiğim ihbarnameye şimdiye kadar cevap alamadım. Görevime son verme işlemi bir ay önce yapıldığı halde, gerekçeyi hâlâ öğrenmiş değilim. (Bunu, yaptığı akla hayale gelmez derecede hukuk dışı ve kanunsuz işlem karşısında, birdenbire Danıştay'ın kararı ile karşılaşan idarenin bocalaması, ne yapacağını bilmez bir hale gelmesi, keyfi olarak aldığı işlemlere gerekçe bulmakta güçlük çekmesi olarak anlıyorum.) Yalnız rektörün demeçlerinde fakültenin teklifinden söz edilmektedir. Halbuki Fen-Edebiyat Fakültesi Dekanlığı bana bu

konuda hiçbir soru sormamış ve savunmamı almamıştır. Bu bakımdan:

1. Bu konudaki fakülte teklifinin ve bu teklife esas olan raporların bildirilmesini saygıyla dilerim.

2. Yazılı ve sözlü bütün ısrarlarıma rağmen idare, gerekçeyi bir türlü bildirmemekte, fakat dosyam üzerinde tahrifat yapmaktan da çekinmemektedir. Nitekim göreve başladığınız sırada dosyam bir anda elinize geçmemiş ancak iki-üç günlük arama-taramadan sonra ortaya çıkmıştır. Ayrıca ben de dosyamın bazı kişiler tarafından evine götürüldüğünü duydum. Bütün bunların ötesinde Dekanlıkta 20 Ağustos 1970 tarihinde yaptığımız konuşmada dosyadaki bütün evrakın alt-üst olduğu bazı belgelerin bulunmadığı ortaya çıkmıştır. Dosyanın bu perişan hali tarafınızdan da görülmüş ve evrak üzerinde oynamalar olabileceği yine tarafınızdan kabul edilmiştir. Bu bakımdan dosyam üzerinde de dikkatle durulmasını, herkese, her vesileyle verilmemesini, hattâ mümkünse dekanlık masasında kilitli tutulmasını dilerim. Zaten dosyaların gizli tutulması, ev vs. gibi yerlere götürülmemesi gerektiği, aksi halde suç işlendiği büyük bir gerçektir.

İhbar eden:
İsmail Beşikçi

Talep üzerine, dairede yazılan işbu ihbarnamenin bir nüshası muhataba tebliği için adli tebliğe ve bir nüshası da **İsmail Beşikçi'**ye verilerek son nüshasının dairede ve dosyasında saklandığını tasdik ederim.

21.8.1970

Erzurum Üçüncü Noteri
Mehmet Sait Erdinç"

7. İkinci İhbarnameye Dekanlığın Verdiği Cevap

Belge 49

"T.C. **Erzurum, 7.9.1970**
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
Fen-Edebiyat Fakültesi
Dekanlığı

Sayı : 806

Konu : Dr. İsmail Beşikçi

Üniversite Lojmanları

Blok No. 13, Daire No. 14

ERZURUM

İlgi / Erzurum üçüncü noterliği kanalıyla gelen 21.8.1970 tarih ve 9172 sayılı ihbarınız.

Her ne kadar ilgi yazınızda üniversitemizdeki görevinize son verilmesine esas teşkil eden gerekçelerin tarafınıza tebliğini talep etmekte ve bu arada şahsi dosyanızla ilgili bazı iddialarda bulunmakta iseniz de;

1. Görevinize son verilmesine ilişkin işlem ve gerekçeler, konunun tarafınızdan Danıştay'a intikal ettirilmiş olması dolayısıyla, savunma zımında adı geçen makama arz edilecektir.

2. Şahsi dosyanızla ilgili, tamamen yersiz endişe ve iddialarınız asla varit değildir.

Bilgi edinmenizi rica ederim,

DEKAN

Prof. Dr. Selahattin OLCAY"

8. Rektörlüğün Danıştay'a Gönderdiği Savunma

Atatürk Üniversitesi Rektörlüğü 24.8.1970 tarih ve Zatişleri 266.4/3991 sayılı ve **Prof. Dr. Kemal Bıyıkoglu** imzalı yazı ile Danıştay 5. Dairesi'ne bir savunma dilekçesi göndermiştir. Dilekçeye ek olarak göreve son verme işleminin gerekçeleri de verilmiştir. Bunları sırayla veriyoruz:

a) Dekanlık Teklifi

Belge 50

2.7.1970

"Atatürk Üniversitesi

Fen-Edebiyat Fakültesi

Dekanlığı

Sayı: 578

Rektörlük Makamına:

26 Mayıs 1970 gün ve 2034 sayılı yazınıza C.:

Fakültemiz asistanlarından Dr. **İsmail Beşikçi** hakkında düzenlenen 21.9.1968 tarihli Komisyon Raporu'nun ve '**Doğu Anadolu Düzeni, Sosyo Ekonomik ve Etnik Düzenler**' adlı eserinin tetkikinde, Dr. **İsmail Beşikçi**'nin Anayasa'nın Birinci Kısımının Genel Esasları'nın 3'üncü maddesine göre Milli Bütünlüğü Parçalayıcı eğitim ve yayınlarda bulunduğu, bu sebeple kendisinin üniversitemizde bulunmasının sakıncalı olduğunu ve bu hususta gereğinin yapılmasını emir ve müsaadelerinize saygı ile arz ederim.

Dekan V.

İmza

Prof. Dr. Lütfullah Aksungur

Zatışlerine:

4936 sayılı Kanunun 38. maddesi ile

6990 sayılı Kanunun muvakkat 2. maddesine

göre görevine son verilmesi uygundur.

21.7.1970

Rektör

İmza

Prof. Dr. Kemal Bıyıkoglu

Aslının Aynıdır

19.8.1970

Nusret Ayık

Zatışleri Müdürü"

b) Zatışleri Müdürünün; "Görevine Son Verilmesinde Sakınca Yoktur" Şeklindeki "Olur"u

Belge 51

"Edebiyat Fakültesi Dekanlığı'nın 2.7.1970 tarih ve 578 sayılı teklif yazısı, 4936 sayılı kanunun 38. ve 6990 sayılı kanunun muvakkat 2. maddesi gereğince rektörlük olur'u.

Yukarıda sicil durumu açıklanan Dr. **İsmail Beşikçi**'nin 21.9.1968 tarihli komisyon raporu, Fen-Edebiyat Fakültesi Dekanlığı

ğının 8.10.1968 gün ve 1648 sayılı yazıları, rektörlüğün 22.7.1970 tarihli gerekçesi ile '**Doğu Anadolu Düzeni, Sosyo-Ekonomik Et-nik Düzenler**' adlı eserinin tetkikinde anayasanın birinci kısmının genel esaslarının 3. maddesine göre milli bütünlüğü parçalayıcı eği-tim ve yayınlarda bulunduğundan F.E. Fakültesi Dekanlığı'nın tekli-fine uyularak 4936 sayılı kanunun 38. ve 6990 sayılı kanunun mu-vakkat 2. maddeleri gereğince görevine son verilmesinde kanuni bir sakınca olmadığını saygıyla arz ederim.

Nusret Ayık
Zatışleri Müdürü

Uygundur

22.7.1970

Rektör

Prof. Dr. Kemal Bıyıkoglu

Aslı gibidir

23.7.1970"

c) Rektörlüğün Göreve Son Verme İşlemi

Belge 52

266.4/3223

23.7.1970

"Dr. İsmail Beşikçi

Edebiyat Fakültesi Dekanlığı'na:

İlgi : 2.7.1970 tarih ve 578 sayılı yazıları

Fakülteniz Sosyoloji Asistanı **Dr. İsmail Beşikçi** hakkındaki 2.7.1970 tarih ve 578 sayılı yazınız ve diğer ilgili komisyon raporu incelendi:

Dr. İsmail Beşikçi'nin derslerini vesile ve vasıta ederek öğren-cilere 'Marksist' telkinlerde bulunduğu, asılları Turani ve Türk ol-makla beraber, son yılların siyasi ve maksatlı modası ile kendilerine 'Kürt' diyen öğrencilerle ve aşırı sol eğilimli öğrencilerle daima özel görüşmeler ve toplantılar yaptığı, özellikle son yıllarda Erzurum gibi çok nazik bir bölge olmaya başlayan bir yerde, şüphe ve huzursuz-luk uyandıran temaslarını pervasızca sürdürdüğü, dolayısıyla ilmi-objektif etüd ve çalışmalarla meşgul olmadığı, evvelce de bu duru-mun Fen-Edebiyat Fakültesi Dekanlığı'nın 8.10.1968 tarih ve 1648

sayılı yazılarıyla rektörlüğe aksettirilmiş olduğu, Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili Profesörü **Selahattin Olcay**'ın başkanlığında kurulan bir komisyonca adı geçenin objektif mahiyette ders vermekten ziyade, tek taraflı 'Marksist' görüşleri aşılama çabasında olduğu, bu itibarla kendisine ders verilmemesi gerektiği 21.9. 1968 tarihli raporla tespit ve beyan edilmiştir.

Buna göre Sosyoloji Asistanı **Dr. İsmail Beşikçi**'nin, üniversite öğretim mesleğinde ilmi tarafsızlıkla yetişemeyeceği, üniversitede kalmasında fayda mülâhaza edilemeyeceği, bilâkis siyasi temas ve görüşleri itibariyle zararlı olduğu kanaatine varıldığından teklifinize uyularak 4936 sayılı kanunun 38. ve 6990 sayılı kanunun muvakkat 2. maddeleri gereğince 22.7.1970 tarihli kararname ile görevine son verilmiştir.

Bilgilerinizi ve durumun ilgiliye tebliğini saygı ile rica ederim.

Rektör

İmza

Prof. Dr. Kemal Bıyıkoglu

Aslının aynıdır.

19.8.1970

Nusret Ayık

Zatişleri Müdürü"

d) Rektörlüğün Savunma Dilekçesi

Belge 53

"T.C.

ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ

ERZURUM

Zatişleri Müdürlüğü

24.8.1970

Sayı : 266.4/3991

**Konu : Danıştay 5'inci Daire Başkanlığı'na:
1970/4963**

- Yürütmenin Durdurulması Kararının kaldırılması dileği de vardır-

**İsmail Beşikçi, Atatürk Üniversitesi
Fen-Edebiyat Fakültesi Eski Sosyoloji**

Dilekçenin Tebellüğü

Tarihi : 14.8.1970

Cevap Veren Davalı : 1. Atatürk Üniversitesi Rektörlüğü 2. Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Dekanlığı.

Dava Konusu : Davacının asistanlıktan çıkarılma kararının iptali.

Husumet İtirazımız ve esas hakkında Cevaplarımız

I. Husumet İtirazı:

Atatürk Üniversitesi tüzel kişiliği haiz değildir. Gerçekten 6990 sayılı Atatürk Üniversitesi Kanunu'nun 1. maddesine göre Milli Eğitim Bakanlığı'nca yönetilir.

8 Şubat 1968 tarihli ve 12821 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan 966 sayılı kanunun geçici 4. maddesi; Atatürk Üniversitesi'nin tüzel kişiliği haiz olmadığını açıkça beyan etmektedir.

Buna göre rektörlüğümüz ve dekanlıklarımız tüzel kişi değildirler,

davacı ve davalı olamazlar. Bu itibarla işbu davanın bize **tevcihi yolsuzdur**. Davanın reddini sayın Dairenizin Esas: 970/4963 ve Karar: 970/1431 sayılı ve 6.8.1970 tarihli Yürütmenin Durdurulması Kararının kaldırılmasını dileriz.

II. Esas hakkında Savunma:

Husumet itirazımızın şayanı kabul görülmemesi ihtimali ile esas hakkında savunmamızı da arzederiz.

1- Sosyoloji Asistanı Dr. İsmail Beşikçi, dış görünüşü ile sâkin, terbiyeli bir arkadaştır. Ancak Erzurum'daki tutumu ve faaliyetleri bakımından ilim adamı adayına yakışmayacak şekilde tek taraflı, alabildiğine Marksist ve inat ve ısrarla üzerinde durduğu, çeşitli yayınlar yaptığı kürtlük konusunda Erzurum'da milli birliği bozma istidadı gösteren, kardeşi kardeşe düşüren bir âmildir.

2. Sosyoloji Doçenti Dr. Orhan Türkdoğan, Edebiyat Fakülte-

si Dekanlığı'na ve rektörlüğümüze zaman zaman verdiği örnekleri ekli dilekçelerinde, **Dr. İsmail Beşikçi**'nin aşırı Marksist olduğunu, öğrencilere ilmi tarafsızlığı hiçe sayarak Marksist telkinlerde bulunduğunu, Erzurum gibi jeo-politik bakımdan çok nazik bir bölgede durmadan kürtçülük propagandası yaptığını belirtmiştir.

3. Edebiyat Fakültesi'nde bu beyanların sıhhatini tahkik için Edebiyat Profesörü **Dr. Selahattin Olcay** ve Hukuk Doçenti **Dr. Turhan Tufan Yüce**'den kurulu bir komisyon durumu incelemiş, verdiği ve örneği ekli 21.9.1968 tarihli raporda, **Dr. Beşikçi**'nin derslerinde tarafsız olmadığını, konuları ve olayları daima Marksist bir açıdan gördüğünü ve gösterdiğini bir '**Sosyolojiye Giriş**' dersinde bu dersin temel bilgileri öğretilmek gerekirken sürekli olarak kürtlerle ve kürtçülükle ilgili aktüel konuları seçip işlediğini, bu duruma göre Beşikçi'ye ders verdirilmemesi gerektiğini tespit ve beyan etmiştir.

4. 20.3.1970 tarihinde solcu öğrencilerin ayaklanarak rektörlüğün ve dekanlığın koltuklarını ve bürolarını yakmaları ve yıkmaları dolayısı ile **Prof. Dr. Ahmet Kurt**'un başkanlığında bir kurulun yaptığı soruşturmadaki sanık ve tanık ifadelerinden açıkça anlaşıldığına göre, isyancı ve tahripçi öğrencilerin bir kısmı kendilerine 'kürt' diyen çok büyük ihtimalle asılları katıksız **Türk** olan öğrencilerdir. Bu öğrencilerin çoğu **İsmail Beşikçi** ile ilgili olduğunu, daima onu ziyaret ettiklerini, fikir teatisinde bulunduklarını söylemişlerdir. (Bu soruşturma kâğıtları rektörlüğümüzde saklıdır; emir buyurulursa delil olarak ibraza hazırız).

Kürt Olmadığını söyleyen **İsmail Beşikçi**, burada kürtleri toplamakla onları âdeta şuurlandırmaya çalışmaktadır. Bu gerçeği üniversitemizde hademesinden profesörüne kadar herkes bilir. **Kürtler üzerinde duruşu** bir ilmi araştırma niteliğinde değildir. Hangi konuda olursa olsun bilimsel araştırmanın Türkiyemize yalnız fayda sağlayacağı apaçıktır.

Dr. İsmail Beşikçi ya kasıtlı ya da gafletle **Türk halklarını bölmek** yolunda çalışmaktadır. '**Doğunun Düzeni - Etnik Sorunları**' adlı kitabında da ve çeşitli yazılarında Türklerin kürtleri hor gördüklerini, kürtlerin de kürtçe öğretim yapan okulları, radyoları olması gerektiğini ve daha birçok bunlara benzer iddiaları ileri sürmektedir.

Yüksek bilgileriniz içindedir ki tarihin tespit edebildiği büyük ih-

timale göre kürt kardeşlerimiz kök itibariyle Turani'dir. Böyle olmasa bile Kürt özkardeşlerimizle bin yıldan beri aynı yurttta, aynı dinde, aynı duygu ve düşüncelerle birlikte yaşamaktayız.

Dr. İsmail Beşikçi'nin sözleri ile yazıları ile temasları ile bu özkardeş birliğini bilerek ya da bilmeyerek kundaklamaya çalıştığına kani olmuşuzdur. Ve Üniversiteler Kanunu'nun 38. maddesinin 2. fıkrasının verdiği takdir yetkisi ile **İsmail Beşikçi'nin** 'Üniversitede çalışmaya devamı gerekli görülmediğinden' Edebiyat Fakültesi Dekanlığı'nın göreve son verme 2.7.1970 gün ve 578 sayılı isabetli görülen teklifi üzerine işine son verilmiştir. Bu zararlı, yıkıcı faaliyetlerinden sarfınazar, **İsmail Beşikçi'de** iyi bir öğretim üyesi olabilme istidadı da yoktur.

Kanaatimizi Yüksek Türk Mahkemesine arzederiz. Naçiz kanaatimizi ve takdirimizi yerinde bulup bulmamak sayın hakimlerimizin haklarıdır.

SONUÇ: Yukarıda yazılı sebeplerle açılmış iptal davasının reddini tarih ve numarasını bildiren yürütmeyi durdurma kararının kaldırılmasını saygı ile dilerim.

Atatürk Üniversitesi
Rektörü Prof. Dr. Kemal Bıyıkoglu

Ek : 1 Dekanlık teklifi (Bu kitapta Belge 50)

1 Tahkik Komisyonu Raporu (Bu kitapta Belge 10)

1 **Doç. Dr. O. Türkdoğan**'ın dilekçe ve raporu" (Bu kitapta Belge 1)

9. Fen-Edebiyat Fakültesi Dekanlığı'nın Danıştay'a Gönderdiği Savunma Dilekçesi

Dava dilekçemizde davalı olarak Atatürk Üniversitesi Rektörlüğü yanında Edebiyat Fakültesi Dekanlığı da gösterildiği için dekanlık da ayrıca savunma yapmıştır. Bu savunma dilekçesi, sözü geçen dekanlığın 2.11.1970 tarih ve 1034 sayı ve **Prof. Dr. Selahattin Olcay** imzalı yazı ile Danıştay'a gönderdiği savunma dilekçesine yani Belge 59'a ek olarak gönderilmiştir. Tarihsiz olan bu dilekçe 16.11.1970 günü tebellüğ edilmiştir. Bu dilekçe aynen şöyledir:

Tebellüğ: 16.11.1970

817

**“Danıştay 5. Daire Başkanlığı’na:
ANKARA**

Dosya No: 970/4963

(Cevap Layihasıdır)

Davacı : **Dr. İsmail Beşikçi**
Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fa-
kültesi eski Sosyoloji Asistanı-
ERZURUM

Cevap veren davalı : Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fa-
kültesi Dekanlığı-ERZURUM

Dava Konusu : **Dr. İsmail Beşikçi’nin** Asistanlık göre-
vinden çıkarılması ile ilgili Atatürk Üni-
versitesi Rektörlüğü’nün 23.7.1970 gün
ve 266.4/3223 sayılı kararının iptali ve
dava sonuna kadar yürütmenin durdu-
rulması.

Cevaplar:

1) 4936 Sayılı Üniversiteler Kanunu’nun 115 sayılı Kanunla de-
ğişik 38’nci maddesine göre, doktoralarını süresi içinde tamamlaya-
mayanların ‘veya’ üniversitede asistan olarak çalışmakta devamları
gerekli görülmeyenlerin, tayinlerindeki usule uyularak Üniversite
Asistanlığı ile ilgileri kesilir. 6990 sayılı Atatürk Üniversitesi Kanu-
nu’nun 1’inci maddesi Atatürk Üniversitesi’nin bu kanuna ve 4936
sayılı Üniversiteler Kanunu’nun bu kanuna aykırı olmayan hükümle-
rine göre Maarif Vekâleti tarafından yönetilir. 6990 sayılı kanunun
muvakkat 2’nci maddesi öğretim yardımcılarının tayinlerinde De-
kanların teklifi ve rektörün tasdiki usulünü vazettiğine göre, **Dr. İs-
mail Beşikçi’nin** Üniversite Asistanlığı ile olan ilgisinin kesilmesin-
de yukarıda zikredilen kanun hükümlerine tamamen uygun olarak
yapılmış bulunan işlemde esas karar Atatürk Üniversitesi Rektörlü-
ğü’nce ittihaz olunmuştur. Bu bakımdan, Atatürk Üniversitesi Fen-
Edebiyat Fakültesi Dekanlığı’na davalı sıfatıyla husumetin tevcih
edilmemesi gerekir. Kaldı ki, fakültemiz tüzel kişiliği henüz iktisap
etmediği için davada taraf olma ehliyetine sahip değildir.

2. Dr. İsmail Beşikçi'nin Üniversitemiz ile ilgisinin kesilmesi, yukarıda arzedildiği veçhile, Atatürk Üniversitesi'nin tabi bulunduğu Kanunlara tamamiyle uygun olup Dekanlığın bu işlem ile ilgili teklifi, 2.7.1970 gün ve 578 sayılı yazısında (Ek. 1) görüldüğü gibi, 21.9.1968 tarihli tahkikat komisyonu raporuna (Ek. 2) ve '**Doğu Anadolu'nun Düzeni, Sosyo-Ekonomik ve Etnik Düzenleri**' adlı eserine göre (**Milli bütünlüğü parçalayıcı eğitim ve yayınlarda bulunması**) sebepleri ile vaki bulmuş ve rektörlüğün 23.7.1970 tarih ve Zatişleri Müdürlüğü 266.4/3223 sayılı yazıları (E.3) ile görevine son verilmiş ve durum ilgiliye tebliğ edilmiştir.

Dr. İsmail Beşikçi hakkında düzenlenen **21.9.1968 tarihli Tahkikat Komisyonu** raporunda açıkça, adı geçen in 'ilmi tarafsızlık ve objektiflik prensiplerine tam uygun olarak bir öğretim yapmadığı, derslerine konu ile doğrudan doğruya ilgili ve gerekli olmayan aktüel siyasi unsurlar karıştırdığı, bu keyfiyetin adı geçen in muayyen siyasi düşünceleri telkin etmek çabası n dan ileri gelebileceği gibi, mesleki tecrübesizliğinden de ileri gelmiş olabileceği, esasen asistan olmak itibari ile ders okutma yetkisinin bulunmadığı, bu sebeple kendisine müstakil ders verdirmekle tecrübesizliğin ihtilâfları önlenmiş ve kanuna daha uygun hareket edilmiş olacağı kanaatine varılmış' ve bunun üzerine **Dr. İsmail Beşikçi** öğretimden alınmıştır.

Buna rağmen **Dr. İsmail Beşikçi** gerek '**Doğu Anadolu'nun Düzeni**' adlı yayını n da, gerekse aşağıda değineceğimiz araştırması ile bundan sonraki hareketlerinde de doğrudan doğruya milli varlığını pazarlayıcı nitelikteki tutumuna ısrarla devam etmiş ve böylece ilmi tarafsızlıkla yetişmesinin imkânsız olduğu kanaatini uyandırmıştır.

Davacı, mülga Fen-Edebiyat Fakültesi Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü'ne verdiği 2.7.1968 tarih ve B D 12 sayılı '**Doğu Anadolu Sınır Kasabalarında Sosyo-Ekonomik Yapının Mukayeseli Analizi**' adlı araştırma projesinin (metod) ile ilgili kısmında hudud kasaba ve köylerinde açık mülâakat yapacağını belirtmesine rağmen sonradan teksir ettirdiği 90 suallik anketi araştırma bölgelerinde (**Cavit Göktürk**) adlı bir öğrenci vasıtasıyla dağıttır mış ve Posof C. Savcılığı da 968/324 sayılı dosya ile **Dr. İsmail Beşikçi**'ye ait olan bu anketten dolayı adı geçen öğrenci hakkında T.C.K.nun 142'nci maddesine istinaden takibata geçmiştir. Doğu ve Güneydo-

ğu gibi kritik sınır bölgelerimizde yapılan bu ankette vatandaşlarımızı-
za:

- Kahire, Bağdat, Şam, Erivan, Tahran radyolarını dinleyip dinlemedikleri (sual: 59),
- Siyasi sınır sözünden ne anladıkları (sual: 72)
- Şeyh Sait, Dersim, Zilân Deresi, Ağrı, Şemdinli isyanlarını hatırlayıp hatırlamadıkları (sual: 78),
- Paris, Şam, Mekke, Moskova, Bağdat şehirlerinin kendilerine Türk şehirlerinden daha yakın olup olmadığı (sual: 80)
- Padişah, Şah, Barzani, Koçero, Atatürk ve Gürsel Paşa'nın ne yaptıklarını (sual: 82)
- Hangi mezhep ve aşiretten olduklarını ve karşı tarafta da bu mezhep ve aşiretten kimseler olup olmadığını (sual: 87, 88),
- Suriye, İran, Irak ve Rusya'da yaşayan Acem, Kürt, Arap ve Rus halkının Türklerden daha faziletli ve yaşamlarının bizden daha rahat olup olmadığı (sual: 89, 90),

gibi milli bütünlük bilincini sarsan sualler sormak taktiğini kullanarak, dolayısıyla telkin, teşvik ve tahrik gayesini güden **Dr. İsmail Beşikçi**'nin böylece yalnız siyasi zihniyeti değil aynı zamanda, yukarıdaki suallerin Sosyo-Ekonomik bir araştırma ile hiçbir ilgisi bulunmadığı dikkate alınırsa mesleki yetersizliği ve yukarıda adı geçen Tahkikat Komisyonunun da belirttiği gibi, ilmi tarafsızlıkla çalışma yeteneğinden mahrum olduğu açıkça ortaya çıkmış, dolayısıyla adı geçenün üniversitemizle ilişkisinin kesilmesi zarureti doğmuştur.

Neticei Talep:

Yukarıda arzedilen haklı sebepler dolayısıyla davacının Yüksek Mahkemenizde açmış olduğu davasının reddine, herşeyden evvel usulsüz hasım gösterilmiş olduğumuz (Danıştay 5. Dairesinin 970/4963 E. - 970/1431 K. sayılı yürütmenin durdurulması **kararının kaldırılmasına**) ve nihayet yargılama giderleri ile vekâlet ücretinin davacıya yükletilmesine karar verilmesini saygılarımla arz ederim.

Dekan

imza

Prof. Dr. Selâhattin Olcay"

10. Danıştay'ın, Yürütmenin Durdurulması

Kararının Kaldırılması İstemini Reddeden Kararı

Yukarıda aynen verilen dilekçelerden anlaşıldığı gibi gerek rektörlük, gerekse dekanlık, "Yürütmenin Durdurulması" kararının kaldırılmasını istemektedirler. Danıştay 5. Dairesi bu istekleri de reddedip "Yürütmenin Durdurulması Kararı"nın devam etmesi gerektiğine karar vermişlerdir. Bununla ilgili karar aynen şöyledir:

Belge 55

"T.C.

DANIŞTAY

Beşinci Daire

Esas No : 1970/4963

Y.D. Karar No : 1970/1579

**Yürütmenin Durdurulması Kararının
Kaldırılmasını İsteyenler:**

1. Atatürk Üniversitesi Rektörlüğü, Erzurum

2. Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Dekanlığı, Erzurum

Diğer Taraf: İsmail Beşikçi Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Asistanı, Erzurum

Talebin Özeti: Dr. İsmail Beşikçi'nin Asistanlıktan çıkarılmasına ilişkin 23.7.1970 gün ve 266.4/3223 sayılı kararın iptali ve yürütmenin durdurulmasına karar verilmesi talebiyle açılan dava dolayısıyla Danıştay Nöbetçi Dairesi'nin vermiş bulunduğu 6.8.1970 tarih ve 70/1431 sayılı yürütmenin durdurulması kararının kaldırılması isteminden ibarettir.

Raportör : Figen Molu

Düşüncesi : Davanın durumuna göre, yürütmenin durdurulması hakkında Danıştay Nöbetçi Dairesi'nce verilmiş bulunan 6.8.1970 ve 70/1431 sayılı kararın kaldırılması talebinin reddi gerekeceği düşünülmektedir.

Kanun Sözcüsü : Şafak Sancar

Düşüncesi: Davalının savunmasında ileri sürülen hususlar evvelce 6.8.1970 tarihinde verilen, yürütmenin durdurulmasına müte-dair kararı değiştirecek mahiyette görülmediğinden, mezkûr kaldırma talebinin reddi gerekeceği düşünülmektedir.

TÜRK MİLLETİ ADINA:

Hüküm veren Danıştay Beşinci Dairesince işin gereği düşünüldü: Meselenin mahiyetine ve davanın tasvir şekline göre, davacı hakkında danıştay Nöbetçi Dairesince verilmiş bulunan 6.8.1970 tarih ve 70/1431 sayılı yürütmenin durdurulması kararında değişik-lik yapılmasını gerektiren bir durum mevcut olmadığından sözü edi-len kararın kaldırılması yolunda vaki talebin reddine ve tebligatın ik-maline 15.9.1970 tarihinde oybirliğiyle karar verildi.

Başkan V.	Üye	Üye
Aydın Tuncay	Muhterem	Sıtkı Gökalp
Üye	Şumnu	Üye
Fethi Tansuk		Şerafettin Özbek”

11. Rektörlüğün Savunmasına Verilen Cevap

Davalının bu cevabına **Avukat Orhan İzzet Kök** tara-fından verilen cevap ise aynen şöyledir:

Belge 56

Ankara, 30.9.1970

“DANIŞTAY 5. DAİRE SAYIN BAŞKANLIĞINA,

Dosya No: 970/4963

Davacı (cevaba cevap veren) :	İsmail Beşikçi
Vekili :	Avukat Orhan İzzet Kök
Davalı (cevap verilen) :	Atatürk Üniversitesi ve ona bağlı Fen-Edebiyat Fakülte-si Dekanlığı adına Rektör Kemal Bıyıkoglu
Konu :	Davacının cevaplarına ceva-bımızdır.

Süre

: Davacının cevabı bize 14.9.1970'de bildirildiğine göre, cevabımız, süresindedir.

A) Husumet Hakkında

ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ

DAVANIN GERÇEK HASMIDIR

a) İsmail Beşikçi'nin asistanlığına atamasını Atatürk Üniversitesi Rektörlüğü yapmıştır.

b) Dava dilekçesine ilişik olan ve davaya konu işleme teşkil eden belgeden anlaşılacağı gibi, **Beşikçi'nin** ihracını da Atatürk Üniversitesi Rektörlüğü yapmıştır.

c) Bunlar yapılırken, üniversitenin özerk ve tüzel kişi olmadığı iddiaları hiç akla gelmemiş, Milli Eğitim Bakanlığı'na danışmak ya da onayını almak gereği duyulmamıştır. Tebligatı rektörlük yapmıştır.

Ne zaman ki, **Beşikçi** haksız ve keyfi işlemi dava konusu yapmış, rektörü adalet huzuruna çağırmıştır. O zaman Milli Eğitim Bakanlığına sığınmak gelmiştir rektörün aklına... Bu iddia, haksız işleme mazeret arayan rektörün, hukuk kurallarını kendi emellerine uygun yorumlamakta ne kadar cesur olduğunu göstermekten öteye bir anlam taşımamaktadır.

Hukuk ve idare kuralları, sayın davalının istediği anlamda kullanacağı esnek ilkeler değildir. Rektör, haklılığını esas noktalara dayandırmalıdır.

d) Kaldı ki, Atatürk Üniversitesi'nin Milli Eğitim Bakanlığı'yla ilişkisi, kuruluş dönemiyle sınırlı ve bu dönemdeki teknik aksaklıklarda Bakanlığın yardımını amaçlayan ve dar anlamda düşünülmesi gereken bir bağlantıdır. Aksini düşünmek, 334 sayılı anayasanın, devlet üniversiteleriyle ilgili hükümlerini yok saymak olur.

Bu nedenlerle husumet itirazı, tutarsız ve hukuki temelden yoksundur.

B) Esas Hakkında: ...

1) 'Aşırı Marksist', 'Alabildiğine Marksist' Ne Demektir? Üniversite Rektörü Savunma mı Yapmakta, Muhbirlik mi Etmektedir?

Ne bilim tarihinde, ne sol literatürde 'aşırı ve alabildiğine Marksizm' diye bir terim ve düşünüş sistemi yoktur. Bunları, savunma yapayım derken davalı rektör armağan etmektedir.

Marksizmin 'birazı' iyi, fakat 'alabildiğine'si kötüdür diye kural koymaya rektör yetkili değildir. Bir kimse ya Marksisttir, ya değildir. Her Marksist solcudur, ama her solcu Marksist olmayabilir. Toplumun sosyal ve ekonomik temellerini araştıran yaratıcı eserler verdi diye bir asistanını 'alabildiğine Marksist' olarak ihbar eden sayın davalı, ya kasıtlıdır, ya da sağı-solu yeterince bilmemektedir.

Üstelik Marksist olmak suç da değildir. Türkiye üniversitelerinde Marksist olarak ün yapmış bilim adamları vardır ve o üniversitelerin rektörlerinden hiçbiri, bunların 'alabildiğine Marksist' olduğunu, 'Türkiye'yi bölmeye' çalıştığını iddia etmemektedir.

Eğer **Beşikçi**, Türkiye gerçeklerinin somut tahlilini yapan araştırmacı eserler yerine, bugüne kadar yapıldığı gibi yabancı sosyologlardan binlerce sayfalık aktarmalar yapsaydı 'milliyetçi' 'Türk birliği'ni sağlayıcı' çalışmalar yapmış olacaktı. Klâsik, tutuk, bürokrat bilim adamı tipidir, rektörün istediği... 1960'lardan beri Türkiye'nin sosyal yapısındaki değişmeler bu çemberi kırmış, bu çizgiyi aşmıştır. Sayın davalı bunun farkında görünmemektedir.

Davalı rektörün bilmediği sadece bu da değildir. Rektör **Bıyıkoglu**, anayasayı, onun, mutlak düşünce özgürlüğünü getiren 20. maddesini, bilim ve sanatı serbestçe öğrenme ve öğretmeyi öngören 21. maddesini, özerk ve bağımsız araştırma kurumları olan üniversitelerle ilgili 120. maddesini de bilmemektedir.

Sayın rektörün bildiği, sadece, istemediği bir asistanı 'alabildiğine Marksist' diye ihbar etmektir.

2) Doç. Orhan Türkdoğan'ın Raporu, Bir İhraç İşlemine Ve Adli Karara Kaynaklık Edemeyecek Kadar Zayıf, Anlaşılmaz Ve Tutarsızdır

a- 'Batıcılık gericiliktir', 'İleri Asya, geri Avrupa' sözlerini, çağımızın sosyal akımlarını gözönünde bulundurarak açıklayınız, soruları, müvekkilimce öğrencilerin zihinsel yeteneklerini ölçmek, yaşadığı

ğımız yıllarda aktüel olan bu konuları öğrencilerin izleyip izlemediklerini öğrenmek amacıyla bir kompozisyon görevi olarak sorulmuştur. Bir sosyoloji dersinde salt '**Durkheim**'in görüşlerini anlatınız', ya da '**İbni Haldun**'un devlet kuramını yazınız' gibi sorular sorulmaz. Öğrencilerin teori-pratik, eski-yeni sorunlar arasında bağ kurup kuramadıklarını, teorik bilgileri somuta indirgeyip indirgeyemediklerini de denetlemek gerekir. **Beşikçi** bunu yapmıştır. Kavramlar aktüel ve açıktır: Gericiliğin kalpak giymek ve dindar bulunmak olmadığı, bunların özel olarak empoze edilmiş yüzeysel kılıflar olduğu, bugün kesinlikle anlaşılmıştır. Gericilik deyince bugün daha başka şeyler anlıyoruz. Yaşadığımız çağda kim emperyalistse, kim sömürücüyse o gericidir. Batı, teknik ve bilimsel aşamasıyla ileri, fakat sömürücü ve emperyalist yönüyle gericidir. Örneğin Belçika endüstriyel anlamda ileri, ama Kongo'daki tutumuyla gericidir. Amerika uzay tekniğinde çok ileri, fakat Vietnam'da, Dominik'de, Güney Amerika'daki emperyalist tutumuyla gericidir. Bunun gibi İngiltere Rodezya'da, Kıbrıs'da, Arap Şeyhlikleri'nde gericidir.

Asya'da hiçbir ülke, sermaye birikimini, yüzyıllarca süren yoksul ülke sömürgelerinden elde etmediği, kalkınmasını bu yoldan sağlamadığı için (salt bu anlamda) Asya Avrupa'dan ileridir.

Beşikçi'nin sözkonusu sınavında sorduğu sorular budur. Ama **Doç. Türkdoğan**'a göre bu aşırı Marksistlik'tir. **Niyazi Berkes**ci'liktir. Sosyoloji Profesörü (yani kendisinin meslektaşı) **Niyazi Berkes**'i jurnal etmek **Doç. Türkdoğan**'a ne kazandırır, bilmeyiz. **Berkes**'i savunmak bize de düşmez. Ama **Türkdoğan**'ın müvekkilimi suçlama aracı olarak kullandığı ve aşırı solcu dediği **Niyazi Berkes**, fakültesinden atıldığından beri (ne gariptir ki) bir sosyalist ülkede değil, bir kapitalist ülkede (Kanada) üniversite profesörlüğü yapmaktadır. Şimdi, **Türkdoğan**'ın mantığıyla Kanada Üniversitesi komünist ve **Niyazi Berkes** de Kanada halkını bölücü mü sayılmalıdır? Bir bilim adamı, bu kadar gülünç açmazlara düşmemelidir.

Türkdoğan'ın, **Beşikçi**'nin Marksistliğine örnek diye gösterdiği, müvekkilimin diğer bir sınav sorusu 'kurtuluş savaşlarından başka hiç bir savaşa taraftar değilim' sözünün açıklanmasıdır. Bu konuda savunma yapmayı gereksiz buluyorum. Çünkü kurtuluş savaşlarının dışındaki harplerin, emperyalizmin sömürme ve genişleme amacı taşıyan savaşlar olduğu, bugün herkesin bildiği bir gerçektir. Bu sözün anlamına karşı çıkmak, bir yerde kendi İstiklâl Savaşımıza da karşı çıkmaktır.

Bir başka yanlış: **Türkdoğan**, Asya Tipi Üretim Tarzını anlatır-

ken sözü **Beşikçi**'ye getiriyor ve ondan şu aktarmayı yapıyor: 'Batı'da ağa çok geniş toprakları kontrol ediyor, modern zirai teknoloji-den yararlanıyor. Doğu'da ise insanların uzvi gücünden yararlanılıyor... Gerek hükümet, gerek siyasi partiler, ağaları tutuyor. Çünkü geniş halk kitleleriyle olan ilgisi yüzünden ağadan bütün reyleri topluyorlar'

Doç. Türkdoğan'a göre bu satırlar Marksoloji ve Marksiyat (bunlar yeni terimlerdir) yapmaktır. Eğer şu satırlar da komünistlik sayılırsa, rapor sahibinin dışında bütün dünyanın komünistliğine hükmedilebilir. O zaman yeryüzünde Marksizmin dışında ne kalmaktadır? Bunu herhalde yüksek mahkeme takdir edecektir.

b) Türkdoğan, Beşikçi'nin öğrencilerine sorduğu 'toplumsal yapı ve parlamenter kanun arasındaki ilişki nedir?' sorusunu ve bir eserinden aktardığı 'herhangi bir toplumda yapıyı şekillendiren esas faktör ekonomik olanlardır... Toplum içinde diğer sosyal müesseseler bunlara göre şekil alır' cümlesini de onun Marksist olduğuna kanıt saymakta ve sanki **Beşikçi'nin tezini inceliyormuşçasına 'toplumda mutlak kanunlar aramak bilimsel gelişmeye zıt düşer' diye ona 'yol gösterdikten' sonra kendisinin de Türkiye'nin toplumsal yapısı isimli bir eseri olduğunu, ondan örnek alınması gerektiğini söylemektedir.**

Bu iddia ve tavsiyeyi, yukarıda (a) anlatılanların da ışığında ciddi bulmuyor ve cevabı gereksiz görüyoruz.

c) Doç. Türkdoğan, müvekkilimin kürt aşiretleriyle ilgili kitap ve yazılarıyla 'bölgecilik, ayrıcılık ve Kürtçülük yaptığını' büyük bir soğukkanlılıkla iddia etmekte, Kürtlerin aslen Türk olduklarını söylemektedir.

Beşikçi Kürt değildir. Çorumlu'dur. O, sadece bugüne kadar tabu sayılmış yurt sorunlarına cesaretle eğilen bir bilim adamıdır. Görevi Erzurum'da olduğu içindir ki, yaşadığı toplum kesitinin sorunlarını araştırıp yazmıştır. Eğer eserlerinde kürtçülük suçu bulunsaydı bugüne kadar adliye mahkemelerine intikal etmesi gerekirdi. Çünkü kitapları bütün Türkiye'de satılmakta, yabancı dillere çevrilmektedir. **Türkdoğan**, savcılarının kovuşturma gereğini duymadıkları eserleri solcu, kürtçü olarak nitelemekte, hem savcı ve yargıçların görevini üstlenmekte hem de onları bu tutumuyla tahrik etmeye çalışmakta ve açık bir şekilde muhbirlik etmektedir.

Öte yandan, Kürtlerin asıllarının Turan kökenli mi, yoksa başka kaynaklı mı olmalarının pratikte bir değeri yoktur. Çağdaş devlet ve

ulus anlayışı çerçevesinde, yurdumuzun birçok bölgelerinin olduğu gibi, Kürt denilen yurttaşlarımızın yaşadığı doğu bölgemizin de geri kaldığı, kalkınmadığı bir gerçektir ve sorun, bu dengesizliği giderme, bu kalkınmayı sağlama sorunudur. Bu ise, etnik ve bölgesel özelliklerin, sosyolojik ve ekonomik yönden çok iyi tahlil edilmele-riyle mümkündür. Müvekkilimin yaptığı budur. Ve bu açıdan Türkiye Sosyolojisine hizmeti büyüktür. Ne gariptir ki, gösterişli ünvanlarına rağmen bugüne kadar bu zahmetli araştırmaları yapmayanlar, şimdi genç bir bilim adamı bunlara el attı diye kıyameti koparıyor, onun ekmeğiyle oynuyor ve kendi vatanında barınamaz hale getirmek istiyorlar.

3) Prof. Selahattin Olcay'ın Ve Doç. Turhan Tufan Yüce'nin İki Sayfalık Raporu Çelişkilerle Doludur

a) Raporun birinci sayfasının dördüncü paragrafında, **Beşikçi**'nin görüş ve açıklamalarında kanunlarımıza göre suç yoktur, dendikten sonra hemen aşağıda **Beşikçi**, Marksistlik ve Kürtçülük-le suçlanmaktadır. (Her iki suçlama da yukarıdaki cevaplarda ele alınmıştır)

Bir hareket ya suçtur, ya değildir. Bunun ölçüsü kanundur. Kanuna göre suç olmadığı itiraf edildiğine göre, 'kanun bizim' zihniyetiyle **Beşikçi** nasıl cezalandırılmaktadır? Suç var idiyse konu niçin adalete intikal ettirilmemiştir? Salt şu çapraşıklık, üniversitenin aradığı tutanakların çürüklüğünü göstermektedir.

b) Yüksek mahkemeye yardımcı olmak üzere, **Prof. S. Olcay** ve **Doç. T. Yüce**'den kurulu tahkikat komisyonunun 17.7.1968 tarihli yazısıyla müvekkilime sordukları sorular ve **Beşikçi**'nin bunlara verdiği cevaplar, Ek-1'de sunulmuştur. Müvekkilimin nasıl bir ortam içinde çalıştığı ve nelerle mücadele etmek zorunda kaldığı bunların incelenmesiyle, her türlü kuşkuyla silecek şekilde görülecektir. (ek-1.) (ek 1a)

4) Rektör, Soruşturma Dosyalarını Bugüne Kadan Niçin Saklamıştır?

Bıyıkoglu, cevabının 4 numaralı bölümünde, **Beşikçi** ile ilgili olarak kurulan tahkikat komisyonlarının soruşturmalara ilişkin dosyaları istenirse Danıştay'a gönderileceğini söylemektedir. Müvekkilim, aylarca süren bu soruşturma sonuçlarını birçok dilekçelerle is-

temiş, fakat kendisine hiçbir bilgi verilmemiştir. Bu dilekçelerden birinin örneği ek-II'de sunulmuştur.

Yüksek Mahkemeden, bizim de getirilip incelenmesini rica ettiğimiz bu dosyalarda görülecektir ki, müvekkilime, soruşturmalar boyunca tam bir manevi işkence hayatı yaşatılmıştır. Bu soruşturmalar sırasında, komisyonlar âdeta bir vatan haini yargılar gibi davranmışlardır.

Biz bunlara bir örnek olmak üzere, soruşturmalarda bazı asistan ve öğrencilere sorulan soruları kendi imzalarıyla tespit ettik. Bunun fotokopisini ek-III'de sunuyoruz. Bu belge incelendiğinde dehşetle görülecektir ki, tahkikat komisyonları bir bilim kurulu gibi değil, cinayet masası gibi çalışmışlardır.

5) Halkın 'Şuurlanması' Üzülecek Değil, Sevinilecek Bir Olgudur

Rektör Bıyıkoglu, müvekkilimin, eserleri ve davranışlarıyla Kürtleri şuurlandırmaya çalıştığını söylemektedir.

Yurttaşın dünyadan habersiz, uyurgezer kalmasını isteyenler bu tür düşünürler. Yurttaş, içinde yaşadığı dünyayı, üretim-tüketim ilişkilerini, hak ve görevlerini, gerektiğinde kanunlar çerçevesinde haklarını istemesini bilecektir, istenen de budur. Devlete kör yurttaş değil, bilinçli (şuurlu) yurttaş gereklidir. Türkiye korkak ve bilgisiz yurttaşlarla değil, en ücradaki bir köylünün bile **K. Bıyıkoglu** ile her konuyu tartışabilecek bir bilince gelmesiyle kurtulacaktır.

Müvekkilim eğer Ege Üniversitesi'nde olsaydı, Ege köyünün analizini yapacaktı. Ve o zamarı elbet, Ege köylüsünü 'şuurlandıracaktır.' Bu anlamdaki bilinçlendirme, müvekkilime ancak onur kazandırır.

6) Rektör, Üniversiteler Kanunu'nu Bilmemektedir

Davaya cevap veren **Rektör Bıyıkoglu**, **Beşikçi**'nin Üniversiteler Kanunu'nun 38. maddesinin 2. fıkrasının verdiği 'takdir yetkisi' ile görevine son verildiğini söylemektedir.

Oysa adı geçen kanunda böyle bir takdir yetkisi olmadığı gibi, bir asistanın hangi halde görevine son verilebileceği de kesin ve açık şekilde yazılıdır. Gerçekten, 4936 sayılı Üniversiteler Kanunu'nun 115 sayılı Kanunla değişik 30. maddesinin, 1187 sayılı ve 27.10.1969 tarihli Kanunla tadile uğramış şekline göre (üçüncü paragraf),

‘Doktora yapmamış ve tıpta uzmanlık yetkisi kazanmamış üniversite asistanları, asilliklerinin onandığı tarihten başlayarak 4 yıl içinde doktora ve altı yıl içinde uzmanlık imtihanını vermekle ödevlidirler. Bu ödevi vaktinde yerine getirmeyenlerin durumları, kürsü profesörünün, yüksek okul müdürünün, varsa bölüm başkanının veya bu görevi yapan öğretim üyesinin teklifi üzerine profesörler kurulunda incelenir ve üniversitede asistan olarak çalışmakta devamları uygun görülmeyenlerin, tayinlerindeki usule uyularak üniversite asistanlığı ile ilişkileri kesilir.’

Görüldüğü gibi, bir asistanın göreviyle ilişkisinin kesilmesi için:

- a) Asistan henüz doktorasını yapmamış olacak,
- b) Dört yıl geçtiği halde doktorasını verememiş bulunacak,
- c) Ayrıca Profesörler Kurulu, ilgili asistanın görevine devamını uygun görmeyecektir.

Oysa müvekkilim **Beşikçi**;

- a) Doktorasını yapmıştır.
- b) Bilimsel çalışmalarını sürdürmektedir.
- c) Doktor asistan, hiçbir gerekçesiyle görevinden atılamaz.

Rektör, ‘takdir yetkisi’ ile muhtemelen ‘görevine devamı uygun görülmeyenlerin...’ cümlesini kastetmektedir. Oysa bu cümle bağımsız bir hüküm getirmemekte, doktorasını normal süresinde yapmayan asistanların durumları anlatılmak istenmektedir. Kanunun anlamı, hiçbir ters yoruma çekilemeyecek ölçüde açıktır. Nitekim Yukarıdaki metinde, ... doktora yapamayanların durumları... profesörler kurulunda incelenir ve denilmek suretiyle bütünleyici bağlantı kurulmaktadır. Rektörün, doktorasını yapmış bir asistanın görevden atılmasında takdir yetkisi kesin olarak yoktur. Bu açıdan dava konusu işlem, mantık ve bilim açısından olduğu kadar **kanun** yönünden de sakat ve hukuk dışıdır.

SONUÇ: Sunulan gerekçelerle davamızın kabulüne, davalının verdiği cevapların reddine, masraf ve vekâlet ücretinin davalılara yüklenmesine karar verilmesi, saygıyla ve müvekkilim adına arz ve talep olunur.

Davacı İsmail Beşikçi Vekili
Av. Orhan İ. Kök”

12. Dekanlığın Savunmasına Verilen Cevap

Yine **Avukat Orhan İzzet Kök** tarafından davalı Dekanlığa verilen cevap şudur:

Belge 57

Ankara, 15.12.1870

“DANIŞTAY 5. DAİRE BAŞKANLIĞINA,

Dosya no : 970/4963
Davacı : İsmail Beşikçi
- Cevap veren-
Vekili : A. Orhan İzzet Kök
Davalılar : Atatürk Üniversitesi Rektörlüğü ve ona bağlı Fen-Edebiyat Fakültesi Dekanlığı
Konu : **Davalılardan Fen-Edebiyat Fakültesi Dekanlığı'nın cevabına cevaplarımızdır.**

Cevabı aldığımız T. : 16.11.1970

1) Diğer davalı, Atatürk Üniversitesi Rektörlüğü'ne verdiğimiz cevapta da belirtildiği gibi:

a) Müvekkilim **İsmail Beşikçi**'nin asistanlığa tayinini,

b) Davaya konu olan, asistanlık görevine son verilme işlemini, üniversite rektörlüğü yapmış ve **Beşikçi** işlemle ilgili bildirimi söz-konusu rektörlükten alınmıştır.

Bizzat Danıştay'ın birçok kararlarıyla sabittir ki, idari karar ve işlemlerle ilgili davalarda husumet, doğrudan doğruya kararı veren ya da işlemi yapan makama yönelir.

Kaldı ki 1990 sayılı kanun hükmü, sadece kuruluş dönemine ilişkin olmak üzere üniversiteye yardımcı olucu nitelikte bazı konuları içermekte ve bu konularda bakanlığın yardımını amaçlamaktadır. Aksi yorum, anayasanın üniversitelerle ilgili kesin hükümlerine aykırı olduğu gibi idare hukuku ilkelerine ve Danıştay'ca da belirtilen husumet kurallarına aykırıdır.

2) Üniversite rektörlüğüne verilen cevapta, göreve son verme işlemine gerekçe yapılan nedenlere ayrıntılı bir şekilde değinmiş ve

işlemdeki sakatlığı bütünüyle ortaya koymaya çalışmış bulunmaktayız.

Fen-Edebiyat Fakültesi Dekanlığı'nın cevabında önemli birşey bulunmamakta ve genel iddiaların bazıları tekrar edilmektedir.

Müvekkilimin kitabından sözedilirken, sık sık ve ısrarla '**Doğu Anadolu'nun Düzeni, Sosyo Ekonomik ve Etnik Düzenler**' deyinimin kullanılması bile, davalının konu hakkında ne kadar yüzeysel bilgilere sahip olduğunu ve müvekkilim hakkındaki kararın hiçbir incelemeyle dayanmaksızın verildiğini göstermektedir. Müvekkilimin kitabı '**Doğu Anadolu'nun Düzeni, Ekonomik ve Etnik Temeller**' adını taşımaktadır ve yukarıdaki örnekten de anlaşıldığı gibi kitap okunup incelenmeden ondaki fikirler mahkûm edilmektedir.

3) Davalının cevabında, söz konusu kitap aracılığıyla müvekkilimin 'milli bütünlüğü parçalayıcı eğitim ve yayınlarda bulunması' gerekçesiyle görevine son verildiği belirtilmektedir. Milli Bütünlük nedir? Ve bunu parçalamanın ölçüleri nelerdir? Suçlama konusu eğilim kitaba hakim olsaydı görevli C. Savcıları çoktan kitap hakkında kovuşturma açarlar, toplatırlardı. Öyleyse davalılar, kitabın milli bütünlüğü parçalayıcı olduğuna hüküm verme yetkisini nerden almaktadırlar?

Bir eser, bir davranış ve eylem elbette bir cezaya konu olabilir. hattâ bu ceza işten atma da olabilir. Ama bunun mutlak şartı, o eseri, davranışı ya da eylemi bir mahkeme hükmünün kesin olarak mahkûm etmesidir. Başka hiçbir belge böyle bir işleme tutamak yapılamaz. Yapılırsa bu, ilgili makam ve mercilerin bugünkü hukuk düzenini, onun anayasal kurumlarını ve kendi hak ve yetkilerini bilmediklerini gösterir.

İsmail Beşikçi, milli varlığımızı niye ve nasıl parçalıyor? Şimdiye kadar el atılmamış Doğu halkımızın sorunlarını cesur bir şekilde kamuoyuna yansıtan eserler yazdığı için mi? Gerçek bir bilim adamının yapması gerektiği gibi üniversite duvarları arasına kapanmayıp bölgesel sorunlarla içli dışlı olduğu ve bunları araştırdığı için mi? Ya da eserleriyle bir takım toplumsal tabuları yıktığı için mi?

Gerçek bir suçlama bunların bütün karşılıklarını bir bir açıklar ve bunun için mahkemeye başvurulduğunu ileri sürer. Hele bu suçlamanın sahipleri rektörlük, dekanlık gibi makamlarsa bunlardan asgari bir ciddiyet beklemek hakkımızdır. Dekanlığın cevabında bu konuda gerçekten de hiçbir şey yoktur. **Beşikçi 'Doğu Anadolu Kasabalarında Sosyo-Ekonomik Yapının Mukayeseli Anall-**

zi'nin metod ile ilgili kısmı için köy ve kabalarda 90 soruluk bir anket uygulamış ve bunda 'siyasi sınır, **Şeyh Sait**, Kahire ve Bağdat vs. **Koçero**, **Atatürk**, **Gürsel**' hakkında ne bildiklerini sormuş, hangi mezhep ve aşiretten olduklarını tespitte çalışmıştır.

Bu bir suçlama olamaz. Bu, bir sosyoloğun asgari çalışma araçları, ilkeleri ve anahtarlarıdır. Sosyolog kimyacı değildir. Onun laboratuvarı halktır, onun nitel ve nicel özelliklerini tespit ve bunu yorumlamadır. Öyleyse bu suçlamanın gerçek kaynağı, amacı nedir? Bunu yüksek mahkemenin takdirine bırakıyoruz.

Sonra, milli bütünlüğü parçalama son derece izafi bir kavramdır. 1950'lerde NATO aleyhinde yazı yazmak milli bütünlük aleyhinde sayılıyor, hattâ ceza veriliyordu. Gene 1960'lara kadar ordu hakkında yazı yazmak ve eleştirilerde bulunmak aynı suçlamayla karşılaşıyordu. Bugün bunlar olağan şeylerdir. Tıpkı bölgesel sorunlar hakkında yazı ve kitap yazmanın da olağan sayılması gerektiği gibi.

Her türlü engizisyon metodlarının çağını doldurduğu, fikir suçları kavramının hızla anlamını yitirdiği ve birçok ülke kanunlarından çıkarıldığı günümüzde bir bilim kurumunu, bu tür bir suçlamayla mahkeme önünde görmek kadar üzüntü verici bir ters gelişim düşünemiyoruz.

4) Son olarak davalının cevabındaki bir yanılğıyı düzeltmek istiyoruz:

Cevapta, müvekkilimin, söz konusu anketini **Cavit Göktürk** isimli bir öğrenci aracılığıyla dağıttırdığı ve bu hareketten dolayı Posof Savcılığınca kovuşturma yapıldığı anlatılmakta ve bunun da davayı kuvvetlendirici bir delil olduğu belirtilmek istenmektedir.

Asgari dürüstlük, bu kovuşturmanın sonucunu da eklemeyi gerektirir. Bunu sayın davalı yapmamıştır. Adı geçen öğrenci hakkında Posof Savcılığı'nca bir kovuşturma açılmıştır. Ama araştırma sonunda aynı öğrenci hakkında kovuşturmaya mahal olmadığına aynı savcılıkça karar verilmiştir. Şu halde bu kovuşturma, davalılar yönünden bir silâh olma niteliğinden yoksun bulunmaktadır. Çünkü her yurttaş hakkında her zaman kovuşturma açılabilir. önemli olan bunun sonucudur.

Sonuç: Yukarıdaki hususlar, davalı Edebiyat Fakültesi Dekanlığının cevabına cevaben ve saygıyla sunulur.

İsmail Beşikçi Vekilli Av. Orhan İ. Kök"

13. Rektörlüğün Yeni Cevabı

Bu arada rektörlük kendi savunmasına verilen cevaba da yeni bir dilekçe ile cevap göndermiştir. Rektörlüğün bu uzun dilekçesi aynen şöyledir:

Belge 58

Dosya No: 970/4963

**“Erzurum Valiliği Vasıtası ile
Danıştay 5. Daire Başkanlığı'na
ANKARA**

Davacı : İsmail Beşikçi - Atatürk Üniversitesi
Fen-Edebiyat Fakültesi Asistanı - Er-
zurum.
Vekili : Av. Orhan Kök - Konya Sok. Çağla
Han 8/9 - Ankara
Davalı : Atatürk Üniversitesi Rektörlüğü
Konu : Davacının cevabına cevaptır
Cevabın Tebliğ Tarihi : 15.10.1970
Cevap Tarihi : 10.11.1970

Davacının Cevabına Cevaplarımız:

1- Türk Medeni Kanunumuz mal edinme, medeni haklara ehil olma, temsil edilme ve hasım gösterilme bakımından şahısları iki şekilde mütalâa etmiştir. Bunlardan birisi gerçek kişiler olup diğeri ise hükmi şahıslardır. Hükmi şahsın mevcudiyeti teşkilâtlanmasındaki esaslara göre kuruluş kanunlarının vermiş olduğu bir sıfattır. Bu itibarla bir kuruluşun hükmi şahıs olabilmesi için evveleminde kuruluş kanununda bu hususun tasrih edilmesi iktiza eder. Üniversitemiz 6990 sayılı kanunla kurulmuş olup tüzel kişiliğe sahip değildir. Bu itibarla adli mercilerde hasım gösterilemez. Daha doğrusu açılacak her türlü davada husumet üniversitemize tevcih edilmez. 6990 sayılı kanun üniversitemizi senato görevinin Milli Eğitim Bakanlığı'nca yürütüleceğini de gayet açık olarak belirtmiştir. Milli Eğitim Bakanlığı hükmi şahsiyeti olan bir kuruluştur. 6990 sayılı kanunda senato görevi Milli Eğitim Bakanlığı'na verildiğine göre o halde

bağlı bulunduğumuz teşkilât Milli Eğitim Bakanlığı'dır. Bu itibarla kanunu bilmemek mazeret teşkil etmeyeceğine göre davacının gerek 6990 sayılı kanunu ve gerekse Milli Eğitim Bakanlığı'nın kuruluş kanununu inceleyip davalısını bulup davasını ikâme etmesi lâzım gelirken tüzel kişilik sıfatımız bulunmayan Üniversitemizi hasım göstermesi mezkûr davanın usul bakımından husumet yönünden reddini gerektirir.

6990 sayılı kanunun değişik muvakkat 2. maddesine göre üniversitemiz öğretim yardımcıları fakülte dekanlarının teklifi ve Rektör'ün onamı ile tayin edilirler. 4936 sayılı Üniversiteler Kanunu'nun 38. maddesinin son fıkrasına göre ise asistanların işlerine son verilmesi tayindeki usule göre yapılır. Bu itibarla bahsi geçen 6990 sayılı Kanunun muvakkat 2. maddesi hükmüne istinaden öğretim üye yardımcılarının tayinleri üniversitemizde dekanların teklifi ve Rektörlüğün onamı ile yapılmaktadır. 4936 sayılı Üniversiteler Kanunu asistanları (Dr. dahi olsa) öğretim üye yardımcısı olarak tanımlamış ve 38. maddenin son fıkrası ise asistanların işlerine son verilmesinin tayindeki usule göre yapılacağını belirtmiştir.

Bu itibarla yukarıda arz edilen kanuni gerektirici sebepler karşısında davacı **İsmail Beşikçi**, fakültesi dekanının, teklifi ve üniversitemiz rektörünün tasdiki ile tayin edilmiş olduğundan işine son verilmesinde de 4936 sayılı Üniversiteler Kanunu'nun 38. maddesinin son fıkrası hükmüne riayet edilmiştir. Davacı, işine son veren merci Rektörlüğümüzü göstermek suretiyle husumetin üniversitemize teveccüh edeceğini beyan etmek suretiyle yanlış bir yargının içine düşmektedir. Diğer taraftan davacı kendisini vekili vasıtası ile temsil ettirmekte olup bu vekil de bir avukat olmasına rağmen ne acıdır ki, mesleği avukat olan bu şahıs, kanunları eleştirmeden ve kanunun amir hükümlerini görmeden bunlardan saparak meseleyi şahsi konu haline getirmekte ve yersiz, icapsız bir şekilde bir kanun adamına yakışmıyacak tarzda sataşmalarda bulunmaktadır. Davacı avukatına kanunları iyice okumasını ve tetkik etmesini tavsiye ederim.

6990 sayılı Kanunun muvakkat 2. maddesi asistanların tayinini rektörlüğümüze tevdi etmiş olup bunların işine son verilmesinin de keza rektörlüğümüz tarafından yapılacağını 4936 sayılı Üniversiteler Kanunu'nun 38. maddesi göstermiştir. Bununla beraber üniversitemiz kanunun vermiş olduğu selâhiyetini kanun çerçevesi içerisinde kullanmakla bundan doğacak mesuliyetten senato yerine kaim olan Milli Eğitim Bakanlığı'nın yeri olacağı diye bir husus asla

düşünülemez. Zira üniversitemiz rektörlüğünün yapmış olduğu her türlü tasarrufi muamelelerden aynı zamanda Milli Eğitim Bakanlığı da (tasdike iktiran etmese dahi) sorumludur. Örneğin; valinin yapacağı bir tasarruftan ilgili Bakanlığın sorumlu olması, hükmi şahsiyeti olan genel müdürlüklerde taşra teşkilâtı müdürlerinin takdire iktiran etmiyen tasarruflarından ilgili genel müdürlüğün sorumlu olması gibi.

Bu itibarla rektörlüğümüzün davacının işine son verme tasarrufunda bağlı bulunduğumuz merci Milli Eğitim Bakanlığı sorumlu durumdadır. Bu bakımdan davacının sorumlu araması ve bu sorumluluğu yalnız rektörlüğümüze raci kılması hatalı ve yanlış bir yoldur. Yapılan her türlü tasarrufi muamelede sorumlu bulunduktan sonra kanunlar gereğince bu sorumlunun hukuki sıfatının araştırılması ve dava ehliyetinin olup olmadığı anlaşıldıktan sonra dava yoluna gidilmemesi keza usul hükümleri cümlesindendir. Buna rağmen davacı bu manzumeye riayet etmeyerek, doğrudan doğruya rektörlüğümüzü hasım gösterme yolunu seçmiştir ki, bu husus bir mazeret teşkil etmeyeceğine göre ve davalar da husumet mevzuu resen incelemeyi gerektireceğinden evvelemirde mezkûr davanın husumet yönünden incelenip reddedilmesi iktiza etmektedir.

B - Davacı vekili cevabının 6. maddesinde rektörün Üniversiteler Kanunu ve bu kanunu değiştiren 115 sayılı kanunla 1187 sayılı kanunları bilmediğini iddia etmekte ve bazı sataşmalarda bulunmaktadır.

Üniversiteler Kanunu ile buna muzaf diğer kanunları kimin bilmediğini yukardaki izahatımız göstermeye kâfidir sanırım.

Kaldı ki; davacı **İsmail Beşikçi**, Üniversitemiz Edebiyat Fakültesi'nde asistan olarak çalıştığı senelerde öğretim üyesi kifayetsizliği sebebi ile **Doç. Dr. Orhan Türkdoğan**'ın nezaretinde Edebiyat Fakültesi öğrencilerine Sosyoloji dersi vermesi uygun görülmüş ve derse girmesine müsaade edilmiştir. Yukarıda da geniş ve tafsilatı ile izah edildiği gibi davacı **İsmail Beşikçi** derslerinde memleket menfaatlerine aykırı ve demokratik rejimin yıkılmasına müteveccih icrai faaliyetlerde bulunmuş olması sebebi ile hakkında tahkikat açtılmış; kurulan ihtisas sahibi elemanlardan müteşekkil komisyonun vermiş olduğu rapor da adı geçeninin hem ilmi kifayetsiz olduğu ve hem de beyanları ve icraatı ile bariz bir şekilde Kürtçülük yaptığı ve aşırı Marksist fikirleri yaydığı ve adı geçeninin bu haliyle derse girmesinin memleket menfaatleri bakımından mahzurlu bulunduğu ve ay-

nı zamanda ilmi kifayetsizliğinin de bulunduğu belirtildiğinden adı geçenden, fakültesi dekanlığı dersleri almış ve böylece genç nesillerimize sapık fikirler aşılmasını önlemiştir. Fakültenin almış olduğu bu tedbire rağmen **Beşikçi** boş durmayarak devamlı şekilde muhtelif dergilere yazı göndermiş ve kitap neşretmek suretiyle açık ve bariz bir şekilde Kürtçülük propagandası yapmış ve aşırı sosyalist fikirlerini çevreye aşılarmakta devam etmiştir. Bununla da yetinmeyen **Beşikçi**, üniversite öğrencilerini teşkilâtlandırmak suretiyle yeni bir Kürtçülük cereyanı yaratma gayreti göstermiş ve bu düşüncesini hem yazıları ile ve hem de fiili hareketleri ile propaganda vasıtası olarak kullanmıştır. Son olarak 20.3.1970 tarihinde üniversitemizde vukuu bulan tahribat olayları sebebi ile üniversite yönetim kurulu tarafından kurulan ilim adamlarından müteşekkil tahkikat komisyonu yapmış olduğu tahkikat sonunda vermiş olduğu gerekçeli ve ispatlayıcı rapora göre davacının bariz bir şekilde Kürtçülük yaptığı ve Doğu'da Kürt azınlığının tanınması gerektiği, bunların dinlerinin ve dillerinin olduğu, Kürt'ün Türk'ten farklı bulunduğu ve Kürt'ün asla Türk olamayacağı ve geçmiş iktidarların Kürtleri Türkleştirmek için giriştikleri icraatların boşa gittiği yolunda yayınlar yaptığı ve talebeleri bu fikir etrafında teşkilâtlandırdığı ve bu haliyle gerek Anayasamızın temel ilkelerine aykırı hareket ettiği ve gerekse büyük Atatürk'ün Doğu'da vukuu bulan Kürt isyanlarını bastırmak için giriştiği başarılı ve büyük faaliyetlerine karşı çıktığı ve adı geçenin bu düşünce ve hareketi ile Türk Ceza Kanunlarında suç sayılan hususları işlediği yapılan tahkikat sonucu anlaşıldığından ve ayrıca davacının 1968 senesinden bu yana yapmış olduğu yayınlar, giriştiği propaganda mahiyetindeki teşebbüsler esaslı bir şekilde tahlil ve incelemeye tâbi tutulduktan sonra davacı **İsmail Beşikçi**'nin memurin kanunlarında tasrih edilen memuriyetten azli gerektirir suçlar işlediği, üniversite asistanı olarak bekasını tehlikeye düşürecek faaliyetlerde bulunduğu ve demokratik rejime aykırı hareket ettiği neticesine varıldığından adı geçenin üniversitemizde kalması yukarıda sayılan nedenlerle sakıncalı görüldüğünden 4936 sayılı Üniversiteler Kanunu, 46, 47. maddeleri ile 6990 sayılı Kanunun muvakkat 2. ve 4936 sayılı Kanunun 38. maddesinin son fıkrası ve Devlet memurları kanunlarının davacının işlediği suçlara uyan azli gerektirir maddeler de esas alınmak suretiyle davacı **İsmail Beşikçi**'nin işine son verilmiş ve Milli Eğitim Bakanlığı da bu tasarrufumuzu tasvip etmiştir,

Davacı Vekili cevabının birinci sayfasında (Aşırı Marksist, Ala-

bildiğine Marksist) ne demektir diye sormakta ve tabirin doğru olmadığını iddia etmektedir.

1. Davacı taraf savunmalarının bir yerinde; 'Aşırı Marksist' ve 'alabildiğine Marksist' terimlerini karşılamakta güçlük çektiklerini ve bu nedenle de ne sol literatürde ne de bilim tarihinde bu deyimlere raslamadıklarını ifade etmektedirler. Daha savunmamızın başlangıcında asıl amaçtan vazgeçerek terimler üzerinde yan tartışmalara gidilmesi davacı tarafın niyetini göstermesi bakımından hazin bir olaydır. Buna rağmen, kısaca bu terimlerin geçerliği hakkında birkaç kelime söylemeden geçemeyeceğim. Bilindiği gibi, sosyalist literatürde Marksistler: a) Sol Marksistler; b) Sağ Marksistler olmak üzere ikiye ayrılırlar. Sol Marksistler; toplum yapısındaki sınıflar kuruluşunu ve diyalogunu bir çalışma veya dialektik haline getirmek suretiyle işçi (proletarya) sınıfının önderliğinde ihtilâlcı bir yönetimin iş başına geçmesine taraftardır. Sağ Marksistler ise, tamamen demokratik bir yönetimle işçi sınıfının iktidarını savunurlar.

Yani sol Marksistler hukuki düzeni ihtilal yoluyla yıkmak istedikleri halde, sağ Marksistler temsil edildikleri düzenin şartlarına uyarak demokratik seçim yolu ile iktidarı elde etmek isterler. Birinciler ihtilâlcı Marksistler; ikinciler ise demokratik sosyalizmi benimseyen reformcu sosyalistlerdir. Bunlar için örnek vermek gerekirse **Eduard Bernstein** ve günümüzde Fransız Komünist Partisi'nden ihraç edilmiş bulunan ünlü bilim adamı **Roger Garaudy** bu sağ Marksistler grubundandır. Hattâ ülkemizde, Türkiye İşçi Partisi eski başkanı **Mehmet Ali Aybar**, demokratik düzenle proletarya sınıfının iktidarını savunduğu için bir grup sol Marksistler tarafından sağcı Marksist olarak nitelendirilmiştir. **Aybar** da bunların, bir ülkenin kültür, insan ve tarihi şartlarını bilmeden, araştırmadan 'tek ülkede sosyalizm' prensibini ileri sürmeleri görüşüne dayanarak: Bunlar bel kemiği olmayan yaratıklardır demiştir. İşte bizim **Beşikçi** için aşırı Marksist deyimini kullanırken kastettiğimiz husus, onun tamamen bir sol Marksist olduğu noktasında toplanır. Çünkü, ileride de göreceğimiz gibi, **Doç. Dr. Türkoğlu**'nın raporları ve belgeleriyle **Beşikçi**'nin bizzat **Forum**, **Akşam** gazeteleriyle çeşitli yayın ve derlemeleri dikkatle incelendiği takdirde; hakim sınıfa (kapitaliste) karşı proletaryanın direnişi diyalektik materyalizm yapısı içinde ortaya konulduğu bütün çıplaklığıyla görülecektir. Davacı, kullandığımız terime yani aşırı Marksist deyimine bilim tarihinde raslamadığını ifade etmektedir. Bilindiği gibi bilim tarihi, pozitif bilimlerin zaman içinde gelişiminin tarihidir, sözlük değildir.

Davacı tarafın; 'bir insanın Marksist olmasının onun için suç teşkil edemeyeceği' hususundaki kanaatlerine gelince, bunun da yukarıdaki açıklamalar çerçevesi içinde düşünülmesi gerekir. Bir insan, öğretim sistemi olarak Marksı benimseyebilir, hattâ bu nedenle de Marksist olabilir. Bizim bir insanın kafasında taşıdığı düşünce sistemiyle, inançlarına hiçbir itirazımız olmadığı gibi böyle bir fikrin aksini de savunmuş değiliz. Bu sadece davacı tarafın meseleyi stratejik yönden bir çıkmaza itme duygularının bir sonucudur. **Beşikçi**'nin suç teşkil eden yönü Marksizmi temsil ettiği ve objektif kalması gerektiği üniversite kürsüsünü komünizm propagandası haline getirmesi, Marksist modelin (Asya Üretim Tarzı, Antik Üretim Tarzı, Feodal Üretim Tarzı, Modern Burjuva Üretim Tarzı ve Kapitalist Üretim Tarzı, Sosyalist Üretim Tarzı: a) Proletarya diktatörlüğü, b) Komünizm) bütün bu tarihi beş aşamasını ülkemiz şartlarına uygularken bu modelin niçin veya hangi şartlar altında gelişebileceği hususlarını öğrenciye bir propaganda amacıyla telkin etmesi, bölgecilik ve ayırıcılık yapması noktalarında toplanır. Üniversite kürsüsü her insanın inandığı kanaatların propaganda yeri değildir. **Rosenberg**'i seven **Hitler** rejimini (Nazizmi); **Greço**'ya sempati duyan faşizmi bu kürsülerde öğrenciye telkin eder ve indoktrine tipler yetiştirmeye çalışırsa o zaman üniversitelerin görevi nedir? Bunu davacı taraftan sormak istiyoruz. Bu haliyle **Beşikçi**, davacı olarak iddia ettiği gibi Anayasa'nın 20., 21. ve 120. maddelerine göre hareket etmiş olması şöyle dursun tam zıddına bu maddeleri suistimal etmiştir. Çünkü, adı geçen maddeler; kişinin bilimsel özerkliği ve özgür düşünce hakkını savunurken bunun demokratik düzene zarar verecek şekilde istimaline müsaade etmemektedir. Örneğin, Nazi, Faşist ve komünist totaliter rejimlerini, Anayasa'nın özerklik ve özgürlük ilkelerine dayanarak Türk demokrasisinin temellerini sarsacak şekilde tek yönlü kitlelere benimsetemez. Fakat, bunun dışında Marksizmi bir öğretim sistemi olarak inceleyebilir, kritiğini yapabilir. Bu ilgili her öğretim üyesinin tabii hakkıdır. Nitekim 1966-1967 ders yılı döneminde **Dr. Türkoğan** bir sömestr boyunca Marksist sistemi anlatmış, doğru ve yanlış taraflarını göstermiştir. Anayasanın öngördüğü bilimsel özerklik hakkı budur. Bu bakımdan davacı taraf, anayasanın açık ve seçik hükümlerini kendi sübjektif kanaatlarına göre istismar etmek suretiyle; 'sanki anayasamız üniversite kürsülerinde, basında primitif komünist propagandasının yapılabileceğini öngörüymüş intibarı uyandırmak' gayretkeşliği içindedirler.

2. Davacı tarafın; '**Doç. Dr. Türkdoğan**'ın raporunun **Beşikçi**'nin ihraç işlemine kaynak teşkil edemeyecek kadar zayıf, anlaşıl-maz ve tutarsızdır' şeklindeki ifadeleri de, bizzat davacı tarafın yu-karıda belirttiğimiz kanaatları kadar konunun ruhundan uzak, ve bilimsel değerlendirme yeteneğinden yoksundur. Çünkü, ileri sürü-len rapor **Beşikçi**'nin ders notlarını, yazılı imtihan kâğıtlarını, teksir-lerini ve derlemelerini kapsamaktadır. Bunların dışında en ufak bir mütalâa serdetmemektedir. Oysaki, davacı, kelime oyunları, dilleta-nizm ve bir takım sofizmalarla suç teşkil eden tutumunu ört-bas et-meye çalışmaktadır. Müsaade edilirse kanunun derinliğine inmek istiyorum. **Beşikçi**, 1962 yılında Siyasal Bilgiler Fakültesi'nden mez-un olmuş ve Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesine 1965 yılında tamamen usulsüz olarak alınmıştır. Bu usulsüzlük iki nokta-da toplanır: a) 4936 sayılı Üniversiteler Kanunu'nun ilgili maddesiyle, Fen-Edebiyat Fakültesi asistanlık imtihan yönetmeliği uyarınca, önceden sosyoloji asistanlığı için bir imtihan açılmamıştır. b) Jüri-sinde sahasıyla ilgili bir tek öğretim üyesi mevcut değildir. Üstelik mezun olduğu fakültenin niteliği dolayısıyla da sosyoloji kültürün-den yoksundur. Çünkü, sadece 2 sömestre olmak üzere haftada 3 kredi saati sosyoloji (sadece sosyoloji) okuyan bir öğrenci ile fakül-te süresince sosyoloji eğitimi görmüş bir öğrenci arasında bilimsel yetiştirme ve değer farkı vardır. **Beşikçi**'nin çalışmalarındaki tutarsız-lıklar, derstlerdeki propagandaya yönelen eğitim ve öğretim sistemi tamamen temeldeki bu noksanlıklardan ileri gelmektedir.

Bütün bu eksikliklerine rağmen, **Doç. Dr. Türkdoğan** kendisi-ne yetişmesi hususunda gereken bütün ilgiyi göstermiş ve 1967 yı-lında doktora tezini vermesine birinci derecede yardımcı olmuştur. Bu hususta **Beşikçi**'nin **Dr. Türkdoğan**'a yazmış olduğu özel mektuplar gerektiği takdirde ortaya konulabilir. Yönetmeliğin aksine, jü-risine dekanın değil, bizzat **Beşikçi**'nin tertiplediği öğretim üyelerini koydurmakta da **Dr. Türkdoğan** hüsnüniyet göstermiştir. Hattâ, **Beşikçi**'nin Doğu Bölgesi'nde bir Kürt aşireti üzerinde önceden ta-sarladığı araştırma hevesini de sırf bilimsel yönden **Dr. Türkdoğan** bizzat desteklemiştir. Bu bakımdan, adı geçen doçentin **Beşikçi**'ye bir husumeti olduğu hususu katiyen varit değildir. **Türkdoğan**, **Beşikçi**'den önce Doğu'da 50 kadar köyün sosyal araştırmasını yap-mış, bunların bir kısmı Kanada, Roma (İtalya)-ve Hollanda'da basıl-mıştır. Fakat, **Türkdoğan**'ın politika yapmaması, sırf bilimsel ortam için kalması, şokağa düşmüş aktüel sorunları, kitapları arasına so-karak sol çevre tarafından alkışlattırmaması, **Beşikçi**'ye bir güç ka-zandıramaz.

Üniversitemiz, Fen-Edebiyat Fakültesi'nde 1961 yılından beri (Felsefe dersi adı altında okutulun) sosyolojiye giriş dersini sırf yetiştirilmesi bakımından **Dr. Türkdoğan, Beşikçi**'ye nezareti altında vermiştir. Çünkü üniversiteler kanununa göre, asistan ders veremez. **Beşikçi**, sosyolojiye giriş dersini vereceği yerde, Siyasal Bilgiler Fakültesi'ndeki Sosyoloji hocası Sayın **Prof. Dr. İbrahim Yasa**'nın Türkiye'nin Toplumsal Yapısı adlı ders kitabını da takip edeceğini söylemiştir. **Doç. Dr. Türkdoğan** hem **Hans Freyer**'in **Sosyolojiye Giriş** ve hem de **İbrahim Yasa**'nın adı geçen eserinin okutulmasında hiçbir mahzurun olmadığını, öğrenciye daha faydalı olacağını ileri sürerek **Beşikçi**'nin bu teklifini kabul etmiş ve hattâ teşvik etmiştir. Fakat, bir süre sonra öğrenci ile **Beşikçi** arasında sınıfta meydana gelen sert tartışmalar **Doç. Dr. Türkdoğan**'a intikal etmiştir. Bazı öğrenci grupları **Beşikçi**'nin komünist ve kürtçülük propagandası yaptığını, yazılı imtihan kağıtları ve ders notlarını göstererek örnekler vermişlerdir. Bunun üzerine **Doç. Dr. Türkdoğan** **Beşikçi**'yi çağırarak 'dersin konusunun **Sosyolojiye Giriş** olduğu hususu hatırlatılmış. Bu dersin Edebiyat Fakültesi öğrencilerine yardımcı ders olarak okutulduğunu, bu bakımdan sosyoloji biliminin çerçevesi dışına taşarak politika yapmamasını' hatırlatmıştır. Buna rağmen, **Beşikçi**, militan bir hoca olarak görüşlerinde ısrar etmiş, Anayasanın 20., 21. ve 120. maddelerini ters yönden yorumlayarak örnekler ortaya sermiş ve kürsüsünü inançlarına alet etmiştir. Bunun üzerine, adı geçen öğretim üyesi, **Beşikçi**'nin ders notlarını, çeşitli yazılı imtihan sorularını ve öğrenciye okutmaya mecbur kıldığı '**Doğu Anadolu Mitinglerinin Analizi**' adlı teksirlerini bir rapor halinde mensubu bulunduğu fakülte dekanlığına bölüm başkanı olarak sunmuştur. Davacı tarafın ileri sürdüğü gibi bu bir ihbar değil, milli bir görevdir. Çünkü 4936 sayılı Üniversiteler Kanunu'nun 3. maddesi de bu gerçeği ortaya koymaktadır: 'Öğrencilerini, bilim anlayışı kuvvetli, sağlam ve yüksek öğrenime dayanan mesleklerle türlü bilim ve uzmanlık kolları için iyi hazırlanmış bilgi ve deney sahibi elemanlar, Türk devriminin ülkülerine bağlı ve milli karakter sahibi vatandaşlar olarak yetiştirmek.' Yoksa, milli müesseselerde komünist propagandaları yapılacak, âleni Kürtçülük ve bölücülük gibi siyasal ideolojik tartışmalar körüklenecek, ilmi korumakla görevli olanlar da sorumluluklarını yerine getirdikleri için muhbir olacaktır. Nitekim, **Doç. Dr. Türkdoğan**'ın adı geçen raporu yürürlüğe konulmuş ve **Prof. Dr. Turhan Yüce** ve **Prof. Dr. Selahattin Olcay**'dan müteşekkil bir komisyon kurulmuş, hem **Türkdoğan**'ın hem de **Be-**

Şikâi'nin görüşleri incelenmiştir. Neticede, **Beşikçi**'nin asistan olması bu nedenle müstakil ders okutma yetkisinin bulunmayışı, tecrübesizliği nedeniyle bazı ihtilâflara yol açmaması kararına varılmıştır. Komisyon ayrıca **Beşikçi** hakkında aynen şu kanaata da varmıştır: '... **Dr. Beşikçi**, ders notlarında ve yazılarında kanaatimize göre Marksist ve solcu bir görüşten hareket etmektedir. Fakat, görüşlerinde ve açıklamalarında kanunlarımıza göre suç teşkil edecek bir husus yoktur.' Yine komisyonun **Beşikçi** hakkındaki bir diğer yargısı da şudur: '... Bu böyle olmakla beraber, komisyonumuz **Dr. Beşikçi**'nin ilmi tarafsızlık ve objektiflik prensiplerine tam uygun bir öğretim yapmadığı, derslerine konu ile doğrudan doğruya ilgili ve gerekli olmayan aktüel siyasi unsurları karıştırdığı kanaatine varmıştır. Bu keyfiyet, adı geçenin muayyen siyasi düşünceleri telkin etmek çabasından ileri geleceği gibi meslekteki tecrübesizliğinden de ileri gelmiş olabilir.' Görülüyor ki, komisyon **Doç. Türkdoğan**'ın raporları ile sunduğu belgeleri kendi ölçüleri içinde değerlendirmiş; **Beşikçi**'nin Marksist olduğunu, derslerinde bilimsel, objektiviteden uzaklaştığını ve hattâ muayyen bir siyasi düşüncenin telkinini, mesleki tecrübesizliğinin bir sonucu da olsa, açıkça ortaya koymuştur.

Komisyonun, rapor ve belgeler karşısındaki aşırı iyimserliğini sezmek her an için mümkündür. Fakat bütün bunlara rağmen davacı tarafından komisyonun **Beşikçi**'yi Marksist kabul etmesi görüşüyle, görüş ve açıklamalarında kanunlarımıza göre bir suç bulmamasını bir çelişki olarak ortaya koyması çabası içindedir. Yukarıda belirttiğimiz gibi Marksist olmak bir suç değildir, fakat bunu bir propaganda aracı haline getirmek bir suçtur. Komisyon, **Beşikçi**'nin Marksist olduğu sonucuna varmışsa bunu hiç şüphesiz **Doç. Dr. Türkdoğan**'ın rapor ve belgelerinden elde etmiştir. Bunun gibi **Beşikçi**'nin bilimsel objektiviteden ayrıldığını, muayyen bir siyasi düşüncüyü telkin ettiği sonucuna varmışsa da yine bu da aynı raporun verilerinin bir değerlendirilmesidir. Komisyon bu gerçekleri ortaya koymuştur. O zamanın rektörü bu gerçeklere dayanarak olayı adalete intikal ettirebilirdi. Fakat, sadece ihtar vermek suretiyle hadiseyi kapatmaya çalışmış, zamanla ıslahı nefis edeceği sonucuna varılmış ve sadece derslerden uzaklaştırılmıştır. 1968'den, **Beşikçi**'nin üniversitemizden ihracına kadar, bütün asistanlar ders verirken **Beşikçi**'nin ders vermemesi bizzat **Beşikçi** tarafından Türk adaletine duyurulabilirdi. Bunu bugüne kadar bizzat kendisi niçin yapmamıştır? Çünkü, komisyonun iyimserliğini aynen adalet mekanizmasından da görebileceğini sanmıyordu da ondan.

1968-1970 yılları arasında **Beşikçi** gerek üniversite içinde ve gerekse üniversite dışında komünist ve Kürtçülük propagandalarına kesif bir hız vermiş bu nedenle Posof Savcılığı tarafından hakkında tahkikat açılmıştır. İşte biz **Beşikçi**'nin bütün bu faaliyetlerini gözönüne alarak onun bir Marksist ve Kürtçü olduğu sonucuna varmış oluyoruz. **Doç. Dr. Türkddoğan**'ın raporunu, komisyonun bütün iyi niyetine rağmen **Beşikçi**'nin tamamen derslerini Marksist propagandaya tahsis ettiğini, kendisine verilen resmi görevi subjektif inanç sistemine alet ettiği, derslerde tek yönlü propagandada bulunduğu ve nihayet bölücülük, ayırıcılık yaptığı gerçeğini ortaya koymaktadır. Biz buna inandığımız için olayları delilleriyle yüksek kuruluza getiriyoruz.

Beşikçi, sosyoloji biliminin gerçekleri içinde kalacağı yerde aktüel sokak sorunlarını öğrenciye sosyoloji sorusu olarak getirmiştir. Bu sorular titizlikle incelendiğinde o kadar primitif, o kadar bilimsellikten uzak indoktrine sorulardır ki, insan **Beşikçi**'nin patolojik bir ruh hali içinde bulunduğu sonucuna varmaktadır. Nitekim, sosyoloji öğrencilerine sorulan sorulardan biri bu gerçeği bütün çıplaklığı ile ortaya koymaktadır: 'İleri Asya, geri Avrupa sözünü çağımızın sosyal akımlarını gözönünde bulundurarak açıklayınız' (1 No.lu yazılı kâğıdı, soru: 2 b şıkkı). Bu soruya öğrenci ders notuna dayanarak şu cevabı vermektedir: 'Burada ileri sözcüğü hem toplumsal bakımdan hem de siyasi ideolojik bakımdan anlaşılması ve açıklanması gerekir.

Avrupa'nın siyasal durumu, kapitalist anlayış temelleri üzerindedir. Asya'da bu anlayış yerine sosyalizm hakimdir. Burada önemli olan kapitalizm ile sosyalizmin ileri ve geriliğidir.' Öğrencinin bu cevaptan aldığı not tam puandır. Telkin altında bırakılmak istenilen öğrenci, soruları tıpkı Lenin'in düşünce biçimi şeklinde yorumlamaktadır. Çünkü ifade aynen Lenin'dir. (bk **Wright Mills**, Marksistler, cilt: 1, s. 199-201, Çev. **T. Hasan**, Ağaoğlu yayınevi, İstanbul, 1966) görülüyor ki, öğrencileri 'İleri Asya geri Avrupa' fikri altında bilimsel sosyalizmin (Marksizmin) üstünlüğü fikri aşılacak suretiyle komünizm propagandası yapılmaktadır. Türk Anayasası, kapitalizmin ve komünizmin sosyalizmin de dışında 'sosyal hukuk devleti' fikrini benimser. Bu bakımdan **Beşikçi**'nin Anayasamızın öngördüğü sosyal hukuk devleti anlayışı dışına taşarak **Lenin**'in meşhur sloganına dayanarak öğrenciyi Marksist sempatzanı yetiştirme amacına yönelmiştir. Yoksa bunları, davacı tarafın istismar ettiği gi-

bi: 'Öğrencinin zihinsel yeteneğini ölçmek, yaşadığımız yıllarda aktüel olan konuları öğrencilerin izleyip izlemedikleri için' değildir.

Belki günümüzün aktüel konuları, indi kanaatlarınca, komünizmi kitlelere şirin göstermek, kapitalizmi kötülemek olabilir. Fakat herşeyden önce fakir halkın alın teriyle kurulmuş milli bir müessesede bilimsel tarafsızlığı bir yana iterek artık sokağa düşmüş konuları, masum öğrencilere aşılama ve onların zihinlerinde ihtilal provaları hazırlamak değildir. Rusya'yı 1905 ve 1917 ihtilallerinin eşliğine götüren, Kerenski'nin de ifade ettiği gibi: 'Üniversite muhtariyeti altında kürsülerden seller gibi akan ihtilalci söylevlerdir.' (bk. **Kerensky ve Rus İhtilâli**, s. 66, Çev. **Rasih Güran**, Ağaoğlu Yayınevi, 1967 İstanbul), Üniversiteyi ve ülkemizi gerçekten kürsülerden seller gibi bu komünist tahriklerden korumak milli görevimizdir. Başka toplumların korkunç sonlarını örnek alarak, bu tedbirlere başvurduğumuz meydandadır. Yoksa, hiçbir kimseye ne kişiliği nederi ile ve ne de düşüncelerinden ötürü hiçbir düşmanlığımız mevcut değildir. Fakat sorumluluğunu yüklendiğimiz kurumların birer komünizm propagandası haline getirilmesine asla göz yumamayız. Böyle bir gaflet tarihimizin sonu da olabilir. Son Çekoslovakya olayı aydınlarımızın ve vatanperverlerimizin ve bilhassa yetkili idarecilerimizin hiçbir vakit unutamayacakları olaylar zincirinden sadece bir halkadır. Yurtlarını kurtaran milli kahramanlar, **Mezarik** ve **Beneş** bugün unutulmuş, yerlerine Rus kahramanları hakim olmuştur. Bugün Çek milli kahramanları burjuva haini ilân edilmişti. **Dubçek**'in hazin durumu da dikkati çekicidir.

Beşikçi'nin bir diğer sorusu, ilki gibi, sosyolojik olmaktan çok aktüel propaganda izleri taşımaktadır: 'Baticılık gericiliktir...' bu da tanınmış Marksist **Niyazi Berkes**'in 'Baticılık hiçbir yerde gerçekleşmemiş, sadece gericiliğe yarayan, bir bireyci aydın ütopyasıdır' ifadesinden mülhemdir (Bk. **N. Berkes, Baticılık, Ulusculuk ve Toplumculuk**, s. 202, 1965) Berkes'de baticılığı gericilik kabul etmekle, şüphesiz **Lenin**'in devrimlerinin temel ilkesi, bilindiği gibi, garpçılıktır. **Atatürk** bunu birçok defalar tekrarlamıştır. Bizim garpçılıktan anladığımız müşahhas bir sistemin taşıyıcısı olan garpçılık değildir. **Atatürk**'ün garpçılığı kapitalizm-sosyalizm zıtlaşmasını içinde taşıyan ideolojik garpçılık değildir. **Atatürk**'ün garpçılığı, batının gerçekleştirdiği, batı insanının seviyesine çıkmak, bilimsel zihniyete ulaşmaktır. Davacı tarafın ileri sürdüğü gibi bu garpçılığın ekonomik sistemle ilgisi yoktur. Oysaki **Beşikçi, Lenin**'in ifadesini aynen kullanarak; Asya-Avrupa veya doğuculuk-baticılık kavram çiftlerini

Marksist ekonomik sisteme bağılı olarak düşünmüş, Atatürk devrimlerinin esprisinden uzaklaşarak komünizm propagandası yapmıştır.

Davacı taraf, **Doç. Dr. Türkdoğan**'ın raporundaki gerçekleri daima istismar etmek suretiyle yukarıdaki gerçekleri ters açıdan yorumlamıştır. Sonra, "Doğu'nun ezilmişliği", batının sömürgeciliği ve emperyalizm sorununa gelince, bunlar da iddiaları için pozitif bir mesnet teşkil edemez. Çünkü, 1 No'lu kağıdın sahibi olan öğrencinin: "İleri Asya, geri Avrupa" sorusuna verdiği cevap, sosyalizmin kapitalizme olan üstünlüğü idi. Oysa ki bugün Doğu'daki (Asya) sosyalizm (Kızıl Çin ve Rusya gibi) gerçekten ezilmiş halkların savunuculuğu felsefesine mi dayanmaktadır? Bugün Doğu Türkistan Kızıl Çin'in, Batı Türkistan ise Rusya'nın sömürgesi altındadır. Masum Tibet halkı son yıllarda Kızıl Çin'in emperyalizminin kurbanı olmuş. Çekoslovakya ekmek yerine hürriyet isteyince Rus tankları altında ezilmiştir. **Mehmet Ali Aybar** bile bu masum halkın ezilişini 'ceberrut idarenin' saldırısı olarak ifade ederken, davacı taraf hâlâ Doğu halkının ezilmişliğinden bahsetmek suretiyle masum kapılar aramaktadır.

Türkiyemiz için Kızıl Çin ve Sovyet emperyalizmi, Batı emperyalizmi kadar tehlikelidir. Bunlardan ilkinin öğrencilere sempatik, diğerini antipatik göstermek düpedüz ilim haysiyetini kötüye kullanmaktır. **Beşikçi**'nin, bırakınız dersleri, imtihan sorularına kadar getirdiği maksatlı öğretim sisteminin temel felsefesi bundan ibarettir.

Davacı tarafın, **Türkdoğan**'ın **Niyazi Berkes**'i 'aşırı Marksist' deyimiyle suçladığını ileri sürerek, bugün bu zatın Sosyalist bir ülkede değil, kapitalist bir ülkede bulunduğunu, bu nedenle **Türkdoğan**'ın mantığına göre **Berkes**'in Kanada Üniversitesi'nde öğretimde bulunması, Kanada Üniversitesi'ni komünist saymamızı mı gerektirir' şeklinde ifadesi de esasla ilgili olmayan birtakım sofizmalardan ibarettir. Bir kere **Türkdoğan**'ın raporu **Berkes**'i Marksist olarak nitelemektedir. 'Aşırı' terimi tarafınızdan uydurulmuştur. **Beşikçi** için aşırı Marksist terimimizi yeren ve bilim tarihinde rastlanmadığını ileri süren zihniyet yeri gelince bu terimi rahatlıkla kullanabilmektedir. Bu da gösteriyor ki bu tür terimler birer gerçeği işaret etmektedirler.

Berkes, yazılarında hiç çekinmeden Marksist olduğunu ifade ediyor. Bu her namuslu ilim adamının ahlâki davranışını gösterir. **Berkes**, hiçbir vakit Marksist propaganda yapıp ondan sonra ben Marksist değilim diyen fikir kalpazanlarından değildir. Tekrar ediyorum.

ruz; inancımız ve Anayasamıza göre - ki bu hususu ayrıntılarıyla yukarıda belirtmiştik - bir kimsenin Marksist olması asla suç sayılmaz. Bu bakımdan **Niyazi Berkes**'in bir Marksist olarak Kanada Üniversitesi'nde bulunması, şimdi Türkiye'de bulunması gibi o üniversiteyi ve o ülkeyi Marksist yapmaz. Ta ki ideolojisini, inanç sistemini, bilimsel objektivitenin dışına taşarak tek taraflı yorumlaması, telkinde bulunması yoluna tevessül etmemesi şartıyla. Bugün **Berkes**, Kanada'da **Gökalp** ve İslâmiyetle ilgili ciddi çalışmalarıyla tanınmıştır. Aktüel Marksizmi ancak ülkemizde yapmaktadır. Aksi davranışı, çalıştığı üniversiteden ihracına yol açar. Çünkü her şeyden önce toplumun milli bütünlüğü esastır. Doksan yaşından sonra bu bütünlüğü bozduğu endişesiyle ünlü ihtiyar filozof **Bertrand Russell** hapise atılmıştı. Komünist olmayan, Anayasası komünizmi reddeden hiçbir toplumda komünizm propagandası ülkemizdeki kadar bir başıboşluk içinde değildir. Daha geçenlerde birkaç tanınmış Fransız komünist yazar, devlet otoritesini yıkıcı mahiyette telkinde bulunduklarından ötürü tevkif edildiler.

Beşikçi'nin bir diğer imtihan sorusu da tanınmış Bolivya'lı gerilacı **Che Guavera** ile ilgilidir: '... **Guavera** kurtuluş harplerini diğer harplerden tamamen farklı olarak ortaya koyuyor' (2 No.lu not defteri, sh. 34).. Artık sosyoloji dersinin hudutları dışına çıkıyor, ihtilal denemeleri ve stratejileriyle ilgili yeni bir bilimin hudutları içine giriyoruz. Bütün bunlar, bir sosyoloji dersi imtihan soruları olabilir mi? Takdir hakkını yüksek kurulunuza bırakıyoruz. Davacı tarafa göre bütün bu soruların mahiyeti; öğrenciye sırf zihinsel egzersizler yaptırmak, aktüel bilgilerinin seviyesini ölçmektir. Eğer, bütün bu propagandalar, primitif bilgi yığınları derste anlatılmasaydı, hattâ öğrenciye telkin edilmeseydi bir dereceye kadar böyle bir mazeret kabul edilebilirdi. Oysaki, bütün bunlar ders notları, teksirler yolu ile yapılmış, sistemli şekilde ortaya konmuştur.

Davacı tarafın, **Türkdoğan**'ın imtihan sorularını ima ederek ileri sürdükleri **İbni Haldun** ve **Durkheim** tipi soruları meselesine gelince... Bütün bu soruları klâsik bulan **Beşikçi**, yazılı imtihan sorularının birinde '**Behice Boran** ve **Mübeccel Kıray** kimdir?', görüşlerini açıklayınız' şeklindeki soruları da öğrenciye tevcih etmiştir. **İbni Haldun**, hepinizin bildiği gibi, Hukuk Felsefesinde, Sosyoloji bilminde ve tarih felsefesinde ün yapmış Doğulu bir bilim adamıdır. **Durkheim**'e gelince modern sosyolojinin kurucusudur. Bir sosyoloji öğrencisinin bu iki bilim adamının görüş ve metodlarını bilmeleri zardır. Halbuki, bir üniversitede, **İbni Haldun** ve **Durkheim**'i klâsik

görerek **Behice Boran**'ı imtihan sorusu haline getirmek modern olmanın icaplarından mıdır? Bütün bunlar, **Beşikçi**'nin marazi bir duygu içinde olduğunu gösteren delillerdir. Bilmiyorum, Türk kanunlarına ve anayasamıza göre bir öğretim mensubu komünizm propagandası yapması ve bu davranışından ötürü ceza giymesi için başka ne şekilde hareket etmesi beklenilmelidir? Bu hususu da yine yüksek takdirlerinize sunuyoruz.

Beşikçi'nin Kürtçülüğü ve dolayısıyla bölgecilik ve ayrımcılık yapması da tamamen Marksist Enternasyonalin bir devamıdır. Ülkemizde bunu sadece **Beşikçi** değil, bütün komünistler yapmaktadır. Yalnız, davacı tarafın iddia ettiği gibi, **Beşikçi** Doğu sorununu çözümlmek için Kürt sorununa eğilmiştir; zıddına Kürt sorununu çözümlmek için Doğu sorununa eğilmiştir. Bu hususu bilhassa yüksek kurulunuzun dikkatine sunarız. Yukarıdaki önermeye uygun olarak **Beşikçi** ilk olarak Doğu'da Alikan adlı bir Kürt aşiretini doktora konusu olarak seçmiştir. Bunun sonucu olarak da birkaç aşiretten hareket ederek, çalışmasını yayınlarken doktora konusuna '**Doğuda Değişim ve Yapısal Sorunlar**' başlığını koyarak, göçebe Alikan aşiretini tüm Doğuya teşmil etmiştir. Böylece okuyucu bir Kürt Alikan Aşireti'nden Doğu sorununa eğilmiş olacaktır. Bütün bunlar bilim adına yapılmış sansasyondan öteye geçemez.

Alikan Aşireti ve Doğu Anadolu Mitingleri'nin Analizi adlı derlemeleri teksir halinde öğrenciye dağıtılmış ve burada Türk-Kürt ikiliği ortaya atılmıştır. **Beşikçi** bu ikiliğin dil ve kültür farkından ileri geldiğini, bu nedenle Kürtler hiçbir vakit Türk değildir yargısına varmıştır. Bütün bunları davacı taraf, Türkiye gerçeklerinin somut bir tahlili olarak kabul etmektedir. Oysaki, yıllardan beri Siyasal Bilgiler Fakültesi'nde de **Türkiye'nin Sosyal Yapısı** adlı bir ders **Prof. Dr. İbrahim Yasa** tarafından okutulmaktadır. Eser, kitap halinde son aylarda satışa da çıkarıldı. Okuyucu bu kitapta Türkiye'nin bütün sorunlarını ayrıntılarına kadar bilimsel yönden izleyebilir, fakat hiçbir vakit **Beşikçi**'nin yaptığı türden propagandalara ve bölücülüklerle rastlanamaz. İşte bizim özlediğimiz ve istediğimiz bilimsel özgürlük ve objektivite budur. Yüksek kurulunuzun bu hususta nihai bir karara varmadan önce bu kitabı ve benzerlerini incelemesini bilhassa istirham etmekteyiz.

Beşikçi, Türk-Kürt ayırımını her vesileyle, her yerde ileri sürmektedir. Nitekim, bir dergiye gönderdiği mektubunda aynen şöyle demektedir: '... **Folklor** **Doğru** Dergisini büyük bir kıvançla karşıladım. Çalışmalarınızda başarılar dilerim.

Türkiye'de şimdiye kadar daima gözden uzak tutulmuş bir yanlış siz düşmüşsünüz, izninizle bunu belirteceğim.

Türk aydını Türkiye'yi, daima Türk görmeye alışkıdır. Bu, Cumhuriyetin kuruluşundan beri süregelen, bürokrasi-halk çelişkisi ile ilgili bir olaydır. Halbuki, Anadolu'da geniş bir Kürt etnik grubunun olduğu şüphesizdir ve **Folklor Doğu**'nın, Kürtlerin folkloruyla ilgili yayınları da olacaktır. Bu bakımdan Türk yerine Türkiye, örneğin (Türkiye Folklor Kulübü) denilmesi daha doğru değil midir? Burada belki şöyle düşünüyorsunuz: Biz Türk derken Kürt'ü de kastediyoruz. Bu çok yanlış bir düşüncedir. Türk ayrıdır, Kürt ayrı. Nasıl Kürt denildiği zaman Türk kastedilmiyorsa, Türk denildiği zaman da Kürt kastedilmez.

Doğu Anadolu, iktidarlar tarafından daima Türk görülmek istenmiş, Kürtler Türkleştirilmeye çalışılmış, fakat faşizme dönük bu politikalar Anadolu'nun bütünleşmesini sağlayamamıştır.

Ulusların ve halkların eşitliği ve kardeşliği hiçbir itiraz gerektirmeyecek kadar temel bir doğrudur. Bu doğruyu - Folklor - gibi halka daha yakın bir konu üzerinde çalışan genç arkadaşlarımdan daha içten ve kolay anlayacaklarından şüphe yoktur.' (bk. **Folklor Doğu**, Aylık Dergi, Robert Kolej Türk Folklor Kulübü, Ocak 1970, sayı: 4, sh. 32, İstanbul)

İşte anayasamızın: 'Türkiye devleti, ülkesi ve milletiyle bölünmez bir bütündür. Resmi dil Türkçedir' maddesi ve işte onu pervasızca hiçe sayan **Beşikçi**'nin tutumu. 1968'deki görüşleriyle 1970'deki görüşleri arasında en ufak bir fark olmadığı gibi, Kürt-Türk ikiliğini Doğu sorunu dışına çıkararak yapmaktadır.

Millet gerçeğiyle milletin bağlı olduğu coğrafi hudutları birbirine karıştıran veya karıştırmak isteyen **Beşikçi**'ye göre, **Atatürk**'ün: 'Ne mutlu Türküm diyene' sözü ile Anayasamızın: 'Egemenlik kayıtsız şartsız Türk milletininindir' maddesindeki Türk terimlerini, Kürtleri kapsamadığı için değiştirmek zorundayız. Zaten ona göre, Kürtleri Türkleştirmek de Cumhuriyet iktidarlarının faşist idarelerinin bir sonucudur. Şüphesiz burda ima edilmek istenilen faşist iktidarın temel taşı da 1926 hareketiyle ve 1937 **Şeyh Sait** isyanı ile bizzat **Atatürk**'ün yönetimidir.

Yukarıda belirttiğimiz gibi **Beşikçi** Doğu sorununu çözmek için Kürt sorununu ortaya atmış değildir. Onun amacı, Sovyet halklarına benzer bir Türkiye halkları, uluslar teorisini hızlandırmaktadır. Doğu'da bir Kürt halkı kurulacak, Doğu Karadeniz'de Laz halkı, Artvin ve Gürcistan halkı, Çerkes halkı ve bunların bütünleştiği bir Tür-

kiye Halkları Cumhuriyeti... Bütün bunlar, bölücülük tahrikleri de değil ne denir? Yarın bir Çerkes, bir Laz, bir Gürcü çıkıp da biz kültür ve dil bakımından Türk değiliz derlerse biz bunları kendimizden ayrı halklar olarak mı kabul edeceğiz? Ayrıca, **Beşikçi**, Cumhuriyet iktidarlarından beri Kürtlerin Türk görülmelerine ve eğitim yoluyla Türkleştirilmelerine de taraftar değildir. Bu tür bir gelişim faşizm taktiğidir. O halde Doğu'daki Kürtler bölge halkı ile nasıl bütünleşecektir? Bunun yolu eğitim olmadığına göre herhalde bir hukuki statünün getirilmesi gerekir ki, bu da, kendisinin deyimiyle Marksist Enternasyonalinin bir unsurudur. Nitekim yeni bir makalesinde bu gerçeği şöyle ortaya koymaktadır. "... Halbuki, çok iyi bilindiği gibi, çelişki hiçbir zaman Türk ve Kürt halkları arasında değildir, emekçi halklarla egemen sınıflar, giderek emperyalizm arasındadır" veya bir başka deyimle **Beşikçi**'ye göre: "Doğu'nun geri kalması ve yoksulluğu sınıfsal bir olay olduğu halde, Doğu sorununu niteleyen etkenler etniktir. Fakat sınıf etkenleriyle etnik etkenler birbirleriyle sıkı bir şekilde ilgilidir." (Bkz. İsmail **Beşikçi**, **Sınıf Açısından Doğu Sorunu**, Forum, 16 Mart 1970, Sayı 376 "3", sh. 10)

İfadelerden de sezinlendiği gibi, Kürt sorunu Doğu Anadolu'yu etkileyen bir etnik faktördür, fakat aslında bu sorun sınıfsal bir mahiyet arz etmektedir. Kısacası, **Beşikçi**'ye göre Kürt sorunu giderek Marksist Enternasyonalin içinde eriyecektir. Bu bakımdan hareket noktası, Doğu Anadolu'daki etnik çelişkiyi sınıf yapısı içinde çözümlemektir.

Beşikçi'nin 1968 yılında 'Doğu Anadolu'nun Düzeni' adlı çalışmasını hazırlarken İstanbul'daki Türkiye-Amerikan İlmî Enstitüsünden yardım aldığı ileri sürülmektedir. Araştırmalarının İngilizceye çevrilmesi de bu nedenle olsa gerek. Şayet Türkiye'de Kürtçülüğün tarihi incelenirse görülür ki daima yabancı çıkarları bu hususta önemli oyunlar oynamıştır. Amerika'nın, İngiliz'in, Rus'un ve Alman'ın Türkiye'deki Kürt meselesinde ayrı hesapları vardır. Bu bakımdan **Beşikçi** Doğu'daki çalışmalarıyla, hususiyle Kürtçülüğü tahrik eden yazılarıyla hem Marksist enternasyonalin hem de kapitalist merkezlerin bir piyonu olduğu düşünülebilir. Çünkü, tarihimizde hiçbir kimse **Beşikçi** kadar, şu kritik anımızda milli bütünlüğümüzün düşmanı olmamıştır. Bu bakımdan davacı tarafın; onun Kürtçülük yapabilmesi için Doğulu olması gerekeceğini, oysaki **Beşikçi**'nin Çorum'lu olmasını ileri sürmesi hem izandan hem de mantıktan yoksundur.

Bugün ülkemizde Kürtçülüğü sadece Çorum'lu **Beşikçi** değil,

Orta Doğu ve ülkemizde çıkarları olan bütün iç ve dış düşmanlarımız körüklemektedir. **Beşikçi**, bu Kürtçülüğünün maddi ve manevi mükâfatını da görmüştür. Nitekim, üniversitemizden ihracının akabinde, 'Doğu Kültür Ocakları' bir forum tertip etmiş ve **Beşikçi**'yi desteklemiştir. Bilindiği gibi, Doğu Kültür Ocakları geçenlerde elebaşları tanınmış Kürtçü ve komünist olan ve tevkif edilen bir dernektir. Bu ocağın amacını bir komünist dergi şu şekilde belirtmektedir.:

'... AP iktidarı bugün açık şiddet hareketini hangi özel hareketlerde uygulamaktadır? Hiç şüphesiz, Kürt halkının demokratik taleplerinin hızla yaygınlaştığı bir dönemde. Bu dönem Kürt halkının millet olma bilincinin geliştiği ve Irak'da uzun mücadelelerle bazı demokratik haklara kavuştuğu bir dönemdir. Ankara ve İstanbul'da kurulan Devrimci Doğu Kültür Ocakları, iki sayı yayınlanan **Doğu Dergisi** ve Doğubeyazıt'da yayınlanan **Şeresiyar** Gazetesi, daha birçok mahalli gazete ve örgüt Kürt halkının demokratik haklarını savunmakta ve taleplerini dile getirmektedir.' (bkz. **Proleter Devrimci Aydınlik**, Ağustos, 1970.) İşte **Beşikçi** bu merkezlerle hizmet etmekte ve bu merkezler tarafından alkışlanmaktadır.

Davacı taraf; **Beşikçi**'nin eserleri ortadadır; bir suç varsa adalet el koyar buyurmaktadır. Bütün bu gerçekler karşısında eğer Türk adliyesi sesini yükseltmemişse bu **Beşikçi**'nin suçsuz olduğu anlamına gelmez. Türk kamuoyunun büyük bir kesimi **Beşikçi**'yi lâ-yık olduğu manevi cezaya çarptırmıştır. Bundan hiçbir vakit kurtulamayacaktır. Bunun için de **Mustafa Kemal** inkılâbının karşısına çıkan satılmış **Ali Kemâl**'in kötü sonunu sadece burada hatırlatmak kâfidir.

NETİCE VE TALEP:

Yukarıda arz ve izah edilen sebeplerle Yüksek Danıştayın resmen nazara alacağı sair sebepler karşısında usulsüz ve kanunsuz olarak aleyhimize ikâme edilen işbu davanın reddi ile tahaddüs edecek masrafların davacıya yükletilmesine karar ittihaz buyurulmasını saygılarımla arz ve talep ederim.

10.11.1970

Atatürk Üniversitesi Rektörü
Prof. Dr. Kemal Bıyıkoglu"

14. Dekanlığın Yeni Cevabı

Dekanlığın kendi savunmasına verilen cevaba karşı cevabı ise şöyledir: (not: Daha önce sözü edilen 54 numaralı belge bu belgeye ek olarak gönderilmiştir.)

Belge 59

“Danıştay 5. Daire Başkanlığı'na:

Ankara

Dosya No : 960/4963

(Cevaba Cevaptır)

Davacı : **Dr. İsmail Beşikçi**

Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Asistanı-ERZURUM

Cevap Veren Davalı: Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Dekanlığı - ERZURUM

Konu : Davacının cevabına karşı Cevabımızdır.

Süre : Davacının cevabını 15.10.-1970 günü tebellüğ ettiğimize göre cevabımız süresindedir.

A) HUSUMET HAKKINDA

Davacının bir taraftan Atatürk Üniversitesi Rektörlüğü'nü, diğer taraftan da fakültemizi hasım göstererek açmış olduğu iptal davasına ilişkin 31.6.1970 tarihli dilekçesinin davalı sıfatı ile ayrı ayrı tarafımıza tebliği üzerine dekanlık olarak Sayın Başkanlıklarına sunduğumuz 9.9.1970 tarih ve 817 sayılı cevap lâyihamızda, 6990 sayılı kanunun 1. maddesi ve 966 sayılı kanunun geçici 1. maddelerinin sarıh hükümleri gereğince ne üniversitemizin ne de ona bağlı bir ünite olan dekanlığımızın tüzel kişiliği ve dolayısıyla davada taraf olma ehliyetine sahip olmadığını belirtmiş ve cevabımızın neticei talep kısmında davacının gerek esas hakkındaki iptal davasının, gerekse daha evvel Sayın Başkanlıklarınca verilmiş olan 6.8.1970 tarih ve 970/4963 E., - 970/1431 K. sayılı tehiri icra kararının kaldırılmasını talep etmiştik.

Ancak, birisi esas hakkındaki dosyada kalmak ve diğeri de davacıya tebliğ edilmek üzere iki nüsha olarak sunduğumuz işbu cevap layihamızdan bir nüshası kısa bir süre sonra tehiri icra kararı

nın kaldırılmasına ilişkin itirazımızın reddedildiğine dair Dan. 5. Daire Başkanlığının ve 1970/4963 E - 1970/1579 K. sayılı kararı ile birlikte dekanlığımıza iade edilmiştir.

Hal böyle olunca, kanuni süresi içinde verdiğimiz cevap layihasının zuhulen davacıya tebliğ edilmediği ve bu layiha içerisindeki hakkı husumet itirazımızın da Sayın Başkanlıklarınca nazarı itibare alınmadığı sonucu çıkmaktadır. Diğer taraftan gerek esas hakkındaki davada gerekse yukarıdaki belirttiğimiz yürütmenin durdurulması kararında davalı taraf olarak:

1. Atatürk Üniversitesi Rektörlüğü

2. Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Dekanlığı gösterildiği halde, bu kerre davacı tarafından dekanlığımıza tebliğ edilen 30.7.1970 tarihli (cevaba cevap) layihasında davalı taraf olarak değişik bir ifadeyle **'ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ VE ONA BAĞLI FEN-EDEBİYAT FAKÜLTESİ DEKANLIĞI ADINA REKTÖR KEMAL BİYİKOĞLU'** gösterilmiştir.

Davacının işbu tevil edici hareketi de açıkça göstermektedir ki, bu husumet hakkındaki itirazımız tamamen yerindedir.

Yukarıda arzedildiği gibi bu itirazımıza ilişkin cevap layihamız zuhülen nazara alınmadığına göre, ekli olarak tekrar sunduğumuz ilk cevap layihamızdaki husumet itirazımızı yeniden sunmak zorunluluğunu hissetmek ve âdil mahkemenizin bu konuda hakkı tees-süs ettirip gerek yürümekte olan iptal davasını, gerekse verilmiş olan yürütmenin durdurulması kararının kaldırılmasını talep etmekteyiz.

B) ESAS HAKKINDA

9.9.1970 tarih ve 817 sayılı cevap layihamızın zuhülen nazara alınmamasının tevali eden diğer bir neticesi olarak da davacı tarafından dekanlığımıza tebliğ edilen 30.9.1970 tarihli (cevaba cevap) layihasında iptal konusu olan üniversitemiz kararın tamamen haklı olduğunu gösteren yukarıdaki cevap layihamızda saydığımız delillere hiç bir surette cevap verilmemiştir. Bilâkis, davacı, sadece ikinci hasım taraf olana Atatürk Üniversitesi Rektörlüğü'nün 24.8.1970 tarih ve 266.4/3991 sayılı cevap layihasında ileri sürülen hususları cevaplandırmıştır.

Bu itibarla, Sayın Başbakanlıklarınca zuhülen davacıya tebliğ edilmediğini tahmin ettiğimiz 9.9.1970 tarihli cevap layihamızı esas hakkında ki iddialara cevap verme yönünden de tekrar sunmak zorundayız.

NETİCEİ TALEP

9.9.1970 gün ve 817 sayılı cevap layihamızda ve yukarıda ar-
zedilen sebepler dolayısıyla,

1. Davalı taraf olamayacağımızdan husumetin kaldırılmasına,
2. Yürütmenin durdurulması hakkındaki kararın iptaline,
3. Esas hakkındaki iptal davasının reddine, karar verilmesini saygılarımla arz ederim.

Atatürk Üniversitesi
Fen-Edebiyat Fakültesi
Dekanı
Prof. Dr. Selâhattin Olcay”

Ek: 1

15. Rektörlük ve Dekanlığın İkinci Cevaplarına Karşı Verilen Cevap

Avukat Orhan İzzet Kök, rektörlüğün ve dekanlığın yu-
karıda aynen verilen ikinci cevaplarına aşağıdaki cevabı
göndermiştir. Böylece taraflar Danıştay'da kendilerini ikişer
kere savunmuş olmaktadır. Dilekçe aynen şöyledir:

Belge 60

“DANIŞTAY 5. DAİRE SAYIN BAŞKANLIĞINA:

Dosya No	: 970/4963
Davacı (cevap veren)	: İsmail Beşikçi
Vekili	: Av. Orhan İ. Kök.
Davalılar	: Atatürk Üniversitesi Rektörlüğü ve ona bağlı Fen-Edebiyat Fakültesi Dekanlığı-Erzurum
Konu	: Davalılardan Atatürk Üniversitesi Rektörlüğü'nün cevabına cevapları- mızdır.
Cevabın bildirim tarihi	: 4.12.1970

Cevaplarımız:

1. Davalı rektörlük, bu ikinci cevabının ilk bölümünde husumetle ilgili itirazını tekrarlamakta ve özerkliği bulunmaması sebebiyle davada taraf olamayacağını iddia etmektedir.

a) Birinci cevapta da belirttiğimiz gibi müvekkilimin üniversiteyle ilişik kesme işlemini rektörlük yapmıştır. Bugüne kadar süregelen idari davalarda husumetin, doğrudan doğruya işlemi yapan makama yönelmesi bizzat Danıştay'ın birçok kararlarıyla sabit hale gelmiştir. 6990 sayılı kanun, bu konuda aksi kaniya tutamak olamaz. Bu kanundaki geçici hükümler, salt kuruluş dönemine ilişkin olmak üzere ve belirli konularda bakanlığın yardımını amaçlayan hükümlerdir ve haksız işleminden ötürü üniversiteye sığınak yapılamaz. Nitekim Atatürk Üniversitesini hasım gösteren birçok dava, halen Danıştay'ın türlü dairelerinde görülmektedir ve bunların hiçbirinde, hiçbir dava husumetten dolayı reddedilmiş değildir. Esasen böyle olması, her türlü kanunun üstünde bulunan anayasanın üniversitelerle ilgili hükümlerine ve özellikle 120. maddenin özüne kesin olarak aykırı olurdu.

Bunlardan ötürü ve geçen cevapta da sunulan gerekçelerle, husumete ilişkin itirazın reddi gerekmektedir.

b) Öte yandan, aynı bölümde davalı rektörlük, konunun hukuki eleştirisinden kaçındığımızı ve 'meseleyi şahsi konu haline' getirdiğimizi iddia etmektedir. Kimin şahsiyat yaptığını anlamak için davanın bütününe bakmak yeterlidir. Dava, sebebi ve niteliği itibarıyla bizzat davalı rektörlüğün şahsiyat yapmasına, müvekkilimin kişiliğini amaç edinmesine, bilimsel kişiliğin değil, **İsmail Beşikçi** isminin hedef tutulması olgusuna dayanmaktadır. Hiçbir bilim kurumundan beklenmeyecek biçimde bir üniversitenin ve onun rektörünün kullandığı 'aşırı Marksist, alabildiğine Marksist, Kürtçü, rejimi yıkıcı, solcu...' ithamları mı şahsiyat yapmaktır, yoksa bu gayri ciddi tutumu ve haksız işlemi dava konusu yapmak mı? Bunu yüksek mahkeme takdir edecektir.

c) Aynı bölümün son kısmında davalı, müvekkilimin 4936 sayılı kanunun 38. maddesinin son fıkrasına dayanılarak üniversite ile ilişkisinin kesildiğini tekrar iddia etmektedir.

Söz konusu 38. maddeye göre bir doktor asistanın görevine son verilemeyeceğini göstermek üzere iki cevapta yaptığımız açıklamayı tekrar edelim:

4936 sayılı kanunun 115 ve 1187 sayılı kanunlarla değişik, 38. maddesinin üçüncü paragrafı aynen şöyle demektedir:

'Doktora yapmamış ve tıpta uzmanlık yetkisi kazanmamış üniversite asistanları, asilliklerinin onandığı tarihten başlayarak 4 yıl içinde doktora ve 6 yıl içinde uzmanlık imtihanını vermekle ödevlidirler. Bu ödevi vaktinde yerine getirmeyenlerin durumları, kürsü profesörünün... teklifi üzerine profesörler kurulunda incelenir ve üniversitede asistan olarak çalışmaları uygun görülmeyenlerin, ta-yinlerindeki usule uyularak üniversite asistanlığı ile ilgileri kesilir.'

Madde, bütün söz ve öz anlamıyla ortadadır: 38. maddenin bu bölümünün kapsamı içine girenler, yalnız doktorasını yapmamış asistanlardır. Eğer belli sürede doktora yapılamamışsa, kürsü profesörü, bölüm başkanı vs.nin teklifi ile konu profesörler kuruluna getirilecek ve kurul doktor adayının durumunu inceleyecektir. Eğer üniversitede kalmasına gerek görmezse işine son verecektir. (Gerek görürse doktora süresini uzatacaktır). Görüldüğü gibi bu maddenin uygulanması, mutlak olarak doktora yapmamış asistan olmakla mümkün ve sınırlıdır. Burada asistanın kurul önüne getirilmesinin sebebi, doktorasını süresinde verememiş olmasıdır. Doktora yapmış asistan ise böyle bir gerekçeyle kurul önüne getirilmeyecektir ki, görevine son verilmesi söz konusu olsun.

Demek ki davalı rektörün 38. maddeye dayanma olanağı kesin olarak yoktur. O takdirde de davanın konusu olan işlem tümüyle hukuk dışına düşmekte, anlamsız ve sebepsiz kalmaktadır.

Gene son bölümde davalı, çıkarma gerekçesi olarak 38. maddeyle birlikte aynı kanunun 46. ve 47. maddelerini de tutamak göstermektedir. Bu, ciddiyyetten uzak bir iddiadır ve herhalde, fazla madde gösterilirse davanın ispatı daha kolay olur düşüncesiyle yazılmış olmalıdır. Çünkü, bir defa müvekkilimin işten atılmasına ilişkin işlemde ve buna ilişkin kararda bu maddelerden hiç söz edilmemiştir. Bunlar yeni ileri sürölmektedir. Kaldı ki, bu maddelerin müvekkilime uygulanır hiçbir yanı yoktur. Çünkü her iki maddenin de uygulama hedef ve amacı, üniversite öğretim üyeleridir, öğretim yardımcıları değil. Nitekim her iki madde de 'üniversite öğretim üyeleri...' diye başlamakta ve bunlara, belli hallerde senatoca verilecek cezalarla bunların sonuçlarından söz etmektedir. Maddelerin okunmasından, bu ilk bakışta anlaşılacaktır.

Açık bir biçimde ortadadır ki ne 38. ne de 46. ve 47. maddelerin müvekkilimi ilgilendiren bir yanı yoktur ve işlem tümüyle sakat bulunmaktadır.

2. Bilimsel sol literatürde sağ ve sol marksistler diye iki kamp yoktur. Davalının sağ Marksistler diye tanımladığı şey sosyal demokrasidir. Davalının anlayışına karışmayız. Elbette isterse sosyal demokrasiyi marksizmi bir bölümü diye anlayabilir. Ancak bunu objektif bir gerçek olarak bir adli kuruluş önünde ileri sürerse, düşülen bu yanlış düzeltmek zorunluğu ortaya çıkar. Marksizm, kapitalizme zıt bir dünya görüşüdür ve Türkiye'de Marksist olmak suç değildir. Bir bilim adamı Marksist olabilir, bunu eserlerinde inceleme konusu yapabilir. Ne var ki bu, onun kürsüsünden uzaklaştırılması gerektirmez. Türkiye üniversitelerinin pek çoğunda marksist bilim adamları vardır ve bunlar normal olarak öğretim görevlerini yerine getirmektedirler. Öte yandan Marksist olmak ne kadar normal ise 'Marksizmin propagandasını yapmak' deyimi de o kadar anlamsızdır. Marksizm bir tabu, bir öcü değildir. Bir bilim adamı olan davalı bunu çok iyi bilir. Ama bu terimin bir öcü olarak kalmasını isteyenler vardır. Bu böyle kalmalıdır ki, sosyoloji dersini bugüne kadar alışılmamış bir gerçekçilikle ve yurdun somut sorunlarıyla içiçe anlatan bir bilim adamı çıktığında, o hemen marksistlikle suçlansın ve görevine son verilebilmesi sağlansın. Bu bilim adamının söylediklerini marksist sınırlar içine sokmak, sokabilmek için sağ marksistler-sol marksistler ayrımı yapılsın. Daha da ileri gidilerek **Roger Garaudy**'nın sağ marksist olduğu söylensin. **Garaudy**'nin, daha bir kaç ay önceye kadar Fransız Komünist Partisinin merkez komitesi üyesi olduğu unutulsun. Ve böylece hedef alınan bilim adamıyla arada paralellik kurulsun...

Bu, gerçekçi bir bilim anlayışı değildir. Bu, kendisinden başka Türkiye'de hiçbir kişi ve kurumun hiçbirşey bilmediğini sanmak ve kabul etmektir. Sormak gerekir: Marksizmin propagandasını yapıyor diye bir asistanı kanunsuz olarak görevinden uzaklaştıran rektörlük, kapitalizmin, şeriatın propagandasını yapıyor diye de hiç asistan atmış mıdır görevinden, ya da atacak mıdır? Bir bilim anlayışı ile değil, kişisel duygularla hareketin sonucunda bu tür açmazlara düşmenin kaçınılmazlığı açıktır.

Üstelik, **Beşikçi**'nin derslerinde anlattıkları ve öğrencilerine sordukları, dosyasıyla birlikte sayın dairenin önündedir. Bunların marksistlik mi yoksa gerçekçi bir faaliyet mi olduğu elbette takdir edilecektir.

3) **Doç. Dr. Türkoğlu**'nın, müvekkilimin ihracına temel teşkil eden raporunu ayrıntılı bir biçimde geçen cevapta incelemiş ve ge-

rekli cevapları vermiş bulunuyoruz. Burada sadece yeni ileri sürülen birkaç iddiaya cevap vermek istiyoruz:

a) Türkdoğan, müvekkilim hakkında bu kadar iyi duygulara sahipti de neden kendisini rektörlüğe ihbar etti ve neden aleyhindeki itham dolu, tutarsız raporu hazırladı?

b) Komünistlik, Kürtçülük isnatları, kanunlarımıza göre ağır suçlardır. Böyle bir durum var idiyse ve bunun somut belgeleri mevcutsa bunlara karşı çıkmanın milli görev olduğu aynı bölümde belirtildiğine göre neden zamanında mahkemeye başvurulmadı? Ya da bugüne dek niçin hiçbir savcılık müvekkilimin hakkında kovuşturmaya geçmedi? Öyleyse bu ağır suçlamanın temeli, kaynağı nedir? Başkaları hakkında suç imalinin ve uydurmanın da başlı başına suç teşkil ettiğini davalılar bilmemekte midirler? İki de bir açıklamakla tehdit ettiği mektup ve belgeleri davalı niçin hâlâ ortaya koymamakta, açıklamamaktadır?

c) Davalı, iddialarını kanıtlamak için tekrar tekrar komisyon raporlarında 'Marksist ve solcu' bir görüşten hareket ettiğini ileri sürmektedir. Bu tırnak içindeki deyim bile davalının gerçek niyetini açıklığa kavuşturmaktadır. Davalı, yalnız marksistliğe değil solculuğa da karşıdır. Şu halde Atatürk Üniversitesi salt sağcılara açıktır. Şu mantık silsilesi neyi göstermektedir? Bu anlayış, her türlü düşünce ve bilimsel gelişmeden arınmış bir üniversite özlemini yansıtmamakta mıdır?

d) Cevaptaki bir yanlışı düzeltmek gerekmektedir. Posof Savcılığı müvekkilim hakkında değil, onun hazırladığı bir anketi dağıtan bir öğrenci hakkında soruşturma açmıştır. Fakat bu soruşturma sonunda ilgili öğrenci hakkında takipsizlik kararı verilmiştir. Bu kovuşturmayla ilgili daha ayrıntılı bilgi, öteki davalı Edebiyat Fakültesi Dekanlığı'na verilen cevapta verilmiştir.

4) İleri Asya, geri Avrupa sözü hakkında birinci cevabımızda gerekli bilgi verilmiştir. Kısaca bu, 'batıdaki zengin toplumsal sermaye birikimlerini ve bugünkü zenginliklerini yoksul ülkeleri yüzyıllarca sömürerek elde etmişlerdir, oysa Asya'da hiçbir ülke bu yoldan sermaye birikimini sağlamamışlardır. Bu nedenle de, bu anlamda Asya Avrupa'dan ileridir', demektir. Bu, tarihsel bir gerçektir. Ama rektör bu noktalara hiç dokunmamakta ve bu sözün, marksizmin üstünlüğünü kanıtlamak üzere söylendiğini iddia etmektedir.

Asya ile Marksizm arasında ne ilişki vardır? Marksizm = Asya mıdır? Japonya da bir Asya ülkesidir, ama kapitalisttir. Polonya, Macaristan, Yugoslavya, Romanya, hatta Küba sosyalist devlettirler ama Asya'lı değildirler. Davalı, çelişki üstüne çelişki yaratmaktadır.

Rektör bu arada kamuoyunca bilinen bir tutumunu da açıklığa kavuşturmakta ve üniversite özerkliğine karşı olduğunu açık bir biçimde ima etmekte, bunun, **Kerensky**'i de tanık göstererek, komünizme hizmet demek olduğunu söylemektedir. Bir bilim adamının, üniversite özerkliğine karşı olduğu, galiba tarihte ilk görülmektedir. Erzurum'daki Atatürk Üniversitesi'nin özerkliğinin neden geciktiğini ortaya koymaktan ve anayasaya aykırılığı tescilinden öteye hiçbir savunma değeri yoktur bu sözün..

5) Kürtçülük konusunda cevapta ileri sürülen isnatlara geçen cevapta karşılık verilmiştir. Bunlara eklenecek yeni birşey göremedik. Sadece bu yeni cevapta bu konuda daha ileri gidilmekte, müvekkilime hakaret edilmekte, onun marazi duygular içinde bulunduğu, hem Türkiye'yi Sovyetlere bağlamak istediği hem de İngiliz Ajanı olduğu, dış güçlere piyonluk yaptığı, eserinin İngilizceye çevrilmesinin İngilizlere hizmetinin karşılığı olabileceği, ama eninde sonunda onun sonunun da **Ali Kemal**'e benzeyeceği... gibi ciddiyeti, seviyesi bulunmayan bilim adamlığına yüzde yüz zıt kararlar sürülmeye çalışılmaktadır. Bunlar bir yüksek mahkeme önünde değil, ancak bir sokak kavgasında duyulabilecek sözlerdir. Hiçbir mahkeme hükmüne dayanmadan bu tür şeyleri üstelik çok ciddi olunması gereken bir yerde söyleyebilmek için birtakım şeylerden noksan olmak lâzımdır. Hiçbir mahkeme hükmüne, belgeye dayanmadan ulu orta ileri sürülen ve davalı hakkında, hakaret ve iftiradan ötürü cezai kovuşturma istemine konu olabilecek bu isnatları cevaplandırmaya değer bulmuyoruz. Bunlar, haksız işlemin ve bunun kaynaklık ettiği suçluluk duygusunun dışa yansımalarıdır. Dosya tümüyle ortadadır ve takdir elbette sayın dairenindir.

Sonuç

a) Dava dilekçemizde, birinci cevabımızda ve bu cevapta belirtilmeye çalışıldığı gibi 4936 sayılı kanunun 38. maddesi hükmü müvekkilim hakkında uygulanamaz.

b) Aynı kanunun 46. ve 47. maddeleri öğretim üyelerini amaç-

lamaktadır. Oysa müvekkilim öğretim üye yardımcısıdır. Bu nedenle bu maddelerin de müvekkilim açısından bir geçerliği yoktur. Kaldı ki 46. madde hükmüne göre bir öğretim üyesinin meslekten çıkarılması için şeref ve haysiyet kırıcı bir suçtan ötürü mahkeme kararıyla mahkûm olması gerekmektedir. (4936 S.K. 46/d).

Bu nedenlerle davamızın kabulüyle her türlü dava harç ve masraflar ve vekâlet ücretinin karşı tarafa yüklenmesine karar verilmesi, saygıyla ve müvekkil adına arz ve talep olunur. 2.1.1971.

**Davacı İsmail Beşikçi Vekili
Avukat Orhan İzzet Kök”**

16. Duruşma ve Karar

Bu dava ile ilgili duruşmanın yapılması ve kararın verilmesi 12 Mart 1971'den sonraki döneme rastlamaktadır. Bu bakımdan bu kısım ileride ele alınacaktır.

VII. DANIŞTAY'IN KARARLARI UYGULANMIYOR

1. Göreve İade İçin Atatürk Üniversitesi Rektörlüğüne Başvurma

Danıştay'dan yürütmenin durdurulması kararını aldıktan sonra 12 Ağustos 1970 tarihinde rektörlüğe başvuruldu. Bu dilekçe aynen şöyledir:

Belge 61

“... Edebiyat Fakültesi'nin 25.7.1970 tarih ve 684 sayılı yazısında belirtilen, 23.7.1970 tarih ve 266.4/3223 sayılı rektörlük yazısı aleyhine Danıştay'da dava açtım. Danıştay nöbetçi dairesi dava sonuna kadar yürütmeyi durdurma kararı verdi. Bu konudaki Danıştay kararı ilişiktir.

Görevime başlamam için gerekli işlemin yapılmasını...”

(Atatürk Üniversitesi Rektörlüğü, 12 Ağustos 1970 gün ve 6266 sayı ile kayıtlı evrak)

2. Rektörlük Dilekçe İle İlgili İşlem Yapmıyor

Rektörlük, uzun müddet bu dilekçe ile ilgili işlem yapmadı. Ve Danıştay'ın yürütmenin durdurulması kararını uygulamadı. Fakültede oturan odanın anahtarı bile verilmişti. Böylece fakülteye geliş engellenmeye çalışıldı. Bu olaylarla ilgili olarak dekanlığa ve rektörlüğe gönderilen ihbarnameler şöyledir:

a) Dekanlığa Gönderilen Üçüncü İhbarname

Belge 62

“İHBARNAME

İhbar eden : İsmail Beşikçi, Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Asistanı, Erzurum
Karşı taraf : Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Dekanlığı- Erzurum

Konu ve Talep :

1. 22.8.1970 tarihinde Fakültemizdeki görevime son verildi. Bu kararı 25.8.1970 tarihinde tebellüğ ettim. Hemen sonra Danıştay'a başvurmak için Ankara'ya gittim. Giderken benim yerime tayini yapıldığı söylenen **Dr. Altan Eserkat** ile tanıştım. Kendisine:

- Siz yeni tayin oldunuz, oturacak yeriniz yoktur, ben odamın anahtarını size vereyim, gelinceye kadar siz oturun dedim.

Ertesi gün Fransız Filolojisi Asistanı **Sorguç Kandemir** anahtarı **Dr. Altan Eserkat'a** teslim edecekti.

2. 6.8.1970 tarihinde Danıştay'dan yürütmenin durdurulması kararı aldım. Bu karar üzerine Erzurum'a geldim. Fakültedeki çalışma odama girmek istediğimde, kapıcılar odanın anahtarının kendilerinde olmadığını, anahtarın Dekan Vekili **Prof. Dr. Hüseyin Sesli** tarafından teslim alındığını, odaya girmemin de yine Dekan Vekili tarafından yasaklandığını söylediler.

3. Daha sonra odamın anahtarını alabilmek için Fakülte İdare Müdürü **Rifat Erdur'a** gittim. **Rifat Erdur** şöyle dedi:

- Oda Dekan Vekili **Hüseyin Sesli** tarafından **Dr. Altan Eserkat'a** tahsis edildi. Bu bakımdan anahtarı size veremeyiz. Fakat senin kitapların bazı eşyaların o odada duruyor. Lâzım oldukça anahtarı benden iste ve kitaplarını al.

4. Yine asistan arkadaşlardan öğrendiğime göre benim Ankara'ya gittiğimin ertesi günü odam resmen yeni arkadaşına verilmiş ve yine Dekan Vekilinin emriyle benim üzerime kayıtlı olan demirbaşlar da İşletme Fakültesi Asistanı **R. Metin Türko** ve Fransız Filolojisi Asistanı **Sorguç Kandemir** tarafından sayım yapılarak Felsefe Asistanı ve odada birlikte oturduğum **Rifat Döğeroğlu**'na devredilmiş.

Asistan arkadaşlar, odada, kitaplarımın ve başka eşyalarımın mevcut olduğunu, odanın bir başkasına tesliminin doğru olmadığını, devir teslim işlerinin bizzat benim tarafımdan yapılması gerektiğini ileri sürmüşlerse de Dekan Vekili söz dinlememiştir.

5. Daha sonra **Dr. Altan Eserkat** İstanbul'a giderken, odamın anahtarını dekan vekilinin emriyle dekanlığa teslim etmiştir. Böylece odanın anahtarı dekanlığa geçmiştir. Fakat bütün bu olaylar incelenirken benim iyi niyetimin hiçbir zaman gözden uzak tutulmaması gerekir. Zira yukarıda da belirttiğim gibi anahtar bizzat kendi arzumla yeni arkadaşına verilmiştir. Dekan Vekilinin arkadaştaki anahtara el koyması ve benim çalışma odama girmemi engellemesi ise onun kötü niyetinin en iyi delilidir.

6. Bütün bu olup bitenler sırasında odama giremediğim için Sosyoloji Asistanı **Eyüp Kemerlioğlu**'nun odasında çalıştım. Bunu o sıralarda Fakülteye gelip giden arkadaşların hepsi de bilir.

7. Ağustos ayının ortalarına doğru Dekan **Prof. Dr. Selahattin Olcay** ve Fakülte Sekreteri **Adnan Tibet** görevlerine başladılar. Anahtarın iadesi için her ikisinden de ricada bulundum. Fakat yine olumlu sonuç alamadım. Ve yine Sosyoloji Asistanı **Eyüp Kemerlioğlu**'nun odasında çalışmaya devam ettim.

8. Şimdi ise Danıştay'dan yeni bir ara kararı aldım. İlişikte ekli olan bu kararla Danıştay, davalı rektörlüğün, Danıştay'a yaptığı savunmayı ve yürütmenin durdurulmasının kaldırılması istemini reddediyor. Dolayısıyla yürütmenin durdurulması devam ediyor, asistanlık görevim de devam ediyor.

9. Bu bakımdan odamın anahtarının iadesini tekrar istiyorum. Öte yandan dekanlığın çalışma odamın anahtarına el koyma yetkisi olmadığını ayrıca belirtirim. Zira ben odaya girerken idare bana anahtar teslim etmedi. Anahtarı bizzat ben yaptırım.

Saygılarımla.

(Bu ihbarname 26 Eylül 1970 tarihli dir. Erzurum Üçüncü Noterliği tarafından ilgili ye gönderilmiştir. İhbarname numarası 10908'dir.)”

b) A.Ü. Rektörlüğü'nün Hukuk dışı ve Anti-demokratik Tutum ve İşlemleri Hakkında Gönderilen İkinci İhbarname

Belge 63

“İHBARNAME

İhbar eden : İsmail Beşikçi, Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Asistanı, Erzurum.

Karşı taraf : Atatürk Üniversitesi Rektörlüğü, Erzurum.

Konu ve talep :

24.8.1970 tarih ve 266.4/3991 sayılı Danıştay savunmanızı okudum. Savunmanıza cevap, avukatım **Orhan İzzet Kök** tarafından 30.9.1970 tarihli bir dilekçe ile danıştaya sunulmuştur.

Ben burada bazı konuları açıklamak ve bazı konulara da tarafınızdan açıklık getirilmesini istiyorum.

1. Doç. Türkdoğan'ın raporundan söz ediliyor. O rapor 26 Ocak 1968'de yazılmıştır. Rapor:

a) Toplumların Genel Gelişim Kanunları Ve Bölgenin Sosyo-ekonomik Yapısı İçinde Doğu Mitinglerinin Analizi,

b) Doğu Anadolu'daki Göçebe Kürt Aşiretlerinde Toplumsal Değişme (Geçiş Halindeki Toplamlar),

konulu araştırmalar ve bazı imtihan soruları ile ilgilidir.

Bir araştırma, **Forum** Dergisinin 15 Ocak 1965-15 Temmuz 1968 tarihleri arasında ve 331-343 sayıları arasında 13 parça halinde yayınlanmıştır. İkinci araştırma ise, yine **Forum** Dergisinin 15 Eylül 1967-15 Ekim 1967 tarihleri arasında 3 parça halinde yayınlanan makalelerin biraraya getirilmesinden meydana gelmiştir.

Görüldüğü gibi teksir halinde en fazla 80-100 adet basılabilen

araştırmalar 5 bin adet basan bir dergi aracılığıyla çok daha geniş bir kamuoyuna yansıma olanağı bulmuştur.

2.

Bundan daha önemli olan, bu araştırmalardan ve Forum dergisinde yayınlanan bu yazılardan sonra çeşitli gazetelerde yine Doğu sorunu ile ilgili makaleler yayınlanmış böylece sorun çok daha geniş bir kamuoyuna yansıma olanağı bulmuştur.

Çeşitli gazete, dergi ve teksirlerdeki fikirler en doğru ifadesini,

a) Doğuda Değişim Ve Yapısal Sorunlar (Göçebe Alikan Aşireti),

b) Doğu Anadolu'nun Düzeni Sosyo-Ekonomik ve Etnik Temeller isimli kitaplarda bulmuştur.

Şimdi düşünelim: En fazla 80-100 adet olarak basılan bir-iki teksir ile ilgili olarak sayfalarca karalama yazısı yazan, mangalda kül bırakmayan adı geçen kişi bu fikirler kamuoyuna daha geniş araçlarla yansıma olanağı bulduğu zaman, neden susmuştur? (Gazetelerin 100 bin üzerinde baskı yaptığını düşününüz.)

Daha önemlisi şu: Adı geçen kişi ile Şubat 1970'de, Ankara'da Hacettepe Üniversitesi tarafından düzenlenen 'Türkiye'de Sosyal Araştırmaların Geliştirilmesi' seminerinde karşılaştık. Seminer Tertip Komitesi tarafından benim, seminere, 'Araştırılacak Konu ve Sorular' konulu bir bildiri sunmam isteniyordu. Ben bu başlık altında 'Doğu Sorununu' anlattım. Seminere katılan 120 kişi bu soruna büyük bir ilgi duydu. 15 kadar bilim adamı eleştirilerde bulundu. hattâ bir profesörün 'Beşikci'nin getirdiği son derece önemli bir sorundur, bir hafta daha oturup bu sorunu tartışalım' dediğini adı geçen kişi de oradaki dinleyicilerden biri olarak her halde duymuştur.

Bir teksir ve imtihan sorusu ile ilgili olarak, kıyametler koparan, komisyonlar kurduran zat, 120 sosyal bilimcinin katıldığı bir bilimsel seminerde, fikirlerimi eleştirmek cesaretini neden gösterememiştir? Bu konu çok önemlidir. Çünkü 1967'deki teksirlerde ileri sürülen fikirler yukarıda adını verdiğim kitaplarda ve gazete makalelerinde çok daha gelişmiş ve doğru bir şekilde dolayısıyla adı geçen kişinin itirazlarını daha fazla artıracak şekilde sunulmuştur. Buna rağmen kişi susmaktadır.

Bu eskimiş, tutarsız, ne dediği belirsiz, lâf kalabalığından baş-
ka hiçbir şey olmayan raporu kendinize dayanak yapmaya çalıştığı-
nıza göre, o kişinin bu çelişik davranışlarını öğrenmeniz gerekir.

II. 'Doğu Sorunu' hakkındaki fikirler, **Doğu Anadolu'nun Dü-
zeni Sosyo-Ekonomik ve Etnik Temeller**, isimli kitapta yer almış-
tır. Rektörlüğün bu kitaptan habersiz olduğu büyük bir gerçektir.
Aksi halde kitabın adı için '**Doğunun Düzeni-Etnik Sorunlar**' der
miydiniz?

Kürtler hakkında '... kendilerine 'kürt' diyen çok büyük ihtimalle
asılları katıksız Türk olan...', '... tarihin tespit edebildiği, büyük bir ih-
timale göre, Kürt kardeşlerimiz kök itibarıyla Turani'dir...', '... asılları
Turani ve Türk olmakla beraber, son yılların siyasi ve maksatlı olan
modası ile kendilerine 'Kürt' diyen...' ifadeler kullanmanız son dere-
ce yanlış ve ciddiyetten uzaktır. Bu fikirlere bugün kargalar bile gü-
lüyor. Sizin bu gerçeği bilememeniz toplumun temel koşullarından
ne kadar habersiz olduğunuzun kesin delilidir. Kürt halkıyla bir ara-
da yaşamamanın yolu asimilasyon değildir. 'Ulusların eşitliği ve kar-
deşliği' temel doğrusunu hiçbir zaman unutmayınız.

Doğu sorunu sandığınız gibi bir-iki kişinin veya siyasi kurulu-
şun ortaya çıkardığı bir sorun değildir. Çok kuvvetli sosyo-
ekonomik, siyasi ve hukuki dayanakları vardır. Doğu Anadolu'da fe-
odal yapılar yıkılıp kapitalist üretim ilişkileri gelişirken ulus ve ulus-
çuluk akımının da meydana gelmesi, Kürt Dili, Kürt Edebiyatı, Kürt
Tarihi, Kürt Folkloru araştırmalarının değer kazanması kaçınılmaz-
dır. Zira ulus, kapitalist üretim ilişkilerinin ortaya çıkardığı bir siyasi
şekildir. Doğu Anadolu'daki feodalizmin siyasi kurumu ise aşiretler-
dir. Sosyo-ekonomik yapı kapitalizme doğru dönüşürken, aşiret sis-
temlerinin de ulusa doğru dönüşmesi kaçınılmazdır. Bunu tayin
eden kişilerin sübjektif yargıları değil, tarihsel gelişimin objektif doğ-
rultusudur.

Fakat sizin sandığınız gibi uluslaşma, ayrılıkçılığı gerektiren bir
akım değildir. Modern devletin birkaç ulustan meydana geldiği ger-
çeğini hiçbir zaman unutmayınız. Eğer **Doğu Anadolu'nun Düzeni
Sosyo-Ekonomik ve Etnik Temeller** isimli kitabımı okursanız bü-
tün bu söylenenler hakkında geniş bilgiler olduğunu görürsünüz.
Bunu aynı zamanda bir görev kabul etmeniz gerekir. Çünkü itham-
larınız kitabım hakkında zerre kadar bilgi sahibi olmadığınızı gösteri-
yor. Öte yandan propaganda ile bilimsel araştırmanın farkını da öğ-
renmeniz gerekir.

Kitabımda Türklerin Kürtleri hor gördüklerini yazdığım doğrudur. Bu fikir bütün Türkiye kamuoyuna mal olmuştur. Bu bakımdan bu kadar açık gerçeği jurnalci ağzıyla bildirmenizde hiçbir yarar yoktur. Nitekim Kürt halkını horlamanın en yeni örneklerinden birini Danıştay'a yaptığınız savunma ile siz verdiniz. Aksi halde, 'Türk kelimelerini yazarken büyük harf ile başladığınız halde,' 'Kürt' kelimesini yazarken küçük harf ile başlamak duygusallığında bulunur muydunuz?

Bütün bunların en acı tarafı ise kendi kişisel görüşlerinizi resmi bir kurumun, Atatürk Üniversitesi'nin görüşü olarak sunmanızdır. Danıştaya savunma diye gönderdiğiniz belge Atatürk Üniversitesi'nin, Doğu Anadolu halkının demokratik haklarını, bu halkın sorunlarını hiçe sayan bir kuruluş olduğunu ve Doğu halkının yüzdeyüz dışına düşüğünü açıkça belgelemektedir.

III. İlim adamı adayı diye bir şey yoktur. Olsa olsa öğretim üyesi adayı diye bir şey olabilir. Öğretim üyesi ve ilim adamı kavramlarının ise çok farklı olduğu açıktır. Bilimsel araştırmalar yapan ve yayınlayan herkes ilim adamıdır. 4936 sayılı kanunun 15. maddesine göre ise öğretim üyesinden sadece profesör ve doçent anlaşılır. Birbirlerine üstadım diye diye üstat olanların ise öğretim üyesi olmalarına rağmen ilim adamı olmadıkları ortadadır.

IV. Şimdi çok önemli bir noktaya geliyorum.

Anayasa'nın mutlak düşünce özgürlüğü getiren 20. maddesi, bilim ve sanatı serbestçe öğretme ve öğrenmeyi öngören 21. maddesi ve üniversiteleri özerk kuruluşlar haline getiren 120. maddesi ortadayken yayınlarım hakkında kovuşturma yetkisini nereden alıyorsunuz?

Şimdiye kadar yaptığım yayınların hiçbirini hakkında bilimsel bir eleştiri yapılmadı. Bir araştırmaya, onu yapan kişiye hiddetlenmek, sövüp saymak araştırmacıyı jurnallemek çok hafif bir tutumdur. Bilimsel tutum ise jurnalci değil analizcidir... Ama siz bugüne kadar hep birincisini yaptınız. Ondan sonra da 'Bilimsel Araştırmadan' söz ediyorsunuz. Hangi bilimsel araştırmadan... Benim araştırmalarımın hepsi de kamuoyuna mal olmuştur. Kamuoyu hükmünü vermiştir. Komisyonlarınız ve raporlarınızın hiçbir hükmü yoktur. Araştırmalarımın bir kısmı İngilizceye çevrilmiştir. Bir kısmı da çevrilmektedir. Hem de İngiliz ve Amerikalıların isteğiyle, Sizin 'Bilimsellerden' ne haber... Bilimsel araştırmaların yegâne amacı halkın mutluluğudur.

4,5-5 milyonluk Kürt halkının ana diline saygı duymayan ve asimile-ye çalışan bir zihniyet, halkın mutluluğu için çalışıyorum, iddiasında bulunamaz. Gülünçtür.

Anayasanın 120. maddesine göre bilimsel araştırmalar yapmak ve yayınlamak bir hak olduğu kadar görevdir de. Akla hayale gelmez baskı ve terörünüz, beni bu görevimi yapmaktan katiyen alıkoyamaz.

V. 20 Mart 1970 Olayları üzerine Prof. Ahmet Kurt'un başkanlığında kurduğunuz tahkikat komisyonu üniversitede estirilen terörün kesin belgelerinden biridir. Komisyonun bana yazılı olarak sorduğu sorularla, öğrenci ve asistan arkadaşlarıma benim hakkımda sorduğu sorular neden farklıdır. Komisyon, arkadaşlarımdan sorduğu hususları neden benden sormamıştır? Komisyonu kuran ve ona talimat veren makam siz olduğunuza göre bu sorunun cevabını da kesinkes istiyorum.

VI. Şimdi kanun maddelerinin gerisinde nasıl bir oyun oynandığını açıklamaya çalışacağım.

Bir kere 4936 sayılı kanunun 1187 sayılı kanun ile değiştirilen 38. maddesi doktora yapmış asistanın üniversiteden çıkarılmasına hiç bir karşı düşüncüyü gerektirmeyecek kadar açık ve kesindir. Öte yandan yine bu kanunun 50. maddesine göre 'Üniversite öğretim mesleği üyeleri, bu kanunda yazılan sebep ve hükümler dışında görevlerinden çıkarılamazlar.' Buna rağmen akıl almaz derecede keyfi bir tasarrufla görevime son verilmiştir. Hem de çeşitli oyunlara başvurularak.

1. Görevime son verme işlemini teklif eden kişi neden benim esas dekanım değildir? Değildir, çünkü bölüm başkanına ve esas dekanıma yapılan bütün baskılar sonuçsuz kalmıştır. Nitekim bölüm başkanım **Tevfik Tarkan** bir konuşmamızda bana şöyle dedi: '... Rektörlük senin hakkında benden yazı istedi. Seni birçok şeyle suçluyorlar. Ve benden görevine son verilmesi ile ilgili yazı istiyorlar. Ben de, **Beşikçi** hakkında düzenlenen tahkikat komisyonu dosyasını göreyim, ondan sonra karar veririm, dedim. Fakat ondan sonra ne dosya geldi ne de yazı istediler.' İş artık iyice açıktır. Rektörlük bölüm başkanına, esas dekanıma baskı yaparak beni üniversiteden attırmaya çalışmış, fakat buna muvaffak olamamıştır. Bu arada Genel Kurula da başvurmuş, fakat yine sonuç alamamıştır.

2. Fakat bütün usulsüzlüğe ve kanunsuzluğuna rağmen rektör, **Beşlikçi**'yi üniversiteden atmak istemektedir. Fakat bir dekanlık teklifine ihtiyaç vardır. İşte bu arada esas dekanımın ani bir hastalığı rektörün imdadına yetişiyor. Rektör hemen başka bir fakültenin kendi görüşüne uyarlı bir kişisini Dekan Vekili gösteriyor. Bu zat işe son verme teklifimi hemen yapıyor. Fakültemizde Dekan Vekili olabilecek başka bir profesör var iken neden Tıp Fakültesinden bir kişi getirilmiştir? Durum son derece açıktır. Rektör Fen-Edebiyat Fakültesindeki profesörün kendi görüşlerini gerçekleştirmeyecek kadar kişilik sahibi olduğunu bilmektedir. İsteddiği sonucu alamayacaktır. Bunun için Tıp Fakültesinden bir kişi getirilmiştir.

3. Hemen söyleyeyim ki adı geçen dekan vekili kitabımın Anayasaya aykırı olduğunu ileri sürmesine rağmen kitaptan zerre kadar haberi yok. Sizin yaptığınız somut yanlışlığa o da adını yanlış yazar mıydı? Kitabımın adı **'Doğu Anadolu'nun Düzeni, Sosyo-Ekonomik ve Etnik Temeller'**dir. Vekili **Aksungur**'un bunu **'Doğu Anadolu Düzeni, Sosyo-Ekonomik ve Etnik Düzenler'** diye vermesi hiçbir şey bilmediğinin kesin delilidir.

Buna rağmen adı geçen vekil kişi kitabımı tetkik ettirdiğini söylüyor. Kime, nasıl, hangi hakla. Eğer böyle bir rapor yok ise rektörlüğünüzün ve dekanlığınızın somut bir yalanı daha ortaya çıkacak. Bu konuda döndürülen dolaplar da tarafımızdan bilinmektedir.

Öte yandan elinizde böyle yeni bir rapor var da neden Ocak 1968 tarihli eskimiş çürük bir rapora dayanıyorsunuz? Çok daha doğru ve objektif fikirler getirerek 1967 yılında yazdığım teksiri aşan kitaplarımın sizi çok daha fazla kinlendireceğine göre Danıştaya neden o yeni raporu göndermediniz? Bütün bunlar tutanaklarınızın ne kadar zayıf ve acz içinde olduğunuzu açıkça göstermektedir.

4. Yönetmelik ve kanun maddeleri dururken -aslında hiç haklı olmadığınız halde- anayasaya dayanmaya çalışmanız tutunacak dallar bulamadığınızın ve aczinizin başka bir işaretidir.

5. Vekil kişinin asil olanın bütün yetki ve sorumluluklarına sahip olduğu şüphesizdir. Fakat göreve son verme gibi memurun hayatında çok önemli olan bir işlemin asil kişiler tarafından yapılması gerekmez mi? Bu husus kanun maddelerinin çok ötesinde ahlâk kuralları ile ilgilidir. Siz esas dekana yaptıramadığınız bir işlemi bir hastalığı fırsat bilerek, iki-üç gün süre ile dekan vekilliği yapan bir

kişiyi yaptırdığınıza göre bu ahlâk kuralına ne kadar bağlı olduğunuzu açıkça ortaya koyunuz.

6. Lütfullah Aksungur diye bir adam benim ihracımı teklif etmiş. Ben o kişiyi tanımıyorum. Şüphesiz o da beni tanımaz. Fakat iki üç günlük dekan vekilliği sırasında bu kadar cüretli bir işe nasıl girişilebilmiştir? Benim hakkımda kimden bilgi almıştır? Benimle tanışmak gereğini niçin duymamıştır?

7. Bütün bunlar görevime son verilmesi ile ilgili teklifin, aslında güdümlü bir işlem olduğunu, yukarıdaki makamlar tarafından (bu kesin kes rektörlük ve onu baskı altında tutmaya çalışan hakim sınıflardır) yönetildiği kanaatını açıkça ortaya koymaktadır. **Aksi takdirde, eğer üniversiteden atılmamı gerektiren bir durum olsaydı, bunu bölüm başkanım ve esas dekanım rektörlüğün teklifine lüzum kalmadan yaparlardı, diye düşünüyorum.**

VII. 2.7.1970 tarihli ve 578 sayılı dekanlık teklifini Zatişleri Müdürlüğüne gönderdiğiniz anlaşılıyor. Zatişleri Müdürü **Nusret Ayık**, dekanlık teklifine uygun olarak '...4936 sayılı kanunun 38 ve 6990 sayılı kanunun geçici ikinci maddesi gereğince görevine son verilmesinde kanuni bir sakınca olmadığını saygıyla arz ederim' diyor... Ve siz 22.7.1970 tarihinde 'uygundur' diyorsunuz.

1. Bu zat 38. maddeyi neden yanlış bir şekilde uygulamıştır?

2. Akla hayale gelmez derecede sakat olan bu işlem neden tarafınızdan denetlenmemiş, üstelik 'uygundur' denilmiştir?

3. 6990 sayılı kanunun geçici ikinci maddesine göre dekanlık teklifi ve rektörlük onayı, asistanın görevine son verilmesi işlemi için yeterliyken neden Zatişleri Müdürü'nün onayına ihtiyaç duyduunuz? Hangi kanunun hangi maddesinde Zatişleri Müdürünün, öğretim mesleği üyelerinin ihracı için teklif yapabileceği konusunda hüküm var? (Burada Zatişleri Müdürü'nün yazısının parafe olmadığını, somut bir idari işlem (teklif) olduğunu kesin olarak belirtirim.

4. Üstelik radyoya ve gazetelere verdiğiniz demeçlerde '**Beşikçi**'yi yönetim kurulu kararını uygulayarak ihraç ettim' diyorsunuz. Görüldüğü gibi yönetim kurulu filan yok. Sadece zatişleri teklifi var. Neden yalan söylemek gereğini duyuyorsunuz?

VIII. 24.8.1970 tarih ve 266.4/3991 sayı ile Danıştay'a yaptığınız savunmada dekanlık adına da savunma yaptığınızı belirtiyorsu-

nuz. Ben bunun arkasındaki oyunu da çok iyi anlıyorum. Fakat bu oyununuz kesinkes bozulacaktır. Hem de kamuoyu önünde. Üniversiteden uzaklaştırılmamı teklif eden dekanlık bunun hesabını Danıştaya muhakkak vermelidir. Tarafımızdan VI. kısımda ileri sürdüğümüz fikirler aynen savunulacaktır. Zira taraflardan biri kesinkes dekanlıktır. Göreve son verme işlemini başlatan odur. Rektörlük o teklifi onaylamıştır. O halde dekanlık savunmasını muhakkak yapmalıdır. Yapmaması yukarıdan beri ileri sürdüğümüz güdümlü teklifi açıkça ortaya koymaktadır.

IX. 23.7.1970 tarih ve 266.4/3223 sayı ile Fen-Edebiyat Fakültesi Dekanlığı'na yazdığınız yazıda sonuç olarak, '... 22.7.1970 tarihli kararname ile görevine son verilmiştir' diyorsunuz.

Yine İdare İşleri 31.7.1970 tarih ve 14-897 3433 sayılı yazıda '... 582 sayılı kararname ile son...' deniyor.

Kararname sadece Bakanlar Kurulu'nun yetkisindeki bir idari tasarruftur. Asistanların görevine kararname ile değil kararla son verilir. Bir üniversite rektörünün karar ile kararnameyi ayırmaması, buna rağmen körü körüne ihraçlar yapması çok acı bir durumdur.

X. Kendi imzanız ile yaptığınız her türlü idari tasarrufu sonuna kadar savunmanız gerekir. 25.7.1970 tarihinde Erzurum üçüncü noterliği aracılığıyla ve 8094 sayı ile gönderdiğim ihbarnameye neden cevap vermiyorsunuz? Cevap verip vermemenin yetkileriniz dahilinde olduğunu sanıyorsanız aldanıyorsunuz. Aldandığınızı Danıştay bir kere daha gösterecektir. Hem kendi imzanız ile yaptığınız bir idari tasarruf için, 'özerk değilim, mümeyyiz değilim' diye yakınıp başkalarının gölgesine sığınmak istemeyiniz.

XI. SONUÇ

Göreve son verme işlemi 4936 sayılı üniversiteler kanununun 1187 sayılı kanun ile değiştirilen 38. ve 50. maddeleri gereğince hukuki dayanaktan tamamen yoksun, tam anlamıyla keyfi bir tasarruftur. Bu kadar açıkça bir ısrarla hata yapan bir kişinin işleminde elbette kişisel kusur vardır. Bütün bu kanunsuzluk, usulsüzlük ve yolsuzluklar kesinkes 'hizmet kusuru' değildir. Rektör Danıştay'daki savunma gününde muhakkak hazır bulunmalı ve yaptığı bu işlemi savunmalıdır.

Akla hayale gelmez derecede keyfi işlemler yapmak ve maaşı-

mı elimden almak suretiyle bir memur, neden ekonomik bakımdan çöküntüye uğratılmak, giderek açlığa mahkûm edilmek istenmektedir. Bunun nedeni açıktır. Bu, fakir-fukara halkımızın gözünü açıp vurgun düzenini sona erdirecek olan devrimci fikir ve kişilere baskı yapmaktan öte bir anlam taşımaz. Fakat bu baskının başarı kazanması mümkün değildir. Zira devrimcilerin temel dayanağı sermaye çevreleri değil, toplumun objektif gelişiminin bilimsel analizidir. Bu analiz doğru yapıldıkça ve başkaları tarafından çürütülemediği sürece devrimcilere karşı yapılan her türlü baskı devrimci gelişimin yoğunluk kazanmasını sağlamaktan başka bir işe yaramaz. (Bu ihbarname 7 Ekim 1970 tarihinde Erzurum 3. Noterliği tarafından ilgiye gönderilmiştir. İhbarname numarası 11196'dır.)"

c) Fen-Edebiyat Fakültesi Dekanlığı'na Hukuk-dışı ve Anti-Demokratik Tutum ve Davranışları Hakkında Gönderilen Dördüncü İhbarname

Belge 64

"İHBARNAME

İhbar eden: İsmail Beşikçi, Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Asistanı, Erzurum.

Karşı taraf: Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Dekanlığı, Erzurum.

Konu ve talep:

2.7.1970 tarih ve 578 sayılı yazı ile ve Dekan Vekili Lütfullah Aksungur imzası ile rektörlüğe gönderilen bu yazıda akademik faaliyetlerim ve kişiliğim hakkında bazı iddialarda bulunmaktadır.

1. Bir kere kitabımın adı, **Doğu Anadolu Düzeni, Sosyo-Ekonomik ve Etnik Düzenler** değil, "**Doğu Anadolu'nun Düzeni Sosyo-Ekonomik ve Etnik Temeller**"dir. Bu somut yanlışlık, aslında, yazıyı yazarın kitaptan haberdar olmadığıının şaşmaz delilidir.

2. Kitabın tetkik ettirildiği söyleniyor. Kime, nasıl, hangi hakla? Bilimsel araştırma yapma ve yayma, üniversite mensupları için sadece bir hak değil aynı zamanda bir görevdir. Anayasanın mutlak bir düşünce özgürlüğü getiren 20. maddesini, bilim ve sanatı serbestçe öğretmeyi ve öğrenmeyi öngören 21. maddeyi görmeden ulu-orta ihbarlarda bulunmak, kesinkes, dekanlığın art niyetini gösterir.

3. Buna rağmen, kitabımı kim tetkik etmiştir ve tetkik sonunda elde edilen rapor nerededir, bunun mahakkak bildirilmesini istiyorum.

4. Yönetmelik ve kanun hükümleri dururken Anayasaya yaslanmak gereğini duyması dekanlığın tutunacak dallar bulamadığını ve aczinin işaretidir. 4936 sayılı kanunun 1187 sayılı kanun ile değiştirilen 38. maddesi doktora yapmış bir asistanın üniversitedeki işine son verilemeyeceği açık, kesin ve hiçbir itiraza yer vermeyecek şekilde düzenlenmiştir. **Aynı kanunun 50. maddesi ise 'üniversite mesleği üyeleri bu kanunda yazılı sebep ve hükümler dışında görevlerinden çıkarılamazlar'** demektedir. Görüldüğü gibi dekanlığın teklifi hukuki dayanaktan yoksun olup tamamen keyfidir. Öte yandan işe son verilme işine gerekçe yapılmak istenen 21.9.1968 tarihli komisyon raporu, sonuç olarak, **Beşikçi'nin** derse girmemesini ileri sürüyor, görevine son verilmelidir, demiyor.

5. Anlamadığım bir nokta daha var. Vekil kişilerin, asillerin sahip olduğu her türlü yetki ve sorumluluğa sahip olduğu şüphesizdir. Fakat işe son verme gibi memurun hayatında son derece önemli olan bir işlemin asil kişiler tarafından yapılması gerekmez mi? Bu husus, kanun maddelerinin çok ötesinde ahlâk kuralları ile ilgilidir.

6. **Lütfullah Aksungur** diye bir adam, benim ihracımı teklif etmiş. Ben o kişiyi tanımıyorum. Şüphesiz o da beni tanımaz. Fakat 3-5 günlük Dekan Vekilliği sırasında bu kadar cüretli bir işe nasıl girişebilmiştir? Benim hakkımda kimden bilgi almıştır? Benimle tanışmak gereğini niçin duymamıştır?

7. Bütün bunlar, görevime son verilmesi ile ilgili teklifin aslında, güdümlü bir işlem olduğunu, yukarıdaki makamlar tarafından yönetildiği kanaatini açıkça ortaya koymaktadır.

8. Öte yandan Dekan Vekili **Aksungur**, benim görevime son verilmesi için Temmuz ayının ortalarına doğru bir Genel Kurul düzenledi. Fakat Genel Kurul ihraç işinin kendi yetkisi dahilinde olmadığını bildirdi.

9. Görüldüğü gibi göreve son verme işlemi esas dekanımın haberi olmadan ve onun kanaatı alınmadan gerçekleştirilmiştir. Bölüm başkanım **Doç. Tevfik Tarkan**'ın da işleminden haberi yoktur. Yalnız bir konuşmamızda, **Doç. Tarkan** bana şöyle dedi: '... Rektörlük senin hakkında benden yazı istedi. Seni birçok şeyle suçluyorlar. Ve

benden, görevine son verilmesi ile ilgili yazı istiyorlar. Ben de **Be-şikçi** hakkında düzenlenen tahkikat komisyonu dosyasını göreyim, ondan sonra karar veririm, dedim. Fakat ondan sonra ne dosya geldi, ne de yazı istediler'

10. İşin artık iyice açıklık kazandığını sanıyorum. Rektörlük bölüm başkanına, esas dekanına baskı yaparak beni üniversiteden attırmaya çalışmış, fakat buna muvaffak olamamıştır. Bu arada Genel Kurula da başvurmuş fakat bir sonuç alamamıştır.

11. Bu sırada esas dekanın hastalığını fırsat bileerek, kendi görüşüne uyarlı bir kişiyi Dekan Vekili olarak göstermiş ve bu kişinin, işe son verme teklifini yapmasını sağlamıştır.

12. Bütün bunlar, göreve son verme işleminin tamamen güdümlü olduğunu, kanuni dayanaktan yoksun ve keyfi olduğunu açıkça ortaya koymaktadır. Aksi takdirde, eğer üniversiteden atılmamı gerektiren bir durum olsaydı, bunu, bölüm başkanı ve esas dekanım, rektörlüğün teklifine lüzum kalmadan yaparlardı, diye düşünüyorum.

13. Bu durumun açıklık kazanması için uzun bir süre beraber çalıştığımız esas dekanımın bölüm başkanıyla da mesai yaparak Danıştaya bir savunma yapması gerekir. Zaten Danıştay'a açtığım davada davalı taraf iki tanedir. Birisi dekanlık, biri de rektörlük. Danıştay, 6.8.1970 tarihli yürütmenin durdurulması kararını dekanlığa da göndermiştir. Danıştay bu kararla birlikte taraflardan bir ay içinde savunma istediğine dair birer yazı göndermiştir. Rektörlük savunma isteyen bu yazıyı 14.8.1970 tarihinde tebellüğ ettiğini belirtmektedir. Adı geçen yazıyı dekanlığın da aynı tarihlerde tebellüğ ettiği Danıştay'daki Esas No. 970/4963 sayılı dosyamda vardır.

14. Buna rağmen dekanlık savunma yapmamakta, rektörlük yaptığı savunmada dekanlık adına da savunma yaptığını belirtmektedir. Bu son derece önemli bir noktadır ve üzerinde durulması gerekir. Asistanlık görevime son verilmesi ile ilgili teklif dekanlık tarafından yapılmıştır. Rektörlük bu teklifi onaylamıştır. Bu bakımdan dekanlığın kesinkes savunma yapması gerekir. Rektörlük savunması dekanlığı katiyen bağlamamalıdır...

Rektörlüğün dekanlık yerine de savunma yaptığını ileri sürmesi, aslında işlemin rektörlük tarafından vekil dekana empoze edildiğinin kesin delilidir. Şimdi ise kendi savunması ile esas dekanın sa-

vunmasının çelişeceğinden endişe ederek dekan yerine de savunma yaparak bu işi de atlatmaya çalışmaktadır. Zira ihracım ile ilgili işlem esas dekanın bilgi ve kanaatının dışında gerçekleştirilmiştir.

15. Akla hayale gelmez derecede keyfi işlemler yaparak ve maaşımı elimden alarak, bir memur, neden, ekonomik bakımdan çöküntüye uğratılmak, giderek açlığa mahkûm edilmek istenmektedir. Bunun nedeni açıktır. Bu, fakir-fukâra halkımızın gözünü açıp, vurgun düzenini sona erdirecek olan devrimci fikir ve kişiye baskı yapmaktır. Fakat bu baskının başarı kazanması mümkün değildir. Zira devrimcilerin temel dayanağı sermaye çevreleri değil, toplumun objektif gelişiminin bilimsel analizidir. Bu analiz doğru yapıldıkça ve başkaları tarafından çürütülemediği sürece devrimcilere karşı yapılan her türlü baskı, devrimci gelişimin yoğunluk kazanmasını sağlamaktan başka bir işe yaramaz.

(Bu ihbarname 7 Ekim 1970 tarihlidir. Erzurum Üçüncü Noterliği tarafından ilgiye gönderilmiştir. İhbarname numarası 11197'dir.)"

VIII. REKTÖRLÜK GÖREVE İADE EDİYOR FAKAT BU SEFER DE MAAŞLARI VERMİYOR

1. Rektörlüğün Yazısı

Yukarıda tam metinleri verilen ihbarnameler sonucu Rektörlük göreve iadeyi uygun gördü. Rektörlüğün dekanlığa yazdığı ve tebliğ edilen yazı şudur:

Belge 65

"T.C.

ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ

ZATİŞLERİ MÜDÜRLÜĞÜ

266.4/5047

ERZURUM, 12 Ekim 1970

Konu : Dr. İsmail Beşikçi

Fen-Edebiyat Fakültesi Dekanlığı'na:

İlgi : 3.10.1970 tarihli ve 925 sayılı yazıları.

Fakültemiz Sosyoloji asistanı iken görevine son verilen Dr. İsh-

mail **Beşikçi'nin**, Danıştay 5.nci Daire Başkanlığının Esas No: 1970/4963, Y.D. 1970/1579 sayılı kararına göre görevine dönmesi uygun görülmüştür.

İlgiye tebliğini ve görevine başladığı tarihin bildirilmesini saygı ile rica ederim.

Rektör

İmza

Prof. Dr. Kemâl BIYIKOĞLU"

Göreve başlama yazısını

tebellüğ ettim

13. X. 1970

İsmail Beşikçi

2. Maaşlar İçin Rektörlüğe Başvurma ve Bu isteğin Reddedilmesi

Göreve iade üzerine bu kez de maaşları almak için rektörlüğe başvurulmuştur. Fakat bu istek de reddedilmiştir. Danıştay kararını uygulamaktan doğan bu işlem üzerine yine Danıştaya başvurmaktan başka bir çare kalmamıştır.

a) Rektörlüğe Başvurma

Bu konuda rektörlüğe yazılan dilekçe şudur;

Belge 66

26 Ekim 1970

"Atatürk Üniversitesi Rektörlüğü'ne

1. 22.7.1970 tarihinde görevime son verildi.

2. 6.8.1970 tarihinde Danıştay'dan yürütmenin durdurulması kararı aldım.

3. 12.10.1970 tarihinde rektörlük görevime iade etti.

Görevime son verilen tarihten itibaren birikmiş maaşlarımın verilmesini saygılarımla dilerim.

İmza

İsmail Beşikçi"

İsmail Beşikçi

Sosyoloji Asistanı

Fen-Edebiyat Fakültesi

Tarih : 26 Ekim, 1970

No: 9305

b) Rektörlüğün Red Cevabı

Rektörlüğün cevabı ise şöyledir:

Belge 67

“T.C. ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ

Zatîşleri Müdürlüğü

Sayı: 266.4/5608

ERZURUM

2.11.1970

16 Kasım, 1970

Konu : **Dr. İsmail Beşikçi**

Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyoloji

Asistanı

İlgi : 26.10.1970 tarihli dilekçeniz.

Dilekçenizde belirtilen 22.7.1970 - 12.10.1970 tarihleri arasında vazifenizi bilfiil yürütmediğiniz için bu zamana ait maaş ve tazminatlarınızın ödenmesine kanunen imkân bulunmamaktadır.

Bilgi edinilmesini rica ederim.

İmza

Rektör Prof. Dr. Kemal Bıyıkoglu”

3. Danıştay'a Başvurma

Rektörlüğün bu olumsuz cevabı ile ilgili olarak Danıştay'a yazılan dilekçe, bu dilekçeye karşı rektörlüğün verdiği cevap ve ondan sonraki gelişmeler şöyledir :

Bu dilekçe Erzurum İli İdare Kurulu kaleminin 3.2.1971 gün ve 60 sayılı yazısı ile Danıştay'a gönderilmiştir.

“Erzurum Valiliği Eliyle

Danıştay Başkanlığı'na.

Davacı : İsmail Beşikçi Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Asistanı.

Davalı : Atatürk Üniversitesi Rektörlüğü'nün, 6 Kasım 1970 tarih ve Zatişleri Müdürlüğü 266.4/5068 sayılı ve ödenmeyen maaşlarımın verilmeyeceğini bildiren işlemi Ek. 4 Bu işlemin iptali ve maaşlarımın verilmesinin temini.

Dava kıymeti : 3 aylık maaş (Ağustos, Eylül, Ekim 1970) ve buna bağlı olan haklar.

Tarihi : 6 Kasım 1970

Dava Konusu : İşlemin tebliği

Olaylar:

1. Atatürk Üniversitesi Rektörlüğü 23.7.1970 gün ve 266.4/323 sayılı yazı ile asistanlık görevime son verdi.

2. Bu işlemi iptal ettirmek için Danıştay'da dava açtım. Danıştay nöbetçi heyeti 6.8.1970 tarihinde ve esas 1970/4963 karar No: 1970/1431 ile, oybirliğiyle yürütmeyi durdurdu.

3. Bu arada rektörlük Danıştay'a başvurarak yürütmenin durdurulmasının kaldırılmasını istedi. Danıştay 5. Dairesi esas no. 1970/4963 karar no. 1970/1579 ile, yine oybirliğiyle rektörlüğün bu isteğini reddetti.

BU DAVA ESAS NO 1970/4963 İLE 5. DAİRE'DE DEVAM ETMEKTEDİR.

4. Danıştay'dan yürütmeyi durdurma kararı alınca, bir dilekçe ile rektörlüğe müracaat ederek, göreve başlatılmam için işlem yapılmasını istedim. Ek 1.

5. Rektörlük bu dilekçeme cevap vermedi. Göreve iade etmek için gerekli işlemi de yapmadı. Böylece Ağustos, Eylül, Ekim 1970 maaşlarımı alamadım. Buna rağmen ben her gün görevime devam ettim.

6. Daha sonra rektörlüğün 12 Ekim 1970 tarih ve Zatişleri Müdürlüğü 266.4/5047 sayılı işlemi ile, yani Danıştay'ın yürütmeyi durdurma kararı almasından 69 gün sonra göreve başlatıldım. Ek 2.

7. Bunun üzerine rektörlüğe başvurarak, Danıştay'ın, yürütmeyi durdurmasına rağmen ödenmeyen Ağustos, Eylül, Ekim 1970 maaşlarının verilmesini istedim. Ek 3.

8. Rektörlük 6. Kasım 1970 tarih ve Zatişleri Müdürlüğü 266.4/5068 sayılı yazı ile maaşlarının verilmeyeceğini bildirdi. Ek 4.

Dava konusu olan işlem budur.

İPTAL NEDENLERİ: Rektörlük Danıştay'ın yürütmeyi durdurma kararını çeşitli kaprislerinden dolayı ve keyfi olarak 69 gün sonra uygulamış, bu arada üç aylık maaşımı almama da engel olmuştur.

Halbuki 22 Temmuz'da ihraç edildim, gerekçesiyle, Temmuz ayından geriye kalan 9 günlük maaşımı rektörlük istemiş ve tazminatımdan otomatikman kesmiştir. Kaldı ki ben bu işlemi 25 Temmuz'da tebellüğ ettim.

Bilindiği gibi Anayasa ve Danıştay Kanunu gereğince yürütmeyi durdurulması kararları idare tarafından hemen uygulanmak zorundadır. İdarenin yürütmeyi durdurulması kararları beni görevimden uzaklaştırarak maddi ve manevi zarara sokmuş, hem de danıştayın yürütmeyi durdurma kararını zamanında uygulamayarak üç aylık maaşımı almama engel olmuş bu şekilde beni zararlara sokmuştur. Bu bakımdan işlemin iptali ve ödenmeyen maaşlarımın ve buna bağlı olan haklarımın ödenmesi gerekir.

Öte yandan Ekim 1970 maaşımı vermeyerek ve 12 Ekim 1970 de beni göreve iade ederek 22 gün maaşsız çalıştırmıştır. Bu fikir angarya ve keyfiliktir. İşlemin bu yönden de iptali gerekir.

SONUÇ VE İSTEK:

1. Yukarıda sayılan nedenlerle dava konusu işlemin iptaline,

2. Esas dava sonunda açacağım maddi manevi tazminat davası açma hakkım saklı kalmak üzere, yürütmeyi durdurulması ka-

rarına rağmen ödenmeyen üç aylık maaşımın ve buna bağlı olan haklarımın tazminat olarak ödenmesine,

3. 22 Temmuz 1970'den geriye kalan ve Temmuz ayı tazminatından otomatikman kesilmek suretiyle geri alınan dokuz günlük maaşımı iadesine,

4. Dava giderleri ile davanın avukatla yürütülmesi halinde avukatlık ücretinin karşı tarafa yükletilmesine karar verilmesini saygı ile dilerim.

3 Şubat 1971

İsmail Beşikçi

EKLER:

1. 12 Ağustos 1970 tarihli dilekçe (Bu kitapta belge 61)
2. Rektörlüğün 12 Ekim 1970 tarihli işlemi (Bu kitapta belge 65)
3. 26 Ekim 1970 tarihli dilekçem (Bu kitapta belge 66)
4. Rektörlüğün 16 Kasım 1970 tarihli işlemi (Bu kitapta belge 67)

Deliller:

1. Yukarıda belirtilen 4 adet ek
2. Danıştay 5. Dairesindeki Esas No. 1970/4963 sayılı dosya
3. Anayasa ve Danıştay Kanunu"

b) Rektörlüğün Cevabı

Bu davada rektörlüğün Danıştay'a gönderdiği cevap yazısı şöyledir:

Belge 69

Dosya No: 971/27/27

"Erzurum Valiliği Vasıtasıyla

Danıştay 5. Daire Başkanlığına

ANKARA

Davacı : İsmail Beşikçi - Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Asistanı.

Davalı : 1. Milli Eğitim Bakanlığı - Ankara

Dava : İşlemin iptali

DAVA DİLEKÇESİ TEBLİĞ TARİHİ : 5.3.1971

CEVAP TARİHİ : 2.4.1971

CEVAPLARIMIZ:

1. Davacı **İsmail Beşikçi**'nin üniversitemiz aleyhine yukarıda esas numarası yazılı dava ile ikame ettiği dava dilekçesi tetkik edilmiştir.

Davacı **İsmail Beşikçi** memleketin umumi menfaatlerine ve ülke bütünlüğüne aykırı davranış ve hareketleri gerek Milli Emniyet vasıtasıyla ve gerekse üniversitemiz organlarınca tespit edilmiş ve adı geçenin bu haliyle eğitim ve öğretim müesseselerinde görev yapmasının milli bütünlüğümüz ve milli menfaatlarımız bakımından zararlı olacağı kanaatine varılarak durumu fakültesi dekanının teklifi ve yetkili kurulların kararı ile 4936 sayılı Üniversiteler Kanunu'nun verdiği yetkiye istinaden işine son verilmiştir.

Davacının işine son verilme işlemi aleyhine adı geçen Yüksek Başkanlığınızda Üniversitemiz aleyhine 970/4963 esas no.lu dava ikame etmiş olup bu dava halen derdesti-rüyet bulunmaktadır.

Ayrıca davacı hakkında yukarıda arzettiğimiz suçları sebebiyle muhtelif yer C. Savcılıklarınca adli takibat açılmış olup bu takibatlar da halen devam etmektedir. Bu itibarla davacının durumu gerek makamınızdaki dava ve gerekse adli mercilerde hakkında yürütülen takibat sebebiyle vuzuha kavuşmadığından askıda olan bir hak için Yüksek Başkanlığınızda haksız ve yersiz olarak kanuna aykırı bir şekilde dava ikame etmesi reddi muciptir.

2. 4936 sayılı Üniversiteler Kanunu ile bu kanunun atıfta bulunduğu sair kanunlar gereğince ve usulüne uygun olarak işine son verilen **İsmail Beşikçi**, işine son verildiği tarih ile yürütmeyi durdurma kararı üzerine yeniden vazifeye başladığı tarih arasında geçen süre boyunca her hangi bir kamu hizmeti yürütmemiş ve hatta Erzurum'da dahi bulunmamış ve tamamen özel ticari vesair işleriyle meşgul olmuştur. Yüksek malûmlarınız olduğu veçhile kamu hizmeti yapmayan veya personel kanunları gereğince Devlet memurluğu

ile ilişkisi bulunmayan ve hukuki durumu fiili durumu ile birlikte tamamen ref edilmiş olan bir şahsın devlet bütçesinden maaş almasının kanuni gerekçesi olmayacağı gibi böyle bir işlem bundan müstefit olan için haksız iktisap, bunu sağlayan için ise zimmet olur. Bu bakımdan davacının vazife yapmadığı günler için maaş istemesi ve bunu alması hiç bir şekilde mümkün ve ihtimal dahilinde değildir. Davanın bu yönden de reddi gerekir.

NETİCE VE TALEP: Yukarıda arz ve izah edilen sebeplerle Yüksek Başkanlığınızın resen nazara alacağı sair sebepler karşısında haksız ve yersiz olarak aleyhimize ikame edilen iş bu davanın reddiyle bilumum masraf ve doğacak ücreti vekaletin davacıya yükletilmesine karar ittihaz buyurulmasını arz ve talep ederim.

2.4.1971

Atatürk Üniversitesi Rektörü
Prof. Dr. Kemal BIYIKOĞLU"

c) Cevaba Karşı Cevap

Rektörlüğün bu cevabına karşı verilen cevap ise şudur:

(Bu cevap dilekçesi, 4.5.1971 tarih ve 10325 sayı ile Danıştay kalemine teslim edilmiştir)

Belge 70

Dosya No: 971/2727

"Danıştay 5. Daire Başkanlığına:

Davacı : İsmail Beşikçi (*eski adres*) Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Asistanı, Erzurum.
(*yeni adres*) Siyasal Bilgiler Fakültesi Sosyoloji Asistanı, Ankara.

Davalı : 1. Atatürk Üniversitesi Rektörlüğü, Erzurum.
2. Milli Eğitim Bakanlığı - Ankara.

Konu : Davalılardan Atatürk Üniversitesi Rektörlüğü'nün cevabına cevabımızdır.

Süre : Danıştay'ın 'Tebliği Zarfı' üzerindeki damga da (9.4.1971) tarihi vardır.

Cevaplar:

1. **Bıykoğlu'nun** (1) numaralı cevabında ileri sürdüğü işbirliği ve jurnallerin dava ile uzak yakın hiçbir ilgisi yoktur. Önemli olan şudur: **Bıykoğlu** her türlü bilimsel anlayışın ötesinde bir karar alarak beni üniversiteden uzaklaştırmıştır. **Bıykoğlu'nun** bu işlemi hakkında Danıştayda dava açılmış ve Danıştay, yürütmenin durdurulması kararı vermiştir. Fakat **Bıykoğlu**, bu kararı hiçe sayarak uygulamamış, beni görevime iade etmemiş, dolayısıyla üç ay süre ile maaş almama engel olmuştur.

Bıykoğlu, Danıştay kararını neden uygulamayıp üç ay süre ile maaş almama engel olduğunu açıklayacağı yerde, dava ile hiç ilgisi olmayan jurnalcılık ve MİT hikâyeleri anlatarak Danıştay kararlarına saygısızlığını gizlemeye çalışmaktadır.

2. **Bıykoğlu**, cevabının ikinci kısmında **İsmail Beşikçi** işine son verildiği tarih ile yürütmeyi durdurma kararı üzerine yeniden vazifeye başladığı tarih arasında geçen süre boyunca herhangi bir kamu hizmeti yürütmemiş ve hattâ Erzurum'da dahi bulunmamış ve tamamen özel ticari işlerle meşgul olmuştur' diyerek YALAN söylemektedir. Bu kadar küçük endişelerle yalan söylemesi aczinin ifadesidir. Biz diyoruz ki, **Bıykoğlu**, Danıştay kararını hiçe sayarak ancak 69 gün sonra uygulamış ve bu süre içinde üç aylık maaşımı almama engel olmuştur. **Bıykoğlu**, Danıştay kararlarını hangi nedenlerle uygulamadığını açıklamalıdır. Yoksa sonuçları, neden diye ortaya sürmesi dalaveresini kendisinden başka kimseye yutturmaz. Hem Danıştay kararını uygulamayıp göreve başlatmamak, hem de 'görev yapmadı, maaş alamaz' demek çok küçük endişelerle ortaya atılmış büyük bir demagojidir.

Öte yandan adı geçen süre içinde özel ticari işlerimle uğraştığım yolundaki iddiası yine YALAN dır. Bu cevaba ek olarak sunacağım belgede, benim, Danıştay'dan yürütmenin durdurulması kararını aldıktan sonra ve rektörlüğün, yürütmenin durdurulması kararının kaldırılması isteminin yine Danıştay tarafından reddinden sonra ne yaptığımı açıkça bellidir.

SONUÇ: Sunulan gerekçelerle davamızın kabulüne, davalıların verdiği cevapların reddine, masraf ve öteki giderlerin davalılara yükletilmesine karar verilmesini saygı ile dilerim.

4 Mayıs 1971

İsmail Beşikçi

EK: 26 Ekim 1970 tarihinde, Erzurum Üçüncü Noterliği'nden 10908 numara ile Fen-Edebiyat Fakültesi Dekanlığına tarafımdan gönderilen ihbarname." (Bu kitapta Belge 62)

d) Milli Eğitim Bakanlığı'nın Cevabı

Bu davada da, davalılardan biri, Milli Eğitim Bakanlığı'dır. Milli Eğitim Bakanlığı'nın Danıştay'a gönderdiği cevap şöyledir:

Belge 70/A

"T.C.

MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI

Hukuk Müşavirliği

Ankara 24 Mayıs 1971

Sayı : 200.11-233328
Konu : Birinci savunma lâyihası Hk.
Danıştay Başkanlığına:
Davacı : **İsmail Beşikçi**, Atatürk Üniversitesi
Edebeyat Fakültesi Sosyoloji Asistanı -
Erzurum.
Davalı : 1 - Milli Eğitim Bakanlığı.
2 - Atatürk Üniversitesi Rektörlüğü -
Erzurum.
Dairesi : 5
Dosya No : 1971-2727
Genel Evrak No : 52282
Tebliğin Özeti : Birinci dava dilekçesine karşı birinci savunma lâyihasının verildiğinden ibarettir.

Olayın izahı: Davacı, Erzurum Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Asistanı iken, memleketin yüksek menfaatlarını ihlâl ve ülke bütünlüğüne aykırı eylemlerinden dolayı gerek Milli Emniyet aracılığı ve gerekse üniversite yetkili organlarınca yapılan soruşturma neticesinde durumu tespit edilerek bu tutumu ile eğitim ve öğretim müesseselerinde görev yapması, milli bütünlüğümüz ve milli menfaatlarımız açısından sakıncalı görüldüğün-

den, fakülte dekanının teklifi ve üniversite yetkili kurulları kararı ile 4936 sayılı Üniversiteler Kanununun verdiği selâhiyete müsteniden işine son verilmiştir.

Ayrıca, davacı hakkında yukarıda açıklanan suçlar sebebiyle muhtelif Cumhuriyet Savcılıklarınca hakkında adli tahkikat açılmış olup, bu takibatlar halen devam etmektedir. Bu itibarla davacı, gerek başkanlığınız nezdinde açtığı idari dava ve gerekse adli merciler tarafından yürütülen tahkikat henüz sonuçlanmamış bulunduğundan, durumu vuzuha kavuşmamıştır.

Yalnız, adı geçen görevine son verilmesine ilişkin işlem için Danıştay Beşinci Dairesi'ne açtığı idari dava hususunda 6.8.1970 tarih ve 1970-1570 sayılı ilâmla yürütmenin durdurulmasına karar verilmiştir. Bu durum muvacehesinde mezkûr ilâm infaz edilerek davacı görevine başlatılmıştır. İlgili açıktaki kaldığı 1970 mali yılı Ağustos, Eylül ve Ekim maaşları ile diğer özlük hakları ödenmediğinden, bunların tazminin tediyasını iddia ve talep etmektedir.

Davanın bu idari tasarruf aleyhine açıldığı anlaşılmaktadır.

Savunmalarımız :

Usul bakımından: 6990 sayılı Kanunla kurulan Atatürk Üniversitesi Bakanlığımızca yürütülen bir üniversite olmasına rağmen, dava konusu işlem, üniversite yetkili organlarınca tesis edildiğinden, husumet, Bakanlığımıza teveccüh etmediği cihetle, davanın husumet yönünden reddi gerekir.

Öte yandan Danıştay Kanunu'nun 71. maddesine göre açılan tazminat davalarında idari tasarrufun tesisinden iptaline kadar zamana ait ademi infazdan doğacak maddi ve manevi tazminatları kapsayacağı cihetle ayrıca yürütmenin durdurulması yolundaki en son dava sonuna kadar devam edecek olan kararın uygulanması sebebiyle ayrıca tazminat davasını mevzuatımız öngörmemiştir.

Nitekim, Yüce Danıştay Beşinci Dairesi'nin bu hususa dair 1969-2899 esas ve 1970-758 sayılı emsal kararları da mevcuttur. Bu bakımdan kanuni dayanaktan yoksun olan davanın reddi icabeder.

İdarenin eylem ve işlemleri sonucunda ferdin zararı doğar ve işlemlerin tesisinde ağır kusur tesbit olunursa, ancak, bu takdirde idarenin tazminatla sorumlu tutulacağı, Danıştay'ın müşterek içti-hatları cümlesinden bulunduğu malûmlarıdır. Olayın tesisinde idarenin bir kusuru da mevcut değildir.

Diğer taraftan 4936 sayılı Üniversiteler Kanunu ve bu kanuna atıfta bulunan sair kanunlar gereğince fiili ve hukuki nedenlere müstenit, usulüne uygun işine son verilen davacının görevine son verildiği tarih ile yürütmenin durdurulması kararının infazı sonucu vazifeye başladığı tarihler arasında geçen süre zarfında herhangi bir kamu hizmeti görmemiş ve hattâ görev mahallinde dahi bulunmayarak özel ticaret işleriyle meşgul olduğundan, kamu hizmeti ifa etmeyen ve devlet memurluğu ile ilişkisi bulunmayan, hukuki ve fiili durumu refedilmiş bir kişiye devlet bütçesinden para ödenmesi hakkaniyet esaslarına, hukuk prensiplerine ve mevcut teadül kanunlarına göre de mümkün olmamaktadır.

Yukarıda açıklanan sebeplere binaen mesnetsiz açılan davanın reddine karar verilmesini, mahkeme harç ve masraflarının karşı tarafa tahmilini saygılarımla arz ederim.

**Millî Eğitim Bakanı a.
M. Sıtkı Bilmen
Müsteşar Muavini"**

e) Dava Devam Etmektedir

Bu davada Danıştay henüz karar vermemiştir. Dava 5. Dairede 971/2727 Esas sayılı dosya üzerinde görülmektedir.

IX. REKTÖRLÜK, YILLIK İZNİN KULLANILMASINA DA ENGEL OLUYOR

1. Yıllık İzın İçin Bölüm Başkanlığına Başvurma

Belge 71

Göreve başladıktan sonra, 26 Ekim 1970 tarihinde Bölüm Başkanlığına (Coğrafya Bölümü), "... 3 Kasım 1970 tarihinden itibaren yıllık iznimi kullanmak istiyorum..." şeklinde bir dilekçe yazıldı.

2. Bölüm Başkanlığının "... İzne Ayrılmasında Sakınca Yoktur..." Şeklindeki Yazısı

Belge 72

Aynı gün, Coğrafya Bölümü Başkanı **Doç. Dr. Tevfik Tarkan**, "... Sosyoloji Asistanı **Dr. İsmail Beşikçi**'nin yıllık izne ayrılmasında bir sakınca olmadığını" dekanlığa bildirdi.

3. Fen-Edebiyat Fakültesi Dekanlığı'nın "... İsteddiği Tarihten İtibaren İzne Ayrılmasında Bir Sakınca Yoktur..." Diyen Yazısı

Belge 73

Bölüm Başkanlığının bu yazısı üzerine; Fen-Edebiyat Fakültesi Dekanlığı, 27.10.1970 gün ve 1023 sayılı ve **Prof. Dr. Selahattin Olcay** imzalı yazısı ile "... **Dr. İsmail Beşikçi**'nin yıllık izin dilekçesi ilişiktir. İsteddiği tarihten itibaren yıllık iznini kullanmasında bir sakınca yoktur..." diyerek, yazıyı rektörlüğe gönderdi.

4. Rektörlüğün Yıllık İzin İsteğini Reddeden Kararı

Dekanlığın bu yazısı üzerine rektörlüğün almış olduğu karar ise şöyledir:

Belge 74

" Atatürk Üniversitesi
Zatışleri Müdürlüğü
Sayı: 266.4/5529

Erzurum
4 Kasım 1970

Konu : Dr. İsmail Beşikçi'nin izni.

Fen-Edebiyat Fakültesi Dekanlığı'na:

İlgi : 27.10.1970 gün ve 1023 sayılı yazıları.

Fakülteniz Sosyoloji Asistanı **Dr. İsmail Beşikçi**'nin 1970 yılı yıllık iznini öğretimin başlaması dolayısıyla kullanması uygun görülmemiştir.

Bilgilerinizi saygı ile rica ederim.

Rektör
Prof. Dr. Kemal Bıyıkoglu

Kayıt No: 1626

Tarih : 4.11.1970

İlgiliye tebliği : 4.11.1970

Dekan
(İmza)"

5. Danıştay'a Başvurma

"Yıllık İzin" isteminin reddi ile ilgili olarak Danıştay'daki gelişmeler şöyle olmuştur.

a) Danıştay'a Başvurma

Belge 75

Yürütmenin durdurulması istemi vardır.

"DANIŞTAY BAŞKANLIĞI'NA :

- Davacı** : **İsmail Beşikçi**, Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Asistanı, Erzurum.
- Davalı** : 1. Atatürk Üniversitesi Rektörlüğü, Erzurum.
2. Milli Eğitim Bakanlığı, Ankara.
- Dava** : Yıllık izin isteğimin, Atatürk Üniversitesi Rektörlüğünün 4.11.1970 tarih ve 266.4/5529 sayılı yazısı ile, reddine dair kararın iptali ve dava sonucunun alınmasına kadar yürütmenin durdurulması isteminden ibarettir. (Ek. 2)

Dava Konusu

İdari İşlemin

Tebliği tarihi : 4.11.1970

Olaylar:

1. 1970 yılına ait yıllık iznimi kullanmak için, örneği Ek-1. de sunulan Dilekçe ile Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümüne başvurdum.

2. Bağlı bulunduğum Coğrafya Bölümü Başkanlığı teklifimi kabul ederek dilekçemi, 'yıllık izne ayrılmasında bir sakınca olmadığı' şerhi ile Fen-Edebiyat Fakültesi Dekanlığı'na havale etti. (Ek-1).

3. Fen-Edebiyat Fakültesi Dekanlığı, 27.10.1970 gün ve 1023 sayılı yazı ile **'Dr. İsmail Beşikçi'nin yıllık izin dilekçesi ilişikte-
dir. İsteddiği tarihten itibaren yıllık iznini kullanmasında bir
mahzur yoktur'** diyerek durumu Atatürk Üniversitesi Rektörlüğü'ne aksettirdi.

4. Atatürk üniversitesi Rektörlüğü, Zatişleri Müdürlüğü'nün 266.4/5529 sayılı ve 4.11.1970 günlü yazıları ile izin talebinin reddildiğini bildirdi. (Ek. 2) Dava konusu olan idari işlem budur.

İptal Nedenleri:

1. Ben, Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi asistanıyım. Üniversitedeki bilimsel çalışmalarım, rektörün görüş ve anlayışına uygun olmadığı için, bu zat öteden beri karşıma binbir türlü engelle dikilmeye kalkışmış ve bana karşı devamlı surette yıldırma ve sindirme politikası izlemiştir. Bunlardan Danıştay'a da intikal etmiş iki tanesi şudur:

a) 4489 sayılı kanun gereğince üniversiteler öğretim üyelerinin ve öğretim yardımcılarının bilgi ve görgülerini artırmak için yabancı ülkelere gönderirler. Atatürk Üniversitesi için de durum budur. Bu üniversitede hemen hemen bütün öğretim yardımcıları, birçoğu henüz doktoralarını dahi tamamlamamışken, dış ülkelere gönderilmiştir. Benimle beraber üniversiteye intisap eden asistan arkadaşların hepsi dış ülkelere gönderildiği halde ben, doktoramı da yapmış olmama rağmen bu olanaktan faydalandırılmadım.

Daha sonra herhangi bir dış ülkeye gidebilmek için OECD bur-suna müracaat ettim. Başlangıçta, bağlı bulunduğum Coğrafya Bölümü Başkanlığı, daha sonra da Fen- Edebiyat Fakültesi Dekanlığı'nın teklifi üzerine rektörlük hiçbir gerekçe göstermeden ve kendilerince daha önce verilmiş karardan da rücu ederek, benim

yurt dışına çıkmama izin vermedi. Bu suretle tamamen uluslararası bir kuruluşça finanse edilen ve devlete hiçbir mali külfet yüklemeyen bu olanaktan faydalanmam da ortadan kaldırıldı.

Bu arada Fen-Edebiyat Fakültesi'nde, yurt dışına gönderilecek elemanları seçmekle görevli bir komisyon kuruldu. Komisyon, yurt dışına gönderilecekler arasında beni birinci sıraya aldığı halde, OECD kanalıyla gidebileceğimi ihtimaline binaen, sırada benden sonra olan arkadaş yurt dışına gönderildi. Ve ben, rektörlüğün bu keyfi tutumu yüzünden ne üniversitece yurt dışına gönderildim, ne de OECD kanalıyla gitme olanağı bulabildim. Bunun üzerine Danıştay'a dava açtım. Söylediklerimle ilgili ayrıntılı bilgi ve deliller için, Danıştay 12. Daire Esas Dosya 70/3972 sayılı dosyaya bakılabilir.

b) Daha sonra rektörlük, 23.7.1970 gün ve 266.4/3223 sayılı yazı ile, bölüm başkanımın ve asıl dekanımın mütalâasını almadan, 3-5 gün için vekâleten dekanlığa getirilen ve beni hiçbir surette tanımayan bir kişiyi etkilemek suretiyle, gerekçesiz olarak görevime son verdi. Bu idari işlem aleyhine iptal davası açtım ve yürütmenin durdurulmasını istedim. Danıştay Nöbetçi Dairesi 6.8.1970 tarih ve Esas No: 970/4963, karar No: 970/1431 sayılı kararla, oybirliğiyle, yürütmenin durdurulmasına karar verdi. Bu karar rektörlükçe uygulanmadı. Ve rektörlük savunmasında yürütmenin durdurulması kararının kaldırılmasını istedi. Bu istem Danıştay Beşinci Daire, Esas No: 1970/4963, Karar No: 1970/1579 sayılı kararla 15.9.1970 tarihinde oybirliğiyle reddedildi. Buna rağmen yürütmenin durdurulması kararının uygulanması, kararlarda gerekçe bulunmadığı bahanesiyle 69 gün geciktirildi ve ancak 12.10.1970 tarihinde uygulandı.

Fakat, yürütmenin durdurulması tarihinden, engellemenin kaldırılarak fiilen işe başladığım tarih arasında geçen süreye ait maaşlarım bugüne kadar ödenmedi. Bu hususlarla ilgili ayrıntılı bilgiler ve deliller Danıştay, 5. Daire Esas No: 1970/4963 sayılı dosyadadır.

2. Rektörlük, yıllık izin isteminin reddine dair kararında 'öğretimin başlamasını' gerekçe olarak göstermektedir. Oysaki, öğretim faaliyetiyle en yakından ilişkisi olan merciler bölüm başkanlığı ve giderek fakülte dekanlığıdır. Bir bölümde eğitim öğretimin en iyi şekilde yapılabilmesi için gerekli planlama, öğretim üyeleri ile öğretim yardımcıları arasındaki işbölümü en iyi şekilde ancak bölüm başkanını giderek dekan tarafından yapılabilir. Rektörün üniversiteki bütün bölümlere el atıp bunların ihtiyaçlarını ve çalışma gereklerini bölüm

başkanı ve dekanlıktan daha iyi takdir edebilmesi, maddeten imkânsızdır. Esasen böyle bir hal üniversitedeki işbölümüne ve bilimsel çalışma anlayışına aykırı düşer. 4936 sayılı Üniversiteler Kanunu'nun 12. maddesinin 115 sayılı Kanunla tadil edilmiş şekline göre rektör, üniversite kurullarının kararlarını uygular. Bu kararların alınması ilgili kurullara aittir. Hele, kimlerin ne zaman izne ayrılacakları tamamen bölüm başkanlıklarının giderek dekanlıkların yetkisindedir. Rektörlüğün, bütün idari işleri bir tarafa bırakıp bir öğretim yardımcısının yıllık iznine dahi müdahale etmesi, yetkinin aşılmasıdır.

Kaldı ki üniversitedeki öteki asistan arkadaşlar, öğretim faaliyetiyle, derslere girmek suretiyle fiilen ilgilendikleri halde, benim bu yetkim daha 21.9.1968 tarihinde elimden alındı. Bu husus, yukarıda (1 b) şikkında sözünü ettiğimiz dava dolayısıyla rektörlükçe yapılan savunmada ikrar edilmiştir. Dolayısıyla ben, esasen derslere girmedığım için, yıllık izne ayrılmam öğretimi aksatmayacaktır. **Zaten öğretim ve eğitimin gereklerini en yakından görüp uygulayacak olan bölüm başkanlığı ve dekanlık da yıllık izin istemimi uygun bulmuşlardır.**

Bütün bunların ötesinde rektörün, öğretim faaliyetiyle ilgili olan bir çok asistan arkadaşına, yıllık izinlerinin de dışında çeşitli izinler verdiği, böylece ayrıcalık yarattığı da ortadaki bir gerçektir.

3. Yıllık iznimi Kasım ayında istememde de benim bir kusurum yoktur. Zira Danıştayca yürütmenin durdurulması kararı verilen, işten çıkarılma kararı alınmasıyla, bu karar alınmış olsa dahi, yürütmenin durdurulması kararı zamanında uygulansaydı, ben yıllık iznimi normal vaktinde yani yaz aylarında kullanabilirdim. Fakat Rektörlük, Danıştay kararlarını âdeta hiçe sayarcasına 69 gün sonra uyguladığı içindir ki, yıllık iznimi Kasım ayında istemek zorunda kaldım.

4. Yıllık izin gibi nisbeten önemsiz bir konu için Danıştay'a başvurmam, karşı tarafça, 'da'a hakkı'nın gelişi güzel kullanılması olarak nitelendirilmesi ihtimaline binaen şunu söylemek istiyorum: Ben bu davayı, rektörün, yukarıdaki olaylarla sergilemeye çalıştığım, maksadının bozukluğunu, isbat edebilmek için açıyorum. Rektörle kişisel bir sürtüşmemiz olmadığı, hattâ kendisini tanımadığım ve ilgi duymadığım halde, sırf aramızdaki politik görüş ayrılığından dolayı, bana karşı uygulamaya çalıştığı yıldırma ve sindirme politikasına asla boyun eğmeyeceğimi, kanunun bana tanıdığı hakları sonuna

kadar kullanacağını, bir öğretim yardımcısının yıllık izni gibi önem-
siz bir meseleye müdahale etmek endişesinde bulunurken, içine
düştüğü keyfiliğin, murakabesiz kalamayacağını göstermek için sa-
yın mahkemenize başvuruyorum.

Sonuç ve İstek:

1. Yıllık izin her memurun kanuni hakkı iken, bana 'yıllık izin'
verilmeyeceğine dair rektörlük kararının iptaline,

2. Rektörlük kararının yürümesi halinde, 1970 yılının sonuna
gelmemiz nedeniyle bu yıl içinde yapmayı planladığım özel işleri
yapamayıp zarara uğrayacağımdan, esasen Danıştayın kararını za-
manında uygulamayan rektörlüğün keyfi tutumundan dolayı iznimi
zamanında kullanamadığım için zarara uğradığımdan ötürü dava
sonucu alınincaya kadar yürütmenin durdurulmasına,

3. Dava giderleri ile, davanın avukatla yürütülmesi halinde ve-
kâlet ücretinin karşı tarafa yükletilmesine karar verilmesini saygı ile
dilerim.

6 Kasım 1970

İsmail Beşikçi

Deliller:

I. **Ek.1.** Bölüm Başkanlığına yazılan izin istemi dilekçesi
(Bu kitapta belge 71)

Ek. 2. Rektörlüğün olumsuz cevabı (Bu kitapta belge
74)

II. Danıştay 5. Daire Esas No: 970/4963

III. Danıştay 12. Daire Esas No: 70/3972

IV. Ve öteki kanuni deliller.

**(Bu dilekçenin Danıştay'daki Genel Evrak numarası 17682
ve kayıt tarihi 9.11.1970'dir.)"**

b) "Yürütmenin Durdurulması İstemi"nin Reddi

Danıştay, yürütmenin durdurulması istemini reddetmiş-
tir. Bununla ilgili karar aynen şöyledir:

“T.C.

DANIŞTAY

Beşinci Daire

Esas No: 1970/7183

Y.D. Karar No: 1970/2081

Yürütmenin Durdurul-

masını İsteyen : **İsmail Beşikçi**, Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Asistanı - Erzurum.

Diğer Taraf : 1. Atatürk Üniversitesi Rektörlüğü - Erzurum
2. Milli Eğitim Bakanlığı - Ankara

Talebin Özeti : Yıllık izin isteğinin reddine dair 4.11.1970 gün ve 266-4/5529 sayılı tasarrufun iptali ile dava sonuna kadar yürütmenin durdurulması talebinden ibarettir.

Raportör : **Hikmet Yaşar**

Düşüncesi : Davanın durumuna göre, yürütmenin durdurulmasının uygun olacağı düşünülmektedir.

Kanun Sözcüsü : **Cüneyt Ertan**

Düşüncesi : Davanın durumuna göre, teminat aranmaksızın yürütmenin durdurulmasının uygun olacağı düşünülmektedir.

TÜRK MİLLETİ ADINA:

Hüküm veren Danıştay Beşinci Dairesi'nce işin gereği düşünüldü:

Meselenin mahiyetine ve davanın tasvir şekline göre, yürütmenin durdurulması hakkındaki talebin reddine ve tebligatın ikmaline 28.11.1970 tarihinde oybirliği ile karar verildi.

Başkan	Üye	Üye
Sait Köksal	Aydın Tuncay	Sıtkı Gökalp
Üye	Üye	
Fethi Tansuk	Şerafettin Özbek	

c) ` **Rektörlüğün Savunması**

Rektörlüğün bu davada kendini savunmak için Danıştay'a gönderdiği savunma dilekçesi şöyledir:

Belge 77

Dosya No: 970/7183

**“ERZURUM VALİLİĞİ VASITASI İLE
DANIŞTAY 5. DAİRE BAŞKANLIĞINA:
ANKARA**

DAVACI : **İsmail Beşikçi**-Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Asistanı, Erzurum.

DAVALI : 1. Atatürk Üniversitesi Rektörlüğü, Erzurum.
2. Milli Eğitim Bakanlığı - Ankara.

DAVA : Yıllık izin isteğinin reddine dair kararın iptali.

TEBLİĞ TARİHİ : 27.11.1970

CEVAP TARİHİ : 26.12.1970

CEVAPLARIMIZ: 1. - Davacının yüksek başkanlığınızda açmış olduğu iptal davası ile ilgili iddiaları tetkik edilmiştir.

Davacı **İsmail Beşikçi**, Üniversitemiz Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Asistanıdır. Üniversitemiz 1970-1971 ders yılına 1970 senesinin Ekim ayından itibaren girmiş durumdadır. Her ne kadar fiilen dersler 5 Kasım'da başlamış ise de 1 Ekimden itibaren ikmâl imtihanları başlamıştır. Davacı **İsmail Beşikçi**, Fen-Edebiyat Fakültesi'nde asistan olmakla, öğretim üye yardımcısı durumunda bir eleman olduğundan gerek ikmâl imtihanları sırasında ve gerekse tedrisat sırasında öğretim üyesine yardımcılık görevini ifa etmek mecburiyetindedir. Bu itibarla, **İsmail Beşikçi**'nin tedrisat başında daha doğrusu ikmâl imtihanları başladıktan beri fakültesinde aktif görevi başlamış demektir.

788 sayılı Memurin Kanunu'nun 78. maddesine göre muavinler, izinlerini tatil aylarında kullanacaklarına göre ve davacı da bir öğretmen olması hasebile tedrisat sırasında izin talep etmesi, belirtilen kanuna aykırı olduğundan adı geçen izin talebi evvelemirde kanunun amir hükmü karşısında kabul edilmemiştir.

Diğer taraftan kamu hizmetinde çalışan memurların izin istediklerinin, amirin uygun göreceği bir zamanda yerine getirileceği de keza kanunların amir hükmü iktizasındandır. Her ne kadar davacı, bağlı bulunduğu bölüm ve dekanlık, izinli ayrılmasını teklif etmiş ise de üniversitenin yetkili amiri olması hasebi ile rektörlüğümüz, adı geçenin tedrisat sırasında izinli ayrılmasını sakıncalı görmüş ve bu talebi kanuni yetkilerine müsteniden reddetmiştir.

2 - Davacı, kanunun tanzim etmiş olduğu bu kadar açık ve sarıh bir durumu yüksek huzurlarınıza fuzuli kıymetli zamanlarınızı alması, kendisinin ne derece haksız ve kanunlara riayetsizliğini göstermeğe-kâfi bir sebeptir.

Davacı, açmış olduğu dava dilekçesinde lüzumsuz ve dava ile herhangi bir alâkası ve ilgisi olmayan başka durumları anlatmış ve hilâfı hakikat beyanda bulunmuştur. Üniversite rektörlüğü olarak, evvelemirde üniversitenin öğretim, araştırma ve yayım faaliyetlerini yürütmek en büyük hedef ve gayemizdir. Bu faaliyetlerden, üniversite mensubu olan herkesin kendisine düşen görevi yapması lâzımdır. Bin kişiye yakın öğretim üye ve yardımcısını sinesinde toplayan üniversitemiz mensupları içinde rektörün kasti-mahsusla bir asistanla uğraşması düşünülemez. Daha doğrusu rektörün bu nevi şeyleri yapmaya ne vakti ne de durumu müsait değildir. Kaldı ki davacı ile rektörümüzün herhangi bir şahşı husumeti dahi yoktur. Esasen davacı ile rektörümüz, herhangi bir konuda muhatap dahi olmamıştır. Bu itibarla davacının sudan sebepler ileri sürerek kıymetli vakitlerimizi alması ve yüksek makamınızı işgal etmesi kendisinin ne derece suiniyetli olduğunu göstermeye yeter bir delildir, sanırım. Netice olarak iddia ettiği hususların dava ile ve hakikatle bir ilgisinin olmadığını da belirtmek isterim.

NETİCE VE TALEP

Yukarıda arz ve izah edilen sebeplerle yüksek mahkemenizin resen nazara alacağı sair sebepler karşısında haksız ve kanunsuz olarak açılmış bulunan işbu davanın ve yürütmeyi durdurma talebinin reddi ile bilumum masrafların davacı üzerinde bırakılmasına karar ittihaz buyurulmasını arz ve talep ederim.

REKTÖR V.
Prof. Dr. Ergun SABAR”

d) Milli Eğitim Bakanlığı'nın Cevabı

Davalılardan biri olan Milli Eğitim Bakanlığı'nın cevabı ise şöyledir:

Belge 78

**“T.C.
MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI
Hukuk Müşavirliği**

Ankara
29 Ocak 1971

Sayı : 200.11/22405-579
Konu : Birinci Savunma
Layihası Hk.
Davacı : **İsmail Beşikçi** Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat
Fakültesi Asistanı.
Davalı : 1. Atatürk Üniversitesi Rektörlüğü - Erzurum.
2. Milli Eğitim Bakanlığı
Dairesi : 5
Dosya No : 970/7183
Genel
Evrak No : 17682

Tebliğin Özeti :

Davacının yıllık izin isteğinin reddine dair, Atatürk Üniversitesi Rektörlüğü'nün 4.11.1970 tarih ve 266.4/5529 sayılı yazısının iptali talebiyle açılan davaya karşı birinci savunma lâyihamızın verilmesinden ibarettir.

Olayın izahı ve Savunmamız:

1 - Davacı, Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyoloji asistanıdır. Bir dilekçe ile 1970 yılında kullanmak üzere izin istemiştir. Coğrafya Bölümü Başkanlığı, davacının yıllık izne ayrılmasında bir sakınca olmadığını bildirmiş ise de bu izin isteği, imtihanların yapıldığı, eğitimin başladığı zamana rasladığından üniversite rektörlüğüne sakıncalı görülmüş ve talep reddedilmiştir.

2- Dava dilekçesinde de belirtildiği gibi davacı Kasım ayında, izin isteğinde bulunmuştur. Halbuki imtihanlar 1 Ekimde, dersler de 5 Kasımda başlamış bulunmaktadır. Fen-Edebiyat Fakültesinde asistan olan davacı aynı zamanda öğretim üyesi yardımcısıdır. Bu sebeple hem imtihanlarda bulunmak ve hem de ders okutmakla görevlidir. Davacının izin isteği sırasında bu suretle aktif göreve başlamış bulunmaktadır.

3- Gerek 788 sayılı Kanunun 78. maddesi ve gerekse 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 103. maddesi memurların izinlerini, görevlerini aksatmayacak şekilde kullanmaları gerektiğini belirtmektedir. Öğretmen olan davacının tedrisat sırasında izinli ayrılması, görevini aksatacağından, kanunun yukarıda belirtilen amir hükümleri karşısında davacının izin talebi kabul edilmemiştir. Nitekim mezkûr 103. maddenin 3. fıkrası, öğretmenlere yaz tatili ve mazeret izinleri dışında, ayrıca yıllık izin verilemeyeceğini açıkça belirtmiştir.

4- Diğer taraftan kamu hizmetinde çalışan memurların, izin istekleri, amirin uygun gördüğü bir zamanda yerine getirilmesi de kanunların amir hükümleri iktizasındandır. Her ne kadar davacının bağlı bulunduğu bölüm dekanı, davacının izinli ayrılmasını uygun görmüş ise de, Üniversitenin yetkili amiri olan rektörlük, davacının imtihan ve tedrisat sırasında izinli ayrılmasını sakıncalı görmüş ve bu talebi kanun yetkisine müsteniden reddetmiştir.

Maruz sebeplere binaen haksız açılan davanın reddine, harç ve masrafların davacıya tahmiline karar verilmesini saygı ile arz ve talep ederim.

Milli Eğitim Bakan V.
M. Sıtkı Bilmen
Müsteşar Muavini"

**e) A.Ü. Rektörlüğü'nün ve Milli Eğitim
Bakanlığı'nın Savunmalarına Verilen Cevap**

Atatürk Üniversitesi Rektörlüğü ve Milli Eğitim Bakanlığı'nın savunmalarına aynı dilekçe üzerinde cevap verilmiştir. Bu dilekçe aynen şöyledir. **(Bu dilekçe, Erzurum İli İl İdare Kurulu 24.2.1971 gün ve 114 sayılı yazısı ile Danıştay Başkanlığı'na gönderilmiştir.)**

Genel Evrak No: 17682**Dosya No.: 1970/7183****“ERZURUM VALİLİĞİ ELİYLE****DANIŞTAY 5. DAİRE BAŞKANLIĞI'NA:**

DAVACI : İsmail Beşikçi, Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Asistanı - Erzurum.

DAVALI : 1. Atatürk Üniversitesi Rektörlüğü - Erzurum.
2. Milli Eğitim Bakanlığı - Ankara.

KONU : Davalıların cevaplarına cevaplarımızdır.

SÜRE : Atatürk Üniversitesi Rektörlüğü'nün 26.12.1970 tarihli cevabı 27.1.1971 tarihinde tebellüğ edilmiştir.

Milli Eğitim Bakanlığı'nın 29 Ocak 1971 tarih ve 200.11/22405-579 sayılı ve birinci savunma layihası Hk. konulu yazısı 11.2.1971 tarihinde tebellüğ edilmiştir.

CEVAPLAR:**A. REKTÖRLÜĞÜN CEVAPLARINA CEVAPLARIMIZ:**

1. Rektörlük, eğitim başladığı için yıllık izin verilmedi demektedir. Buna karşı cevaplarımız şunlardır:

a) Üniversitelerde eğitim ve öğretimin gerektiğini takdir eden birinci derecede bölüm başkanlığı, daha sonra dekanlıktır. Fakülte-lerdeki eğitimin gereklerini rektörün tayin etmesi maddeten imkân-sızdır. Bölüm başkanı ve dekan bir yıllık izin isteğini kabul edince rektör bu işlemi onaylamak durumundadır. Onaylamamışsa izin isteyene karşı ard niyeti vardır.

Rektör 'davacı İsmail Beşikçi, Fen-Edebiyat Fakültesi'nde asistan olmakla öğretim üye yardımcısı durumunda bir eleman olduğundan gerek ikmâl imtihanları sırasında gerek tedrisat sırasında öğretim üyesine yardımcılık görevi ifa etmek zorundadır' diyor. Görüldüğü gibi öğretimin esas gereklerini takdir eden bölüm başkanlığı ve dekanlık, yıllık izin isteğine 'evet' diyor, rektör ise 'hayır.' Eğer öğretimde görevim olsaydı, zaten bölüm başkanı, dekanlığa bile kalmadan izin isteğimi reddedebilirdi. Bunun ötesinde rektörün, bölüm başkanını ve dekanın izni olmadan herhangi bir asistanı kendi

istediği yerde çalıştırma ve angarya yükleme yetkisi yoktur. Öte yandan **Bıykoğlu**'nun sandığı gibi öğretim üyesi yardımcısı değil, öğretim yardımcısıdır. 4936 sayılı Üniversiteler Kanunu'nun 4. Bölümü 'Öğretim Yardımcıları' ile ilgilidir. **Bıykoğlu** veya onun vekili olan kişinin sandığı gibi öğretim üyesi yardımcılar ile ilgili, değil. Bu bakımdan aynı kanunun 33, 45. gibi maddelerinde hep 'öğretim yardımcısı' tabiri geçmektedir. Öğretim üyesi yardımcısı değil. Dolayısıyla asistanlar öğretim üyesinin değil, öğretimin yardımcısıdır. Görevi profesörün paltosunu, çantasını taşımak, tebeşir taşıyıp tah-tasını silmek, çeşitli ayak işlerini yaparak ve ona yordakçılık ederek üstad olmaya çalışmak değil, haysiyetli bir şekilde öğretime yardımcı olmaktır. **Bıykoğlu**, kanunun objektif deyimlerini bile kendi arzusu-na göre anlayıp öğretim üyelerine yordakçılık eden uşak asistan-lar tahayyül edebilir. Bu bizi hiç bağlamaz. Ama onun bu kadar açık bir deymi kendi arzusuna göre değerlendirmesi yine art niyetini ve küçük endişelerini gösterir.

b) Rektörlük, yıllık izni eğitim devresi başladığı için engelledim, diyor. Bu, yıllık izin eğitimin yapılmadığı yaz aylarında kullanılır, an-lamina gelmektedir. Olaylara soyut bir açıdan bakınca bu doğru ge-lebilir. Halbuki benim, yaz aylarında yıllık iznimi kullanamamamın ve Kasım ayında istemek zorunda kalmamın temel nedeni davalı idaredir. Esas dava dilekçemin İPTAL NEDENLERİ bölümünün 1-b şikkında da belirttiğim gibi davalı idare, Danıştay'ın, kendi kanunsuz işlemi hakkında, 6.8.1970 tarihinde verdiği yürütmenin durdurul-ması kararını ancak 12.10.1970 tarihinde yani 69 gün sonra uygu-lamıştır. Yürütmenin durdurulması kararı uygulanmadan, elbetteki yıllık izin istenemez. Görüldüğü gibi yıllık iznin Kasım ayında isten-mesine davalı idare kendiliğinden sebep olmaktadır.

Herhangi bir idarenin, Danıştay'ın verdiği yürütmenin durdurul-ması kararlarını uygulamama veya kendi istediği zaman uygulama yetkisi var mıdır? Danıştay'ın bu konuya özellikle dikkat etmesi ge-rekir.

Davalı idare, hem usulsüz, kanunsuz ve keyfi bir işlemle beni görevimden uzaklaştırmış hem de Danıştay'ın bu konuda verdiği yürütmenin durdurulması kararını hiçe sayarak uygulamamış ve uzun süre göreve devam etmemi engellemiştir. Şimdi de eğitim başladı, gerekçesiyle, benim en tabii hakkım olan yıllık iznimi kul-lanmama engel olmaktadır. Davalı idare, usulsüz, kanunsuz ve keyfi olarak göreve son verme işlemini yapmamış olsaydı veya ya-

pılmış olsa bile Danıştay'ın yürütmenin durdurulması kararını zamanında uygulaysaydı, ben iznimi yaz aylarında, yani eğitimin yapılmadığı aylarda kullanabilirdim. Yıllık iznimi Kasım ayında kullanmak zorunda kalmamın esas sebebi davalı idaredir. Bu bakımdan, eğitim başladı, gerekçesiyle iznimin engellenmesi, objektif olaylar açısından bakıldığında zaman demagojiden öte bir anlam taşımaz.

c) Öte yandan yine rektörlük, aktif olarak eğitim başlamıştır, **Beşikçi'nin de öğretim (Bıyıkoglu'nun anlayışıyla öğretim üyesi) yardımcılığı görevi vardır, onun için yıllık izin isteği reddedilmiştir, diyor. Halbuki esas dava, dilekçemin iptal NEDENLERİ 2. şıkkında açıkladığım gibi, eğitimle ilgili yetkilerim 21.9.1968 tarihinde sözlü bir emirle elimden alınmıştır. Ve bunu rektör, adı geçen davada (Danıştay 5. Dairesi, Esas No. 1970/4963) Danıştay'a yaptığı bir savunmada (Atatürk Üniversitesi Rektörlüğü, 28.8.1970 tarih ve 266.4/3991 sayılı yazı, Esas Hakkında Savunma, kısmı, md. 3.) ıkrar etmiştir.**

Görüldüğü gibi rektör Danıştay'da kendini savunurken, yerine ve zamanına göre, benim derse gönderilmediğimi, bu bakımdan ihraç edilmemenin normal olduğunu öne sürüyor, yerine ve zamanına göre de (bu davada olduğu gibi) eğitim başladı, öğretime yardım etmesi gerekir, bu bakımdan yıllık izni verilmedi, diyor. Bu büyük bir çelişkidir. Bu çelişkinin temel nedeni, rektörün ard niyetinden, maksadının bozuk olmasından ve küçük endişelerinden başka bir şey değildir.

d) Bütün bunların ötesinde rektörlük -eğitim ve öğretim hakkı benim gibi elinden alınmış değil- bizzat eğitim yapan bazı kişilere Kasım ayında ve daha sonra, yıllık izin ve daha başka çeşitli izinler verilmiştir. Bu rektörün ayrıcalıklı bir politika uyguladığını, kendi görüş ve kanaatlarına uygun olan kişilere, yıllık izin, her türlü izin verdiği, uymayanlara ise vermediğini gösterir. Bu konudaki işlemler üniversitenin, yıllık izinlerle ilgili işlemleri tetkik edilerek görülebilir.

2. Rektörlük cevabında, 'Davacı kanunun tanzim etmiş olduğu bu kadar açık ve sarıh bir durumu yüksek huzurlarınıza fuzuli kıymetli zamanlarınızı alması kendisinin ne derece haksız ve kanunlara riayetsizliğini göstermeye kâfi sebeptir' diyerek Danıştay'a 'yağcılık' yapmaktadır. Kendi kanunsuzluklarını, keyfiliklerini ve objektif gerçekleri yağcılık yaparak gizleyebileceğini sanmaktadır. Halbuki yukarıdan beri yaptığımız açıklamalar, hiçbir demagojiye yer verme-

den, kimin kanunlara riayetsiz olduğunu açıkça ortaya koymaktadır. Danıştay kararlarını uygulamayan, savsaklamaya çalışan ve asistanın üç ay maaş almasına engel olan bir rektörün karşı tarafı, kanunlara riayetsizlikle suçlaması, onun objektif gerçekleri bir tarafa iterek demagoji batağında çırpındığını gösterir. Halbuki bilimsel bir zihniyet, her türlü demagojiden sıyrılarak, objektif gerçekleri görmezlik etmemeli, olayları kendi arzusunun göre değiştirmemeli, yalan söylememeli, dürüst olmalıdır.

Yine rektörlük cevabının 2. kısmında, 'davacı açmış olduğu dava dilekçesinde lüzumsuz ve dava ile herhangi bir alâkası ve ilgisi olmayan başka durumları anlatmış ve hilafı hakikat beyanda bulunmuştur' diyerek yine demagoji yapmakta, objektif gerçekleri bir tarafa itmekte ve yalan söylemektedir. Bir kere davalı idarenin, maksadının bozukluğunu göstermek bakımından çeşitli objektif olayları sıralamak en büyük hakkıdır. Öte yandan **Bıykoğlu**'nun veya ona vekâlet eden kişinin sandığı gibi anlatılan iki olay 'hilâfi hakikat' ve olaylarla ilgisiz değil, tersine, son derece sıkı bir şekilde ilgili ve gerçektir. Hattâ yeni olay yani yıllık iznin reddedilmesi olayı ötekilerin bir sonucudur. Her şey, **Bıykoğlu**'nun, 22.7.1970 tarihinde kanunsuz ve keyfi bir işlemle, beni üniversiteden uzaklaştırmasıyla başlar. Bütün kötülüklerin, kanunsuzlukların ve keyfiliklerin, giderek idari yargıya konu olan işlemlerin kaynağı bu olaydır. Rektörün, olmuş olayları olmamış gibi göstermeye, objektif olayları değiştirerek yalan söylemeye çalışması, onun ard niyetini ve bozuk maksadını bir kere daha ortaya koymaktadır.

B. MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞININ CEVAPLARINA CEVAPLARIMIZ

Davalı Milli Eğitim Bakanlığı, Davalı rektörlüğün cevabının 1. şikkini 4 ayrı madde halinde yazarak kendini savunmuştur. Rektörlüğün cevaplarına verdiğimiz cevapların 1. şikkinde bu hususlara da ayrı ayrı cevap verildiği için, bu kısımda ayrıca tekrarlamayı lüzumsuz görüyoruz. Yalnız önemli olan şu iki noktanın belirtilmesinde fayda vardır.

Atatürk Üniversitesi özerk olmayıp Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlıdır. Dolayısıyla Atatürk Üniversitesi rektörü, olsa olsa Milli Eğitim Bakanlığı'nın yüksek dereceli bir memuru olabilir. Bu durumda:

a) Rektörün yıllık iznini engelleyen işlemini onaylayan Milli Eği-

tim Bakanlığı, bir bakanlık memuru olan rektörün Danıştay kararlarını uygulayıp uygulamadığını, keyfiliklerini ve kanunsuzluklarını neden denetlememiştir?

b) Yıllık iznin Kasım ayında istenmesinin birinci nedenin Bakanlık görevlisi rektörün kusurundan doğduğunu Milli Eğitim Bakanlığı neden görmemiş, denetlememiştir?

Danıştay'ın bu konular üzerinde de durması gerekir.

SONUÇ: Sunulan gerekçelerle davamızın kabulüne, davalıların verdiği cevapların reddine, masraf ve öteki giderlerin davalılara yükletilmesine karar verilmesini saygı ile dilerim.

24.2.1971

İsmail Beşikçi"

9) Karar

Yıllık iznin kullanılmasının reddi ile ilgili davada da Danıştay kararını 12 Mart 1971'den sonra vermiştir. İleride bu kararda ilgili yerde verilecektir.

X. SİYASAL BİLGİLER FAKÜLTESİ'NE GEÇİŞ

Yukarıdaki belgelerden açıkça görüldüğü gibi Atatürk Üniversitesi yöneticileriyle çelişkiler gün geçtikçe artıyor, bu ise bilimsel çalışma olanaklarını geniş ölçüde kısıtlıyordu. O arada Siyasal Bilgiler Fakültesinde Sosyoloji Asistanlığı sınavı açıldı. Sınavı kazanan Beşikçi, 1971 yılı Mart ayının sonunda Siyasal Bilgiler Fakültesi Sosyoloji Asistanlığına tayin edildi.

XI. TUTUKLAMA

24 Haziran 1971 tarihinde, Sıkıyönetim Yetkilileri, Beşikçi'yi Siyasal Bilgiler Fakültesi'ndeki çalışma odasından alarak önce Ankara Sıkıyönetim ve emniyet makamlarına, sonra da Diyarbakır'a götürdüler. Daha sonra Diyarbakır-Sürt İlleri Sıkıyönetim Komutanlığı askeri mahkemesinde uzun bir dönem yargılaması yapıldı.

Bundan sonraki bölümde yargılama safhası verilecektir.

12 MART 1971'DEN SONRA (DİYARBAKIR DURUŞMALARI)

KISIM - I İLK TAHKİKAT

I. DAVANIN MUHBİRLERİ

Sıkıyönetim ilân edildikten sonra, farklı politik ve ideolojik görüşü benimseyen kişiler, Atatürk Üniversitesi yöneticisi, **İ. Beşikçi**'yi Ankara ve İstanbul Sıkıyönetim Komutanlıklarına, bu arada Diyarbakır-Siirt İlleri Sıkıyönetim Komutanlığı'na, bazen toplu halde, bazen de teker teker ihbar etmişlerdir. Bu ihbarların özellikle İsrail Başkonsolosu Elrom'un kaçırılmasıyla yayınlanan hükümet bildirisinden sonra yoğunlaşması ilgi çekici bir noktadır. Hükümetin, sözü geçen bildirisinde "... konsolos en kısa bir zamanda bırakılmadığı takdirde, gizli örgütlerle uzak yakın ilişkisi bulunanların, gençleri kışkırtan ve onları kanunsuz hareketlere teşvik edenlerin derhal yakalanarak gözaltına alınacakları..." bildiriliyordu. Ayrıca adam kaçıranlar, bunlara yardım ve yataklık edenlerle, bildikleri halde söylemeyenler için idam cezasını öngören bir kanun çıkarılacaktı. Konsolos serbest bırakılmayıp öldürüldüğü takdirde bu kanun makabline teşmil edilecekti. Sayın muhbir vatandaşların hükümete yardımcı olmaları ve hükümet güçleriyle işbirliği yapmaları isteniyordu.

Bu ihbarların Başlıcaları Şunlardır:

1. Dekan Prof. Dr. Turhan Tufan YÜCE ve Arkadaşlarının İhbarı

Prof. Dr. Turhan Tufan Yüce, istinabe yolu ile alınan ifadesinde şöyle demektedir:

“... Halis bir vazife hissi ile **Beşikçi**'nin yazılarından en önemli olanlarından birkaç örnek topladım. Bunların fotokopilerini aldım. Ve umumi deyimle vatan ihaneti mahiyetlerini belirten bir dilekçe tanzim ettim. Dilekçenin daha etkili olmasını sağlamak için birçok öğretim üyesi arkadaşlarımdan dilekçeleri imzalamalarını rica ettim. Arkadaşlarım imzaladılar. Dilekçeyi fotokopileriyle birlikte Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı'na gönderdim. Ayrıca hain saydığım bu sarnığın, takipsiz kalma ihtimalini büsbütün önlemek için yine suç teşkil eden yazılarının fotokopilerini aldım. Yazıların yayınlandığı organların tarih ve numarasını kaydettim. Yazıların suç teşkil eden mahiyetini kısaca belirtici bir dilekçe ile bunları da İstanbul Örfi İdare Komutanlığı'na adımla, imzamlı gönderdim...”

Belge 80-81

Yukarıdaki ifadeye uygun olarak,

Prof. Dr. Turhan Tufan Yüce,	İşletme Fakültesi Dekanı
Prof. Dr. Ahmet Kurt,	Ziraat Fakültesi Dekanı
Dr. Orhan Okay,	Fen-Edebiyat Fakültesi Asistanı
Dr. Celâl Cihangiroğlu,	İşletme Fakültesi Asistanı
Dr. Hüseyin Ayan,	Fen-Edebiyat Fakültesi Asistanı
İbrahim Erol Kozak,	İşletme Fakültesi Asistanı
Mehmet Eyüboğlu,	İşletme Fakültesi öğretim görevli-

si'nden meydana gelen bir grup, 19 Mayıs 1971 tarihinde Ankara ve İstanbul Sıkıyönetim Komutanlıkları'na ihbarda bulunuyorlar. İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı'na yazılan yazı doğrudan doğruya Orgeneral Faik Türein'e yazılmıştır. (**Duruşma tutanakları, s. 93**)

2. Asistan Dr. Celâl CİHANGİROĞLU'nun İhbarı

Belge 82

Dr. Celâl Cihangiroğlu, Fen-Edebiyat Fakültesi Asistanı **Naci Gürşin**'in gözaltına alınması ile ilgili olarak, Diyarbakır-Siirt İlleri Sıkıyönetim Komutanı **Korgeneral Suat Ak-tulga**'ya yazdığı bir teşekkür yazısında, “... bu kişinin akıl hocası **Beşikçi**'dir...” diyerek ihbarını yenilemektedir.

3. Doç. Dr. Orhan TÜRKDOĞAN'ın İhbarı

Belge 83

Doç. Dr. Orhan Türkdoğan, 6.6.1971 tarihinde Başbakan Siyasi ve İdari İşler Yardımcısı **Sadi Koçaş'a** ihbar etmiştir. Daha önce ve sonra çeşitli sıkıyönetim komutanlıklarına da ihbar etmiştir. Bu arada **Sadi Koçaş'a** yazdığı mektupta, **Prof. Dr. Turhan Tufan Yüce'yi** ve **Prof. Dr. Kemal Bıyıkoglu'nu** da, nurcularla işbirliği yaptığı gerekçesi ile ihbar ediyor.

Kendisi ise şöyle demektedir:

"... Bu konuda Başbakan Yardımcısı **Sadi Koçaş'a** ve sıkıyönetim savcılığına da **Kemal Bıyıkoglu** ve **Turhan Tufan Yüce'yi** sanık hakkında tahkikat açtırmadıkları için şikâyet babında mektuplar yazmıştır..." (Tutanak, s. 50, 93)

4. Rektör Prof. Dr. Kemal BıYIKOĞLU'nun İhbarı

Belge 84

Rektör **Prof. Dr. Kemal Bıyıkoglu**, sıkıyönetim ilân edildikten sonra çeşitli sıkıyönetim komutanlıklarına ihbar ve şikâyet mektupları yazmıştır.

"... Sıkıyönetim ilân olununca faaliyetlerinin yeniden gözden geçirilmesini temin bakımından durumu sıkıyönetim mercilerine duyurdum..." (Tutanak, s. 45)

Bu ihbarların ve şikâyetlerin hemen hemen hepsinde Birinci Bölümde sözü edilen (Belge 1-10, 23, 28-37, 42, 50-53) konular yer almaktadır. Bu arada, 1966-1967 ve 1967-1968 ders yılında, Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi'nde anlatılan derslerde komünizm ve Kürtçülük propagandası yapıldığı, bu iddiaları incelemek için tahkikat komisyonu kurulduğu ve tahkikat komisyonunun "... **Beşikçi** Marksist görüşle bir kişidir..." şeklinde bir sonuca vardığı... yukarıda sözü edilen belgelerle belirtilen bütün ayrıntılarıyla anlatılmaktadır. **Alikan Aşireti**, **Doğu Anadolu'nun Düzeni** gibi kitaplar yayınlandığı, bu yayınlar sonucu anayasa ihlâl edildiği için göreve son verildiği, yürütmenin durdurulması

k kararını veren Danıştay'ın anarşik ve bölücü tutumları desteklediğı yine, uzun uzun anlatılmaktadır. **Folklor** **Doğru** isimli dergide yayınlanan yazıda, İstanbul Teknik Üniversitesi Fikir Kulübü'ne gönderilen mektupta, **Ant** Dergisinde yayınlanan **Doğru Anadolu'da Geri Kalmışlığın Oluşumu**, isimli yazıda yine aynı konuların işlendiğı ÜNAS'ın faal bir elemanı olunduğı belirtilmekte ve yazılardan örnekler verilmektedir.

Göröldüğü gibi muhbirlerin ihbar ve şikâyetlerine temel yaptıkları konular 1966-1967 ve 1968-1969 ders yılı dönemlerinde derste anlatılan konular ve ondan sonra yayınlanan kitap ve makaleler ve bazı mektuplardır. Bu mektupların muhbirlerin eline nasıl geçtiğı konusu üzerinde ileride, özellikle savunma kısmında durulacaktır. Öte yandan muhbirlerin ihbar ve şikâyetlerini neden adli organlara yapmadıkları, sıkıyönetimi fırsat bildikleri yine üzerinde durulmaya değer bir noktadır.

Bu açıklamalardan sonra bu davanın muhbirlerini şu şekilde sıralayabiliriz:

Muhbir, **Rektör Prof. Dr. Kemal Bıykoğlu**

Muhbir, **Dekan Prof. Dr. Turhan Tufan Yüce** İşletme Faköltesi

Muhbir, **Dekan Prof. Dr. Ahmet Kurt** Ziraat Faköltesi

Muhbir, **Doç. Dr. Orhan Türkdogan** İşletme Faköltesi

Muhbir **Dr. Orhan Okay** F.E. Faköltesi

Muhbir, **Dr. Celâl Cihangiroğlu** İşletme Faköltesi

Muhbir, **Dr. Hüseyin Ayan** F.E. Faköltesi

Muhbir, **İbrahim Erol Kozak** İşletme Faköltesi

Muhbir, **Mehmet Eyüboğlu** İşletme Faköltesi

(Not: Bu kısım, 28 Temmuz 1972 tarihli ve ileride verilecek olan savunma dilekçesinin 26-28 sayfeleri arasından alınmıştır.)

II. GİYABI TUTUKLAMA

Bu ihbar ve şikâyetler üzerine, Diyarbakır-Siirt İlleri Sıkıyönetim Komutanlığı Askeri Mahkemesi giyabi tutuklama kararı almış. Bu durum 24 Haziran 1971'de Diyarbakır'da bildirildi. Ve yine mahkemece, giyabi tutuklama kararı vica-hiye çevrildi.

III. ASKERİ SAVCI TARAFINDAN ALINAN İFADE

Belge 85

Bütün bu ihbar ve iddialardan sonra As. Savcı 28 Haziran 1971 günü aldığı ifadede, sadece, **Ant** Dergisinde yayınlanan (Sayı 10, Şubat 1971) **Doğu Anadolu'da Geri Bırakılmışlığın Oluşumu** ile ilgili sorular sormuştur. Bu yazı ile ilgili olarak iki saati aşkın bir sorgu yapılmıştır. Doğal olarak yazı ve yazıdaki düşünceler savunulmuştur. Bu arada, bazı muhbirlerin iddia ettikleri şekilde bazı öğrenci eylemleri ile ilgili olarak herhangi bir soru sorulmamıştır. Bu sorguda, genel olarak, "Kürt halkının nesnel bir gerçek olarak varlığı" üzerinde durulmuştur. Buna bağlı olarak da, "Kürt halkının nesnel varlığının, dilinin ve kültürünün yok sayılmasının, anayasal demokratik haklarının gasp edilmesinin bir gereği olamayacağı" konusu üzerinde durulmuştur.

IV. İDDİANAME

Askeri savcı tarafından hazırlanan ve davanın temelini teşkil eden iddianame aynen şöyledir:

Belge 86

**"DİYARBAKIR - SİİRT İLLERİ SIKIYÖNETİM KOMUTANLIĞI
T.C.**

**MAHKEMESİ ASKERİ SAVCILIĞI
DİYARBAKIR**

22.7.1971

Evrak No : 1971/230

Esas No : 1971/104

Karar No : 1971/70

İDDİANAME :

Suç : Sosyal bir sınıfın diğer sosyal sınıflar üzerinde tahakkümünü tesis etmek, sosyal bir sınıfı ortadan kaldırmak ve anayasanın ta-

nıldığı kamu haklarını ırk mülâhazası ile kaldırmaya hedef tutan ve milli duyguları yok etmek için propaganda yapmak.

Suç tarihi : 1967 - 1971 arası

Sanık : **İsmail Beşikçi, Hüsnü** oğlu, 1939 doğ. İskilip-Hacipiri Mah. No: 4'de nüfusa kayıtlı, Ankara-Cebeci Siyasal Bilgiler Fakültesi Asistan lojmanları No: 8 de oturur. Siyasal Bilgiler Fakültesi'nde Sosyoloji asistanı. Halen Diyarbakır Sıkıyönetim Tutukevi'nde tutuklu.

Nezaret tarihi : 24.6.1971 - 26.6.1971 arası

Tutuklama tarihi : 26.6.1971

Yukarıda suçları ve kimliği yazılı sanık hakkındaki soruşturma evrakı incelendi:

1. Dosyada mevcut deliller arasında bulunan ve TCK'nun 142/3. maddesinde öngörülen suç unsurlarını kapsadığı ve sanık tarafından yazıldığı bildirilen 19.2.1971 tarihli (**Folkloru Doğru**) dergisinin 32. sayfasında yayınlanan (Bizden-Sizden) başlıklı yazı ve Şubat 1971 tarihli **ANT** dergisinde yayınlanan (**Doğu Anadolu'da Geri Kalmışlığın Oluşumu**) başlıklı makale ile ilgili olarak (Bizden-Sizden) başlıklı yazıdan dolayı İstanbul Basın Savcılığınca, Basın Kanununun 35. maddesi uyarınca 11.2.1971 günlü ve 1971/20 hz. sayılı takipsizlik kararı verildiği, (**Doğu Anadolu'da Geri Bırakılmışlığın Oluşumu**) başlıklı makalesi nedeni ile de sanık hakkında TCK'nun 142/3. maddesini ihlâlden ötürü 25.5.1971 gün ve 1971/176 hz. es. 1971/197 sayılı iddianame ile İstanbul Basın Asliye Ceza Mahkemesi'nde kamu davası açıldığı ve duruşmanın devam etmekte bulunduğu İstanbul C. Savcılığı Basın Bürosu'nun 6.7.1971 gün ve 1971/262 sayılı cevabi yazısından anlaşılmıştır.

2. Dosyada mevcut olup sanık hakkındaki iddialara esas teşkil eden ve yukarıda açıklanan basın yolu ile işlediği suçları dışında kalan eylemler iki grupta toplanmaktadır.

A. Sosyal bir sınıfın diğer sosyal sınıflar üzerinde tahakkümünü tesis etmek, sosyal bir sınıfı ortadan kaldırmak için propaganda yapmak,

B. Anayasanın tanıdığı kamu haklarını ırk mülâhazası ile kaldır-

mayı hedef tutan ve milli duyguları yok etmek için propaganda yapmak.

A. Sosyal bir sınıfın diğer sosyal sınıflar üzerinde tahakkümünü tesis etmek, sosyal bir sınıfı ortadan kaldırmak için propaganda yapmakla ilgili sanığın eylemleri aşağıda gösterilmiştir:

Suç dosyasında bulunan tanık ifadeleri, Atatürk Üniversitesi Tahkikat Komisyonu ve MİT raporları, haberleşme belgeleri, **Doğu Mitinglerinin Analizi** araştırma yazısı ve sair resmi yazı ve belgelerin incelenmesinden anlaşıldığına göre:

a) Aşırı sol faaliyetlerine 1967 yılında başlamış olan sanık, Erzurum Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Kürsüsünde Dr. Asistan olarak öğretim görevini yaparken, 1968/Ocak ayında dersi sırasında sorulan bir soru üzerine:

'... **Lenin** ihtilali ile proletarya burjuva galebe çalmıştır. Bununla beraber çok geçmeden bir burjuva sınıfı doğmuştur. Bu hal idare edilmenin kaçınılmaz neticesidir. Daima idare eden farklı olacaktır' demek suretiyle sosyal bir sınıfın diğer sosyal sınıflar üzerinde tahakkümünü tesis etmek için propaganda yapmıştır.

b) 16 Ocak 1970 günü ÜNAS Erzurum Şubesi'nin açık oturumunda 'Üniversite reformunun sınıfsal gerçekleri saptadığına, sömürü düzeni, değişik sınıf kavramı gün ışığına çıkmadıkça alt yapıdaki bazı programlar halledilmekdikçe üniversite reformunun yapılamayacağını, sınıf sorununu açıklamanın üst kademelerin çıkarına dokunacağını' söylemek suretiyle aynı nitelikte propaganda yapmıştır.

c) Sanık 1968 yılında Erzurum Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Kürsüsünde Dr. Asistan olarak öğretim görevini yaparken derslerine konu ile doğrudan doğruya ilgili ve gerekli olmayan aktüel siyasi unsurlar karıştırmış, bu arada öğrencilerine sorduğu imtihan soruları ile Marksist propaganda ve telkinlerde bulunmuştur.

Şöyle ki: 1968 yılında Fen-Edebiyat Fakültesi sömestre öğrencilerine ait son sosyoloji yazılı imtihanlarında, öğrencilere, (Baticılık gericiliktir sözünü toplumsal yönden açıklayınız, İleri Asya Geri Avrupa sözünü çağımızın sosyal akımlarını göz önünde bulundurarak açıklayınız) şeklinde sorular yöneltmek suretiyle batının kapitalist olduğu için geri ve doğu sosyalist olduğu için ileridir, yolunda fikirlerin telkinine çalışmış, doğudaki sosyalizmden de dolaylı olarak Rus-

ya-Kızıl Çin ve Kuzey Vietnam tipi komünizan sosyalizmi kastetmiştir.

Yine sanık, aynı dönemde yaptığı yazılı imtihanda öğrencilere (Kurtuluş savaşlarından başka hiçbir savaşa taraftar değilim) sözünü çağımızda az gelişmiş ülkelerle hakim ekonomilerin ekonomik ve politik ilişkileri yönünden açıklayınız, şeklinde soru sormak suretiyle kurtuluş savaşlarının emperyalistlere, Batı sömürücülerine karşı doğudaki fakir halkın, az gelişmiş toplumların ayaklanması esasına dayandığı fikrini öğrenciye telkin etmeye çalışmıştır.

d) Ayrıca derslerinde (**Asya Tipi Üretim Tarzı**) denilen bir ekonomik model ortaya atarak Marksizmin savunuculuğunu ve propagandasını yapmıştır.

e) Sanık, 1967 Aralık'ta bastırdığı (**Doğu Mitinglerinin Analizi**) adlı derlemesinde, ihtilalci sosyalizmin metotlarından söz etmek suretiyle aynı nitelikte propagandaya yer vermiş meselâ: - herhangi bir toplumda yapıyı şekillendiren esas faktör ekonomik olanlardır... Bu mülkiyet ilişkileri ve işbölümü ilişkileridir. Toplum içinde diğer sosyal müesseseler bunlara göre şekil alır- demek suretiyle Marksist propaganda yapmış ve sonuç itibarıyla bilimsel alan dışına taşmıştır.

B. Sanığın Anayasanın tanıdığı kamu haklarını ırk mülahazası ile kaldırmayı hedef tutan ve milli duyguları yok etmek için yaptığı propagandaya ilişkin eylemlerine gelince:

a) Sanık, İstanbul Teknik Üniversitesi Fikir Kulübü'ne gönderdiği 9 Aralık 1969 tarihli yazıda (...Türkiye'yi bütünleştirmek, hiçbir zaman Türkiye'yi türkleştirmek değildir... Türkiye'yi sadece Türk görmek emekçi halklarla emperyalizm arasındaki çelişkiyi halklar arasında bir çelişki gibi göstermeye çalışmak emperyalizmin işine yarar) demek suretiyle bölücü ve milli duyguları yok edici nitelikte propaganda yapmıştır.

b) Atatürk Üniversitesi'nde bulunduğu süre içinde aşırı solculuğun yanında Kürtçülüğü de savunmuş, ilmi çalışma maskesi altında Doğu Anadolu'nun birçok aşiretlerini gezerek, Kürtçülüğü onlara anlatmış ve Kürt sorununun varlığını açıklamak suretiyle ırk ayrımı güden propagandalar yapmıştır.

c) Ders teksirlerinin önsözünde '... Sosyolojik tahliller bakımından ele alınan bir grubun, Türk veya Kürt olması mühim değildir...

Yine sosyolojik bakımdan mühim olana herhangi bir grubun veya dilin tarihi evrimi şu veya bu gruplarla veya dillerle olan ilişkileri değil, Kürtçe veya Türkçe konuşan kimselerin farklı sosyal gruplar meydana getirmeleri ve her iki grup arasındaki sosyal hareketsizliğin azalmış olmasındandır...' demek (önsöz sh. 1) ve (**Doğu Mitinglerinin Analizi**) başlıklı derleme yazısında '... Bu bakımdan Türk-Kürt diye bir şey yoktur. Bu vatan toprağı üstünde herkes Türktür, deyip belirli bir sosyal gerçeğı saklayamazsınız, bu gerçek dildir...' (Sh. 2) demek suretiyle anayasanın tanıdığı kamu haklarını, ırk mülahazası ile kaldırmayı hedef tutan ve milli duyguları yok edici nitelikte propaganda yapmaktır.

3. SONUÇ:

Yukarıda etraflıca açıklandığı üzere sanığın muhtelif zamanlarda gerek TCK'nun 142/1 ve gerekse TCK'nun 142/3. md. hükmünü ihlâl ettiği anlaşıldığından eylemlerine uyan TCK'nun 142/1 ve TCK'nun 80, TCK'nun 142/3. maddesinin uygulanması ve duruşmanın Diyarbakır Sıkıyönetim Askeri Mahkemesi'nde yapılması iddia ve talep olunur. 22.7.1971

RAGIP AYCAN
Hakim Yarbay
Yr. As. Savcı"

KISIM -II **DURUŞMA**

I. ANAYASAYA AYKIRILIK, MAHKEMENİN GÖREVSİZLİĞİ, YETKİSİZLİĞİ İDDİALARI

Belge 87

Bu davanın duruşmasına 30 Temmuz 1971 tarihinde başlanmıştır. Sözü edilen tarihte yapılan duruşma sırasında, ilk olarak sıkıyönetim mahkemelerinin kuruluşunun anayasaya aykırılığı ileri sürülmüştür. Mahkeme bu iddiayı reddetmiş, sıkıyönetim mahkemelerinin kuruluşunun anayasaya aykırı olmadığına karar vermiştir.

Daha sonra, sıkıyönetim mahkemelerinin davaya bakmaya görevli olmadığı ileri sürülmüş, mahkemeye güvensizlik beyan edilmiştir. Mahkeme bu iddiaları da reddetmiş, davaya bakmaya görevli olduğuna karar vermiştir.

Daha sonra, Diyarbakır-Siirt İleri Sıkıyönetim Mahkemesi'nin bu davaya bakmaya yetkili olmadığı iddiası ileri sürülmüş, bu iddia da mahkeme tarafından reddedilmiştir. Mahkeme, davaya bakmaya kendisinin yetkili olduğuna karar vermiştir. (Tutanak, s. 1-7)

II. SORGU

Belge 88

Yukarıda sözü edilen 30 Temmuz 1971 tarihindeki duruşmada yapılan sorguda iddianamenin:

A. a) Kısmı ile İlgili Olarak

“... **Lenin** ihtilâli ile proletarya burjuvaya galebe çalmıştır. Bununla beraber çok geçmeden bir burjuva sınıfı doğmuştur. Bu hal idare edilmenin kaçınılmaz neticesidir. Daima idare eden farklı olacaktır” sözünün hiçbir anlamı ifade etmediğini, böyle anlamsız bir sözün söylenemeyeceği bildirilmiştir.

b), c), d), e) kısımlarında iddia edilen şeylerin ise sosyoloji biliminin ifadeleri olduğu, bunları söylemenin ve yazmanın suç olmayacağı ifade edilmiştir.

B. Kısmı ile İlgili Olarak ise

Türkiye'de Türk dilinden ayrı bir Kürt dili ve Türk kültüründen ayrı bir Kürt kültürünün bulunduğu ifade edilmiştir. Fakat Kürt halkının objektif varlığı reddedilerek en temel demokratik haklarının yani insan haklarının temelinde duran eşitlik hakkının gasp edildiği söylenmiştir. Kürt halkından ve Kürt kültüründen söz etmenin suç teşkil etmeyeceği, bunların da sosyoloji biliminin ifadeleri olduğu belirtilmiştir. (Tutanak, s. 7 vd.)

III. İSTİNABE YOLU İLE ALINAN İFADELER VE İFADELERLE İLGİLİ BAZI BELGELER

1. Muhbir Tanık Dekan Prof. Dr. Ahmet KURT

Belge 89

"... **İsmail Beşikçi**, fakültede ilk görevine başladığı sırada çok mazbut görünüyordu. Sessiz, çalışkan bir kişi olarak görünüyordu. Fakat sonradan muhiti tanıdığı için mi, yoksa zemini müsait bulduğu için mi, ideolojik mahiyette yazı ve makaleler yazmaya başlamıştı... **Doçent Türkdogan**'ın şikâyeti üzerine derslerde anlattıklarını, imtihanda sorduğu sualleri tahkik için kurulan komisyon 21.9.1968 tarihinde Fen-Edebiyat Fakültesi Dekanlığı'na bir rapor verdi... Bu raporda, **Beşikçi**, ders notlarında ve yazılarında marksist bir görüşten hareket etmektedir, şeklinde bir ibare dahi mevcut olduğunu okumuştum.

... 20.3.1970 tarihinde üniversitede dekan ve rektörün odasında koltuklar bir grup öğrenci tarafından yakılmıştır. Bunların faillerini aramak için üniversitede bir tahkikat komisyonu kurulmuştur. Bu tahkikat komisyonunun başkanı ben idim. Birçok talabeyi bu mevzuda dinledim. **Dr. Beşikçi** ile işbirliği yapan bir grup öğrencinin Kürtçülüğü tasvip ettikleri ve **Beşikçi** tarafından eğitildikleri kanısına varmıştım. Zira 24.3.1969 tarihli **Akşam** gazetesinde **Beşikçi**'nin yazdığı seri makalelerden birinde '... Doğu Anadolu'da Kürtçe konuşan vatandaşlarımızın dillerine ve kültürlerine uygulanan baskıya devrimcilerin karşı koyması...' şeklindeki cümleyi dahi birçok talebelere sormuş ve bunların da aynı görüşleri benimsediklerini görmüştük. Bundan **Beşikçi**'nin bölücülük yaptığı kanısına vardık. Yine diğer makalelerinde **Beşikçi**'nin komünizm ve bölücülük yaptığı kanısında fikre sahip olduk. Tahminimize göre bu dergilerin tahkikat komisyonu dosyasında olması gerekir..."

2. Tanık Doç. Dr. Cevdet GÖKALP

Belge 90

"... 3 Aralık 1967 tarihinden beri Atatürk Üniversitesi'nde görevliyim. Üniversiteye girdiğim günden beri sanık **İsmail Beşikçi**'nin

fakültesi olan Fen-Edebiyat Fakültesi'nde, başlıca huzursuzluk kaynağı olduğunu müşahade ettim. Siyasal Bilgiler Fakültesi mensubu olmam ve onun da bu fakülte mensubu bulunması dolayısıyla beni ziyaretini bekledim. Dikkatimi çeken husus, onun asla ziyaretime gelmemiş olması. Bu husus ilk anda, hakkında söylenenleri doğru çıkaran bir kanaat oldu. Çünkü, milliyetçi bir Türk çocuğu olmam onun ziyaretine engel teşkil etmiş olacak.

Komünizme karşı hassas bir Türk çocuğu olmam ve bu hususta mücadeleci bir karaktere sahip olmam gayesi ile **İsmail Beşikçi**'yi yayınlarından adım adım izledim. Onun komünist **Forum**, komünist **Akşam** gazetesi ve İşçi Partisi'nin yayın organı **ANT** dergisinde yayınlanan yazıları ile **Alıkan Aşireti** ve **Doğu'nun Toplumsal Düzeni** gibi eserlerinin tetkikinden edindiğim açık ve seçik kanaat, **İsmail Beşikçi**'nin asıl bir komünist olduğu...”

“... 20 Mart 1970 günü üniversitemizde komünistler tarafından rektörlük binaları ile Ziraat Fakültesi'ndeki dekanlık odası komünist öğrenciler tarafından tahrip olundu. Rektörlük ve dekanlık koltukları temsili şekilde dışarıya çıkarılıp yakıldı. Bu olayı tahrik etmek üzere **Prof. Ahmet Kurt**'un başkanlığında teşkil olunan tahkik heyetinde üye olarak çalıştım. Bütün bir Nisan içinde yaptığım soruşturmalarda 150'ye yakın tanığın ifadesine müracaat ettim. Bu müracaat sırasında gördük ki sanık **İsmail Beşikçi** tahrik edici bir unsur olarak ortaya çıkmıştır...”

3. Erzurum Cumhuriyet Savcılığının Bir Yazısı

Belge 91

Erzurum Cumhuriyet Savcılığı Diyarbakır-Siirt İlleri Sıkıyönetim Komutanlığı 1 Numaralı Askeri Mahkemesinin bir isteği üzerine gönderdiği cevabi yazıda şöyle demektedir:

“... 20 Mart 1970 günü Atatürk Üniversitesi'nde cereyan etmiş olan olaylarla ve daha önceki 22 Nisan 1969 olaylarıyla ilgili olarak iddianame düzenlenmiş ve dava açılmıştır. Fakat bu davalarda asistan Dr. **İsmail Beşikçi**'nin adı ne sanık olarak ne de tanık olarak geçmemektedir. Esasen Dr. **İsmail Beşikçi** ile ilgili olarak Erzurum'da herhangi bir kovuşturma yapılmamış ve dava açılmamıştır...” Erzurum Cumhuriyet Savcılığının 4.9.1971 tarih ve 971/29 sayılı yazısı, Tanık **Doç. Dr. Cevdet Gökalp**'in duygularıyla hareket eden bir kişi olduğunu açıkça göstermektedir.

(Sözü edilen yazı 29.9.1971 tarihli duruşmada okunmuştur. Ayrıca bk. Tutanak s. 20, 96)

4. Tanık Mehmet İSHAKOĞLU

Belge 92

"... Fen-Edebiyat Fakültesi binasında kaldığım müddet içinde **İsmail Beşikçi**'nin odasının bir nevi bir kısım öğrencilerin toplantı odası olduğunu gördüm. Arkadaşlarımdan duyduklarım ile **İsmail Beşikçi**'nin maksatlı çalıştığını ve öğrencileri eğittiğini gösterir mahiyette idi.... -Erzurumluların üniversiteye yürüyüşlerinden sonra Üniversite Asistanları Sendikası'nın yayınladığı, örneği tahkikat komisyonunun dosyasında bulunan bildirinin bizatihi **İsmail Beşikçi** tarafından hazırlandığı kanaatindeyim. Bildiride rektörlük ve rektörlük koltuğunu yakan solcu öğrencilerin hareketleri tasvip edilmekte ve Erzurumluların asil hareketleri faşizmle damgalanmaktadır..."

"... 20 Mart olaylarından sonra kurulan tahkikat komisyonunda üye olarak çalışırken aldığım ifadelerin birçoğu **İsmail Beşikçi**'nin olayların tertipçisi olduğunu gösterdi..."

Belge 93

Tanığın daha sonra alınan ikinci ifadesinde:

"... Bu arada şunu belirtiyim ki, bir öğrencinin kendini yakması hadisesinde **İsmail Beşikçi**'nin rolü olup olmadığı konusunda bir şey diyemeyeceğim. Bu konuya dair tahkikat dosyasında herhangi bir tanık ifadesine veya delile rastlayamadık..." demektedir. (**Niyabet Tutanağı**, s. 7)

5. Muhbir Tanık Dekan Prof. Dr.

Turhan Tufan YÜCE

"... Ben **İsmail Beşikçi**'yi şahsen tanırım. **İsmail Beşikçi** dış görünüşü itibariyle terbiyeli bir insandır..."

"... Halis bir vazife hissi ile **Beşikçi**'nin yazılarından en önemli olanlarından birkaç örnek topladım. Bunların fotokopilerini aldım. Ve umumi deyimle vatana ihanet mahiyetlerini belirten bir dilekçe tanzim ettim. Dilekçenin daha etkili olmasını sağlamak için birçok

öğretim üyesi arkadaşlarımdan dilekçeleri imzalamalarını rica ettim. Arkadaşlarım imzaladılar. Dilekçeyi fotokopileriyle birlikte Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı'na gönderdim. Ayrıca hain saydığım bu sanığın takipsiz kalma ihtimalini büsbütün önlemek için yine suç teşkil eden yazılarının yayınlandığı organların tarih ve numarasını kaydettim. Yazıların suç teşkil eden mahiyetini kısaca belirtici bir dilekçe ile bunları da İstanbul Örfi İdare Komutanlığı'na adımla, imzamlamla, gönderdim...”

“... **Doç. Dr. Orhan Türkdoğan**'ın şikâyeti üzerine o zamanki Fen-Edebiyat Fakültesi Dekanı, **Prof. Selahattin Olcay** ve beni, **Dr. Beşikçi**'nin ders notlarını, bunların suç teşkil edip etmediklerini incelemekle görevlendirdi. İncelediğimiz notlar çok tarafgir, sırf Marksist bir görüşle yazılmıştı. Böyle taraf tutan, sosyoloji olaylarını çoğunluğu itibarıyla ilmi değerini kaybetmiş fikirler açısından ele alan bir ders takririni ilmi anlayışla bağdaştırmaya imkân görmedik. Ayrıca şu hususta çok şayanı dikkat idi. **Sosyolojiye Giriş** dersi, bu dersin temel meselelerini ihtiva etmek icap eder. Halbuki **Beşikçi** bu notlarında sosyolojinin umumi ve elemanter konularını bir yana bırakıp, Doğu Anadolu'daki Kürt aşiretlerinin yaşayışlarını öğretiyor ve hatırlayabildiğime göre bunların demokratik haklardan yoksun bırakıldıklarını ve yoksul duruma düştüklerini, öğrencilerine anlatıyor. Komünist ideoloji ile olayları tek taraflı, tarafgir ediyordu. Raporumuzda bu cihetleri açıkladık. (**Sözü geçen rapor için bk. bu kitapta Belge 10**)

... Arzettiğim gibi **İsmail Beşikçi** ile dostluk ve düşmanlık şeklinde nitelendirilebilecek herhangi bir ilişkim yoktur. Dışarıda sanık, uslu ve terbiyeli bir kişi olarak görülür. Fakat kanaatime göre, **Beşikçi** ya komünist devletlerin ajanıdır ya da Orta-Doğu'da gittikçe büyüyen kuvvetlenen yavaş da olsa sanayileşen Türkiye'nin istikbali hakkında bazı hesaplar yapan veya yapması muhtemel olan büyük devletlerden birinin ajanıdır. Ya da son bir ihtimal aslen Türk olduğu ileri sürülen **Beşikçi**'nin gerçekten hasta olduğu...”

Muhbir, ifadesinin son kısmında, 20 Mart 1970 olayları sırasında, **Avukat İbrahim Bilici**'ye dayanarak şu sözlerin söylendiğini ileri sürmektedir.

“... Buna rağmen o günün akşamı veya ertesi günün akşamı sanık **İsmail Beşikçi**, karısının teyzesi oğlu olan **Avukat İbrahim Bilici**'nin evinde, üniversite idarecileri için ve pek terbiyeli bir zat olan o zamanki vali için, bunlar Amerikan ajanlarıdır, bunların Ame-

rika'dan maaş aldıklarına eminim, demiştir. Bunları karısının akra-
bası olan **İbrahim Bilici**'den işitmişimdir. **Avukat İbrahim Bilici,**
İsmail Beşikçi ile onun komünist fikirlerine karşı münakaşa, müca-
dele ettiğini çok defalar söylemiştir...”

6. Tanık Avukat İbrahim BİLİCİ

Belge 95

“... **İsmail Beşikçi** benim eşimin teyzesinin kızının kocasıdır.
Bu münasebetle kendisini tanırım. Bana hiçbir zaman beyan edilen
sözleri söylememiştir. Ve ben de **Turhan Tufan Yüce** ile böyle bir
konuşma yapmadım...”

7. Tanık Dekan Prof. Dr. Selahattin OLCAY

Belge 96

“... Sanık **İsmail Beşikçi** de fakültemde asistandır. Kendisi gö-
rünüşte halim, selim ve birşeye karışmaz bir kişi intibainı verirdi...
Bén sanık **İsmail Beşikçi**'nin şahsen yanımda herhangi bir bölücü-
lük ve komünizm propagandası yaptığına şahit olmadım. Yalnız sa-
nığın fakülteadaki faaliyetleri ve arkadaşlarımla olan münasebetlerin-
den ötürü ilgili mercilere duyurulmuş, fakat bunlardan haberim
yok...”

Sanık fakültemizde asistanlık yaparken, yönetmeliğimiz uyarın-
ca her görevli ilmi araştırma yapabilir. Bunun için proje vermesi ge-
reklidir. Projeyi verdiği zaman araştırmacı fakülteden maddi yardım
görür. Sanık da buna dayanarak **Doğu ve Güneydoğu Sınır Ka-
sabalarında Sosyo-Ekonomik Yapının Mukayeseli Analizi**, isim-
li bir araştırma yapacağına dair fakültemize proje vermiştir. Bu pro-
jeye dayanarak sanık, Posof civarında projesinde açık mülakatlar
yapacağını bildirmesine rağmen, bir anket hazırlamış, bu anketi de
ibraz edeceğiz. Buna göre vatandaşlarımızın geçmişlerine dair su-
aller vardır. **Bu husus Posof Savcılığının da dikkatini çekmiş ve**
sanık hakkında bu yönden takibata geçmiş. Bu durum fakülte-
mize intikal etti. Biz, sanığın bu gibi faaliyetlerini tesbit edince ve
evvelki raporumuzda da **(evvelki rapor için bk. Belge 10)** öğretici-
lik vasfını kazanamadığını tespit ettiğimizden fakültemizde ders ver-

mek selahiyeti birinci raporumuzu verdiğimizde dekanlıkça alınmış-
tı. Bu anketi sanık bu durumlardan sonra hazırlamıştır... (Sözü edi-
len konular için bk. bu kitapta Belge 4, 5, 10, 54)

... Ben sanık hakkında esasen görevim münasebetiyle bilgi sa-
hibi olmuşumdur. Yoksa sanıkla başkaca bir münasebetim yok-
tur...”

8. Bir Takipsizlik Kararı

Belge 97

Tanık Prof. Dr. Selahattin Olcay'ın verdiği yemine rağ-
men olayları nasıl gerçek-dışı göstermeye çalıştığını, Posof
Savcılığının sözü edilen takipsizlik kararı açıkça göstermek-
tedir.

“Takipsizlik kararı

Hazırlık No: 968/324

Karar No : 969/58

Davacı : K.H.

Sanık : **Cavit Göktürk**, Kalenderoğlu, 1948 doğumlu

Suç : Devletin müesses intizamını devirmek için propagan-
da yapmak (TCK 142).

Suç tarihi : 1968 Ağustos ayı.

Yukarıda müsned suç ve açık kimliği yazılı sanık hakkında ya-
pılan hazırlık tahkikatı neticesinde:... Köylülere anket adı altında
sorduğu suallerin Erzurum Üniversitesi Sosyoloji Asistanı **İsmail
Beşikçi** tarafından hazırlandığı anlaşılan ve bir sureti celp edilmiş
bulunan ‘**Doğu ve Güneydoğu Anadolu Sınır Kasabalarının
Sosyo-Ekonomik Yapılarının Mukayesesi**’ isimli anketle muhtevi
sualler dışında suç mahiyetinde başka sualler sorulduğuna ve men-
fi propaganda yapıldığına dair her hangi bir delil mevcut olmadığı
anlaşılmakla suç unsuru bulunmamak ve delil kifayetsizliği sebep-
lerine binaen sanık hakkında kamu adına takibata mahal olmadığı-
na ve sanığa tebliğine CMUK'nun 163. maddesi uyarınca karar ve-
rildi. 9.5.1969.

Asım Sezal Köklü
C. Savcı Yrd. 16677”

"... Ben Atatürk Üniversitesi'nde 1967 yılından beri öğretim üyesiyimdir. Sanıkla uzaktan yakından hiçbir ilişkim yoktur..."

"... Ben, **İsmail Beşikçi**'nin komünizm propagandası ve Kürtçülük yönünden Kürtçülük faaliyetlerinde bulunduğunu görmedim. Bizzat, üniversite camiası içinde bu şahsın bölücülük yaptığı söylenmektedir. Bu hususta iki tane de kitabı var."

"... 1970 yılı içerisinde öğrenci hareketleri olup fakültede ve rektörlükte yakma ve yıkma olayları oldu. Bu hususun tahkiki için muhakkik olarak atananlardan biri de bendim. Olayları tahkik ettim. Bu hususta rapor hazırladım. Raporumuzda da belirttiğim gibi olayları tertip edenler içinde görünüyor..."

Erzurum savcılığının yukarıda sözü edilen yazısı (Belge 91) Tanık **Prof. Dr. Mithat Torunoğlu**'nun olayları tahrif ettiğini ve bütün bilgilerin lokal dedikodularından ibaret bulunduğunu açıkça göstermektedir.

10. Tanık Yavuz AKPINAR

"... Ben sanığın öğrencisiyim. 1967 - 1968 ders yılında bana sosyoloji dersi vermiştir. Yani sınıfımızda hatırımda kaldığına göre sosyoloji dersimizin konusu, Doğu Anadolu'da sosyal değişmedir. Bu konu Osmanlı İmparatorluğu'nun toplumsal yapısını ilgilendiren ders programımızın bir konusu idi."

"... Mütemadiyen Doğu Anadolu'da feodalite kalıntılarının bulunduğunu, Doğu'da Kürt halkının olduğunu, Türk ırkı ile Kürt ırkının ayrı ayrı ırklar olduğunu söylerlerdi...Beyan ettiğim gibi yalnız Kürtçülük konusunda ayrı bir ırk olarak Kürtleri kabul ederdi. Hattâ bu hususta bir kitabı vardır."

"... Sanık konuyu izah ederken kanaatimce Marks'ın teorilerine uygun bir şekilde mümkün mertebe bize konuları anlatırdı. Yani Marks'ın felsefesine uygun şekilde görüşlerini izah ederdi. O zaman bize vermiş olduğu teksirlerden bellidir." (**Teksirler İçin bk. bu kitapta belge 9**)

"... Sanık **İsmail Beşikçi** hiçbir zaman, bize, Marksist-Leninist teoriler iyidir, bunları benimseyelim veya bu fikirleri benimseterek herhangi bir telkinat yapmamıştır. Ve duymadım..."

“... 1968 yılında **İsmail Beşikçi** sosyoloji derslerine geliyordu. Sosyoloji derslerini Marksist metotlarla anlatıyordu. Mesalâ Asya devletlerinin ileri ülkeler olduklarını bu metot neticesinde ortaya koymaya çalışıyordu. Çünkü Asya devletlerini Çin ve Rusya gibi komünist blok içinde bulunan ülkeler olarak gösteriyordu. Bunun karşılığında kapitalist idare ile yönetilen Avrupa devletlerinin ise geri ülkeler olduğunu telkin ediyordu. Yine bir yazılı sınavında bağımsızlık savaşları kurtuluş savaşlarından kutsaldır, sualini yine marksist metotla neticelendiren iktisadi bağımsızlık, ancak sosyalist düzene girmekle mümkün olabileceğini telkin ediyordu. Yine Tanzimat hareketleri geri bir harekettir, suali ile modern tarzda anlaşılan hürriyet fikrine karşı çıkıyordu.”

“... Bütün bunların dışında Doğu Anadolu'nun geri kalmışlığını istismar ederek Doğu Anadolu'da feodalite bulunduğunu ve buradaki halkların iktisadi bağımsızlığa kavuşabilmesi için ayrı bir hak savunmasını savunuyordu. Ve Atatürk Üniversitesi'nde Diyarbakır-Siirt İleri Sıkıyönetim Mahkemesi tarafından aranan **Tuncer Sümer**'le çok yakın bir işbirliğinde bulunuyordu. Yine, komünist Kürtçü olarak tanınan **Demir Pekol, Mehmet Ali Adıgüzel** gibi öğrencilerle özel ilişkiler kurmuştur. Atatürk Üniversitesi'ndeki sosyalist eylemleri de yürüttüğü bir gerçektir.”

“... Sanık, Kürtçülük faaliyetlerini âlenen ilmi tetkikler maskesi altında gösteriyordu. Kendisi Orta Anadolu'dan olmasına rağmen, Orta Anadolu'nun birçok sorunları bulunmasına rağmen, Doğu Anadolu'nun birçok sorunlarını incelemek maksadıyla Atatürk Üniversitesi'ndeki Kürt talebelerle temasa geçmiştir. Bu talebelerin liderlerini ve isimlerini arzettim...”

“... Ayrıca sanık **Lenin**'in görüşü olan daha doğrusu onun görüşünün özünü teşkil eden İleri Asya geri Avrupa tabirini de bizzat sual olarak tevcih etmiştir. Bu görüşü benimser şekilde savunulara yüksek not vermiştir. Bununla da sanık daima düşüncelerini yetiştirmekte olan henüz sağı ve solu dahi bilmeyen gençliğe empoze etmeye çalışmaktadır...”

“... Neticeden kanaatimce sanık marksisttir ve Doğu Anadolu'da bölünme olsun diye faaliyet göstermiştir. Bu durum da çıkarılmış olduğu eserlerle sabittir...”

**12. 2305 Numaralı Öğrenci Yılma DURAK'a
Sınavlarda Sorulan Sorular**

a) 25 Aralık 1967 Genel Sosyoloji Ara Sınavı

Belge 101

Soru 1. Gecekondu topluluklarında yaşayan ailelerin en çok hangi işlerde çalıştıklarını ve bu işlerin kimin sayesinde bulunduğunu **Prof. Dr. İbrahim Yasa**'nın Gecekondu araştırmasına göre cevaplandırınız.

Soru 2. Aşağıdaki sorulardan yalnız ikisini cevaplandırınız.

- a) Kurtuluş savaşlarının sosyolojik izahını yapınız. Bu savaşların öteki savaşlardan niçin ayrıldığını Anadolu ihtilâlinde örnek vererek açıklayınız.
- b) Kültür nedir? Kültürün maddi ve manevi diye ayırımı neden isabetli değildir?
- c) Geleneksel toplum ve modern toplumda, yalnızca, siyasi iktidar-din ve işgücü-üretim ilişkilerini belirtiniz."

b) 17 Ocak 1968 Genel Sosyoloji Ara Sınavı

Belge 102

Soru 1. Göçebe toplumların plan ile ilişkilerini gösteriniz. Toplum kalkınması metodu ile bu soruların hangileri çözümlenebilir?

Soru 2. Feodal mülkiyet ilişkilerinde politik güç kimde toplanmaktadır. Bu soruyu, Doğu'daki "ağanın odası" ile Ereğli'deki "kahvehaneler" in durumunu gözönünde bulundurarak cevaplandırınız.

Soru 3. "Osmanlı İmparatorluğu'nda Tanzimat hareketi, gerici bir harekettir sözünü toplumsal yönden açıklayınız."

Belge 103

Soru 1. Aşağıdaki iki sorudan yalnız birini cevaplandırınız

- a) Göçebe aşiretlerin modernleşmeleri sırasında meydana gelen tampon fonksiyonları birbirleriyle karşılaştırınız.
- b) Doğu Anadolu'da feodal ilişkilerden kapitalist ilişkilere geçiş olmamaktadır. Halbuki Batı Anadolu'da bunu görmek mümkündür. Neden? Çeşitli faktörlerini gösteriniz.

Soru 2. Aşağıdaki üç sorudan yalnız ikisini cevaplandırınız.

- a) "Baticılık gericiliktir" sözünü toplumsal yönden cevaplandırınız.
- b) İleri Asya, geri Avrupa sözünü çağımızın siyasal akımlarını göz önüne alarak cevaplandırınız.
- c) "Kurtuluş savaşlarından başka hiçbir savaşa taraftar değilim" sözünü çağımızda, az gelişmiş ülkelerle, hakim ekonomilerin ekonomik ve politik ilişkileri yönünden cevaplandırınız.

**d) 2305 Yılma Durak Sınavlarda
Tam Numara Almıştır**

Belge 104

Sınavların yapıldığı dönemlerde, Atatürk Üniversitesi'nde Ülkü Ocakları Başkanlığı yapan bu öğrenci, yapılan bu üç sınavda da tam not almıştır. (Sınav kağıtları üzerinde ileride durulacaktır.)

13. Tanık Turgut Karabey

Belge 105

"... Bize, derslerinde umumiyet itibarıyla ilmi konuların dışında

bir şey anlatmamıştır. Ancak, sosyolojinin esaslarını, Türkiye'deki hususlar ile Doğu bölgesindeki etnik grupları mukayeseli bir durumda anlatırdı... **Beşikçi**'nin Kürtçülük propagandası yaptığını ben duymadım. İrtibat hâlinde olduğu öğrencilerin Kürtçülük propagandası yaptıklarını ise müteaddit defalar işitmişimdir."

14. Tanık Coşkun AK

Belge 106

"... **İsmail Beşikçi**, bizim sosyoloji derslerimize geliyordu. Osmanlı İmparatorluğu'nun toplumsal yapısını, bugünkü Türkiye'nin toplumsal yapısını anlatıyordu. Derslerde propaganda yapıldığını duymadım. Bilimsel konuların dışına çıkılmıyordu..."

15. Muhbır Tanık Dr. Celâl CİHANGİROĞLU

Belge 107

"... Ben sosyalist teoride **Ant** dergisinin 10. sayısının 72. sayısının son kısımlarında yazılı bulunan ve **Beşikçi** tarafından kaleme alınan (Bu bakımdan Doğu Anadolu'yu devrimci mücadeleye kazanabilmek için başka faktörleri aramak gerekir. Bu ulusların eşitliği ve kardeşliği temel doğrusunun fiili olarak gerçekleştirilmesi için mücadele etmektir. Doğu Anadolu'yu Türk görmek, Türkleştirmeye çalışmak başarısız kalmaya mahkûmdur. Halklar kendisini sömüren, ezen sınıflara ve emperyalist güçlere karşı kardeşçe ve dayanışma içinde etkin bir mücadele verebilirler) şeklindeki cümlesini aynen okudum ve **Beşikçi**'nin bir vatan haini olduğunu ileri sürdüm. Ve ilâveten bu fikri benimseyen herkes birer vatan hainidir, diyerek hakaret ettim..."

16. Tanık Erdal BİRKAN

Belge 108

"... **Celâl Cihangiroğlu**, odamda, yukarıda sözü geçen cümleyi okudu ve **Beşikçi**'ye hakaret etti..."

17. Muhbir Tanık Dr. Celâl CİHANGİROĞLU'nun İkinci İfadesi

Belge 109

Muhbir Tanık **Dr. Celâl Cihangiroğlu** naip hakim yolu ile alınan ikinci ifadesinde şöyle demektedir:

"... Daha sonraları **Doğu Anadolu'nun Düzeni** adlı kitabında Kürt vatandaşlarının eşit muamele görmediklerinden, Kürtçe yayın ve tedrisattan bahsediyordu. Böylece kendisine antipati sahibi oldum. Amerikan Koleji'nin yayınladığı **Folkloru Doğru** adlı dergideki yazısı, Şubat 1971'deki **Ant** dergisinde çıkan yazılarında da yarı bir Kürt halkının ve etnik grubunun varlığından söz ediyordu. Bu yazılar üzerine, **İsmail Beşikçi**'ye fevkalâde bir infial duydum. Bu sebeple biraz içimi dökmek ve **İsmail Beşikçi**'ye bağırıp çağırmak için çok samimi arkadaşım olan **Erdal Birkan**'ın fakülte'deki odasına gittim. **Naci Gürşin** de **Erdal Birkan**'ın odasında idi. Burada **İsmail Beşikçi**'nin yazdıklarından bahsederek, **İsmail Beşikçi** hakkında hakaretamiz sözler sarfettim. Bunun üzerine **Naci Gürşin**, küfür edemezsin, o benim arkadaşımdır, diye bana çıkıştı..."

18. Tanık Erdal BİRKAN'ın İkinci İfadesi

Belge 110

"... Bir gün odamda **Naci Gürşin** ile konuşurken **Celâl Cihangiroğlu** elinde **Ant** dergisi olduğu halde, odama gelerek ve **İsmail Beşikçi**'yi kastederek (Şu **İsmail**'in yazdıklarına bak, doğrusu bu yazdıkları, vatan haini) dedi. Ve küfretti... .. Odamda kavgadan önce **Celâl Cihangiroğlu**'nun **İsmail Beşikçi** için (vatan haini, eşek, it) şeklinde küfürler ettiğini hatırlıyorum..."

19. Tanık Mustafa GÖKTAŞ

Belge 111

"... **Beşikçi**'yi Kürtçü olarak tanırım. Bu maksatla **Doğu Anadolu**'daki bütün Kürt aşiretlerini gezmiş, sosyolojik araştırma yapıyorum, maskesi altında ve açıkça gittiği yerlerde Kürtleri uyarmak

gayretini gösterdiğini söylediler. Ve yazmış olduğu makalelerde ve eserlerinde açıkça bu durumu savunmuştur. Üniversitede bulunduğu sürece Kürtçü tanınan öğrencilerin mihmandarı durumuna geçmiş ve zaman zaman onlara çarpışma taktikleri öğretmiştir... Ben, sanığın Kürt köyü olarak bilinen köyleri gezdiğini görmedim de yalnız duydum.”

“... Üniversitede meydana gelen ve sağ-sol grup öğrencileri birbirine düşman yapan ve çatıştıran, 22 Nisan 1969 olaylarının rektör ve dekan koltuklarının yakılması olayının Ankara'dan örgütleyicisi ve tahrikçisi olduğu söylenmektedir...”

(Belge 91, tanığı açık bir şekilde yalanlamaktadır. Ayrıca tanık, sözü geçen yıllarda Erzurum'da bulunulduğunun bile farkında değildir.)

“... Sanığın Marksist görüşü yayıyor, dememdeki gaye, bu görüşleri yayan kitaplarını maddi güç yönünden alamayanlara verdiğini duyuyordum. Hattâ arkadaşım **Cavit** bana, istersen sana kitap temin edeyim, hangi kitabı istersen getireyim, diyordu. **Cavit**'in elindeki kitaplarda **İsmail Beşikçi**'nin isimleri yazılı idi. Bu bakımdan sanığın Marksist görüşe sahip olduğunu ve bunu yaymak için de talebeleri kullandığı kanaati hasıl oldu.”

20. Tanık Mustafa AKTAŞ

Belge 112

“... **İsmail Beşikçi**'nin adını ilk olarak **Kemal Yalçın**'dan duydum. Bize lisede askerlik dersleri anlatıyordu. Bu binbaşı solcu olarak biliniyordu. Bir kere **İsmail Beşikçi**'yi beğendiğini söylemişti. İşte **İsmail Beşikçi**'den daha o zaman şüphe etmeye başladım...”

“... Ben sanıkla hiçbir zaman yüzyüze gelmiş değilim. Ancak arkadaşlarımla aralarına sızmak için müracaat ettiğim sırada elde ettiğim kanılarımı söylüyorum... Gizli toplantılar yapıyorlardı. Ben de aralarına sızmak istiyordum, fakat muvaffak olmadım... Beyan ettiğim gibi gizli toplantılarda alınan kararlar, öğrenciler tarafından aynen tatbik edilirdi. Bu kararların tatbikçisi **Beşikçi** idi...”

21. Muhbir Asistan İbrahim KOZAK

Belge 113

“... Sanığın bölücülük faaliyetinden kastım, kendisi müteaddit yazılarında ve çıkarmış olduğu eserlerinde, Türkiye’de Kürt ırkının varolduğunu hattâ aklımda kaldığına göre ‘Türk aydını Doğu Anadolu’yu Türk görmeye alışmıştır. Esasında bu çok yanlış bir düşüncedir. Halbuki Türkiye’de Türk ayrıdır, Kürt ayrıdır’ diyebilececek kadar düşüncelerini gerek yazılı olarak gerekse söz ile etrafına yaymıştır...”

“... Evvelki ifadelerimde belirttiğim gibi, kendisi üniversitede görevli bulunduğu sırada tez olarak Doğu Anadolu’daki aşiretleri almış, hatta bu hususta bir kitap neşretmiştir...”

“... 20 Mart 1970 olaylarının teşvikçilerindendir...”

(Muhbir asistanı yalanlayan Belge bk. 91)

22. Muhbir Tanık Prof. Dr. Orhan TÜRKDOĞAN

Belge 114

Muhbir tanık, aşağı yukarı Belge-1’deki ihbarını tekrarlamaktadır.

23. Muhbir Tanık Rektör Prof. Dr. Kemal BIYIKOĞLU

Belge 115

“... Rektörlük görevine geldiğimde, sanık hakkında benden evvelki görevliler bir tahkikat yapmışlar. Bu tahkikat sanığın komünizm propagandası yapması, bölücülük faaliyetinde bulunması, öğretim görevlisi olmasına rağmen bu görevini suistimal ederek gayesine vasıta etmesi, tahkikat konusu olmuş...”

“... Bilahare kendisinin çalışmalarını memleket için zararlı buldum ve üniversiteden ayırdım...”

“... Bu zamana kadar kendisinin faaliyetleri gerek milli istihbaratça, gerekse bütün görevliler tarafından bilinmektedir...”

“... Bizzat kendisi ile konuşmuşluğum yoktur. Bana gelen raporlardan bu şahsın Marksist görüşlü olduğunu ve Doğu Anado-

lu'da Kürt halkının bulunduğunu ve bunların ayrı bir grup olduğunu savunurdu. Bunu gerek makalelerinde, gerekse bastırdığı iki kitabında belirtmiştir. Bunun dışında sanık hakkında bilgim yoktur..."

IV. DURUŞMALAR SIRASINDA MAHKEMEYE VERİLEN ÇEŞİTLİ DİLEKÇELER (1, 2, 3)

Duruşmalar sırasında, mahkemeye çeşitli konularda dilekçeler verilmiştir. Bunlar daha çok, muhbirlerin, muhbir tanıkların ve tanıkların istinabe yolu ile alınan ifadelerinin dayanaksızlığını gösteren belgeleri içermektedir. Bu arada, muhbirlerin, muhbir tanıkların ve tanıkların mahkeme huzurunda dinlenilmeleri de ısrarla istenmektedir. Bu dilekçenin bir kısmı şunlardır.

Belge 116

1. Muhbir-tanık Prof. Dr. Orhan Türkdöğün'ın şikâyet dilekçesi hakkında ve Mart 1970 olayları hakkında dilekçe 16.11.1971 tarihli, (4 sahife) Tutanak, s. 28.

Belge 117

2. İdari soruşturmanın usulsüzlüğü, evrakın MİT'e gönderilmesi, muhbirlerin ve muhbir tanıkların husumeti hakkında dilekçe, 7.12.1971 tarihli, (14 s.) Tutanak, s. 31.

İleride görüleceği gibi, Belge 8, 9, 10 ile ilgili belgeler yani idari soruşturma ile ilgili belgeler üniversite yetkilileri tarafından MİT'e verilmiştir. İşte bu dilekçede sözü edilen idari soruşturma dosyasının mahkeme huzuruna getirilmesi ile ilgili istemler yer almaktadır. Çünkü bütün suçlamalar bu belgelere dayanılarak yapılmaktadır.

Belge 118

3. Resmi evrakın kanunda gösterilmeyen bir makama verilmesi, resmi evrakın yok edilmesi, danıştay kararlarının uygulanması hakkında dilekçe, 28.12.1971 tarihli (9 s.) Tutanak, s. 33.

İleride verilecek olan esasa ait savunma ve temyiz layi-

hasında, sözü edilen dilekçelerin içerikleri aynen verileceği için bu kısımda, bu dilekçeleri ayrı yarı vermek gerekli görülmedi.

V. İDDİANAME II

1. Ek İddianame

TCK 142/1 ve TCK 142/3 ile ilgili olan duruşma devam ederken, askeri savcılık TCK 141/1 ile ilgili maddeden **ek iddianame** düzenlemiştir.

Belge 119

9.8.1971 tarih ve evrak no. 1971/230, Esas No: 1971/104 Karar No: 1971/70 numaralık EK iddianamede şöyle deniyor:

“... Bu arada sanık **İsmail Beşikçi**'nin de katıldığı yukarıda isimleri yazılı kişilerden meydana gelen cemiyet üyelerinin, üniversite içinde ve çevrede türlü vesile ve bahaneleri anarşik olaylar yarattıkları, anfileri tahrip ettikleri, imtihan sorunu kisvesi altında öğretim üyelerinin odasına baskın yaptıkları, böylece diğer anılan kişilerle beraber sanık **İsmail Beşikçi**'nin de sosyal bir sınıfı ortadan kaldırmak amacı ile değişik yönlerde anarşik eylemler gösteren cemiyet kurduğu ve yönettiği...”

2. Ek İddianamenin Geri Alınışı

Daha sonra Ek İddianamenin usulsüz olarak tanzim edildiği iddiası karşısında, mahkeme bu ek iddianameyi geri almıştır.

3. Erzurum-Kars Dev-Genç Örgütü ve Devrimci Gençlik Örgütü ile İlgili İddianame

Belge 120

Askeri savcılık 22 Kasım 1971 tarihli ve Evrak No: 1971/298, Esas No: 1971/209, Karar No: 1971/132 sayı ile “Erzurum-Kars Dev-Genç Örgütü ve Devrimci Gençlik Örgü-

tü" hakkında bir İddianame düzenlenmiştir. Bu İddianame askeri savcının Belge 119'da (diğer anılan kişiler) ve Kars grubunu içermektedir. Burada ilginç olan nokta 141/1 ile ilgili olarak düzenlenen bu iddianamede **İsmail Beşikçi**'nin adına rastlanmamış olmasıdır.

4. İddianame II

Daha sonra 31.12.1971 tarih ve Evrak No: 1971/364, Esas No: 1971/259, Karar No: 1971/160 sayılı iddianame gelmiştir.

Bu iddianame aynen şöyledir:

Belge 121

T.C.

**"DİYARBAKIR-SİİRT İLLERİ SIKIYÖNETİM KOMUTANLIĞI
MAHKEMESİ ASKERİ SAVCILILIĞI
DİYARBAKIR**

Evrak No : 1971/364

Esas No : 1971/259

Karar No : 1971/160

31.12.1971

İDDIANAME

VE

KOVUŞTURMAYA YER OLMADIĞI KARARI

Suç : Sosyal bir sınıfın diğer sosyal sınıflar üzerinde tahakkümünü tesis etmek, sosyal bir sınıfı ortadan kaldırmak, memleket içinde müesses iktisadi ve sosyal temel nizamlardan herhangi birini devirmek, devletin siyasi ve hukuki temel nizamlarını yok etmek maksadına matuf olarak cemiyet teşkil etmek (141/1)

Suç tarihi : 1967 - Nisan 1971.

Sanık : 1. **İsmail Beşikçi, Hüsnü oğlu, 1939 doğ. İskilip nüfusunda kayıtlı, Ankara Siyasal Bilgiler Fakültesi Sosyoloji Asistanı ve halen başka bir suçtan cezaevinde tutuklu.**

2. **Naci Gürşin**, Vasıf oğlu, 1945 doğ. Manisa Saruhan nüfusunda kayıtlı ve halen Erzurum Atatürk Üniversitesi İngiliz Filolojisi Asistanı olup başka bir suçtan cezaevinde tutuklu.

Yukarıdaki açık kimlikleri ve kendilerine isnat olunan suçun mahiyeti yazılı sanıklar hakkında Ankara Sıkıyönetim K.'lığı As. Savcılığınca yürütülen kovuşturma evrakı ile savcılığımızca Erzurum Dev-Genç sanıkları ile ilgili olarak yürütülen kovuşturma sırasında elde edilen deliller sonunda:

Her iki sanığın Erzurum Atatürk Üniversitesi öğretim kadrosunda asistan olarak vazife ifa ettikleri sırada sahip oldukları Marksist-Leninist yöntemdeki görüşler etrafında öğrenci gruplarını toplayarak ve keza diğer aşırı sol istikametteki örgütlerle temaslar kurarak organize bir faaliyet içinde oldukları özellikle genç öğrenci kitlelerini bu yolda teşvikçi olarak onları eğittikleri ve üniversite bünyesinde yapılan toplantı, form ve panellerde seçilen konuları bilhassa memleket düzenine ilişkin ve onu istismarcı bir açıdan ele almak suretiyle tek çıkar yolun Marksist-Leninist ideoloji yapısına uygun bir sistemi gerçekleştirmek olduğu noktasına getirdikleri ve devamlı surette aynı temayı işledikleri ve örgütsel faaliyetler olarak da Dev-Genç paralelinde çalışmalar yapan öğrenci gruplarına da destek oldukları ve keza üniversite asistanları sendikasında (ÜNAS) çeşitli tarihlerde vazife gördükleri sırada savundukları mesleki haklarını dahi aynı ideolojiye dönük bir şekilde ele aldıkları ve bu konudaki faaliyetleri çok yönlü bir şekilde kanallize ederek aynı ideolojide olan kişilerle amaç birliği halinde faaliyetlerini sürdürdükleri ve hattâ sanıklardan **İsmail Beşikçi**'nin mesleki ihtisasından doğan yeteneklerini bile bu yolda kullandığı ve Marksist-Leninist bir açıdan Doğu'nun sorunlarını ele alarak kendi görüşlerine kuvvet kazandırmaya çalıştığı ve bu sanığın yazmış olduğu (**DOĞU ANADOLU'NUN DÜZENİ SOSYO-EKONOMİK VE ETNİK TEMELLER**) isimli kitabını yayınladıktan sonra kendisine bilhassa Doğu Devrimci Kültür Ocakları mensuplarınca aşırı bir alâka gösterilerek bu cemiyetin de **üyeleri sayıldığı** ve Kürt milliyetçiliği ve Marksist-Leninist yöntemdeki Kürt devrimciliği amaçlarıyla bilinen D.D.K.O. derneklerinin tertip ettiği çeşitli toplantılarda aynı mahiyetteki görüşlerini ortaya koyduğu ve netice itibarıyla her iki sanığın da sosyal bir sınıfın diğer sosyal sınıflar üzerinde tahakkümünü tesis etmeye, sosyal bir sınıfı ortadan kaldırmaya, memleket içinde müesses, iktisadi ve sosyal temel nizamları devir-

meye matuf olarak aynı görüşteki kişi ve kuruluşları ve kuruluşlarla amaç birliği ederek TCK'nun 8. fıkrasında söz edildiği şekilde cemi-yet tesis ettikleri dosyada mevcut delillerle anlaşılmış olmakla;

1. Sanıkların **Naci Gürşin** hakkında aynı eylemlerinden dolayı 22.11.1971 tarih ve 971/209 esas ve 971/132 karar sayılı iddianame ile dava açılmış olduğundan ve isnat aynı konuyu kapsadığından mezkûr sanık hakkında ikinci bir dava açılmasının usulü gereksizliği karşısında sanık **Naci Gürşin** hakkında 353 sayılı kanunun 105. maddesi uyarınca KOVUŞTURMAYA YER OLMADIĞINA karar VERİLDİ.

2. Sanık **İsmail Beşikçi**'nin izah edilen eylemlerinden dolayı fiiline uyan Sıkıyönetim Kanununun 13 ve 15. maddesi delaletiyle TCK'nun 141/1, 31, 33 ve 173/3 maddeleri gereğince tecziyesi ile bu sebeple yapılacak duruşmasının Diyarbakır-Siirt İlleri Sıkıyönetim K.'lığı 1 numaralı As. Mahkemesinde icrası talep ve iddia olunur. 31.12.1971

Yaşar Değerli
Hakim Yzb. Yrd. As. Savcı"

5. Mahkemeye verilen dilekçeler (4-5)

Belge 122

a) İddianame II'ye Cevap

25.1.1972 tarihli ve 14 sahife olan bu dilekçe iddianameye cevap niteliğindedir. Tutanak, s. 2 (İddianame II'ye dayanılarak açılan 1972/38 numaralı yeni dava dosyası 25.1.1972 tarihli duruşma da 1972/6 Esas sayılı olan dosya ile birleştirilmiştir.

Belge 123

b) Ders notları, imtihan kâğıtları, idari tahkikat komisyonunun çalışmaları, çelişen ifadeler, mahkemenin çözümlemesi gereken temel sorun hakkında dilekçe, 3.2.1972 tarihli, (24 s.) Tutanak, s. 36 (bk. Belge 117, 118).

6. Kovuşturmaya Yer Olmadığı Kararı

Belge 124

**DIYARBAKIR-SİİRT İLLERİ SIKIYÖNETİM KOMUTANLIĞI
MAHKEMESİ ASKERİ SAVCILIĞI
DIYARBAKIR**

7/6/1973

EVRAK NO : 1972/59

ESAS NO : 1972/40

KARAR NO : 1972/21

KOVUŞTURMAYA YER OLMADIĞI KARARI

SUÇ : T.C.K.'nın 141/1 maddesini ihlal niteliğinde örgüt teşkili.

SANIKLAR : 1. İSMAİL BEŞİKÇİ: Hüsnü oğlu, 1939'da Zahide'den doğma, İskilip Hacı Piri Mahallesi No:4'de nüfusa kayıtlı, Ankara Yeni Mahalle Yahya Kemal Caddesi Üçgen Sok. No: 5'de oturur, Ankara Siyasal Bilgiler Fakültesi Sosyoloji Asistanı ve Erzurum Atatürk Üniversitesi eski Sosyoloji asistanı. Halen: Diyarbakır Cezaevinde hükümlü.

2. NACİ GÜRŞİN: Vasıf oğlu, 1945 doğumlu, Manisa Şaruhanlı kazası Koldere köyünde nüfusa kayıtlı ve Erzurum Atatürk Üniversitesi İngiliz Dili Filolojisi Asistanı olup, aynı yerde asistan lojmanlarında oturur.

3. İNAYET BERKMAN: Ömer Lütfi kızı, 1922 doğumlu, İzmir nüfusuna kayıtlı, halen Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesi Toprak Bölümü öğretim görevlisi.

4. AYHAN TORAMAN: Kahraman oğlu, 1938 doğumlu, Bayburt nüfusuna kayıtlı, Atatürk Üniversitesi lojmanlarında oturur, İşletme Fakültesi bölümünde Dr. Asistan ve Erzurum ÜNAS şubesi son dönem başkanı.

VE ERZURUM ÜNAS ŞUBESİNİN DİĞER ÜYELERİ

Yukarıda açık kimlikleri yazılı olan ve bu arada Erzurum Üniversite Asistanlar Sendikası şubesine üye bulunan diğer asistan ve bir kısım öğretim görevlileri ile ilgili olarak Erzurum ÜNAS adlı altında açılan kovuşturma ve yapılan soruşturma sonunda:

Diğer üniversite kentlerinde olduğu gibi Erzurum Atatürk Üniversitesi bünyesi içerisinde de ilk kez Üniversite Asistanlar Sendikası'nın bir şubesinin 1967 yılı içerisinde kurulduğu, kuruluş amacı olarak saptanan asistanların mesleki sorunları ile ilgilenmek ve bu topluluk arasındaki dayanışmayı artırmak yönteminde faaliyetler göstermesi beklenirken kuruluşundan itibaren merkezi ÜNAS'ın giderek mevcut başıboş eğilimine ayak uydurarak devrimci adı altında bir tutum içerisinde görüldüğü ve özellikle 1971 yılı başlarından itibaren kendisini devrimci kavganın en ön saflarında yer alan bir örgüt olduğunu ilan eylediği ve yine merkezi ÜNAS'ın bu yolda birçok forum, toplantı ve açık oturumlar tertip ederek yurt sorunlarına ilgi gösterir görünümde sosyalist bir ihtilalin temel ortamı yönünde eylemlerde bulunduğu ve bundan dolayı merkezi ÜNAS hakkında ve bağlı şubelerle ilgili olarak Ankara Sıkıyönetim Komutanlığınca soruşturma açıldığı ancak sanık **İsmail BEŞİKÇİ** ve **Naci GÜRŞİN** gibi asistanlar hakkında komutanlıkça soruşturma yürütüldüğünü dikkate alan Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı Askeri Savcılığının Erzurum ÜNAS şubesi ile ilgili tüm evrakı komutanlığa gönderdiği ve 6.11.1971 tarih ve Ad. MÜŞ: 1971/1556 sayılı yazı ile intikal eden soruşturma evrakı üzerine komutanlıkça 13 Kasım 1971 tarih AD. MÜŞ: 1971/388-463 sayılı emirle **Naci GÜRŞİN** ve **İsmail BEŞİKÇİ** ile ilgili olarak soruşturma açıldığı ve bu sırada **Naci GÜRŞİN** hakkında esasen Erzurum DEV-GENÇ davası sebebiyle örgüt fiilini kapsayan bir soruşturmanın mahkemeye intikal ettiği ve **İsmail BEŞİKÇİ** hakkında da yeniden T.C.K.'nun 141/1 maddesini ihlal suçundan dava açıldığını ve açılan kovuşturma kapsamını içerisinde diğer ÜNAS üyelerinin mütalaa edilmediği olayda; Sıkıyönetim Komutanlığı 1 No.lu Askeri Mahkemesinde sanık **İsmail BEŞİKÇİ** hakkında tüm ideolojik eylemlerinden dolayı 22.7.1971 gün ve 1971/104-70 sayılı kararda gerekli değerlendirme yapılarak bu sanığın ÜNAS içindeki eylemlerinin ayrı bir soruşturmaya tabii tutulmasının yararlı görüldüğü ve bu arada diğer üyelerinin de ihbara konu olmasından sonra Askeri Mahkemenin 16.9.1972 gün ve 1972/6-587 sayılı yazısı ile mezkur ihbar kapsamı esas alınarak Erzurum ÜNAS şubesi üyeleri ile ilgili olarak soruşturmanın sürdürülmesi ve delillerin toplanması sonunda;

1967 yılında Erzurum'da oluşturulan merkezi ÜNAS sendikası-na bağlı Erzurum ÜNAS şubesinin 5. dönem geçirdiği ve bu dönem içerisinde birçok üniversite asistanlarının yönetim kurulunda vazife alıp bu şubenin üyesi haline geldiği dolayısıyla her geçen dönem yönetici ve üye asistanın adedinin yükseldiği şubenin merkezi ÜNAS tüzüğüne göre doğrudan doğruya Üniversite Asistanları Sendikasına bağlı olup, bir nevi federel bir kuruluş niteliğinde bulunduğ u, dolayısıyla merkezi ÜNAS'ın tüzükle saptanan amacında bütünleştiği ve aynı yolu izlemek durumunda olduğu, bir ara yukarıda ifade edildiği üzere merkezi ÜNAS'ın mesleki sorunları ele almayı bir yana iterek ideolojik bir yöntemde oluşum kazandığı ve bazı eylem sahasında da kendini hissettirip bu yolda devrimci kalkışma adı altındaki hareketin sürecini kısaltmak için gayret halinde olduğ unun mevcut evraklardan açıkça anlaşıldığı ve hala ÜNAS yayını-nın 1 Ocak 1971 tarihli sayısında bu oluşumun kendisini kuşkusuz ortaya koyduğu bir gerçek ise de; Erzurum ÜNAS şubesinin el ko-nan kayıtlarının tetkininde karar, bildiri ve uygulamalarının gözden geçirilmesinde Merkezi ÜNAS'ın ideolojik yöntemine uyumu göse-terir bir delil elde olunamadığı ve hatta merkezi ÜNAS'ın almış oldu-ğu direnme kararlarına dahi Erzurum ATATÜRK ÜNİVERSİTESİN-DE geçilmediği ve keza merkezi ÜNAS yönetiminde kabul görmediği ve Erzurum ÜNAS şubesinin ayrı bir yayın olanağı ile ha-reket etmediği ancak bu şubenin 1970-1971 döneminde yönetim kurulu üyeliğine getirilen İsmail BEŞİKÇİ kendisinin sahip olduğ u Kürtçü ve Marksist-Leninist ideoloji yönteminde ÜNAS'ı temsil yet-kisinden hareket ederek bazı tasarruflarda bulunduğu ve bu arada İstanbul ve İzmir'de yapılan toplantılara katılarak Erzurum'daki fikir ortamını kötüleyip orda el birliği ile ideolojik bir ortamın yaratılması kaygılarını izhar ettiği, ve fakat BEŞİKÇİ'nin bu keyfi hareketinin hiçbir zaman ÜNAS Erzurum şubesinin yetkili yöneticileri tarafın-dan belirli bir karar ve politika izlemesi şeklinde mezuniyete bağlı olmadığı, BEŞİKÇİ'nin kendi başına buyruk harekette bulunduğu, bu arada yine İsmail BEŞİKÇİ ve onun sempatizanı olmaktan öte-ye gidemeyen Naci GÜRŞİN'in tahrikleri ile asistanlar arasında bir bölünme yaratıldığı ve Erzurum Atatürk Üniversitesi'nde görev ifa eden bir kısım asistanların ÜNAS'dan ayrılarak Üniversite Asistan-lar Derneği'ni oluşturdukları ve bu ayrılıktan sonra aynı üniversite bünyesinde oluşturulan her iki örgüt üyelerinin kısır bir çekişme içi-ne girerek karşılıklı bildiri ve deklarasyonlarla birbirlerini suçladıkla-rını ve fakat ortada ciddi bir neden ve elle tutulur bir sebep ve eyle-

min mevcut olmadığı, bu akıma bir kısım profesör ve doçentlerin dahi katılarak kısır bir çekişmenin hüküm sürdüğü ve böylece karşılıklı suçlama kampanyasının bir ürünü olarak Erzurum ÜNAS üyelerini mevzuu soruşturmalarının ortaya getirildiği, gerek münferiden gerekse ÜNAS içinde gelmiş geçmiş üyelerin ve özellikle yöneticilerin suç teşkil eden bir eylemine ve bu yolda herhangi bir karar ve uygulamalarına rastlanmadığı, 12 Mart 1970 Koltuk Yakma olaylarından sonra Erzurum ÜNAS şubesinin yayınlamış olduğu DUYURU başlıklı bildiri kapsamında suçlamadan öteye birşey bulunmadığı ve bunun dışında kayda değer olarak yazılı herhangi bir beyanname ve neşriyatın vukuu bulmadığı 19.21 Nisan 1971 tarihleri arasında Erzurum ÜNAS Şubesinin tertip etmiş olduğu bu özerklik haftası konferanslarını da üniversite rektörlüğünce müsaade edilen legal bir toplantı biçiminde cereyan ettirdiği, bu haftanın açılışında sanık **Ayhan TORAMAN**'ın yaptığı ifade edilen açış konuşması konusunda tanık ifadelerinin birbirini tutmadığı gibi üniversite özerklikliğini bir devrim hareketi olarak mütalaa etmesinin günün önem ve anlamına uygun bir beyan teşkil edeceği, Erzurum ÜNAS şubesini yönetici ve üyelerinin başkaca bir yayın ve toplantı tezahürünün sözkonusu olmadığı ve sonuç olarak karar ve uygulama defterleri ile emir kayıtlarının tetkikinden bunu yani başkaca ideolojik nitelikte bir yönelik ve harekete rastlanmadığı anlaşılmaktadır.

Erzurum ÜNAS şubesinin 1970-1971 dönemi yönetim kurulu üyesi olup, bağlı bulunduğu örgütün düşüncelerini yansıtarak bir yana kendi ideolojisinin tesiri alanı dışına çıkmayan sanık **İsmail BEŞİKÇİ**'nin ideolojik yöntemdeki kaygı ve davranışlarının ise esasen bütünü ile yargılamaya konu olup, bunun bir bölümünü aks ettirdiği gibi o zaman yapılan saptamaların da sanığı şu veya bu yönünde ve nitelikte suçlamaya yetecek şekilde belirgin olmadığı ve her zaman belirli bir ideoloji sahibinin kendi düşüncelerinin hakim kılınması bakımından uygun gördüğü, ortamlarda bunu sürdüreceğinin doğal bulunduğu ve sanık **İsmail BEŞİKÇİ**'nin Kürtçülük ve komünistlik fiillerinden dolayı bu fiillerine devam etmesi hali de dikkate alınarak hakkında yapılan yargılamalar sonunda mahkûmiyet hükmü tesis edildiği ve bu hükmün Askeri Yargıtay 2.nci Dairesi'nin 7 Mart 1973 gün ve 1973/18-40 sayılı kararı ile onandığı, diğer sanıklardan **Naci GÜRŞİN**'in ÜNAS içerisinde etkin bir faaliyetinin tespit olunmadığı ve keza ismi geçen diğer sanık ve ÜNAS üyesi bulunan öteki yöneticilerin ve mensupların da ferden ve örgütsel olarak suç teşkil eden eylemlerine rastlanmadığı görülmüştür.

Sanıklardan sadece **İsmail BEŞİKÇİ**'nin ÜNAS adına hareket ederek şahsi bazı ideolojik tasarruflarda bulunduğu ve bunun mevcut kayıtlara göre ve tespitlere nazaran Erzurum ÜNAS şubesinin ilzam etmediği ve esasen bu sanığın ideolojik yöntemdeki tüm fiillerinin en geniş bir biçimde değerlendirilip hakkında hüküm kesinleştiği cihetle ve diğer sanıkları fiillerinin ne T.C.K.'nın 141/1 vasfında oluşum kazanmadığı gibi, ne de münferit ve ideolojik nitelikte bir eylemlerinin sözkonusu olmadığı bu yöndeki yansımaların kısır bir fikir çekişmesinden ve şahsi nedenlerin dahi karıştığı husumetlerden ve sataşmalardan doğuşu sonucuna varıldığından yukarda ismi ve açık kimliği yazılı 5 sanık ve onların şahsından Erzurum ÜNAS Şubesi'nin diğer üye ve ilgilileri ile ilgili olarak; ortada herhangi bir suç niteliği taşıyan ideolojik bir eylem ve propaganda mevcut olmadığından, 353 sayılı kanunun 105'nci maddesi gereğince KOVUŞTURMAYA YER OLMADIĞI KARARI VERİLDİ. 7.6.1973

YAŞAR DEĞERLİ
HAKİM KD. YZB.
YRD. AS. SAVCI"

VI. YENİ İFADELER VE BUNLARLA İLGİLİ BAZI BELGELER

Daha çok İddianame II ile ilgili olarak, Naip hakim, Hakim, **Yzb. Nursafa Pandar** tarafından Erzurum'da 16.2.1972 tarihinde alınan ifadeler şöyledir:

24. Tanık Mustafa AYDIN

Belge 125

"... Ben bu konuda askeri savcıya ve Emniyet 1. Şubeye ifade vermiştim. O ifademi aynen tekrar ederim. İlâve edecek hiçbir şeyim yoktur. Hatırladığıma göre ben 1968 yılında Erzurum'a geldim. 1968 yılından 1971 yılına kadar gerek sanık **İsmail Beşikçi** ve gerekse sanık **Naci Gürşin** önceden Fikir Kulüpleri Federasyonu (FKF) olup 1970 yılında Dev-Genç örgütünün bütün faaliyetlerine bizzat iştirak etmişler, bu örgütün bildirimlerini her iki sanık hazırlamışlar ve bu bildirimleri bizzat dağıttırmışlardır. Birlikte çalışan her iki

sanık, yukarıda ismini söylediğim öğrenci örgütünün bildirilerini hazırladıklarını şuna dayanarak söylüyorum. Bu bildirilerin dağıtılacağı günlerde FKF başkanı ve sekreterini sanıkların odasına girip çıkarken bizzat görmüşümdür. Meselâ, FKF'nin sekreteri Mehmet Metin'i her iki sanığın odasına girip çıkarken görmüşümdür. Ayrıca **İsmail Beşikçi**'nin odasında, **Naci Gürşin** de hazır olduğu halde başkanlarının ve sekreterinin onların bulunduğu odaya girip çıktıklarını görmüşümdür. **İsmail Beşikçi**, **Naci Gürşin** ve şimdi ismini hatırlayamadığım solcu hocalar FKF'cilerin ve DEV-GENÇ mensuplarının maddi ve manevi bakımdan destekçileri idiler. Meselâ para lâzım olduğu zaman veya silâh lâzım olduğu zaman, sanıklara müracaat ederek bu ihtiyaçlarını karşılayabiliyorlardı. Meselâ Marksist-Leninist olarak tanıdığım DEV-GENÇ mensubu olan öğrencilerin **Naci Gürşin**'in oturduğu üniversite lojmanları 27. blok. no. 26'daki evine girip çıkarken bizzat gördüm. Bu gördüklerimden isimlerini hatırladıklarım; eski FKF ve DEV-GENÇ'li şimdi mezun olan Malatya'lı **Cavit Göktürk**, şimdi soyadını hatırlayamadığım ve Mehmet isimli öğrencidir. Bu iki öğrenci de Dev-Gençlidirler. Malatyalı olan Mehmet isimli şahsın üzerinden Dev-Genç kartı çıkmıştı, bu sebeple bu şahsın da DEV-GENÇ'li olduğunu kati olarak biliyorum. Başka öğrenci grupları ile kavga sırasında karşı gruptan öğrenciler Mehmet'in üzerini aradılar. Üzerinden DEV-GENÇ kartı ile bir de Çin baltası çıktı. Bu kavga ve arama 1970 Mayısında olmuştu. Kavga İşletme Fakültesi koridorunda olmuştu.

Yine sanık **İsmail Beşikçi**, şimdi tarihini hatırlayamadığım bir gün üniversitenin İşletme Fakültesinin anfisinde düzenlenen (üniversite özerkliği) hakkındaki **Forum**'da kendi yazmış olduğu (**Doğu Anadolu'nun Düzeni**) adlı kitabından pasajlar okumuş ve bu pasajlarda toprak reformuna değinmişti. Aynı gün forumdan önce sanık **İsmail Beşikçi**, daha dinleyiciler ve hiç kimse salona gelmeden önce bastırıldığı teksir kâğıtlarını sıraların üzerine dağıttırmış ve koydurmuştu. Bu teksirlerde yazılanların toprak reformu ile ilgili olarak yukarıda ismini söylediğim kitabında bir bölüm olduğunu sanıyorum. Bilindiği gibi sanık **İsmail Beşikçi**'nin (**Doğu Anadolu'nun Düzeni**) adlı kitabı gerek toprak reformu ve gerekse diğer yönlerden Marksist-Leninist görüşleri ihtiva etmektedir. Bu kitap tahmini me göre sıkıyönetimden önce toplattırılmıştı...

Tanıktan soruldu: İfademde belirttiğim sanıklar, **Türkiye Halk Kurtuluş Ordusu** denilen gizli örgütün mensubu değildirler, yalnız bu gizli örgütün görüşlerini benimsediklerini söylerlerdi. Meselâ bir

gün tatilde, **Muammer Aslan** bana; TÜRK Halk Kurtuluş Ordusu'nun görüşlerini benimsediğini söyledi, dedi.

Soruldu: Eski Ziraat Fakültesi öğrencisi olan ve şimdi Diyarbakır Sıkıyönetimde tutuklu bulunan **Halit Güneş** adlı öğrencinin Kürtçü komünist olduğunu, sanık **İsmail Beşikçi** ile sık sık temas ettiğini şimdi isimlerini hatırlayamadığım arkadaşlardan duymuş-tum, dedi.

Soruldu: Sanık **İsmail Beşikçi**'nin (memleketin düzeni bozuktur, çıkarıcı çevreler, kompradorlar işçi ve köylü sınıfını istismar etmektedirler Devlet ve onun kuvvetleri, zenginlerin lehine ve onların daha da zengin olmasına çalışmaktadırlar. Bu durumda ancak işçi ve köylünün uyanık bir sınıf şuuru yaratarak devlete karşı ayaklanıp devlet kuvvetlerini ellerine geçirerek Marksist yapıda bir düzeye varmak ve Mao biçimli bir kültür ihtilâli yaratmak suretiyle ancak memleket kurtulabilir) şeklinde bir söz söylediğini, herhangi bir forum, toplantı veya açık oturumda bu mealde konuştuğunu duymadım. Yalnız, öğrenci örgütü olan DEV-GENÇ mensuplarının yani askeri savcıya verdiğim ifadede belirttiğim kişileri, bu şekilde konuşmalarından ve sanık **İsmail Beşikçi**'nin de DEV-GENÇ ile aynı paralelde olan ÜNAS'ın mensubu olduğu ve ÜNAS'ın da DEV-GENÇ'in yukarıda yazılan ve hazırlık ifademde belirttiğim Marksist-Leninist ve Maoist görüşlerini paylaştığı için sanık **İsmail Beşikçi**'nin de aynı görüşte olduğunu sanıyorum. Sanık **İsmail Beşikçi**'nin DEV-GENÇ mensubu öğrencilere para ve silâh yardımı yaptığını DEV-GENÇ'li öğrencilerden ve kendi arkadaşlarımdan duymuşum. Meselâ arkadaşlarımdan şimdi adresini bilmediğim **Şükrü Gündoğdu**, DEV-GENÇ'li Konya Ermenek kazasından **Süleyman Ersan**'dan sanık **İsmail Beşikçi**'nin 1968-1969 tarihleri arasında, sanık **İsmail Beşikçi**'nin para ve silâh yardımı yaptığını ve bu yardımı Marksist-Leninist öğrencilere yaptığını duymuşumdur. Yukarıda söylediğim gibi sanık **İsmail Beşikçi** FKF ve DEV-GENÇ'in bildirilerini bizzat kaleme almıştır, bildirilerin dağıtılmasında başlıca amil olmuştur, dedi.

Soruldu: Sanık **İsmail Beşikçi**, Türk Halk Kurtuluş Ordusu adlı gizli örgüt hakkında herhangi bir söz söylediğini duymadım; bu örgütle ilişkisi olup olmadığını bilmiyorum, dedi.

Soruldu: Rektörün koltuğunun yakılmasına dair olaylarda ben burada olmadığını sanıyorum. Olsam dahi üniversiteye yeni gelmiştim. Üniversite içindeki olaylarla pek ilgilenmiyordum, dedi.

Soruldu: Köy ve şehir çalışmaları olarak hazırlık ifademde belirttiğim hususlar yine hazırlık ifademde isimlerini saydığım DEV-GENÇ'li kişiler tarafından yürütüldüğünü duydum. Bu konuda sanık **İsmail Beşikçi**'nin herhangi bir konuşması ve faaliyetini duymadım, görmedim, dedi.

Soruldu: **İsmail Beşikçi** bizim sınıfa derse gelmedi. Bu bakımdan ideolojisine göre öğrencilere farklı muamele yapıp yapmadığı derslerinde kendi ideolojisine göre soru sorup sormadığı konusunda bir bilgim yoktur. Sanık **İsmail Beşikçi**'yi üniversite koridorlarında, kantinde, pastahanede, odasında DEV-GENÇ'li öğrenciler ve özellikle DEV-GENÇ'li militanlarla beraberce oturup konuştuklarını görmüşümdür. Ancak, ne konuştuklarını duymadım. Meselâ DEV-GENÇ militanlardan **Muammer Aslan, Muhsin Gül, Mehmet Metin** daha ismini hatırlayamadığım birçokları ile yukarda belirttiğim yerlerde sanık **İsmail Beşikçi**'nin oturup konuştuğunu görmüşümdür. Sanık **İsmail Beşikçi** tarafından İşletme Fakültesi veya Ziraat Fakültesi anfisinde 1970 kışında Türkiye'nin geri kalmışlığı konusunda bir konferans verildiğini duydum. Ben o tarihte üniversitede yoktum, dedi.

Soruldu: **Naci Gürşin, Özdemir Akmut, Rahmi Dirican, Necdet Sözer, Halit Seyidoğlu, Şerif Şimşek, Ayhan Toraman ve İlayet Berkman**'ı tanırım. Bu kişiler ÜNAS mensubudurlar. Toplantılarda, forumlarda konuşmuşlardır. Mesela; **İlayet Berkman** Marksist-Leninist ve Maoist görüşlerden anfile ve toplantılarda çok bahsetmiştir. Üniversitedeki anarşik olaylarda **İsmail Beşikçi**'nin rolünü bilmiyorum. Bu olayların içinde değilim. Yalnız seminerlere, forumlara katılır ve konuşurdu, dedi."

25. Muhbir Tanık Mehmet EYÜBOĞLU **(Öğretim Görevlisi)**

Belge 126

"Gerek sanık **İsmail Beşikçi** ve gerekse **Naci Gürşin**'in aşırı solcu olduğunu duyarım. **İsmail Beşikçi**'nin **ANT Sosyalist Teori ve Eylem Dergisi**'nin Şubat 1971/1 sayılı sayısında çıkan bir yazısında komünizm propagandası yaptığı ve Kürtçülüğü yaymak iste-yerek bölücülük yaptığını bu yazısından anladım. Bu yazının fihristteki başlığı **(Mücadele ve Komünist Doğu Anadolu'da Geri**

Bırakılmışlığın Oluşumu) şeklindedir. Bu dergideki yazısından başka sanık **İsmail Beşikçi** hakkında bir şey bilmiyorum. **Naci Gürşin** hakkındaki bilgim de bu sanığın aşırı solcu bir kimse olmasından ibarettir. Bu sanığın hakkında bildiklerim duyduklarıma dayanmaktadır. Yani **Naci Gürşin**'in aşırı solcu olduğunu etraftan duymuşumdur, dedi. Tanığın askeri savcı tarafından alınan 21.10.1971 günlü yeminsiz ifadesi okundu. Esas itibariyle aynı mahiyette olduğu görüldü. Tanıktan soruldu: Bu ifade doğrudur ve bana aittir, dedi.

Soruldu: Sanık **İsmail Beşikçi**'nin ve **Naci Gürşin**'in FKF ve DEV GENÇ mensuplarına para ve silâh yardımı yaptığı konusunda bir bilgim yoktur, sanık **İsmail Beşikçi**'nin katıldığı seminer, panel ve toplantılara katılmadığım için neler konuştuğunu duymadım ve bilmiyorum, dedi.

Soruldu: Sanık **İsmail Beşikçi**'nin ve sanık **Naci Gürşin**'in birlikte veya ayrı ayrı FKF ve DEV-GENÇ bildirilerini kaleme aldıklarına ve dağıttıklarına dair bir bilgim yoktur. Yalnız bildirileri kaleme alması ve dağıtıtılması muhtemeldir. Kitap ve dergilerdeki sanık **İsmail Beşikçi**'nin yazıları karşısında bildirileri de kaleme alacağı kanaati bende uyanmıştır. Sanık **İsmail Beşikçi**'nin öğrencilerle olan temasları hakkında görgü ve bilgim yoktur. Zira **İsmail Beşikçi** ile ayrı ayrı fakültedeniz. **İsmail Beşikçi** Fen-Edebiyat Fakültesi'nden ben ise İşletme Fakültesindenim, dedi.

Soruldu: ÜNAS'ın yayınladığı bildirilerden aşırı solcu bir kuruluş olduğu kanaatine vardım. Zira ÜNAS yayınlamış olduğu bildirilerinde 15-16 Haziran İstanbul işçi hareketlerini proleter bir hareket olarak nitelendiriyor, TÜRK-İŞ'in uydurma bir teşekkül olduğunu belirtiyor ve bu işçi hareketinin komünist ihtilâlin bir provası olduğunu açıklamak istiyordu. Ben bu kanaata vardım. Sanık **İsmail Beşikçi**'nin DEV-GENÇ'li olan kişilerle olan ilişkileri hakkında görgü ve bilgim yoktur. Kürtçü olarak tanıdığım kişilerle sanık **İsmail Beşikçi**'nin ve **Naci Gürşin**'in temasları hakkında herhangi bir görgü ve bilgim yoktur, dedi."

26. Tanık Alâaddin BAŞAR

Belge 127

"... Sanık **İsmail Beşikçi**, ben talebe iken bize sosyoloji dersi-

ne geliyordu. Aradan uzun zaman geçtiği için derslerinde nelerden bahsettiğini şimdi hatırlamıyorum. 5-6 yıl önce Atatürk Üniversitesinde FKF vardı. Bu tarihlerde FKF'ye komünist Kürtçüler hakim. Bunlardan **Ahmet Aras** (ki bu şahıs Erzurum'da otobüste yani üniversiteye gelip giden otobüste komünizm propagandası yaptığı için Erzurum Ceza ve tutukevinde 4 ay tutuklu kalmıştır. Bunu takiben zorla mezun olmuş, hiçbir yerde iş bulamazken **Doçent İdris Küçükömer** tarafından uzman olarak göreve alınmıştır. **İsmet Karataş**, **Ali Kotan** bizim sınıfta idiler. Bir de filolojide **Demir Pekol** ve **Mehmet Aydemir** (İşletme Fakültesi'nde ve benim sınıfımdan başka bir sınıfta) Kürtçü talebelerin liderliğini yapıyorlardı. Benim isimlerini saydığım bu şahıslar FKF'nin mensubu idiler. Biz Türk talebeleri yanında bu kişiler Kürtçülükten bahis etmezler sadece sol eserlerden, solculuktan ve aşırı solculuktan bahis ederlerdi. Bu saydığım kişiler Kürtlerin uğradığı Şehir Palas Oteli ve civarında Kürtlerle temas ederler. Ve bu öğrenciler hep birlikte gezerlerdi. Ayrıca bizim fakülteye asistan olarak **Orhan Demirler** adlı bir şahıs, hoca olarak geldi. Bu şahıs Erzurum'da TİP teşkilâtını kurmak üzere buraya gönderilmiştir. Bilahare yapmış olduğu faaliyetleri ile bu kanaata vardım. Erzurum TİP şubesi kurulmasında asistan **Orhan Demirler**'in ve **İoanna Kuçuradi**'nin büyük faaliyetleri olmuştur. Erzurum Teşkilâtında (TİP) üç tane Türk olduğunu geri kalan teşkilât mensuplarının Kürt olduğunu duydum. Hattâ Kürtlerin ekseriyette olduğunu biliyorum. Yukarıda söylediğim **İsmet Karakaş**'ın Erzurum TİP İl Teşkilâtı idare heyetinden olduğunu biliyorum. Sanık **İsmail Beşikçi** de asistan **Orhan Demirler** ve **İoanna Kuçuradi** ile temas halinde idi. Ben o zaman talabe olduğum için Sanık **İsmail Beşikçi**'nin üniversite dışındaki temas ve faaliyetleri hakkında bilgim yok. **Asistan Orhan Demirler** 300 sayfalık mali analiz dersini bütün sömestre boyunca sadece 15 sahife olarak anlatmıştır. Ve sempati toplamak için bütün talebeleri geçirmiştir. Derslerin çoğunluğunu fıkra anlatarak eğlence şeklinde geçirmiştir. Böylece öğrencilerinin sempatisini toplamaya çalışmıştır. Sempatisini topladığı öğrencilerle **İoanna Kuçuradi**'nin odasında konuşmalar yapmıştır, ne konuştuklarını duymadım.

Sanık **İsmail Beşikçi**, **Prof. Orhan Türkdoğan**'ın asistanıdır. **Prof. Orhan Türkdoğan** sanık **İsmail Beşikçi**'nin davranışlarından memnun olmayınca hakkında tahkikat açtırdı. Bu hususta yapılan tahkikat sonunda sanık **İsmail Beşikçi**'nin hakkında bir dosya dü-

zenlendi. Sanık **İsmail Beşikçin**in faaliyetleri hakkında en iyi bilgi bu dosyadan öğrenilebilir. Bildiklerim bunlardan ibarettir.

Soruldu: Üniversite özerkliği kalkması konusunda hükümet tarafından bazı çalışmalara girilmişti. Buna karşılık üniversite özerkliğinin kalkmaması konusunda Türkiye çapında bir kampanya açılmıştı. Bizim Atatürk Üniversitesi'ne bu kampanyayı ÜNAS tertipledi. Ve bu kampanyaya özerklik haftası ismi verildi. Yalnız kampanyanın seçiliş tarihleri **Lenin**'in zannederseniz ölüm tarihi olan 22 Nisan'ı da içine alıyorum. Geçen yılda -yanlış oldu. - Bu özerklik haftasının tertip edildiği yıldan 1 yıl öncede yine aynı tarihe rastlayan günlerde öğrenciler tarafından şiir haftası düzenlenmiştir. Bu şiir haftasını solcu öğrenciler düzenlemiştir. Bu şiir haftasında teypten **Nazım Hikmet**'in şiirlerinin okunduğunu duyunca dışarıda karşı gruptan öğrencilerle solcu öğrenciler arasında kavga çıkmıştır. Ayrıca özerklik haftasına konuşmacı olarak sıkıyönetimce tutuklanan **Dr. Uğur Mumcu** da çağırılmıştı. Daha doğrusu konuşmacı olarak **Uğur Mumcu** çağırılmıştı. Biz özerklik haftasının **Lenin**'in ölüm gününü içine almasından aşırı solcu olan **Uğur Mumcu**'nun konuşmacı olarak davet edilmesinden, bunun bir özerklik haftası olmayıp, **Lenin**'in ölümünün anılması haftası olduğu kanaatine vararak bu toplantıya katıldık. **Uğur Mumcu** toplantıya gelmedi. Bunun üzerine ÜNAS başkanı **Ayhan Toraman** bir konuşma yaptı. Bu konuşmasında (devrimci savaşı başlatıyoruz, katılarınızı bekliyoruz) şeklinde bir söz sarf etti. Bunun üzerine karşı gruptan olan öğrencilerle bu görüşlere karşılık cevap vermek istediler. Karşı gruptan olan öğrencilere söz verilmeyince kargaşalık çıktı. Bu kargaşalık ve kavgayı önlemek üzere **Prof. Abdüsselam Ergene**'yi davet ettiler. Ben bu ara anfiden dışarı çıktım. Bundan sonra olanları görmedim, dedi.

Soruldu: Ben 1 yıllık asistanım. Fakülteyi bitirdikten sonra 2 yıl da dışarıda çalıştım. Öğrenci bulunduğum sırada ÜNAS henüz kurulmamıştı. ÜNAS'ın ne gibi bildiriler dağıttığını Asistanlar Derneğinin yöneticileri olan **Celâl Tarakçı, İbrahim Erol Kozak** bilirler. Bu hususta benim bilgi ve görgüm yoktur. Üniversiteye asistan olarak geldiğimde ÜNAS ve Asistanlar Derneği adı ile 2 kuruluş vardı. Bu kuruluşlarla girenlerin isimlerini incelediğimde ÜNAS'a yukarıda isimlerini saydığım aşırı sol kişilerin girmiş olduğunu görünce bunun aksi görüşte olan Asistanlar Derneğine üye oldum. Bu Asistanlar Derneği'nin kurulmasının amacı ÜNAS zaman zaman Asistanlar Derneği -yanlış oldu- (Üniversite Asistanları Sendikası) diye bildiri-

ler yayınlıyordu. Bu kavram, bütün asistanları içine alabileceği için ve dolayısıyla bütün asistanların aşırı solcu oldukları intibainı uyandıracağı için Asistanlar Derneği kurulmuştur, dedi.

Soruldu: Sanık **İsmail Beşikçi** hocamdı. Derslerinde sol propaganda yapıp yapmadığını, hatırlamıyorum. Zaten ben o zaman soldan anlamazdım. Yalnız derslerinde halkın fakirliğinden, yoksulluğundan bahsederdi. Ben fakülteyi bitirdikten sonra 2 yıl dışarıda çalıştım. Asistan olarak tekrar 1971 yılında fakülteye girdiğimde sanık **İsmail Beşikçi**'nin görevine son verilmişti. Bu bakımdan bu tarihler arasındaki faaliyetlerini bilmiyorum. Yukarıda söylediğim fikirler talebeliğim esnasındaki gördüklerim ve bildiklerimdir. Üniversitede koltuk yakma olaylarında **Beşikçi**'nin faal rol oynadığını görmedim. Yalnız fikren bu faaliyetleri desteklediğini sanıyorum, dedi.

Soruldu: Yukarıda söylediğim gibi fakülteden mezun olduktan sonra 2 yıl dışarıda çalıştığım ve ben asistan olarak fakülteye geldiğimde **İsmail Beşikçi** görevinden uzaklaştırılmış olduğundan **Doğu Anadolu'nun Düzeni** hakkındaki kitabı yazdıktan sonra **Doğu Devrimci Kültür Ocakları** mensupları ile veya **Kürtçü** bilinen şahıslarla temasları hakkında herhangi bir bilgim yoktur. Talabeliğim sırasında üniversitede Dev-Genç yoktu. FKF vardı. Sanık **İsmail Beşikçi İoanna Kuçuradi** vasıtası ile FKF mensupları ile temasta bulunurdu. **Kürtçü** olarak bilinen talebeler **İoanna Kuçuradi**'nin odasında sık sık toplanıyorlardı. Bu sırada **İsmail Beşikçi** de aynı odaya gidiyordu. Bu bakımdan FKF'cilerle temasta olduğunu zannediyorum, dedi.

Soruldu: Sanık **İsmail Beşikçi**'nin FKF veya Dev-Genç mensuplarına para ve silâh yardımı yaptığına dair herhangi bir bilgim yoktur. Ayrıca sanık **İsmail Beşikçi**'nin FKF bildirilerini kaleme aldığı ve dağıttırdığı konusunda herhangi bir bilgim yoktur, dedi.

Soruldu: Sanık **İsmail Beşikçi** ile diğer asistanlar arasındaki temas ÜNAS vasıtası ile oluyordu. Keza profesörlerle olan temasları da yine ÜNAS vasıtası ile oluyordu.

Soruldu: Sanık **İsmail Beşikçi**'nin ANT dergisinde yazdığı yazılarındaki fikirlerle Dev-Genç ve DDKO'nun görüşleri aynı idi, dedi.

Sanık müdafinin isteği üzerine tanıktan soruldu. ÜNAS'ın içerisinde aşırı solu en iyi bilen sanık **İsmail Beşikçi**'nin, sanık **İsmail Beşikçi** anarşik olaylarda başı çekecek, para ve silâh yardımı ya-

pacak biri kişi olarak vasıflandırılmaz. Kendisi aşırı solun teorisye-
nidir. Aşırı sol faaliyetleri fikren beslemiştir. Bir fikir hocasının mey-
danlara çıkarak anarşik eylemlere katılması söz konusu değildir.
ÜNAS'ın diğeri mensupları da sopa ve silâh kullanarak anarşik ey-
lemlere bizzat katılmamışlardır. Sadece Kürtçü ve solcu öğrencileri
fikren besleyerek anarşik eylemlere yöneltmişlerdir. Yukarıda isim-
lerini verdiğim komünist Kürtçü öğrencilerin yukarıda isimlerini say-
dığım kişilerle temas etmelerinden ve bu temasların sık olmasından
onları bu yönden fikren besledikleri kanaatine vakıfım, dedi.

Tanıktan müdafinin isteğı üzerine soruldu: Ben şiir gecesi-
ne, özerklik haftasına ve koltuk yakma hadisesine şahit oldum. Bu-
nun dışındaki olaylara tanık olmadım. Tanık olduğum bu faaliyetler-
de de sanık **İsmail Beşikçi**'nin herhangi bir faaliyetine tanık
olmadım. Herhangi bir konuşmasını duymadım ve görmedim. Bizim
fakültede asistanlar derslere devamlı olarak girer ve ders verirler.
Diğeri üniversitelerde ise asistanlar pek derslere girmezler. Benim
öğrenci bulunduğum tarihlerde kürsü başkanlıkları kurulmamıştı.
Denetim yoktu. Bu bakımdan öğrenciler hocalarıyla istedikleri saat-
te istedikleri yerde görüşebiliyorlar. Hattâ ben dahi üniversiteye bir
hafta uğramasam kimsenin haberi olmaz. Yani üniversitemizde bu
gibi işler sıkı bir kontrol altına alınmamıştır. Bir öğrenci hocasının
odasında hocasıyla, dışarıda, her zaman görüşebilir. Ve hocasıyla
herhangi bir yere gidebilir, dedi.

Tanığın ifadesi kâfi görüldü. Tanık söz alarak **İoanna Kuçura-
di** ile ilgili sözleri Ankara Sıkıyönetim K.'liğine ve mahkemesine du-
yurulmasını istiyorum, dedi...”

27. Tanık Mehmet İSHAKOĞLU (Bk. Belge 93)

“Sanık **İsmail Beşikçi**'nin bazı öğrencilerle konuştuğunu, ya-
yınlarında Marksist düşüncelere yer verdiğini duydum. Keza ÜNAS
üyeleri olarak da çalıştığını duymuşumdur. Öğrencinin Erzurum Üni-
versitesinde kendisini ve Rektör ve Dekan koltuklarının yakılması
hadiseleri sebebiyle Rektörlükçe bir tahkikat komisyonu kuruldu.
Ben de bu tahkikat komisyonunun bir üyesiydim. Yaptığımız tahki-
kat sırasında dinlediğimiz tanıklar Rektör ve Dekanın koltuklarının
yakılması olayların elebaşlarının sanık **İsmail Beşikçi** ile temas ha-
linde olduklarını bu olayların teşvikçileri arasında **İsmail Beşikçi**'nin
de bulunduğunu bizlere söylemişlerdir. Bu arada Rektörlük sanık

İsmail Beşikçi hakkında başka bir tahkikat dosyası da bulunduğunu bildirerek bu dosyayı da gönderdi. Ve elimizdeki tahkikat dosyası ile birleştirilmesini istedi. Bu arada da şunu belirteyim. Bir öğrencinin kendi kendini yakması hadisesinde **İsmail Beşikçi**'nin rolü olup olmadığı konusunda bir şey diyemeyeceğim. Bu konuya dair tahkikat sırasında herhangi bir tanık ifadesine veya delile rastlayamadık. Bize rektörlükçe gönderilen 2'nci tahkikat dosyası **Prof. Orhan Türkdoğan** tarafından sanık **İsmail Beşikçi**'nin komünizm propagandası faaliyetleri ile ilgili idi. Bu ikinci dosya da sanığın derslerde komünizm propagandası yapması sebebiyle düzenlenmişti. O dosyada delilleri de mevcuttur. Bu birinci yani **Orhan Türkdoğan** tarafından açtırılan tahkikat sonucunda cezayı gerektirir bir hal olmadığı, ancak sanık **İsmail Beşikçi**'nin derslere girmesinin mahzurlu olduğu tespit edilmiştir. **Prof. Turhan Tufan Yüce, Prof. Selahattin Olcay** başkanlıklarında kurulan komisyon sanık **İsmail Beşikçi**'nin derslerdeki komünizm propagandası yaptığı şeklindeki iddialara karşılık sanık **İsmail Beşikçi**'nin cezayı gerektirir bir hali olmadığını ancak derse girişinin mahzurlu bulunduğuna karar vermiştik. Bu dosya ile bizdeki tahkikat dosyasını birleştirdik. Yaptığımız tahkikat sonucunda sanığın üniversitede çalışmasının mahzurlu olduğu kanaatına vardık. Ve bu teklifimizi rektöre bildirdik. Rektör ve Üniversite Yönetim Kurulu bunun üzerine sanık **İsmail Beşikçi**'nin Atatürk Üniversitesi'ndeki görevine son verdi. Ancak sanık **İsmail Beşikçi** Danıştay'dan yürütmenin durdurulması kararını aldı. Benim bildiklerim bunlardan ibarettir. **Naci Gürşin** hakkında hiçbir şey bilmiyorum, dedi.

Soruldu: Sanık **İsmail Beşikçi**'nin FKF ve Dev-Genç'le olan ilişkileri hakkında bir bilginim yoktur. Esasen Erzurum'da Dev-Genç teşkilâtı olup olmadığını bilmiyorum. Yalnız bizim bulunduğumuz binada fikir kulübü vardır. Ancak sanık **İsmail Beşikçi Ahmet Aras, Cavit Göktürk** ve şimdi ismini hatırlayamadığım bir öğrenci ile daimi olarak temas halinde idi. Adeta arkadaş gibi idiler. Her yerde beraberce bulunup dolaşıp geziyorlardı. Bunlardan **Ahmet Aras** daha önce Kürtçülük ve komünizm propagandasından ötürü mahkûm olmuş bir öğrenci idi. Buna rağmen sanık **İsmail Beşikçi** bu öğrenci ile bir arkadaş gibi idi. Sanık **İsmail Beşikçi**'nin Marksist-Leninist öğrencilerin bildirilerini kaleme aldığı, dağıttırdığı konusunda herhangi bir bilginim yoktur. Böyle bir şey duymadım. Sanık **İsmail Beşikçi**'nin Marksist-Leninist öğrencilere para veya silâh yardımı yap-

tiğini duymadım. Ve ihtimal de vermiyorum. ÜNAS'ın herhangi bir anarşik faaliyetine şahit olmadım. Herhangi bir bildiri yayınlandığını görmedim ve duymadım. - Yanlış oldu. - ÜNAS'ın bildiri yayınladığını duydum. Fakat bildirilerini görmedim. Ancak üniversitemizde bir öğrencinin kendini yakması olayından sonra rektör vekilinin hareketlerini protesto eden ve ÜNAS'ın dağıttığı bir bildiriye tahkikat sırasında gördüm. Bu bildiride öğrencilerin hareketleri tasvip ediliyor. Erzurum halkının karşı hareketi, rektörün polis istemesi kınanıyor.

Soruldu: Sanık **İsmail Beşikçi**'nin Doğu Devrimci Kültür Ocakları veya Kürtçü şahıslarla herhangi bir şekilde temas ettiğini duymadım, bilmiyorum, dedi.

Soruldu: Yaptığımız tahkikat sonucunda sanık **İsmail Beşikçi**'nin üniversiteden uzaklaşmasını şu sebeplerle teklif etmiştik:

1. Öğrencileri anarşik hareketlere teşvik etmiş olması,
2. Dersinde ders dışı komünizm propagandası yapması (bu konudaki deliller düzenlediğimiz raporda mevcuttur).
3. Sanık **İsmail Beşikçi**'nin o tarihlerde hiçbir derse girmemesi ve kendisine prof. ve doçentler tarafından herhangi bir görev verilmemesine rağmen maaş alıp makale ve kitaplar yazıp yayınlarak ayırıcı tutumda olması, bu makale ve yazılarında Türk halklarından, komünist Doğu Anadolu'dan, ezilen halklardan bahsetmesi, dedi.

Tanığın As. Sav. tarafından alınan 21.10.1971 günlü yeminsiz ifadesi okundu. Esas itibariyle aynı mahiyette olduğu görüldü.

Tanıktan soruldu: Okuduğunuz ifade doğrudur ve bana aittir, dedi.

Sanık müdafinin isteği üzerine tanıktan soruldu: Forumu yani öğrenci-hoca ilişkilerini düzenleme forumu Ziraat Fakültesi öğrencileri tertip etmiştir. Ben İşletme Fakültesi'nde görevli olduğum için bu forumu sağcı öğrencilerin mi, yoksa solcu öğrencilerin mi veya her iki grubun müştereken mi tertip ettiklerini bilmiyorum, bilmem. Bilmeme de imkân yoktu. Öğretim üyelerinden foruma geleceklerine dair söz verip de gelmeyenler olmuştur. Ancak bu öğretim üyelerinin foruma katılmayışı belki Ziraat Fakültesi Dekanı'nın koltuğunun yakılmasına sebep olabilir. Fakat bir rektörün koltuğunun yakılmasına sebep olmayacağı kanaatindeyim. Koltuk yakma

işinin bir kısım öğretim üyelerinin foruma gelmeyişlerinden veya öğrenci-hoca münasebetlerinin düzenli olmamasından ileriye geldiği kanaatında değilim.

Soruldu: Prof. Orhan Türkdoğan Milli Hareket Partisi'nin gençlik kollarına mensup öğrencileri tutar ve komandoları destekler. Yani Milli Hareket Partisi sempatzandır. Ve bu temayülldür. Bu partiye kayıtlı olup olmadığını bilmiyorum, dedi.

Sanık müdafinin isteği üzerine soruldu: Koltuk yakma hadisesi 20.3.1970 tarihinde olmuştur. Bu sebeple bu olayların elebaşlarının kimler olduğunu şu anda hatırlamıyorum, Tahkikat raporunda bu isimler mevcuttur. Ancak koltuk yakma hadiselerinde **Cavit Gök-türk** elebaşı değillerdir. Zira **Ahmet Aras** o tarihte mezun olmuştur. **Cavit Gök-türk** ise Ankara'da idi. **Ahmet Aras** komünizm suçundan ötürü tutuklandığı sırada benim öğrencim idi. Bir yıl derse gelmedi. Yalnız tutuklu kaldı, mahkûm oldu mu bunu kesin olarak bilmiyorum, dedi."

28. Tanık Casım GÜRBÜZ

Belge 128

"Tanık cevaben sanık **İsmail Beşikçi** Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Asistanı idi. Kendisi kitapları ve faaliyetleri ile komünizme hizmet etmiş bir kişidir. Ayrıca öğrencilerine yazılı imtihanda (1. İleri Asya geri Avrupa sözünü açıklayınız - ki bu söz Lenin'e aittir.- 2. Bağımsızlık savaşları kurtuluş savaşlarından üstündür) şeklinde sorular sormuştur. Ben sanığın öğrencilerine yukarıdaki soruları sorduğunu edebiyat fakültesi'ndeki bir talebenin kâğıdından görüp öğrendim. **Orhan Türkdoğan** da vardı. Bir gün samimi olduğum hocam **Doçent Orhan Türkdoğan**'ın odasına gitmiştim. Önünde masasının üzerinde imtihan kâğıtları vardı. Bunlar nedir diye sordüğümde; **İsmail Beşikçi**'nin imtihan kâğıtları diye cevap vermiştir. Üniversitede yapılan bir tahkikat sebebiyle **Orhan Türkdoğan** bu kâğıtları masasında bulunduruyordu, sanıyorum. Esasen bütün üniversitede **İsmail Beşikçi**'nin bu şekilde sorular sorduğu biliniyordu. Ben de yukarıda belirttiğim soruları sorduğunu bizzat yukarıda belirttiğim şekilde gördüm.

Ayrıca sanık **İsmail Beşikçi**'nin öğrencilerine **Behice Boran**, **Doğan Avcıoğlu**, **Niyazi Berkes**, **Pertev Naili Boratav**'ın eserleri-

ni şiddetle tavsiye ettiğini ve sınavlarda sorduğu soruları bu eserlerden seçip öğrencilerin bu eserleri incelemeye mecbur ettiğini Fen-Edebiyat Fakültesi'ndeki öğrenci arkadaşlardan duydum.

ÜNAS'ın üniversite özerkliği hakkında düzenlediği üç yıl önceki açık oturuma **Rahmi Dirican, İsmail Beşikçi, Atilla Dicle**, MTTB'nden bir öğrenci arkadaş katılmışlardı. Bu açık oturumda sanık **İsmail Beşikçi** (Türkiye'de çelişkiler olduğundan, gerçek özgünlüğün olmadığından) söz etmişti. Arkadaşlarımızdan **Yılma Durak** sanık **İsmail Beşikçi**'ye (Türkiye'de ferdi esas alan kapitalistlerin ve işçi diktatoryasını esas alan komünistlerin dışında millet mefhumunu esas alan bir doktrini savunanlar vardır. Bunlar hakkındaki düşünceniz vardır ve millet mefhumuna inanıyor musunuz?) diye bir soru sormuş, Sanık **İsmail Beşikçi** (onu savunanlar burjuva artıklarıdır. Millet mefhumu da sınırlı bir kavramdır. Aslında çağ dışı bir düşünceye dayanır. Esas olan halkın özgürlüğü ve dayanışmasıdır) diye arkadaşın sorusuna cevap verdi. Münakaşa uzayacaktı. Sanık **İsmail Beşikçi** (arkadaşım odama gelirse orada daha serbestçe konuşuruz) diye cevap verdi ve münakaşa bu şekilde son buldu.

Sanık **İsmail Beşikçi**'nin Dev-Genç mensubu militanlar ile oldukça sıkı ilişkileri vardı. Hattâ bazılarını kendi yetiştirmiştir. Meselâ liseden sınıf arkadaşım olan ve lisede bulunduğu sırada sol fikirleri olmayan, **Muhsin Gül, İsmail Beşikçi** ile temas edince Atatürk Üniversitesindeki bütün anarşik faaliyetlere karşı olmuştur. Hattâ bir gün Ziraat Fakültesi önünde arkadaşlarla yaptığı münakaşa sırasında tabancasını çekip ateşleyen **Muhsin Gül** El Fetih'e gidip geldiğini söylemiştir. Diğer Dev-Genç mensubu olup sanıkla temas eden şahıslar **Halit Güneş, Demir Pekol, Ahmet Aras, Cavit Göktürk** ve daha isimlerini hatırlayamadığım kimselerdir. Bu şahıslarla sanık **İsmail Beşikçi**'nin beraber gezdiklerini, beraberce üniversite lojmanlarına gittiklerini, bu Dev-Genç mensuplarının **İsmail Beşikçi**'nin odasına girip çıktıklarını bizzat görmüşümdür. Sanık **İsmail Beşikçi**'nin Dev-Genç bildirilerini kaleme alması ve dağıttırması konusunda bilgim ve görgüm yoktur. Sanık **İsmail Beşikçi**'nin para ve silâh bakımından Dev-Genç'e silâh yardımı yapıp yapmadığını görmedim. Ve bilmiyorum yalnız Dev-Genç'te silâh vardı.

ÜNAS solcu öğretim üyelerinin kurduğu bir sendikadır. ÜNAS yukarıda belirttiğim ve **İsmail Beşikçi**'nin de katıldığı açık oturumu düzenlediği, ayrıca **Atatürk** heykeli önünde halkla öğrenciler ara-

sında cereyan eden hadiselerden sonra bir bildiri yayınladığını biliyorum. Bunun dışında herhangi bir faaliyetine şahit olmadım. ÜNAS'ın düzenlediği üniversite özerkliği hakkındaki açık oturumda **Rahmi Dirican** da konuştu. Ve yaptığı konuşmasında (üniversitelerimiz çağ dışı yobazlar yetiştiriyor. Atatürk Üniversitesi çağ dışı.) şeklinde bir konuşma yaptı. Diğer konuşmacılardan **Atilâ Dicle** buna cevaben (üniversitelerimizden komünist de yetiştiriyor buna ne cevap veriyorsunuz.) diye söylediğinde gerek **Rahmi Dirican** ve gerekse **İsmail Beşikçi** (üniversitelerimiz komünist yetiştiriyor veya yetiştirmiyor) şeklinde bir cevap vermediler.

1969 yılında FKF'nin düzenlediği şiir gecesine Orta-Doğu Teknik Üniversitesinden bazı öğrencilerin gelmiş olduğunu duymuştuk. Bu şiir gecesinde **İsmail Beşikçi**'nin bulunup bulunmadığını, konuşma yapıp yapmadığını bilmiyorum. Sanık **İsmail Beşikçi** kendi fikrinde olan hocalarla **Ayhan Toraman**, **Özdemir Akmut**, **Demir Aslan** ve şimdi ismini hatırlayamadığım hocalarla temas halindeydi. **İoanna Kuçuradi** ile temas halinde olup olmadığına dair bir bilgim yoktur. Yukarıda söylediğim hocalarla **İsmail Beşikçi** her zaman beraberlerdi. İlk zamanlar ÜNAS'ın Başkanı **İsmail Beşikçi** idi. Sonra **Özdemir Akmut** oldu. Daha sonra da **Ayhan Toraman** başkan oldu, dedi.

Soruldu : Üniversite Rektörünün ve Ziraat Fakültesi Dekanı'nın koltuğunun yakılması hadiselerinde sanık **İsmail Beşikçi**'nin öğrencileri teşvik edip etmediğini bilmiyorum. Yalnız öğretim görevlisi **İnayet Berkman**'ın teşvik ettiğini biliyorum. Şöyle ki İşletme Fakültesi anfisinde Mart ve Nisan 1970'de Ziraat Fakültesi öğrenci temsilciliğinin Ziraat Fakültesi meseleleri hakkında bir forumu vardı. Biz içeride forumu dinliyorduk. Bu arada bir arkadaşın dışarıda kendisini yaktığını duydum. Dışarıya çıktığımda kendisini yakan arkadaş, **Doç. Aydın Türkbâl**'in otomobile koyarak götürmekte olduğunu, bundan sonra solcu olduklarını bildiğim bazı öğrenciler Ziraat Fakültesi Dekanı'nın haklarını vermediğini, arkadaşlarının o yüzden kendisini feda ettiğini bu sebeple dekanlığa gitmenin ve dekanla konuşmanın doğru olacağını söylediler. Biz, (dekanla her zaman konuşabilir, biz hastahaneye gidelim) diye söyledik. Dinletemedik. Bir grup Ziraat Fakültesi'ne doğru gitmeye başladılar. Biraz sonra gelen otobüse binerek biz de Ziraat Fakültesi'ne girdik. Bir İran'lı öğrencinin dekanın kapısını tekmelediğini gördük. Kendilerine yanlış hareket ettiklerini aşağıya inmeleri gerektiğini söyledi. O sırada

dekan odasında yoktu. Ve kapı kapalıydı. Bu teklifimizi kabul ettiler ve bahçeye indiler. Biz de karşı bloktaki kantine geçtik. Öğrenciler yukarıya Ziraat Fakültesi toprak binasına doğru gittikleri sırada **İna-yet Berkman** arabasıyla geliyordu. Öğrencilerin yanında durdu. Onlara bir şeyler söyledi. Kantinde olduğumuz için neler söylediğini duymadım. Oradan gördüğümüz kadarıyla arabasından da bir şeyler çıkararak öğrencilere verdiğini gördüm. Bunun üzerine öğrenciler tekrar geriye döndüler ve dekanlığa doğru tekrar yürüdüler. İçeri girdiler. Biraz sonra dekanın odasındaki camların, içeriye giren öğrenciler tarafından kırıldığını gördük. Arkasından dekanın koltuğunu omuzlayıp aşağıya getirdiler ve yaktılar. Oradan da rektörlüğe yöneldiler. Rektörlüğe gitmediğim için oradaki hadiseleri görmedim. Yalnız ben biraz sonra yurda döndüm. Bizim yurdun önünde üniversiteye ait otobüsler duruyordu. Rektörlük binası tarafından gelen öğrenciler otobüsleri yakmak istediler. Ancak şoförler araçları çalıştırarak oradan uzaklaştırdılar. Öğrenciler otobüslere yetişemedikleri için bir şey yapamadılar. Öğrencilerin iki koltuğu yaktıktan sonra otobüslere doğru koştuklarını görünce ya bu otobüsleri tahrip edecekleri veya yakacakları kanaatine vardım. İçlerinden bazıları otobüslerin arkasından taş fırlatıyordu. Yukarıdan beri sıraladığım koltuk yakma ve tahrik olayları sırasında öğrenciler arasında **İsmail Beşikçi** ve **Naci Gürşin** yoktu, dedi.”

29. Tanık Asistan Celâlettin ATAMANALP

Belge 129

“**Tanık Cevaben** : ÜNAS Cemiyetler Kanunu'na göre kurulmuş bir sendika olmasına rağmen organlarını ve mensuplarını faaliyetler göstermiştir. Bu şekilde tüzüğünün dışına taşmış ve ideolojik faaliyetler gösterdiğini temsilcilerinin faaliyetleri ortaya koymuştur. **İsmail Beşikçi** hem komünizm hem de Kürtçülük yolundaki fikirlerini Doğulu talebeler vasıtasıyla etrafa yaymış ve uygulamak istemiştir. Komünizm propagandası şeklindeki faaliyetleri yanında Doğu'da müstakil bir Kürt halkından ve bu Kürt halkının ayrı bir Kürt devleti kurmasından bahsetmişti. Özellikle üniversitemize gelen Doğulu vatandaşların çocukları olan **Demir Pekol**, **Mehmet Ali Adıgüzel**, **Muhsin Gül**, **Cavit Göktürk** gibi öğrencilerle temas kurmuş ve bunlar vasıtasıyla fikirlerini gerçekleştirmek istemiştir. Bu cümleden olarak yukarıda isimlerini verdiğim gençler vasıtasıyla Erzurum TİP

teşkilâtını kurmuştur. Erzurum TİP teşkilâtının kurucularını Kürtçü vatandaşlar teşkil etmiştir. Meselâ Hınıs'lı olan **Demir Pekol**'un babası gibi vatandaşlar Erzurum TİP kurucu üyeliğine alınmışlardır. Sanık **İsmail Beşikçi** bu öğrenciler vasıtasıyla gayesini tahakkuk ettirmek istemiştir. Ancak gerek **İsmail Beşikçi** ve gerekse kendisiyle aynı görüşte olana Dev-Genç mensuplarının faaliyetleri Erzurum halkının kanlı mücadeleleri karşısında akim kalmıştır. Yazdığı bütün eserlerde Kürt varlığından söz etmiş ve komünizm propagandası yapmış ve Mustafa Kemal'i bir emperyalist öncüsü olarak vasıflandırmıştır. Ayrıca üniversite içinde öğrencilerine (ileri Asya, geri Avrupa, İlk Türk devrimci sosyalist kadınlar kimlerdir?) şeklinde sorular sormuş ve öğrencilerini bu konuda inceleme yapmaya sevk etmiştir. ÜNAS mensuplarından olan sanık **İsmail Beşikçi** ve **Naci Gürşin** - yanlış oldu- 22 Nisan 1969 günü FKF tarafından bir şiir gecesi tertip edilmiştir. O zaman **Demir Pekol** ve arkadaşları FKF mensubu idiler ve sanık **İsmail Beşikçi** ile ve **Naci Gürşin** ile sıkı temaslari vardı. Bu şiir gecesinde **Nazım Hikmet**'ten şiirler okumuş, milliyetçi talebelerin müdahalesi üzerine kavga çıkmış ve gece yarıda kalmış, bunu milliyetçi talebelerden duydum. 1970 yılı Nisan ayında yine bu şekilde bir gece tertip edilmişti. Ankara'dan militanların geldiği söylenmişti. Fakat daha Nisan ayı gelmeden önce 12 Mart 1970'de Erzurum'da öğrencileri FKF'li gençler ve sanık **İsmail Beşikçi** ile **Naci Gürşin** eyleme geçirmişlerdir. Yalnız o tarihte sanık **İsmail Beşikçi**'nin Erzurum'da olup olmadığını kati olarak bilmiyorum. Yalnız o tarihte ÜNAS başkanı **Naci Gürşin** idi. Bu bakımdan **İsmail Beşikçi**'nin Mart 1970'de öğrencileri eyleme geçirip geçirmediği konusunda kesin bir şey söylemeyeceğim. Bilahare rektör ve dekanın koltukların yıkılması olayı cereyan etmiş hattâ bir öğrencinkendini yakarak yaşasın sosyalist Türkiye diye bağırıştır. **İnayet Berkman**'ın koltuk yakılma hadisesinde öğrencileri teşvik ve sevkettiğini öğrendim. Rektörün ve dekanın koltuklarının yıkılması olayları temaslari sonucunda kurulan bir organizasyon sonucudur. Zira FKF'li olan sonradan sosyal demokratlar adını alan ve en sonra da Dev-Genç adını alan öğrenciler ÜNAS'ın yöneticileri olan **Naci Gürşin** ve **Özdemir Akmut** ile sık sık temaslarda bulunuyorlardı. 1971 yılında **Beşikçi** üniversitede yoktu. Ondan evvelki tarihlerde yukarıda belirttiğim FKF ve Dev-Genç mensubu öğrenciler **Beşikçi** ile sık sık görüşüp konuşuyorlardı. Bu görüşüp konuşmalar sebebiyle koltuk yakma olaylarının ÜNAS tarafından organize edildiği kanaatındayım. Yalnız **İsmail Beşikçi**'nin 1970 yılında üniversite-

den uzaklaştırılması hadisesi olmuştur. Bu bakımdan koltuk yakma hadiseleri sırasında üniversitede olup olmadığını bilemiyorum. **İsmail Beşikçi** hakkındaki tahkikat komisyonunda görevli değildim. 1971 yılı Nisanında ÜNAS tarafından Özerklik Haftası düzenlenmişti. Bu hafta **Lenin**'in ölüm tarihi olan 22.Nisanı da içine alıyordu. Bu toplantıda ÜNAS Başkanı **Ayhan Toraman** konuşması sırasında (Devrimci hareketi Erzurum'da başlatıyorum) diye bir söz sarfetti, **Naci Gürşin**'in bu sözü alkışlayıp alkışlamadığını bilmiyorum. Yalnız önde bir ayaklanma ve münakaşa oldu. Bunun sonucunda Ülkü Ocakları'na mensup gençler salona hakim oldular. Bu Özerklik Haftası sırasında salonda **İsmail Beşikçi** yoktu. Bunu kati olarak biliyorum. Zannederseniz **İsmail Beşikçi** üniversitemizden ayrılıp Ankara'daki fakülteye geçmişti. Bu konuda yani **İsmail Beşikçi** üniversitemizden ayrılıp Ankara'daki fakülteye geçmişti. Bukonuda yani **İsmail Beşikçi** konusunda en detaylı bilgiyi **Prof. Orhan Türkdoğan** verebilir, dedi.

Tanığın As. Savcı tarafından alınan 21.10.1971 tarihli yeminsiz ifadesi okundu. Esas itibariyle aynı mahiyette olduğu görüldü.

Tanıktan soruldu: **Kadir Manga** adındaki şahıs üniversitemizde okurken **İsmail Beşikçi**, **Naci Gürşin** ve **İnayet Berkman** ile sık sık temas halinde idi. Odalarına sık sık girip çıkarken görmüşümdür, dedi.

Soruldu: ÜNAS'ın son bildirilerindeki ifade tarzı **Naci Gürşin**'inkine benziyordu, ancak gerek **Naci Gürşin** ve gerekse **İsmail Beşikçi**'nin FKF ve Dev-Genç bildirilerini kaleme aldığı ve dağıttığı konusunda bir bilgim yoktur, **Demir Pekol**, **Kadir Manga** ve yukarıda isimlerini saydığım FKF ve Dev-Genç'li öğrenciler burs alan bir talebenin veya normal bir talebenin harcamasının çok üstünde bir şekilde para harcarlardı. Gerek giyimleri, yiyip içmeleri normal bir talebenin harçlığı ile karşılanacak cinsten değildir. **İsmail Beşikçi**'nin ve **Naci Gürşin**'in bu gençlere para ve silâh yardımı konusunda bir bilgim yoktur. Ancak **İnayet Berkman** adlı kadın kendisini yakan öğrenciye çok para yardımı yapmıştır. Ve halen de yapmaktadır. Ve bu kadın maaşının yarısını TİP'e gönderiyordu. Posta havalelerinden bu husus açıkça anlaşılabilir. Bildiklerim ve gördüklerim bunlardan ibarettir, dedi.

Sanık müdafinin isteği üzerine tanıktan soruldu: 1969 yılında düzenlenen şiir gecesinin yine 1970 yılında düzenlenen gecenin ve 1971 yılında düzenlenen Özerklik Haftasının devamlı olarak Le-

nin'in ölüm tarihi olan 22 Nisan'ı içine alması, ÜNAS'ın kanunlarla ve tüzüğü ile ters düşmesi ve aşırı sol bir teşekkül halini alması sonucunda bu gece ve haftaların kastı mahsusı ile Lenin'in ölüm yıldönümüne rastladığı istidlal yolu ile ortaya çıkan bir sonuçtur. **Prof. Orhan Türkdoğan, İsmail Beşikçi'nin** bütün faaliyetlerini bizzat görmüş değildir. Ancak sormuş soruşturmuş ve buna göre bir neticeye varmıştır. **İsmail Beşikçi** hakkında tahkikat yaptığı öğrenilen öğrenciler **İsmail Beşikçi** hakkındaki bildiklerini **Orhan Türkdoğan'a** söylemiştir. **Orhan Türkdoğan'a** söylenen sözler de bize kadar ulaşmıştır. Ben Atatürk Üniversitesi'ne 1969 yılında geldim. Üniversiteye intisap etmeden önce Doğu Anadolu'ya şamil olan milliyetçiler konseyinde ve Türkiye'ye şamil olup Erzurum'da şubesi bulunan Milliyetçiler Derneği'nde görev aldım. Ayrıca Erzurum Komünizmle Mücadele Derneği İdare heyetinde görev aldım. Şimdi belirttiğim derneklerde görev yaptığım tarihlerde ve aynı zamanda **Hürsöz Ekspres** gazetelerinin Erzurum bölge muhabirliğini yaptım. Bu tarihlerde Erzurum TİP teşkilâtı kuruluyordu. TİP teşkilâtı kurucularının kimler olduğunu bu sebeple takip edip öğrendim. Ve bu kişilerin FKF'li gençler olduğunu tespit ettim. Bunlar yukarıda isimlerini saydığım **Demir Pekol, Mehmet Ali Adıgüzel, Ahmet Aras** ve **Demir Pekol'un** köyü muhtarının (Hınıs'ın bir köyüdür) kurucu olduğunu (Erzurum TİP teşkilâtı) tespit ettim. Bu gençleri **İsmail Beşikçi** ile temas ettiklerini 1969 yılında üniversiteye intisap ettikten sonra bizzat müşahade ettim. Ondan önce yani üniversiteye intisap ettiğimden önce bu isimlerini söylediğim FKF'li gençlerle **İsmail Beşikçi'nin** veya **Naci Gürşin'in** temas edip etmediğini bilmiyorum. Doğulu vatandaşların Erzurum TİP teşkilâtı kurucusu olarak görevlendirilmeleri Erzurum TİP teşkilâtının **Orhan Demirler** adlı bir asistan tarafından kurulması bilâhare **İsmail Beşikçi'nin Ant ve Halk Folkloru** adlı dergilerde müstakil bir Kürt varlığından ve halkından söz etmesi karşısında bütün bu olayların **İsmail Beşikçi'nin** neşir yolu ile teşvik ettiği gençler vasıtası ile ve bölücülük faaliyetleri yaptığı konusuna vardım, dedi. İlâveten Özerklik Haftasında yani Nisan 1971'de düzenlenen Özerklik Haftasında **Ayhan Toraman'ın** yukarıda belirttiğim konuşmasını müteakip milliyetçi gençlerin müdahalesi sebebi ile olaylar çıktığından konuşmalar yarıda kalmış ve bundan sonra da kimse konuşmamıştır. Keza aynı sebeple **Naci Gürşin** de konuşmamıştır. **Asistan Orhan Demirler'in** Kars'lı olduğunu sanıyorum. Yalnız Kürtçü olup olmadığı konusunda bir bilgim yoktur, dedi."

"Tanık Cevaben: Naci Gürşin'i birkaç defa gördüm, İsmail Beşikçi'yi ise bir defa gördüm. Bu bakımdan kendileri ile hiçbir samimiyetim yoktur. Sanıklarla hiçbir görüşmem ve konuşmam olmamıştır. Herhangi bir faaliyetlerine şahit olmadım. Yalnız üniversitede birçok eylemlerde bulunulduğunu duydum. Ancak bu eylemlerin içinde veya yakınında bulunmadığım için görmedim. Yalnız İsmail Beşikçi'nin aktif ve Kürtçülük faaliyetleri ile uğraşan bir kişi olduğunu duydum. Keza Naci Gürşin'in de aktif bir şahıs olduğunu duydum. Fakat Kürtçü olduğunu duymadım. Aktif şahıstan kastım şudur: Gerek İsmail Beşikçi ve gerekse Naci Gürşin, Atatürk Üniversitesi'ndeki solcu öğrencilerin ve teşekküllerin fikir babalığını yapmışlardır. Yani onlara (Bugün şu şekilde bir harekette bulunalım, yarın şu şekilde hareket edilmelidir.) şeklindeki fikirler verdiğini yani solcu grubun grup başı olduklarını duymuşumdur, dedi. Bilgi ve görgüsünün bundan ibaret olduğunu bildirdi.

Tanığın As. Sav. tarafından alınan 21.10.1971 günlü ifadesi okundu. Aynı mahiyette olduğu anlaşıldı.

Tanıktan soruldu: Bu ifade bana aittir, doğrudur, dedi.

Soruldu: İnyet Berkman'ın Ziraat Fakültesi Dekanı'nın koltuğunun yakıldığı sırada talebeler arasında olduğunu gördüm, dedi. Tanık müdafinin isteği üzerine tanıktan soruldu: Üniversitede bitki bilimleri binasının camlarının kırılması, rektör ve dekanın koltuğunun yakılması, Özerklik Haftası'nın tertibi gibi olay ve toplantıları müteakip fakültede ve serviste meslektaşlar arasında bu işlerin kimlerin yaptığı veya yapabileceği konuşulurken bazı arkadaşlar, bazı öğretim görevlisi arkadaşlar bu işleri İsmail Beşikçi, Naci Gürşin ve onlarla aynı fikirde olan diğerlerinin tertip etmiş olacaklarını söylüyorlar ve bu görüşlerini tahminlere dayandırıyorlardı. Diğer bazı öğretim görevlisi arkadaşlar da mesela Ayhan Toraman'ın özerklik haftasındaki konuşması sebebi ile bu işlerin teşvikçisi olduğunu söylüyordu. Ancak Naci Gürşin ve İsmail Beşikçi hakkında müşahhas olaylara dayanarak bu yolda yani bu anarşik olayların bizzat içinde olduklarına ve katıldıklarına dair konuşan ve fikir yürüten yoktu. Atatürk Üniversitesi'nde klikleşmenin olduğu bir vakıadır. Üniversitede fikir cereyanları olması normaldir, ancak bina ve eşya-

ların tahribi fikir cereyanları dışında anormal olaylardır, dedi. Tanık ifadesi kâfi görüldü.”

31. Tanık Rıza MÜFTÜOĞLU

Belge 131

“**Tanık Cevaben:** Fakülteye girdiğimde **İsmail Beşikçi**'yi herkes komünist olarak tanıyordu, ben de etraftan duyduklarıma göre **İsmail Beşikçi**'yi komünist olarak vasıflandırıyorum. Sonradan tahminime göre 1970 yılı, Nisan ayında Atatürk Üniversitesi'nde İşletme Fakültesi anfisinde (eğitim) konulu bir açık oturum düzenlenmişti. Bu açık oturuma konuşmacı olarak **İsmail Beşikçi**, Tıp Fakültesi'nden bir asistan ben ve diğer bir şahıs daha bulunuyorduk. **İsmail Beşikçi**'nin ismini çok duyduğum için konuşmada (eğitim işinin sömüren ile sömürülen sınıflar arasındaki bir mesele olduğunu, eğitimin üstyapının şekillendirdiği bir müessese olduğunu bunun hallinin sömürülen sınıfın üst yapıyı yıkması suretiyle mümkün olduğunu Doğulu daha doğrusu Doğu Anadolu'daki halkın kendi durumunun farkında olmadığını bu durumu onlara anlatmak gerektiğini bu işin önderliğini de ancak üniversitemizdeki aydınlar tarafından yani öğretim görevlileri tarafından yapılması gerektiğini) söylemiş ve eğitim işini tamamen Marksist bir açıdan ele almıştı. Bu konuşmadan sonra ben de **İsmail Beşikçi**'nin komünist olduğu kanaatına vardım.

Ayrıca Robert Kolej'in çıkarttığı **Türk Folkloru** dergisinde yazdığı bir yazısında (Türkiye'de Türk-Kürt ayrımı vardır) şeklinde bir cümle ile bu derginin ismini **Türk Folkloru** değil de (Türkiye Folkloru) olması gerektiğini yazmıştı. Bu yazısından da Kürtçülük ayrımı yaptığını anlamıştım.

İsmail Beşikçi'nin odasına Kürtçü komünist olarak tanıdığım **Cavit Gökürk**, **Muhsin Gül**, **Halit Güneş** adlı öğrenciler devamlı olarak girip çıkıyorlardı. Bunu bizzat gördüm. Ayrıca paydos saatlerinde şehre veya lojmanlara **Naci Gürşin**, **İsmail Beşikçi** ve yukarıda isimlerini saydığım Kürtçü komünist öğrenciler gidip geliyorlardı. Birkaç kere bu şahısların birlikte şehre ve lojmanlara gidip geldiklerini bizzat gördüm. Daha önceleri de aynı hususları duymuştum. Keza şimdi isimlerini söylediğim Kürtçü komünist öğrencilerin **İsmail Beşikçi**'nin odasında bulunduğu sırada **Naci Gürşin**'in

İsmail Beşikçi'nin odasına gittiğini bizzat gördüm. Yine 1971 yılında düzenlenen Özerklik Haftasında **Naci Gürşin** spikerlik yapıyordu ve toplantıyı idare ediyordu. Bunun dışında yukarıda isimlerini saydığım Kürtçü komünist öğrencilerin **Naci Gürşin**'in odasına girdiklerini bizzat görmedim, duydum. Özerklik Haftasında **Ayhan Toraman** konuştuğu sırada (devrim hareketini şu anda burada başlatmış bulunuyoruz. Katkılarınızı bekleriz) şeklinde bir konuşma yaptı. Bunu bizzat duydum.

Dekan ve rektör koltuklarının yakılması sırasında olay yerinde yoktum. Bu olayların başlatılmasında **İsmail Beşikçi** ve **Naci Gürşin**'in rolleri hakkında bir bilgim yoktur. Ancak komünist Kürtçü olanların bu gibi anarşik hareketlerde de rol oynayabileceği kanısındayım. Dev-Genç'in ve FKF'nin bildirilerini sanıkların kaleme aldıkları ve dağıttırdıkları konusunda bir bilgim yoktur. Dev-Genç'e sanıkların para ve silâh yardımı yaptıklarına dair bir bilgim yoktur. Ancak Dev-Genç yöneticilerinin fikirlerini benimseyen kişilerden para topladıklarını tahmin ediyorum. Zira Dev-Genç mensuplarında silâh vardı. Bu silâhların alınmasında para gerekir. Bunun dışında Dev-Genç tarafından para toplandığını duydum. Yalnız kimlerden toplandığını bilmiyorum, dedi. Ayrıca yukarıda komünist Kürtçü olarak saydığım öğrencilere **Sadullah Algun** da dahildir. Ve bu şahıs da **İsmail Beşikçi** ve **Naci Gürşin** ile temas etmiştir, dedi.

Sanık müdafinin isteği üzerine soruldu: **Naci Gürşin** ve sanık **İsmail Beşikçi** ile herhangi bir konuşmam olmamıştır. Keza herhangi bir konuda bu şahıslarla tartışma yapmamışımdır. Özerklik Haftasında **Naci Gürşin** sadece spikerlik yapıyordu. Bunun dışında kâğıttan okumak suretiyle veya sözlü olarak herhangi bir uzun konuşması daha doğrusu bir konuyu işleyen konuşması olmamıştır. Sadece spikerliği sırasında ve spikerliği sebebiyle konuşmuştur. Ben zaten devamlı olarak anfiide kalıyordum. Arada sırada dışarıya çıkıp tekrar geliyordum, dedi.

Sanık müdafinin isteği üzerine tanıktan soruldu: Yukarıda isimlerini belirttiğim ve birlikte şehir ve lojmanlara sanıklarla gidip geldiklerini söylediğim Kürtçü komünist talebelerden **Halit Güneş** ile **Naci Gürşin**'in ayrı bir günde lojmanlara giderken görmüşümdür. Keza başka bir günde **İsmail Beşikçi** ve **Cavit Göktürk** ve **Muh-sin Gül'ü** de başka bir sefer lojmanlardan dönerken gördüm, dedi."

“Tanık cevaben: 1967 ve 1971 yılları arasında İşletme Fakültesi sekreteri idim. Aynı zamanda Ankara İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi'nde talebe idim. Öğrenciliğim ve idari görevim sebebiyle sağ ve solla ilgilenmiş değilim. Sanıkları şahsen tanırım. Sanık **Naci Gürşin** ve sanık **İsmail Beşikçi** Fen-Edebiyat Fakültesi'nde görevlidirler. Ben ise İşletme Fakültesi'nde görevliyim. Binalarımız ayrıdır. Bu bakımdan gerek sanık **İsmail Beşikçi** ve gerekse **Naci Gürşin**'in komünizm propagandası veya Kürtçülük propagandası yapıp yapmadığını bilemiyorum. Görgü ve bilgim bundan ibarettir, dedi.”

33. Tanık Okan ŞENGÖZ

“İsmail Beşikçi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Asistanı idi. Robert Koleji'nin çıkardığı (**Türk Folkloru**) hakkındaki bu dergiye yazdığı bir yazısında (Türk aydınlarımız, Türkiye'yi hep Türk görme alışkanlığındadırlar. Esasen gerçekte Kürt etnik grubu mevcuttur.) şeklinde görüşlerine yer vermiştir. Bunun dışındaki yazılarında da Kürtçülük ve Marksizm yolundaki görüşlerini ileriye sürmüştür. Özellikle bu görüşlerini Ant dergisinde çıkan yazılarında ileriye sürmüştü. Fen-Edebiyat Fakültesi derslerinde öğrencilerine (ileri Aşya geri Avrupa sözünden ne anlıyorsunuz) şeklinde sorular sormuş ve keza şimdi hatırlayamadığım Marksist bir bayan ile **Behice Boran**'ı imtihan soruları olarak öğrencilerine sormuştu. Sanığın bu şekilde sınavlarda sorular sorduğunu Atatürk Üniversitesi Talebe Birliği Başkanı olduğum için bize yapılan bu yoldaki şikâyetlerden öğrenmişimdir. Ancak bu soruları muhtevi imtihan kâğıtlarını bizzat görmedim. Şimdilik hatırladıklarım bunlardır, dedi.

Soruldu: Marksist olarak tanınan öğrenci arkadaşlardan **M. Ali Aslan** (ismini kesin olarak bilmiyorum,) **Nazif Kaleli**, **Cavit Göktürk**, **Halit Güneş**'in Sanık **İsmail Beşikçi**'nin odasına gidip geldiklerini bizzat gördüm. Şimdi ismini saydığım öğrencilerin **Naci Gürşin**'in odasına da gidip gitmedikleri veya **Naci Gürşin**'in **İsmail Beşikçi**'nin odasında neler konuşulduğunu bilmeme imkân yoktur.

Keza sanıkların Dev-Genç bildirilerini kaleme aldıkları ve dağıttırdıklarına dair de bilgim yoktur. Sanıkların Dev-Genç mensuplarına para ve silah yardımı yaptığına dair de bilgim yoktur. Üniversite rektörü ve dekanın koltuklarının yakılması ve diğer anarşik olaylarda sanık **İsmail Beşikçi** ve sanık **Naci Gürşin**'in herhangi bir faaliyetleri olup olmadığı ve öğrencileri bu yolda teşvik edip etmedikleri konusunda herhangi bir bilgim yoktur. Sanık **İsmail Beşikçi**'nin zaman zaman köylü kıyafetli adamları odasına alarak konuştuğunu gördüm. Ancak bu şahısların kim olduklarını, DDKO'cu olup olmadıklarını bilmiyorum, sanıkların ve diğer sol kişilerin herhangi bir yerde toplantı yapıp yapmadıklarını bilmiyorum. Bazı zamanlar **İsmail Beşikçi**'nin odasına fakülteden olmayan şahıslar gelirdi. Ancak bunların kimler olduğunu ve Dev-Genç'li olup olmadıklarını bilmiyorum, dedi...

Soruldu: Milliyetçi ve toplumcu bir görüşe sahibim. Ülkü Ocaklarına veya bunun dışında herhangi bir derneğe kayıtlı değilim, dedi.

Sanık müdafinin isteği üzerine tanıktan soruldu: Üniversitedeki özellikle asistanların odasına öğrenciler her zaman girip çıkamazlar, ancak hususi arkadaşlıkları olanlar her zaman girip çıkabilirler. Bizim üniversitede asistanlar da ders verdiği için yani hoca olduklarından öğrencileriyle münasebetleri daha resmidir. Diğer üniversitelerde asistanlar derslere girmediklerinden talebeler kendileri ile daha samimidirler. Herhangi bir öğrenci bir ders konusunu sormak için asistanın yanına girebilir. Ancak saatlerce kalıp sohbet etmesine imkân yoktur, dedi. İlâveten **İsmail Beşikçi**'nin odasında yalnız kendisi mi oturuyordu, yoksa yanında başka asistanlar da var mıydı katiyetle hatırlamıyorum. **Naci Gürşin**'in odasında da başka asistan olup olmadığını katiyetle bilmiyorum, dedi. **İsmail Beşikçi**'nin odası Fen-Edebiyat Fakültesi alt katında yani hocaların bürolarının bulunduğu binanın alt katında ve sol taraftaydı. **Naci Gürşin**'in ise üst katta ve sağ tarafta idi odası zannediyorum. Oda numaralarını hatırlamıyorum, dedi."

34. Tanık Muammer GENÇÖĞLU

Belge 134

"Tanık Cevaben: **İsmail Beşikçi**'yi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Asistanı olarak tanırım. Ben İşletme Fakültesi'nde oldu-

ğum için kendisiyle yakinen temasım olmamıştır. Bu bakımdan faaliyetlerine tanık olmuş değilim, ancak yazmış olduğu kitap ve makalelerinde Doğu Anadolu'daki etnik gruplardan ve Kürtlerin varlığından bahsetmiştir. **Naci Gürşin** Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi İngiliz Filolojisi Bölümü'nden mezun olmuştur, aynı zamanda bu kürsünün asistanıdır. Talebeliği sırasından beri kendisini tanırım. Cemiyet seçimlerinde sola meyyal göstermiştir. Bunun dışında İsmail Beşikçi ve **Naci Gürşin** hakkında başkaca bir bilgiye sahip değilim. Bu konuda Edebiyat Fakültesi'ndeki arkadaşlar gerekli malûmat verebilir zannediyorum, dedi.

Soruldu: İsmail Beşikçi'nin aşırı solcu olarak tanınan Cavit Göktürk ile gezip konuştuğunu gördüm. Şimdi ismini hatırlayamadığım diğer solcu öğrencilerle de gezip konuşuyorlardı. İsmail Beşikçi ÜNAS tarafından tertiplenen üniversite reformu ile ilgili bir formda konuştu, fakat şu anda ne konuştuğunu hatırlayamıyorum, esasen ben formun sonuna doğru oraya gelmiştim, dedi.

Sanık müdafininin isteği üzerine tanıktan soruldu: 1967, 1970 yılları arasında Milli Türk Talebe Birliği Başkanı idim. Birliğimizin merkezi şehrin içindedir. Üniversitenin içinde birliğe bağlı dernekler faaliyet gösterirler. O tarihlerde derse girmek zorunda olduğumdan dersten çıkınca şehirdeki başkanlık binasına geliyordum. Bu bakımdan üniversite içinde olan olayları takip edemem, dedi."

35. Tanık Asistan Osman OKKA

Belge 135

"Tanık cevaben: Ben Ekim 1970'de Atatürk Üniversitesi'ne geldim daha önce Sayıştay'da murakıptım. Üniversiteye geldiğim tarihlerde **İsmail Beşikçi** Kürtçü komünist olarak tanınıyordu. **İsmail Beşikçi** hakkında Prof. Orhan Türkdoğan'ın tahkikat yaptırdığı, üniversiteden atılmak istendiğini duydum. Sanık **İsmail Beşikçi (Halk Folklorü)** ve **Ant** dergisine yazmış olduğu yazılarında ayrı bir Kürt halkının varlığından ve Kürt halkının bir ulus olması gerektiğinden bahsetmiştir. Keza bir de kitap yazmıştır. Sanık **İsmail Beşikçi'nin** yukarıda belirttiğim yazıları dışındaki faaliyetlerinden haberdar değilim. Yalnız Diyarbakır Sıkıyönetimce tutuklanan solcu öğrencileri yetiştirdiğini duydum. Bunun dışında herhangi bir bilgim ve görgüm yoktur. Bu konuda **Prof. Orhan Türkdoğan, İbrahim**

Erol Kozak ve **Tufan Yüce** kesin ve açık bilgi verebilirler. **Naci Gürşin**'i 1971 yılı Nisan ayında düzenlenen Üniversite Özerkliği Haftası'ndaki konuşması esnasında tanıdım. Bu özerklik haftası **Lenin**'in doğum gününe tesadüf ettirilmiş, ondan önceki yıllarda buna benzer geceler düzenlenmiş ve bu geceler de **Lenin**'in doğum gününe tesadüf ettirilmiş ve **Naci Gürşin** takdimci spiker olarak görev almıştı. **Ayhan Toraman** yapmış olduğu konuşmasında (Devrimci mücadeleyi Erzurum'dan başlatıyoruz, bu mücadeleyi kimse durduramayacak, katkılarınızı bekleriz) şeklinde konuşmuştu. **Doktor Asistan Uğur Mumcu**'yu da bu konuşmaya davet etmişlerdi. **Uğur Mumcu** gelmedi. **Naci Gürşin** de **Ayhan Toraman**'ın sözlerine benzer sözler söyledi fakat neler söylediğini hatırlayamıyorum. **Naci Gürşin**'in oturduğu evin odaları ile bizim evin odaları birbirine bakar. Yani odalarımız birbirine bakar bu sebeple fakülte ile alâkalı olmayan bazı talebelerin, daha doğrusu fakülte ile alâkaları olmadığını zannettiğim bazı öğrencilerin **Naci Gürşin**'in evine gelip gittiğini gördüm. Fakat gelenlerin kim olduklarını ve ne maksatla geldiklerini bilmiyorum. Yalnız **Naci Gürşin**'i polisler aradığı sırada polislere bir iki saat kapıyı açmamış, bu süre zarfında da bazı kâğıtları tuvaletin kaburuna atmış. Bu kâğıtları tuvalete attığını lâımların daha doğrusu kanalizasyon borularının tıkanmasını müteakip açan görevlilerden, özellikle bu görevlilerin başında bulunan **Şevket** ustadan öğrendik. Atılan kâğıtların mahiyeti ve akibeti hakkında bilgim yoktur. **Naci Gürşin** ile **Celâl Cihangiroğlu** kavga etmişler, **Naci Gürşin** (**İsmail Beşikçi**'nin bütün fikirlerini kabul ediyorum) deyin-ce aralarında kavga çıkmış, bu yüzden ve bunu takiben sanık **Naci Gürşin**'in komünistlik faaliyetleri adliyeye intikal etmişti. Bildiklerim bunlardan ibarettir, dedi.

Soruldu: **Kadir Manga** ve arkadaşlarının **İsmail Beşikçi** tarafından yetiştirildiğini söylenti şeklinde duymuşumdur, dedi."

36. Muhbir Tanık Asistan Dr. Hüseyin AYAN

Belge 136

"Tanık Cevaben: **İsmail Beşikçi**'yi asistan olduğu günden beri tanırım. Ailece de görüşürüz. Daha doğrusu onun damat olduğu aile ile görüşüyorduk. Kendisini o zamandan beri tanırım. Zamanla bizlerden uzaklaştı ve etrafında başka bir muhit kurdu. Hattâ başka bir muhit kurmadan önceki ahbaplığımız sırasında Cuma na-

mazlarına dahi gittiğimiz olmuştu. Etrafında kurduğu grubun elebaşısı olmuştur. Zamanla üniversitedeki öğretim görevlileri çoğalınca binalar ve odalar ayrılmış böylece irtibatımız daha da kendisiyle azalmıştır. Benim odam üst katta idi. **Beşikçi**'nin odası ise alt katta idi. Yalnız kapılarımız birbirini görüyordu. Odama girip çıkarken **Beşikçi**'nin odasının kendi fikirlerini paylaşan kimselerin toplantı mahalli gibi bir görüntüsü vardı. Daha sonra doktora çalışmalarına başladı. Bu sebeple Doğu Anadolu'ya gidip geziyordu. Geldiğinde gittiği yerleri, tanıştığı şahısları benim sormam üzerine söylüyordu. Bana (şu aşireti gördüm, falan şeyi gördüm) şeklinde cevaplar veriyordu. Konuşmalarımız sırasında Türk-Kürt ayrımından ve yaşayış farklarından bahsediyordu. Bu sözlerimiz ve konuşmalarımız eve gidip gelirken sohbet şeklinde oluyordu. Yanımızda kimse yoktu. Ben kendisine (Kürtlerin Türk milletinden ayrı kimseler olmadıklarını bugün Güneydoğu'da yaşayan vatandaşların Arapların tesirinde kalarak Arapça olarak % 50'ye yakın kelimeler kullandıklarını, buna mukabil Bitlis ve civarında % 50, % 60 Farsça kelimeler kullandıklarını, kuzeydekilerin ise % 70 Türkçe kelimeler kullandıklarını, bu üç bölgede Kürt diye adlandırılan vatandaşların ancak Türkçe kelimelerle anlaşabildiklerini Kürt dilinde fiil çekimi olmadığını, bu bakımdan bir milletin belirli vasfı olan dilden sayılamayacağını, bugün Bulgaristan'dan gelen kimselerin Bulgarca sözlerle meramlarını anlattıklarını, Kürtçe konuşan vatandaşların hangi milletin tesirinde kalırlarsa o dili kullandıklarını bunların vaktiyle aşiretleri ve obalarından olduklarını Farsça ve Arapçanın tesiri altında kaldıkları için bu şekilde konuştuklarını bu bakımdan Türklerden ayrı olarak düşünölemeyeceklerini kendisine anlatmaya çalıştım. Ancak **İsmail Beşikçi** benim bu görüşlerime itibar etmiyordu. Sonunda **Doğu Anadolu'nun Düzeni** adlı kitabı yazdı. Ve daha sonra bu kitabı kendi fikirleriyle de genişleterek ders olarak okuttu, derslerinde bulunmadım. Derslerinde bulunan **Fikret Türkmen** adlı üniversitemiz halk edebiyatı asistanı bu konuda bilgi verebilir. Keza o devrede olan talebeler de bu hususları bilirler. Kitabı basıldıktan sonra yollarımız tamamen ayrıldı. Zaman zaman makalelerini görüyorduk. Bu makalelerinde de bölücü fikirler ileri sürüyordu. Şimdilik hatırladıklarım bunlardan ibarettir, Dedi.

Naci Gürşin'i fakülteden tanırım. Bizim fakültenin mezunudur. Talebeliği sırasında ismini talebeler arasındaki çatışmalardan sol tarafın mümessili olarak duyardım. Asistan olduktan sonra resmen tanıdım. Asistan arkadaşlardan **Celâl Cihangiroğlu** ile **Erdal Bir-**

kan'ın odasında bölücülükle ilgili konuşması yüzünden kavga etmişler ve dövüşmüşler. Bu sanık hakkında hatırladıklarını bunlardan ibarettir, dedi.

Soruldu: Hazırlık ifademde **Ahmet Aras** ve **Demir Pekol** Kürtçülükten ve komünistlikten tutuklanmışlardır, bu sebeple şahısların Kürtçü ve komünist oldukları kanaatine vardım. ÜNAS kurulduğu günden beri başındakiler onu üniversitede bir tahrik ve karışıklık çıkarma mezhebi olarak kullanmışlardır. Gerek Erzurum ÜNAS'ın ve gerekse merkezi ÜNAS'ın yayınladıkları bültenleri görüp okudum. Bunlarda aşırı ve milleti birbirlerine düşürücü ifadeler yer alıyorlardı. Bu bildirimleri arkadaşlar ibraz edebilirler. Ayrıca Arıkara'da DTCTF'de doktoramı yaptığım sırada asistanların boykotlarını teşkilâtlandırmak için ÜNAS Başkanı **Osman Yiğit**, fakülte bütünü arkadaşların odasını arkadaşlarıyla birlikte dolaşmıştı. Benim bulunduğum odada gayet açık olarak (mesele Türkiye'yi şöyle bir çalkalandırmaktır. Erzurum'daki arkadaşların mahrumiyet yeri ödentisi vardır ve konforlu lojmanlarda oturmaktadır. Bizim niye olmasın) diye konuştular. Ben kendine yerlerimizi değiştirmeyi teklif ettiğimde bozuldular, dedi. Hattâ benim asistan boykotuna engel olacağımı düşünerek fakülte dekanını bana arabulucu olarak gönderdiler, dedi.

Soruldu: 1971 yılının Nisan'ında düzenlenen Özerlik Haftası'nda dinleyici olarak bulundum. **Naci Gürşin** spikerdi. **Ayhan Toraman** (Devrim Haftasını başlatıyorum, katılarınızı bekliyorum.) şeklinde konuştu. **Ayhan Toraman** devrim kelimesini kullanınca zannedersen müdahaleler oldu. Ve kavga çıktı. Zaten elektrikli bir hava vardı. Spiker olan **Naci Gürşin**'in konuşmadığını sanıyorum. Bunların devrim sözlerinden anladıkları mana Marksist-Leninist bir ihtilâldir, dedi.

Sanık müdafininin isteği üzerine tanıktan soruldu: Sanık **İsmail Beşikçi**'nin kapısı açıktır. Bu sebeple içeride bulunanlar benim kapıdan görülür. Hattâ **İsmail Beşikçi**'nin odasına gelen kişilerin sandalye kifayetsizliği sebebiyle masaların üzerlerine oturduklarını görmüşümdür. Elektrikli havadan kastettiğim şudur: ÜNAS'ın el ilanında Özerklik Haftası'na kimlerin davet edildiği belirtilmişti. Bu arada **Uğur Mumcu**'nun durumu bizce bellidir. Komünist bir görüşe sahip olan **Uğur Mumcu**'nun konuşacağını duyan herkes tedirgin olmuştur. Herkes dinleyeceği sözlerin görüşlerine

ve kanaatlarına uymayacağı kanaatındadır. Bu sebeple tedirgin halindedir. Elektrikli havadan bunu kastettim. **Ayhan Toraman** konuşmasında (Özerklik Haftası yerine) (Devrim Haftası sözünü) kullanınca kavga ve karışıklık çıktı. Zira Özerklik Haftasında Devrim Haftası sözünün yer almaması gerekir, kanaatındayımı, dedi.”

37. Tanık Asistan Nurhan AKYÜZ

Belge 137

“**Tanık cevaben: İsmail Beşikçi**, üniversitedeki solcu grubun akıl hocalığı yapmıştır. İleri gelen solcu hocalar ve aşırı solcu öğrencilerle devamlı temas halinde bulunmuştur. Temas ettiği aşırı solcu hocalar, **İnayet Berkman, Ziya Alkan, Hasan Yüksel, Ergin Uluğ, Özdemir Akmut, Ayhan Toraman, Naci Gürşin** ve şimdi ismini hatırlayamadığım diğer aşırı solcu hocalarla devamlı olarak temas halindedir. Yani Erzurum’da ÜNAS tarafından girişilecek hareketlerin tezgâhlanmasında bu hocalarla karşılıklı fikir teatisinde bulunmuştur. Temas ettiği aşırı sol görüşlü öğrencilerin isimlerini ben başka fakültede olduğum için bilmiyorum. **İsmail Beşikçi** ÜNAS’ın üyesi ve Erzurum şubesinin yönetim kurulundadır. ÜNAS tarafından her yıl yani 1969’dan bu yana **Lenin’in** doğum gününe rastlayan 22 Nisan tarihlerinde gece ve haftalar düzenlenmiştir. 1969 yılında düzenlenen şiir gecesinde milliyetçi grup ile aralarında çatışma çıkmış ve bu çatışma sonucunda Ziraat Fakültesi’nde 150.000 liralık hasar meydana gelmiştir. Sanık **İsmail Beşikçi’nin** koltuk yakma olaylarında faaliyetlerine bizzat şahit olmadım. Yalnız ÜNAS yönetim kurulunun koltuk yakma olaylarında büyük ölçüde tesiri olduğunu, bu hususları yakinen bilen tahkikat komisyonu üyelerinden ve bu arada **Mehmet İshakoğlu’ndan** öğrendim. Üniversitemizde kendisini yakan Toprak Bölümü öğrencilerinden olan şahsa **İnayet Berkman** tarafından yardım toplandığını bizzat müşahade ettim. 1971 yılında yine **Lenin’in** doğum yıldönümüne rastlayan 22 Nisan 1971’de üniversite Özerklik Haftası ÜNAS tarafından düzenlenmişti. Asistan **Uğur Mumcu** ve **Cevat Geray** konuşmacı olarak davet edilmişlerdi. Bu iki solcunun konuşturulacağını haber alan milliyetçi öğrencilerin tepkilerinden korkulduğu için bu kişiler konuşturulmadı. Bunların yerine konuşan **Ayhan Toraman** (devrimci savaş şu andan itibaren Erzurum’da başlamıştır, katkılarınızı bekliyoruz) şeklinde konuştu. Daha sonra konuşan spiker **Naci**

Gürşin (devrimci savaş Erzurum'da başlamıştır, bunu durdurmaya kimsenin gücü yetmeyecektir) şeklinde konuştu. Milliyetçi gruptan bu arada söz isteyenlere müdahale edenler oldu. Bunun üzerine kavga çıktı. Bu sebeple bu geceden sonra Özerklik Haftası devam etmedi. Bu hususta haftanın programını da yayınlamışlardı. Sanık **İsmail Beşikçi**'nin eserlerinden ve yayınladığı makalelerden komünist ve Kürtçü olduğu kanaatine vardık. **İsmail Beşikçi** hakkındaki bildiklerim bunlardan ibarettir. ÜNAS'ın dağıttığı bir bildiride İstanbul'daki işçi olayları tasvip ediliyor ve bunun bütün yurt çapına yayılması için önerilerde bulunuyordu. ÜNAS'ın bilahare üniversitede kurulan Atatürk Üniversitesi Öğretim Üyeleri Sendikası ile devamlı işbirliği halinde olduğunu biliyorum. Zira her iki teşekkülün başkanları üniversite lokalinde devamlı surette görüşme yaparlardı. ÜNAS'ın Başkanı **Asistan Ayhan Toraman**, Atatürk Üniversitesi Öğretim Üyeleri Sendikası Başkanı **Prof. Dr. Hasan Yüksel** idi. Ve Özerklik Haftasında bu iki başkan birlikte düzenlemişlerdi. ÜNAS'ın hakkında bildiklerim de bunlardan ibarettir. **Naci Gürşin** daha önce FKF'nin aktif üyesi idi. FKF kapatılınca onun yerine kurulan ÜNAS'ın faal üyesi oldu. ÜNAS Erzurum Yönetim Kurulu üyesi oldu. Evinde yapılan bir aramada çok miktarda yasak neşriyat ele geçti. Bu sanık hakkında bildiklerim de bunlardan ibarettir, dedi."

38. Tanık Asistan Celâl TARAKÇI

Belge 138

"**Tanık cevaben:** ÜNAS'ın faaliyetleri ile **İsmail Beşikçi** ve **Naci Gürşin**'in faaliyetlerini bir arada zikretmek gerekir. ÜNAS ne ise bunlar da odur. **Beşikçi**'nin bu konuda neşriyatı da vardır. Naci'nin ise yoktur. ÜNAS tarafından 19.4.1971 ve 21.4.1971 tarihleri arasında bir Özerklik Haftası düzenlenmiştir. Diğer şehirlerde aynı günlere tesadüf eden tarihlerde Devrim Haftaları adı altında toplantılar düzenlenmesi bu tarihlerin **Lenin**'in doğum gününe rastlaması ve daha önceki yıllarda çeşitli bahanelerle bu şekilde gece ve haftalar düzenlenmesi karşısında üniversite özerkliği kavramı bir paravana olduğu ortaya çıktı. ÜNAS'ın Özerklik Haftasını tertip komite-since yayınlanan programına göre ilk gün **Uğur Mumcu** ve ikinci günde **Doç. Dr. Cevat Geray** konuşacaktı. Bu şahısların ideolojileri de bizce malûm olduğundan Özerklik Haftası kavramının paravana olduğu kanaatine vardık. Keza ÜNAS mensupları 22.4.1971 günü

bir toplantı yapacaklarını şifahen etrafa duyurmuşlardır. Bu Özerklik Haftası'nın ilk gecesinde konuşmaları **Naci Gürşin** idare ediyordu. Bir ara **Naci Gürşin**, **Uğur Mumcu**'nun hava muhalefeti sebebiyle gelemediğini söyledi. Bu sebeple ilk konuşmayı ÜNAS Başkanı **Ayhan Toraman** yaptı, **Ayhan Toraman** (**Uğur Mumcu**'yu kastederek) onu aratmayacaklarını söyledi. Ve son sözleri sırasında 'devrim başlamıştır ve devrimi kimse durduramayacaktır. Katkılarınızı bekliyoruz' şeklinde konuştu. Bu sırada hava elektriklendi. **Ayhan Toraman** dışarıya çıkmak istedi. Gençler bırakmadılar. O sırada elektrikli havayı yatıştırmak için hocalardan **Abdüsselam Ergene** konuştu. Bunu takiben **Naci Gürşin** mikrofonu eline aldı. Yaptığı konuşmasında (fikrimizi saklamıyoruz, bir şeyden korkmuyoruz, her şeyi saklayacak değiliz) şeklinde ve **Lenin**'in ve **Ayhan Toraman**'ın son sözlerine benzer şekilde sözler sarfetti. Yine karışıklık oldu. Sükûneti sağlamak için hoca **İbrahim Aksöz** konuştu. Bu arada, aradan zaman geçtiği için konuşmaların yarına bırakılması istendi. **Ayhan Toraman**'ın konuşmasından sonra itişmeler oldu. **Naci Gürşin**'in konuşmasından sonra itişme olup olmadığını hatırlamıyorum.

ÜNAS 'sayın üyemiz' başlığı ile yayınladığı bildiride (halklardan) söz ederek ayırıcı ve bölücü bir görüşte olduğunu ortaya koymuştur. Yine isimli aylık bültende olan yazıda 15-16 Nisan işçi olaylarını tasvip eder mahiyette sözler sarfedilmiş ve proleter devrimci barikatlara ulaşıldığı ifade edilmiş, bu bülten **Ayhan Toraman** tarafından kapı kapı dolaşarak bizlere satılmıştır.

İsmail Beşikçi'nin odası aşırı sol militanlarının karargâhı haline gelmişti. İsimlerini bilmediğim fakat görsem tanıyabileceğim aşırı sol eğilimli öğrenciler odasına devamlı olarak gelir çıkarlardı. Benim odam üst katta **İsmail Beşikçi**'nin odası alt kattadır. Benim odamdan çıkılıp bakıldığında odası görülebilir. **İsmail Beşikçi**'nin odasının kapısı ekseri açık dururdu. Bazan oturacak sandalye bulamayan bu öğrenciler masanın üzerine de oturdurlardı.

Naci Gürşin'in odası benim bulunduğum katın altında ve benim odamın tam altındadır. Yani **İsmail Beşikçi**'nin bulunduğu katta ve benim odamın altına isabet etmektedir. Bu sebeple onun odasını görmeme imkân yoktur. Esasen odası kapalı dururdu. Bu sanık hakkında da bildiklerim bunlardan birarettir, dedi.

Sanık müdafininin isteği üzerine tanıktan soruldu: Özerklik Haftasında **Naci Gürşin** (her şeyi saklayacak değiliz) diye bir şey

söylemedi. Bu husus yukarıda zapta herhalde yanlış geçti. **Naci Gürşin** (devrimci olduğumuzu saklamıyoruz) şeklinde konuşmuştu. **İsmail Beşikçi**'nin yanına aşırı solcu öğrencilerden başka diğer öğrencilerin gelmeyeceği kanaatındayım. Zira **İsmail Beşikçi**'nin konuşmaları herkesçe malûmdur. Bir asistanın odasında meselâ benim odamda 4-5 sandalye vardır. Bunun dışında kitap koyacağım dolaplarım ve etajerlerin üzerlerine de oturabilinir, dedi. Benim öğrencilerim odama pek sık gelmezler, meseleleri derste hallederim, dedi.”

39. Yüzleştirme

Belge 139

“Tanıklardan **Mustafa Aydın** ile diğerlerinin sanıkların Dev-Genç’li öğrencilere para ve silâh yardımı yapıp yapmadıkları konusunda yeniden bilgilerine başvurulup yüzleştirilmelerine geçildi:

Tanık **Mustafa Aydın**, sanık **İsmail Beşikçi**’nin Dev-Genç mensubu öğrencilere para ve silâh yardımı yaptığını arkadaşım olan ve halen Gümüşhane Zirai Mücadele Reisliğinde görevli bulunan **Şükrü Gündoğdu**’dan ve Dev-Genç’li olan Konya Ermenek kazasından **Süleyman Ersan**’dan duydum, dedi.

Diğer tanıklar bu konuda bilgi ve duygularının olmadıklarını belirttiler. Tanık **Hüseyin Ayan**’dan soruldu: **Ayhan Toraman** (Devrimci Haftayı bekliyoruz) şeklinde söze başladı, dedi. İlâveten bizim bu konuda yaptığımız yazılı ihbarda **Ayhan Toraman**’ın ne söylediğini yazmışızdır, dedi.

Sanık müdafiinin isteği üzerine tanık Mustafa Aydın, tanık Nurhan Akyüz ve tanık Celâl Tarakçı’dan soruldu:

Tanık Nurhan Akyüz: Sadece Üniversite Asistanları Derneği’ne kayıtlıyım, bunun dışında herhangi bir sendikaya, derneğe ve siyasi partiye kayıtlı değilim, dedi.

Tanık Celâl Tarakçı’dan soruldu: Üniversite Asistanları Derneği’ne kayıtlıyım. Bunun dışında başka bir derneğe, sendikaya ve siyasi bir partiye kayıtlı değilim, dedi.

Tanık Mustafa Aydın’dan soruldu: Hiçbir derneğe, sendikaya ve siyasi partiye kayıtlı değilim. Ancak Milliyetçi Hareket Partisi’nin ve Ülkü Ocakları’nın fikirlerini benimsiyorum, dedi. Tanık ifa-

delerinin ikinci nüshalarından birer adet sanık müdafî **Abdurrahman Alaca** tarafından alındı.”

40. Tanık Atamer GÜREŞ

Belge 140

“... **İsmail Beşikçi**'yi şahsen tanırım. Kendisinin Dev-Genç'e bağlı olduğunu duymuştum. Şu anda hatırladıklarım bundan ibarettir, dedi.

Tanığın, As. Savcı tarafından alınan 27.7.1971 günü yeminli ifadesi okundu, mahiyeti anlaşıldı.

Tanıktan soruldu: Okuduğunuz ifade bana aittir ve doğrudur. Yukarıda söylediğim gibi **İsmail Beşikçi**'yi şahsen tanırım. Dev-Genç'e bağlı olduğunu duymuştum. Saniğin, proletaryanın, işçi-köylü sınıfının ihtilal yapmasından söz ettiğini görmedim, duymadım. Bildiklerim bundan ibarettir, dedi.”

41. Atamer GÜREŞ'in Birinci İfadesi

Belge 141

“Tanık **Atamer Güreş**'in 22.2.1972 tarihinde naip **Hakim Yzb. Nursafa Pandar** tarafından alınan ifadesi yukarıdaki gibidir.

Halbuki, aynı kişi 27.7.1971 tarihinde yine Erzurum'da Askeri **Savcı Yzb. Yaşar Değerli**'ye verdiği ifadede ‘... yukarıda adını verdiğim kişilerle birlikte sanık **İsmail Beşikçi** de proletarya ihtilali için çalışmaktadır...' demiştir.”

VII. BAZI MUHBİR - TANIKLARIN VE TANIKLARIN MAHKEME HUZURUNDA DİNLENİLMELERİ

1. Muhbirlerin, Muhbir-Tanıkların Ve Tanıkların Mahkeme Huzurunda Dinlenilmeleri İle İlgili İstem

Yukarıda da belirtildiği gibi (Belge 116, 117, 118) duruşmalar sırasında, sık sık, muhbirlerin, muhbir-tanıkların ve tanıkların mahkeme huzurunda dinlenilmeleri istenmiştir.

Mahkeme, duruşmaların ilk 7-8 ayında bu istekleri devamlı olarak reddetmiştir. Fakat özellikle ikinci iddianamenin düzenlenmesinden sonra, bazılarının mahkeme huzurunda dinlenilmelerine karar vermiştir.

2. Mahkemenin Bazı Muhbir, Muhbir-Tanık ve Tanıkların Mahkeme Huzurunda Dinlenilmeleri ile İlgili Kararı

Belge 142

Mahkeme 3.2.1972 tarihli duruşmada, Muhbir ve muhbir-tanık Rektör **Prof. Dr. Kemal Bıyıkoglu**,

Muhbir ve muhbir-tanık **Prof Dr. Orhan Türkdoğan**,
Muhbir ve muhbir-tanık **Asistan İbrahim Erol Kozak**,
Tanık **Prof. Dr. Mithat Torunoğlu**,

Tanık **Prof. Dr. Şaban Karataş**'ın huzurda dinlenilmelerine karar vermiştir. (Tutanak, s. 36)

3. Mahkemeye Verilen Dilekçe

Belge 143

Bu karar üzerine mahkemeye bir dilekçe verilmiştir. 26 sayfalık bu dilekçe huzurda dinlenecek muhbir ve muhbir-tanık ve tanıklara sorulacak soruları içermektedir. Bu sorular onların istinabe yolu ile alınan ifadelerine ve ihbarlarına göre düzenlenmiştir. 24.2.1972 tarihli olan bu dilekçe 9.3.1972 tarihli duruşmada mahkemeye sunulmuştur. (Tutanak, s. 44)

4. Muhbir ve Muhbir-Tanıkların ve Tanıkların Huzurda Dinlenilmeleri

Muhbir ve muhbir-tanıkların ve tanıkların dinlenilmeleri iki gün devam etmiştir. 9.3.1972 ve 10.3.1972 tarihli duruşmalar. Bu duruşmalarla ilgili tutanaklar şöyledir:

"... **Tanık cevaben:** Erzurum Atatürk Üniversitesi Atatürk'ün 1937 senesinde yapmış olduğu ve müteakip yılda tekrarladığı konuşmasında ortaya koyduğu özlemin tahakkuku için kurulmuş ve eğitim yönünden geri kaldığı bilinen Doğu Anadolu'ya ilmin ışığını götürmeyi amaç edinmiş bir kuruluştur. Bu cümleden olarak üniversitenin Türkiye'nin millî birlik ve beraberliğini ön planda tutması normal sayılmalıdır.

Sanık **İsmail Beşikçi**, Atatürk Üniversitesi'nde asistan olarak görevli bulunduğu süre içerisinde gerek Kürtçülük ve gerekse komünizm yönünden çeşitli faaliyetlere katılmıştır. Kendisinin doktora konusunu genişletmek suretiyle Türkiye'de dil, edebiyat ve folklor bakımından tamamen ayrı bir etnik grubun varlığını ortaya koymuş ve rektörlüğüm sırasında bu tür davranışları sebebiyle açılan idari tahkikatlar sonucunda keyfiyet düzenlenen raporlarla tespit edilmiştir.

Sanık Erzurum'da ÜNAS ve Dev-Genç'in üyesi olsun olmasın daima bunların faaliyetlerini organize etmiş bir kimsedir. Aşırı sol konusunda **ANT** dergisine yazdığı yazı örnek gösterilebilir. Bu derginin içindekiler kısmında 'Komünist Doğu Anadolu' başlığı ile sanığa ait bir yazı bulunduğu belirtilmektedir. Derginin fotokopisi yanımdadır, dedi. İbraz etti. Alındı. 10 Şubat 1971 tarihli **Ant** dergisinin 'İçindekiler' kısmında 'mücadele ve komünist Doğu Anadolu'da geri bırakılmışlığın oluşumu' **İsmail Beşikçi** yazısının mevcut olduğu görüldü.

Kendisinin Doğu ve Güneydoğu sınır kasabalarında yaptığı araştırmada düzenlediği anket sorularından üniversitenin haberdar edilmediğini biliyorum. Sanığın derslere öğrencilere Marksist görüşü telkin etmek istediği 1969 tarihinde yaptırılan idari soruşturma sonunda verilen raporla ortaya konulmuş bulunmaktadır, dedi.

Soruldu: Sanığın 1969 yılında yapılan 9 Işık yürüyüşü akabinde yayınladığını duyduğum 'Müslüman kardeşler' başlıklı bir bildirinin teksir edilmesinde ve dağıtılmasında rolü olduğunu işittim. Fakat bildiriyi görmedim. Ve sanığın bu konudaki faaliyetini bizzat müşahade etmedim.

Atatürk Üniversitesi'nde yapılan şiir şölenine davet edilmedi-

ğim için gitmedim. Esasen kendifikirlerinde olmayan kimseleri bu tür toplantılara çağırıyorlardı. Ancak bilâhare bu şölenin **Lenin**'in doğum yıldönümü münasebetiyle tertip olunduğunu ve **Nazım Hikmet**'ten şiirler okunduğunu bilahare çıkan olaylarla gecenin yarıda kaldığını öğrendim, dedi.

Söz verilen Sanık : Tanığın tarafımdan gönderildiğini söylediği ihbarnameyi^(*) ortaya koyarken bunun hangi sebeple kendisine geldiğini de belirtmesi icabederdi. Ben bu ihbarname'de yazılı fikirlerimi çeşitli yayınlarımda tekrar etmişimdir. Ancak tanık rektör olarak Daniştay tarafından hakkında verilen yürütmenin durdurulması kararını yani Atatürk Üniversitesi'nden uzaklaştırma işlemine metedair tasarrufunu durdurduğu halde kendisi anayasanın 114. maddesine rağmen bu kararı uygulamamıştır. Beyan ettiği yayınlarımla ilgili hususta bir diyeceğim yoktur. Zira bunlar basılıp dağıtılmıştır. Muhteviyatları ortadadır. Her zaman hesabını verebilirim. Üniversite dışında bir sosyolog olarak yaptığım bütün araştırmalardan üniversite idaresi haberdardır. Bahsi geçen sınır kasabalarındaki araştırma ve anket yapma keyfiyeti **Prof. Reşit Sönmez** tarafından gitmem planlanan ilgili valiliklerine yazı ile bildirilmiş olup bu anket ve dolayısıyla bununla ilgili sorunlardan da üniversite haberdardır. Zira Edebiyat Araştırma Enstitüsü'nün B 12 sayısında kayıtlıdır. Ben ÜNAS'ın üyesiyim. Ancak gerek ÜNAS gerekse Dev-Genç tarafından ika olduğu ileri sürülen ve anarşik niteliği haiz bulunduğu iddia edilen olaylara ne şekil ve surette katıldığının müşahhas delilleriyle ortaya konuiması iktiza eder. Zaman yer ve şahıstan bahsetmeksizin itham edilmem isabetli değildir. Tanık doğru söylemiyor, dedi.

Sanık 26 sahifeden ibaret 24 Şubat 1972 tarihli bir dilekçe tevdi etti. Bunda huzuren dinlenilmelerine karar verilen tanıklara tevdi istenen sorunların kayıtlı bulunduğu görüldü. ... Sanığın öğrencilerine sorduğu MİT müsteşarlığınca bildirilen soruların sınav belgelerinde bulunup bulunmadığını bilmiyorum. Ancak soruları aradan geçen zaman sebebiyle aynen hatırlamam mümkün değildir. MİT müsteşarlığındaki dosyada belgeleri olması icabeder.

... Sanık **İsmail Beşikçi** 2, 3, 6, 5, 8, 9, 10, 13, 14, 17, 16, 18 no.lu soruların da tanığa tevcihinde ısrar etti.

(*) İhbarname olarak sözü geçen yazı bu kitapta belge 63'tür. Bu belge duruşmada muhbir-tanık tarafından mahkemeye sunulmuştur. Mahkeme bu belgeyi okumuş ve dosyaya koymuştur.

Gereği düşünöldü: Sanığın dilekçesinde bahsi geçen 1, 3, 6, 5, 8, 9, 10, 13, 14, 17, 16, ve 18 no'da kayıtlı soruların dava ile ilişkisi bulunmadığından sanığa tevcih edilmesi isteminin reddine karar verilerek açıklandı.

Açıklamayı müteakip duruşmaya devamla,

İddia makamı, sanığın Danıştaydan yürütmenin durdurulması kararını almasından ve buna istinaden aynı kurumda göreve başlamasından sonra üniversite ile ilişkisinin kesilmesini mucip olan eylemlerin neden ibaret olduğunu tanıktan sorulmasını isterim, dedi.

Tanıktan soruldu, sanık Danıştay kararı üzerine üniversitede tekrar göreve başladıktan sonra yurt dışı için burs kazanmıştır. Üniversitemiz mevzuatına göre kendisinin yurt dışına gidebilmesi rektörlüğün muvafakatına bağlı idi.

Üniversite yönetim kurulu sanığın durumunu görüşüp, muvafakatın rektörlükçe verilmemesi için oybirliği ile rektörlüğe tavsiyede bulunulması şeklinde bir karar verdi. Rektörlük de kendisinin bahsettiğim davranışlarının yurt dışında da devam edebileceği ihtimalini düşünerek bu tavsiye kararı veçhile muvafakat etmedi. Bunun üzerine sanık Siyasal Bilgiler Fakültesi'ne başvurarak görev istedi.

Sanık vekillerinden **Av. Veysi Zeydanlıoğlu:** Tanıkça bilim ışığını Doğu'ya götüren kurum olarak nitelenen Atatürk Üniversitesinde bu ışığın tek görüş çerçevesinde tahakkuku mümkün müdür? Anayasa'da ifadesini bulan, herkesin bilim ve sanatı öğrenme hakkının hududuna kadar mevcut olabilecek bütün görüşlerin bu yüksek öğrenim kurumunda bilinip öğrenilmesi gerekmez mi?

... **3. Üniversite mensuplarının yapacakları araştırmalarda kullanacakları metodun üniversite yönetimi tarafından daha önceden tespit edilip edilmediği veya araştırmacının takdirine bırakılıp bırakılmadığı,**

4. Kürtçülük ve komünizm faaliyetinden tanığın ne anladığını? Müstakil bir Kürt dilinin varlığını söylemenin bölücülük olup olmayacağını?...

Soruların tanığa tevcihini istedi.

Tanıktan soruldu: ... Üniversite bünyesinde araştırma kurumları enstitü ve bunun bünyesinde de bilim kurumları vardır. Araştırma metotlarını tayin ve tespit eden, bu kuruldur. Teklif edilen metodu inceler kabul veya reddeder. Sanığın anket şeklinde icra edilen

fakat anketsiz olarak bilim kuruluna gelen araştırma projesi tetkikle reddedilmiştir, Dedi.

Gereği Düşünüldü: Delillerin tahlil ve takdiri mahkemeye ait bir keyfiyet olup tanığa bu konuda kanaat ve mütaalâa sorulmasına da gerek bulunmadığından sanık vekilinin yukarıya ders olunan 2, 4 ve 5 numaralı soruların tanığa tevcihine dair istemin reddine oybirliği ile karar verildi."

b) Muhbir-Tanık Prof. Dr. Orhan TÜRKDOĞAN

Belge 145

"... Tanık cevaben: Ben Erzurum Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi'nde görevli iken 1966-1967 döneminde sanık **İsmail Beşikçi** asistan olduğundan öğretim görevlisi olarak benim nezaret ve kontrolümde Fen-Edebiyat Fakültesi'nde sosyoloji derslerine giriyordu. Bir gün öğrenciler bana başvurarak kendisinin derslerde konu dışına çıktığını bildirdiler. Bu suretle ben kendisinin bilimsel sınırları aşarak derslerde politikaya girdiğine ve beyanlarının sosyoloji dersi ile ilgisi bulunmadığına muttali olunca, keyfiyeti üniversitenin ilgili mercilerine duyurdum. Bu duyurmadan önce kendisi ile konuşarak gerekli ikazı yapmış ve Anayasa'nın 120. maddesi muvacehesinde bilim özerkliği vardır. Sosyal davalarla her zaman ilgilenirim, cevabını almıştım. Aynı davranışlara devam ettiğini öğrenmem akabinde ve hattâ öğrencilere sınavlarda sorulan sorularla teksirlerinde ve ders notlarında aynı yönde fikirler beyan ettiğini duyunca buna dair ders notu, teksir ve öğrencilerden rasgele aldığım, kendisince okunup notu verilmiş sınav belgelerini de eklemek suretiyle durumu yazılı olarak 12 sayfalık bir rapor halinde dekanlığa takdim ettim. Kurulan 2 kişiden müteşekkil idari tahkikat komisyonu 6-7 ay kadar sanık hakkında herhangi bir işlem yapılmadı. Halbuki, sanık belirttiğim nitelikteki faaliyetinde ısrar ediyordu. Onun bu faaliyetini Marksist ve bölücü olarak vasıflandırmak mümkündür. Çünkü sınav belgelerinde görüleceği üzere öğrencilere imtihan sorusu olarak 'İleri Asya Geri Avrupa' sözünden ne nalityorsunuz? ve keza 'Baticılık, gericiliktir', ayrıca çağımızın savaşları niçin ulusal kurtuluş savaşlarıdır sorularını tevcih etmiştir. 'Baticılıktır gericiliktir' sözü **Lenin**'e aittir. Bunun sorulardan ayrılması iktiza eder. Sanık **Doğu Mitinglerinin Analizi** isimindeki yardımcı ders kitabın-

da da aynı fikirlerini ortaya koyarak bunları öğrencilere telkin ediyordu. Zira bu teksirde Kürt dili ve kültürünün inkar edilemeyecek bir hakikat olarak ortada durduğuna ve bunun Türklerinkinden ayrı olduğunu ileri sürüyor ve öğrencilere aşıliyordu. Ayrıca bu noktalar da TİP'nde savunulduğu müşahade olunuyordu. Böylece tek yönlü perspektif gibi ilmi gerçekleri tarafsızca yansıtmıyor, ve öğretim üyeliğinin objektif olma vasfını yitirmiş olduğu görölüyordu. Keza bu teksirlerinde temel neden ekonomik yapıdır, diyerek bütün toplumsal olay ve değişim sistemlerini ekonomik faktöre bağlayarak Marksist görüşün savunuculuğunu yapıyordu. Aynı görüşlere aşırı solcu **Niyazi Berkes**'in '**Baticılık Ulusçuluk, Toplumculuk**' adlı eserinde yer verilmiştir. Sanığın Asya tipi üretim tarzı konusunda işlemiş bulunması yine aynı ideolojinin ortaya konulması maksadına matuftur. Bilindiği üzere **Sencer Divitçioğlu**'nun bir eserinde 'Asya Tipi Üretim ve Osmanlı Toplumu' bu görüş işlenmiş bulunmaktadır. Ancak görüşün hakiki sahibi **Marks**'tır. Bilahare bu fikir **Lenin** tarafından işlenmiş, **Stalin** mahsurlu görerek bunu terketmiştir. Ancak **Mao** tekrar ele alıp tahakkukuna çalışmıştır. Bu sistem, kapitalist aşamayı tahakkuk ettirememiş toplumların da sosyalist sisteme diğer feodalist ve kapitalist aşamaları yapmadan geçebileceği görüşünü savunuyordu. İşte Asya tipi üretim tarzının sanıkça da işlenmiş-olması, belirttiğim maksadın tahakkukuna matuf olabilir. Ve bu suretle temas edilen fikir ve görüşler öğrencilere aşılansaktadır. 1969'da yapılan üniversite özerkliği ile ilgili açık oturumda bulunarak ben de bir konuşma yapmışım. Bilahare bana telefon eden sanık bana: 'oturumda beni rapor eden görüşlerinize aykırı beyanda bulundunuz' dediğinde, kendisine davaların hallinde yollarımızın ayrıldığı, izah ettim. Ayrıca sanığa belirtmeye çalıştığım fikirlerinden ötürü, kendisini kınadığımı, bu fikirlerin Türkiye'de kendilerini Kürt olarak niteleyen şahısların işine yarayacağını, bu kimselerin maksadı hasıl olsa bile kendisinin hiçbir şey kazanmayacağını, bilâkis memleketin bölünmüş olacağını söyledim. Ve ondan sonra yollarımızın ayrıldığı ve onun bu istikamette kararlı bulunduğunu anlayarak ilişkilerimi kestim, dedi.

Ve bu konuda belirttiği tarihlerden itibaren yazılı olarak ilgili mercilere görüşlerini intikal ettirerek gerekli işlemin yapılmasını istediğini ilâve etti.

Tanıktan soruldu: Kanaatıma göre sanık akademik özgürlük ile özerkliği birbirine karıştırmaktadır. Akademik özgürlük öğretim

üyelerini bağlar. İlmi hakikatların objektif olarak ortaya konulmasını temin eden özgürlük bu olup özerklik idareci ve yöneticilerle bilim dışı işlemlerle alâkalıdır. Sanık bu akademik özgürlük hudutlarını aşarak kendi duygusal kanaatlarını da katmak suretiyle üniversite kürsüsünden öğrencilere tek yönlü olarak ve objektif eleştiriye yer bırakmadan ithaf etmek suretiyle raporunda belirttiğim faaliyetlerde bulunmuş ve bu nedenle hakkında idari soruşturma yapılması istenmiştir. Sanık Kürtler konusunda tarafsız araştırma yapabilir. Ancak bunu tek taraflı yargılarla istismar edemez. Zira bu bilimsel objektifliğe zıttır. dedi.

Söz verilen sanık: Gerek **Doğu Mitinglerinin Analizi** ve gerekse **Doğu Bölgesindeki Göçebe Aşiretlerde Toplumsal Değişme** isimli araştırmalarım, üniversitedeki görevimle ve verdiğim derslerle ilgili olmakla beraber, bu araştırma sonuçlarını muhtevi teksirler öğrencilere hiçbir suretle asıl veya yardımcı ders kaynağı olarak tavsiye edilmemiştir. Bu iki araştırma 1967-1968 yıllarında **Forum** dergisinde yayınlanmıştır. Ayrıca öğrenciler buradan da temin edip okumuş olabilirler. Derste göçebelikle ilgili bir konu bahse konu olduğunda kendilerine kaynak olarak bu araştırmalar da söylenmiş olabilir dedi.

Sanığın isteği üzerine tanıktan soruldu: Ben sanığın öğrencilere tevcih ettiği 36 sorudan 3-5'i üzerinde durmuş değilim... Tanık ayrıca ben idari tahkikat açılmasına dair raporunda toleranslı davrandım. Çünkü tevcih ettiği sorular arasında Behice Boran kimdir? olanları da vardı. Fakat ben bunu öğrencilerden almadım... Bu konuda Başbakan yardımcısı **Sadi Koçaş'a** ve sıkıyönetim savcılığına da **Kemal Bıyıkoglu** ile **Turan Tufan Yüce'yi** sanık hakkında tahkikat açtırmadıkları için şikâyet babında mektuplar yazmıştım. dedi.

Sanık vekili **Av. Şerafettin Kaya'nın** istemi üzerine tanığa, sanığı şikâyet edip etmediği sorulduğunda, sıkıyönetimden sonra bu konuda bir şikâyet ve ihbarda bulunmadığını söylemesini takiben sanığın hatırlatması üzerine de yukarıdaki beyanda bulunduğu zapta derci sağlandı.

Sanık: Tanığın **Ülkü Ocakları MHP'si** ile ilişkisinin kendisinden sorulmasını istiyorum. Çünkü dinlenen tanık öğrenciler daimi suretle kendilerinin tanık ile olan ilişkilerini ortaya koymaktadırlar ve bu öğrenciler de **ÜLKÜ OCAKLI** olduklarını söylediklerine göre bu sorunu tevcihinde ve ayrıca sunduğum dilekçede 1'den 33 numaraya

kadar mevcut sorulardan kendisine tevcih edilmeyenlerin de sorulmasında ısrar ediyorum dedi.

Sanık Vekili Şerafettin Kaya:

.....

2. Doğu Anadolu'nun sosyo-ekonomik yapısının incelenmesi ve keza **Doğu Mitinglerinin Analizi** ile ilgili araştırmanın sosyoloji dersi ile ilgisinin bulunup bulunmadığının ve bu konularda yapılan çalışmaların ilmi inceleme sayılıp sayılmayacağının,

3. Öğrencilerin bu hususlara ilişkin olarak vaki soruları cevaplandırmanın gerekip gerekmediğinin ve bunların anlatılmasının suç sayılıp sayılmadığının,

4. Asya tipi üretim tarzının öğrenciye öğretilmesinin icap edip etmeyeceğinin,

5. Doğu Anadolu'da yaşayan bir Kürt halkı olup olmadığının, bunların ayrı dil ve kültürü bulunup bulunmadığının...

6. Araştırmalarını fakülteye ait kâğıda yazan sanığın bu durumunu ileri süren tanığın bulunduğu yerden mahkemeye devlet vasıtası ile gelip gelmediğinin

Keza Avukat Yücel Önen,

Akademik özgürlüğü bulunan üniversitede bu çeşit incelemeler yapmanın suç teşkil edip etmediğinin,

ve ayrıca askeri savcı:

1. Alikan Aşireti ile ilgili araştırma ve doktora tezinin sanıkça seçimi nasıl olmuştur? Ve sanığa başka bir doktora konusu üniversiteye tavsiye edilmiş midir? Edilmiş ise sanık bu konuda ısrar göstermiş midir? Ve keza daha sonraki gelişmelerde, sanığın bilimsel olarak yaptığı bu araştırmasını **Doğu Anadolu'nun Düzeni** adlı tamamen ideolojik muhtevadaki eserine mehzap yapmış mıdır?

2. Sanığın verdiği ders konusu belirli eserlerle kayıtlanmış mıdır? Ve kayıtlanmamış ise, tedrisat konusunun sınırı nedir? Örneğin belli bir ilim adamının bu yolda yazdığı eser veya eserler mi yoksa

muayyen sosyolojik konuların objektiviteye zarar gelmeksizin çeşitli ilim adamlarını eserlerinden okuması mı gereklidir?

3. Öğretim kadrosunda sanık statüsündeki bir öğretim görevlisi kendi doktora tezini veya bilimsel adı altında herhangi bir inceleme-sini tedrisat sırasında öğrencilerine işleyebilir mi? İşler ise bunun bilimsel açıdan ölçüsü ne olmalıdır?

4. Sanığın aşırı sol örgütler ve bunların mensupları ile temas ve faaliyetleri hakkında bilgi sahibi olup olmadığı konularının iddia-mızın temeline müsnet sorulmasını,

ayrı ayrı talep ettiler.

Dosya tetkik edildi, gereği düşünüldü: Sanığın yazılı dilek-çesinde mevcut olup tanığa tevcih edilmeyen ve ayrıca tutanağa dercedilmiş soruları ile sanık vekilleri **Şerafettin Kaya** ve **Yücel Önen**'in istedikleri soruların ve keza iddia makamınca dermeyen olunan suallerin dava konusu ile ilgileri görülmediğinden vaki is-temlerinin reddine oy birliği ile karar verilerek açıklandı."

.....

c) **Tanık Prof. Dr. Mithat TORUNOĞLU**

Belge 146

"... **Tanık cevaben:** Sanık **İsmail Beşikçi**'yi 20 Mart 1970 tari-hinde üniversitede cereyan eden olayların soruşturulması için kuru-lan komisyonda görev aldıktan sonra ve bu soruşturma vesilesi ile tanıdım. Soruşturma neticesinde düzenlenen rapor muhteviyatı doğrudur. Sanığın derslerinde Marksist-Leninist yönde ve ayrıca Kürtçülük propagandası yönünde, öğrencilere telkinlerde bulundu-ğunu, üniversite camiasında duymuşumdur. Fakat kimlerden duy-duğumu hatırlamıyorum.

Tanıktan soruldu: Sanığın bu konuda beyanına başvurulmak üzere davetiye için yazı yazılmıştır. İcabetmediğini zannediyorum. Savunması yazılı olarak alınmıştır. Dedi.

Sanıktan soruldu: İfadeyi kabul etmiyorum. Dilekçemde mev-cut olup tanığa tevcih edilen 4, 8 ve 1. sorular dışında kalanların da tanığa tevcihini istiyorum, dedi.

Sanık vekili idari tahkikat sonunda olaya katıldığı tespit edilenlerin adli mercilere kovuşturma için sevk edilip edilmediğinin tanık-tan sorulmasını talep etti.

Tanıktan soruldu: Ben bize verilen görevin ifadesinden sonra raporun rektörlüğe tevdi olunduğunu biliyorum. Ondan sonrası benim yetki hududumu aşar, dedi.

GEREĞİ DÜŞÜNÜLDÜ :

Sanık **İsmail Beşikçi**'nin sorulmasında ısrar ettiği suallerin dava ile ilişkisi görülmediğinden vaki istemin reddine, oy birliği ile karar verilerek açıklandı. 9.3.1972.

BAŞKAN D. HAKİMİ HAKİM ÜYE T. KATİBİ

Açıklamayı müteakip duruşmaya devamla,

Tanık **Şaban Karataş** huzura alınarak hüviyetinin tespitine geçildi.

TANIK ŞABAN KARATAŞ”

d) Mahkemenin Hukuk Dışı ve Usulsüz Tutumlarına İtiraz

Belge 147

“... Bu sırada söz alan sanık, bugün bu davada tanık olarak dinlenmek üzere celp edilen üniversite öğretim üyelerinin duruşmaya ara verildiği süre içerisinde mahkemenin başkanlık odasında oturdukları ve savcı ve heyetle birlikte oturduklarını ve çay ve kahve içtiklerini müşahade ettim. Bu, bugün Türkiye’de bir sınıf gerçeğinin mevcudiyetini ortaya koymaktadır. Zira yine bu mahkemeye birçok yerden gelen muhbir veya tanık, hakimlere tahsis edilen odalara girip oturamamış ve kendilerine herhangi bir ikramda bulunulmamıştır. Bundan da mahkemenin iş bu davada tarafsız olamayacağı sonucunu çıkarıyorum. Heyetin davaya bakmaktan istinkaf etmesini talep ederim, dedi.

Sanık vekili, ayrıca dinlenen tanıklarla dinlenmeyen tanıklar duruşmaya ara verildiği zaman birbirleri ile görüşmüşlerdir. Bu da usul hükümlerine yakındır. Müvekkilimin istemine katılıyorum.

Yine sanık vekillerinden **Şerafettin Kaya**, ben de müvekkilimin istemine katılıyorum. Çünkü devamlı olarak gelmiş olduğum bu mahkemede bu davadaki bugün dinlenen ve dinlenmekte olan tanıklara davranıldığı şekilde diğer dava tanıklarına ilgi gösterilmemiştir. Halbuki mahkemeye gelen her yurttaşa aynı işlemin icrası gere-

kir. Dedi. Ve sanıklarla hakimlerin oturulan odada ilişki kurduklarını ve keza savcının da tanıklarla görüşüğünü, hakimlerden tanıklarla görüşüp oturanın ismini veremeyeceğini bu nedenle aynı talebi tekrarladığını ifade etti.

Sanık vekillerinden **Av. Fikri Yıldızhan**, aynı talebe katılıyorum. Ben savcının ve heyetin tanıklarla görüşüğünü müşahade ettim. Kendilerinin mahkeme huzurunda oturmaları dahi bu görüşmeden hasıl olan rahatlığı belirtmektedir. Talebe katılıyorum, dedi.

Sanık vekillerinden **Av. Veysi Zeydanoğlu** da aynı talebe katıldığını belirtti ve müşahadede bulunduğunu beyan etti.

Dosya tetkik edildi.”

e) Mahkemenin İtirazla İlgili Kararı

Belge 147

GEREĞİ DÜŞÜNÜLDÜ:

“Sanık **İsmail Beşikçi** hakkında ikame olunmuş bulunan davalar münasebetiyle evvelce mahallinde yeminli olarak bilgilerine başvurulmuş olmasına rağmen sanık ve vekillerinin defaetle ve ısrarla vaki istemleri de nazara alınmak suretiyle hakikatın olduğu gibi ortaya çıkarılması ve böylece adaletin daha isabetle tecellisini temin için Erzurum gibi uzak bir ilden mesaj çekilmek suretiyle ve hattâ görevleri ve dolayısıyla engelleri bulunsa bile gelmedikleri ahvalde ihzaren celp edilecekleri hususu’ da kayıt edilmek suretiyle mahkeme huzuruna getirilen ve bir anayasa kuruluşunun ve ayrıca herkesin, her insanın azami derecede değer vermesi gerekli olan ilim adamları sıfatlarını iktisap etmiş olan tanıkların davanın sabahın dokuzundan şu ana kadar yani saat 19.30’a değin devam etmesi ve bunun bu saatlere kadar devam edeceğinin mahkemece tahmin olunması muvacehesinde tanıkların bu süre zarfında dış temaslarının kesilmesi ve aynı zamanda istirahatlerinin sağlanması babında daha önceden mahkeme başkanlarına tahsis edilmiş oda başaltılmış, kendilerine tahsis edilmiştir. Bu saate kadar vaki yargılama münasebetiyle duruşma öğle tatili hariç üç defa ara verilmiş ve bu ara vermelerde tanıklar tabiatıyla belirtilen odaya geçmişlerdir. Mahkeme heyetinden hiçbir hakimle duruşmaya başlanılan andan itibaren temas ve konuşmaları vuku bulmamıştır.

Kaldı ki tanıkların belirtilen mevki ve sıfatları itibarıyla başkalarının telkin veya tavsiyesi tesisi tahtında beyanda bulunacakları ihtimalini mahkeme heyeti hiçbir surette hatırlıdan bile geçirmemiştir. Sanık ve vekilinin daha önceden, başka tanıklarla ilgili olarak müşahade ettiğı husus yani diğır dava tanıklarının aynı muameleye tâbi tutulmadığı beyanı doğru olabilir. Ancak o davalardaki tanıkların belirtilen gibi 12 saate yakın bir süre mahkememiz salonlarında beklediğı sureti katiyede isabetli bir beyan olamaz.

Tanıklara istirahatleri veya beklemleri sırasında çay, kahve gibi meşrubat ikram edilmesi heyetin bilgisi dışında olmakla beraber, bunu ihmal ettiğine heyet işbu itiraz vesilesiyle muttali olmuştur.

353 sayılı As. Y.U.K.'nunda hakimler heyetinin veya iddia makamının davaya bakmaktan istinkaf etmesi gibi bir müessese, bir hüküm mevcut değildir. Yani hakimın kendiliğinden böyle bir işlemi yapmaması halinde veya doğrudan doğruya sanık ve vekillerinin bu şekilde bir istemde bulunmaları mümkün değildir.

O itibarla hukuki dayanağı bulunmayan sanık ve vekilleri tarafından vaki istemin reddine, oybirliği ile karar verilerek açıklandı. 9.3.1972

BAŞKAN D. HAKİMİ HAKİM ÜYE T. KATİBİ

Açıklamayı müteakip duruşmaya devamla, tanığın hüviyetinin tespitine geçildi.

Bu sırada söz alan askeri savcı mahkeme kararında açıklandığı üzere ve belirtilen sebeplerle celp edilen tanıklarla askeri savcının her zaman münasebeti olabilir. Normal örf ve âdet kaidelerinin tatbiki dahi sanık ve vekillerinin iddia makamını ve mahkemeyi ithal etmesi için kendilerince yeterli görülmektedir. Duruşma veçhilesiyle sanık ve vekillerini saygı hudutlarını da aşarak vaki iddialarına katılmıyoruz. Esasen 353 sayılı kanunda askeri savcının çekilmesi şartlara bağlanmıştır. Bu şartlar da mevcut değildir. Çekilmeyeceğimizin bilinmesini, dedi.

Söz alan sanık vekili **Av. Şerafettin Kaya**: Askeri savcı 'sanık ve vekilleri mahkemeye karşı saygı hudutlarını aşan, saygısızlıkların mahkemeye tescil ettiriyorlar' şeklinde konuştu, dedi. Ve vaki hakarete aynen savcının şahsına iade ettiği keyfiyetin, ilgili mercie ihbar olunmasını istediğini bildirdi.

Sanık vekilleri **Avukat Fikri Yıldızhan, Veysi Zeydanoğlu** ve

Yücel Önen de savcı hakkındaki şikâyet ile ilgili istemlere katıldıklarını beyan ettiler.

Dosya tetkik edildi,

GEREĞİ DÜŞÜNÜLDÜ:

Vaktin geciktiği göz önünde bulundurularak.

1. Sanık vekillerinin şikâyet ile ilgili istemlerini bilâhare teemmülüne,
2. Sanığın sebepleri kalkmadığından tutukluluk halinin devamına,
3. Duruşmanın 10 Mart 1972 günü saat 14.00'e tehirine, oy birliği ile karar verilerek açıklandı. 9 Mart 1972.

BAŞKAN DURUŞMA HAKİMİ HAKİM ÜYE T. KATİBİ

f) Tanık Prof. Dr. Şaban KARATAŞ

Belge 149

“... **Tanık cevaben:** Sanık **İsmail Beşikçi**'yi Fen-Edebiyat Fakültesi Dekanı olduğum zamandan tanırım. Aynı fakültede asistandı. Doktorasını benim zamanımda verdi. Kendisine **Sosyolojiye Giriş** dersi ile **Felsefe-Sosyoloji** isimli seçimlik dersin okutulması yetkisi verilmişti. Kendisinin ders verme sırasında ders konusu hududunu aşarak marksist propaganda yaptığı ve bölücülük niteliğindeki fikirlerini öğrencilere telkin ettiği keyfiyeti öğretim görevlileri ve öğrenciler tarafından bana duyuruldu. Bu arada belli şahısların kendisini odasında devamlı surette ziyaret ederek görüşmeler yaptığı da söylendi.

Sanığı, görevi itibarıyla murakabe etmek durumunda bulunan o tarihte **Doç. Orhan Türkdoğan** da aynı konuda bana bilgiler verdi. Ve dersteki sınırı aşan tutumu ile ders dışında okumaları için öğrencilere teksirler dağıttığını bildirdi. **İsmail Beşikçi**'yi çağırıp konuştum. Bana verdiği cevapta, Atatürk Üniversitesi'nin Doğu'da kurulmuş olması sebebi ile Doğu Anadolu ile ilgili araştırma sonuçlarına ağırlık vermek gerektiğini tabiatıyla sosyal sorunlarla ilgilenip bunları da ders mevzuu yapması lazım geldiğini söylemişti.

Orhan Türkdoğan tanığın faaliyetinin devam etmekte bulunduğunu ve binaenaleyh kendisi hakkında idari bir soruşturma yapılması lüzümünü tekrarlayınca talebini yazılı olarak yapmasını ve kendisini bu anlayışa sevkeden dayanaklarını da belirtmesini istedim.

Nitekim adı geçen doçent istediğimi yerine getirdi. Zaten ben de bu uyarı üzerine meseleyi yakından takibe başlamıştım. Bu sebeple Ceza Hukuku Doçenti **Turhan Tufan Yüce** ile Türk Dili Profesörü **Selahattin Olcay**'dan kurulu bir heyeti **Beşikçi** hakkında idari soruşturma yapmakla görevlendirdim. Bu arada **İsmail Beşikçi**'yi doğuracağı mahsurları kaale alarak ders vermekten men ettim.

Bu süre içinde bazı gelişmeler oldu. Şöyle ki **İsmail Beşikçi** Alikan Aşireti olarak adlandırılan Doğu'daki bir aşireti tetkik etmeye başladı. Bu sırada Harvard Üniversitesi'nden de bazı ilgililer Türkiye'de göçebe aşiretler konusunda araştırma yapmak istediklerini bildirmişlerdir. Biz de kendilerine bu konuda araştırma yapan bir arkadaşımız olduğunu onunla temas etmelerini müstakilen böyle bir tetkike müsaade edilemeyeceğini söylemiştik. **İsmail Beşikçi** bahsi geçen aşiretle ilgili araştırmasını bitirdiğinde elde ettiği sonuçların tetkikinde bu incelemenden aldığı sonuçların sadece bu aşirete uygulanabilecek mahiyette olduğunu yani ihtilalci sosyalistlerin yaptığına benzeyen resim çekme şeklinde araştırmayı yürüttüğünü, müşahade ettim.

Yine sanık sınır kasabaları ile ilgili bir araştırma projesini araştırma enstitüsüne tevdi ettiğinde enstitü ilim kurulu bu isteğini reddetmişti. Bu red kararının gerekçesinin bilmiyorum. Ancak projenin her zaman için yapılacak, yaptırılacak tetkiki sonunda yine aynı nitelikte karara varılacağından şüphe etmiyorum. Bu talep akademik ve ilmi yönle olduğu gibi metot ve amaç yönünden de kabul edilmek lazım gelir. Ancak Temmuz ayında 10 kişilik ilmi kurulunun 6 kişi ile toplanarak bu sayının ekseriyeti ile aldığı karar neticesi proje kabul olunup sanık mevzuu araştırmasına başlamıştır.

Posof C. Savcılığı araştırma sırasında kullanılan ve projeye ilmi kuruldaki karar sırasında eklenmemiş olan anket formlarından şüphelenerek soyadı **Göktürk** olan öğrenci hakkında soruşturma açmıştır. Durumla ilgilenip projenin ilmi kurula tekabül etmeden yani müstenidatları ile birlikte verilmeden kabul olunduğunu öğrenmiştim. Atatürk Üniversitesi'nin imkânları ile sağlanan bu araştırma sonuçları da bilahare ilgili kurula verilmeyerek eser olarak yayınlan-

miştir. Bu araştırma sonucunun da sanığın diğer eserleri gibi kendi amacı istikametinde olduğu ve onu tamamlayıcı mahiyette bulunduğu yapılacak tetkikten anlaşılıyordu.

Sanığın Atatürk Üniversitesi'nde cereyan eden ve asayiş bozucu nitelikte olan bazı olayların içinde bulunduğunu bizzat görmedim. Fakat söylediğim nedenlerle vaki ilgim münasebetiyle yine aynı üniversite camiamızdaki şahıslardan duydum. Mesela Ziraat Fakültesi öğrencisi olan ve sanıkla hoca-öğrenci ilişkisi bulunmayan sıkıyönetimden sonra Kayseri'de yakalanan **Mehmet Nakiboğlu**, yine anarşik olaylar sebebiyle aranıp bulunan **Nazif Kaleli** ve takip edilirken vurulan **Kadir Manga'nın** sanığın üniversitedeki odasının müdavimleri olduğunu biliyorum. Keza koltuk yakma olayı sırasında Ziraat Fakültesi Dekan Vekili bulunmak ve dekanlığın koltuğu da yakılmış olduğundan bu nedenle ilgilendiğim hadisede Ziraat Fakültesi'nden **Atila Sönmez** ve **Halit Güneş**'le yakın ilişkisini öğrenmiş bulunuyorum.

Sanığın üzerinde araştırma yaptığı Alikan Aşireti, Doğu Anadolu'nun yaşantısını sosyal manzumeyi aksettirecek nitelikte ilmi bir örnek değildir. Buna göre bu eserden çıkarılacak sonuçlar Doğu Anadolu'nun sosyal yapısına teşkil edilemez. Halbuki sanık hem bu eserinde hem de bu eseri kullananlar görüş ve davranışları da durumu bu şekilde aksettirmişlerdir.

Sanığın Alikan Aşireti ile ilgili araştırması tahlili değildir. Resim çeker gibi durumu tespit etmiştir, Buna rağmen bu eser ihtilâlcı sosyalistler tarafından büyütülmüş çok ilmi bir esermiş gibi takdim edilmiş, övülmüştür. Yukarıda bu konu ile ilgili beyanımda şimdi belirttiğim hususu arzetmek istemiştım. Bilindiği üzere komünistler ihtilâlle iktidara geçebilmek için olmayan gerçekleri ilmi şekilde ortaya konmuş sonuçlar şeklinde göstererek tahrifte bulunarak bundan yararlanmak isterler. Bu araştırmada mevzi belirli bir topluluğun durumunu resim çeker gibi ortaya koyduğu halde ilmi eser konusu olması şeklinde işlenerek ilmi sonuç şeklinde gösterilmek ve bundan yararlanılmak maksadı güdülmüştür. Bu arada, bu cümlelerin başındaki komünistler kelimesinin yerine marksistler kelimesinin yazılması daha uygun olur.

Sınır kasabalarında yaptığı araştırma sonuçlarını ilmi kurula tevdi etmeyerek eser halinde yayınladığını duydum. Bunun adına **'Doğu Anadolu'nun Düzeni'** denildiğini işittim. Bu eseri, yani belirttiğim araştırma sonuçlarını muhtevi eseri okumadım, ancak oku-

yup tetkik eden arkadaşlarımdan öğrendiğime göre bunun da diğerleri gibi aynı temayı işlediğini, yani Doğu Anadolu'daki düzenin devrime dönüşmeye müsait çelişkileri ihtiva ettiğini yansıttığını duydum.

Sanık gerek bu Alikan Aşireti ile ilgili araştırmasını ve gerekse Doğu Mitingleri ile ilgili teksirini bana getirip vermişti. Bu ikinci eserinde öğrencilere dağıtarak okunmasını tavsiye ettiğini kendisi hakkındaki idari soruşturma neticesinde anladım, dedi.

.....

Sanığın istemi üzerine tanıktan soruldu: Sanığın **Hans Freyer'in Sosyolojiye Giriş** isimli kitabını vermekte olduğu sosyoloji dersinde takip etmesi gerektiği, kendisini bu konuda murakabeye yetkili **Orhan Türkdoğan** tarafından söylenilmesine rağmen kendisinin bunu takip etmeyerek Marksist propagandaya elverişli konulara yer verdiği, ders notları ve imtihan kâğıtlarından anlaşılmıştır, dedi.

Söz verilen sanık, tanığın beyanları katiyen isabetli değildir. Aslında eserlerimi de okumamışlardır. Hakkımda bugüne kadar yapılan kendileri ile ilgili işlemler tamamen maksatlı ve duygusaldır. Asistan olarak ortaya eserler koymam, kitaplar yazmam ve gazetelerde makaleler yazmam sebebiyle kendilerinin husumetlerini celbetmiş oldu. Bunları yapmamış olsaydım ben de mesleğimde tekâmül ederdim, dedi.

.....

Sanık dilekçesindeki tanığa tevcih edilerek cevabı alınan 1 numaralı sorudan başka 2, 3, 4, 5, 6 numaralı soruların da tanığa sorulmasında ısrar etti. Keza Alikan Aşireti Türkiye'nin sosyo-ekonomik değişimi içinde değişmeye uğrarken, modernleşirken, bünyesinde nasıl fonksiyonel değişimler, farklılaşmalar olur, **Alikan Aşireti** kitabının ana problemi nedir? sorusunun da tanığa tevcihini istiyorum dedi.

Sanık vekili **Av. Fikri Yıldızhan:** Alikan Aşiret'ini tanıyıp tanımadığını, bu konuda tahkikat yapıp yapmadığı ve sosyoloji ile ilişkilerinin derecesinin tanıktan sorulmasını isterim, dedi.

Keza Araştırma Enstitüsü'nün, ilmi kurulunun karar verme nisabının tanıktan sorulmasını isterim dedi.

Tanıktan tekrar soruldu: Sanıkla çağırıp konuştuğumda bana, ben Türkiye sosyolojisini okutuyorum. Bu üniversite Doğu'da kurulduğu için Doğu Anadolu'nun meselesine ağırlık vermek suretiyle Türkiye'nin meselelerinden bahsediyorum, demişti, dedi.

GEREĞİ DÜŞÜNÜLDÜ:

Sanık **İsmail Beşikçi**'nin dünkü celsede tevdi ettiği dilekçesinde tanık **Şaban Karataş**'a ait dilekçenin 15. sahifeden itibaren başlayan 2, 3, 4, 5 ve 6 numarada gösterilen soruların dava ile ilişkisi görülmediğinden tanığa tevcihi isteminin reddine oybirliği ile karar verilerek açıklandı.

.....

Tanıktan resen soruldu: Atatürk Üniversitesi özel kanunu muvacehesinde hükmi şahsiyete haiz olmadığından suç teşkil edebilecek mahiyetteki çalışmalar bahse konu olduğunda doğrudan doğruya Milli Eğitim Bakanlığı'na karşı sorumludur. Ancak bundan üniversitenin Milli Eğitim Bakanlığı'nın bir şubesi şeklinde telâkki edildiği anlamı çıkarılmamalıdır. Fakat kuruluş yeri ve maksadı nazara alındığında daha çok milli birlik ve beraberlik şeklen de tanımlanan genel prensibin ihtilaline yönelik her türlü faaliyette üniversite idaresi hassasiyet gösterir. Bunun dışında üniversite idaresinin sorunlarımıza ilişkin araştırma yapanlara ve yahut bunların yaptıkları araştırma sorularının ortaya konmasına karşı iktidar mensuplarının fikir ve davranışlarından çekinerek kanunun suç teşkil etmemek kaydı ile bu araştırmacılara karşı normalin dışında bir davranışta bulunması kendilerine böyle bir gözle bakması düşünülemez, dedi.

Tanıktan resen soruldu: Sanığın, vermekte olduğu ders hututlarını aşarak ilgisiz konulara ilişkin sözleri hususunda ikaz için dekanlığa çağırdığımda kendisine: Derslerde **Che Guavera**'dan bahsediyormuşsun, ben sosyolog değilim ama bunların ders konunuzla ne ilgisi var diye sorduğumda bana, ben Türkiye sosyolojisini okutuyorum, Doğu'ya ağırlık vererek Türkiye'nin meselelerinden bahsediyorum. Bunlar teferruat sayılacak şeylerdir, şeklinde cevap vermişti. dedi.

Sanık vekili Av. Fikri Yıldızhan: Tanığın üniversitenin kurulduğu yer ve bölge itibariyle milli birlik ve bütünlük hususunda daha fazla hassasiyet gösteriyoruz şeklindeki cevabın muvacehesinde bunun açıklığa kavuşturulmasını isterim, dedi.

GEREĞİ DÜŞÜNÜLDÜ:

Sanık vekilinin Alikan Aşireti ile ilgili ve keza ilmi kurulun karar nisabına ilişkin hususların tanığa tevcihine ve keza sanığın Alikan Aşireti ile alâkalı araştırması konusunda tanığa yönelttiği soruların dava ile ilişkisi görülmediğinden tanıktan sorulması ile ilişkin istemlerin reddine oybirliği ile karar verilerek açıklandı.

.....

Açıklamayı müteakip duruşmaya devamla,

Görülen lüzuma binaen tanık Orhan Türkdöğän'a yemini hatırlatılarak soruldu: Sanığın 4936 sayılı Kanunun 40 ve 29. maddeleri muvacehesinde benim nezaretimde göstermesi hasebiyle ders içinde ders sınırlarını çıkmaması gerektiğini ve **Hans Freyer'in Sosyoloji'ye Giriş** kitabını esas temel kabul etmesini sanığa çağırıp hatırlattığımda bana: Benim Bölüm Başkanım **Turan Tufan Yüce**'dir. Sen karışamazsın şeklinde asabi cevaplarla mukabelede bulunduğundan keyfiyeti dekanlığa arz etmek durumunda kaldım, dedi.

.....

GEREĞİ DÜŞÜNÜLDÜ: Sanık vekili **Fikri Yıldızhan** tarafından tanık **Şaban Karataş'a** tevcihi istenen sorunun dava ile ilişkisi görülmediğinden vaki istemin reddine oybirliği ile karar verilerek açıklandı.

Açıklamayı müteakip duruşmaya devamla:

Söz verilen sanık: Dekan **Şaban Karataş** tarafından belirttiğim husus ile ilgili olarak makamına çağırduğımda kendisine Osmanlı sosyal yapısını ve dolayısıyla Türkiye'nin bünyesini bu aradaki Milli Kurtuluş Savaşını öğrencilere izah ettiğimi ve ayrıca **Che Guavera'nın** kurtuluş savaşından gayri hiçbir savaşa taraftar değilim, dediğini naklettiğini ve keza çağımızda kurtuluş savaşlarının Türk Milli Kurtuluş Savaşı'na nazaran bazı özellikler taşıdığını bildirdiğimi ifade etmiştim, dedi.

Tanık Şaban Karataş'tan soruldu: Evet sanık bana sorum üzerine bu mahiyette cevap vermişti, dedi.

..... "

“... **Tanık cevaben:** 1967-1968 öğretim devresi sonlarında Siyasal Bilgiler Fakültesi'ne gelen sanığın aynı yerde talebe olduğumdan **İbrahim Yasa**'nın dersine girişi ders veriş sebebiyle tanıdım. Bu derste sanık Doğu anadolu'nun geri kalmışlığını Marksist bir açıdan işlemişti. Ders sonunda kendisiyle tanıştık. Ben başka bir üniversitedeki asistanın diğer bir fakültede ders verdiğine ilk defa şahit oldum. Bu bir asistan idi. Mezuniyetten sonra 4 ay kadar geçmeyi müteakip 5-6 arkadaş Atatürk Üniversitesi'ne asistan olarak girdik. Fazla oda olmadığından sanığın genişçe olan odasında vazife yapıyorduk. Bu odada gün geçtikçe ilmi faaliyet dışında başka şeyler cereyan ettiğini görüp seziyordum. Bazı belirgin tipler ve meselâ parkalı, tipik bıyıklı kişiler sanığın odasına teklifsiz girip çıkıyorlardı. Bu öğrencilerden bazıları Ziraat Fakültesi gibi sanıkla hoca-öğrenci münasebeti bulunmayan kişilerdi. Bu meydanda ziyareti aşan davranışlarda ve meselâ sanığın odada bulunmadığı zaman masasını ve evraklarını karıştırarak hareketlerde bulunuyorlardı. Bir süre sonra bu talebeleri bize tanıştırdı. Kendileri bizlere karşı marksist felsefeyi izaha kalkıştılar. Bu öğrenciler sanığa defaatle bu üniversitede yanlış oldu -sanık öğrencilere defaatle bu üniversitede devrimci düşünen kaç hoca var? diye sormakta idi. Bir gün odada **Kadir Manga**, **Marks**'ın fikirlerini ve **Mao**'nun görüşlerini işledi. Kendisiyle tartıştım. Bir süre sonra doktora için tekrar Siyasal Bilgiler Fakültesi'ne dönmüştüm. Sanık da bir vesile ile Ankara'ya geldiğinde bu fakülte-deki asistanlar odasında bizimle beraber geceleri kalmıştı. Bu odada kalanlar 5-7. ve çoğu da marksistti. Sanık onlarla samimiyet kurmuş bulunuyordu. Bir akşam bir aydınlıkta yapılacak toplantıya **Cemal Özgüven** isimli bir marksist asistanı sanık davet etti. O da **Uluç** da gelebilir mi? diye sordu. Bahsettiği şahıs **Uluç Gürkan**'dı. Sanık ona cevaben gideceğin grup çok kavgacı, ben bundan toplantının Marksizmden de öte bölgeci niteliği haiz bir toplantı olduğu sonucunu çıkardım. Zira **Uluç** gibi Marksizmin en ileri safhasında bulunan bir şahsın katılmasının mahzurlu görüleceği bir toplantının bölücü olabileceğini düşündüm. Doktoradan sonra 1970'de Atatürk Üniversitesi'ne döndüm. Sanık da Erzurum ÜNAS Şubesi'nin yönetim kurulunda bu teşkilâtın faaliyetlerini organize ediyordu. ÜNAS Dev-Genç paralelinde idi. Sanık burada faal rolde idi. Bu arada

Mart 1970'de koltuk yakma olayları vuku buldu. Ben o esnada Erzurum'da değildim. Döndüğümde araştırdım. Bu işin tahrikçileri arasında sanık ve **İnayet Berkman** da varmış. ÜNAS bu konuda bir bildiri yayınladı. Bunda karşı görüşte'olanlar kınanmakta idi.

Bazı öğrenciler sanıkla **Naci Gürşin** ile bir hücre halinde çalışıyordu dediler. Bunlar evlerinde toplantı yopıyorlardı -yanlış oldu- duyduğuma göre resmi odalarında toplantı yaparak alınan kararları çekirdek teşkil eden yurttaki öğrencileri, -düzeltirim-kendileriyle toplanan çekirdek teşkil eden öğrenciler alınan kararları yurttaki öğrencilere yayıyorlarmış. Hattâ bu öğrencilerden bazı tutuklamalar yapılmıştı.

Üniversitede Personel Kanunu sebebi ile yapılan boykotta sanık yine başrolde idi. Sanığı branşım sebebiyle takip ettim. Yayınlarını okudum. Yayınları fazla idi. Ancak yayınladığı dergiler aşırı sol kanada mensuptu. **Ant** dergisi gibi. Böyle bir dergide yazıya ilgi göremeyeceği aşikârdır. Keza yabancılar tarafından yani memleketimizde emelleri bulunan yabancı ülkelerin yayın organların da bunların yayınlanması sevinilecek bir husus değildir. Araştırma konusunu gerçekten seçerken Doğu Anadolu'da yaşayan etnik grubun Türkiye'den kopmasını sağlama hedefine matuftu. Bunu Marksist görüşle izah ediyordu. Marksizmi bir vasıta olarak kullanıyordu. Beni bu şekil görüş ve anlayışa sevkeden sanığın eserleridir.

Bu konuda yani etnik grubun bağımsızlığını sağlama yolunda Marksist metoda başvurmasının sebebi bu etnik grupla beraber bunların arasında varlığını beyan ettiği diğer etnik grupların da aynı harekete kapılışlarını sağlamak içindir.

Doktora tezinde bu bölücü cereyan mevcuttur. Meselâ Osmanlı Devletini Kürtlerin birleşmesini engellediği için tenkit etmiştir. Bunların uluslaşmasını engelleyen herkesi tenkid etmiştir. Nitekim **Ant** dergisinde çıkan yazısı ile Atatürk devrinde uygulanan Türk Milliyetçiliğinin Kürt etnik grubunun uluslaşmasını engellediğini, geciktirdiğini, DDKO'ların bu uluslaşmayı temin için kurulduğunu ortaya koymaktadır. **Folklor** dergisindeki yazısında ve **Ant** dergisindeki makalesinde ırki esastan hareket eden görüşlere yer vermiştir. Ve ayrıca Marksist görüşler de yer almıştır. Nitekim adı geçen dergideki **Türk Folkloru** adının **Türkiye Folkloru** şeklinde değişmesi, zira Türkiye'de tek halkın değil halkların bulunduğunu yazmıştır. Sanık devlet görevini kendi fikirlerine alet etmiş talebeyi Marksist ve bölücü görüşü okumakla sınıf geçme arasında bir tercihe zorlamıştır. Zi-

ra öğrenciye tavsiye ettiği, sorduğu Lenin'e ait fikirler tabiatı ile bunlara ait eserleri okumaya talebeyi mecbur bırakmıştır, dedi.

Tanıktan lüzuma binaen soruldu: Sanık bahsettiğim amaca ulaşmak için Marksist sisteme dayanıyordu. Yani emek sahiplerinin ihtilâlle yönetimi ele almasını öngörüyordu. **Ant** dergisindeki makalede bu açıkca görülmektedir, dedi.

Söz verilen sanık Siyasal Bilgiler Fakültesi'nde tanığın söylediği gibi hocanın müsaadesi ile Bölgelerarası Dengesizlik konusunda bir değil birkaç ders verdim.

Türk Hukuk Kurumu alınan müsaade üzerine ÜNAS toplantılarına tahsis edilebiliyordu. Ankara'ya gittiğimde sanıkla Siyasal Bilgiler Fakültesi'ndeki odada diğer beş-altı kişi ile beraber bir gece kaldım. **Cemal**'le Aydınlık'a değil ÜNAS toplantısına gittim. Asistan olmadığı için **Uluç Gürkan**'ın gelmesi teklifine katılmadım. Esasen **Devrim** ve **Aydınlık** isimli **Uluç**'un alâkalı bulunduğunu dergiler de Türk Hukuk Kurumu binasındadır. 1967 yılında yurtta dinleme cihazı bulunduğundan bahisle bazı tutuklamalar yapıldığını duymuştum. Benimle alâkalı değildir.

ÜNAS boykotu TÖS boykotundan önce yapılmıştı. O zaman ben Erzurum ÜNAS üyesi idim. Başkanı değildim, faal rolümden bahsedilemez.

Kitaplarım konusunda konuşmak istemiyorum. Yayınlanmıştır. Eldedir. Ancak bir bilim adamı olarak Doğu Anadolu'da 8 milyon Kürt bulunduğunu söylemeye mecburum. Ben çeşitli araştırmalarımnda bunların sosyal durumlarını araştırdım, tetkik ettim, dedi.

'... **Sanıktan soruldu:** Dilekçemdeki 1, 2, 3, 4, 5 ve 6 no'lu soruların tanığa sorulmasında ısrar ediyorum' dedi.

Gereği düşünüldü: Dava ile ilişkisi olmadığından sorulmasının oybirliği ile reddine karar verilerek açıklandı.

Açıklamayı müteakip duruşmaya devamla :

Tanıktan soruldu: ÜNAS boykotu Mart 1970'den sonra oldu. Öğrenci tutuklamaları Atatürk Üniversitesi'ne tayin olduğum 1968 senesinden sonra vuku buldu. Alıkan Aşireti ile ilgili araştırmasının 78. sayfasında görüleceği üzere **Abdülhamit**'in Hamidiye Alayları'nı kurmasının sebebi, Kürtlerle Ermeniler arasındaki çatışmayı sürdürerek Kürtlerin uluslaşmasını, birleşerek bağımsızlık istemelerini önlemektir, şeklinde sanık bir beyanda bulundu. Eserin, araştır-

manın bu sahifesinde bu olaylar vasıtası ile Kürtler arasındaki çatışmayı sürdürerek birleşik bağımsızlık istemelerine engel olmakta, dediğine göre Ermeni-Kürt münasebetine ilişkin beyanı araştırmasındaki yazıya uymamaktadır. dedi. Ve ilim adamlarının politik beyanları araştırmasında esas alamayacağını, merak duyarak ilgilenmediğini söyledi Alikan Aşireti konusundaki araştırmayı tüm Doğu bölgesindeki yurttaşlara teşmilinin bilimsel esaslara uygun düşmeyeceğini bildirdi. dedi.

Tanıkların dinlenmesi bittiğinde ayrılmasına müsaade edildi...”

h) Mahkemeye Verilen Dilekçe

Belge 151

“... Sanık 10.3.1972 tarihli, 4 sahifeden ibaret bir dilekçe tevdi etti. Alındı okundu.

As. Savcı **Yaşar Değerli**'nin davadaki bazı tutumlarından şikâyetçi olduğundan kayfiyetin ilgili mercilere duyurulmasını talep ettiğini, Tanık **Kemal Bıyıkoglu** ve **Orhan Türkdoğan**'ın beyanlarının yalan olduğunu, dava ile ilgili belgeleri yok edip bunlarda tahrifat yapacaklarından endişe duyması hasebiyle tutuklanmalarını, istediği ve dilekçesinin 2, 3, 4, 5, 6, 7. bentlerinde yazılı hususlar içinde tevsii tahkikat isteminde bulunduğu anlaşıldı.

Dosyaya kondu.

Dosya tetkik edildi.”

i) Askeri Savcının Beyanları

Belge 152

“**Tanıklar hususunda söz verilen askeri savcı:** Huzurda kutsal bilinen ilmi mesailerini terk ederek bir hakikatın aydınlığa kavuşması için fedakârlıkta bulunarak gelip ifade verme ve objektif ölçülere göre herkesin saygı duyması icap eden ve hattâ sanığın edebiyatını yaptığı ve hattâ vehmettiği bilimsellik sıfatını kazanmasında hizmeti geçen kişiler hakkında akıl ve mantıkla, hukuk kurallarıyla izahı mümkün olmayan bu talep cidden bizi üzmüştür. Tanıklar ne yapmıştır? Tanıklar idari ilişkileri ve bilimsel münasebetleri

vesilesiyle muttali oldukları ve sanığın henüz daha kazanmamış olduğu bilim adamlığı sıfatını kullanmış ve kutsal bir görevin asıl gereklerini unutmuş olduğunu kendisine pek somut delillerle hatırlattılar. Öyle sanıyoruz ki onlar da üzgündür. Fakat ortada sanığın ceza yasalarının suç saydığı birbirlerine inzamam eden suçların varlığı da bir hakikattir. Bu durum karşısında tanıkların şahitlikten imtina veya yalan yere şahitlik gibi bir durumları söz konusu olmaksızın haklarında kendi tabiri ile duygusal bir şekilde bu tür talepte bulunmasının hazinliği ortadadır... Ve kendisinin yetişmesine yardımcı olan ellere karşı bu tür davranışını yüksek mahkeme önünde esefle kınarız ve talebinin reddini isteriz. .

GEREĞİ DÜŞÜNÜLDÜ:

3. ... tanıkların tutuklanması ile ilgili talebin yasalara aykırılığı da nazara alınarak reddine,

.....
5. DİLEKÇESİNDE DERMEYAN ETTİĞİ tahkikat taleplerinin müteakip celsede teemmülüne, keza MİT müsteşarlığından tutukluluk halinin devamına.

6. Sebepleri ortadan zail olmadığından tutukluluk halinin devamına,

7. ... duruşmanın 28 Mart 1972 günü saat 10.00'a talikine oybirliği ile karar verilerek açıklandı."

BAŞKAN	D. HAKİMİ	HAKİM ÜYE	T. KATİBİ
AHMET ÖLÇER	HAMDİ SEVİNÇ	ÖNDER AYHAN	SALİM KÖSEOĞLU
Hv. Kd. Alb.	Hakim Yarbay	Hv. Hk. Kd. Ütgm.	
546-35	953-B-20	966-2	

5. Mahkemeye Verilen Dilekçeler

Belge 153

a) Dilekçe

As. Savcının usulsüzlüğü, Ek İddianame hakkında açıklık, tanıkların nasıl seçildiği, muhbirlerin, muhbir-tanıkların ve tanıkların mahkemeyi yanıltmaları hakkında dilekçe, 20.3.1972 tarihli, (8 s.) Tutanak, s. 70. Bu dilekçenin muh-

tevası ileride öteki dilekçeler gibi savunma ve temyiz dilekçelerinde aynen verilecektir.

b) Muhbir-tanık Asistan İbrahim Erol Kozak'ın Mektubu

Muhbir-tanık **Asistan İbrahim Erol Kozak** huzurda dinlendikten sonra, 24 Mart 1972 tarihli ve Erzurum'dan postaya verilmiş bir mektup göndermiştir. Bu mektup aynen şöyledir:

Belge 154

25 MART 1972 ERZURUM

"Sayın BEŞİKÇİ,

Size bu mektubu yazıp yazmamak hususunda oldukça tereddüt ettim. Diyarbakır'dan döneli 15 gün kadar olduğu halde, şimdi yazmam da bu tereddüdün neticesidir. Sonunda, vicdanımın emrine uyarak bu mektubu gönderiyorum.

Mektubu kaleme almaya beni sevk eden en önemli saik, mahkemede ifade verirkenki müşahadelerime göre, şu günlerde, daha önce yapmış olduğunuz hareketlerin akliselim dahilinde bu muhasebe ve murakabesini yapmaya çok müsait bir haleti ruhiye içerisinde bulunduğunuz hususunda edindiğim intibadır. Eğer bu intibaimda yanılmıyorsam, bu mektubumla, yapacağınız nefis muhasebesinde size yardımcı olmayı arzu ettim. Belki, size yardımcı olmak isteğimi tuhaf ve samimiyetsiz bulacaksınız. Fakat, beni 'Ya Rabbi!.. beni cehennemine at ve vücudumu o kadar büyüt ki, orada başka hiçbir kuluna yer kalmasın!..' diyecek kadar insan sevgisi ile dolup taşan, 'Yaradılanı seven yaradılıandan ötürü' diyen büyük insanların yolundan gitmeye gayret eden bir insan olarak anlamaya çalışırsanız, bu mektubumu o kadar menfi bir açıdan değerlendirmeyeceğinizi umut ederim.

Şu anda size karşı, mahkemedekinden farklı olarak, tamamen iyi hisler beslediğimi zannetmeyiniz. Benim size karşı beslediğim hisleri ve sizi değerlendiriş tarzımı tayin eden, düşüncelerinizi aksettiren beyan ve yazılarınızdır. Bu düşünce ve kanaatlarınızı, milletimizin ve devletimizin ve hattâ, sizin ayırmaya çalıştığınız etnik grup da dahil, umum Anadolu halkının selâmeti, saadeti ve bekası

için son derece tehlikeli bulmakta devam ediyorum. Eğer siz, ırken, ayırmaya çalıştığınız malûm etnik gruba müntesip olsaydınız, bu davranışınızı daha başka bir açıdan değerlendirir ve mektubu yazmak ihtiyacını duymazdım. Fakat, bilmem inanır mısınız, mahkeme- de hakim beyin, bana sorduğu soru- nın cevabını daha önce de bir çok defalar düşündüğüm halde, o günden sonra bu husus üzerinde çok daha dikkatle durdum. Evet, siz en azından bir Doğu Anadolu'lu bile olmadığınız halde, neden bu bölücü davanın, 'Kraldan fazla Kralcı', ve hattâ 'Krala rağmen Kralcı' diye tavsif edilebilecek en hararetli müci'afii oluyordunuz? Tanıdığım kadar, mizaç itibariyle yumuşak ve hassas birisi olarak görünmenize rağmen, en azından milyonlarca kardeş kanının dökülmesine müncer olabilecek, böyle nazik bir davayı insafsızca körüklemekten, patlamaya gayet müsait bir barut fıçısını bütün gayretinizle tahrik etmekten nasıl bir zevk duyabilirdiniz?

Hatırlarsınız mahkeme de, yukardaki soru- nın cevabını, sizin psikolojinizde, şahsiyetinizde aramak gerektiğini ifade etmiştir. Tekrar edeyim, orada da belirttiğim gibi, şahsiyetinizin zayıf olduğunu kanaatımı açıklarken, asla hakaret kastı taşımadım. İnandığım dini, ahlâki, milli ve insani değerler o anda sizin durumunuzda olan bir şahsa hakaret etmeye hiçbir zaman müsaade etmez. Bu benim samimi kanaatimdir, sizin tabirinizle bu haliniz benim dışımda objektif bir olgudur, ben bunu beyan ettim ve halen de davranışlarınızı, tel- kine müsait, çabuk tesir altında kalabilen şahsiyet ve mizacınızla izahtan başka bir yol göremiyorum. Bu, hiçbir zaman hakaret şeklinde anlaşılmamalıdır. Her insanın zayıf, bir tarafı bulunabilir. Bu, kabahat değildir ve esasen bir derecede insanın elinde de değildir. Fakat, kanaatimizce akli selimiyle bu zayıf taraftarlarını hisseden bir kişinin, bu hususiyetlerini iyi değerlendirerek, hadiseler karşısında yanlış bir tutum takınmasını bir ölçüde kontrol etmesi, hiç olmazsa, kendisine yapılan ikaz ve tenkitlerin ışığında aklıyla işlerini, bir noktaya kadar murakabe etmesi mümkündür. Diyarbakır'a gidip- geldikten sonra daha da pekleşen şu değerlendirmemi gayet samimi olarak ifadede fayda mülahaza ediyorum. Siz, bu vatan için hiç iyi şeyler düşünmeyin, memleketimizde gözü ve emelleri olan - Doğu ve Batı'daki- emperyalist devletlerin oyuncağı, haris ve sadist bir grubun telkinine maruz kaldınız ve kelimenin tam manasıyla piyon olarak kullanıldınız. Siz, bu pozisyonunuzun farkındasınız veya değilsiniz, bu rolü bilerek, isteyerek kabul edebilirsiniz veya davanı- za samimî olarak inandırılmış olabilirsiniz, bu kimseler sizin samimi-

yetinizi istismar etmiş olabilirler. Bu son ihtimal belki akla daha yakındır. Fakat bu durum, sizin mesuliyetinizi, yüklendiğiniz vebali hiç bir şekilde kaldırmaz.

Bakın, benim bu kanaatımı teyit eden şahit olduğum bir hadiseyi, sizi derin derin düşündürmesi dileği ile nakledeyim: 9 Mart Perşembe günü duruşmaya öğle tatilinde ara verilince, mahkemenin yapıldığı binadan, avukatlarınızla birlikte çıktık, binadan çıkarırken mevkûf arabasının içindeki, bıyıklı bir şahsa, avukatlarından biri, ismiyle hitap ederek: 'Korkma, beraat edeceksin, ben girdiğim davadan beraat etmeden çıkmam' diye seslendi. Bu sözünde samimi olması arzu edilirdi, çünkü, o şahsın pozisyonu icabı, mesleki haysiyeti gereği o anda halisane olarak bu niyeti taşıması icap ederdi. Fakat, yanındaki diğer avukat arkadaşı, 'Tabii canım, sen hiç girdiğin davadan beraat etmez olur musun?' diye onunla alay ediyordu. Ve biraz yürüdükten sonra, gayet neşeli bir şekilde gülüşerek oradan uzaklaştılar. Bence, bu hadise çok manidardır. Bu avukatların ırkı menşelerinin de Kürt olduğunu ve hattâ, -Allah korusun- kurulacak Kürt Devletinin en önemli mevkilerine (Başbakanlığa) aday gösterildiklerini rivayet kabilinden duydum. Böyle olunca, bu kişilerin benimsedikleri davayı, kendilerinden çok daha açık ve cesur bir şekilde savunan bir kişiyi, ciddiyet ve samimiyetle bütün varlıklarını vererek savunmaları gerekirdi. Bu, kendilerinin asgari namus borcu idi. Fakat, bunların nazarında siz, artık kendisinden kâfi miktarda istifade edilmiş, tamamen harcanmış, tükenmiş, bundan sonra üzerinde ehemmiyetle durularak müdafaa edilmeye değmeyen bir piyon durumundaydınız ve bu beyler göstermelik olarak, mahkemeye girip çıkmakla size olan borçlarını kolayca ödeyecekler ve sizi kaderinizle başbaşa bırakacaklardı. Ben, hadiseyi böyle değerlendirdim; siz nasıl değerlendirirsiniz bilmem. Davanızı ne derece büyük bir hassasiyet (!..) ve dikkatle (!..) takip ettiklerine, şüphesiz benden çok daha muttalisiniz.

Yukarıda anlatmağa çalıştığım vaziyet muvacehesinde, gelin, mümkün olduğu kadar akli seliminizi kullanarak, objektif düşünmeye, çalışarak, esaslı bir durum muhasebesi yapın. Ne kadar büyük de olsa, hatasının farkına varmak ve ondan rücu etmek insan için yüce bir fazilettir. -BELKİ DE- iyi niyetinizden istifade edilerek, birtakım yanlış yollara itildiğinizi, pişmanlık duyduğunuzu itiraftan çekinmeyin. Diyarbakır'da bulduğum sırada tanıdığım ve öğrendiğim kadarıyla, son derece milliyetperver, namuslu ve adaletli, en

ufak bir hataya düşmekten bütün gayretiyle kaçınmaya çalışan bir hakim ve savcı kadrosu tarafından muhakeme diliyorsunuz ve açık kalplilikle düşünün; belki de yakın tarihimizde, memleketimizde en büyük idari mevkillerde bulunmuş olan kimselere tanınan müdafaa ve serbesti imkânlarından, daha geniş ve müsait şartlardan muhakeme ediliyorsunuz. Kanaatimizce, bu kadar iyi niyetli bir kadro, eğer yaparsanız yukarıdaki itirafınızı değerlendirecek ve cezanızın hafifletilmesi için ellerinden gelen gayreti gösterecektir. Belki de, bu fırsat, sizin dünya ve ahirette necatınızı sağlayacak son fırsatlar-dandır. Vicdanınızın sesini iyi dinlemeye çalışın ve bu satırları yazarken, benim herhangi bir art niyetimin olabileceğini düşünmenin manasızlığını kavramaya gayret edin. .

Doğu Anadolu'da üzerine büyük bir taassupla eğildiğiniz ve pek yanlış bir açıdan ele aldığınız etnik grubun bulunduğu yerlerin bir kısmını dolaştınız, gördünüz. Bu Kürt topluluğunun hemen yanı başında ve hattâ birlikte yaşayan 'Türklerin' iktisadi durumları, yaşayışları pek mi farklı idi; bu son gruptakiler refah içinde mi bulunuyorlardı? Eğer, her iki grup arasında, herhangi bir fark müşühade etmediyseniz, -ki böyle olduğu muhakkaktır- meseleyi gayet ters ve menfi bir açıdan ele alarak, Osmanlı Devleti de dahil, iktidarları faşist politika güden hükümetler olarak tavsif etmek, insaf ve hüsnü-niyet ölçüleri ile ne derece kaabili teliftir? Tetkik ettiğiniz Alikan Aşireti'nin mal varlığı ile, Batı Anadolu'da -Hiç de eksik olmayan- fakir Anadolu köylerindeki ailelerin mal varlığını hiç mukayese ettiniz ve birincilerin daha zengin durumda bulunduğunu hiç düşündünüz mü? Tezinizde de, Alikan Aşireti'nin, zengin bir Aşiret olduğunu ifade etmiyor musunuz?

Halkımızın, hususiyetle Doğu Anadolu'daki vatandaşlarımızın ne derece gayri müsait şartlar altında yaşadığını ben de biliyorum ve esasen, zengin bir ailenin çocuğu da değilim. Fakat, şunu da biliyorum ki, Doğu Anadolu'daki vatandaşlarımız, kendilerine Kürt, Türk ve saire, ne itlak olunursa olunsun, şimdiye kadar aynı kader birliği içinde bulunmuşlardır. Bunların problemlerini, farklı açılardan ele almak ve hele ırki bir esastan hareketle değerlendirmeye çalışmak, ne ilmi ne de milli, insani ve dini prensiplerle kaabili teliftir. Türk aydınınına düşen, Doğu Anadolu'da yaşayan vatandaşlarımız da dahil, bütün milletimizin iktisadi durumunu, maddi ve manevi seviyesini yükseltmek için gayret göstermek; kendini bu yola adanaktır. Hep birlikte bu yolda çaba harcamaya kendimizi mecbur hisset-

melîyiz. Yoksa, bizden beklenen bu vatandaşlarımızın, tarih boyunca ayrılmayan ve ayrılmaya da niyetli olmadıkları ve esasen böyle bir sebebin de bulunmadığı, kaderlerini, birbirinden ayırmak, onları birbirine düşürerek, emperyalist devletlere yem yapmak ve ızdıraplarını daha da ağırlaştırmak değildir.

Bu noktada mahkemede bize tevcih ettiğiniz, fakat orada cevaplandırmaya fırsat bulamadığım bir sualinizi cevaplandırayım. Bize, neden bu mevzuları sizinle daha önce tartışmadığımızı sormuşunuz. Siz de pekâlâ bilirsiniz ki, bir münakaşada bazı neticelere varabilmek için, bazı asgari müştereklerde anlaşmak gerekir. Benim, bu vatanın bütünlüğü, tersine dönen makûs tarihimizin ve talihimizin zaten kuşa çevirdiği bu aziz vatan toprağının parçalanamayacağı, esasıdır. Bu esas üzerinde, bazı dış kaynaklar arzu etti diye münakaşa açılmaz. Milyonlarca kardeş kanının dökülmesi neticesinin tevhit edebilecek barut fıçısı üzerinde ilimcilik oyunları oynanmaz. Bu iddiada bulunanlarla, mesele, fikri tartışma ile değil, kurşun-kurşuna, değnek-değneğe, halledilir. Bu sebepten sizinle daha önce münakaşa etmeyi mesnetsiz ve manasız buldum. Fakat, önce de ifade ettiğim gibi şartların, size, bir nefis murakabesi yapma ve hakikatı kavrama imkânını verdiğini, olayları bütün çıplaklığı ile görebilme imkânını bahsettiğini düşünerek, girdiğiniz yanlış yoldan dönmede belki size yardımcı olabilirim ümidi ile bu mektubu yazmak ihtiyacını duydum. Eğer, eski yolunuzda direnirseniz, sizinle tekrar temas kurmak lüzumunu hissetmeyeceğim. Kanaatım odur ki, telkine müsait, belki bir davaya kendini adamaya hazır mizacınızla siz, vicdanınızın ve akli seliminizin sesine uyarsanız, iyi bir vatansever, mükemmel bir mümin de olabilirsiniz.

Hidayet Allahtandır...

Selâmlar.

İmza

İbrahim Erol Kozak

İşletme Fakültesi

Sosyal Siyaset Asistanı

Üniversite-Erzurum."

Muhbir-tanık **Asistan İbrahim Erol Kozak**'ın mektubu hakkında dilekçe, 18.4.1972 tarihli, (13 s.) Tutanak, s. 71.

Muhbir-tanık **Asistan İbrahim Erol Kozak**'ın sözü edilen mektubu bu dilekçe ile mahkemeye verilmiştir. Muhbir ve muhbir-tanıklar ve tanıklarla duruşmalardan önce ve duruşmalardan sonra ilişki kurdukları, dolayısıyla tarafsızlıklarını tamamen kaybettikleri nedeniyle mahkemenin duruşmalardan çekilmesi de istenmiştir. Bu dilekçenin muhtevası da özellikle temyiz dilekçesinde aynen verilecektir.

VIII. ASKERİ SAVCININ HER TÜRLÜ BİLİMSEL ÇALIŞMAYI BU ARADA DOKTORA TEZİNİ SUÇ DELİLİ OLARAK MAHKEME HUZURUNA GETİRMESİ VE MAHKEMENİN BU KONULARLA İLGİLİ KARARLARI

24 Nisan 1972 tarihinde, sabah ve öğleden sonra devam eden duruşmalarda askeri savcı, her türlü bilimsel çalışmayı, araştırma ve projelerini, bu arada doktora tezini bile mahkeme huzuruna getirmiştir. Bu duruşmalarla ilgili tutanaklar aynen şöyledir:

"... Sanık tarafından bir evvelki celsede tebliğ edilen, **İbrahim Kozak** tarafından kendisine gönderilen 24.3.1972 tarihli mektup metni okundu. Keza sanığa ait 18.4.1972 günlü dilekçe okundu. Mahiyetleri anlaşıldı.

Sanıktan soruldu: Ben, adı geçen **İbrahim Kozak**'tan gelen mektup muhteviyatı muvacehesinde davama bakan mahkeme heyetinin tarafsız kalamayacağı kanaatine varıyorum. Heyeti reddetmemekle beraber, heyetin kendiliğinden çekilmesi gerekliliğine inanıyorum, dedi.

As. Savcıdan bu konudaki mütalaası soruldu: Tanık Erol

Kozak'ın sanığa eski arkadaşlık hukukuna dayanarak yazdığı özel bir mektuba istinad ederek bu tarz bir istemde bulunması yersizdir. Zira tanık mektubunda özellikle heyete dahil hakimlerden söz etmediği gibi bu hakimlerin kendisi ile yaptığı ve sanığın suçlarına ilişkin konuşmaya dair en ufak bir beyan mevcut değildir. Burada tanık olarak dinlenen **Erol Kozak**, hakimler hakkında iyi kimseler olarak fikir serdetmesi, duruşmalar süresince edindiği bir kanatın bir sonucudur. Bu zatın kanaatı böyle bir talebi hiçbir veçhile haklı kılamaz. Bu itibarla davadan hakimler heyetinin çekilmesi yolundaki istemi haksız ve mesnetsiz bulmakta olduğumuz mütalâa olunur, dedi.

Keza As. Savcı,

Atatürk Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi asistanı olarak sanığın doktora tezini seçtikten sonra Fen-Edebiyat Fakültesi bilimsel araştırma kurulunca verilen müsaadeye ve sağlanan imkânlarla istinaden bir aşiretin sosyal organizasyonu tema'sını işlemiş ve bu tezi, Siyasal Bilgiler Fakültesi'nde vermiştir. Tezin aslını tevdi ediyoruz. Çünkü bunu esas almak suretiyle bilahare vaki çalışmalarında ideolojik nitelikteki faaliyetlerinin daha iyi değerlendirilmesi mümkün olacaktır. Yani bilahare yayınladığı eserlerinde daim bu tez esas alınmış gibi gösterilmektedir.

1967'de **Doğu Mitingleri'nin Analizi** isimli yayında kendi görüşlerini ortaya koymuştur. Eser 1967 tarihli olduğu halde bünyesinde temas edilen istatistiki malûmat, 1963 senesine ait bulunmaktadır. Sanığın bu çalışması daha çok, kendi özel görüşüne dayanmakta ve gazete haberlerine müstenit bulunmaktadır. Eserin başına Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi başlığını koyarak çalışmayı üniversiteye mal etmek gayesini gütmüştür.

Sanığın, **Doğu Mitingleri'nin Analizi** isimli eserinin basılması Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi araştırma kurulunun malûmat ve müsaadesi altında mı olmuştur? Ve bu eser fakülte yayınları meyanında yayınlanmış mıdır? Bu hususların sorulmasını istemekteyiz.

Sanığın Ocak 1968'de **Doğu Anadolu'da Göçebe Kürt Aşiretlerinde Toplumsal Değişme (Geçiş Halindeki Toplamlar)** isimli 52 sahifelik bir teksir notu mevcuttur. Esere doktora tezini esas almış ve **Kuçuradi**'nin methiyetisini de ekleyerek kendi görüşlerini ilâveden sonra fakültede yayınlayıp öğrencilerine dağıttırılmıştır.

6690 ve 4936 sayılı kanunlara göre henüz doktor olan, kürsüsünü bulunmayan üniversite mensuplarının kendi çalışma mahsulleri bulunan eserleri öğrencilere ders vasıtası olarak dağıtması tarafımızdan mümkün görülmemektedir. Bu hususun da Atatürk Üniversitesi veya ilgili mercilerden sorulması lâzım gelmektedir.

Sanık, **Doğu'da Değişim ve Yapısal Sorunlar (Göçebe Alikan Aşireti)** ismi ile Nisan 1969 tarihinde bir kitap yayınlamıştır. Sanığın faaliyetlerini ve bunun yönünü tespit bakımından mahkemenin bilgi sahibi olmasını temin zımnında eseri takdim ediyoruz.

Sanık 2.7.1970 tarihinde **Doğu ve Güneydoğu Anadolu Tüm (Sınır olacak İ.B.) Kasabalarında Ekonomik Yapının Mukayeseli Analizi** ismiyle bir araştırma projesini Fen-Edebiyat Fakültesi araştırma kuruluna tevdi etmiş, 13.7.1969 tarihinde kendisine araştırma müsaadesi verilmiş 67 gün süre ile bu araştırmayı yapmış ve belirtilen süre içinde harcırahını almış ve üniversitenin delaleti sebebiyle gittiği bölgelerde ilgililerden gerekli müzaheretini görmüştür. Ancak araştırma sonuçlarını Fen-Edebiyat Fakültesi araştırma kuruluna ve dekanlığa tevdi etmemiş, bu konuda kendisi ile fakülte arasında bazı yazışmalar vuku bulmuştur. Buna dair belgeleri de tevdi ediyoruz. Bundan da sanığın maksadının bilimsel araştırma olmadığı tezahür etmektedir. Esasen bu araştırmayı bilahare yayınlamayı düşündüğü ve nitekim yayınladığı **Doğu Anadolu'nun Düzeni** isimli kitabına materyal toplamak için yaptığı ortaya çıkmaktadır.

Temmuz 1969'da sanık ilim disiplini ile ilgisi bulunmayan **Doğu Anadolu'nun Düzeni** isimli kitabını neşretmiştir. Bunun 1970 yılında ikinci baskısı yapılmış ve bu ikinci baskı genişletilerek ortaya çıkartılmıştır. Kitapların tetkikinde sanığın faaliyetlerinin mahiyet ve seyri hakkında bilgi sahibi olunacağı aşikârdır.

Bu kitabına kaynak ve yardımcı olarak kabul ettiğini beyan eylediği bazı eserleri de takdim edeceğiz. Kendisinin çalışmalarında hangi yöne müteveccih olduğu eseri ile faydalandığını bildirdiği eserler arasındaki çelişkiden daha iyi anlaşılacaktır.

Sanık denetimine verildiği doçeritin talimatına göre **Hans Freyer'in Sosyolojiye Giriş** isimli kitabını öğretime esas alması gerekirken bunu yapmamış bulunmaktadır. Bu kitabı tevdi ediyoruz. Ancak bu kitaba göre bir müfredat programı ve her konuya ayrılmış belirli ders saatlerinin olup olmadığı bahsi geçen üniversiteden sorulsun. Ayrıca bahsi geçen ders ile ilgili konular arasında sanıkça bir tercih yapılması mümkün müdür? Araştırılsın.

Ayrıca sanık, sosyal ilimlerdeki araştırma metotlarına da sadık kalmamıştır. Bu bilimlerde araştırmanın ne suretle yapılması gerektiğine dair bir kitabı mahkemeye gerekli kıyasın yapılabilmesi bakımından tevdi ediyoruz.

Ayrıca, **Sadun Tanju, Ulus** gazetesinde yazdığı 24.10.1967 tarihli Doğu Mitingleriyle ilgili haberlere ilişkin gazete nüshalarını Doğu açısından **Türkiye'nin Düzeni** ismi altında makalelerini muhtevi **Akşam** gazetesi nüshalarını, sınıf açısından Doğu sorunu başlıklı makalesini muhtevi **Forum** dergisi, Atatürk Üniversitesi ve Üniversite Kanunu'nun ilgili hükümlerini tevdi ediyoruz.

Bütün bunlardan sanığın bidayette vaki ilmi çalışmasını bir yana bırakarak bilahare ideolojik amaçlara yöneldiği ve bu sıfatından yararlanarak bilahare neşrettiği kitaplarında kendi özel amacını takip ettiği ve nitekim- faaliyetleri ortadadır. Kitaplar meydandadır, kitap yapılmamıştır- şeklinde beyanda bulunurken bu yayınlarından dolayı Basın Kanununun öngördüğü sürenin geçişinden yararlanmakta ise de eserleri bünyesinde yer alan görüşlerin diğer faaliyetleri ile de açıklandığı ve fiilhakika ekonomik politik açıdan Türkiye'nin geri kalmışlığı ismiyle Erzurum FKF tarafından düzenlenen toplantıda bir konferans verdiği ortaya çıkmıştır. Bu konferans ile ilgili delil ve belgeler mahkemede, rüyet olunan Dev-Genç isimli davaya ait dosyanın sanık **Mehmet Metin**'e ait bölümündedir. Bu belgelerin anılan yerden suret olarak çıkarılıp işbu davaya eklenmesini talep ediyoruz. dedi.

Sanık söz alarak savcının bu araştırmayla ilgili bilgilerin (**Doğu-da Değişim ve Yapısal Sorunlar**) ile (**Doğu Anadolu'nun Düzeni**) isimli kitaplarda yer aldığı beyanını tutanağa dercini isterim, dedi.

Keza sanık, araştırma projemin araştırma kurulu tarafından yürürlükten kaldırıldığı yolundaki fakülte yazısından malumatım yoktur, dedi.

Sanığa ait dosyada 10.3.1972, 28 Mart 1972 ve 18. 4.1972 tarihli dilekçeleri yeniden okundu, mahiyetleri anlaşıldı.

Söz verilen sanık istemlerinde direndi.

As. Savcı mahkemenin takdirine bırakıyorum, dedi.

Dosya tetkik edildi.

GEREĞİ DÜŞÜNÜLDÜ:

1. Sanığın mahkememize tevdi ettiği 16.11.1971 ve 3 Şubat 1972 tarihli dilekçelerinde ismi geçen şahıslar, davada kısmen huzuren ve kısmen de istinabe suretiyle tanık sıfatıyla dinlenilmiş olduklarından bunların mahkemeye celbi ile yeniden dinlenilmelerine mütedair talebinin reddine,

2. Sanığın verdiği 25.2.1972 günlü dilekçede temas edilen iddianamenin muhteviyatı ile ilgili istemleri;

Mahkeme iddianamede yazılı maddi olaylarla bağlı olup, müsnet suçun oluşup oluşmadığını tespit babında bu olayları her veçhesiyle araştırıp cereyan şeklini ortaya koymak durumunda bulunduğundan, As. Savcının soruşturmayı ne suretle icra ettiği mahkemece araştırma konusu yapılamayacağı gibi, mahkemece iddianamede yer alan maddi eylemlerin tartışılıp bunlara ait delillerin münakaşası ile müsnet suçlar hakkında bir karar vermek durumunda bulunduğundan son tahkikat açılmadan önceki işlemlerin mahiyeti ve iddianamedeki tarih vs. kayıtların durumu ile ilgili konuların araştırılması ve 28.3.1972 tarihli dilekçede de talep olunduğu üzere bu konuların askeri savcıdan sorulmasına ilişkin sanık istemlerinin reddine,

3. A.Ü. yöneticileri ile ilgili, sanığın 28.12.1971 tarihli dilekçesi ile vaki ihbar ve şikâyetlerin hüküm ile birlikte teemmülüne,

4. 28.9.1971 tarihli celsede sanık vekilince vaki bilirkişi tetkikatı isteminin; dosyadaki mevcut öğrencilerden üçüne ait imtihan belgeleri ve ikisine ait ders notlarını havi defterlerin, mahiyetleri itibarıyla muhtevalarının tayin ve tespitinin heyetçe yapılması mümkün bulunmakla bunların bilirkişi tarafından tetkik edilmesi ile ilgili istemin reddine,

5. Sanıklar hakkındaki duruşmalar aleni ve vicahi olarak yapıldığından muhbir, tanık, sanık ve As. Savcı ile sanık vekillerinin dava ile ilgili görülen bilcümle beyan ve istemleri duruşma tutanağına usule uygun şekilde dercedildiğinden; sanığın duruşma tutanaklarına bazı hususların değişik ve noksan geçmesi ile ilgili ve kendisine göre bunların düzenlenmesine ilişkin istemlerinin reddine,

6. **Kemal Bıyıkoglu**, davada huzuren tanık olarak dinlenilmiş ve gerek taraflar ve gerekse alâkalı görülen sorular kendisine tev-

cih edilip cevapları alınmış olduğundan; sanığın adı geçenden bazı hususların yeniden sorulmasına ilişkin talebinin reddine,

7. Tanık **Kemal Bıyıkoglu** ve **Orhan Türkdoğan**'ın yalancı tanıklıktan ve ayrıca sanığa ait savunma delillerini yoketme ihtimalinin bulunmasından dolayı tutuklanmalarına dair istemleri hakkında,

10 Mart 1972 günlü celsede karar verilmiş bulunmakla ve keza sanıkla ilgili olup henüz dosyaya girmemiş belgelerin varlığı bilinmediği gibi varsa bu belgeleri yok edecekleri endişesi şüphesini doğuracak bir olay müşahade edilmediğinden sanığın bu isteminin reddine,

8. 10.3.1972 tarihli dilekçenin 2, 3, 4. sıralarında kayıtlı istemlerin dava konusu ile ilgili bulunmadığından, aynı dilekçenin beşinci sırasında kayıtlı istemde bahsi geçen araştırma proje ve anketi dosyada mevcut olduğundan, dilekçenin 7 numarasında bahsi geçen belgenin, tetkikine ise mahkemece lüzum görülmediğinden,

Sanığın bu konudaki taleplerinin reddine,

9. Tanık **Orhan Türkdoğan** ile ilgili 28.3.1972 günlü dilekçenin 6, 7, ve 8. sıralarında kayıtlı istemlerin dava ile ilgili görülmediğinden reddine,

10. Aynı dilekçenin 9, 10 ve 11. sıralarında kayıtlı istemleri ile işbu dava konusunun direkt ilgili bulunmadığından reddine,

11. 353 sayılı Kanun ile CMUK'nun ilgili maddelerinde davaya bakmaya kanuni engeller bulunması haricinde mahkeme heyetinin talep üzerine davadan çekilmesi gereğine ilişkin bir hüküm mevcut olmadığından ve heyetin işbu davada tarafsız kalamayacağı hususunda her hangi bir şüphesi dahi bulunmadığından sanığın, heyetin çekilmesi ile ilgili isteminin reddine,

12. Bu davada tanıklık yapmış olan **İbrahim Erol Kozak**'tan sanığa gelen mektupla kendisine hakaret edildiği ileri sürülerek adı geçen hakkında kanuni takibat icrası için keyfiyetin ilgili kanuni mercilere intikal ettirilmesi 18.4.1972 tarihli dilekçe ile sanıkça talep edilmiş olmakla,

Sanığın hakarete uğradığından bahisle, ait olduğu mercie her halükârda başvurma olanağı mevcut olduğundan durumun kendisine bu suretle açıklanmasına ve dolayısıyla mezkûr dilekçe ile vaki soruşturma isteminin reddine,

13. Müstakilen ders verme olanağı bulunmayan üniversite mensuplarının şahsi çalışma mahsullerini öğrencilere ders vasıtası olarak dağıtılmasının mümkün olmadığı bilindiğinden As. Savcının bu konu ile ilgili soruşturma isteminin reddine,

14. Denetimine verildiği doçentin talimatı veçhile sanığın **Sosyolojiye Giriş** isimli kitabın öğretimde esas olacağı belirtildiğine göre bu kitapla ilgili müfredat programı olup olmadığı ve her konuya ayrılan belirli ders saatleri bulunup bulunmadığı hususunun sorulmasına ilişkin As. Savcılık isteminin reddine,

15. Diğer istemlerin bilahare teemmülüne,

16. Vaktin gecikmesi sebebi ile duruşmanın bugün saat 14.30'a tehirine, oybirliği ile karar verilerek açıklandı. 24 Nisan 1972"

"Duruşmanın tehir edildiği muayyen saatte hakimler heyeti aynı şahıslardan müteşekkil, iddia makamında **As. Savcı Hakim Yzb. Yaşar Değerli**, tutanakta **Hv. Kd. Bçvş. Salim Köseoğlu** hazır oldukları halde,

TCK'nun 141 ve 142. maddelerini ihlâl suçundan sanık **İsmail Beşikçi** hakkındaki yargılamaya devam edilmek üzere mahsus salonda açık olarak toplandı.

Yoklama yapıldı. Getirilen sanık serbestçe huzura alındı.

Sabık karar okundu.

As. Savcı öğleden önceki celsede vaki istemleri sırasında sözü geçen kitap ve belgelerini tevdi etti. Alındı. Kaydı yapıldı. Dosyaya kondu.

Sanıktan soruldu: Benim hakkımda **Ant** dergisinde yayınlanan yazımdan dolayı İstanbul Basın Mahkemesi'nde bir dava açılmış olup, henüz devam etmektedir. **Folklorla Doğru** isimli dergide çıkan yazıdan ötürü açılan soruşturma Basın Kanunundaki dava süresi geçtiğinden takipsizlikle sonuçlanmıştır. **Doğu Anadolu'nun Düzeni** isimli kitapla diğer yayınlarım hakkında herhangi bir soruşturma açıldığından haberdar değilim, dedi.

As. Savcı, **Doğu Anadolu'nun Düzeni** isimli kitabın bir ve ikinci baskıları münasebetiyle sanık hakkında soruşturma açılıp açılmadığının İstanbul Basın Savcılığı'ndan sorulmasını ve **Ant** dergisindeki makalesinden ötürü İstanbul Basın Mahkemesi'nde açılan dava konusu, eylem, sanığın işbu davada bahse konu edilecek faaliyetleri-

nin bir bölümünü teşkil etmektedir. Şahıs ve fiilde ayniyet ve iktibas mevcuttur. Keyfiyetin anılan mahkemeye duyurulmasını ve mezkûr davanın işbu dava ile birleştirilmesi zımında gerekli kararın verilmesi hususunun adı geçen mahkemeye bildirilmesini isterim, dedi.

Dosya tetkik edildi.

GEREĞİ DÜŞÜNÜLDÜ:

1. Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi bilimsel araştırma kurulunun muvafakat ve müsaadesi ile yapılan araştırma vesilesi ile sanığa harcırah olarak ne kadar para ödendiğinin adı geçen üniversite rektörlüğünden sorulmasına,

2. Mahkememizin 1972/35 esas numarasında kayıtlı ve Erzurum ile havalisi Dev-Genç mensupları ile ilgili dava münasebetiyle beyanlarına başvurulmuş bazı tanıkların sanığı da alâkadar edecek beyanlarda bulundukları görülerek iş bu dava dosyasına eklenen mezkûr ifade suretlerinin, inüteakip celsede okunmasına,

3. **Doğu Mitingleri'nin Analizi** isimli araştırmanın yapılması ve aynı isimli eserin basılıp yayınlanmasının Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Bilimsel Araştırma Kurulu'nun malumat tahtında yapılıp yapılmadığının adı geçen merciden sorulmasına,

4. Sanığın Erzurum FKF'nin düzenlediği toplantıda, verdiği ileri sürülen: Türkiye'nin Geri Kalmışlığı isimli konferans metninin ve bununla ilgili belgelerin 1972/35 esas sayılı Dev-Genç dosyasından çıkarılarak tasdikli suretlerin işbu dava dosyasına eklenmesine ve adı geçen metin ve belgelerin müteakip celsede okunmasına,

5. Sanık hakkında **Ant** dergisinde yayınlanan makaleden ötürü açılmış bulunan ve mahiyetine vakıf olunan davanın eylem ve şahıs itibarıyla işbu dava ile irtibatı bulunabileceğinden, keyfiyetin İstanbul Basın Mahkemesi'ne duyurulmasına ve şahıs ve fiilde ayniyet veya irtibat görüldüğü ahvalde bu dava ile birleştirilmek üzere dosyanın gönderilmesi hususunun adı geçen mahkemeden istenmesi-ne,

6. ÜNAS ile ilgili olarak herhangi bir dava açılıp açılmadığı, soruşturma yapılıp yapılmadığının Ankara Sıkıyönetim Askeri Savcılığı ve Ankara C. Savcılığı'ndan sorulmasına,

7. Sanık tarafından **Doğu Anadolu'nun Düzeni** isimli kitaptan

ötürü herhangi bir soruşturma açılıp açılmadığının, kitabın basıldığı yer olan İstanbul C. Savcılığı ve İstanbul Sıkıyönetim Askeri Savcılığından sorulmasına, (Ankara C. Savcılığı ve Ankara Sıkıyönetim Askeri Savcılığı).

8. Sebepleri zail olmadığından, sanığın tutukluluk halinin devamına,

9. Dosyadaki yazılı delillerin müteakip celsede okunmasına,

10. Sıkıyönetim mahkemelerinin iş hacmi ve çalışma şekli itibarıyla davaların lüzümünden fazla uzamamasını sağlamak bakımından taraflara tevsii tahkikat hususundaki istemlerini yazılı olarak bildirmeleri hususunun duyurulmasına,

11. Bu nedenlerle duruşmanın 2 Mayıs 1972 günü saat 14.00'e tehirine oybirliği ile karar verilerek açıklandı. 24 Nisan 1972"

IX. İDDİANAME - III

Temel dava devam ederken, İstanbul'da Basın Mahkemesinde yürütülen basın davası ile ilgili dosya, mahkemenin istemi üzerine, Diyarbakır-Siirt İlleri Sıkıyönetim Komutanlığı Askeri Savcılığı tarafından Diyarbakır'a getirildi.

1. İstanbul Basın Savcılığının İddianamesi

Belge 157

İstanbul C. Savcı Yardımcısı Turgut Özener inzalı Cumhuriyet Savcılığı Basın Bürosunca hazırlanmış Hz.: 1971/176, Es: 1971/197 sayılı, İstanbul Toplu Basın Asliye Mahkemesine sunulan iddianamede şöyle denilmektedir:

"Davacı : K. H.

Sanıklar : 1. **İsmail Beşikçi, Hüsnü oğlu**, 1939 doğumlu, Ankara S.B.F..Sosyoloji Asistanı.

2. **Doğan Gün Özgüden, Kadri oğlu**, 1936 D.lu Ant dergisi yazı işleri müdürü.

Suç : Komünizm propagandası yapmak,

Suç Tarihi : Şubat 1971.

Şubat 1971 tarihli Ant dergisinin 96-97. sayfelerinde yayınlanan (**Doğu Anadolu'da Geri Bırakılmışlığın Oluşumu**) başlıklı yazı sanık **İsmail Beşikçi** tarafından yazıldığı ve **Ant** dergisinin Me-sul Müdürü **Doğan Gün Özgüden** de bu yazının mahiyetini bilerek dergide neşretmiştir.

Yazı incelendiğinde, Türkiye'nin ekonomik ve toplumsal yapısı ile ilgili araştırmaların gün geçtikçe artmakta olduğu, en önemli sorunlardan birinin Doğu sorunu olduğunu, bugün Doğu Anadolu'nun Türkiye'nin öteki bölgelerine nazaran geri durumda olduğu, Doğu Anadolu'da nüfus ve toprak dağılışının ne oranda olduğu, toprak mülkiyetinde büyük dengesizliğin bulunduğu, (s. 47) normal bir şehirleşme olayı olmadığı için yığının fonksiyonel hale getirilmesinin zor olduğu, egemen sınıfların Kürt milliyetçiliğini ana çelişkiyi gizleyebilecek bir etken olarak kullanmak istedikleri, ağaların baskıda bulundukları ve bu baskının halk yığınları üzerinde etkisinin çok fazla olduğunu, bu baskıya karşı eşkiyalığın direnme biçimi olduğu, halkın aradığı yeni direnme yollarının henüz sınıfsal bir biçim kazanmadığının iddia edilemeyeceği, 1967 yılı yaz aylarında yapılan Doğu Anadolu'nun geri bırakılmışlığını protesto eden mitinglerde üretim ilişkilerini kontrol eden egemen kişilerin de katıldıkları, bunun başlıca nedenlerinin kamu oyunun temel toplumsal yapı çelişkilerinde bilinçleşmesini önlemek, Kürt halkının hor görülmesini protesto etmek ve kapitalist ağa olmak özlemi olduğu, feodaliteyi belirleyen topraksız ve az topraklı olanlarla toprak sahibi olanlar arasındaki ilişki olduğu aşiretin ekonomik ilişkilerde feodal ve kapitalist olmak üzere iki yönlü olduğu ağalık, şeyhlik, aşiret reisliği gibi ortaçağa has kurumların mevcudiyetinin Doğunun geri kalmasının nedeni olmadığı, geri kalmışlığın tarihsel bir oluşum içinde ele alınması gerektiği Doğu Anadolu'da bugün uygulanan toprak mülkiyetinin Osmanlı İmparatorluğundan daha daha önceki devirlere doğru uzandığı, Doğu Anadolu'da Kürt toplumunun Osmanlı Sarayı ile ilişkilerinde üç sistemin olduğu, bunların: Kürt Hükümetleri, Kürt sancakları, Osmanlı Devlet sancakları olduğu, Osmanlı Sarayı'nın Doğu Anadolu'yu hiç bir zaman organik olarak bünyesine almadığı, Doğu Anadolu'da 1923'den son yıllara kadar toprak mülkiyetinin dağılışı konusunda önemli bir bünye değişikliği olmadığı, Kurtuluş Savaşı'nda Erzurum ve Sivas Kongreleri'nde Mustafa Kemal'in dinci ideolojiyi geniş çapta kullanarak Kürt aşiretlerini kazanmak istediği, aşiret reisleri Mustafa Kemal'e, evet sizin yanınızdayız demesiyle, İngiliz emperyalizmine evet sizin yanınızdayız demesi

arasında bir fark olmadığını, savaş yıllarında ümmet ideolojisinin kullanılmakla beraber Türk ve Kürt halklarının kardeşliğinin de işlendiği, hilafetin kaldırılmasının Doğu Anadolu'da üretim ilişkilerinin değişmemesi yüzünden, altyapının değişmesini etkilediği, hilafetin kaldırılmasının Doğu Anadolu'da aşiret reisleri üzerinde olumsuz etki yaptığı, hilafetin kaldırılmasından sonra halk yığınları arasında birlik ve beraberliği sağlayacak 'Türk milliyetçiliği' ideolojisinin ortaya atıldığı, bu ideolojinin etkisinin üçe ayrıldığı; dinci ideoloji ile Türklerle birlik olan Kürt halkının otomatik olarak yeni ideolojinin etkisi dışında kaldığı, Türk halkının uluslaşma sürecinin hızlanmasını sağladığı, hakim ulus ideolojisini meydana getirdiği, hakim ulus ideolojisinin Türk bürokrasisini kısıvrak bağladığı, hem Kürt yok Türk milleti vardır dendiği, hem de Kürt, Kürt olduğu için benimsendiği, dili ve kültürünün reddedildiği, Cumhuriyet ile birlikte feodal kurumlara baskılar başladığı, bunların tahsildar, jandarma, zorunlu eğitim, Türkçe konuşmak ve benzerleri olduğu, üstyapı reformları yüzünden merkezi otorite içinde feodalizmin eritmek istendiği ve bu nedenle Doğu isyanlarının başladığı, Doğu isyanlarının en önemli sonucunun Kürt ve Türk halklarının arasında bir uçurum yarattığı, Doğu isyanlarının daima merkezi otoriteye karşı devamlı bir direnme hareketi olarak anmak gerektiği, 1945'de çok partililikten sonra demokrasicilik oyunu içinde ağa, şeyh ve aşiret reislerinin yavaş yavaş merkezi otorite ile birleşmeye başladıkları, çok partili demokrasi süreci içinde herkesin Batı'dakilerle birlikte sömürü koalisyonuna girdiği, siyasi iktidarların şimdiye kadar Doğu Anadolu'yu ihmal edip oraya yatırım yapmadıkları, Doğu'nun feodallerinin daha çok çevirebilmek için süratle makineleşmeye başladıkları, 50 yıl önce Osmanlı imparatorluğu tarafından Türk halkına reva görülen baskıların bugün egemen sınıflar ve Türk bürokrasisi, asker, sivil aydınları tarafından Kürt halkına reva görüldüğü, Kürt olan kimse Kürtlüğü ile övünmek şöyle dursun ben Kürt'üm bile diyemediği ve çeşitli ceza tehditleriyle karşı karşıya bırakıldığı, buna rağmen her türlü baskı ve teröre rağmen bilincin gelişmekte olduğu, Doğu Anadolu'da devrimci mücadeleyi kazanabilmek için, ulusların eşitliği ve kardeşliği temel doğrusunun fiili olarak gerçekleştirilmesi için mücadele etmek gerektiği, Doğu Anadolu'yu Türk görmek ve Türkleştirmeye çalıştırmanın başarısız kalmaya mahkûm olacağı, halkların kendilerini sömüren, ezen sınıfların ve emperyalist güçlere karşı kardeşçe ve dayanışma içinde etkili bir mücadele verebilecekleri, bunun temel şartının halklarının eşitliği ilkesinin bütün şartlanmalardan kur-

tarılarak içtenlikle ve tavizsiz kabul etmek olduğu, ancak geniş halk yığınlarının kurtuluşun da bu değişim içinde olduğu ifade edilmektedir.

Yazının muhtevasından anlaşılacağı üzre Türkiye'nin Doğu ille-
rinde yaşayan vatandaşların durumu ele alınmakta, millet btnl-
ėn zedeleyici ve Türkiye'de Kürtlerin yaşadığı belirtilerek, bunla-
rın ayrı bir millet teşkil ettikleri, bunların Trkleştirilemiyeceği, **Kürt halkına baskı yapıldığı ve sanki Türk milletinden ayrı olarak bir Kürt halkının varlığı ifade edilmek istenmekte olduğu anlaşıl-
mış ve böylece** sanıkların Anayasa'nın tanıdığı kamu haklarını ırk mülahazasıyla kısmen veya tamamen kaldırmayı hedef tutarak propa-
ganda yaptıkları anlaşıldığından hareketlerine uyan Basın Kanu-
nu'nun 16. maddesi delaletiyle T.C.K.'nun 142/3. maddesi gereğin-
ce cezalandırılması iddia olunur. 25.5.1971 "

2. İddianame - III

Belge 158

İstanbul Basın Savcılığı'nın bu iddianamesine dayana-
rak Diyarbakır Sıkıyönetim Savcılığı 24.5.1972 tarihli ve
1972/104-51 karar sayılı bir iddianame hazırlamış ve mah-
kemeye sevketmiştir.

3. Sorgu

5.6.1972 tarihli duruşmada bu iddianame ile ilgili sorgu
yapılmıştır. Bu sorgu ile ilgili tutanaklar şöyledir

Belge 158

"... Görülen lüzum üzerine sanıktan resen soruldu: Makale-
nin bilimsel nitelikte olduğunu beyan etmiştim. Doğu Anadolu'da fe-
odal yapının mevcut olduğunu, bunun, zamanla kapitalist yapıya
dönüşeceğini, kapitalist ilişkilerin kurulduğunda aşiret gibi kurumla-
rın ortadan kalkması halinde, Doğu Anadolu'da yaşayan, sosyolojik
bir gerçek olarak varlığı bilinen Kürt halkının, uluslaşmaya doğru
hızla gideceğini ortaya koymuş bulunuyorum dedi.

... **Tekrar soruldu:** Doğu Anadolu'nun geri kalmışlığı değil, ge-

ri bırakılmışlığı sözkonusudur. Bu geri bilinçli olarak ve Doğudaki Kürt halkını asimile etme zımmında merkezi otorite tarafından ihtiyar olunmuştur, dedi.

Tekrar soruldu: Doğu Anadolu'da yaşayan halk Kürttür. Ve sosyolojik bir gerçektir. Nitekim 1919 ve 1922 yıllarında Mustafa Kemal'in konuşmalarında da yer almıştır dedi.

Tekrar soruldu: 1919 - 1922 Kurtuluş Savaşı devam etmekte ve Osmanlı İmparatorluğundan intikal eden yeni devlet sınırları çizilmemiş olmakla beraber, bugün Türkiye hudutları içerisinde Kürt halkının varlığı açıkça ifade olunmuştur, dedi.

Tekrar Soruldu: Abdülhamit devrinde Doğu Anadolu'da kurulan Hamidiye Alayları, Kürtlerle Ermenilerin mücadelesini sağlamıştır, dedi.

Askeri Savcının isteği üzerine soruldu: Doğuda feodal yapı mevcut olup kapitalist yapıya geçmeden sosyalist yapıya dönüşmesi yazımızda bahis konusu edilmemiştir. Ve aslında bu dönüşme mümkün değildir, dedi.

Tekrar soruldu: Lozan Antlaşması'nda, konuşmalarla sosyal gerçeklere dokunulmuştur ve bu gerçekler tarafımızdan nazara alınmıştır, dedi.

Tekrar soruldu: Doğu Anadolu'da Kürt halkının bulunduğu ifade edilmiştir, dedi.

Tekrar soruldu: ... Ancak Türkiye'de 5 milyona yakın Kürt'ün asimilesi kolay olmaz. O itibarla Türkiye'deki Kürtlerin öncelikle kültür özgürlüğüne ve dolayısıyla radyoda kendi dilleri ile yayın, okullarda kendi dilleri ile eğitim yönünden serbestliğe kavuşarak uluslaşmalarını tamamlamaları yani, hangi etnik gruba mensup bulunduklarının bilincine kastedilmiştir. Bu safhadan sonra ulusların kendi kaderlerini kendilerinin tayin etmesi şeklindeki prensibin zorunluluğu yoktur.

As. Savcının isteği üzerine tekar soruldu: Ben Anayasa'nın, resmi dil Türkçedir, şeklindeki maddesine rağmen, 12. maddede yer alan eşitlik ve 2. madde muhtevası ve 10. madde muvacehesinde Kürtlerin resmi ve özel bütün faaliyetlerinde Kürtçe konuşabilecekleri ve bunu temin için Anayasa'da herhangi bir değişiklik lüzumu bulunmadığına inanıyorum, dedi.

As. Savcının istemi üzerine tekrar soruldu: Kürt kültürünün yaşaması ve gelişmesi de zorunludur. Ancak halkın uluslaşmasından sonra kendi kaderini tayin yönünden birşeyler isteyip istemeyeceği veya neler isteyeceği kendisini ilgilendirir, dedi.

As. Savcının istemi üzerine tekrar soruldu: Birleşmiş Milletler yasaları ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi gereğince bütün kültürler yaşamalıdır, dedi."

4. Bilirkişi Raporu

Belge 160

Ant dergisinde yayınlanan, "**Doğu Anadolu'da Geri Bırakılmışlığın Oluşumu**" konulu bu yazı ile ilgili olarak İstanbul Basın Savcılığı tarafından bir bilirkişi raporu istenmiştir. Bu bilirkişi raporu, **Ord. Prof. Dr. Recai Galip Okandan, Ord. Prof. Dr. Sulhi Dönmezer, Dr. Süheyl Donay** tarafından hazırlanmıştır. Bilirkişiler, "... Yazının muhtevassından anlaşılacağı üzere Türkiye'nin Doğu illerinde yaşayan vatandaşların durumu ele alınmakta, millet bütünlüğünü zedeleyici ve Türkiye'de Kürtlerin yaşadığı belirtilerek bunların ayrı bir millet teşkil ettikleri, bunların Türkleştirilemeyeceği, Kürt halkına baskı yapıldığı ve sanki Türk milletinden ayrı bir Kürt halkının varlığı ifade edilmek istenmekte ve böylece sanıkların Anayasa'nın tanıdığı kamu haklarını, ırk mülahazası ile kısmen veya tamamen kaldırmayı hedef tutarak propaganda yaptıkları anlaşıldığından TCK 142/3. maddesinin ihlâl edildiği kanısına varılmıştır..." demektedirler. İstanbul Basın Savcısı bu rapor üzerine dava açmıştır.

5. Bilirkişi Raporunun Reddi

Belge 161

Yukarıda sözü edilen 5.6.1972 tarihli duruşmada bilirkişi raporu da okunmuştur. Rapor, Kürt gerçeğini reddettiği, halbuki gerçek reddedilerek bilim yapılamayacağı, "sanki Kürt varmış", "sanki Türkleştirilemezmiş" gibi sözlerin anti-demokratik olduğu gerekçesi ile bu rapor reddedilmiştir. Ay-

nı hudutlar içinde yaşayan halkların eşit muamele görmesi, bütünleşmenin ancak bu yollarla olacağı, halkların baskı yolu ile birleştirilemeyecekleri, Türkiye'de yaşayan Kürt halkı ile ilgili araştırmalar yapmanın suç teşkil edemeyeceği belirtilmiştir. (Tutanak, s. 6)

6. Dosyanın Esas Dosya İle Birleştirilmesi

Belge 162

1972/53 Esas sayılı olan bu dosya, 5.6.1972 tarihli duruşmada 1972/6 esas sayı ile yürütülen dava birleştirilmiştir.

X. DURUŞMALAR SIRASINDA MAHKEMEYE VERİLEN DİLEKÇELER

1. Dilekçe - 10

Belge 163

Duruşma salonuna konulan teyp ve tutanaklar hakkında dilekçe, (1 s.) 15.5.1972 tarihli, Tutanak, s. 87 (16.5.1972 tarihli duruşmada mahkemeye sunulmuştur.)

2. Dilekçe - 11

Belge 164

Mahkemeye sunulan bazı belgeler hakkında dilekçe, (1 s.) 30.5. 1972 tarihli, Tutanak s. 96.

3. Dilekçe - 12

Belge 165

Tahkikatın genişletilmesi istemleri hakkında dilekçe, (9 s) 20.6.1972 tarihli Tutanak, s. 106.

Bundan önceki dilekçelerde olduğu gibi, son dilekçelerin içerikleri de ileride verilecek olan "Esas savunma" ve "Temyiz" dilekçelerinde söz konusu edilecektir. Tahkikatın genişletilmesi istemleri ve mahkemenin bu konularla ilgili olarak aldığı kararlar üzerinde özellikle durulacaktır.

XI. AS. SAVCININ ESAS HAKKINDAKİ MÜTALAASI

As. Savcı 18.7.1972 tarihli duruşmada esas hakkındaki mütalâasını okumuştur. As. Savcının esas hakkındaki mütalâası 140 sahifedir. Bu mütalâayı aynen veriyoruz:

Belge 166

“I. SANIĞIN İDEOLOJİSİ VE YÖNTEMİ

Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi asistanlarından olan ve Sosyoloji doktorluğu payesini ibraz eden Sanık **İSMAİL BEŞİKÇİ** 1965-1970 yılları arasında Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi'nde kariyer çalışmaları yapmış ve daha sonra öğretim çalışmalarında bulunmuştur. Bu süre içerisinde sanığın su yüzüne vuran ve hattâ çeşitli biçimlerde ürünler veren ideolojik yöntem ve faaliyetleri sebebiyle idare tarafından önce öğretim görevinden alıkoymuş ve bilahare Atatürk Üniversitesi'yle tüm görev ilişkisi kesilmiştir. Bunu takiben sanık Siyasal Bilgiler Fakültesi'ne sosyoloji asistanı olarak girmiştir.

Sanığın bir ilim adamı olarak yetiştirmeyi düşünerek atıldığı ilim alanı maalesef kendisi için ilmin hakikatına açılan bir kapı olmamış, saplanmış olduğu sapık ideolojisi istikametinde ilmi, yasalarımızın suç saydığı ideolojik çalışmalara tevcih etmiştir.

Sanığın tezahür eden ve delillerle saptanmış olan ideolojik çalışmalarına bakıldığında bunun tek yönlü olmadığını görmekteyiz. Bir yandan ilim çevresinde öğretim münasebetlerinden yararlanarak girişmiş olduğu çalışmalar, diğer yandan aralarında ideolojik amaç beraberliği bulan çeşitli örgütler içerisinde sanığı faal bir üye ve bu yola kendini adanmış bir kişi olarak görmekteyiz. Sanığın sadece yukarıda işaret ettiğimiz gibi faaliyetleri çok yönlü değil, aynı zamanda ideolojisi de iki yönlüdür. Mevcut delil verilerine göre sanık hem komünist, hem de Kürtçü bir ideoloji batağına saplanmış bulunmaktadır.

Sanık yönünden tek kelimeyle ifade ettiğimiz bu ideolojilerden hangisinin galip seviyede olduğu noktasında, ileride doğru bir tavsif yapabilmek için durduksa da; bu konuda sanığın bütün çalışmalarının MARKSİST-LENİNİST ve KÜRTÇÜ ideolojiye dengeli bir şekilde yönelik olduğunu görmekteyiz. Çünkü sanık Marksist-Leninist ideolojiyi Kürt etnik grubu için de düşünmekte ve bütün yurтта sür-

dürülen proletarya ihtilali hazırlığı içerisinde Kürt etnik grubun bir yandan proleter potansiyele dahil olmaları, diğer yandan hedefe varıldığında mevcut kargaşalıktan bilistifade asırlardır sömürüldüğü ifade edilen Kürtlerin ayrı bir devlet olarak MARKSİST-LENİNİST biçimde teşkillenmesi arzu edilmektedir. Sanık tarafından daima belirli düşünce mihraklarından hareketle önce bir etnik sorun yaratmış ve bu sorun etrafında geniş bir yığın müşahade edilince bunların aynı zamanda Marksist-Leninist potansiyele güç olarak katılması ve ondan sonra Kürt etnik grubunun müstakil bir devlet vasfını kazanmaları yolunda çalışmalar yapmıştır. Diğer bir ifade ile Marksizm-Leninizm için Kürtçülük, Kürtçülük hedefine varmak için tek kurtuluş yolu olarak salık verilen Marksizm-Leninizm prensibi ile hareket etmiştir. Belli düşünce yönteminde Kürt etnik grubu yapmak için önce yıkacaksın ve yıkımda tatbik edeceğin metod proletarya hedefinde olacak ve yıktığın anda da diyalektiğin doğrultusunda yapıp yaratacağsın, telkinleri sanık tarafından tema olarak işlene-gelmiştir.

Sanık İSMAİL BEŞİKÇİ'yi bu düşünceler girdabında ilmi yolunu tamamen kaybetmiş ve fakat faaliyetleri yönünden ilim yapmakta olduğu vehmi içerisinde görmekteyiz. Aslında sanığın yapmış olduğu şey ilim değil, aramakta olduğu ve fakat bir türlü bulamadığı hakikat ilmidir.

Sanık, bütün bilgi ve olanaklarını ideolojisi yolunda işler hale getirmiş ve bu yoğun faaliyetleriyle kendisini belli çevrelerde kabul ettirmiş ve aynı amaçtaki kişi ve örgütler tarafından, işte hakikatı söyleyen ilim adamı diyerek alkışlanmıştır. Gerçek olmayan bu alkışların coşkuluğunda sanık çalışmalarını geniş bir alana yaygınlaştırmış, ilim yapma ve ilim için sloganı ve görünümü altında Marksist-Leninist ve Kürtçü ideolojik ikliminin yaratılıp hüküm sürmesinde etkili olmuştur.

Sanık, uğraşısının amacını şu sözlerle belirtmekte ve ona meşru bir kılıf göstermektedir.

‘Yıkılmakta olan bu düzenin önemli sorunlarından biri olan ve egemen sınıflar ve siyasi iktidarca halka başka türlü gösterilen Doğu Sorunu, tüm boyutlarıyla ayrıntılı bir biçimde ortaya konulmaktadır. Sömürünün ve ezilmişliğin somutlaştığı Doğu Anadolu'nun sorunlarını saptamakla, tüm sömürülen ve ezilmekte olan halk yığınlarının sorunları da ortaya konulma olanağı bulmuş olmaktadır. Amacımız sömürülen emekçilerin

kendi yöntemlerini biran öne kurmalarına yardımcı olacak doğruları saptamaktadır.' (Doğu Anadolu'nun Düzeni Sosyo-ekonomik Ve Etnik Temeller, sf. 9-10) demek suretiyle ideolojisinin boyutlarını ve öz ifadesini açıkça ortaya koymaktadır.

Sanığın ideolojisi ve yöntemini bu şekilde ifade ettikten sonra bunu oluşturan yoğun faaliyetlerini delillere dayalı olarak bir dizi halinde vererek yargımızın peşin bir kanaat değil, kendi fiillerinin yarattığı bir suç tablosu olduğunu kolaylıkla göreceğiz.

II. SANIĞIN ÇOK YÖNLÜ IDEOLOJİK FAALİYETLERİ

Sanık İsmail BEŞİKÇİ bir kariyer adamı olmanın dışında, sahip olduğu Marksist-Leninist ve Kürtçü ideolojisi istikametinde çok yönlü bir faaliyet içinde bulunmuştur. Üniversite araştırma özgürlüğü ve olanaklarından istifade ederek kendisine zorunluluk sebebiyle tevcih edilen öğretim görevini kötüye kullanmış ve her yönüyle bilimsel uğraşmayı ideolojisinin aracı haline getirmiştir. Sanık ilim adamlığı sıfat ve mevkiini ideolojik çalışmalarında destek-kuvvet haline getirmiştir. Yazmış olduğu yazılarda ve yapmış olduğu konuşmalar da kendisini Doğu sorunu hakkında hakikatı söyleyen yegâne bilim adamı olarak ilan etmiş, maksatlı fikirlerini bilim objektifliği ile takviyeye çalışmış ve kökeninde ideolojik amaç bulunan bütün fikirlerine itibar ve iltifat teminine uğraşmıştır. Sanık, sahip olduğu ideoloji biçimine uygun düşen, her söylediğini ve yazdığını **'Ben böyle demiyorum, bilim böyle söylüyor, ne var ki bunu kabul ve teslim edemeyecek kadar diğer bilim adamları ve düşünürler taraflı hareket ediyor'** demekte ve gerçeği kendi tekelinde kabul eden bir zihniyetin temsilcisi olarak görünmektedir.

1961 Anayasası'nın sağladığı geniş özgürlükler ortamında, fikir ve düşünce hürriyeti, dernek kurma hürriyeti, bilimsel özgürlük, toplantı ve gösteri özgürlüğü, daima kötüye kullanma örnekleri ile dolu olarak 12 Mart Muhtırasına kadar gelinmiştir. Her özgürlüğün anlamı ve hayatiyeti devletin varlığı ile kaim olduğu unutulurken, varlıklarını Anayasa'dan hak olarak alan kuruluş ve kişiler, devlet anlayış ve icraatını ideolojik bir açıdan ele alarak rejim münakaşaları yaratmışlardır. 1961 Anayasası'nın getirdiği milli, demokratik, lâik ve sosyal, hukuk devleti hedefi bu kişi ve kuruluşlarca bilimsel sosyalizme basamak olarak ele alınıyor ve sosyal devlet gereği olarak Anayasa'da öngörülen kuruluşlara gidilmesindeki gecikme, demokratik

devlet düzeninin bir zaafı olarak izah edilip, bunun elde edilmesi için bütün hak sahibi grupların kitle halinde hareket geçmesi ve proletarya ihtilâli çizgisine gelmesini beklemekte ve gösterilen ideolojik çalışmaların hedefi kendisini böyle ortaya koymaktaydı. İşte sanık kendi amacı istikametindeki bu kuruluş ve kişileri isabetle tespit etmiş ve onlarla amaç beraberliği tesis ederek ideolojisi yolunda çok yönlü bir çalışma ortamı yaratmış bulunmaktadır. Bu cümleden olarak sanık İSMAİL BEŞİKÇİ üniversite içerisinde öğretim münasebetlerinden yararlanarak girdiği propaganda çalışmaları, bilim özgürlüğü olanaklarını kötüye kullanarak yaptığı incelemeler ve Atatürk Üniversitesi Fikir Kulüpleri ve daha sonra Dev-Genç'e dönük faaliyetleri ve Kürtçü amacının sonucu olarak Doğu Devrimci Kültür Ocakları ile olan münasebetleri ve bu örgütün fikir öncülüğü çalışmaları ve mesleki bir kuruluş görünümünde olup, faaliyetleri itibarıyla ideolojik alana kayan Üniversite Asistanları Sendikası faal üyesi olarak yaptığı çalışmalar ve nihayet bütün ideolojik çabalarına meşru bir görüntü kazandırmak ve siyasal uğraşı bilim adamının hakkıdır şeklinde, TİP, bünyesinde sürdürdüğü ideolojik çalışmaları sayabiliriz.

1. Sanığın Öğretim Münasebetlerinden Yararlanarak Girdiği İdeolojik Faaliyetler

Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi'ne Sosyoloji Asistanı olarak intisap eden sanık **İsmail Beşikçi** doktora çalışmaları süresi sonunda 28.3.1967 tarihinde sosyoloji doktoru unvanını kazanmıştır. Bu sırada henüz öğretim kadrosu yönünden yokluk çeken üniversite rektörlüğü sosyoloji doktoru olan sanıktan istifade etmek amacıyla kendisine Fen-Edebiyat Fakültesi'nin sosyoloji derslerini vermesini istemiştir, nitekim sanık 1966-1967 ders yılı ikinci semestrisinde ve 1967-1968 ders yılının ilk yarısında **Sosyolojiye Giriş** dersini öğrenciye verdiğini görmekteyiz. Ancak sanık bu görevini henüz doçentlik ve profesörlük payesini kazanmadan zorunlu olarak öğretimde istihdam edildiğinden derslerini bağımlı olarak yürütmek durumunda olduğunu unutarak, ders konusunun seyyaliyetinden ve insani ilişkilere dönük niteliğinden yararlanarak öğretim fırsatını ideolojisi için bir amaç olarak kullanmıştır.

Nitekim 1990 sayılı Atatürk Üniversitesi'nin Kanunu'nun 1. maddesi delaletiyle 4936 sayılı Kanunun 29 ve 40. maddeleri muvacehesinde, sanığın öğretim görevindeki bağımlılığı açık şekilde

anlaşılmaktadır. Seviye ve statü itibariyle sanık henüz müstakil ders verme olgunluğuna erişmemiş ve bu sorumluluğu kavrayacak yeteneği kazanmamış olduğu cihetle, bilimsel bir disiplin altında tutulmasını mezkûr kanunlar gerekli kılmaktadır. Bu sebeptendir ki bir yandan sanığa sosyoloji öğretimi görevi tevdi edilirken diğer yandan bilimsel disiplin gereklerine uygun olarak kendisinin **Doçent Doktor Orhan Türkdoğan'a** bağlı bulunduğu ve onun murakabesi altında tedrisatı yürütme mecburiyeti tarafına, üniversite ilgililerince duyurulmuştur.

Bu husus, şahit olarak dinlenen Rektör **Profesör Kemal Bıyıkoglu** ve o zamanki Dekan **Profesör Dr. Şaban Karataş** ve sorumlu **Doçent Dr. Orhan Türkdoğan**'ın beyanlarından anlaşılmaktadır. Ayrıca sanığın yürüteceği ders konularıyla ilgili ana ders kitabında başlangıçta kesinlikle tayin edilmiş bulunmaktadır. O zamanki yetkililerin mahkemedeki yeminli beyanlarına göre sanığın dersleri yürütmekle ve bağlı olmakla yükümlü bulunduğu ders kitabı **Ordinaryüs Prof. Dr. Hans Freyer'in Sosyolojiye Giriş** adlı çevirisidir. Sanık kendisine tanınan bu görevi belirli bir çerçeve içerisinde yürütmesi lazımken **Hans Freyer**'in ana ders kitabındaki konuları bir tarafa iterek öğrencilerine ideolojisinin tedrisatını yapmış olduğunu görmekteyiz.

Sanığın konu itibariyle ve çerçeve bakımından mutlak surette bağlı kalması gerektiği yetkililerce ifade edilen **Hans Freyer**'in **Sosyolojiye Giriş** adlı eserindeki ders konularıyla öğrencilerine vermiş olduğu ders takrirleri mukayese edildiğinde ne denli, konu dışında tedrisat yaptığını kolaylıkla müşahade etmek mümkündür. Herşeyden evvel sosyolojinin temel konuları olan bilgileri, özellikle sosyolojinin kapsadığı saha ve metodu ve sosyoloji ilminin gelişmesi gibi hususlar öğrenciye anlatılmadan doğrudan doğruya Türkiye'nin Toplumsal Yapısı gibi ana bilgilerden sonra gelen bir konuya girmenin özel bir maksat taşıdığı kanaatındayım. Kaldı ki sanık tarafından Türkiye'nin toplumsal yapısı adı altında anlatılan hususların tamamıyla öğrenciler tarafından takrir haline getirilmesini mümkün görmekteyiz. Zira dinlenen öğrenci beyanlarıyla takrir notları arasında önemli farklar mevcuttur. Öğretim ve kürsü imkânı elinde bulunan sanık, genç dimağlara hitap edebilmek fırsatını elde etmişken kendi ideolojisine uygun özel perspektifler içinde, sosyoloji dersleri bakımından bağlı olduğu ilmi disiplini de unutarak, derslerini yürütmüş olduğu anlaşılmaktadır. Sanık, niçin sosyolojinin temel bilgilerini ki

bu bilgiler iştiğal sahasını ve çeşitli metotlarını ortaya koymaktadır. Bunları anlatmadan Türkiye'nin toplumsal yapısı gibi bir konuya girmiştir. Özellikle tüm Türkiye'nin Toplumsal Yapısını anlatmak yerine sadece Doğu Anadolu'ya dönük toplumsal yapıyı birçok yönleriyle tahrif ederek anlatmıştır. İşte burada sanığın asli görevini ideolojisi için bir araç ve her yönü ile bir olanak olarak kullandığını görmekteyiz. Sanık, yürütmüş olduğu derslerdeki anlatımlarıyla öğrenci çevresinde ideolojisini tamamen belli edecek şekilde ortaya koyduktan sonra kendisine Atatürk Üniversitesi'nin diğer fakültele-
rindeki aynı eğilimli öğrencilerin de büyük bir ilgi göstermesi, aynı çizgideki öğrenci ve öğretim görevlilerinin bir araya gelmesi için bir çekirdek hareket haline gelmiş ve üniversitedeki Marksist-Leninist ve Kürtçü ideolojiye sahip kişiler birbirini tanır olmuşlar ve kenetlenmişlerdir. Sanık, ders saatleri dışında da, beliren kadroya göre ideolojik tedrisatına devam etmiş ve Atatürk Üniversitesi'ndeki düzeni yıkmayı hedef alan akımın öncülüğünü yapmış bulunmaktadır.

1966-1967 ders yılının ikinci sömestrisinde ve 1967-1968 ders yılının ilk yarısında izah olunduğu yöntemde tedrisatına devam edip sahip olduğu özel maksat ve görüşlerle kendisini ortaya koyan sanık hakkında akliselim sahibi öğrenciler tarafından sorumlu kürsü ilgili **Doç. Dr. Orhan Türkdoğan**'a bazı şikâyetler ve sızlanmalar vaki olmuştur. Öğrenciler, sanığın anlattığı konularla ders mevzuu arasında bir bağıntı kuramadıklarını ve sanığın derslerde Marksist-Leninist ve Kürtçü ideoloji amacına hizmet edecek öğretimde bulunduğunu ifade etmişlerdir.

Bunun üzerine **Doç. Dr. Orhan Türkdoğan**, yapılan şikâyetlerin doğruluk derecesini anlamak bakımından, sanığın öğretimine tabi öğrencilerden rastgele sorgulama yapmış, ders takrirlerini incelemiş, takrir dışı anlatımları değerlendirmiş ve nihayet bir kısım öğrencinin imtihan kâğıtlarını okumuş ve bütün bunlar sonunda tarafsız bir ilim adamı olarak ve sorumlu bir kürsü yetkilisinin yapması lazım geldiği şekilde, sanık **İsmail Beşikçi** hakkında müdellel bir rapor tanzim ederek Fen-Edebiyat Fakültesi Dekanlığına keyfiyeti duyurmuştur. Daha sonra 15.2.1968 tarihinde **Doç. Dr. Orhan Türkdoğan** tarafından dekanlığa sanık **İsmail Beşikçi** ile ilgil olarak elde edilen bilgileri ayrıntılı hale getiren ve onun yöntemini tayine yarayacak ilâve bir rapor verilmiştir.

Bu raporlarda delilleri etraflıca belirtilip, eleştirildiği üzere sonuç olarak, sanık hakkında, şu kanaatin yer aldığını görmekteyiz:

1. Sanığın derslerinde Marksist propaganda yaptığı,
 2. Yazılı sorularında bu propagandayı takviye mahiyetinde soruları öğrenciye tevcih ettiği,
 3. Üniversite parası ile bastırıp öğrenciye ve öğretim mensuplarına dağıttığı derlemelerinde de bu propagandaya devam ettiği,
 4. Aynı zamanda bölgecilik ve Kürtçülük propagandaları yapmakta olduğu,
 5. **Doğu Mitingleri'nin Analizi** adlı derlemesinde İşçi Partisi'nin bir nevi müdafaasının yapıldığı, oysaki Doğu Mitingleri sorununun mahkemeye intikal ettiği,
 6. Sanık Asistan olduğu için memur hüviyetinde bulunması itibariyle siyasi faaliyetlerle uğraşmaması gerektiği,
 7. Derslerde bilimsel sosyoloji sistemlerini öğrenciye öğreteceği yerde Kürt aşiretleri üzerine yaptığı doktora tezi ile bir takım derlemelerini ders kitabı olarak okuttuğu,
- şeklindeki saptamalar sonucu, sanık hakkında işlem yapılması istenmektedir.

şeklindeki uyarma karşısında sanığın bağlı olduğu fakülte dekanlığı vaki şikâyetlerin yerinde olup olmadığını ve her ne olursa olsun sanık hakkında yanlış bir karar vermemek için, bu konuya ilişkin bir tahkik komisyonu teşkil etmiş bulunmaktadır. Fen-Edebiyat Fakültesi Dekanlığı'nca 7.2.1968 tarih ve 205 sayılı yazı ile teşkil edilen ve sanığın gerçekten iddialar doğrultusunda bir tedrisatta bulunup bulunmadığını tespitle görevli komisyon üyeleri **Prof. Dr. Selahattin Olcay** ve **Prof. Dr. Turan Tufan Yüce** durumu derinliğine yeniden tahkik etmişler ve bu arada sanığı da ileri sürülen iddialar muvacehesinde sorgulamışlardır.

Söz konusu komisyon tanzim etmiş olduğu 21.9.1968 tarihli raporunu Fen-Edebiyat Fakültesi Dekanlığı'na sunmuştur.

Tahkikat komisyonu raporunda, sonuç olarak, şu görüşlere yer verilmiş bulunmaktadır:

'Dr. Beşikçi'nin ilmi tarafsızlık ve objektiflik prensiplerine tam uygun bir öğretim yapmadığı, derslerine konu ile doğrudan doğruya ilgili ve gerekli olmayan aktüel ve siyasi unsurlar karıştırdığı kanaatine varılmıştır. Bu keyfiyet adı geçenin muayyen siyasi düşünceleri telkin etmek çabasından ileri gelebi-

leceği gibi mesleki tecrübesizliğinden de ileri gelmiş olabilir. Esasen asistan olmak itibarıyla Dr. Beşikçi'nin ders okutma yetkisi yoktur. Bundan böyle adı geçene müstakil ders verdirmemekle tecrübesizliğinin ihtilâtları önlenmiş ve kanuna daha uygun hareket edegelmiş olur' denmektedir.

Tahkik komisyonu tarafından dekanlığa sunulan söz konusu rapor ve belirtilen görüşlerden sonra, durumu fakülte dekanlığı da enine boyuna inceleyip iddialar ve tahkikat raporu sonuçları arasında bir denge kurarak sanıkla ilgili görüşleri ve yapılan tespitleri Atatürk Üniversitesi Rektörlüğü'ne 8.10.1968 tarih ve 1948 sayılı yazı ile bildirmiş bulunmaktadır.

Fen-Edebiyat Fakültesi Dekanı **Prof. Dr. Şaban Karataş** imzalı yazıda sanıkla ilgili şu kesin görüşlere yer verilmiştir:

'**Dekanlık Dr. İsmail Beşikçi hakkında vaki şikâyetin vesikalarından tahkik komisyonunun raporundan ve ilgilinin bu komisyona verdiği yazılı müdafadan aşağıdaki sonucu çıkarmış bulunmaktadır. Fakültemiz gerektiğinde Asistana ders verdirmek zorundadır. Fakültenin gelişmesi henüz bu safhayı aşmış değildir. Bu, İsmail Beşikçi derslerinde Marksist propaganda ve telkinde bulunmuştur ve bundan sonra da aynı telkinlere devam istidadındadır. Adı geçen Asistan tek taraflı bir dünya görüşüne sahip olduğundan ilmi düşünce ve metotlarla çalışmaya niyetli değildir. Bugüne kadar göçebeler ve Doğu Mitingleri üzerinde yaptığı çalışmalar memleket bütünlüğünü bölücü faaliyetlere sözde ilmi destek ve hazırlık mahiyetindedir'** denerek sanığın fakültede ve hattâ üniversitede bu durumu ile çalıştırılmasında herhangi bir fayda mülahaza edilmediği belirtilmektedir. Söz konusu görüşleri ilgililer: Atatürk Üniversitesi Rektörü **Dr. Kemal Bıyıkoglu**, Fakülte Dekanı **Prof. Dr. Şaban Karataş** ve kürsü sorumlusu tayin edilen **Doç. Dr. Orhan Türkdoğan**, mahkemede 9-10 Mart 1972 tarihli celsede doğrulamışlar ve sanık hakkından ideolojik çalışmalarına anlam kazandıran açıklamalarda bulunmuşlardır. Her şeyden evvel yapılan bu açıklamalar muvacehesinde, sanık, asistan statüsünde bulunması itibarıyla 6990 sayılı Kanunun 1. maddesi delaletiyle 4936 sayılı K.nun 29 ve 40. maddeleri uyarınca belirli bir ilmi disiplin ve kontrol altında kalmak mecburiyetindedir. Bağlı olduğu kürsü sorumlusunun nezaretinde ve onun yönetiminde öğretim hizmetinde bulunması K.nun mair hükmü icabıdır. Sanık hiçbir konuda keyfi hareket etmek durumunda değildir.

Ders kitabının seçilişinden ve verilecek konuların izah muhtevalarına kadar sorumlu kürsü yönetmenine bağlı kalması ve bir nevi onun adına dersleri yürütüyormuşçasına hareket etmesi gerekmektedir. Hal böyleyken sanık bütün kanuni ve bilimin icab ettirdiği yükümlülükleri bir kenara iterek sahip olduğu Marksist-Leninist ve Kürtçü ideolojinin enine boyuna tedrisatını yapmak yolunu ihtiyar etmiş ve her anlamıyla bilim olanaklarını ideolojisi lehine kullanmıştır. Sanık, mahkemede yeminli olarak dinlenen bütün Üniversite ve Fakülte yetkililerini taraflılıkla suçlamaktadır. Çünkü bu onun için tek çıkar yol olarak kalmış bir hal çaresidir.

Sanığın durumunun iddialar doğrultusunda ve söylenenler istikametinde olup olmadığını kavrayabilmek için tedrisatla ilgili mevcut delillere kısa bir göz atmak faydalı olacaktır, kanaatindeyiz.

Yukarıda belirtilen statü içerisinde sanığa sosyoloji derslerini vermesi için mezuniyet vermiş ve ders kitabı olarak da **Sosyolojiye Giriş** adlı **Dr. Hans Freyer**'in çevrisi tayin edilmiş bulunmaktadır. Söz konusu kitabın muhtevasına dahil ders konuları dizisini incelediğimizde şu ana başlıklı konuları görmekteyiz:

Bahis 1. SOSYOLOJİNİN KONUSU VE METODU

Bahis 2. SOSYOLOJİ TARİHİNİN KISA BİR ÖZETİ,

Bahis 3. SOSYAL HAYATIN ANA ŞEKİLLERİ

ve özellikle bu konuya dahil seçme örnekler olarak:

- a) Cemaat,
- b) Menfaat birlikleri,
- c) Hakimiyet
- d) Zümre cemiyeti,
- e) Sınıf cemiyeti,

Bahis 4. SOSYAL HAREKETLİLİK .

Bahis 5. KÖY, ŞEHİR VE BÜYÜK ŞEHİR,

- a) Ziraat sosyolojisi,
- b) Şehir sosyolojisi,
- c) Büyük şehir,

Bahis 6. AİLE SOSYOLOJİSİ

Bu konular içerisinde müstakilen TÜRKİYE'NİN TOPLUMSAL YAPISI, şeklinde bir konu mevcut bulunmamaktadır. Ancak buna sosyal hayatın ana şekilleri başlığı altındaki konuda bilvesile değinmek, konuyla alâkalı bir bağlantı yaratır. Aksi halde keyfi bir örnekle karşı karşıya, kalınmış olur. Sanık ders konularını kendi başına tenkis ve takviye etmek yetenek ve sorumluluğunda değildir. Esasen bu öğretim bir bakıma kendisinin yetişmesine ve hizmet etmek amacına matuf olduğu bir hakikattir.

Sanık, bu kanunsuz ve bilim gereklerinden uzak, ilmi disiplin dışı hareketlerini tahkikat komisyonuna savunurken layüsel tedrisatını bizzat kendisi ortaya koymaktadır.

Sanık tarafından hakkında teşkil edilen tahkikat komisyonuna verilen savunma yazısında şöyle demektedir.

‘Genel sosyoloji derslerinde öğrencilere bu ilim elementer ve umumi bilgilerini anlatmak yerine, göçebe, aşiretleri ve bilhassa özel olarak Kürt aşiretlerinin sosyal yapıları üzerinde durduğu’ şeklindeki iddianın yanlışlığına değinerek aşağıdaki açıklamalarıyla iddiayı teyit etmektedir.

‘1966-1967 ders yılı ikinci sömestride genel sosyoloji derslerinde sosyolojiye giriş okutulmuştur. Burada sosyolojinin tarihi, diğer ilimlerle ilişkisi, nasıl bir ilim olduğu, tarih, metodu gibi konulara dokunulmuş, özellikle SOSYAL YAPI VE SOSYAL DEĞİŞME konuları üzerinde durulmuştu’ denmektedir. Ana ders kitabı konuları izlendiğinde sanığın ideolojik anlatımına paravan ettiği SOSYAL YAPI VE SOSYAL DEĞİŞME bahisli konunun yer almadığını açıkça görmekteyiz. Şayet sanık bu özel konuyu sosyal hayatın ana şekilleri başlıklı bahisler içerisinde mütalâa ediyorsa, özellikle kitapta sosyal hayatın ana şekli olarak verilen örnekleri anlatması ve daha sonra misal kabilinde, Türk toplumundaki sosyal hayatın ana unsurlarını teşkil eden birliklerden bahsetmesi gerekirdi. Henüz sosyolojinin temel bilgilerine sahip olmayan öğrenciler kendilerine tek yönlü olarak anlatılan Türkiye'nin, özellikle Doğu Anadolu'nun toplumsal yapısı ne surette değerlendirileceklerdir? Sanık tek yönlü anlatımıyla da kalmayarak, anlatmış olduğu konuları anlamaları bakımından öğrencilerine bazı kitap ve makaleler tavsiye ettiğini tahkik komisyonuna açıklamaktadır. Bu eserleri çoğunlukla kamuoyunda dahi sol tandası belirlenmiş ve aktif ve politik yayınlarıyla ideolojik yöntemlerini ortaya koymuş, bilimi bilim için değil, bilimi belirli ideolojileri için icra eden kişilerdir. Bun-

lar **Cevat Geray, Mübeccel Kıray, İbrahim Yasa, Nermin Abadan, Cavit Orhan Tütengil, Mümtaz Soysal, Mümtaz Turan ve Behice Boran** gibi Prof. ve Doç.'larla sanığın bağlı bulunduğu ana ders kitabı konuları muvacehesinde adı geçen bilim adamlarının özel çalışma konularıyla ne suretle ilgili olduğunu anlamak ve izah bağı kurmak asla mümkün değildir.

Sanık **İsmail Beşikçi**, komisyonda yaptığı savunmasında muayyen bir çerçeveye içerisinde kayıtlanmış ders konuları dışına çıkışı-na şu şekilde yanıltıcı bir gerekçe ileri sürmektedir:

‘Ders, Felsefe Tarihi adı altında okutulmaktadır. Yine o maddeler gereğince bu ders sürekli bir ders olup bir sömestre değil, dört sömestre devam etmekte ve öğrenciye 16 kredi kazandırmaktadır. Bu bakımdan aynı öğrenciye bir defa daha Sosyolojiye Giriş yerine Türkiye’nin toplumsal yapısını anlatmak daha normaldir’ demekte ise de kendisinin bu tercihi ve seçimi yapmaya yetkili olup olmadığını hesaba katmamaktadır. Sanığa tevdi edilen ders, belirli sömestrelere kısım, okutularak ikmali giderilen konular topluluğudur. Kitapta mevcut konuların 3. sınıf Fen-Edebiyat Fakültesi öğrencilerine ayrılan saatlerde belirli bir bölümün okutulması ve kalan kısmın da 4. sınıfta ikmali lazım geldiği anlaşılmaktadır. Yoksa sanık tarafından bahis tercihi yapılarak ana ders kitabının konusu dışında kalan hususlarda ve daha spesifik konularda öğretime geçmek, sanığın özel amacını ve ideolojisi doğrultusunda hizmet etmekten başka bir anlam taşımaz kanaatindeyiz. Çünkü sanığın ders verdiği öğrenciler lisansiyer bir seviyede olup, bu öğrenim statüsünün icap ettirdiği bilgileri almak durumundadırlar. Tedrisat konuları buna göre tayin edilmiş bulunmaktadır. Sanık hiçbir şekilde konu değişikliği ve tercihi yapamaz. Ancak, bağlı kalınan konularda izahatını ve anlatımını mukayeseli şekilde yürütebilir.

Sanığın öğretime muhatap olan ve derslerinde takrir tutan öğrencilerden Atatürk Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı bölümü 3. sınıf 2260 sayılı öğrenci **Turgut Karabey** ve aynı sınıf öğrencilerinden 2285 numaralı **Coşkun Ak**’ın ders notları incelendiğinde sanık **İsmail Beşikçi**’nin ne derece ders konuları dışında hareket ettiği, açıkça görülmektedir. Kaldı ki, derste anlatılanların sadece bundan ibaret olmadığı, takrir dışı sanığın Marksist-Leninist propaganda biçiminde sözler sarfettiği ve bunu bir öğretim disiplini içerisinde öğrencilerine öğretmeğe ve onları bu yönde eğitmeye çalıştığı anlaşılmaktadır.

Saniğin tedrisat konusu bakımından bağlı bulunduğu **Sosyoloji Giriş** isimli kitap muhtevastaki konu dizileri arasındaki irtibata riayet edilmeksizin yukarıda işaret edildiğı gibi sosyoloji ilminin temel kavramları ve açıklamaları bir kenara itilerek; doğrudan-doğruya Türkiye'nin Toplumsal Yapısı üzerinde anlatımlara girişildiğı ders takrirlerinden görölmektedir. Bunda dahi kitaptaki toplumsal yapı ve sosyal hayatın ana şekilleri hakkındaki kitabi bilgilere riayet etmediğı ve doğrudan-doğruya saniğın Doktora tezi olan **Alihan Aşireti** isimli çalışma mahsulünü bir ders konusu imişcesine öğrencilere anlattığı görölmektedir. Sanık ismini Türkiye'nin toplumsal yapısı olarak belirlediğı konuya dahi bğılı kalmamıştır. Bu isim altında özellikle Doğı Anadolu'nun Toplumsal Yapısını, tüm koşulları istismar ederek anlatmıştır.

2285 numaralı öğrenci **Coşkun Ak**'ın tuttuğı takririn 2. sahifesi, Türkiye'nin Toplumsal Yapısı başlığı taşımakta ve toplumsal yapının alt grubu olarak:

1. Göçebelik,
2. Şeyhlik-Ağalık,
3. Çerçi, Tüccar-Atölye-Fabrika,
4. Köy-Kasaba,

sayıldıktan sonra, şöyle bir izahata yer verilmektedir: 'Köyün ağalıkla ilgisi vardır. Toprak reformu olsa ucu ağalara dayanıyor. Türkiye'de feodalizm kalıntısı bir iktisadi hayat vardır. Bambaşka bir feodalitedir. Köy, çerçi ile münasebet halindedir. Dışarıya açılmasında bunlar rol oynar. Alt Gruplar Doğı Anadolu'ya hakim bir çerçevedir. Göçebelik Van Gölü çevresinde oluyor. Fakat bünye değişmesi oluyor. Ağalık Doğı Anadolu'ya hastır. Batıda sermayeye dayanan ağalık vardır' denmektedir. Müteakip bölümlerde folklor-toplum-şehir toplumu köy toplumu, geleneksel toplum ve modern toplum türleri anlatılmaktadır. Bu toplum şekilleri belirli bir fikir silsilesine bağlı olmaksızın rastgele ve kitabi konuya bağlı olmaksızın açıklanmaktadır. Daha sonra toplumlarda devamlı değişme vukua geldiğine kısaca değinilerek, bunların sebepleri ilmi yönden yeter izaha ve açıklığa kavuşturulmaksızın, şu görüşlere yer verilmektedir: 'Modern toplumlar da farklılaşma son derece süratlidir. İşçi, patron tarafından kontrol edilir. Patron sendikacı tarafından, sendikacı Banker tarafından, Banker politikacı tarafından kontrol edilir' demektedir.

dir. Bunu takiben sosyal değişim içinde, sosyal müesseseler arasında denge unsuru olan tampon fonksiyonlar mekanizmasından söz edilmektedir. Hattâ özel görüşler halinde meydana getirilen çalışma mahsulü şeklinde görülen **Prof. Dr. Mübeccel Kray** tarafından yazılan **'EREĞLİ AĞIR SANAYİİNDEN ÖNCE BİR SAHİL KASABASI'** isimli eser öğrencilere EKONOMİK-POLİTİK başlığı altında TAMPON FONKSİYONLARDA 2 PROGRAM şeklinde taksim ve izah edilmiştir. Söz konusu takrirden EKONOMİK-POLİTİK, üretim araçları ile insan arasındaki münasebetleri inceleyen bir bilim olarak tanımlanmakta ve insan topluluklarının gelişmesi safhaları, İLKELE TOPLUM, KÖLECE TOPLUM, FEODAL TOPLUM dizisine göre anlatılıyor ve kapitalizme geçişte şu sathi görüşlere yer veriliyor: **'Rönesansla beraber Avrupa'nın diğer ülkelerle Çin, Osmanlı İmparatorluğu, Kara Afrikasıyla ticareti gelişiyor. Diğer yerleri sömürüyor. Zamanla ticaret sektörü kuruyor. Avrupa'daki üreticiler yatırım yapıyorlar. Sanayileşmeye doğru gidiyorlar. Sanayileşmeye dayanan kapitalizm meydana geliyor'** denmekte ve Marks'a göre feodal toplum ile kapitalist toplum geçişi arasında bünyesi özellik arz eden Asya tipi toplumlardan ve onların üretim biçimlerinden bahsedilerek, Doğu'da hakim olan feodal ilişkiler sonunda; Batı Anadolu'daki gibi kapitalist ilişkilere geçişin ve kapitalist ekonomik kuruluşlarının meydana gelebileceği, Doğu toplumunun geri kalmışlığı sebepleri açısından izah edilmektedir.

İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Profesörlerinden **Sencer Divitçioğlu** tarafından yazılan **'Asya Üretim Tarzı ve Osmanlı Toplumu'** konulu eserde, feodal toplum biçimi, özellikle Asya tipi, üretimde bulunan toplumlar için, kapitalist toplum düzenine geçilemeksizin proleter çizgiye gelmek lazım geldiği ve bu yapının Doğu toplumlarına has bir özellik olduğu feodal Asya tipi üretimde bulunan toplumların geçiş için kapitalizmin halkasını atlamaları gereğini ortaya koyan ve bunu öğütleyen bir muhteva mevcuttur.

Sencer Divitçioğlu'nun söz konusu kitabında konunun özü ve biçimi şu şekilde izah edilmektedir: **Marks** 1853 yılında **Engels'e** yazdığı bir mektupta şöyle diyor: **'Bernier haklı olarak Türkiye, İran ve Hindistan'dan bahsederken Doğu'daki bütün olayların temel şeklini toprakta, özel mülkiyetin yokluğunda aramalıdır, diyor. Bu dünya cennetinin gerçek anahtarıdır.'** Aynı kitapta bu görüşlere muhatap olan **Engels'in Marks'a** verdiği cevaba da yer verilmektedir. **'Gerçekten toprak mülkiyetinin yokluğu bütün**

Doğu'nun anahtarıdır. Doğunun siyasi ve dini bütün tarihi burada saklıdır. Fakat Doğuluların derebeylik şeklinde bile toprak mülkiyetine gelemeyişlerinin sebebi nedir? Sanırım ki bunun esası sahradan Arabistan, İran, Hindistan'a ve Tataristan'dan ta yüksek yaylalarına kadar uzanan çölün iklimi ve bununla ilişkin olan toprağın cinsidir. Buralarda sun'i sulama tarımının ilk şartıdır. Bu iş ya köyün, ya vilayetin ya da merkezi hükümetin görevidir' demektedir. Aynı kitapta konunun izahına devamla şu görüşlere yer verilmektedir: 'Biz Asya türü üretim içine giren ülkelerin bu tür üretim yaptıkları için az gelişmiş ülke durumuna düştüklerini değil, tersine Batının feodalizminden geçerken ki devreden tutun da bugünkü yeni sömürgeci aşamasına kadar bu ülkelerin az gelişmiş ülke olmaya şartlandığı için öyle olduklarını söyleyeceğiz. Asya üretim tarzı tahlili asla emperyalizmin tahlilini nakş ettirmez, aksine emperyalizm ile Asya üretim tarzı tahlilleri mutlaka birlikte yürütülmelidir. Fakat Asya üretim tarzı kavramı ile araştırılmak istenilen asıl nokta başkadır. Sözü edilen ülkelerin sömürgecilik ve emperyalizm dönemine girmeden önce ve girdikten sonra iktisadi-ictimai bünyelerine de ve nasıl evrilmektedir. Mesela kaba hatları ile tarım ekonomisine dayanan bir ülkede topraktan yaratılan artık-ürün devlet, yani onu temsil eden hakim sınıf tarafından, gasp edilmesi halinde ekonomide iktisadi dinamiğin ne derece etkinlikle işlediği ve bu iktisadi temel üstüne kurulan toplumsal yapının ne şekil alacağıdır' demek suretiyle bugünkü feodal yapı ile Osmanlı feodal yapısı arasında bir bağlantı kurulmasına çalışılmaktadır. Sanık **İsmail Beşikçi** anlatmış olduğu ders konusu ile alâkalı olmayan özel bir inceleme mevzuunu öğrencilerine anlatarak, Doğu'daki feodal toplum biçiminin üretim ilişkileri bakımından durumu canlandırmaya ve Doğu'nun geri kalmışlığını marksist bir açıdan izahı çalışmış ve mevcut düzende Doğu feodallerinin Batı kapitalistleri tarafından sömürülerek, daima aynı düzeyde kalacaklarını hatırlatarak, bu toplumlarda iktisadi gelişme sonucu doğması gereken sosyal dinamik dışında ve özellikle proletarya potansiyeli ve dinamiği doğrulanmak istenmektedir.

Öğrenci **Coşkun Ak** tarafından tutulan ders takrirlerinde müteakip konuyu toplumsal kanun olarak ele alındığını görmekteyiz. Toplumsal kanun **Engels** açısından tarifi verilmekte ve toplumsal gelişimin hangi faktörler altında meydana geldiğini ne şekilde değiştiğini bilerseniz, toplum aşamalarından sonra belli bir seviyeye ula-

şabilir. Toplumsal değişime sebep olan faktörleri bilmezsek toplumda buhranlar başlar. Parlamenter kanun ile toplum yapısı arasındaki ilişkiye değinilerek, parlamentoda yapılan kanunların hiçbir zaman toplumsal bünyeyi aksettirmedeği öne sürülmekte ve toplumsal kanun ile parlamenter kanunlar birleşinceye kadar bir takım çatışmaların olacağı ve toplumsal kanunların parlamenter kanundan daima ağır basacağı ifade edilmektedir. Takrirden devamla, toplumsal yapının temel esaslarından nüfus, kültür gibi konulara yer verilme ve sosyal değişim konusu üzerinde durularak, sosyal değişimin sebep ve faktörleri üretim ilişkisi ve çelişkileri yönünden izah bulunmaktadır. Özellikle sosyal değişim sırasında vukua gelen direnme hareketinin ancak hakim sosyal sınıflara ve emperyalist ilişkilere karşıdır, demek ve siyasi yapıda köklü değişikliğin ihtilal sonucu olarak ortaya çıktığı ifade edilerek, buna misal olarak 1923 Anadolu İhtilali şeklinde bir tavsifte bulunmaktadır ve yine bizim Kurtuluş Savaşımız yabancılara ve içteki sınıf kastedilerek hakim sınıfa karşıdır, denmektedir.

Söz konusu takrirden müteakip konunun Osmanlı İmparatorluğu'nun toplumsal yapısına ayrıldığını görmekteyiz. Daha takririn başında şöyle bir görüşe yer verilmektedir.

'Osmanlı toplumunun bir sosyal yapıya oturup oturmadığı tartışma konusudur' demektedir ki, bu bir sosyal bilim adamının söyleyeceği söz değildir. Çünkü her toplumun toplumsal karakteri ve yapı şekilleri ne ise oturmuş olduğu toplum yapısı da o'dur.

Aslında mesele Osmanlı toplumunun bir sosyal yapıya oturup oturmadığı değil, bu toplum yapısının üretim ilişkisi ve çelişkileri bakımından sosyalizm dinamiğinin sebebi olan sanayii kapitalizmine geçmeyişi sebeplerini, halen Doğu Anadolu'da hüküm sürdüğü ifade edilen feodal yapıya konuyu aktarmaktadır. Nitekim müteakip izahlarda Osmanlı toplumunda kapitalizmi önleyen feodal yapının merkezi otoritenin zayıflaması sonucu mahalli otoritelere bazı hakların devri suretiyle meydana geldiği işlenerek şu görüşe yer verilmektedir: '1514 Çaldıran Savaşında başkaldırma hareketleri vardır. İran Şahı şiiiliği Anadolu'da yaymak istiyor. **Yavuz Sultan Selim** Orudusu ile Erzincan ve Sivas tarafına geliyor. Kendisine karşı olan hareketleri kanlı bir şekilde bastırıyor. Bitlis, Siirt, Muş, Diyarbakır'daki Kürt beyleri de Padişahı destekliyorlar. Padişahın siyasi hareketlerini desteklediklerinden kendilerine arazi veriliyor. Böylece, özel derebeylikler ortaya çıkıyor. Üçüncü bir şekil tekke derebeyliği-

dir. Bunlar islâmi bir müessese değildir. Zamanla dini bir toplum olmuş sosyal bir müessesedir. Padişah bazı toprakları tekkelere vakıf yapması sonucu doğmuştur' demek ve feodal beylerin zamanla zayıflaması ile ticaret kapitalizmine bir geçiş olduğu ve Osmanlı toplumunun ilişkiler bakımından Avrupa'nın ticari kapitalizmine sömürge olduğu ve kapitülasyonlar neticesi Avrupa'nın Osmanlı toplumu üzerinde birçok haklar elde ettiği ve Tanzimat Fermanının' yabancı hakları tescil eden bir vesika olduğu öne sürülmektedir. Devamla, az gelişmiş ülkelerde iktisadi iktidarın siyasi iktidarı kontrol ettiği ve Osmanlı toplumunda bu yapının sonucu olarak mültezimlerin ortaya çıktığı ve halka baskı yapıp mültezimlerin merkezi otoriteye rağmen deniz aşırı ülkelerle ticaret yaptığı ve bu ticaretin Osmanlı toplumsal kuruluşunu etkilediği ve mültezim sömürsünden sonra düyun-u umumiye'ye geçiş kaydedilmektedir. Bu kuruluşta da yabancıların Avrupa bankalarından alınan borç paralar karşılığı Osmanlı toplumu üzerinde hakimiyet kurdukları ve hatta örnek olarak da İtalya'nın düyun-u umumiye de topladığı paralarla Trablusgarp Harbine girdiği ve bütün bunların sonucu olarak Kurtuluş Harbinin başladığı belirtilmektedir.

Takririn son bölümünde, Milli Devrimci kalkınma hareketi başlığı altında bir anlatıma şahit olmaktayız. Esasen başlangıçtan beri sosyoloji adı altında öğrencilere yapılan tedrisat dışı izahlar ve aktarılan bilgiler özellikle konuyu bu noktaya intikale matuf olduğu sonuç açıklamalardan anlaşılmaktadır.

Milli Devrimci Kalkınma Hareketi'nin canalcı noktası marksist diyalektiğe göre doğrultulmakta ve her sosyal hadisenin kendi zıddını yarattığına işaretle Osmanlı devletinin Avrupa çarkına kapılarak sonuna kadar sömürüldüğü ve bu sömürülenin belirli bir yere kadar geldiği ve sonra direnme hareketinin başladığı belirtilmektedir. Kurtuluş harpleri Fransız İhtilalinin liberal karakterine benzemez. 1917'nin proleter karakterine de benzemez, tamamen başlı başına bir karakter taşır. **Guavera** kurtuluş harplerinin diğer harplerden tamamen farklı olduğunu ortaya koyar tarzında bir örneğe ve kıyaslamaya rastlanmaktadır.

Daha sonra toplumsal yapının gelişim ve değişimi konusunda diyalektiğe uygun bir izah tarzına rastlamaktayız: Tez-toplumsal gelişme ileriye doğru ve bir doğru üzerindedir; 1) Tabiat-insan-üretim biçimi,

Tabiat insanı yenmektedir, insan tabiatı yenmek için teknolojik

çalışmalar yapar ve üretim biçimi meydana getirir. Tabiatı kontrol altına alır.

Anti-tez - 2) Bu üretim biçimi, eski üretim biçimi ile çatışma halindedir. Bunun sonucu olarak da üretim ilişkileri değişiyor,

Sentez - 3) Yeni üretim ilişkilerinin toplumsal üstyapı ile çatışmasıdır. Bunun neticesi toplumsal üstyapının tekrar düzenlenmesi.

Bu bir doğru üzerinde giden üretimdir, sapma yoktur. Bunun neticesi: Kurtuluş Harbinin meydana gelmesi diyalektiğe göredir. 1919-1922 arasındaki faaliyet yalnız düşmanı yenmek için değildir. Siyasi bağımsızlığa göre şekillenen bir bağımsızlıktır. Ekonomik olan bağımsızlık siyasi bağımsızlıkla şekillenir. Kurtuluş Savaşı toplumsal yapının ortaya koyduğu bir hadisedir. Kurtuluş Harbinden sonra ortaya konan ekonomik sistem ve bu sisteme göre şekillenen sosyal yapıya Milli Devrimci Kalkınma Hareketi diyoruz. Bu önceden bilinen veya taklidi bir hareket değildir. Zamanımıza kadar devletçilik olarak görünür. Fakat bu hareket başarılı olmamıştır. Çünkü ilmi kadrolar 1923'ten sonra kurulmamıştır. Gelmeyi yapacak önderler kadrosu yoktur, zaten sermaye hiç yoktur. Plan yapacaklar yoktur. Bu hareket yine Osmanlı zihniyetiyle devam ediyor 1923'te Hitler'in zulmünden kaçan ilim adamları İstanbul'a gelirler. İstanbul Üniversitesi'ni kurarlar. Bunlardan Aster (Türkiye büyük devrim hareketine girişmiştir. Fakat başaramamıştır. Zihniyet ve bürokrasi eski olduğundan başarılı olamamıştır) der, şeklindeki bilgilerin takririne devamla Milli Demokratik Devrim hareketine karşı olan hareketler olarak bazı ileri atılım kuruluşları sayılmakta ve bunların devrimci hareketi önlediği ileri sürülmektedir.

Takrirlerin müteakip bölümünde sanığın daha ileri tarihlerde yazmış olduğu **Doğu Anadolu'nun Düzeni Sosyo-Ekonomik ve Etnik Temeller** isimli kitabı ve **Alihan Aşireti** isimli doktora tezini keyfi olarak sonuna kadar tedris ettiği görülmektedir.

Dosyada mevcut yukarıda isimleri verilen öğrencilerin ders takrirleri pek az farklarla birbirine uymakta ve konular itibariyle ayniyet arz etmektedir. Ana ders kitabına bağlı olarak verilmesi lazım gelen ders konusu ile tedris edilen konu arasındaki farkın yaratılması nedenlerine geçmeden evvel, sanığın imtihanlarda yazmış olduğu sorular, ilgili bir açıklamaya yer vermenin sanık tarafından ideolojik düşünce ve kaygılarla yürütelen tedrisata tümlük ve yönetim kazandıracağı kanaatindeyiz. Bu sualler incelendiğinde anlatılan şeylerin sadece öğrencilerin tutmuş olduğu takrirlerden ibaret konular olma-

dığı ve öğrencilerin takrir dışı Marksist-Leninist yolda birçok öğreti-
lerde bulunduğu ve bunları öğrenip öğrenmedikleri hususunun imti-
hanlarda tevcih edilen suallerle kontrol edildiği görülmektedir.

Sanık **İsmail Beşikçi**'nin vermiş olduğu dersler sonunda öğ-
rencileri zaman zaman yazılı imtihana tabii tuttuğu, elde mevcut ya-
zılı imtihan belgelerinden anlaşılmaktadır. Bunlar Fen-Edebiyat Fa-
kültesi 1972 numaralı **Ayfer Arsal**, 1704 numaralı **Reşat Derici**,
2257 numaralı **Güner Sernikli** ve 2305 numaralı **Yılma Durak**'a ait
imtihan kâğıtlarıdır. Üzerinde Fakülte mührü ve sanığın koyduğu
bazı şerh ve tayin edilen notları taşımaktadır.

Sanık tarafından öğrencilere yöneltilen yazılı suallerine gelin-
ce:

1) 1672 numaralı **Ayfer Arsal**'ın imtihan belgesi sualleri ve
bazı ilginç cevaplar.

a) **Sual 1.** Göçebe sorunlarının planı ile ilişkilerini açık-
layan toplum kalkınması ile bu sorunların
hangileri çözümlenebilir?

b) **Sual 2.** Feodal mülkiyet ilişkilerinde politik güç kimde
toplanmaktadır? Doğu'daki ağanın odası ile
Ereğli'deki kahveleri göz önüne alarak tartış.

c) **Sual 3.** Osmanlı tarihinde Tanzimat Fermanı gerici
bir harekettir sözünü toplumsal yönden açık-
layın.

Bu suallerden her üçü de tayin edilen asıl ders konusu ile ilgili
bulunmamakla beraber, üçüncü soru cevabının sanık tarafından öğ-
rencilere verilen bilgilere ne derece uygun düştüğünü ortaya koy-
ması bakımından ele alınmakta fayda vardır. Nitekim verilen cevap
sanık **İsmail Beşikçi**'nin ideolojik uğraşlarının beklenen sonucu
şeklinde tezahür ettiğinden ve anlatmış olduğu yapıya uygun oldu-
ğundan imtihan belgesi üzerine bu soru ile ilgili haneye 40 not yaz-
dıktan başka güzel diye bir şerh koymaktan kendini alamamıştır.

Söz konusu üçüncü soru **Ayfer Arsal** tarafından şöyle cevap
verilmektedir: 'Tanzimat Fermanı her şeyden önce azınlıklara bir-
çok haklar tanıyan, daha doğrusu yurdumuzdaki yabancıları koru-
mak için yapılmış bir fermanıdır. Dolayısıyla toplumda gruplar mey-
dana getirmekte, modernleşmenin temeli olan etnik kastları
ortadan kaldırmak ve bir sosyal adalet kurmak ilkesine aykırı düş-

mektedir. Bu da toplumu ilerleteceğine içinden parçalanmasına ve gerilemesine sebep olmuştur. Tanzimat Fermanıyla yabancılar Türkiye'deki ticaretlerini daha da emin bir şekilde yapmış ve Türk toplumunun sömürülmesine sebep olmuşlardır. Dolayısıyla Türkiye'deki el sanatları ölmüş toplum için geri bir faktör olmaktan ileri gidememiştir' demektedir. Diğer sual cevaplarının da sanığın öğrettiği doğrultuda olduğunu görmekteyiz.

2) **Ayfer Arsal** isimli öğrencinin başka bir imtihan belgesinde ise şu suallere rastlanmaktadır.

a) **Sual 1-** Tampon foksiyonlar teorisini Prof. **Mübeccel Kıray** Ereğli araştırmasında belirttiği kahveleri göz önüne alarak cevaplandırınız.

b) **Sual 2-** Osmanlı İmparatorluğunun kuruluşundaki insan, toprak ilişkileri.

c) **Sual 3-** Toplumsal yapı ve parlamenter kanun arasındaki ilişki nedir?.

d) **Sual 4-** Sosyal değişme nedir, nasıl olur?

3) 1704 numaralı öğrenci **Reşat Derici**'nin imtihan sualleri ise şöyledir:

a) **Sual 1-** Aşağıdaki iki sorudan yalnız birini cevaplandırın.

aa) Göçebe aşiretleri modernleşmeleri sırasında beliren tampon fonksiyonlarla Ereğli'de meydana gelen tampon fonksiyonları birbiri ile karşılaştırınız.

bb) Doğu Anadolu'da feodal ilişkilerden kapitalist ilişkilere geçiş olmamaktadır. Halbuki Batı Anadolu'da bu geçişi görmek mümkündür, neden? Çeşitli faktörlerini gösteriniz,

b) **Sual 2-** Aşağıdaki üç sorudan yalnız birini cevaplandırınız,

aa) Batıcılık gericiliktir sözünü toplumsal yönden açıklayınız,

bb) İleri Asya, geri Avrupa sözünü çağımı-

zın siyasal akımlarını gözönünde bulundurarak açıklayınız.

cc) Kurtuluş Savaşlarından başka hiçbir savaşa taraftar değilim sözünü çağımızda az gelişmiş ülkelerle hakim ekonomilerin, ekonomi ve politik yönünden açıklayınız şeklinde sualler tevcih edilmiş bulunmaktadır.

Bu suallerden öğrencinin, sanığın beklediği şekilde cevaba ulaşan 2. soru (cc) şıkkı ile ilgili görüşleri belirtmekte fayda görmekteyiz.

Öğrenci **Reşat Derici**, hocası **İsmail Beşikçi**'nin tarihi gerçekleri de aşarak Türk istiklâl savaşının amaç ve yöntemini değiştirecek ve onun sözde devrimci mücadele çizgisinde basit bir halk savaşı niteliğine indirecek ve hazırlanmak isteyen proletarya ihtilâli ortamında ekonomik istiklâl adı altında halkın katkısını sağlayacak biçimdeki öğretisine uygun düşecek şekilde bu soruyu cevaplandırmıştır. 'Kurtuluş savaşları hakim ekonomiye karşı bir direnme ve kendini bulma hareketidir. **Guavera** (kurtuluş savaşları hiç bir savaşa benzemez) derken bu gerçeğe işaret etmektedir. İstiklâl Savaşıımız hakim zümre ile ekonomik ve politik yönden bizi sömürenlere karşı başarı ile götürülen bir harekettir. Bu gerçek nedir, kendi vatanı içinde kendi tabii kaynakları ile boğulmak istenilen milletin müstevlilere karşı koyuşu normal ve zorunludur. Diyalektiğin bir sonucu olarak sömürü düzenine dur demek elbetteki elzemdir. Bu direniş diğer harplere benzemez. Politik ve ekonomik üstünlükler sağlamak ve yeni topraklar kazanmak için yapılan savaşlarla az gelişmiş bir ülkenin politik ve ekonomik yönden bu saldırıya karşı koyması ve direnmesi elbetteki birbirinden farklı olacaktır. Birincisi hasis emeller güder diğeri şahsiyetini bulma çabasındadır. Gelişmiş Avrupa ekonomisi dış pazarlar arar, gittiği her yerdeki küçük mantarları öldürür. Kendi kapitalizminin kölesi yapar, tabii kaynaklarına el koyar, onları ucuz alır, işler yine ona pahalıya satar. Bu aldatıcı mekanizma ben olma şuuru içerisinde uyuyan az gelişmiş toplumların direnişi politik ve ekonomik özgürlüğe doğrudur ve bu kurtuluş savaşıdır. Bu savaş emperyalist değil, kaybolan kazanma ve yeniden doğma hüviyetini taşır' demektedir.

4) 2250 numaralı öğrenci Güner Sernikli'ye de aynı sualler

tevcih edilmiş ve fakat bu öğrenci sualın tercihlili olan, sual 2, (bb) bendine cevap vermiş bulunmaktadır.

'İleri Asya, geri Avrupa' Burada geri sözcüğünün ifade etmek istediği anlam çok önemlidir. Zira ileri sözünü hiçbir zaman modern manada anlamamak gerekir. Burada ileri sözcüğü hem toplumsal bakımdan hem de siyasi, ideolojik bakımdan anlaşılması ve açıklanması gerekir. Bizim burada anlatmak ve açıklamak mecburiyetinde olduğumuz husus, siyasal akımlar bakımındandır. Hem de çağımızın siyasal akımlarını göz önüne alarak Eğer Avrupa çağımız siyasal akımları karşısında geri bir durumda ise, bu demektir ki Avrupa'nın hali hazır siyasal durumu Asya'dan geridir. Avrupa'nın siyasal durumu kapitalist anlayışın temelleri üzerindedir. Asya'da ise bu anlayış yerine sosyalist anlayış hakimdir. Burada önemli olan kapitalizm ile sosyalizmin ileri ve geriliğidir. Şurası bir gerçektir ki, sosyalizmin olması için toplumun belirli bir kapitalist aşamaya ulaşması şarttır. Halbuki kapitalizmin olması için sosyalizmin toplumunda belirli bir aşamada geçmesi şart değildir. Demek ki sosyalizm kapitalizmden sonra geliyor. Basit bir istidlal ile sosyalizm kapitalizmden ileri olduğuna göre sosyalizmle idare edilen toplumları bünyesinde taşıyan Asya, temelinde kapitalist anlayışın hakim olduğu Avrupa'dan ileridir' demek suretiyle, sanığın belletisi doğrultusunda bir cevap vermiş olmaktadır.

5) 2305 numaralı öğrenci **Yılma Durak** ise suallere aynı mahiyette cevaplar vermiş bulunmaktadır. Ancak Batıcılık gericiliktir sualı ile ilgili olarak verdiği cevaptaki anlatımda hocası sanığın takdirine layık olmuş ve güzel bir cevap olarak nitelenmiştir.

Adı geçen öğrenci: 'Batıcılık gericiliktir, sözü 20. yüzyılın sonunda Batıda kapitalizmin boşluklarına giren Marksist diyalektiğin bazı Asya memleketlerinde tatbik edilmesi neticesinde meydana gelen bir gerçektir' demektedir.

Ders takrirleri ile yukarıda zikredilen sual ve cevaplar karşılaştırıldığında, sanık **İsmail Beşikçi**'nin ders vermek fırsatı elde ettiği öğrencilerine takririn dışında kalan ve onların Marksist diyalektik yolunda bilinçlenmelerini sağlayacak birçok konulara yer verdiği anlaşılmaktadır. Sanık, öğretim olanaklarından yararlanarak ve öğretimine konu teşkil eden sosyal bilim dalının esnekliğinden bilistifade her yönü ile ideolojik bir tedrisatta bulunmuştur. Türkiye'nin Toplumsal Yapısı adı altında işlemiş olduğu konular ve Marksist-Leninist teoriyi yurt koşulları bakımından ihyaya matuf görünmekte-

dir. Sanık, tedrisatında Osmanlı toplum yapısından bugüne kadar geçen değişimler içinde çeşitli koşulların yarattığı olaylar ve bunların gerçek olan sebeplerini tahrif ederek geniş halk yığınlarının daima sömürüldüğünden ve Doğu'da hâlâ feodal yapının hüküm sürdüğünden söz ederek yeniden yaratılacak halk ihtilâlinin fikri hazırlığını yürütmüş olduğu ve aldığı cevaplarla bunda muvaffak olduğu görülmektedir. Devrimci atılım kıvılcımı için sanık Bolivya'lı gerillacı anarşist **Guavera'nın** halk savaşları taktiğini bilimsel bir veri imişçesine öğrencilerine öğütlemektedir. Sanık kurtuluş savaşlarının dahi marksist bir olgu ile neticelenmediğine esef ederek, tarihi gerçekler hilafına bu hareketi başarısızlıkla nitelemekte ve yeniden bir halk hareketini devrimci atılım (murat olunan ifade ile proletarya ihtilâli) düzeyine getirilmesine gayret edilmektedir. Sanığın takrirlerinde kurtuluş savaşlarının başarısızlığı konusunda fikir ileri sürdüğü ifade olunan Aster'e mal edilen fikri bir cevher gerçek gibi ifade etmektedir. (Türkiye büyük bir devrim hareketine girişmiştir. Fakat başaramamıştır zihniyeti ve bürokrasi eski olduğundan başarılı olamamıştır).

Sanık ana ders konusu ile hiçbir münasebeti ve yeri olmadığı halde Asya tipi üretim tarzı teorisini öne sürerek, Batı'daki kapitalist sömürü ezilmişliği ile Doğu'daki feodal baskı ezilmişliği koşullarını aynı potada toplayarak sözde devrimci güç yaratmaya çalışmaktadır.

Sanığın ders vermekle yükümlü ve bağlı olduğu konulara yukarıda işaret etmiştik. Bu izahatımız ve delillere müstenit yaptığımız saptamalar sonucu; sanık **İsmail Beşikçi** bilimsel görevini ve öğretim fırsatını bütün olanakları ile kötüye kullanmış bulunmaktadır.

Yukarıdan beri yapmış olduğumuz delillere dayalı izahatımız ışığı altında:

a) Doktor Asistan statüsünde bulunan sanık, 6990 sayılı Kanunun 1. ve 4936 sayılı K.nun 29. ve 40. maddeleri muvacehesinde, vermiş olduğu dersin bağlı bulunduğu kürsü sorumlusuna karşı yerine getirmesi lazım gelen kanuni ve bilimsel görev sorumluluğu ile hareket etmemiştir. Gerek tedrisata dahil konuyu tayin, gerekse bilgi olarak öğrenciye aktarılması lazım gelen her konu ile ilgili muhtevayı tesbit bakımından söz konusu kanunlar kürsü sorumlusuna yetki vermiş bulunmaktadır. Bunun sonucu olarak sanık henüz bilimsel olgunluk ve yeteneğe ulaşmadığından, bütün öğretim faaliyetlerinde bilimsel disiplinin icap ettirdiği haklara saygı ve güdüm

içerisinde hareket etmesi lazım gelirken buna hiç bir suretle riayet-kârolmamıştır.

b) Sanığa zorunlu olarak tevdi edilen öğretim görevinde, ilgili kürsü sorumlusu tarafından **Ord. Prof. Dr. Hans Freyer'in Sosyolojiye Giriş** isimli kitabından dersleri yürütmesi konusunda talimat verilmiş olduğu halde, sanık bu kitaptaki ders konuları muhteva ve dizisine uygun hareket etmemiştir.

c) Sanığın derslerde anlatmış olduğu bazı konular kitapla ilgili gibi görünüyorsa da, ana ders kitabındaki aynı kanunu izahına ilişkin kapsamla sanığın ders takrirlerindeki muhteva incelendiğinde, bunları farklı olduğu ve tek taraflı bir görüşle konuları işlediği müşahade edilmektedir.

d) Sanık 1966-1967 ders yılında okutmuş olduğu konular itibariyle ana ders kitabına göre yarım kalan konuların 1967-1968 ders yılında ikmâl etmesi gerekirken, Türkiye'nin toplumsal yapısını arılatmayı daha faydalı buldum diyerek ve bu hususta hiç bir mezuniyet olmaksızın yetki ve görev hudutlarını aşarak ideolojik tedrisatına ortam yaratmıştır.

e) Sanığın Türkiye'nin Toplumsal Yapısı başlığı altında işlemiş olduğu konular incelendiğinde, bunların gerçekten Türkiye'nin toplumsal yapısı ve bunları oluşturan sebepler olmadıktan başka, Lisans öğretimi sınırlarını aşan ve Türk toplumu ile ilgili sosyoloji biliminin verileri dışında belirli ideolojik doğmalara yol açacak bilgilerle yüklü olduğu görülmektedir.

f) Türkiye'nin Toplumsal Yapısı anlatılırken Osmanlı İmparatorluğu zamanından beri bünyede bulunan diyalektik yöntemi de ihtilâlcı unsurlar özellikle belirtilmiş ve Türk İstiklâl Savaşının dahi neticede marksist bir olgu ile sonuçlaması lazım gelirken bunun başaramadığına işaretlerle, 1924'ten beri süregelen gelişmelerin devrimci atılım istikametinde bünyeye yeni ihtilâlcı unsurlar kattığı belirtilerek ve Batı Anadolu'nun kapitalist sömürsünden ve Doğu Anadolu'nun feodal ezilmişliğinden söz edilerek Türk toplumunun yerli bir halk savaşına yol açacak ve Marksist-Leninist yöntemde gelinecek atılım arafesinde bulunduğu dikkat edilecek bu yolda genç dimağların bilinçlenmesine ve devrimin öncülüğünü yapacak kişilerin mevcut düzenle olan bağlarının koparılmasına ve onların bu yoldaki görevlerinin ne olacağı konuları işlenmiş ve sanık tarafından bütün sonuçları itibari ile bilimsel anlatım ve tarafsızlık hudut-

larını aşarak ve bilimsel doğruları inkâr ederek marksist-leninist bir öğretimde bulunmuştur.

h) Sanık derslerinde kendi kafasında şekillendiği üzere Türkiye'nin tüm sorunlarından gayri bir Doğu Sorunu yaratacak şekilde maksatlı izahlarda bulunmuştur. Doğu'da hâlâ ilk temelleri Yavuz Sultan Selim tarafından atıldığı ve müteakip dönemlerde geliştirilen feodal bir yapının hüküm sürdüğü ve burada yaşayan halkların Kürt olması nedeniyle özellikle geri bırakılmış bulunduğu, Doğudaki feodalın artık ürünü az olduğundan kapitalist gelişme gösteremediği, kısmen gösterenlerin ise Batı Anadolu'nun kapitalistine yem olduğu ve 1923'ten beri yapılan uygulamaların feodaliteye meşruluk kazandırdığı ve hattâ siyasal görevler alan feodal'in daha da güçlendiği bütün bu nedenlerle Doğu halklarının geri kalmış düzeyde tutularak onların uluslaşmalarının önlenildiği konusu da işlenmiş ve bunları teyit sadedinde rakamlar verilmiş bulunmaktadır.

i) Sanık, taşımış olduğu Kürtçü ideolojisi amacına yönelik olarak yaratmak istediği Doğu ve halklar sorunu ile ilgili olarak, yapmış olduğu bir özel araştırma ilk doktora tezi olmakla beraber aynı gayeye hizmet düşüncesini taşıyan ve bu yolda kat sağlamasını beklediği tezini öğrencilerine ders olarak vermiştir. İleride sanığın basın-yayın faaliyetlerinde etrafıca açıklanacağı üzere İsmail Beşikçi (Kışın Silvan Ovasında, Yazın Süphan ve Nemrut Yaylalarında Konaklayan Bir Göçebe Aşiretin Sosyal Organizasyonu) konulu yapmış olduğu doktora tez çalışmalarına Ocak 1968 tarihinde aslı 334 sahife olmasına rağmen Doğu açısından istismara müsait bölümlerini alarak ve 52 sahife halinde ve **Doğu Anadolu'daki Göçebe Kürt Aşiretlerinde Toplumsal Değişme (Geçiş Halindeki Toplamlar)** ismi altında öğrenciye tedris için dağıtmıştır. Ayrıca özel bir çalışma mahsulü olan Türk toplumu bünyesinde Doğu'ya dönük olarak ideolojik kalkışmaya hız ve mana verecek (**DOĞU MİTİNGLERİNİN ANALİZİ**) isimli kitabında öğrencilerine ders konusu ile ilgili bir döküman olarak dağıtmıştır. Bu husus mahkemece dinlenen şahit beyanlarından ve 21.4.1960 tarihli olup 20 Mart 1970 olayları hakkında teşkil edilen Üniversite Tahkikat Komisyonu raporunda ve Atatürk Üniversitesi Rektörü ilgili fakülte dekanı ile sorumlu kürsü profesörünün beyanından, Atatürk Üniversitesi başlığını taşıyan söz konusu teksirlerden ve ders takrirlerinden açıkça anlaşılmaktadır.

Sanığın öğretim münasebetlerinden yararlanarak girişmiş oldu-

ğu ideolojik faaliyetler, ders vermiş olduğu ilgili fakülte çerçevesinde kalmıştır.

Sanık, Fen-Edebiyat Fakültesi'nde sosyoloji öğretimine başladıktan bir süre sonra, amaç ve ideolojisini belirgin bir hale getiren tutum ve davranışları ile kısa zamanda kendi görüşündeki öğrenci ve arkadaşlarının ilgi ve kanıtımla bütün Atatürk Üniversitesinde tanınır ve bu yoldaki fikri çalışmalarının öncülüğünü yapar hale gelmiştir. Sanık ders dışı Marksist-Leninist ve Kürtçü eğitime fakülte-deki odasında devam etmiştir. Sanık bunu öğretim münasebetinin devamı olarak göstermeye çalışmaktadır. Ancak sanığın devrimci müridi haline gelen öğrencilerin ders vermiş olduğu Fen Edebiyat Fakültesi'ne mensup olmadıklarını görmekteyiz. Bu husus 20 Mart 1970 anarşik olaylardan sonra teşkil edilen Üniversite Tahkikat Komisyonu raporundan ve bu raporun ilişkisi olduğu öğrencilerin beyanlarından anlaşılmaktadır. Başlangıçta sanık tahkikata konu bir kimse durumunda olmadığı halde ifade veren bir çok öğrencilerin kendilerini bu ideolojik gövde hareketine asistan **İsmail Beşikçi**'nin ittiğini söylemeleri üzerine tahkikat komisyonu sanığı da tahkikatının kapsamı içine almış olduğunu görmekteyiz. Sanık gerçekten Atatürk Üniversitesi camiasında bir devrimci kavga yaratmak istemiş ve kendi ideolojisi yönteminde birçok militanlar yetiştirmiş bulunmaktadır; bunlar **Kadir Manga, Mehmet Nakipoğlu, Sadık Soysetenci, Cavit Göktürk, Muhsin Gül, Muammer Arslan** gibi ileri safta yeralan devrimci kavgacıdırlar. Bu konuda Üniversite Tahkikat Komisyonunda beyanda bulunan şahitlerden gayri komisyonunun, sanık olarak dinlediği bazı kişilerle sanığın devrimci hareket ismi altındaki çalışma ve katkılarını belirtmektedirler. (**Bayram Bayram-77, Şener Kaya-81, Muhsin Gül-92, Halit Güneş-93**)

Sanığın üniversite içerisinde ders dışı uğraşlarına dair en ilginç bilgiyi Atatürk Üniversitesi Rektörü **Prof. Dr. Kemal Bıyıkoglu** ve **Asistan Erol Kozak** dinlenmiş oldukları 9, 10 Mart 1972 günü mahkeme huzurunda vermişlerdir. Erzurum Dev-Genç ile ilgili şahitler de sanığın üniversitedeki Marksist-Leninist ve Kürtçü amaca yönelik çalışmalarda öncülük ve akıl hocalığı yaptığını ifade etmişlerdir.

Sanık, yürütmüş olduğu sosyoloji dersleri ile ilgili olarak özellikle bir noktaya şiddetle itiraz etmektedir. Bu da, sosyoloji dersleri bakımından kendisinin **Doç. Dr. Orhan Türkdoğan**'ın değil, **Prof. Dr. Turhan Tufan Yüce**'ye bağlı olduğunu ileri sürmektedir. Her ne

kadar **Doç. Dr. Orhan Türkdoğan** o zaman Prof. statüsünde olmayıp bir kürsü direktörü bulunmasına engel mevcutsa da , kadro zorunluğu sebebiyle nasıl ki asistan olduğu halde sanığa öğretim görevi tevcih edilmişse, **Doç. Dr. Orhan Türkdoğan'a** da yetkili idareciler (Rektör, dekan) tarafından sanığın vermekte olduğu sosyoloji derslerinin mevzuata ve tedrisata uygun şekilde yürütülmesi görevi verilmiştir.

Şayet sanığın sorumlu kürsü **Prof. Turan Tufan Yüce** olsaydı kendisi dekanlıkça sanıkla ilgili **Türkdoğan**'ın yaptığı şikâyetle tahkikat görevlisi olarak yer alma ve **Prof. Yüce**'ye neden **Beşikçi**'nin ideolojik öğretimine imkân verdin diye hesap sorulurdu. Kaldı ki **Prof. Dr. Turhan Tufan Yüce** de sanığın eylemlerine ilişkin bilgiler karşısında **Doç. Dr. Türkdoğan**'ın görüşlerinden farklı bir kanaate sahip bulunmamaktadır. Esasen başlangıçta **Doç. Dr. Türkdoğan** 26 Ocak 1968 tarihli şikâyetini müdellel olarak yapmıştır.

Sanığın ideolojik eylemlerinden dolayı **Doç. Dr. Orhan Türkdoğan** ile **Prof. Dr. Turhan Tufan Yüce**'nin aynı doğrultuda kanat ve bilgilere sahip olduğunu gösteren önemli bir belgeye işaret etmek isterim. Bu da sanığın, sıkıyönetim ilanına kadar üniversite bünyesinde göstermiş olduğu ferdi ve örgütsel ideolojik faaliyetlerine dair **Prof. Dr. Turhan Tufan Yüce** öncülüğünde Ankara Sıkıyönetim Komutanlığına beş profesör ve altı asistan tarafından müstereken ve müttelifan şikâyet olunmasıdır.

Sonuç olarak. Delillere müstenit yukarıdan beri yaptığımız açıklamalara göre sanık **İsmail Beşikçi** öğretim münasebetlerinden yararlanarak giriştiği ideolojik çalışmaları geniş ölçüde etkili olmuş ve aynı amaca sahip üniversite dışındaki örgütlerin de dikkatini çekerek, Atatürk Üniversitesi camiasında ve Doğu Anadolu sorunu konusunda bilimsel sıfatının desteği ile Marksist-Leninist ve Kürtçü ideolojiye yönelik örgüt ve kişilerin en güvenilir mümessili haline gelmiş bulunmaktadır.

2. Sanığın Akademik Çalışma Özgürlüğü ve Olanaklarından Yararlanarak Giriştiği İdeolojik Faaliyetler

Sanık **İsmail Beşikçi**, Atatürk Üniversitesi'nde kariyer çalışmaları yaptığı ve bilimsel oluşma içinde bulunduğu devrede de kendisini ideolojisinden sıyırmamıştır.

Yapmış olduğu doktora tezi çalışmalarında **Doğu Mitingleri-**

nin Analizi isimli özel derlemesinde ve **Doğu-Güneydoğu Anadolu Sınır Kasabalarında Sosyo-Ekonomik Yapının Mukayeseli Analizi** isimli araştırmasında konuları daima Marksist-Leninist ve Kürtçü ideolojisi açısından ele almış ve bu düşüncelere kuvvet kazandıracak yeni kaynakların doğmasını ve yaratılmak istenilen devrimci kavga sürecinin kısaltılmasına gayret etmiş ve bütün mesaisini bu yönde birleştirmeye uğramıştır.

a) Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Asistanı bulunan sanık **İsmail Beşikçi** asistan olarak bekleme süreci sonunda Doktorluk unvanını alabilmek için bir tez çalışması yapmış olduğunu görmekteyiz. Sanığın 1966-1967 yıllarında oluşturduğu tez çalışması şu ismi taşımaktadır. (**KIŞIN SİLVAN OVASINDA, YAZIN NEMRUT VE SÜPHAN YAYLALARINDA KONAKLAYAN BİR GÖÇEBE AŞİRETİN SOSYAL ORGANİZASYONU**)

Başlangıçta ne sebeple pek spesiyal nitelik arz eden böyle bir konunun ele alınma nedenlerini anlamak ilk nazarda mümkün olmamaktadır. Ancak bu çalışma ile ilgili müteakip gelişmeler ideolojik bir insanın mevcudiyetini açığa vurmaktadır.

Doktora konusunun sanık tarafından seçilmiş olduğu Fakülte Dekanının beyanından anlaşılmaktadır. Esasen bilimsel çalışma özgürlüğü içinde böyle bir araştırmaya girişilmesine engel düşünülemezdi. Nihayet yapılacak şey, bilimsel bir araştırma sonucu elde edilecek verilerin doğru bir çizgide bilimsel metodla saptanıp ifade edilmesinden başka birşey değildi.

Fakat ne yazık ki sanığın maksatlı girişimi Doktorasını verdiği ana kadar anlaşılamamış ve sanık bu konu ile ilgili olarak hazırlamış olduğu 334 sahifeden ibaret Doktora tezini Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Dekanlığı'nın teşkil ve yardımları ile 28.3.1967 tarihinde Siyasal Bilgiler Fakültesi'nde **Prof. Dr. İbrahim Yasa, Prof. Dr. Fehmi Yavuz ve Prof. Dr. Mübeccel Kıray**'dan oluşan bir jüri önünde savunarak Sosyoloji Doktoru ünvanını kazanmıştır.

Sanığın Doktora tezi savunmasına ve bundan türettiği diğer yayınlarına aşağıda basın-yayınla ilgili faaliyetlerinde geniş bir şekilde yer verilecektir. Ancak şurasını ifade etmek lazım ki, sanık **İsmail Beşikçi** söz konusu tezi ile ilerde geliştirmek istediği Doğu Sorunu ve bölücülük çalışmalarına bir me hazırlamış ve sanığı geniş

bir örnekleme ile tüm Doğu Anadolu'ya Alikan Aşireti düzeyinde bakılmasını temine gayret etmiştir.

Örneğin: Sanık, doktora tezini ilk kez öğretiminde bulunduğu Fen Edebiyat Fakültesi öğrencilerine ders kitabı olarak verdiğine yukarıda işaret etmiştik. Öğrencilere dağıttığı anlaşılan (**Doğu Anadolu'daki Göçebe Kürt Aşiretlerinde Toplumsal Değişme Geçiş Halindeki Toplamlar**) ismini taşıyan 52 sahifeden ibaret teksir üniversite olanakları ile meydana getirilmiş ve öğrencilerinden gayri bir kısım Marksist-Leninist ve Kürtçü örgüt ve kişilere sunulmuştur.

Evvel emirde sanığın doktora tezi, **Kışın Silvan Ovasında Yazın Nemrut Ve Süphan Yaylalarında Konaklayan Alikan Aşireti** isimli toplumu konu almaktadır. Tez muhtevasına göre çadır, çadır-
ların bir araya gelmesinden zoma, zomaların birleşmesinden kabile ve kabilelerin birliğinden oluşan Alikan Aşireti topluluğu incelemeye esas 37 ünitelik 311 nüfustan müteşekkil bir inceleme konusu olduğu halde Alikan Aşireti örneğindeki yaşam ve sosyal organizasyon öğrencilere bütün Doğu Anadolu'daki Göçebe Kürt Aşiretleri'nin Toplumsal Yapısını yansıtmayı amaçlayan bir isim altında lanse edilmiştir. Ortada hiçbir değişik konu ve veri mevcut olmaksızın, ortaya yeni bir araştırma havası ile çıkılmış ve yeniden bazı çevrelerin dikkatleri toplanmaya çalışılmıştır. Hattâ söz konusu teksirin dip notunda belirtildiği üzere, sanığın doktora tezi çalışması **Forum** dergisinin 323, 324 ve 325. sayılarında aynı isim altında neşredilmiştir. Böylece sadece küçük bir göçebe aşiret hakkında yapılan doktora tezine esas çalışma sonucu elde edilen bilgilerle bütün Doğu Anadolu toplumunun durumu ve seviyesi en kötü koşullarla yansıtılmaya çalışılmış ve ileride daha geniş ölçüde sanık tarafından ele alınan Doğu Sorunu konusunda yalan ve yanlışlarla dolu olarak malûm çevrelerin tecessüsü uyandırılmak istenmiş ve etnik ayrıcalık fikirlerini etnik temellere dayanan halklar atılımının duvarları örülerek, Kürt ulusunun doğuşuna hizmet etmek yoluna gidilmiştir.

Aynı amaçla sanık bu tezi (**Doğuda Değişim ve Yapısal Sorunlar**) ismi altında kitap haline getirmiş ve 1969 yılında sefaleti temsil eden bir kapak kompozisyonu ile yayınlanmış bulunmaktadır. Bilindiği gibi kitaba esas konu, toplumsal yönden incelenen bir aşiretin çeşitli yönleriyle sosyal yaşamıdır. Sadece bir aşiretin bünyesini ortaya koyan bir araştırma ve saptama sonuçları nasıl olur da tüm Doğu'nun yapısal bir sefaleti olarak aksettirilmeye ve yine Doğu'da bu verileri esas alarak değişim faktörleri ortaya konulur.

Sanık **İsmail Beşikçi**, kademe kademe Doğu sorunu konusunda mesafe almaya ve bu konu üzerinde etnik ayrıcalık fikirleriyle kavga yaratmaya çalışmaktadır.

Sanık söz konusu kitapta Doğu çalışmaları ile ilgili olarak şu şekilde tanımlamaktadır. (**İsmail Beşikçi**'nin uzun bir zaman süreci içerisinde ve birçok zorluklara katılarak hazırladığı, gerek bu araştırma gerek Doğu Anadolu ile ilgili diğer araştırmalarında Türkiye'deki sosyoloji çalışmalarına ve planlama faaliyetlerine yeni yeni özlere getirip tartışma alanları açtığı şüphesizdir). demek suretiyle kökeninde yurt bütünlüğünü parçalamayı amaçlayan düşünce ve hazırlık bilimsel alanda ve uygulamada faydalı bir çalışma olarak gösterilmeye çalışılmaktadır.

b) Sanık İsmail Beşikçi'nin Marksist-Leninist ve Kürtçü ideolojisi yöntemine özel bir çalışma mahsulüne daha rastlamaktayız DOĞU MİTINGLERİNİN ANALİZİ ismini taşıyan 95 sahifeden ibaret söz konusu teksir metin özel çalışma sonucu olmasına rağmen, Atatürk Üniversitesi olanaklarından istifade edilerek meydana getirilmiştir. Bununla da kalmayarak sanık bu eserini, (Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi yayını gibi göstermeye çalışmış ve bu patent başlık altında yayınlanmıştır. Böylece belirli bir ideolojiye katkıda bulunmak amacıyla yazılan bir esere bilimsellik ve sözde ilmi destek kazandırılmak istenmiştir. Nitekim Fen-Edebiyat Fakültesi Araştırma Enstitüsü'nün 4.5.1972 tarih ve 203 sayılı yazılarında Fen-Edebiyat Fakültesi'nin **Doğu Mitinglerinin Analizi** adlı bir araştırma yayını olmadığı ifade edilmektedir. 1967 senesinde özellikle Doğu'da sürdürülen ve Türkiye İşçi Partisi'nin bir organizasyonu olarak beliren Doğu Mitinglerinin toplumların genel gelişim kanunları açısından ve bölgenin sosyo-ekonomik yapısı içinde ele alındığı ileri sürülen eserle ilgili açıklamaya sanığın basın-yayınla ilgili faaliyetlerinde yer vereceğiz. Ancak sanık bu çalışması ile de ideoloji yönteminde bir fayda sağlamak istemiş ve Doğu'da işsizlik ve açlık sloganı altında yürütülmekte olan toplum hareketlerini etnik sebeplere dayanarak ortaya çıkan potansiyeli Marksist-Leninist düşünceleri istikametinde kanallandırmak istemiştir. Ayrıca sanık **İsmail Beşikçi** bu yayınında (ilerde yapmayı düşündüğümüz Doğu Anadolu'nun toplumsal yapısının temellendirilmesi ile ilgili bir çalışmaya başlangıçtır) demek suretiyle belirli çevre üzerinde, takip ve ilgi uyandırmaya çalışmıştır.

Sanık bu eserle, meşru bir görünüm altında yürütülen mitingle-

ri Türkiye İşçi Partisi'nin diğer partilerde görülmeyen cesur bir atılımı şeklinde nitelemiş ve Doğu toplumuna etnik bir bilinç içinde olmanın ve giderek bu hareketin Marksist-Leninist yöntemde (Devrimci) dinamiğe dönüşmesinin gereği hatırlatılmıştır.

Söz konusu eser tüm kapsamı itibariyle bilimsel bir veri ve saptama olmanın dışında tamamen ideolojik amaca hizmet eder bir niteliğe sahip bulunmaktadır.

c) Sanık İsmail Beşikçi'nin bilimsel araştırma olanaklarını kötüye kullanmış olmasının diğer belirgin bir misali de (Doğu ve Güneydoğu Anadolu Sınır Kasabalarında Sosyo-Ekonomik Yapının Mukayeseli Analizi) adlı araştırmasıdır.

Söz konusu araştırmanın sanığın mensup olduğu Fen-Edebiyat Fakültesi Araştırma Enstitüsü kontrol ve disiplini altında yapılmak üzere kendisinden müsaade istenmiş ve araştırma nedenleri, araştırmada uygulanacak metodu ve araştırma süresini, araştırmaya katılacak kişileri kapsayan bir proje Fen-Edebiyat Fakültesi Araştırma Enstitüsü'ne sunulmuştur. Durumu inceleyen yetkili kurul 2.7.1968 tarihi itibariyle projeyi kabul etmiştir. Araştırma Enstitüsü kuruluna dahil bilim adamlarının onayladığı projedeki niteliği kayıtları şöylece sıralayabiliriz:

1) Araştırma projesinin numarası B.D./12

- Araştırma projesinin Tarihi 2.7.1966

2) Araştırmanın önemi ve sebepleri, (Doğu ve Güneydoğu-Anadolu kasabaları sosyolojik bakımından köy gibidir. Kamu hizmetleri gelişmemiştir. Kaçakçılık olarak beliren iktisadi olay ise, Türkiye'de yerli sanayiinin gelişmesini önlediği gibi ekonomik bütünleşmeyi de menfi yönden etkilemektedir. Bu bakımdan sosyal gruplar arasındaki anlaşmazlıkların temel nedenlerini ortaya koyarak bunları çözümlemek, toplumsal yapının daha sağlam esaslar üzerine oturtulması, insan ve toprak ilişkilerinin daha sağlam, ekonomik ve sosyal kararlar vermesi bakımından şarttır.

3) Araştırmanın gayeleri, (1- Doğu ve Güneydoğu Anadolu sınır kasabalarında sosyo-ekonomik yapıyı tespit edip, köysel, şehirsel ve bölgesel planlama faaliyetlerine bilimsel yönden ışık tutmak, 2- Sınır kasabalarında sık sık görülen kaçakçılık olaylarının toplumsal dinamiklerini ortaya çıkarmak, 3- Sınır kasabalarının ekonomik ve sosyal bakımlardan iç kısımlarına bağlanmasının yollarını araştırmak.)

4. Araştırmaya başlama ve bitiş tarihleri, yaz dönemi için 13 Temmuz 1968-17 Eylül 1968, kış dönemi için 15 Ocak 1969-26 Şubat 1969.

5- Araştırmada kullanılacak metod, (1- Yedi kasaba üzerinde çalışılacaktır. Posof, Doğu Beyazıt, Başkale, Şemdinli, Silopi, Nusaybin, Kilis, 2- Her kasabada dört köy üzerinde çalışılacaktır. 3 - Kasaba ve köyler için ayrı ayrı açık mülakatlar yapılacaktır.)

6 - Araştırmanın toplam mali portesi, araştırmaya katılacak dört yardımcı elemanın da masrafları dahil 15.400 lira olarak tespit ve kabul edilmiş bilimsel gayeye yönelik bir araştırma biçiminde görülmektedir.

Sanığın mezkûr araştırması sebebiyle üniversite rektörü gideceği tespit olunan il ve ilçelerin valiliklerine yazı yazmak suretiyle bilimsel amaçla yürütülecek bu çalışmaya devlet imkânları ile kolaylık gösterilmesi istenmiştir. (Üniversite rektörlüğünün 8.7.1968 gün ve 266/442903 sayılı yazıları) ayrıca sanığa görev yolluğu tertibinden bütçenin 12833 numaralı araştırma ve inceleme tertibinden para ödenmesi için keyfiyet ilgili makamlardan istenmiştir.

Ne var ki sanık **İsmail Beşikçi**, diğer çalışmalarında olduğu gibi bu çalışmasını da ideolojisi yolunda hizmete koyacak şekilde saptırmış olduğu resmi makamların ilk uyarılarından anlaşılmaya başlamıştır.

Bunun neticesi olarak, araştırma yapılacak ilçelerden bulunan Posof Cumhuriyet Savcılığı'nın 19.10.1968 tarih ve 1968/324 numaralı yazı ile sanığın araştırmalarına müzahir olan ve yardımcı eleman olarak katılan öğrencilerden **Cavit Göktürk** hakkında şu husus sorulmuştur. (Dr. Asistan **İsmail Beşikçi** tarafından hazırlanıp rektörlüğümüzün tasdikinden geçen ve **Cavit Göktürk** tarafında hudut köylerinde tatbik edilen suallere havi bir anket olup olmadığı veya rektörlüğe başka türlü bir anketin intikal edip etmediği, etmiş ise tasdikli bir suretinin gönderilmesi ehemmiyetle rica olunur.) denmektedir.

Yukarıda esasları verilen ve bağlayıcı bir niteliği bulunan araştırma projesi kayıtlarına göre sanığın yapmış olduğu araştırmada, araştırmaya konu her ilçede inceleme yapılacak köy adedi tahdit edildiği gibi, inceleme metodu da açık mülakatlar şeklinde saptanmış olduğundan, Üniversite Rektörlüğü Posof C. Savcılığı yazılarına 8.11.1968 tarih ve 104 sayılı yazı ile şöyle denmektedir: Projede

sayılan ilçe ve bunların dörder köyünden ayrı ayrı mülakatlar yapılacağı belirtilmiş, bu husustan herhangi bir anket kullanılmasının söz konusu olmadığı belirtilerek anket tanzim ve tatbikinden Araştırma Enstitüsü'nün dolayısıyla fakülte rektörlüğünün sorumlu bulunmadığı ifade edilmiştir.

Gerçekten sanık Fen-Edebiyat Fakültesi Araştırma Enstitüsü'ne sunmamış olduğu ve akademik kurulun disiplini ve izni dışında ve ilerde yapmayı tasarladığı Doğu Sorunu isimli ideolojik kalkışmaya hazırlık olmak ve bununla ilgili dökümanter bilgiler toplamak için 90 suallik yazılı anket hazırlamış ve gitmiş olduğu yerlerde bunları dağıtmak suretiyle sınır kasabalarında yaşayan vatandaşlardan burada yaşayan kişilerin düşünce ve eylemlerini öğrenmek istemiştir. Calibi dikkat olan taraf bu anket kâğıdının başında bunun bilimsel bir çalışma amacı ile tevcih edildiğini belirleyen ve bilim kurulunca tespit edilen konu yazılmak suretiyle araştırmaya bilimsel bir serbestlik içerisinde devam edilmiş ve Muratoğlu'ndan bilgiler toplamıştır.

Her şeyden evvel söz konusu ankette mevcut sualler ve alınmak istenen cevapların araştırma konusu kapsamına hizmet edip etmeyeceği, bir bilim süzgecinden geçmiş değildir. Tamamen keyfi ve özel bir takım düşüncelere yarar sağlayacak nitelikte suallere rastlanmaktadır. Özellikle adı geçen anketin 59, 72, 78, 80, 82, 87, 88, 89 ve 90.nci suallerinin araştırma konusu ile en ufak bir bağlantısı olamayacağı aşikârdır.

Sanık tarafından özel olarak tanzim edilip bilimsel araştırmaya ilişkin araştırma sualleri olarak dağıtılan yazılı anket sorularının tümüne göz atıldığında tek kelime ile bunların, milli bütünlük bilincini sarsmayı hedef alan sualler sormak taktiği istikametinde olduğu ve mevcut düzende vatandaşla devlet arasındaki bağları zayıflatmayı amaçladığı ve anayasal düzen konusunda şüpheler uyandırdığı anlaşılmaktadır. Örneğin **Atatürk, Cemal Gürsel, Padişah, Barzani ve Koçero**'yu birlikte mütalâaya davet eden bir yazılı anketin zihniyetinden bilimsellik beklenebilir mi?

Sanığın bilimsel araştırma adı altında yapmış olduğu bu çalışma dolayısıyla Van Valiliği'nden de bir takım şikâyetler gelmiş olduğu ve üniversitenin dikkatinin çekildiği **Rektör Prof. Dr. Kemal Bıyıkoglu** ve üniversite genel sekreterinin beyanlarından anlaşılmaktadır.

Sanığın söz konusu araştırmayı bilimsel bir amaçla yapmamış

olduğunu müteakip gelişmeler ve sonuç tamamen ispatlanmış bulunmaktadır. Sanık araştırma projesinin sonuçlarını bilimsel kurulun tesbit ettiği süre sonunda üniversiteye sunmamıştır.

Sanık **İsmail Beşikçi**'nin yapmış olduğu çalışmalarda bilimsel araştırma olanaklarını kötüye kullanmış bulunduğu tezahürleri belirttiği halde, sanık 7 Nisan 1969 tarihli dilekçe ile Edebiyat Fakültesi Dekanlığı'na müracaat ederek (**Doğu ve Güneydoğu Anadolu Sınır Kasabalarında Sosyo-Ekonomik Yapının Mukayeseli Analizi** isimli çalışmamla ilgili olarak Bitlis ve Diyarbakır'a gitmek zorundayım. Kaçakçı pazarları ile ilgili bazı araştırmalar yapacağım. Zira buralarda kurulan kaçakçı pazarlarının sınır kasabalarındaki kaçakçı pazarları ile çok sıkı bir ilgisi olup birbirlerini bütünlemektedir) şeklinde bir gerekçe ileri sürerek bir haftalık izin isteğinde bulunmasına karşı Fakülte Dekanlığı 12.4.1969 ve 374 sayılı yazısı ile bu istemin projede kayıtlı yer ve süre dışında olduğu ifade edilerek kabul edilmemiştir.

Aslında araştırma süresi dışında yapılmakta olan bu istemler, sanığın projesine tümlük kazandıramadığı düşüncesini ortaya koyarak, ideolojisi bakımından gerekli gördüğü bazı belge ve bilgileri de toplamak arzusu taşımaktadır. Yoksa bilimsel kurulun araştırma için tayin ettiği süre çoktan dolmuş bulunmaktadır.

Sanık söz konusu araştırmayı bilimsel kurulun tesbit ettiği metod ve süre dışında sürdürülmesine ve kendisine bu konuda mali ödemeler dahil her türlü olanağın gösterilmesine rağmen proje sonuçlarını Fen-Edebiyat Fakültesi Araştırma Enstitüsü'ne götürememiştir. Çünkü sanığın gerçek amacı bilimsel bir araştırma ve bu araştırmanın ortaya koyduğu doğruları saptamak değil hazırlamakta olduğu **Doğu Anadolu'nun Düzeni** isimli kitabının muhtevasına dahil edeceği anayasal düzeni yıkmaya matuf düşünceleri etnik bir açıdan ortaya koyacak ve buna gerçekte temin edecek bilgileri toplamak olduğu anlaşılmaktadır. Nitekim sanığın yazmış olduğu ve ilk kez Temmuz 1969 tarihinde ve ikinci defa 1970 yıllarında basılan (**DOĞU ANADOLU'NUN DÜZENİ-SOSYO-EKONOMİK VE ETNİK TEMELLER**) isimli eserinde, söz konusu araştırma sebebiyle topladığı bilgileri geniş ölçüde kullandığı ve bir alan yarattığı görülmektedir.

Bilim adına yapılp ve fakat bilimsel yönde hiç bir yarar sağlamadığı ve esasen bu yönde oluşturulmayan (**DOĞU ve GÜNEYDOĞU ANADOLU SINIR KASABALARINDA SOSYO-EKONO-**

MİK YAPININ MUKAYESELİ ANALİZİ) isimli araştırma, beliren durum ve savsaklama karşısında Fen-Edebiyat Fakültesi araştırma kurulunun bilimsel disiplin ve yürürlüğünden kaldırılmış olduğu ilgili dekanlığın 7.10.1970 tarih ve 947 sayılı (Rektörlüğe hitap eden) yazılarından anlaşılmaktadır. Bu yazıda projenin 20.4.1969 tarihi itibarıyla yürürlükten kaldırılmış olduğu açıkça belirtilmektedir.

Sonuç olarak, sanık **İsmail Beşikçi** çeşitli vesilelerle yapmış olduğu bilimsel çalışmalarda bilimsel olanakları bilimin gerektirdiği doğrultusunda değil, kendi ideolojisi yönteminde kullanarak tek taraflı bir görüş mahsulü olmaktan öteye hiçbir bilimsel nitelik taşımayan fikirlerine bilimin desteğini kazanmak istemiş ve bu suretle gerek oluşumda gerekse netice itibarıyla bilimsel olanakları ve sıfatını bütünü ile kötüye kullanmış bulunmaktadır.

III. SANIĞIN İDEOLOJİSİ YÖNTEMİNDE ÇEŞİTLİ ÖRGÜTLER İÇERİSİNDE YER ALAN FAALİYETLERİ

Sanık **İsmail Beşikçi**, sahip olduğu Marksist-Leninist ve Kürtçü ideolojisi uğrunda tek başına sürdürmüş olduğu yoğun faaliyetleri sebebiyle çevresinde ve kendi ideolojisine yatkın muhitlerde sivri bir isim haline gelmiş bulunmaktadır. Hepsinden daha önemlisi sanığın kendisi ve ideolojisine uygun çevresi tarafından bilim adına hakikatı ifade eden tek adam olarak nitelenip, bilimsel görünüm altında yürüttüğü çalışma, araştırma ve yayınlarında bu sıfatla geniş bir etki alanı yaratmasıdır. Sanık ideolojisi istikametinde göstermiş olduğu ferdi faaliyetlerle yetinmeyerek, aynı amaç uğruna mücadele veren çeşitli örgütler içerisine girerek kendisinin kullandığı bilimsel tabirle, sosyal değişme dinamiğine his kazandırmak istemiştir. Bunun neticesi olarak sanığın Marksist-Leninist veya Kürtçü ideolojisi yolunda örgütlenerek faaliyet gösteren ve kamu oyunda düşünceleri ile kendini belirgin hale getiren Üniversite Asistanları Sendikası, Fikir Kulüpleri Federasyonu, Türkiye Devrimci Gençlik Federasyonu, Devrimci Doğu Kültür Ocakları ve Türkiye İşçi Partisi gibi örgütler bünyesinde etkili faaliyetlerine rastlamaktayız.

1. Sanığın Üniversite Asistanları Sendikası İçerisindeki İdeolojik Faaliyetleri

Çeşitli üniversitelere bağlı asistanların biraraya gelerek teşkil ettikleri birlik ve sendikal faaliyetlerin asıl amacı, mesleki sorunlar

ve asistanların bilim adamı olarak oluşmasındaki güçlükleri bertaraf etmek bulunduğu halde kısa zamanda ÜNAS da gayesinden saptırılmış örgütlerden birisi haline gelmiştir. ÜNAS tarafından yürütülen çeşitli faaliyetlerin mesleki sorunlardan ziyade bu isim altında, anayasal düzeni yıkmaya dönük olduğunu görmekteyiz.

ÜNAS'ın tamamen ideolojik alana kaydırılan faaliyeti üniversite çerçevesi dışına taşarak, aynı amaçtaki örgütlerin bu uğurda bayraktarlığı haline gelmiş bulunmaktadır.

Sendikanın ideolojik uğraşlarını müşahade eden bir kısım asistanların bu kuruluşa dahil olmadıklarına ve hatta bu sapık gidişe cephe aldıklarına şahit olmaktadır.

Pek tabii ki verilmekte olan ideolojik mücadele çizgisinde sanığın bu örgüte cephe alması değil onun en ateşli elemanlarından birisi olarak kendini göstermesi gerekecekti. Bunun sonucu olarak, sanık **İsmail Beşikçi**'yi ÜNAS'ın özellikle Erzurum şubesinin faal elemanlarından birisi olarak görmekteyiz.

Sanığın ÜNAS içerisinde faaliyetlerine değinmeden önce ÜNAS'ın ideolojisini yansıtan ve delillere dayalı bazı izahlara yer vermenin yararına inanmaktayız. ÜNAS, üyelerinin mesleki sorunları ile ilgilenmek, bilimsel oluşumlarında daha etkin bir ortam hazırlamak amacı ile 624 sayılı Kanun uyarınca kurulmuş, dernek yapısında bir örgüttür. Ne var ki ÜNAS, çeşitli faaliyetleri yayın ve bültenleri ile mesleki kuruluş çizgisinde kalamamış ve diğer bazı örgütlerce yürütülen düzen yıkma birliğine dahil olmuş bir örgüt durumuna düşmüştür. ÜNAS'ın yöntemi, ideolojisi ve faaliyetleri bakımından Erzurum ÜNAS şubesi ile ilgili olarak Atatürk Üniversitesi Rektörlüğü'nce derinliğine bir tahkikat yaptırıldığını görmekteyiz.

Erzurum ÜNAS Şubesi ile ilgili tahkikatı yürütmekle görevlendirilen **Dr. Nevres Turhan** 8.6.1971 tarihli müdellel bir rapor hazırlayarak Atatürk Üniversitesi Rektörlüğü'ne sunmuştur.

Söz konusu tahkikat belgelerinin ikinci bölümünde yer alan yazılı delillere müstenit ÜNAS'ın görüşleri hakkında şu bilgilere yer verilmektedir.

Buna göre ÜNAS, özellikle ikinci olağanüstü toplantısında bir bildiri ile kamuoyuna açıklamış olduğu, görüşlerinde yasa ve statü dışına çıktığını ortaya koymuştur, denmektedir.

Haziran 1970 tarihinde yayınlanan bu bildiri muhtevasında şu görüşlere yer verildiğine işaret edilmektedir: (Sosyal sınıf güçleri bir

çatışma alanına gelmiştir. Çatışma şiddetlenmiş ve yaygınlaşmıştır. Sınıfsal bilincin doğması tek çıkar yol olmaktadır; Bizim için övünülecek olan davranış, toplumu ileri götürecek güçler yanında aktif ve militan tutum içinde bulunmaktadır... ÜNAS'ın da tutumu budur. Yani devrimci tutumumuz gençliğin egemen gerici anlayışa karşı çıkışı siyasal bir savaşa dönüşmüştür. Gençlik hareketi toplumumuzda sınıf bilincinin doğmasında etken olmuştur... Köylülerin büyük toprak sahiplerine karşı demokratik savaşları yaygınlaşacak ve yoğunlaşacaktır. İşçiler için son yıllar, savaşlarla dolu geçmiştir. Uyanan sınıf bilinci işçi savaşına politik nitelik kazandırmıştır. Memurlarımız gittikçe şiddetlenen bir hareket ortamına girmişlerdir. (TÖS-İLKSEN-TÜRK PERSEN'in faaliyetleri övülmektedir). İki büyük yürüyüş bu huzursuzluk ve uyanışın işaretleridir. 15-16 Haziran İşçi hareketleri bu savaşların en güçlü halkası olmuş, halk yönetimine yönelmiş direncin en bilinçli davranışlarıdır... Devrimci güçler arasında bağlar kurulmakta ve sosyal savaşın yolları eylem içinde öğrenilmektedir... Türkiye'de devlet kurumlarında çalışanların çoğu küçük-burjuva kökenli olup, devleti elinde bulunduran gerici güçlere karşı bir tutum içindedirler... Bankalar sistemi Türkiye'de burjuva içinde, kilit noktaları elinde bulunduran bir mali sermaye oligarşisini oluşturmuştur. (Tarım, sanayi, enflasyon, nüfusla ilgili sorular sebebiyle) halkımız toplu hareketlere yönelmekte, sınıf bilincine doğru ilerleyerek, sosyo-ekonomik yapıyı kökünden değiştirmek istemektedir. Vergiler ve zamlar toplumumuzdaki kutuplaşmayı keskinleştirmekte, halkımızın daha büyük bir kesimini proleterleştirmektedir... İktidar, faşistleşme süreci içindedir. Doğu illerinde eşkıya takibi maskesi altında yürütülen zulüm ve sindirme girişimleri halkımızı hedef alan diğer sindirme hareketlerinin en dramatik bir halkasıdır. ÜNAS olarak, her türlü insanlık dışı davranışın nereden gelirse gelsin karşısında olduğumuzu bildiririz. Üniversite polisi karşısında denenecek hukuki yoldan bir sonuç alınmadığı takdirde taşla, sopa ile karşı çıkılması karar altına alınmıştır. Bugün hapishanelerde bütün suçları devrimci eylemle anayasal haklarını kullanmaya çalışmak olan gerçek yurtseverler yatmaktadır.

Bu gözdağı sökmeyecektir. Türkiye asistanlarını temsil eden sendika olarak devrimci çizgideki tutumu ile kendisini tanıtmıştır) şeklindeki görüşlerle kamuoyuna sendikanın devrimci adı altındaki proletarya ihtilali atılımı yolunda alacağı vaziyet duyurulmakta ve amaç birliği içinde olan kuruluş ve kişilere güvence sağlanmaktadır.

ÜNAS, proletarya ihtilâli hedefindeki görüşlerini daha etkili bir biçimde duyurabilmek için (Halka yönelik üniversite mücadelemizde elele) sloganı altında ÜNAS gazetesi çıkarmakta olduğu görülmektedir. Bu yayının Ocak 1971 tarihli birinci sayısı muhtevası tetkik edildiğinde: ÜNAS'ın illegal hüviyeti kendini göstermektedir.

Söz konusu gazetede ele alınan konular devrimci atılımı hızlandıracak bir kapsam ve tonda izah edilmekte ve diğer kuruluşlar devrimci birliğine çağrılmaktadır. Özellikle, (Anayasa Sendika-ÜNAS) başlıklı yazıda şu görüşlere yer verilmektedir. 1960 devriminin ürünü olan 334 sayılı anayasa'nın her türlü toplumsal gelişimi boğan, uzun ve karanlık bir dönemden sonra gerçekleştirilen bir aşama olduğu kayıt edildikten sonra, bu aşamanın içinde yetersiz de olsa devrimci gelişmeye kapı açan hükümler ve kurumlar bulunmakta işaret edilmekte ve bunlardan birinin sendikalarla ilgili hükümler olduğu söylenerek şöyle denmektedir: (Uluslararası emperyalist güçlere ve tekelci sermayenin denetimindeki sendikaların varlığını ve gerçek sendikalizmin bundan yüzde yüz ayrı bir öze sahip bulunduğu gerçeğine rağmen, söz konusu hükümler sayesinde devrimci işçi hareketimiz hız kazanmış, DİSK gibi örgütler kurabilmiş, hattâ onu da aşan proleter devrimci barikatlara ulaşmıştır. Bugün bu konuda söylenecek şudur: Bütün olanaksızlığa, kanuni yetersizliğe ve Türk-İş uydurmasına rağmen, Türkiye proletaryası sağlıklı bir gelişim içindedir. İşçi sınıfımız tarihsel görevine sahip çıkmanın kavgasını vermektedir.) Örgüt güçbirliğinin direnmenin ve hak almanın temel şartıdır denerek, ÜNAS; kurulmuş olan memur sendikaları içinde ön mevzileri savunan bir örgüt olarak belirtilmekte ve ÜNAS'ın çok kısıtlı olanaklarına rağmen üniversite ve yurt sorunları konusunda ulaştığı nokta ve sendikal anlayışa getirdiği açılım bakımından memur sendikalarının öncüsü ve en devrimcisi olduğu ileri sürülmektedir. Daha sonra diğer kuruluşlar bütün bu amaçları içine alan güç ve eylem birliğine çağrılmaktadır.

İşte, tutum ve icraatıyla bir memur sendikası olmak durumunu tamamiyle kaybettiğini ortaya koyan ÜNAS gibi illegal çizgide görünen bir örgütte sanık aynı amaçlarla görev almış bir kişidir. Özellikle sanık, 1970 yılı içerisinde Erzurum ÜNAS şubesi yönetim kuruluunda yer almış ve bu dönemde Atatürk Üniversitesi'nde 20 Mart 1970 kanlı olayları vuku bulmuştur. 20 Mart 1970 anarşik olaylarının çıkarılmasında ÜNAS, **İsmail Beşikçi** ve **Nacl Gürşin** gibi üyeleri vasıtasıyla etkili olmuştur. Söz konusu olaylarda ÜNAS'ın fiil sa-

hibi olduğunu ortaya koyan önemli bir belgeye rastlamaktayız. 20 Mart 1970 anarşik olaylarından sonra bu olayların yatışması ve bir daha yenilenmemesi için üniversite idaresince öngörülen tedbirlerle, Erzurum ÜNAS yayınladığı bir bildiri ile karşı çıkmış ve bu olayları başka kuruluş ve kişilere yüklemeye ve suçlu üstünden atmaya çalışmışsa da, bu belge ÜNAS'ın söz konusu olaydaki fonksiyonunu açıkça ortaya koymuş bulunmaktadır. Yapılan hareketlerin toplum eşitliğini sağlamak için yüce bir amaca yöneldiği bildirilerek gençlere karşı girişilen karşı koyma kınanmakta ve şöyle denmektedir: (Gericici kuvvetlerin, muhteris ve politika esiri ilim adamlarının üniversite ve ilim özerkliğine karşı giriştikleri bu sorumsuz davranışlarla sonuna kadar mücadeleye azimli olduğumuzu ve Türkiye Cumhuriyeti'ne her yönden gelecek saldırıları bütün gücümüzle karşılayacağımızı açıklıyor, sizleri bu uğurda birleşmeye çağırıyoruz.) şeklindeki görüşlerle anarşist bir girişimden devrimci güçbirliği ve mücadele azmi yaratılmaya çalışılmaktadır.

ÜNAS Erzurum şubesi ve özellikle sanık **İsmail Beşikçi** ile **Naci Gürşin** tarafından yönetilen çalışmalar sonucu, Atatürk Üniversitesi topluluğu içerisinde devrimci dayanışma ve aynı amaçtaki Dev-Genç, TİP ve Sosyalist Gençlik ve TÖS gibi örgütlerin birliği ve gayeye yönelik faaliyetleri koordine edilmiş bulunmaktadır. Bu husus ÜNAS'la ilgili tahkikat sonuçlarında müdellel olarak yeralmaktadır. Atatürk Üniversitesi topluluğu içerisinde faaliyetleri itibarıyla asistanlar çevresini aşan ve tamamen ideolojik bir yöntem kazanan ÜNAS'ın yoğun faaliyetlerine karşı Üniversite Asistanları Derneği (ÜNAS'ın iç yüzü adlı) bir bildirisi ile Erzurum ÜNAS şubesinin sanık **İsmail Beşikçi** öncülüğünde göstermiş olduğu ideolojik çalışmaların özeti yapılmış bulunmaktadır.

Keza bundan önce Ocak 1971 tarihinde ve onu takiben yayınlanan 50 asistanın imzasını havi bildirilerle tüm ÜNAS'ın ve Erzurum şubesinin yasadışı faaliyetleri ortaya konmuş ve ÜNAS'ın ileri sürdüğü gibi bütün asistanların ÜNAS'ın Marksist-Leninist amacını benimsemiş oldukları anlaşılmaktadır.

Sanık **İsmail Beşikçi**'nin 20 Mart 1970 anarşik olayları sonrası Erzurum ÜNAS adına duyuru yayınlar arasında olduğu; Erzurum C. Savcılığı'nın dosyada mevcut 9.5.1970 tarihli ve 970/708 sayılı yazı ve kararlarından anlaşılmaktadır. Ancak bu bildiri, ÜNAS'ın bütüne varan amacı içerisinde değerlendirilmediğinden bildiri muhtevasının suç olmaması nedeniyle takipsizlik kararı verilmiştir.

Erzurum C. Savcılığı'nın 4.9.1971 tarih ve 971/29 sayılı yazılarında da 20 Mart 1970 olayları sebebiyle sanık **İsmail Beşikçi** hakkında kovuşturma yapılmadığı bildirilmektedir. Buna da sebep Erzurum C. Savcılığının bu olaylara evvel ve ahiri ile ideolojik bir kalkışma olarak bakmasından doğan boşluk ve isabetsiz bir tesbittir. Çünkü olaylara devlet malını tahrip veya 171 sayılı kanuna muhalefet gibi maddi açıdan bakılmayıp da, kökenindeki ideolojik amaç ve kaygıya göre tahkikat oluşturulmuş bulunsaydı; sanık **İsmail Beşikçi**'ye bu hadiselerin fikri hazırlık ve tahrikini yapan bir kimse olarak bakılıp ifade edileceği şüphesiz idi. Nitekim ÜNAS hakkında yapılan tahkikat sonucu ile bundan 1,5 yıl evvel yapılan 20 Mart 1970 olayları tahkikat sonuçları sanık **İsmail Beşikçi**'nin eylem safhasına kadar bu hadiselerin yaratılmasında baş rolü oynadığı, ders ve ders dışı ideolojik propaganda ve eğitimi ile genç dimağları iğfal ederek, rektör ve dekanların koltuklarının yakılmasına kadar varan ideolojik bir kalkışmayı hazırladığı görüşünde ittifak etmektedirler.

Sanık **İsmail Beşikçi**, ÜNAS'a ilişkin sorgulamasında ÜNAS'ın İstanbul ve İzmir'de yapmış olduğu toplantılara Erzurum temsilcisi olarak ve kendi adına katıldığını beyan etmektedir. Her ne kadar sanık bu toplantılarda mesleki sorunların ele alındığını öne sürmekte ise de; her toplantı sonunda yayınladığı düzeni yıkmayı hedef alan beyanname, bildiri ve bültenlerin yukarıda zikredilen muhtevaları karşısında hangi konuların görüşülüp karara bağlandığını açıkça göstermektedir.

Sonuç olarak; ÜNAS mesleki bir kuruluş olmak yolundan çıkmış ve halk yığınlarının sınıf esasına dayalı bir ihtilâl eşiğine getirebilmek için gayret içinde bulunan bir örgüt durumunda gözükmekte olduktan başka gerek merkezi ÜNAS, gerekse Erzurum ÜNAS şubesi içerisinde sanık **İsmail Beşikçi**'nin ideolojik amaca yönelik etkin faaliyet ve katkıları bulunduğu anlaşılmaktadır. (ÜNAS'la ilgili 8.6.1971 tarih ve 38 sayılı tahkikat raporu ve şehir beyanları)

2. Sanığın Fikir Kulüpleri Federasyonu ve Türkiye Devrimci Gençlik Federasyonu'na Yönelik İdeolojik Faaliyetleri

Önceleri üniversite öğrencilerinin fikren gelişmesi ve öğrencilikten doğan bazı sorunlarının halli için kurulan Fikir Kulüpleri, bila-

hare 17.12.1965 tarihinde federasyon biçiminde bir örgüt olmuştur. Esasen örgütün federasyon şekline dönüşümü ideolojik amaçla yürütülen çalışmalarda daha etkili bir biçimde sesini duyurabilmek ve Fikir Kulüpleri arasında amaç birliği sağlamak düşüncesi hakimdi. Fikir Kulüpleri Federasyonu 1965-1969 yılları arasında yürütmüş olduğu devrimci mücadele ismi altındaki girişim ve atılımları ile anayasal düzeni yıkmayı hedef alan örgütlerin bayraktarlığını yapmış bulunmaktadır. Fikir Kulüpleri Federasyonu ve Federe Kulüpler tüzüklerinde belirttikleri şekilde, yüksek öğrenim gençliği arasında fikir gelişmeyi sağlamak ve öğrenimde ileri merhaleler kaydetmek yolunda değil, müesses nizama taban tabana zıd ve onu yıkmayı hedef alan proletarya ihtilâlinin ortamını ve yaratılacak ideolojik kavgaların hazırlığını yaptılar. Fakat bu yönde cesaretli atılımı sağlayacak bir kuruluşa ve daha gözü pek olarak çalışacak bir örgüte ihtiyaç vardı. Hissedilen bu boşluk Fikir Kulüpleri Federasyonu'nun 6 Ekim 1969 tarihinde yapılan 4'üncü kongresinde dile getirildi. Neticede; Fikir Kulüpleri Federasyonunun dönüşümü olarak, Türkiye Gençlik Devrimci Federasyonu Dev-Genç ismi altında, yeni bir örgüt teşkil edildi ve bu örgütün amacını saptayan 2. maddesi ile federasyonun (Emperyalizm ve Feodal kalıntılara karşı halkımızın milli demokratik mücadelesinde sosyalist gençliğin düşünce ve eyleminin geliştirilmesi amacı ile kurulduğu) ilan edildi. Ayrıca örgütün Bilimsel Sosyalizmi (Marksizmi) eylem kılavuzu kabul eden üyelerden oluşacağı bildirildi.

Bunu takiben Dev-Genç, Fikir Kulüpleri zamanından beri oluşturmaya çalıştığı devrimci atılım yolunda yurdun her yerinde anarşik olaylar yarattı ve vatandaşla devlet arasındaki bağların zayıflamasına çalışarak, onlara yeni bir düzene gidişin sancı ve ızdırabını duyurmaya çalıştı.

İşte kısaca özetlemeye çalıştığımız Fikir Kulüpleri ve Dev-Genç gibi öğrenci örgütleri Atatürk Üniversitesi bünyesinde de kurulmakta gecikmedi.

Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesi Fikir Kulübü ve Tıp Fakültesi Fikir Kulübü tarafından açık oturum, Panel ve Şölen günleri gibi isimler altında öğrencilerin devrimci yolda eğitilmeleri için birçok toplantılar yapıldığına şahit olmaktayız. Bu düzenlemelerin yapılmasında ve ele alınacak konuların seçiminde sanık İsmail Beşikçi'nin etkili olduğunu ve el altından bu faaliyetleri ideolojik amacı doğrultusunda görerek yönettiği Dev-Genç ile ilgili şahitler tarafından ifade olunmaktadır.

Bunların en belirgin örneklerinden bir tanesi FKF, tarafından düzenlenen (Ekonomi-Politik açısından Türkiye'nin geri kalmışlığı) isimli konferans sanık **İsmail Beşikçi**'nin hazırlığı sonunda; 4 Ocak 1969 tarihinde verilmiş bulunmaktadır. Her ne kadar bu konferansın metni elde mevcut değilse de, sanığın aynı konuya ilişkin olarak görüşlerini **Doğu Anadolu'nun Düzenli** isimli eserin 318., 319. sayfelerinde açıklaması ve izahatına esas aldığı şema ile dosyada mevcut bu konferansa ilişkin şema ve tablonun ayniyetinden, konferans konusu muhtevayı çıkarmak mümkün hale gelmektedir. Buna göre, söz konusu konferansta Türkiye'nin ekonomik yapısı geri kalmış ve çeşitli emperyalist güçler tarafından tehdit altında tutulan ve her türlü kapitalist ve feodalist baskıların hüküm sürdüğü bir tablo olarak ele alınmakta ve halen devam etmekte olan bu tesirlerin altında Türkiye'nin bağımsız olmadığı ileri sürülerek 1923 devriminin başarılı olmadığı ve ancak emperyalist güçlere meşruluk kazandırmaya vesile olduğu ifade edilerek, özellikle bu düzen içerisinde halkların ezildiği ve uluslaşma sürecini tamamlayamadıkları belirtilerek, toplumda mülkiyet üretim ilişkilerinde geniş halk yığınları yararına yapısal değişimler yapmak ve iktidarın dayandığı meşruluk kavramını değiştirmek ve böylece devrim atılımında bulunmak gerektiği ifade ve izah olunmaktadır.

22 Nisan 1969 tarihinde düzenlenen ve Atatürk Üniversitesi Kimya Anfisi'nde düzenlenen şiir ve folklor şöleni de sanık **İsmail Beşikçi**'nin etkisinde hazırlanmış, FKF girişimi olarak kendini göstermekte ve gerek ÜNAS tahkikat raporu, gerekse 20 mart olayları tahkikat komisyonu raporlarında ve diğer şahit beyanlarında böyle ifade olunmaktadır.

Atatürk Üniversitesi bünyesinde gösterilmekte olan ideolojik faaliyetlerin aynı doğrultuda bulunması ve bunları yürüten FKF, Dev-Genç ve ÜNAS gibi örgütlerin amaç birliği ederek etkili biçimde seslerini duyurabilmeleri için üyeler arasında gerekli koordinenin sanık **İsmail Beşikçi** tarafından yapıldığı ifade olunmaktadır.

Sanık tarafından Atatürk Üniversitesi içerisinde bir yandan Marksist-Leninist propaganda yapılırken, diğer yandan doğu sorunu içinde Kürt halkları ele alınmakta ve beliren tüm koşulların devrimci atılım sağlamak yönteminde bulunduğuna işarette, bu örgütlerin beraberliği sonunda, devrimin gerçekleştirileceği ifade olunmuştur. Atatürk Üniversitesi'nde sanığın söz konusu örgütler bünyesinde göstermiş olduğu ideolojik çalışmalarla ve düzeni yık-

mayı ögütleyen öğretilerle, sağlanan amaca dönük ağır basma sonucunu üniversite bir patlama noktasına getirilmiş bulunmaktadır. Yine sanığın öncülüğünde ve Erzurum ÜNAS şubesi faaliyeti görünümünde Üniversite Özerklik Haftası adı altında yürütülen faaliyetle, giderek **Müslim Seval** isimli bir öğrencinin kendisini yakmasına ve tüm üniversiteyi saran 20 Mart 1970 anarşik olaylarına dönüşmüş ve bu sırada devrimci olduklarını ilan eden Dev-Genç'li öğrenciler etkili bir biçimde seslerini duyurabilmek için rektör ve dekan koltuklarını yakmışlar ve geniş bir tahribat husule getirerek, diğer devrimci arkadaşlarının yolunda olduklarını belirtmişlerdir. Bu olayların fikri hazırlığının sanık tarafından yürütüldüğü ve işin patlama noktasına gelinceye kadar sanığın kontrolünde çeşitli tahriflerin yapıldığı üniversite tahkikat komisyonu raporundan, Rektör **Prof. Dr. Kemal Bıykoğlu'nun** ve **Asistan Erol Kozak'ın** ve diğer şahitlerin beyanlarından açıkça anlaşılmaktadır. Sanık **İsmail Beşikçi'nin** maddi olaylara karışmamış olması hiç bir zaman masumiyetinin bir delili olamaz. Sanığın faaliyetleri ideolojik amaçlara yönelik olarak fikri sahada kalmıştır. Ve patlama olayının zuhuru kadar devam etmiştir. Söz konusu iddiamızda fikir alanında yapılan bir çalışma ile ilgili bulunmaktadır. Sanık bu olaylardan yapmış olduğu hazırlığa göre, daha önemli sonuçlar bekliyor olmalı ki, hüsrânını olaylar sonrası Duyuru ile ifade etmeye çalışmış ve başka kişi ve kuruluşları suçlamak yoluna saparak bu hareketinin cezai sonuçlarından sıyrılma istemiştir. Erzurum C. Savcılığı'nca yürütülen bu olaylara dönük soruşturma ele alındığında, bir bakıma sanık sütlüman olarak kenara çekilmeyi başarmış görünmekte ise de, mahkemenizce yürütülen ve talebimizle kısmen delilleri itibarıyla, bu davaya ithal edilen, Erzurum Dev-Genç (1972/35 esas sayılı davası) ile durum aydınlanmış olmakta ve sanığın bu olaylara yönelik yeraltı faaliyetleri kendisini bütün çıplaklığı ile açığa vurmaktadır. Keza ÜNAS'la ilgili 8.6.1971 tarihli tahkikat komisyonu raporunda aynı doğrultuda verilerle görüşümüzü teyit etmektedir.

Sonuç olarak, sanık **İsmail Beşikçi**, Atatürk Üniversitesi bünyesinde öğrenciler tarafından kurulan ve güttüğü amaca yukarıda işaret edilen Fikir Kulüpleri ve Dev-Genç örgütleri ile aralarında bulunan devrime yönelik amaç beraberliğinin sonucu olarak, bu örgütlere militan kazandırılmasında ve bunların gaye uğrunda bilinçli hale getirilmesinde ve faaliyetlerinin yaygınlaştırılmasında ve eylemlere geçilmesinde dersaneden başlayarak etkili olmuş ve aynı amaçtaki ÜNAS ve TİP gibi örgütlerle yıkım çizgisinde beraberlik sağlamakta

geniş hizmetleri dokunmuş ve bilimsellik sıfatının desteği ile katkılar sağlamıştır.

3. Sanığın Doğu Devrimci Kültür Ocakları ile Olan İdeolojik Faaliyetleri

Doğu Anadolu'nun ve Güneydoğu Anadolu'nun illerini bir bölüm içerisinde burada yaşayan halkların Kürt olması nedeniyle geri bırakıldığı şeklindeki görüşlerin 1967 senesinden itibaren değişik bir biçim aldığını görmekteyiz.

Türkiye İşçi Partisi ve bu parti paralelindeki bazı kişilerin yönetiminde, tüm Türkiye'nin sorunlarından ayrı olarak; özellikle, Doğu Anadolu Sorunu şeklinde bir konunun ortaya atılması ve etnik ayrıcalık düşünceleri ile sürdürülen eylemlerin, Doğu Anadolu'da bir kaynaşma ve huzursuzluk iklimi yarattığı görülmektedir.

Doğulu vatandaşların bu kıpırdanışına ideolojik bir veçhe vererek etnik ayrıcalık temellerine dayanan bir örgüt teşkil ederek mücadelede devam etmek kararı, entelektüel kabul edilen bazı Doğulu ve Türkiye İşçi Partili kişilerin öncülüğünde verilmiş bulunmaktadır. Örgütlenmekten amaç, kitle şuurunun yaratılması ve benzer ideolojik örgütlenmekten amaç, kitle şuurunun yaratılması ve benzer ideolojik örgütlerde olduğu gibi etkili biçimde kendini hissettirebilme ve isteklerini kabul ettirebilme gibi düşüncelere dayanıyordu. 1970 yılı başlarında Dev-Genç modeline uygun olarak, daha evvelce yapılan fikir ve eylem sahasında gerçekleştirilen hazırlık sonunda, Doğu Devrimci Kültür Ocakları örgütü teşkil edilmiştir.

Bu örgütün asıl amacı, diğer yıkıcı birleşmelerde olduğu gibi, Doğuya dönük olarak yapacağı çalışmalarla; burada, işçilerin yanı sıra, feodal baskı altında ezildiği ileri sürülen köylüleri de proletarya potansiyeline güç olarak katmak ve harekete geçirmektir.

Marksist-Leninist cemiyet teşkil etmek suçundan sanık olup, bir ara Doğu Devrimci Kültür Ocakları faaliyetlerine katıldığı tesbit olunan Siyasal Bilgiler Fakültesi Asistanlarından Tunceli-Çemişgezek nüfusunda kayıtlı **Cüneyt Akalın**, Doğu Devrimci Kültür Ocakları hakkında ve özellikle bu örgütün amacına ilişkin olarak önemli bilgiler vermektedir. (DDKO örgütünün iki veçhesi vardır. Birinci veçhe Kürt milliyetçiliği fikri, ikinci veçhe ise Marksist-Leninist yöntemdeki devrimci veçhe idi. Ben daha ziyade ikinci şıktaki kanaat ve görüşler sebebi ile bu örgütle temasım oldu. Ancak şurasını

belirteyim ki, Kürt azınlık, sosyolojik bir gerçektir ve bu azınlıkta Kürt milliyetçiliğinin doğmasına, kendilerine Cumhuriyetten beri ikinci sınıf vatandaş muamelesi yapılması sebep olmuştur.) Demek suretiyle DDKO örgütünün amacı ve bu amaca hakim olan düşünceleri ortaya koymaktadır. Gerçekten DDKO örgütünün kurulmasına Kürt milliyetçiliği fikri hakim bulunmaktadır. Ancak bu düşüncenin tahakkuku ve Kürt milliyetçiliğinin hakim kılınmasından sonra örgüt yönteminde benimsenen ideoloji ise Marksist-Leninist ideoloji niteliğinde görülmektedir.

DDKO örgütünde Kürt milliyetçiliği gibi bölücü fikir unsuru ile Marksizm-Leninizm gibi yıkım unsuru birleştirilmiştir. Yani her iki ideolojide, yıkımda kenetlemeye hizmet edecek şekilde enjekte edilmeye çalışılmıştır.

DDKO örgütünün faaliyeti ile ilgili olarak, mahkemenizde 972/30 esas üzerinden dava yürütülmekte, dolayısıyla bu örgütün amacı ve ideolojisi hakkında en geniş bilgiye esasen mahkemeniz sahip bulunmaktadır.

Bu konuya ilişkin olarak asıl üzerinde durmak istediğimiz husus, sanık **İsmail Beşikçi**'nin söz konusu örgütlenmeden evvel yaptığı fikri çalışmalar ve örgütlenmeden sonraki gelişim hizmetleri.

Sanık **İsmail Beşikçi**, 1966-1967 senelerinde Asistan bulunduğu Atatürk Üniversitesi'nde (**Kışın Silvan Ovasında, Yazın Nemrut Ve Süphan Yaylalarında Konaklayan Bir Göçebe Aşiretin Sosyal Organizasyonu**) konulu bir doktora tezi çalışması yapmış bulunmaktadır.

Bu girişimi müteakip gelişmeler dikkate alındığında, sanığın, Doğu Anadolu'ya dönük çalışmalarında bir çekirdek hareket niteliğinde bulunduğunu görmekteyiz. Sanık 28.3.1967 tarihinde doktora rasını verdikten hemen sonra, doğuda yaptığı doktora çalışmaları vesilesiyle toplamış olduğu bilgileri toparlayarak özel araştırma oluşturmuştur.

Bu araştırma, yukarıda ifade edildiği gibi (Aralık 1967 tarihinde üniversite olanakları ile teksir metin halinde basılıp çoğaltılan **Doğu Mitinglerinin Analizi**) isimli kitaptır.

Bu kitap kapsamına dahil görüşler incelendiğinde, sanığın, doktora çalışmasını dahi belirli bir ideolojik amaç hizmetinde geliştirmek için yaptığı kanaati hasıl olmaktadır. Çünkü sanık, doğu hakkında sadece bu çalışmalar dolayısıyla bilgi ve döküman toplamış-

tır. Her ne kadar yedek subaylığı süresinde Bitlis'te askerlik yaptığı-
nı ve bu sebeple doğu sorununa ilgi duyduğunu söylemekteyse de,
bu, gerçek ideolojisini tecessüs arzusu gibi göstermekten öteye gi-
demez.

Doğu Mitingleri'nin Analizi isimli özel çalışmada, önce Do-
ğu'nun geri kalmışlığına ve etnik farklılaşma sebeplerine ve sosyal
değişme dinamiğine temas edilmekte ve bu izahlar Marksist diya-
lektiğe uygun bir biçimde ortaya konarak, mitingde ele alınan konu-
ları, sahip olduğu Marksist-Leninist ve Kürtçü ideoloji gereklerine
göre tasnif edilip, buna dair birtakım rakamlar vererek ve bu rakam-
ları doğunun en geri kalmış illeri ile, batının en ileri illerine ilişkin
tabloları aynı anda verecek ve mukayese sağlayacak şekilde belir-
leyerek, doğunun tüm geri kalmışlığının etnik ayrımcılık fikirlerine ve
devletçe burada sürdürülen feodal sisteme ve devlet güçleri ile feo-
dalitenin işbirliğine dayayarak ve bu mitinglere feodallerin dahi ka-
tılmak zorunda kaldıklarına işaretlerle, Doğu'daki sosyal değişme di-
namiğinin uluslaşma yöntemindeki gelişmesi gerektiği ve Doğu'da-
ki bütün geri kalmışlık koşullarının ısrarla Batı'nın egemenleri ve ba-
siretsiz bürokrasinin sürdürdüğünü ifade ile, bugüne kadar Doğu
sorunu konusunda en cesaretli atılımı Türkiye İşçi Partisi'nin yaptı-
ğını belirterek ve bu kitabını Marksist-Leninist ve Kürtçü çevrelere
ulaştırmak suretiyle belli mihrakların bilgi ve dikkatlerini üzerine top-
lamıştır.

Sanık **İsmail Beşikçi**'nin bu çalışmanın bilimsel bir araştırma
ve derleme ile ilgili bulunmamaktadır. Zira sanığa bu konuda bir gö-
rev tevcih olunmadığı gibi, oluşturduğu fikirler bilimsel bir çalışma
metod ve örneğine uymamaktadır. Sanık bu kitabında, doğruluğu
resmi organlarca kabul ve teyit edilmemiş bir takım gazete hadise-
lerini ele alarak bunların eleştirilmesine girişmiş ve tarafsız oldukları
saptanmamış gazete ağızları ile doğuda açlık ve işsizlik sloganı al-
tında Türkiye İşçi Partisi'nin amacına yarar sağlayacak ve Doğu'yu
parçalayacak bir potansiyel yaratmaya çalışmıştır. Sanığın analizi-
ne konu ettiği veriler, ne bilimsel, ne de aktüel bir niteliğe sahip gö-
rülmemektedir. Köklerinde sakat bir hareket noktasından ele alınan
fikirler, Devlet İstatistik Enstitüsü'nün ve Köy İşleri Bakanlığı köy
envanter etütleri tarafından çoğunlukla 1963 yılında tesbit edilen bir
takım seviye rakamları vererek mukayeseye girişmiştir. Analiz ya-
zıldığı tarihe göre esasen rakamlar, dört yıllık bir gerilik yaratmakta
ve bu fark ideoloji yolunda işlemeye ve büyütölmeye konmaktadır.

Sanığın bilimsel veri ve doğrulardan yoksun olan bu araştırması, Doğu Mitingleri sonrasında Türkiye İşçi Partisi st kademelerinde kümelenen bazı Doğulu entelektüellere Doğu sorunu konusunda, örgütlenme ve ayrı bir biçimde yöntem takip etmek işaretini akmıştır. Bununla da kalmayarak sanık, yapmış olduğu 334 sahi-feden ibaret doktora tezi çalışmasını isim değişikliği altında (**Doğu Anadolu'daki Göçebe Kürt Aşiretlerinde Toplumsal Değişme**) konusu olarak kısaltarak ve istismara müsait bir kapsamda, yine niversite olanaklarından yararlanarak 52 sahifelik kitap haline getirip öğrencilerine dağıtarak tedrisata koymuştur.

Bilimsel bir devi kötüye kullanmak örneklerinden bahsederken bu kitabın sadece ğretim münasebetleri içerisindeki fonksiyonuna temas etmiştik. Bunun yanısıra sanık, ğretim olanaklarından yararlanarak tek bir aşiret hakkında yapmış olduğu araştırmayı, bütün Doğu Anadolu'ya genelleyerek bu toplumların değişme gereklerini yine etnik temellere dayalı olarak izah etmek suretiyle Kürtçü amacına yarar sağlamaya ve aynı ideolojiye mensup kişi ve kuruluşların yeniden ilgi ve takdirini toplamaya çalışmıştır. Sanık için asıl olan bilimsel bir yayında bulunmak değil kırık dökük sahip olduğu bilimsel bilgi ve dökümanları etnik ayrıcalık fikirleri kuvvetlendirici yöntemde kullanmaktadır. Çünkü bilim hiçbir zaman belli bir üniteye ait olan verilerin genelleme ve rneklemeye yaparak başka toplumların bu şekilde izahına müsaade etmez.

Sonuç olarak sanık bu kitabında Doğu'da yaşayan tüm göçebe Kürt aşiretlerinin yaşama ve sosyal seviyelerini ve olanaklarını tez konusu Alikan Aşireti düzeyinde yansıtmaya ve bu suretle etnik bir çalkantı meydana getirmeye çalışmıştır.

Sanık **İsmail Beşikçi**'nin aynı amaçlarla dolu olarak doktora tezini bu defa tüm Doğu'yu ifade eder şekilde (**Doğu'da Değişim ve Yapısal Sorunlar**) ismi altında bir kitap haline getirerek 1969 senesinde bastırmıştır.

Sanık bu eseri ile bilimsel bir girişim yaptığına ve birçok bakımlardan fikirlerinin fayda sağlayacağını ne sürmekte ise de; diğerlerinde olduğu gibi bu eserinde işlemiş olduğu konular ve ihtiyar edilen izah tarzı sahip olduğu Marksist-Leninist ve Kürtçü ideolojiye hizmet etmekten öteye bir değer taşımaz kanaatindeyiz. Bilindiği kadarı ile sanık 37 ünitelik ve 311 nüfuslu bir göçebe aşireti üzerinde tez çalışmaları yapmış ve bunların sosyal yaşamları konusunda-

ki fikirleri gözleme, diğer bir deyimle resim çekme metodu ile oluşturmuştur.

Saniğin gerçekten sahip olduğu bilgiler Alikan Aşireti ile ilgili hususlara dayandığı halde söz konusu yayınında, tüm Doğu'daki yaşamın bir göçebe düzeyinde olduğu intibasını uyandıracak bir biçimde konu ele alınarak, göçebelik sorunları incelenmektedir. Bu arada Alikan Aşireti'ne örnek bir göçebe aşiret olarak değinilmektedir. Doğu'daki göçebe Kürt aşiretlerinin çok geri bir yaşama düzeyinde bırakılmasının temel nedenleri etnik ayrıcalık fikirlerine dayandırılarak değişme dinamiğinin oluşumunda bir temel faktörün dikkate alınarak biçim kazanılmasına çalışılmıştır. Bunun yanı sıra sanık daha geniş bir çevrede belirli görüş ve ideolojisi ile afişe edilmek imkânını da elde etmiş olmaktadır. Saniğin bu tanımı tüm kamuoyu yönünden önemli gözükmemektedir. Esasen kendisini, sahip olduğu ideoloji yöntemindeki muayyen çevrelere kabul ettirmek düşüncesindedir. Örneğin aynı konudaki fikirlerini **Forum**, **Ant** ve **Akşam** gazetesi gibi basın organlarında seri makaleler halinde sunması, belirtilen arzunun ve hedefin bir işaretidir.

Sanık **İsmail Beşikçi**'nin Doğu sorunu konusundaki girişiminin idealist bir hava içerisinde gelişen bir yelpaze gibi devam ettiğini görmekteyiz. Sanık, esasen yukarıda sözünü ettiğimiz yayınların önsözlerinde ve münasip düşen yerlerinde, **Doğu Anadolu'nun Düzeni**'ne ilişkin ve devrim yaratacak yeni bir eserin hazırlanması peşinde olduğunu müjdelemektedir. Nitekim Alikan Aşiretinden kaynak alan genellemesi yanı sıra, bilimsel bir araştırma olarak başladığı (**Doğu Ve Güneydoğu Anadolu Sınır Kasabalarında Sosyo-Ekonomik Yapının Mukayeseli Analizi**) isimli araştırma ile yazacağı esere tümlük kazandıran bilgileri toplamış ve Doğu Anadolu sorununu en elverişli koşullar altında istismar etmeye müsait bilgilerin birleştirilmesi sonunda; (**Doğu Anadolu'nun Düzeni, Sosyo-Ekonomik ve Etnik Temeller**) isimli eserini Temmuz 1969 yılında bastırılmış bulunmaktadır.

Söz konusu eserin başlangıç, gelişim ve sonuç bölümleri itibarıyla tümü ele alındığında özel bir saik taşıdığı yaratılmak istenen bir kavga uğrunda Kürtlük sorunu bir Doğu sorunu olarak tarihin geniş bir bilimi içerisinde ele alınmakta ve Kürtlerin etnik düşüncelerle sosyo-ekonomik ve siyasal bakımdan özellikle geri bırakıldığı öne sürülerek bunların uluslaşma olanaklarını ortadan kaldıran sebeplere karşı direnip mücadele etmeleri gereği belirtilmekte ve etnik ayrı-

calık fikirlerine dayalı açıklamalar iddialı ve kesin bir şekilde ortaya konmakta ve Doğu sorunu adı altında burada yaşayan etnik kitlenin başkaldırmasına kadar varacak bir kaynatma ortamı yaratılmaya çalışılmaktadır.

Eserin yayınlandığı günler içerisinde sürüp giden anarşik olaylar ve Türkiye Cumhuriyeti Devleti'ne karşı tüm vatandaşların duyumuş olduğu güveni ortadan kaldırmayı amaçlayan girişim ve atımlar karşısında sanığın Kürt etnik grubu hakkında ileri sürdüğü bu düşünceler geniş bir tanıtım kampanyası ile (belli çevrelerce) kabul görmüş ve bilim adına doğruları ifade eden tek kişi olarak nitelenen sanık **İsmail Beşikçi**, kendisine gösterilen bu maksatlı itibar ve iltifatın akımında Aralık 1970 tarihinde kitabının ikinci basımını yapmıştır.

Aşağıdaki sanığın yayınları bölümünde etraflıca ele alınıp ayrıntıları belirtileceği üzere sanık **İsmail Beşikçi**, kitabının ikinci basımına bazı ilaveler yapmak suretiyle görüşlerinde kesinlik ve kararlılık olduğu ve Kürt etnik grubunun uluslaşması için kendisine aradığı intibakı yaratmak istemiştir.

Sanık tarafından yürütülen bütün bu çalışmalar sadece yayınla kalmamış aynı düşünceler ve aşırı görüşler muhtelif toplantı, konferans ve açikoturumlarda ele alınıp işlenmiş ve hattâ bazı yayın organlarında günlerce seri halinde yazmıştır.

Sanık **İsmail Beşikçi**'nin sürdürmüş olduğu bu yoğun faaliyetler sonunda Kürt etnik grubunda örgütlenme bilincinin doğarak bunun semere verdiğini görmekteyiz.

Bu cümleden olarak Mayıs 1969 tarihinden itibaren görünümde Doğu Anadolu'ya dönük bir amaç taşıyan ve aslında etnik ayrıcalık fikirleri ile mücadele yaratmak isteyen Doğu Devrimci Kültür Ocakları adı altında bir örgütlenmenin süratle yaygınlaştığına şahit olmaktadır.

Söz konusu örgüt sanık **İsmail Beşikçi** tarafından ilham olunan fikirler istikametinde bir işigal sahası yaratmış ve Doğu Anadolu'nun geri kalmışlığı ile mücadele ediyor tarzındaki girişimleri ile Doğu'da kökeni etnik temellere dayalı Kürt ulusu fikrinin yayılmasına çalışılmış ve bu yolda bir atılım eşiğine kadar gelinmiştir.

Sanık **İsmail Beşikçi**, DDKO örgütünün doğmasına sebep olan çalışmalarla kalmamış, bu örgütler kurulmaya başladıktan sonra gerçek kurulma amacına uygun düşecek bir istikamet olması ve oluşması için büyük çabalar harcamış bulunmaktadır.

Örneğin: 12.3.1970 tarihinde Ankara DDKO lokalinde sanık tarafından verilen konferansta daha evvel işlemiş olduğu Kürtçü fikirler yönteminde izahlarda bulunmuş ve bu örgütün yönelik olacağı amaç ve mücadele bilincine şekil kazandırılmaya çalışılmıştır.

Sanık bu konferansta halen mahkemede DDKO faaliyetlerinden dolayı yargılanan **İhsan Aksoy** tarafından şu şekilde takdim edilmiştir. (Dr. Sayın **İsmail Beşikçi** sözlerle Doğu toplumu üzerinde konuşacak. Yıllardan beri bürokrasinin hareketleri ve doğmaları ile asimiliye tâbi tutulan bir ulus Doğu Anadolu Kürt toplumunun ilk namuslu bilim adamı tarafından varlığının ortaya konması bizim için önemlidir.) demek suretiyle **İsmail Beşikçi**'nin Kürt ulusu bilincini yaymaya çalışan ve bu uğurda çalışma ve mücadele veren bir kişi olduğunu ifade etmiş bulunmaktadır.

Sanık, kişisel temaslarına dahi Kürtçülük bilincinin yaratılmasına hizmet etmiş ve görüşlerinin yaygın hale getirilmesine çalışılmıştır. Hattâ aynı görüşü benimsemeyen ve bu uğurda çalışma yapmayan kişi ve kuruluşları kınayacak kadar ideolojisinde ileri gitmiş bir kişi durumundadır. Sanığın ideolojisinin uygulanması niteliğinde kabul ettiğimiz bu temas ve faaliyetlerine aşağıda ait olduğu bölümde ayrıca değinilecektir.

Doğu Devrimci Kültür Ocakları örgütünün teşkil ve gelişimi çalışmalarının yanı sıra örgütün sahip olduğu ideoloji yönteminde geniş bir yayın olanağı yaratmak bakımından Diyarbakır merkez olmak üzere Doğu Matbaacılık Anonim Şirketi şeklinde bir teşebbüste bulunulmuş ve bunun için Diyarbakır Yapı ve Kredi Bankasına 918 numaralı bir hesap açtırılmıştır.

Sanık **İsmail Beşikçi**'nin bu teşebbüse altı hisselik bir katkı ile kuvvet kazandırmaya ve girişimin netice vermesine çalıştığı ve bu cümleden olarak taahhütte bulunduğu anlaşılmaktadır.

Sanık **İsmail Beşikçi**'nin bu teşebbüse altı hisselik bir katkı ile kuvvet kazandırmaya ve girişimin netice vermesine çalıştığı ve bu cümleden olarak taahhütte bulunduğu anlaşılmaktadır.

Sanık **İsmail Beşikçi**, maddi ve manevi bütün olanaklarını sahip olduğu Marksist-Leninist ve Kürtçü ideoloji uğruna seferber eden ve yurttaki böyle bir ortamın yaratılmasına çalışan girişim ve atılımları ile diğer örgütlerde olduğundan farklı bir şekilde, önce DDKO örgütünün kurulmasına münfer olan fikri hazırlığı yapmış ve daha sonra bu örgütün Kürtçü ideoloji yöntemine uygun düşecek bir oluşum kazanması için gayret göstererek Batı'da yaratılan prole-

tarya ihtilâli hedefindeki kargaşalıktan Doğu'daki Kürt toplumunun bölünüp kopmasına ve her iki alanda sürdürülecek yıkım hareketleriyle özlediği amaca ulaşılmasında en büyük yararı sağlamış bir kişi durumunda gözükmektedir.

4. Sanığın Türkiye İşçi Partisi ile Olan ve Her İki İdeolojisinden Kaynak Alan Faaliyetleri

Türkiye İşçi Partisi varlığını 1961 Anayasası'nın 56. maddesinden alarak 648 sayılı Siyasal Partiler Kanununa göre oluşan bir örgüt niteliğinde kurulmuş olduğu halde ve tüzüğü ile saptanan siyasal görüşü demokratik sosyalizm istikametinde bulunduğu ve buna uygun bir politika izlediği halde 1963-1970 devreleri arasında örgütün politik görüşünde önemli değişimler husule geldiğini görmekteyiz.

Başlangıçta siyasal partiler yelpazesinin sol diliminde yer alarak demokratik sosyalizmi gerçekleştirmek amacıyla olduğunu ilan eden Türkiye İşçi Partisi'nin tedricen üst kademelerine hakim olan bazı idarecilerin etkisi ile ve bu sahada yürütülen fikri hazırlık ve itimelerle örgütün görüşlerinde önemli değişimler meydana gelmiş bulunmaktadır. Türkiye İşçi Partisi 1961 Anayasası'nın getirmiş olduğu sosyal devlet anlayışını daha ileri bir özde anladığını zaman zaman ortaya koyan örnekler vermişse de bu örgütü (46) varlığı bakımından tehlikeye düşüren girişimi Ekim 1970 tarihinde meydana gelmiştir. Söz konusu örgütü bu noktaya getiren sebeplerin ne olduğu ve özellikle Türkiye İşçi Partisi bilim kurulu üyesi bulunan sanık **İsmail Beşikçi**'nin partinin bölgeci bir politika izleyen oluşum kazanmasında ne gibi hizmetleri olduğu husus sanık yönünden açıklamaya değer bir önem taşımaktadır.

Sanık **İsmail Beşikçi** ilk kez doktora çalışması ile başlayıp daha sonraki gelişimleri itibariyle kesin bir şekilde istikamet alan Kürtçü ideolojiye dönük faaliyetleri ile bölücü bir çığır açmış bulunmaktadır.

Türkiye İşçi Partisi'nin 1967 yılı içerisinde Doğu Anadolu'nun çeşitli il ve ilçelerinde açlık ve işsizliği protesto mitingleri tertip etmiş olması, gerek mitinglerin amacı ve özü, gerekse bu mitinglere atfedilen mana ve yürütülmek istenen politika bakımından değişik biçimde sapmalara sebep olmuştur.

Siyasal bir organizasyon ve güdü olarak ele alınan ve sürdürü-

len mitingler bu toplantılara hakim olan bir takım kişilerce maksatlı bir şekilde Doğu'nun geri kalmışlığı sorunu giderek Doğu'da yaşayan halklar meselesi haline sokulmuş ve geri kalmışlık etnik farkla izah edilmiştir.

Mitinglerde yapılan bu dönüşümün keskin hatlarla politik bilinç kazanması ve Doğu sorununa meseleyi etnik bir açıdan ele alarak Türkiye İşçi Partisi'nin sahip çıkması politik bilincin yaratılmasına Sanık **İsmail Beşikçi Doğu Mitinglerinin Analizi** isimli eserle geniş ölçüde etkili olmuştur.

Söz konusu analizde konunun ele alınışı ve çeşitli mitinglerde verilen örnekler mukayeseli olarak sunulan rakamlar önce Doğu ile Batı arasında geri kalmışlık uçurumunu yaratmış ve daha sonra bütün bu geriliklerin Doğu'da yaşayan etnik grubun Kürt oluşları nedeniyle Osmanlı ve Türk siyasi iktidarlarınca uluslaşmalarına mani olacak bir düzeyde tutulmasının sebep olduğu ve bu yüzden Doğu'nun feodal düzenden kapitalist bir seviyeye getirilmediği ve onun içindir ki halkların uluslaşma sürecini tamamlayamadıkları şeklindeki görüşler etnik amaçla takip edilen bu siyasetin haklı sebepleri haline getirilmek istenmiştir. Sanık **İsmail Beşikçi**, yukarıda temas ettiğimiz daha sonraki yayınlarında aynı konuyu ısrarla ve defaatle işlemiş, Türkiye Cumhuriyeti toprakları içerisinde bölünmez bir bütün olarak yaşamalarına devam eden ve tüm Türkiye'nin sorunu olan geri kalmışlıktan kurtulma çareleri ararken ulustan, ulus çıkarmak istenmiştir.

Neticede Türkiye Cumhuriyeti Devletinin bölünmesine varacak olan bu bilinci Doğu sorunu adı altında ele alıp işlenmesinde ve zaman içinde giderek örgütlenmeye ve hattâ Türkiye İşçi Partisi gibi bir partiyi kendi ideolojisinin izleyicisi ve sahibi haline getiren fikri oluşumun yaratılmasında **İsmail Beşikçi** başlıca etken olmuş bulunmaktadır.

Sanık **İsmail Beşikçi** bu yüzdendir ki Türkiye İşçi Partisi ile olan ilişkilerini bir gün dahi kesmemiş ve özellikle bu partinin üst kademelerine hakim kişilerle temaslarını sürdürmüştür.

Sanık, **Doğu Mitinglerinin Analizi** isimli eserinde Doğu'da İşçi Partisi'nin düzenlediği mitingleri diğer partilerce ele alınmayan devrimci bir hareket olarak nitelenmekte ve mitingler sonrası Doğu toplumundaki gidişin etnik bir rotada bulunduğuna işaretle adı geçen partinin kendisine iyi bir oy kaynağı kazanmakta olduğu ima ile doğrudan doğruya Doğu sorunu ile İşçi Partisi arasında vazgeçilmez bir bağ kurmaya çalışmıştır.

Sanık **İsmail Beşikçi**, bütün yayın ve yazılarını Türkiye İşçi Partisi'nin idaresine hakim kişilere göndermiş bulunmaktadır. Hattâ zaman zaman bu partiye yapmış olduğu maddi yardımlardan dolayı kendisine takdir ve teşekkür edilmiştir.

Sanık **İsmail Beşikçi** ile Türkiye İşçi Partisi arasında ideolojik bakımdan mevcut olan yakınlık belli bir zaman içerisinde bu parti-nin sanık tarafından ortaya atılan etnik temele dayalı Doğu sorunu ve Kürt halkınının uluslaşması fikirlerinin benimsenmesinde ve hat-tâ Türkiye İşçi Partisi'nin bu yoldaki düşüncesini Ekim 1970 tarihinde etraflica işleyerek bunu partinin bir amacı haline getirmesi istika-metindeki düşüncelerin açıkça belirtilmesinde sanığın önemli bir etken olduğuna yukarıda değinmiştik. Türkiye İşçi Partisi'nin 4. Büyü-k Kongre kararlarından dolayı kapatılması hakkında Anayasa Mahkemesi'nin 20.7.1971 gün ve 1971/3 esas sayılı kararı muhte-vası bizim bu görüşümüzü doğrulamaktadır.

Türkiye İşçi Partisi evvelce izlemekte olduğu demokratik sos-yalizm, giderek imkân bulunduğu yapacağı şüphe götürmeyen ihtilâlcî sosyalizm politika hedefi yanısıra Doğu'ya dönük özel bir si-yaset takip etmeyi niçin tercih ederek partinin temelli kapatmasına münce-ri olacak tehlikeli bir yola girmiştir. Çünkü sanık **İsmail Be-şikçi** ve aynı düşünceyi paylaşan partinin üst kademelerindeki **Ta-rık Ziya Ekinci**, **Kemal Burkay** ve **Dr. Naci Kutlay** Kürt eritelektü-eller önce Doğu'da Türkiye İşçi Partisi yönünden bir oy hazinesi olduğuna işaret etmiş ve daha sonra da bu oyları kazandırabilmek için izlenecek siyasetin ana hatları verilmiştir. Esasen İşçi Parti-si'nin ideolojisine uygun bir tarzda gelişen proletarya ihtilalini gerek-tirecek unsur ve belirtilere ilâveten, Doğu'da feodal seviyede bıra-kılmış ve ezilmiş kitlenin atılımı sağlayacak ve bu gücü birdenbire proletarya çizgisine getirecek bir formül gerekliydi. Bu düşüncenin esasları ise 1967 yılından beri **İsmail Beşikçi** tarafından bütün hat-ları ve nezaket arzeden yönleri ile işlenmişti. Mesele Doğu'ya dö-nük olarak yürütülecek siyaset ve ele alınacak konularda onların geri bırakılmışlığı Kürt olmalarına bağlamak ve gösterilecek çabala-rın Kürtlerin uluslaşması istikametinde gelişeceğine Kürtleri inandır-maktı. Bu bilinç sağlandığında Batı'nın kapitalist sömürsünden do-ğan tepki güçlere, Doğu'nun feodal ezilmişliğinin galeyan gücü de ilâve olarak ve her iki güç kaynağı proletarya ihtilâli hedefinde birle-şerek Türkiye İşçi Partisi'nin amacı gerçekleşmiş olacaktı.

Türkiye İşçi Partisi sosyalizm olarak takip ettiği ve demokratik

kurallar içerisinde yürütmek istediği siyasetinde uyguladığı bazı aşırı girişimleri demokrasinin icabına ve sosyal niteliğine bağlayıp izah ederek asıl amacını gizlemeyi uzun bir süre başarmış görünmekte idi. Ancak Doğu Anadolu sorunu ve özellikle Kürt halkının uluslaşması konusundaki atılım ve siyasetini ne suretle gizleyecekti? Anayasanın 3. maddesi (Türkiye Devleti ülkesi ve milletiyle bölünmez bir bütündür) demektedir. İzlenecek bu siyaset neticede Türk milletinin bölünmesine varacağı ilk nazarda anlaşılmaktaydı. Türkiye İşçi Partisi 29-31 Ekim 1970 tarihlerinde Ankara'da yaptığı 4. Büyük Kongresinde alınan kararları büyük bir tantana ile ilan etti. Bu kararın 6. bölümünde ele alınan konu Doğu Anadolu sorunu ve bu sorunla ilgili olarak partinin ileride izleyeceği siyasetin ayrıntılarını belirtmekte idi.

Söz konusu kararın ilk bölümünde Türkiye İşçi Partisi'nin Türkiye'nin Doğu'sunda yaşayan Kürt halkına dönük özel bir siyaset izlemesini zorunlu kılan sebeplere yer veriliyor ve bugüne kadar hakim sınıfların faşist iktidarlarının Doğu'da zulüm ve asimilasyon politikası uyguladıklarına işaretlerle, Kürtlerin bilhassa geri bırakılmaları için ekonomik ve sosyal bir politika uygulandığına temas olunarak şu görüşlere yer verilerek bu konuyu ele almanın işçi sınıfının sosyalist devrim mücadelesinin bir uzantısı olduğu görüşleri işleniyordu: (Türkiye'nin Doğu'sunda Kürt halkının yaşamakta olduğunu, Kürt halkı üzerinde, baştan beri hakim sınıfların faşist iktidarlarının zaman zaman kanlı zulüm hareketleri niteliğine bürünen baskı-terör ve asimilasyon politikasını uyguladıklarını, Kürt halkının yaşadığı bölgenin Türkiye'nin öteki bölgelere oranla geri kalmış olmasının temel nedenlerinden birinin kapitalizmin eşitsiz gelişme kanununa ek olarak bu bölgede Kürt halkının yaşadığı gerçeğini göz önüne alan hakim sınıf iktidarlarının güttükleri ekonomik ve sosyal politikanın bir sonucu olduğunu, bu nedenle Doğu sorununu bir bölgesel kalkınma sorunu olarak ele almanın, hakim sınıf iktidarlarının şöven, milliyetçi görüşlerinin ve tutumunun bir uzantısından başka bir şey olmadığını, Kürt halkının anayasal vatandaşlık haklarını kullanmak ve diğer tüm demokratik özlem ve isteklerini gerçekleştirmek yolundaki mücadelesinin bütün anti-demokratik faşist, baskıcı şöven milliyetçi akımların amansız düşmanı olan partimiz tarafından desteklenmesinin olağan ve zorunlu bir devrimci görev olduğunu Kürt halkının gelişen demokratik özlem ve isteklerini ifade ve gerçekleştirme mücadelesi ile işçi sınıfının ve onun öncü örgütü partimizin öncülüğünde yürütülen sosyalist devrim mücadelesinin tek bir dev-

rimci dalga halinde bütünleştirmek için Kürt ve Türk sosyalistlerin parti içinde omuz-omuzla çalışmaları gerektiğini Kürt halkına uygulanan ırkçı-milliyetçi şöven-burjuva ideolojisinin, partiler, sosyalistler ve bütün işçi ve diğer emekçi yığınlar arasında yerle bir edilmesinin sağlanması, partinin ideolojik mücadelesini ve gelişmesini temel ve devamlı bir davası olduğunu, partinin, Kürt sorununa, işçi sınıfının sosyalist devrimci mücadelesinin gerekleri açısından baktığını kabul ve ilan eder.) şeklindeki fikir dizisi içerisinde Türkiye İşçi Partisi yönünden Doğu'da yaşayan Kürt halkına karşı özel bir politika uygulamanın gereklerden bunun hangi biçimde yürütüleceği ve varılmak istenilen sonucu belirleyen görüşler ile sanık **İsmail Beşikçi'nin Doğu Anadolu'nun Düzeni'**ne ilişkin olarak işlediği konuların dayanak ve unsurlarına bakıldığında her ikisinin de aynı doğrultuda düşüncelerden ibaret olduğu ve asıl amacının Doğu'da feodal ezilmiş güçleri proletarya ihtilali potasında birleştirmek bulunduğu açıkça görülmektedir.

Kararın müteakip bölümünde, uygulama alanının ne olacağı ve bu girişimden ne anlatılmak istendiği sekiz bent halinde sıralanmaktadır. Bunların muhtevası gözönüne alındığında sanık **İsmail Beşikçi** tarafından defaatle işlenen ve kafalara yerleştirilmeye çalışılan Kürtlerin uluslaşmasına yönelik düşünceler olduğu ve ileri sürülen hususların tamamı ile ayniyet arz ettiği anlaşılmaktadır.

Her şeyden evvel **İsmail Beşikçi'nin** düşüncelerinde olduğu gibi Türkiye'nin Doğu'sunda Kürt halkı denilen bir insan topluluğu yaşadığı kabul edilmektedir. Diğer taraftan Türkiye'nin Doğu'sunda yaşayan Kürt halkı üzerinde baştan beri egemen sınıfların faşist hükümetleri baskı, yıldırma ve asimilasyon siyaseti uygulamışlar ve bu uygulamalar zaman zaman kanlı zulüm eylemleri niteliğine bürünmüştür. Demektedir ki, sanık **İsmail Beşikçi** bu görüşleri daha geniş bir tarih dilimi içerisinde ayrıntılı olarak işlemiş ve Kürtlerin her devrimde horlandığını öne sürerek sırf onların sindirilmeleri için bu şekilde hareket edildiğini belirtmiştir.

Keza Kürt halkının yaşadığı bölgenin öteki bölgelere göre geri kalmış olmasının temel nedenlerinden biri olarak da sermayecilik düzeninde yürürlükte bulunan eşitsiz gelişme yasasının etkisinden başka, bu bölgede Kürt halkı yaşadığı için hükümetlerin güttükleri gelişmeyi engeleyici ekonomik ve toplumsal siyasettir. Bu bölgede yaşayanların Kürtler olduğunu göz önünde tutarak engelleyici bir siyaset uygulanmıştır, tarzındaki görüşler için sanık **İsmail Beşikçi**

tarafından Kürtlerin Osmanlı ve Türk iktidarlarınca özellikle feodal düzeyde tutulduğu, şayet bunların kapitalist seviyeye gelişmeleri şeklinde bir gelişime müsaade olunsaydı Kürtler mutlaka bugüne kadar uluslaşma sürecini tamamlayacaklardı şeklinde işlenmiştir. Dolayısıyla Kürtlerin bu geri kalmışlık ve baskı politikası altında Kürtlerin sosyal ve ekonomik bakımdan atılım yapmalarına imkân olmadığı bu atılımı başka yönden geliştirmek çarelerinin davet edildiği ve Kürtlerin yeni bir çıkış yolu aramaları ortamına itilmeye çalışıldığı ve sanığın bütün bu gayretleri ile etken olarak işi bir parti kongresinin Doğu'ya dönük bir politikası haline getirdiği anlaşılmaktadır.

Kongre kararlarında Doğu sorununa yalnızca bir bölgesel kalkınma sorunu olarak bakıp, ele almanın doğru olmayacağı bu sorunun daha başka kapsamları bulunduğu işaretlerle bazı yöntemler belirtilmektedir. Özellikle, partinin Doğuda uygulanan demokrasiye aykırı faşist baskıcı, bağnaz-milliyetçi bütün akımların amansız düşmanı olduğu kaydedilerek Kürt halkının gelişmekte olan özlem ve isteklerini bildirme ve gerçekleştirme mücadelesini işçi sınıfının ve onun öncü örgütü bulunan partinin kılavuzluğunda yürütülen sosyalist devrim mücadele çizgisine getirerek tek bir devrimci eylem biçiminde bütünleştirmek için Kürt halkının gelişmekte olan özlem ve isteklerini bildirme ve gerçekleştirme mücadelesini işçi sınıfının ve onun öncü örgütü bulunan partinin kılavuzluğunda yürütülen sosyalist devrim mücadele çizgisine getirerek tek bir devrimci eylem biçiminde bütünleştirmek için Kürt ve Türk sosyalistlerinin omuz-omuzla çalışmaları gereği belirtilmektedir. Bu nokta ise sanığın Doğu'da yaşayan Kürt halkına ısrarla tavsiye ettiği ve tek çıkış yolu olarak öne sürdüğü bir mücadele biçimi olarak görünmektedir. Kongre kararlarının son bölümünde daha da ileri gidilerek yapılacak mücadelede sağlanacak destek ile Kürt halkına karşı uygulanan ırkçı-milliyetçi, bağnaz, burjuva ideolojisinin, partililer, sosyalistler ve bütün işçi ve öteki emekçi yığınlar tarafından yerle bir edileceği kayıt edilmekte ve bu işi partinin ideolojiye dayanan mücadelesini ve gelişmesini temel ve sürekli bir davası haline getirildiği belirtilerek; sonuç olarak sanık **İsmail Beşikçi**'nin muradına göre bağlanmaktadır. (Parti, Kürt sorununa işçi sınıfını sosyalist devrimci mücadelesinin gerekleri açısından bakmaktadır. Başka deyimle Kürt sorunu işçi sınıfının sosyalist devrim mücadelesi içine giren bir konudur) demek suretiyle sanık **İsmail Beşikçi**'nin yaymak istediği fikirler doğrultusunda ve proletarya ihtilali çizgisinde Batı'daki kapi-

talist sömürü unsurları ile Doğu'daki feodal ezilmişliğin gç arzeden unsurlarının birleşmesi arzusu aynı amaç ve görüşler içerisinde izah bulmaktaydı.

Sanık **İsmail Beşikçi**, 1967-1970 yılları arasında yoğun bir şekilde sürdürdüğü Marksist-Leninist ve Kürtçü ideolojiye dönük yaygın çalışmaları ile başlangıçtan beri Türkiye İşçi Partisi içerisinde yer etmiş ve özellikle etnik temellere dayalı Doğu sorunu konusundaki maruz fikirleri bilhassa bu partinin üst kademelerine hakim kişiler tarafından kabul görerek parti bu yönden bir atılıma sürüklenmiş görünmektedir. Türkiye İşçi Partisi'nin konuyu bir politika olarak benimsemeden evvel gerçekleştirilen Doğu Devrimci Kültür Ocakları rgt bir dayanak olarak kendini hissettirmiş ve tabandaki bilinçlendirme çabalarını sürdürerek özlenen ortamın sağlanması ve Doğu'daki vatandaşların buna inandırılmasında bir güvence sağlamış bulunmaktadır. Esasen Doğu toplumunun bu yönde fikren hazırlanıp eğitilmekte olduğu sanık **İsmail Beşikçi**'nin sürdürmekte olduğu faaliyetlerle teyit edilmeye çalışılmakta idi.

Ekim 1970, 9. Büyük Kongre kararlarından sonra sanık **İsmail Beşikçi**'nin bu yoldaki fikri hazırlık ve çalışmalarını Türkiye İşçi Partisi'nin kabul ve tescil ettiği ve kendisinden kararları sonrası uygulanacak ve iyi sonuca götürecek mücadele yöntemlerinde fayda beklediği ve bugüne kadar gösterdiği hizmetin aynı doğrultuda uzantısı olarak kendisine yeni bir hizmetin yüklendiğini görmekteyiz.

Bu cümleden olarak Türkiye İşçi Partisi Genel Sekreterliği tarafından sanık **İsmail Beşikçi**'ye gönderilen 21.12.1970 tarih ve 70/864 numaralı yazıda kendisinin Türkiye İşçi Partisi bilim ve araştırma bürosu danışman yeliğine seçildiği genel sekreter **Sait iltaş**'ın imzası ile bildirilmektedir. Aynı yazıda yer verilen bazı açıklamalar kongre kararları sonrası nasıl bir uygulama yöntemi takip edileceğini ve mücadele biçiminin ne olacağını ve özellikle yapılacak çalışmaların bilimsel bir görünümde yürütülmesi gereğini ortaya koymaktadır. Söz konusu yazıda yapılacak çalışmaların, partinin ikinci olağanüstü ve dördüncü olağan büyük kongresinde alınan kararlar istikametinde geliştirilerek parti programına yeni bir yön kazandırılacağı ifade olunmaktadır. Daha sonra kararlara değinerek şu görüşlere yer verilmektedir. (Karardan da anlaşılacağı gibi, programın temel esasları geçerlidir. Ancak ilk parti programının hazırlanmasından bu yana meydana gelen ekonomik ve sosyal gelişmele-

rin ışığında ve 4. Büyük Kongrenin aldığı sosyalist devrim stratejisi kararı doğrultusunda parti programının yeniden ele alınması ve geliştirilmesi gerekmektedir. Bu nedenle bilim ve araştırma bürosu toplantısında parti programlarının bölünmeleri ile ilgili örneklerinizi rapor halinde getirmeniz yararlı olacaktır. Yapılacak çalışmalara gerekli önem verilip, belirtilen günde toplantıya katılacağınıza güvenimi belirtir, başarılar dileği ile saygılarımı iletirim). demek suretiyle bu sahada sanık **İsmail Beşikçi**'nin aynı doğrultudaki evvelki hizmetlerinin devamı istenmekte ve partinin sanık tarafından savunulan görüşlere uygun bir oluşum kazanmasında kendisinden faydalar beklenmektedir. Bilim kurulu danışmanlığı isminden de anlaşılabacağı gibi daha üst seviyede bir fikir redaksiyonu temin edecek bir mevkidir. Bu sebeple böyle bir tevcih sanığın bu yoldaki keskinlik kazanmış ve yaygınlaşmış fikirlerin doğal bir sonucu olan hizmet atamasıdır. Her ne kadar sanığın Türkiye İşçi Partisi bilimsel danışma kurulu üyeliği sıfatıyla ne gibi hizmetlerde bulunduğu bundan sonraki dönemde tespit olunamamış ise de bizim belirtmek istediğimiz asıl mühim nokta sanığın, Marksist-Leninist ve Kürtçü ideolojisi uğruna geçmişte yapmış olduğu çalışmalarla İşçi Partisi bakımından Doğu Anadolu'daki koşulları cazip hale getirdiği ve adı geçen partinin bu konuya el atmasında etkisi bulunduğunu saptamaktır.

Sanık **İsmail Beşikçi** tarafından fikri hazırlığı oluşturulan ve tehlikeli istikamette geliştirilen Kürt halkına dönük yoğun faaliyetlerin neticede yurt bütünlüğünü bölmeyi hedef alan bir amaç taşıdığı Anayasa Mahkemesinin İşçi Partisi'nin kapatılmasına dair 20.7.1971 tarih ve 1971/3 esas sayılı kararı ile gerekçeli olarak saptanmıştır. Böylece Doğu'daki Kürt vatandaşları etnik ayrıcalık düşünceleri ile kandırarak proletarya ihtilâli hedefinde bir atılımın cazibesine kapılan Türkiye İşçi Partisi anayasasının 57. maddesi, Siyasi Partiler K.'nun 89. ve 11/2. maddeleri uyarınca temelli olarak kapatılmış ve yurt bütünlüğü bakımından tehlikeli bir girişim önlenmiş bulunmaktadır.

Bu karar aynı zamanda sanık tarafından uzun bir dönem içerisinde propaganda ve uygulanması yapılarak yerleştirilmeye çalışılan fikirleri mana ve niteliği ile yönelmiş olduğu amaç bakımından ideolojik kapsamı da tayin ve tesbit etmiş olmaktadır.

IV. SANIĞIN İDEOLOJİSİ YÖNTEMİNDEKİ BASIN-YAYIN FAALİYETLERİ

Sanık **İsmail Beşikçi**, ideolojisi yönteminde göstermiş olduğu faaliyetleri sırasında daha etkili olabilmek ve fikirleri yaygın hale getirebilmek için geniş bir yayın olanağı ile hareket etmiştir. Saniğin gerek üniversite bünyesinde, gerekse çeşitli örgütlere dönük olarak göstermiş olduğu ideolojik faaliyetlere yukarıda temas ederken bastırmış bulunduğu teksir ve kitaplardan söz etmiş ve konunun gerektirdiği ölçüde bunların kapsamına değinmiştik. Ancak, sanık **İsmail Beşikçi**'nin yayınlarında konu ettiği fikirler ile öğretim olanaklarından yararlanarak ve diğer hitabet fırsatlarını değerlendirerek yaptığı propaganda niteliğindeki uygulama faaliyetleri içiçe girmiş gözükmemektedir. Bu bakımdan söz konusu kitapların ve yayınların ele aldığı görüş ve fikirleri ayrıntıları ile belirtmek suretiyle saniğin içiçe olup birbirinden ayrılmasına imkân olmayan faaliyetlerine bütünlük kazandırılmış olacaktır. Ayrıca saniğin sözlü propagandasına vesile olan düşüncelerle, basın olanağından yararlanarak ileri sürülen görüşlerin ayniyet ve bağlantısı aydınlık kazandıracaktır. Diğer yandan 5680 sayılı Basın Kanunu muvacehesinde saniğin birçok yayınlarının takip süresinden doğan bir ceza dokunulmazlığı kazandığı ve fakat aynı fikirlerin tekrarı suretiyle çeşitli tesir alanları içerisinde saniğe ait görüşlerin hayatiyetini muhafaza ettiği de bir gerçektir. Bütün bunların ayrıntılı bir şekilde belirtilmesi ve tecesselli eden durumun değerlendirilmesinin zorunlu bir açıklama olduğu kanaatindeyiz.

Sanık **İsmail Beşikçi** tarafından yayına konu olan fikirlerin gelişimi ve yapılan yayınların dizisi bir piramit biçimi gösterilmektedir. Nüve bir girişimle başlayan fikirlerin kısa bir sürede dönüşüm ve gelişim kazandığı ve gittikçe katı bir şekil alarak neticede önermeler halinde kendine arz eden bir cihete konunun ayniyetinden başka yazılara ve söylenenlere saniğin bilimsel sıfatından doğan sözde bilimsellik desteğinin kazandırılmaya çalışılmasıdır.

Yüzeysel bir bakışla sanık **İsmail Beşikçi** hiç bir şey söylemiyor, ne yazılmış ve ne söylenmişse bunlar bilimsel donelerdir. Bu sebeple sanık kendisinin bilimsel hakikatı ifade eden bir kişi olarak takdim etmektedir.

Bu sun'i gayret aslında bilimsel olanakları kötüye kullanmayı asla örtbas etmeye yetmeyecektir. Çünkü oluşturulmak istenen fi-

kirler belirli ideolojilerden kaynak alan ve ona uygun bir ortam ve istikamet kazanmayı amaçlar mana ve muhtevadadır.

Sanık **İsmail Beşikçi** tarafından açıklanan görüşlere uygun olarak yayına konu olan basın ve yayınlara gelince:

1. Doğu Anadolu'daki Göçebe Kürt Aşiretlerinde Toplumsal Değişme - Geçiş Halindeki Toplamlar

Sanığın bu yayını Ocak 1968 tarihinde vuku bulmuş ve Atatürk Üniversitesi olanakları ile gerçekleştirilmiştir. Her ne kadar sanığın bu yayınından bir ay önce bastırılmış olduğu bir analiz yayını mevcutsa da gelişme çekirdek teşkil eden bir yayın olması itibariyle önce bu yayınından söz edeceğiz.

Söz konusu yayın 52 sahifelik teksir-metin biçiminde olup kapak başlığında Atatürk Üniversitesi patentini taşımaktadır. Keza bu metnin bastırılması dağıtıldığı alan ise, esas itibariyle Atatürk Üniversitesi çevresi olduğu anlaşılmaktadır.

Nitekim bazı öğrenci beyanları ve sanık hakkında vaki tahkikat komisyonu raporu sonuçları ve öğrencilerin ders takrirlerinin son bölümleri bu hususu doğrulamaktadır. Bunun yanı sıra sanığın bu teksir metni konunun ilgili kıldığı bazı çevrelerde el altından gönderildiği anlaşılmaktadır.

Sanık, söz konusu teksir metnin önsözünde bu yayını ile elde etmek istediği asıl amacını gizlemeyi hedef alarak şu görüşlere yer vermektedir: "Kürt ve Türk gibi ideolojik ve etnolojik tartışmaları ötesinde Kürt farklılaşmasının tarihsel gelişiminin araştırılmasını, tartışılmasını ve gün ışığına çıkartılmasında bilim adamının bilimsel sorumluluğuna giren bir görevdir" demek suretiyle bu konuya bilimsel bir uğraşı olarak eğildiği intibainı yaratmak istemektedir. Ancak hakikat odur ki, bu yayın muhtevası ve sanığın yetenekleri incelendiğinde sonucun tamamen ters istikamette gelişme gösterdiği anlaşılmaktadır.

Sanık, adı geçen teksir metnin ilk bölümünde Doğu Anadolu'nun çeşitli bölgelerinde hareket eden göçebe aşiretlerin mevcudiyet ve yerlerine işaret etmekte ve Kürt olan bu aşiretler ile Çingene ve Yürüklerin ayrı toplumlar olduğunu belirtmektedir. Aynı bölümde göçebe Kürt aşiretlerinin genel karakterine dahil olarak sayılan unsurlarla onların geri bir yaşama düzeyinde bulunduğu ifade edilmektedir. Metnin ikinci kısmında göçebe Kürt aşiretlerinin

yazın ve kışın değişen yaylak ve kışlaklarda çadır kurarak ve hayvan besleyerek yaşantılarına devam ettikleri anlatılmaktadır. Üçüncü bölümde ise Göçebe Kürt aşiretlerinde toprak mülkiyetinin söz konusu olmadığı ancak Osmanlı İmparatorluğu'ndan beri takip edilen bir takım kandırıcı siyasetler sonucu Doğu'da feodal mülkiyetin yer bulup müessese haline geldiğine işaret edilmekte ve cumhuriyetle birlikte göçebelerin mülkiyet rejiminde hiç bir değişme meydana gelmediği ve onların toprağa bağlı bulunmaları nedeni ile istifa alanlarının zamanla çeşitli baskılar sonucu daraldığı ve bütün düzenlerinde aşiret sisteminin hakim olarak devam ettiği ve aşiret reisinin bir otorite niteliğinde yetkileri bulunduğu ve göçebe Kürt aşiretlerinin basit koşullar altında hayvancılık yaptıkları ve kendi tüketimleri kadar ürettikleri göçebe münasebetleri ile yönetildiği ve göçebe Kürt aşiretlerinin Türkiye Devleti tarafından olanak yaratılmadığı ve aşiret hayatının zorlanır hale geldiği ve bütün bu sosyal ve ekonomik zorunlulukların yer yer aşiretlerin toprağa bağlanmasına sebep olduğu ve aşiretlerin zamanla geleneksel değerlerinden sıyrılarak hareket ettiği sahalarda karşılaştığı yeni değerleri kabul etmek mecburiyetinde kaldığı ifade edilmektedir.

Daha sonra sadece kendilerine askere gitmek yükümlülüğü tanınan ve fakat hiçbir imkân verilmeyen Göçebe Kürt aşiretlerinin yüzde yüz Kürtçe konuştukları ve ancak Türkçe bilenleri % 20-25 civarında bulunduğu yargısı yer almaktadır. Doktora çalışmasına konu olan Alikan Aşireti ile ilgili bazı anket sonuçları örnek olarak verilmektedir. Onun içindir ki Doğu'da yaşayan göçebe Kürt aşiretleri % 100 Kürtçe konuşur tarzındaki görüş, bilimsel verilerden uzak ve maksatlı bir önermedir.

Müteakip bölümlerde göçebe aşiret topluluklarında bazı yenileşmeler vukua geldiği ve göçebelerin çevre ile olan ilişkilerine tabiatın hakim olduğu ve bu ilişkiler bakımından, etnik bir kasdın göze çarptığı, göçebelerde güvenlik duygusunun önem taşıdığı belirtilmekte ve göçebe toplumunu belirlemek için bazı özel anket rakamlarına yer verildiği, bu şartlar altında göçebe aşiretlerin sorunlarının dahi bilinmediği ve kendi başlarına terk edilmiş oldukları görüşü öne sürmekte bu hususta bazı planlama rakamları verilmektedir. Sonuç olarak göçebelerin maliyeti devlet için sıfır olan bir toplum olduğu ve bunların hiç bir kamu hizmetinden yararlanmadıkları ve % 100 Kürtçe konuşan bu aşiretlerin Türkiye'nin kültür unsurları ile kaynaşmadığı bu hususun özel bir dikkatle ele alınıp göçebe Kürt

Aşiretlerin problemlerinde değişik bir politika tercihi yapmak gerektiği görüşlerine yer vermektedir.

Sanığın eğitimde bulunduğu Fen-Edebiyat Fakültesi öğrencilerine monografik bir çalışma örneği olarak dağıtılan bu kitabın muhteviyatından ziyade, bu kapsamın ve bilgilerin ne suretle elde edildiği konusu önem taşımaktadır. Çünkü bilimsel bir araştırma mahsulü olduğu intibayı yaratılmaya çalışılan bu kitapta Doğu Anadolu'daki tüm yaşama düzeninin Göçebe Kürt Aşiretleri şeklinde olduğu öne sürülmekte ve Göçebe Kürt aşiretlerinin sosyo-ekonomik ve siyasi yönlerden ele alınan konuları olduğundan daha da geri bir düzeyde gösterilmek istendiği anlaşılmaktadır. Daha evvelce sadece küçük bir Göçebe Kürt Aşireti (Alikan Aşireti) üzerinde doktora çalışması yapan ve bu aşiretle ilgili olarak gözleme suretiyle çeşitli doneler elde eden sanık, başka surette bilgisinin ve yazdığının kaynağı ve dayanağını ortaya koymadan Alikan Aşireti hakkındaki sadece bu aşiret için geçerli olması lazım gelen veri ve elde edilen sonuçları Doğu'da yaşayan tüm göçebe Kürt aşiretleri kapsayacak şekilde genellemeye tâbi tutarak bir sefalet tablosu çizmeye çalışmış ve bir yandan göçebe Kürt aşiretlerinin çok geri bir yaşama düzeyinde tutulduğunu, diğer yandan Doğuda yaşama koşullarının etnik bir sınıf meydana getirdiği bilincini ortaya koymak istemiştir. Bu davranış tamamen bilim dışı özel bir amaca yönelmiş bulunmaktadır. Gerçekten aynı mahiyetteki tek taraflı ve belirli yönde kanalize edilip geliştirilmeye çalışılan düşüncelerin giderek müteakip yayınlarda daha keskin şekilde ortaya çıktığını görmekteyiz.

2. Doğu Mitinglerinin Analizi

Aralık 1967 tarihinde Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi yayını biçiminde basılan ve 95 sayfeden ibaret teksir kitabı, resmi patentli hilafına sanık **İsmail Beşikçi**'nin özel bir çalışması sonucudur. Bu kitabın ön bilgilerinde, Eylül 1967-Kasım 1967 tarihleri arasında yapılan Doğu ve Güneydoğu Anadolu'nun geri kalmışlığını protesto mitinglerinin toplumların genel gelişim kanunları açısından ve bölgelerin sosyo-ekonomik yapısı içinde ele alınıp değerlendirme yapıldığı ve teorik bir çalışma yürütüldüğünü belirtmektedir.

Böylece sanığın asıl amacı diğer çalışmalarında olduğu gibi bilimsel örtü altında gizlenmeye çalışılmış ise de söz konusu kitabın kapsamına dahil bilgiler ve analize konu edilen malzeme göz önü-

ne alındığında gerçek amaç kendini bütün çıplaklığı ile ortaya koymaktadır.

Sanık, kitabını öğrencilerine ve ideolojisine yakın çevrelere dağıtmış bulunmaktadır.

Söz konusu kitabın ilk bölümünde, Türkiye'de dil, din, kültür ve uygarlık bakımından ayrıcalık olmadığı şeklindeki iddianın gerçeğe uymadığı bunun Doğu'da şartların oluşturduğu sosyolojik bir gerçek bulunduğu ve her zaman doğa kanunlarının parlamentolarda yapılan kanunlara teaddüm ettiği ve bu nedenle Doğu'da farklı dil ve kültüre sahip grupların belirttiği ifade edilmektedir.

Müteakip bölümlerde yapılan açıklamalarla Doğu'daki yaşama düzeyinin feodal bir sistemden kaynak aldığı ve baskıcı olan bu sistem altında Doğu halkının ziyadesi ile ezilip geri bıkırıldığı, geleneksel halde sürdürülen bu düzende hakim sosyal sınıflara karşı direnme biçiminde bir kıpırdanış başladığı ve yapılan mitinglerin bunun açık tezahürlerinden olduğu ve bu cümleden olarak Diyarbakır, Silvan, Siverek, Batman, Tunceli ve Ağrı'da çeşitli mitingler yapıldığı belirtilmektedir. Ancak Doğu'nun geri kalmışlığı şeklinde ve görünümde başlatılan açıklamaların hemen etnik ayrıcalık fikirlerine yöneltildiğini görmekteyiz. Örneğin: Kitabın 5'nci sahifesinde, mitinglere hakim olan düşünceler ve ele alınan meseleler başlığında şöyle bir görüşe yer verilmektedir. (Mitinglerde ele alınan başlıca görüş Türkiye'de Doğu-Batı arasında bir dengesizliğin mevcudiyeti ve bu dengesizliğin Doğu ve Güneydoğu aleyhine olduğudur ve yine miting tertip komitelerine göre devletin bu bölgeyi ihmal etmesinin başlıca sebebi burada Kürt denen etnik bir grubun yaşamasıdır. Devlet Doğuyu istismar etmiştir. Ve bu istismarı meşru göstermek için bir takım sloganlar ortaya atmıştır. Halk arasında çok yaygın olan "Pis Kürt, beş paralık Kürt" tabirleri bu ilişkiyi meşrulaştırmak için ortaya atılmış sloganlardır) demek suretiyle mitinglerin yöntemi ortaya konmaktadır.

Daha sonra Doğu-Batı arasındaki sosyal adalet dengesizliğinin derin olduğuna işaretlerle buradaki yaşam şartlarının Türkiye ortalamasının çok aşağısında bulunduğu belirtilerek bazı mukayese rakamları verilmektedir.

Ancak bu istatistik rakamları verilirken de Doğu-Batı arasında olduğundan ziyade korkunç bir uçurum yaratmak için Batı'nın İstanbul, Ankara, İzmir, Eskişehir, Bursa, Adana, Balıkesir gibi en ileri seviyedeki illerine karşı Doğu'nun Hakkâri, Bingöl, Bitlis, Muş, Siirt,

Ağrı, Van gibi en geri illerine ait çeşitli sosyal ve ekonomik seviye rakamları vermiştir. Halbuki sanık Doğu illeri kapsamını tayin ederken ve Doğu'nun tanımını yaparken buraya yukarıdaki Doğu illerinden başka Erzincan, Erzurum, Kars, Malatya, Elâzığ, Gaziantep, Urfa ve Diyarbakır illerinin de dahil olduğu öne sürülmektedir. **(DOĞU ANADOLU'NUN DÜZENİ-** ikinci basım, sahife 30) böylece Doğu-Batı arasında rakam oyunları ile aşırı dengesizlik ortaya koyan bir sonuç yaratılmak istenmiştir. Bunun yanı sıra mitingler 1967 yılında yapıldığı halde mukayeseli istatistik tablolarının Devlet İstatistik Enstitüsü ve Köyİşleri Bakanlığı Köy Envanter Etüdleri tarafından 1963 yılında saptanmış bilgiler olduğu anlaşılmaktadır. Dolayısıyla rakamlar ait olduğu yıllara nazaran esasen dört yıllık bir gerilik yaratmış olmaktadır. Aşağı yukarı bir plan dönemini kapsayan bu dört yıl içerisinde Doğu'nun sosyal ve ekonomik ilerlemesine katkı sağlayacak birçok hizmetlerin yapılmış olduğu izaha lüzum göstermez bir gerçektir.

Bu rakamların ardından yapılan açıklamalar Doğu'daki yaşama düzeyine sosyo-ekonomik ve siyasi bakımdan şekil kazandırmaktadır.

Önce Doğu'da feodal mülkiyet ilişkilerinin hakim olduğu ve diğer toplumsal müesseselerin buna göre oluştuğu belirtilmekte ve iktisadi bakımdan Doğu'nun Asya tipi üretimde bulunduğu artık ürünün çok az olup, kapitalist birikim sağlanarak sanayiye geçilmeksizin Doğu feodalinin Batı kapitalistine yem olduğu ve batının gelişmesine pasif olarak iştirak ederek Doğu'nun olanaklarının kendiliğinden Batı'ya akmış bulunduğu öne sürülmektedir. Doğu'da aşiret düzeyinde toprağa bağlı ve toprağa bağlı olmayarak yaşayan toplumun feodal sürümü altında olduğu ortakçılık, yarıcılık ve marabacılık gibi sistemler sayesinde ağanın sömürüsünü devam ettirdiği ve ilkel teknolojik koşullar altında Doğu'nun ilerleme kaydedemediği ve bazı atılım örneklerine rastlanmakta ise de olanakların Doğu'da kullanılmadığı belirtilmektedir.

Müteakip açıklamalarda ağalık, şeyhlik ve seyyitlik gibi bir takım dinsel kurumlar vasıtasıyla Doğu'da tüm olarak bir baskı ve tesirin hüküm sürdüğü ve 1945'le birlikte çok partili hayata geçişten sonra çeşitli siyasi kademelerde yer alan bu baskıcı unsurların daha da güçlendiği ve Doğu'nun geri bırakılmasında devletle işbirliği yaptıkları düşünceleri işlenerek Doğu'daki halkın Kürt olması nedeniyle uluslaşma bilincine varmamaları ve bu süreç içine girmemele-

ri için özellikle bürokrasi, ağa ve hakim sınıflarca geri düzeyde tutulduğu anlatılmaktadır.

Daha sonra Doğu halkının geri kalma sebepleri ve mücadele bilincini ortaya koymak için Türkiye İşçi Partisi tarafından devrimci bir hareket olarak mitinglerin yapıldığı belirtilerek ve Doğu'nun geri bırakılması etnik temellere dayandırılarak Doğu toplumunda proletarya ihtilâli hedefinde bir potansiyel yaratılmak istenmektedir. Bu mitingler sonrası Doğu'da kendi meselesine sahip çıkmak bilincinin uyandığı ifade edilmekte ve hattâ bir çok feodallerin dahi bu etkilerden çekinerek mitinglere katılmak zorunda olduğu belirtilerek Doğu'da ezen ve ezilenin bir şuur içerisinde bütünleşerek gerçek amaçlarına yönelmesi fikri önerilmektedir.

Sanık **İsmail Beşikçi**'nin bu kitabı diğer çabaları örneğine uygun olarak sahip olduğu Marksist-Leninist ve Kürtçü ideoloji kalkışmasına hizmet amacı ile yazılmıştır. Çünkü bilimsel metod ve gerçeklerden yoksundur yalan, yanlış 3-5 istatistiği ve bunun üzerine etnik temellere dayalı dengesizlik ve geri kalmışlık sorunu yaratmak ve bunu olduğundan başka göstermek hiç bir zaman bilimsellik olmaz. Sanığın ele aldığı konularla ilgili kaynaklara göz atıldığında bunların çoğunlukla ideolojik alanda yazılmış kitaplar olduğunu görmekteyiz. Diğer yandan mitinglerde yapılan konuşmalar ve ele alınan konuları yansıtır bilgilerin doğruluğu resmi veya yarı resmi organlarca teyit edilmeyen ve muayyen istikametteki gazetelerden alınan ve ne surette işlendiği bilinmeyen bilgiler ele alınarak üzerinde analiz yapılmıştır.

Daha doğrusu bu bilgiler istismara müsait bir ölçüde ele alınıp, proletarya ihtilali hedefinde ve etnik ayrıcalık fikirleri ile dolu olarak oluşturulmaya ve Doğu toplumu üzerinde yeter artık diyecek bir galeyan tarzında bir atılım yaratılmaya çalışılmıştır.

Söz konusu kitapta verilen bilgiler hiçbir zaman gerçeği yansıtmayacak kaynak ve dayanaklara sahip görülmemektedir. Bu analizin yönelik olduğu ideolojik amaç bazı halisane görüşler ifade etmek suretiyle kamufle edilmeye çalışılmışsa da aksama dahi bütün fikirler ile bunu takip eden sanığa ait yayınlar bütünleştirildiğinde varılmak istenen hedef ve elde edilmek istenen netice kendini ortaya koymaktadır.

Bu amaç tek kelime ile, bütün yurttaki proletarya ihtilali ortamını yaratmak ve özellikle Doğu Anadolu'daki potansiyeli etnik ayrıcalık

fikirleri ile tahrik ederek, proletarya ihtilali hedefinde, onların katkısını sağlamaktır.

3. Doğu'da Değişim ve Yapısal Sorunlar

Sanık İsmail Beşikçi bir göçebe Kürt aşireti üzerinde yapmış olduğu Doktora tezi çalışmaları ile elde ettiği bilgileri daha geniş bir alana yayma eğiliminde yukarıdaki teksirle yetinmemiş, Nisan 1969 tarihinde (**Doğuda Değişim ve Yapısal Sorunlar**) ismi altında 255 sahifeden ibaret bir kitap bastırılmış bulunmaktadır.

Bu yayın, sanığın Doğu toplumu üzerinde yapmış olduğu çalışmayı kamuoyuna ve özellikle kendisini kabul ettirmek istediği çevrelere tanıtmaya matuf olup, zihinlerde etnik temellere dayalı bir Doğu sorunu yaratabilme hazırlığının 3. halkası olarak görünmektedir.

Sanık bu kitabında gerçekten Doktorasına konu olan Alikan Aşireti'nin yaşama düzeyini ele almış görünmektedir. Ancak bunun yanı sıra yapmış olduğu bazı mukayeseli izahlar ve Doğu Anadolu ile ilgili olarak vermiş olduğu ekonomik ve sosyal seviye rakamları ile bütün Doğu'nun yaşantısı geri bir düzeyde gösterilmekte ve Alikan Aşireti Doğu'daki göçebe Kürt aşiretleri topluluklarının en belirgin örneği olarak izah edilmektedir.

Doğu toplumunun geri bırakılması sebebi ve bunun etnik nedenlere dayandığı ve bu düzenden çıkabilmek için yapılması gerekli girişim ve atılımlar amaca uygun bir biçimde ele alınıp incelenmektedir.

Göçebe Kürt aşiretlerinde geçerli olan toplumsal yapı müesseseleri onların geri tutulması bakımından geleneksel hale getirilmiş olarak gösterilmekte ve sosyal değişme dinamiği için normal gelişimin dışında bazı önerilerde bulunmaktadır.

Baskıcı feodal yapının hakim müesseselerinden olan ağalık, şeyhlik, seytlik ve reislik gibi kurumların mevcut geri düzeyi ve sömürüyü sürdürdüğü ileri sürülmekte ve devlet olanaklarından Göçebe Kürt Aşiretlerinin yararlandırılmadığı belirtilerek zihinlerde yeni bir çıkış ve oluşum yöntemleri yaratılmaya çalışılmaktadır.

Sanık tarafından işlenen konular, amaç edindiği belirli istikametlere yönelmiş ve aynı şeylerin tekrarından ibaret bilgilerdir. Bu bilgilerin kaynak ve dayanağı olarak Alikan Aşireti gösterildiği gibi aynı konuya ilişkin bir evvelki yazdığını bir sonraki yayınında daya-

nak ve kaynak olarak ifade ederek karmaşık bir kombinezon yaratmaktadır.

Bu söz konusu yayının muhtevasının yönelik olduğu amaç bize mühim bulunmaktadır. Sanık, bilimsel bir çalışma ve araştırma vesilesi ile elde ettiği bilgileri kısaltarak veya yerine göre daha geniş bir örneklemeye tâbi tutarak ve çeşitli genellemeler yaparak sahip olduğu Marksist-Leninist ve Kürtçü ideolojisinin kalkınması için şişirilmiş bir materyal yaratmaktadır. Üzerinde uzun açıklamalar yapan ve Alikan Aşireti gibi küçük bir Kürt aşiretinin yaşam düzeyi penceresinden tüm Doğu'yu yansıtmaya şeklindeki gayretler hiç bir zaman bilimsel bir önerme değildir. Çünkü sanık Alikan Aşireti ile ilgili olarak 37 çadırılık bir zomada inceleme yapmış ve bu aşiretin ise toplam nüfusu 311 olarak belirtilmiştir. Alikan Aşireti ile ilgili zonerler doğru olarak saptandığı bir yana, bu aşiretle ilgili tüm bilgiler ancak Alikan Aşireti için geçerli kabul edilmek lazım gelir.

Sanık tarafından yürütülen bütün bu yayınların amacı ve varılmak istenen hedef etnik temellere dayalı bir Doğu sorunu yaratmak ve bunun yegâne sahibi olmaktır. Sanığın tedricen ve kademe kademe bu hedefe yaklaştığını ve gittikçe görüş ve ifadelerinde ilim adamı olmaktan ziyade bir inancın tarafı olduğu gösterip, bunu çeşitli vesilelerle etrafına empoze ve kabul ettirdiğini görmekteyiz. Bu arada sanığın hiç bir zaman bilimsel sıfatını görüşlerine kuvvet ve destek kazandırmaktan geri kalmadığını ve bütün fikirlerini bilimsel bir gerçekmiş gibi ortaya koymak cüretini gösterdiğine şahit ol-maktayız.

Netice olarak söz konusu yayın, sanığın Doktora araştırmasından kaynak alan ve fakat ideolojisi yolunda hizmete konan örneklerden bir tanesi; olarak görünmektedir. İlerde aynı konuya ilişkin bilgiler daha keskin biçimde karşımıza çıkacaktır. Bu bakımdan muhtevaya ilişkin fazla bir izahata girişmekten ziyade sanığın sahip olduğu amaç yönteminde etnik temellere dayalı Kürt sorunu oluşumundaki yerini belirtmeye çalıştık.

4. Doğu Anadolu'nun Düzeni, Sosyo-Ekonomik ve Etnik Temeller

Sanık **İsmail Beşikçi**, Doğu'daki bir Kürt göçebe aşireti üzerinde yapmış olduğu Doktora tezi araştırmalarından hemen sonra etnik ayrıcalık fikirlerinden mülhem bir Doğu sorunu yaratabilmek at-

mosferine girmiş bulunmaktadır. "Sanığın (Yazın Nemrut Ve Süphan Yaylalarında, Kışın Silvan Ovasında Bir Göçebe Aşiretin Sosyal Organizasyonu) isimli araştırmasını önce eğitimde bulunduğu üniversite öğrencilerine tüm Doğu Anadolu'yu kapsayacak bir yaşama düzeyi olarak (Doğu Anadolu'daki Göçebe Kürt Aşiretlerinde Toplumsal Değişme) ismi altında dağıttığı ve bundan önce de aynı konuyu Forum dergisinin 1 Ekim 1967-1 Kasım 1967 tarihleri arasındaki 323-324, 325. maddelerinde yayınladığı daha sonra (Doğu'da Değişim ve Yapısal Sorunlar) ismi altında geniş bir kitap haline getirdiğini görmekteyiz." Bütün bu gelişmelerin bir sonuç olmak lazım gelirdi. Diğer yandan sanık, yazmış olduğu (Doğu Mitingleri'nin Analizi) isimli kitabında ele aldığı konularda ve açıklama biçimi ile amaç ve yöntemini belirgin hale getirmiş ve bu yolda sürdürdüğü çalışmaların varacağı noktayı belli etmişti. Nitekim sanık bu kitabında, Doğu Anadolu'nun toplumsal yapısını temellendiren bir çalışma içinde olduğunu ifade etmekte ve Doğu Mitinglerinin Analizi isimli yayını bu çalışmaya yönelik bir başlangıç olarak nitelemektedir.

Sanık İsmail Beşikçi'nin bütün bu çabalarının sonucu olarak Temmuz 1969 tarihinde (Doğu Anadolu'nun Düzeni-Sosyo-Ekonomik ve Etnik Temeller) isimli kitabını yayınladığını görmekteyiz.

Sanık bu yayını Türkiye'de sosyoloji anlayışı alanında meydana gelen köklü bir nitelik değişmesi doğrultusunda olduğunu ifade ile halk yığınlarının büyük bir hızla bilinçlenerek kendi haklarına sahip çıkması ve emekçinin okumuşunun kendi kaynakları ile diyalog kurması gereği ve sonucu olarak belirterek, Türkiye'de yapılan sosyolojik çalışmaların sosyal sınıflar açısından yapılmadığı sürece anlamlı olmayacağı ve sorunları çözmeye yetmeyeceği ve keza bölgeler arası ekonomik ve toplumsal dengesizliği ve tartışılması şimdiye kadar bir tabu olan etnik faktörlerin yine sınıfsal açıdan tahlil etmeyen analizlerin eksik ve havada kalacağını öne sürmektedir.

"Sanık İsmail Beşikçi'nin yapmış olduğu bütün çalışmalarının önünde bir bilimsellik vehmi bulunduğunu ve bilim adına yeni özler getiren ileri iddialar öne sürüp bu konuda kendisinden evvel tarafsız bir çalışma ve yayın yapılmadığını belirterek yeteneğinden büyük tartışma alanları açtığını görmekteyiz." Sanık İsmail Beşikçi daha evvelce Türkiye'nin düzenine ilişkin eser verip yayın yapan kişileri özellikle Doğu sorunu konusunda maksatlı davrandıklarını ve

etnik temellere dayalı gerçekleri öne sürmediklerini ve kendisine kadar Doğu sorununun gerçek koşulları ile cesaretle ele alınan bir bilim adamının mevcut olmadığını yaygaralayarak işe başlamıştır.

Örneğin: sanık **İsmail Beşikçi**, **Türkiye'nin Düzeni** isimli bir eser yazan **Doğan Avcıoğlu** ile bahis konusu tutumu sonunda bir tartışmaya girişmiş bulunmaktadır. Sanık **İsmail Beşikçi'nin Doğan Avcıoğlu'na** yazdığı anlaşılan ve cevap muhtevasına göre Doğu sorununu önemli ölçüsünde ve gerçek yönleri ile ele almadığı suçlamalarına karşı **Doğan Avcıoğlu** sanık **İsmail Beşikçi'ye** 11 Şubat 1969 tarihinde bir cevap vermiş bulunmaktadır.

Doğan Avcıoğlu bu mektubunda **Türkiye'nin Düzeni** isimli eserde Doğu'ya dönük açıklamalarında noksan kalmasının sebeplerini kaynak yetersizliği olarak belirtmekte ve iddiaların haksız olduğunu öne sürmekte ve bir noktada sanık **İsmail Beşikçi'ye** hak verdiğini ifade ile şu görüşlere yer vermektedir. (Bir noktada size hak vermekteyim. O da Doğu'nun etnik özelliklerini hesaba katan bir çözüm yolu getirmeyişimdir. Böyle bir meselenin varlığını belirttiğimiz üzere 1966 yılında **Yön'de** yazmıştım, bu gün de aynı düşüncedeyim. Fakat nasıl bir çözüm yolu bulunacak, bunu bugün de görebildiğim kadarı ile konuyu aydınlatacak araştırmalar yok. Bilmediğim bir konuda laf söyleyebilmem mümkün değildir. Bu sebeple suçlamalara geçmeden önce, Doğu'yu benden çok iyi tanıyan sizin gibi araştırmacıların bu etnik özellikleri ve gerekli çözüm yollarını, ayrıntıları ile ortaya koyması gerekli, bunu yapmadan karşındakini suçlamak hele kötü niyetler aramak, küçük burjuva duygusallığı değildir de nedir? Kızacağınız yerde sağlam bir araştırma ile ortaya çıkınız ve bizler de sizin araştırmanıza dayanarak Doğu sorunu etnik özellikleri ile beraber ele alalım. Ve bu işin davacısı olalım. Küçük burjuva inkârcılığına kapılmadıkça gerçek bir sosyalistin ve bilim adamının davranışının yazdığım gibi olması gerekmez mi?) demektedir, müteakip açıklamalarında yaptığı sosyalizm mücadelesinde söz ederek sanığa Doğu sorununu aydınlatmakta önemli katkıları bulunduğunu belirterek bundan dolayı saygı duyduğunu ifade etmektedir.

Sanık İsmail Beşikçi, **Doğan Avcıoğlu** ile yaratmış olduğu bu yalın diyalogu gizli tutmamış, ideolojisini, yönetimini ve vereceği eseri afişe etmek düşüncesiyle **Akşam** gazetesinde 19 Mart 1969 ve 24 Mart 1969 tarihleri arasında devam eden (**Doğu Sorunu Açısından Türkiye'nin Düzeni**) başlığı altında bir seri makale yayınlamış bulunmaktadır.

Sanık söz konusu yayın dizisinin 19 Mart 1969 tarihli bölümünde (**Doğu Sorunu Tabu Olmaktan Çıkmalıdır**) başlığı altında bir konuyu işlemektedir. Bu makalesine daha yazının başında önemli bir not yerleştirdiğini görmekteyiz. Sanık bu notunda **Doğan Avcıoğlu** ile başlattığı diyaloga temas etmekte, tartışmayı ve verilen sonucu şu şekilde özetlemektedir.

(Bu makale 25 Ocak 1969 tarihinde kaleme alınmış, daktilosunun bir nüshası da sayın **Doğan Avcıoğlu**'na gönderilmiştir. **Avcıoğlu** 11 Şubat 1969 tarihinde gönderdiği özel mektubunda son derece bilimsel bir tutumla bazı sorulara cevap verip sorunlara açıklık kazandırmıştır. Özellikle kaynak bulunmadığı için Doğu sorununa değinemediğini açıklayan **Avcıoğlu**, etnik faktörlere 1966'daki yazısında değindiği kadar örnek verdiğini belirtmekte bir çok noktalarda aynı şekilde düşündüğümüzü söylemektedir. Doğrudur. Kürt tabusunun da bütün toplumcu aydınların elbirliği ile yıkılacağından benim de en ufak şüphem yoktur) demek suretiyle **Doğan Avcıoğlu** ile sanığın aynı amaca yöneldikleri ve aralarında ideolojik bir ittifak sağlandığını ancak Doğu sorunu ile ilgili çalışmaları kendisinin yürüterek Kürt sorununu bir tabu olmaktan kurtarmaya çalıştığını belirtmektedir.

Sanık makalesinin başında, kendisinin bugüne kadar yapılan bütün toplumsal yapının araştırmalarında ortaya konmayan, daima gözden uzak tutulan ve ısrarla tartışılmayan konuların **Doğan Avcıoğlu**'nun kitabında mevcut olmadığını belirterek kendisi tarafından sürdürülecek çalışmaların bu yöne tevcih olduğunu belirtmektedir. Makalesine devamla araştırmalarına ve yazısına temel dayanak olan şu görüşleri öne sürmektedir. (Türkiye'de toplumsal gelişimin ileri doğrultusunu çizmeyi hedef tutan toplumsal yapı analizlerinde başlıca iki noktanın tartışılması ve hattâ birlikte analiz edilmesi günden güne daha bir zorunluluk olarak ortaya çıkmaktadır 1) - Sosyal sınıflar açısından yapılmayan tahliller başarısız kalmağa mahkûmdur. 2 - Bölgeler arası dengesizlikleri ve tartışılması şimdiye kadar tabu olan etnik farklılaşmayı gözönüne almayan tahliller anlamsızdır. Havadan kalır. İlim adamlarımız birinci gerçeği kavramışlardır). demektedir, ikinci gerçeğin ise kendisi tarafından kavranıp sürüleceğini ifade etmektedir. Böylece seri bir makalesine ve bu yoldaki çalışmalarına hakim olan düşünce ve hareket noktalarını ortaya koymaktadır.

Bu cümleden olarak şu görüşlere yer vermektedir; (Bölgeler

arası toplumsal ve etnik farklılaşma söz konusu olduğu zaman karşımıza çıkan en önemli sorun Doğu Anadolu ile Batı Anadolu arasında görülen ekonomik-sosyal ve kültürel dengesizliktir. Bu dengesizliğin Doğu Anadolu aleyhine bozulması ve devam etmesi ortaya bir Doğu sorunu çıkartmaktadır. Zannedildiği gibi Doğu sorunu karşısında bir de Batı sorunu yoktur. Çünkü bu dengesizliklerin ekonomik, sosyal ve kültürel neticeleri Doğu'da kendini daha ağır bir şekilde hissettirmekte ve dolayısıyla sorunlar burada belirmektedir.

Diğer taraftan Doğu sorunu sadece ekonomik bakımdan ileri gitme geri kalma sorunu değildir. Aynı zamanda **etnik bir sorun** olduğu için hiçbir zaman gözden uzak tutulmamalıdır. Soruna doğru çözüm yolları gösterilmesi bakımından bu şarttır. Devletin bütün imkânlarını Doğu'ya akıtıp, artık sorun diye bir şey kalmadı demek, gerçekleri görmemek veya perdelemektir. O halde Doğu sorununun etnik bir sorun olduğu da gözden uzak tutulmamalı, fakat bu sorun Doğu'daki mülkiyet ve üretim ilişkileri açısından giderek Doğu-Batı dengesizliği açısından ele alınmalıdır. Bugün Doğu sorunu Türkiye'nin en önemli fakat en çekinilen tabu sayılan ve bunun için de daima kalkınma alanı dışında bırakılan bir sorundur. Örneğin: Doğu Mitingleri gibi Doğu Anadolu'nun kaderinde çok önemli roller oynamış ve oynayacak olan bir olay basınımızda haber olarak verilmediği gibi mitinglerden sonra da basında en ufak bir yorum yapılmamıştır. Halbuki Mitingler en az Vietnam kadar, en az öğrenci hareketleri kadar önemli idi. Ve üzerinde durulması gerekti. Doğu sorununu basından ve kamu oyundan tecrit etmeye çalışan zihniyeti şu şekilde belirtebiliriz: Bazıları Doğu sorunu yoktur, Doğu-Batı birdir deyip işin içinden sıyrılmakta, bazıları da sorunu Türk-Kürt şeklinde etnik farklılaşmaya bağlayıp temel sorunları yine görmemekte, bazıları da böyle bir sorundan gerçekten habersiz görünmektedir. Eğer bunlar küçük burjuva zihniyetinin oportünizmi değilse, faşist eğitimin süregelen izlerinden başka bir şey değildir. Zira egemen sınıflar ve onların iktidarları bu zihniyeti ayakta tutabildikleri ölçüde başarılı kılıp sömürü olayını sürdürebilmektedirler.) demek suretiyle meşgalesinin tarafsız bir bilimsel çalışma olduğunu ve bu konuya el atmakta kendisini haklı kılan temel nedenler bulunduğunu ilan etmektedir. Müteakip günlerde seri halinde devam eden makalelerde Doğu sorunu temelinde etnik farklılaşma rahatsızlıkları bulunan bir mesele olarak ortaya atılmakta ve **Doğu Anadolu'nun Düzeni** isimli kitaba hakim görüşlerin özeti halinde açıklamalar ya-

pılarak bu konuda kamuoyuna ve özellikle etnik ayrıcalık fikirlerin bilincine vardiirilmek istenen kişi ve örgütlerin dikkatleri çekilerek âdeta bundan böyle sanığı çalışmalarında takip etmeleri önerilmektedir.

Sanık **İsmail Beşikçi**, yayınlamış olduğu söz konusu kitabının ilk bölümünde Doğu Anadolu sorununun hem geri kalmışlık, hem de etnik temellere dayalı farklı statüler sorunu olduğuna temas ederek, Doğu sorununu kafasında yarattığı ve Marksist-Leninist ve Kürtçü ideolojiye yönelik bir hale getirmek için kendi kendisine varsayımla ortaya atmak suretiyle bunlara verilecek uygun cevaplarla belirli bir amaca hizmet etmek isteyen düşünceler halinde olmuştur.

Doğu'nun sorunları bu varsayımlar doğrultusunda ele alınarak cevaplanmış ve dolayısıyla sözde ilmi izaha kavuşmuş olmaktadır. Her şeyden önce sanığın 32 mesele halinde ortaya attığı varsayımlar hangi bilimsel araştırmanın sonucudur? Pek tabii ki bu sorunun cevabı, sanığın ideolojisinin yarattığı hipotezlerdir, olmak lazım gelir.

Sanığın Temmuz 1969 tarihinde bastırmış olduğunu belirttiğimiz **Doğu Anadolu'nun Düzeni** isimli kitabın muhtevasına geçmeyi ve bunu yalnız olarak ele almayı faydasız görmekteyiz. Çünkü söz konusu kitap sanığın daha evvelce sürdürdüğu basın-yayın ve sakız haline getirilen temas ve sözleri ile hazır bir kabul çevresi bulmuş olmaktadır. Hele etnik ayrıcalık gibi bazı çevrelerin ziyadesiyle iltifat etiği ve siyasetlerinde bir tutanak olarak kullanmak istenen bir konunun işlenmesi karşısında büyük bir iltifat görmüş ve sanık bu takdirin çoğunluğuında görüşlerini daha belirgin bir hale getirerek ve en katı anlamı ile ilâvelere saparak Aralık 1970 tarihinde söz konusu kitabının ikinci basımını yapmış bulunmaktadır. Her iki basımın bazı önemli noktalarda mukayeseli örnekleri verilerek kapsamlarının ele alınmasında yarar bulmaktayız. Bu şekilde yapılacak açıklamaların sanığın sahip olduğu ideolojiyi ve yöntemlere açıklık getireceği kanısındayız.

Doğu Anadolu'nun Düzeni isimli kitabın ilk baskısı 302 sahife olup ikinci baskıya kadar aradan geçen 16 aylık zaman zarfında ilâveler yapılarak ikinci baskı eseri 519 sahife olarak basılmıştır.

Her iki baskı arasında esas konuya ilişkin hiçbir değişik mevcut olmadığı halde bu kısa süre içerisinde sanık tarafından eserine bu kadar ilâve yapmayı gerektirir ne olmuştur, değişen nedir? Ma-

dem ki bunlar evvelden beri mevcut olan bilgiler neden ilk baskıda ele alınmamıştır? gibi sualler doğru bir yargıya varabilmek ve her iki baskı arasındaki farkı görebilmek için yerinde bir tahlildir.

Gerçekten sanığa ait birinci baskı kitapla ikinci baskı kitap arasında önemli farklar mevcuttur. Bu fark, sanığın aynı konudaki görüşlerine her türlü şüpheyi ortadan kaldıracak şekilde bir yöntem vermesi ve Kürt sorunu konusuna sahip bir bilim adamı olarak kendini takdim ve kabul ettirmek için gösterilen çabaların doğal bir sonucu olarak görünmektedir.

Her iki baskı arasında husule gelen önemli değişiklikler daha önsözde kendini hissettirmektedir. Sanık, birinci basımın önsözünde konuyu bir Doğu sorunu olarak ve belli temel noktalardan hareketle ele almak lazım geldiğini bildiriyor ise de ikinci basımda Doğu sorununu bir Kürt sorunu şeklinde ele aldıktan başka bunun Türkiye'de son yıllarda vuku bulan toplumsal oluşum ve değişim içinde mütalâa etmek gereğini öne sürerek sorunun etnik yönden başarı kazanıp destek sağlaması için devrimci mücadele doğrultusunda ve onunla birlikte ele alınıp sonuca götürülmesi lazım geldiğini belirtmektedir.

Bu cümleden olarak sanık, **Doğu Anadolu'nun Düzeni** isimli kitabın ikinci basımının önsözünde bu düşüncelerini şu şekilde ifade etmektedir. (Türkiye'de son yıllarda tüm toplumsal yapıyı derinden derine etkileyen ve köklü değişiklikler olmaktadır. Halk yığınları sömürü üzerine kurulan bir düzeni artık açıktan açığa zorlamaya başlamıştır. Üretim güçlerini denetimleri altında bulunduran egemen sınıflarda da sömürü düzenlerinin temelinden sarsılmakta olduğunu açık-seçik bir biçimde görmektedirler. Yavaş da olsa bir avuç işbirlikçinin yüzyıllardan bu yana halk yığınları üzerinde yıkılmaz sanılan egemenlik güçsüzleşmekte, bunun yerine halkın egemen olacağı yöntemi kurmaya hazırlanmaktadır. Bu gelişmeden tedirgin olan ve yıllar yılı sömürünün ana kaynağı olduklarını haiktan saklayabilen egemen sınıflar ve bu sömürüyü en iyi kalkınma yolu diye gösterip savunan bir kısım aydınlar, sonlarının geldiğini anlamış bulunuyorlar. Bu, üretim güçlerini ele geçirmek için verilmekte olan devrimci kavganın kazanılmakta olduğunu göstermektedir. Araştırmamızda yıkılmakta olan bu düzenin önemli sorunlarından birini teşkil eden ve egemen sınıflar ve siyasi iktidarca halka başka türlü gösterilen, Doğu sorunu tüm boyutları ile ayrıntılı bir biçimde ortaya konulmaktadır. Sömürünün ve ezilmişliğin somutlaştığı Doğu Anadolu'nun sorunlarını saptamakla tüm sömürülen ve ezilmekte

olan halk yığınlarının sorunları da ortaya konulmak olanağı bulmuş olmaktadır) demek suretiyle sanık, Doğu sorununu yalnız başına işlemediğini ve bunu devrimci mücadele potasına katmak ve devrimci kalkışmaya hız kazandırmak için çalıştığını göstermektedir.

Sanık Marksist-Leninist biçimde bir düzen değişikliği yapılması için Doğu'daki koşulları bu doğrultuda kullanmak istemekte ve tüm Doğu halkını Kürt olarak göstererek etnik ayrıcalık düşüncesiyle Doğu'nun özellikle geri bırakıldığı temasını işleyerek meydana getirdiği bu manzumenin devrimci çizgisinin bir uzantısından ibaret bulunduğu inanç ve ikliminin yaratılmasına katkıda bulunmak istemiştir. **Doğu Anadolu'nun Düzeni** isimli kitabının birinci basımında bu düşüncüyü ayrıntılı hale getirecek belirgin ifadelerle rastlamamaktayız. Ancak ikinci basımdaki bu yöntem sanığın çalışmalarının sadece Doğu ve Kürt sorunu için olmadığı bütün olanakların devrimci mücadele için yapıldığı ve yaratıldığını ortaya koymaktadır.

Bu bakımdan sanığın sahip olduğu amaç ve yönteminin özünü fikirleri ile belirgin hale getirmek için **Doğu Anadolu'nun Düzeni**'ne dair ikinci basımdaki görüşleri esas alacağız ve yeri geldiğinde birinci basımda olan ayrıntılara ve bunların nedenlerine değineceğiz.

Sanık, kitabının girişinde söz konusu eserinin bilimsel bir çalışma gereği olarak ortaya çıktığını ve kendisinden önce yurt sorunlarına ilişkin konulara el atılmadığını sadece batı taklitçiliği yapıldığını bunun ise olumlu bir sonuç vermediğini, Anadolu'nun halklarının kurtuluşu yolunda en ufak bir çözüm yolu getirmediği ve getiremeyeceğinin görüldüğünü; bu durumun artık özellikle genç kuşaklarda farkedildiğini ve araştırmacıların da aynı şekilde, Türkiye'nin ana sorunlarına ve temeldeki esas ve canlı noktaların ortaya çıkmasına yöneldiklerini ifade ile kendisinin de böyle bir girişimde bulunduğu belirtmekte ve bu gibi yayınların ortaya çıkmasıyla toplumsal yapı dinamiklerinin değişmesi istikametinde etkili tartışmalar yaparak gittikçe kamuoyunun bilinçleneceğini ve Türkiye'nin sorunlarına bakış yönünün temelinden değişeceğini ve toplumsal yapı dinamikleri olan üretim güçleri ve ilişkileri yönünden açıklık getireceğini beyan etmektedir. Bugüne kadar Türkiye'nin sorunlarına temeldeki öz doğrultuda bakılmadığından 1945'ten günümüze kadar olan zaman içerisinde biçimsel demokrasinin erdemlerinden söz edilip ümit yaratıldığını ancak matuf burjuva demokrasisinin uygulaması sonucu Türkiye'nin büyük zararlarla bir dar boğaza girmiş olduğunu öne

sürmektedir. Artık halkın toplumsal yapı dinamiklerinin işleyişini kavradığını ve burjuva demokrasisinin geniş halk yığınlarına değil feodalitenin de onlarla ittifak durumunda olan öteki egemen sınıfların çıkarlarını koruduğunun ortaya çıktığını ifade ederek kendisini önemli bir soruna hizmet eden ilim adamı durumunda göstermektedir. Görüşlerine devamlı:

Tüm Türkiye'nin toplumsal yapısını değiştirmeyi gerekli kılan koşulların ve önemli sorunların yanısıra ortada yüzyıllar boyunca tabu diye bakılan bir Doğu sorunu olduğunu belirtmektedir. Bu sorunun ise diğer sorunlarda olduğu gibi gerçek yönleri ile ele alınmadığı ve bilimsel çalışmalarda bundan şiddetle kaçınıldığını söylemekte ve Doğu sorununu temeldeki önemli sebepler açısından kendisinin ele alacağını ifade etmektedir.

Sanık **İsmail Beşikçi**, araştırmasının ikinci amaca yönelik olduğunu ifade etmektedir. (Birinci Doğu Anadolu'da ekonomik ve toplumsal yapıyı biçimlendiren ekonomik ve toplumsal yapının yönünü belirleyen ana etkenleri saptamak ve bu ana etkenlerin fonksiyonel ve yapısal bütün içindeki yerini kavramaktır. Araştırmanın öteki amacı da Türkiye'deki etnik farklılaşmayı gün ışığına çıkartıp, mülkiyet ve üretim ilişkileri açısından bu farklılaşmanın gelişim doğrultusunu saptamaktır) demek ve şu görüşler ilâve olunmaktadır. (Doğu sorununun etnik bir sorun olduğunu asla gözden uzak tutmamalıdır. Aynı zamanda bu sorun, Türkiye'deki, üretim güçleri ve üretim ilişkileri tarafından belirlenen üretim biçimi ile özellikle feodalizmin kapitalizme doğru evrimi süreci ile birlikte alınmalıdır.) demek suretiyle Doğu'nun geri bırakılması sebebini etnik bir noktaya bağlamak ve feodaliteden kapitalizme geçiş halinde Kürt halkının uluslaşma bilincine ulaşmaları doğal bir dinamik olarak belirtilmek istenmiştir.

Sanık, kitabının müteakip bölümünde toplum yapılarının tarihsel evrimine değinmekte, toplumları üretim güçleri ve ilişkilerin biçimlendirdiği belirtilerek insan topluluklarının sosyalist üretim biçimine gelinceye kadar İLKEL TOPLUM, kölecî toplum, feodal toplum, SOSYALİST TOPLUM şekillerinde görüldüğünü ve bu toplumların üretim biçimlerinin belirlediği bu üretim biçimlerinin birbirlerinin sebep ve sonucu bulunduklarını ifade etmekte ve müteakiben Marksist diyalektiğe uygun düşecek şekilde fikirlerini inşa ederek konuyu feodal toplum ve kapitalist toplum ilişki ve çelişkisine getirmektedir.

Çünkü Doğu'daki toplumsal yapı, tüm olarak feodalizm niteliğinde görülerek Doğu sorunları, Doğu halkını kapitalizme geçişe dolayısıyla uluslaşmaya mani olucu şekilde geri bırakma sebepleri açısından ele alınarak neticede etnik ayrıcalık tahlilleri ile Marksist bir olgu yaratılmak istenmektedir.

Sanık, feodalizmin ortaya çıkışı olarak Roma İmparatorluğu'ndan sonra Avrupa'da görülen üretim ve toplum biçimini örnek vermekte **Maurice Dobb'a** göre feodal üretim 'ödenmemiş artı emeğe el koymanın özel bir ekonomi biçimidir' şeklindeki tarif verdikten sonra feodal üretim biçiminin gelişim süreci içinde başlıca üç aşamaya geçirdiğini söylemektedir. (Bunlardan birinci EMEK-RAND, ikinci aşama ÜRÜN-RAND, üçüncü aşama ise PARA-RAND olarak) ifade ve izah edilmektedir.

Bu arada Doğu'daki feodalitenin ortaçağ feodalitesinden ayrı bir biçime sahip olduğu belirtilmekte ve özellikle bu farkın zor ve baskıya dayanan bir niteliği bulunduğu öne sürülmektedir. Doğuda feodal yapının çözülmesini temin edecek ve bu suretle uluslaşma sürecini hızlandıracak yolların ortaya atılması içindir ki , konuda bu şekilde bir bağlantı ve çıkış yolu gösterilmek istenmektedir. Feodalizmin kapitalizme dönüşümü için iki yol belirtilmekte ve Marksist diyalektiğe uygun bir açıklama ile şu görüşlere yer verilmektedir. (Birinci feodalizmin bünyesinde gelişen ticaret ve tefeci sermayesinin yoğunluk kazanması giderek kırsal alanları denetim altına almasıdır.

Kentlerde biriken bu sermaye gittikçe yoğun bir durum alır, sanayi sermayesine dönüşür. Ve giderek kırsal alanlardaki feodal sosyo-ekonomik yapıyı ve feodal kurumları tasfiye eder. Bu feodalizmin devrimci bir yolla çözülmesidir. Görüldüğü gibi burada feodalizm, feodalizmden beslenen fakat feodalizm dışındaki bir sınıf tarafından tasfiye edilmektedir. Feodalizm, devrimci olmayan bir yolla çözülmesi feodal üretim ilişkilerini denetleyen kişilerin bizzat kendilerinin kapitalistleşmeleri biçiminde olur, şeklindeki görüşlerle Doğu feodalizminin kendiliğinden bir dönüşüm sağlamasına imkân olmadığı ve ancak bunun devrimci bir atılımla sağlanması gerektiği görüşleri için dayanak verilmektedir.

Feodalizmden kapitalizme geçiş olanakları yaratılmadığı süreçte uluslaşma sonucunun meydana gelmeyeceği bildirilerek bu zirci kıracak bir yolun zorunlu hale geldiği bildirilmektedir. Ancak bu tür mücadelenin alanına girecek yer ve kitlenin tayini de gerekli gö-

rüldüğünden, Doğu'da feodalitenin hakim olduğu iller geri kalmışlık dizisine uygun olarak sanık tarafından tayin ve tespit olunmaktadır. Sanık Doğu Anadolu kapsamına giren il sayısını 18 olarak belirlemektedir. Bu hususta ne coğrafi, ne iktisadi ve ne de kültürel bir ortaklığa dayanmaksızın tamamen keyfi ve kendi ideolojisine uygun düşecek ve bu ideolojinin alanı haline getirilecek iller sıralanmaktadır.

Bu iller Erzincan, Erzurum, Kars, Ağrı, Tunceli, Bingöl, Muş, Bitlis, Van, Adıyaman, Malatya, Elazığ, Siirt, Hakkâri, G. Antep, Urfa, Diyarbakır ve Mardin olarak sayılmakta ve feodal yapının farklılaşmasına göre üç grupta mütalâa edilmektedir.

Bu ayırmada ve sıralamada hangi faktörlerin hakim bulunduğu ve bunun ne gibi bilimsel bir verinin sonucu olduğu muallakta kalmaktadır.

Biz sadece bir noktayı belirterek ayırımın etnik-ayrıcılık düşüncesiyle yapıldığını söyleyeceğiz. Madem ki sosyal yapı ve toplumsal oluşum gözönüne alınıyor ve bu illerin sabit olduğu toplumsal ve kültürel seviyenin meydana getirdiği görünür netice dikkate alınarak Doğu Anadolu'nun Düzenine ve koşullarına uygun iller sayılıyor, neden Malatya, Adıyaman, G. Antep arasında sıkışan MARAŞ ili aynı faktörlerin mevcut ideolojik manzumeye dahil edilmiyor. Maraş ilimiz bu illerden farklı bir yapı mı göstermektedir? Daha ileri bir ekonomik ve toplumsal seviyeye mi sahiptir? Madem ki sanığın iddia ettiği gibi ortak koşullar bakımından Doğu, bu illerden ibaret bir kapsama sahip, neden sanık tarafından yalnız **Doğu Mitingleri'nin Analizi** isimli kitapta bu iller arasında ileri seviyede görülen Erzincan, G. Antep, Malatya, Erzurum, Kars, Elâzığ ve Diyarbakır'dan söz edilmemiş ve çoğunlukla gerilik gösteren illere yer verilmiştir.

Doğu Anadolu kapsamına giren illerin seçimi ne toplumsal, ne ekonomik, ne de kültürel yönden taşıdığı ortak koşullar gözönüne alınarak yapılmamıştır. Böyle olsaydı ve hattâ belirli bir coğrafi hat dahi çizilerek Doğu'nun bu hat içinde kalan toplumsal, ekonomik, kültürel yapılarının bir bütün olarak ve gerçek değerleri ile gösterilmek lazım gelirdi. Ancak Doğu'nun bütün illeri sanığın düşüncesine göre etnik ayrıcalık unsurları taşıyor ki Maraş gibi, Gümüşhane gibi aynı toplumsal ve ekonomik yapıya sahip iller bu hattın içinde tutulsun.

Sanık, ideolojisi yönteminde kapsamını tayin etmek ve etnik temellere dayalı ayrıcalık unsurları belirtmek suretiyle buna uygun bir

gelişim sağlamak ve düşüncelerini belli bir doğrultuda kanallize etmek için kendi başına birtakım varsayımlar ortaya atmakta ve daha sonra bunlara gerekli cevapları getirmiş olmaktadır.

Bu varsayımlar hangi gerçeğin ve araştırmanın sonucudur? Hangi bilimsel çalışma böyle bir varsayımlar dizisini getirmiştir? Varsayımlar, sanığın ideolojisinden kaynak alan peşin önermelerden başka bir şey değildir. Sanık, esas itibariyle Doğu Anadolu'daki koşulları Marksist-Leninist bir yöntemde oluşturabilmek için diyalektiğin temel unsurlarından hareket etmiş ve etnik ayrıcalık tahrikleri ile sosyal dinamiğin Marksist olguyu hızlandırılması ve neticeye elverişli bir safhaya getirmesine çalışmış bulunmaktadır. Sanık, **Doğu Anadolu'nun Düzeni** isimli kitabının 1. basımında 24 varsayım doğurmuştur. Aynı kitabın 16 ay sonraki ikinci basımında varsayım adedini 33'e çıkarmıştır. Bu kadar kısa süre zarfında Doğu Anadolu'nun koşullarında değişen ne olmuştur da varsayım sayısı artırılmıştır. Sonradan ele alınan varsayımların gerektirdiği durumlar mevcutsa, neden daha evvelce konu edilmemiştir. Her iki basımda öne sürülen varsayımlar, kitaptaki bilgilerin peşin bir önerme görüntüsünden kurtarılması için bir zorlamadır ve aslında tek taraflı olarak belirli yöntemlerde verilen bilgilere dayanak yapılmak istenen peşin önermeler niteliğinde yansımalarıdır.

Varsayım şeklinde ortaya konulan meselenin sunuluş biçimi dahi hipotez tekniğine uymamaktadır. Sanık, bütün suni gayretlerine rağmen peşin hükümlü bir önerici olmaktan öteye gidememiş görünmektedir.

Örneğin: **Varsayım 12**, uluslaşmayı engellemenin tek yolu feodalizmle daha sıkı bir ittifak kurmaktır. Fakat temel toplumsal yapı dinamiklerinin işlenmesi merkezi otorite ile Doğu egemen sınıflar arasında hiç bir zaman böyle bir ittifakın sürdürülmesine elverişli değildir. Zira Doğulu egemen sınıflar, feodal sömürünün düşük bir sömürü olduğunun kapitalist olmak gerektiğinin bilincine varmışlardır.

Varsayım 16, eşkıyalık ağalığın baskıcı rolüne karşı ortaya çıkan bir direnme şeklidir.

Varsayım 18, halkla ilişki kuran yegâne devlet otoritesi jandarma ve tahsildardır. Devlet hizmet unsurları ile değil baskıcı etkenlerle halka gitmiştir.

Varsayım 21, Cumhuriyetin kuruluşundan sonra Doğu Anadolu'da merkezi otoriteye karşı beliren isyanlar, Doğulu egemen sınıf-

ların parlamentoda temsilini engellemiştir. Doğulu egemen sınıflarla merkezi otorite arasındaki bu çatışma ise, Türk milliyetçiliğinin ırkçılığa dönüşmesine sebep olmuştur. Bu ırkçı politika aynı zamanda Doğulu ve Batılı halklar arasında büyük bir uçurum ve farklılaşma da yaratmış, esas amaç olan bütünleşme gerçekleşmemiştir. Bu ise, Kürt halkının hem Türk halkı tarafından küçümsenmesine hem de devlet otoriteleri tarafından ezilmesine ve kendi sosyal ve kültürel değerlerinin yine kendi içindeki egemen sınıfın ekonomik ve sosyal çıkarları sürdürmek uğruna sömürülmesine sebep olmuştur.

Varsayım 25, Uluslaşma süreci aşiret örgütlerinde çok daha yavaş olmasına karşın, kapitalizmle karşı karşıya gelmiş feodal yapılar da hızlıdır. Feodal yapılar, kapitalizme geçiş, uluslaşma sürecini hızlandırmaktadır.

Varsayım 28, Din, ekonomik ve politik çıkarları gizleyen isyan hareketlerine ve egemen sınıfların öteki hareketlerine meşruluk veren bir kurumdur.

Varsayım 31, Doğu'nun geri kalmasında ekonomik ve etnik etkenler birlikte rol oynamıştır. Egemen sınıflar etnik farklılaştırmayı, mülkiyet ve üretim güçleri açısından usta bir biçimde değerlendirmiştir.

Varsayım 32, Doğu Anadolu'daki değişim yine egemen sınıflar yararına bir değişimdir. Ancak, geniş halk yığınları yararına meydana gelecek devrim bu değişim içinde gizlidir.

Varsayım 33, Feodalizmin kapitalizme dönüşümünü sağlayan devrimci ikinci halk yığınlarına götürecek olan feodallerin yeni kuşakları küçük burjuva aydınlarıdır.

Şeklindeki öne sürmeler Doğu sorununun hem Marksist-Leninist hem de Kürtçü yönlerden takdimi için bir dayanak aramak ve bulma görünümünden başka bir şey değildir. İşte bundan sonraki açıklamalar daima çift yönlü olarak yapılacak ve Marksist-Leninizm için Kürtçülük bir kuvvet, Kürtçülük için Marksist-Leninizm için bir vasıta gibi kullanılagelmektedir.

Sanık, söz konusu kitabının ikinci bölümünde Doğu'daki nüfus toprak ve insan ilişkilerini ele almıştır. Doğu'da genel nüfus olarak 1965 sayımları itibariyle beş milyon dokuzyüzüçbin kişi yaşadığını ve kendisi tarafından tayin edilen Doğu illeri yüzölçümünün 220.775 km. kare olduğunu belirtmektedir. Bu nüfusun ilkel teknolojiye dayanan tarım ve hayvancılık toplumu olduğu ifade edildikten sonra Doğu toplumunun göçebe şeklinde ve aşiret düzeninde ya-

şadığını ve yerleşik hale gelenlerde dahi aşiret zihniyet ve otoritesi-
nin devam ettiğini söylemekte ve aşiretlerin alt yerleşme grupları
olarak çadır, zoma, kabile ve bunlardan oluşan çeşitli aşiretler ha-
linde yaşadıklarını ifade etmektedir. Aşiret sisteminin getirdiği yaşa-
ma düzeyini belirtmek için bazı rakamlar vermekte ve köy altı yer-
leşme biçimleri olarak yayla, mezra ve oba gibi toplama yerleri
sayılmaktadır. Doğu Anadolu'daki kasaba ve şehirlerin sosyo-
ekonomik bakımdan köy özelliği taşıdığı ileri sürülmekte ve burada
yaşayan nüfusun % 27,2 olduğu söylenmektedir. Daha sonra Do-
ğu'da hızlı bir nüfus artışı olduğu ancak devlet yatırımlarının bu ar-
tış ölçüsünde yapılmadığı ve buradaki yaşama düzeyinin çok ilkel
seviyede bulunduğu ve ilkel bir tarım teknolojisinin hakim olduğu
ifade edilmektedir. Aşiret sisteminden dolayı Doğu'da küçük elsa-
natlarının gelişmemiş olduğu ayrıca belirtilmektedir. Doğuda köyler-
den kentlere doğru bir akım olduğu ancak bu artan nüfusu fonksi-
yonel hale getirecek bir yatırımın yapılmadığı öne sürülmektedir.

Sanık, bilahare insan-toprak ilişkilerini Doğuya dönük olarak
ele almakta ve Doğu Anadolu'da toprağın muayyen kişi ve sülâlele-
rin elinde toplanarak feodal yapıya ve ezilmişliğe yol açtığı ifade
edilmektedir.

Feodallerin kentlerde oturarak köydeki toprakları kontrol ettik-
leri bu biçimin daha ziyade güneyde görüldüğü belirtilerek buralar-
da toprak mülkiyetinin keskinleştiği feodal yapının kısmen kapita-
lizmle karşı karşıya geldiği ve aşiret sistemlerinin parçalandığı
belirtilmekte ve feodalitenin kaynağı olarak Osmanlı toplum yapısı-
na kadar inilerek **Doğan Avcıoğlu, Behice Boran, Muzaffer Er-
dost, Sencer Divitçioğlu ve Niyazi Berkes** gibi aşırı sol bilim
mensubu görünen kişilerin bu konudaki görüşleri yansıtılmaktadır.
Verilen bu görüşlerden hareketle Doğu toplumlarının neden sanayi-
leşemeyip durgun bir yapı gösterdiklerini açıklamada kullanılan ve
temel nazariyesi Marks'a ait olup Asya üretim biçiminden söz edil-
mektedir. Sanık Asya üretim biçimini şu öz sözlerle açıklamaktadır.
(Asya üretim biçiminin tarihsel evrimi içinde köylü işçiye dönüşse
bile bürokrat patrona dönüşemez. Yani köylüden işçi çıkar fakat bü-
rokrattan patron çıkmaz. Bilindiği gibi ekonomik ve toplumsal yapıyı
ve toplumsal gelişmeyi saptayan temel etken üretim güçleri ve üre-
tim ilişkileri tarafından belirlenen üretim tarzıdır). Demekte ve Os-
manlı İmparatorluğu'nun kurulup gelişmesini de bu açıdan ele al-
mak lazım geldiğini ve Osmanlı'nın Avrupa'daki yayılışını feodalite

ile birlikte ele almak gerektiğini ifade ederek şu görüşlere yer vermektedir: (Osmanlı, üretim ilişkileri bakımından Avrupa'dan çok ileri olduğu için değil Avrupa'dakinden daha geri bir üretim biçiminde fakat bu üretim biçiminde daha sağlam bir şekilde örgütlendiği için oralarda yayılma olanağı bulmuştur. Osmanlının Avrupa'daki yayılma çağında Avrupa âdeta bir anarşi içindedir. Denmekte ve buna ilâveten Osmanlı İmparatorluğu'nun bu başarısında feodal geleneğin rolü de bulunduğu temas edilerek Osmanlı'nın fethettiği yerlerdeki halkın din, dil, ırk ve kültür gibi kurumlarına dokunmaması ve onları özgür bırakması ve Kerim Devlet olmasının etkili olduğu şeklinde dayanaksız görüşler ileri sürülmektedir. Çünkü ilerde Osmanlı'nın kurduğu feodal sistem Doğu'nun hem geri bırakılma unsuru olarak ele alınacak ve hem de Cumhuriyet'ten beri Doğu'daki etnik gruba Osmanlı kadar hizmet ve yarar sağlanmadığı ve onların uluslaşmaması için aynı düzeyde tutuldukları fikri inşaa edilecektir. Sanık daha sonra Doğu Anadolu halkının ırkı bağlar üzerinde durmakta ve milattan 2000 yıl önce yazılan Sümerlere ait eşik taşında kar-da-ka adlı bir ülkeden söz edildiğini ve eski KARDUK'ların yaşadıkları yerlerin bugünkü Kürtlere esas yaşama alanları olduğu ve KARDUKLAR'la KÜRT'lerin aynı bulunduğu görüşlerini öne sürmekte ve (görüldüğü gibi Kürt halkı Doğu Anadolu'nun en eski halkıdır) demekte ve örneği olarak **Yavuz Sultan Selim**'in 1514 yılında Doğu seferine giderken, Kürtlerin siyasi önemlerinin bilincine vardığı ve beyliklerini tanıdığı bugünkü Cizre bölgesinden bahsetmektedir.

Sanık açıklamalarına devamla, Türklerin, ilk kez Selçuklu zamanında Anadolu'ya yayıldıkları sırada Kürtleri karşılarında bir örgüt olarak bulduklarına temas edilmekte ve Türklerin kısa zamanda üstünlük olarak ve Kürt beyliklerini yıkmak suretiyle kendi hizmetlerinde örgütlediklerini ifade etmekte ve hattâ Karakoyunluların Kürt aşiretlerinden kurdukları 50 bin evlik bir kuvvete Karauluş dediklerini ifade ederek Kürtlerin ırki bütünlük içinde tarihlerinin çok eskiye dayandığı konusunu işlemek suretiyle onlar da tarihe mal olmuş bir ulus bilincinin uyanmasına çalışmaktadır.

Daha sonra sanık, halen Sıkıyönetim mahkemelerinde yargılanmakta olan ve Kürtçü olduğu ve bu ideale bağlı bulunduğu bilinen **M. Emin Bozaslan** tarafından yazılan **ŞEREFNAME**'ye atfen Kürt tarihinin derinliklerinden örnekler vermektedir.

Sanık bu konudaki açıklamalarına devamla, Osmanlı İmpara-

torluğu döneminde Doğu Anadolu'daki toprak, insan, daha doğrusu toprak ve Kürt toplumu ilişkileri üzerinde durmuştur.

Doğu Anadolu'da feodal yapıyı meydana getiren toprak mülkiyetinin kökenlerini Osmanlı rejiminde aramak lazımdır, demekte ve tamamen devletin tasarrufu altında bulunan topraktan yararlanma rejimi olan Tımar, Zeamet ve Has şeklindeki işletme biçimlerinin yanısıra padişah özellikle savaşlarda yararlık gösterenlere geniş araziler verdiğini ve bunların tasarrufunu Osmanlı toprak rejimi dışında tutarak özel hukuk kuralları uyarınca işletildiğini ifade ile bu tür tasarrufun başlangıç tarihi ve örneği olarak **Yavuz Sultan Selim**'in 1514 yılında Doğu seferine giderken burada beliren Şii hareketini bastırabilmek için çok büyük kitleyi kılıçtan geçirmesi sonucu meydana gelen huzursuzluğu gidermek için padişahlık yetkisine dayanarak bölgenin ileri gelen kişilerine ve özellikle Siirt, Bitlis, Diyarbakır, Malatya bölgelerinde oturan Alevi olmayan ve kendisini destekleyen aşiretlere ve Kürt beylerine Yurtluk, Ocaklık adı altında malikâneler verdiğini belirtmekte ve daha sonraki zamanlarda bu gibi tasarrufların tekrarlanarak bunların Doğu Anadolu'daki feodal yapıyı meydana getirdiğini öne sürmektedir. Bu arada Doğu'daki Kürt Aşiret beylerinin kahramanlıklarından örnekler vermekte ve zamanla merkezi idarenin otorite azalmasına paralel olarak feodalite ve derebeyliğin güç kazandığını söylemektedir. Hattâ Celâli isyanlarının Derebeyliğe karşı bir direnme olduğunu ve 1807 tarihindeki Senedi İttifak'la yöresel derebeylerin bu otoriterlerini tanıdığını söylemekte ve 1891 yılında Doğu Anadolu'da kurulan 36 adet Hamidiye Alayı'nın derebeylik müessesesinin geniş çapta kökleşmesine sebep olduğu ve bu alay komutanlığının Kürt beylerinden bulunduğu ve kendilerinin Doğu'daki kıpırdanmaları bastırmak için çeşitli armağanlarla taltif edilerek işletmekte oldukları toprakların da ebediyen kendilerine bırakıldığını belgeleyen fermanlar çıkarıldığını ifade etmektedir.

Sanık, Osmanlı İmparatorluğu döneminde Doğu'da hakim hale gelen Osmanlı toprak sisteminin dışında bırakılma ve tamamen feodal nitelikte olup sosyo-ekonomik ve siyasal yapıyı oluşturan Kürt hükümetleri ve sancakları bulunduğunu belirtmekte ve bununla ilgili örnekler vermektedir. **Evliya Çelebi**'nin Seyahatnamesi'ne atfen Osmanlılar tarafından Kürt hükümetleri ve sancaklarına devamlı baskı yapıldığı ve halklarının zorla kendilerinden alındığına dair ayrıca örnekler sıralanmaktadır.

Sanık açıklamasına devamla, Osmanlı zamanından beri Doğu'nun ırk ve mezhep çekişmelerinden dolayı merkezi otoriteye karşı her zaman başkaldıracak bir kaynaşma ve ortamda olduğuna işaretle, bu durumu bilen padişahların Kürt aşiretlerine çeşitli olanaklar kazandırarak özellikle onların Doğu'daki huzursuzluğu gidermek ve İranlılara karşı tampon kuvvet olarak kullanıldığını belirtmektedir. Sanık bu açıklamasının yanısıra Kürt hükümetlerinin yetkileri ve o zamanki Kürt toplumunun durumuna temas etmekte ve Kürt beylerine bırakılan toprakların tamamen kendi denetimleri altında bulunduğunu ve tasarrufları altında bulunan topraklarda yaşayan kimseler üzerinde yargı yetkisine ve vergi koyma selâhiyetine sahip oldukları ve ilkel tarım yaptıklarını ve ancak kendine yeter üretim gücüne sahip olduklarını ve bu feodal yapı içerisinde eğitimlerini Kürt dili ile yürüttüklerini özellikle belirtmektedir.

Sanık, Tanzimat dönemindeki durumu ve gelişmeyi ayrı bir başlık altında vermekte, tanzimatla birlikte özellikle Avrupa'nın etkisiyle ilişkilerin bünyesinde bazı değişiklikler meydana geldiği ifade edilmekte ve bu dönemde Osmanlı İmparatorluğu'nun Batıda oluşan milliyetçilik hareketlerinden geniş ölçüde etkilendiğini, bunun sonucu olarak Balkan halklarının hızla bağımsızlıklarına kavuşmasına rağmen Osmanlı Sarayı'nın Doğu Anadolu üzerinde son derece başarılı bir taktik uygulayarak Kürt halkının uluslaşmasını engellediği gibi Ermenilerle Kürtleri birbirleri ile çarpıştırarak Ermenistan'ın kuruluşunun önlendiğini ifade etmektedir. Bu uygulamada Hamidiye alaylarının yarar sağladığını ve bu yararın iki yönlü olduğunu belirterek şu görüşlere yer vermektedir: (Birincisi Kürt aşiretleri arasında zaten mevcut olan çatışmaların silâhlı ve resmi olarak sürdürülmesini sağlayarak Kürt halkının merkezileşmesini ve birlik olmasını önlemesidir, ikinci yarar da Müslüman Osmanlı halkları Türkler, Kürtler, Araplar ve sair arasında birlik ve beraberliği sağlayan hilafet kurumu ve dinci ideolojiyi kullanarak Ermenilere karşı bitmek tükenmek bilmeyen savaşın başlamasıdır. Osmanlı Sarayı, halkların birbirleri ile çarpıştırılması sonucu meydana gelen dengelerden geniş ölçüde yararlanmış ve Doğu'da kendine karşı muhtemel baş kaldırmaları önlemiştir.) denerek geniş bir tarih dilimi içerisinde süregelen zamandan beri özellikle Kürt halkının istismar edildiğini ve onların bir maşa gibi kullanıldığını ve bu yararların sağlanmasında dinci bir ideoloji taktiği içerisinde Kürt halkının uyutulduğunu esefle kaydetmektedir.

Sanık, aynı konudaki açıklamalarına devamla 1958 tarihinde çıkarılan Toprak Kanunundan söz etmekte ve kanunun getirdiği yeni toprak sistemine karşın Kürt hükümetleri ve beylerinin ellerinde bulunan toprakları istisna tutup onlara müktesep hak tanıdığını ve böylece feodal ilişkilerin Cumhuriyete kadar sürüp geldiğini ve bütün kuralları ile yerleştiğini ifade etmektedir. Bunun sonucu olarak Cumhuriyetle birlikte devlet topraklarını vatandaşların mülkiyetine geçirerek yeni bir düzenlemeye gerek duyulmaksızın yürürlüğe konan Medeni Kanunla ve sosyolojik gerçeğe sadece hukuksal bir karakter ve meşruluk verdiğini Doğu Anadolu'da 1923'ten bu yana toprak mülkiyetinin dağılışı konusunda önemli bir bünye değişikliği olmadığını, her şeyin Osmanlının son zamanlarında olduğu gibi devam etmekte bulunduğunu ve hattâ 1945'te çok partili yönetime geçişte bunu daha sağlam esaslara bağlayacak ilişkilerin ön görüldüğünün ve bütün bu koşullar altında Doğu'da feodalitenin ve derebeyliğinin güç kazandığını öne sürmektedir. Sanığın amacı feodaliteyi demokratik düzende bile aşılması mümkün olmayan kökleşmiş bir sistem olarak belirleyip, bu baskıcı rejimden normal ve hak olan kurallar dışında ve olağan aşama zincirini kırarak geçmek lazım geldiği fikirlerini çağırılmaktadır.

Sanık, daha sonra feodal yapıyı belirleyen karakterler ve ilişkiler üzerinde durmaktadır. Bu konuda feodal toplumu karakterize eden en önemli etkenlerden biri olarak ilkel bir teknoloji ve artık üretimin çok az olan kapalı bir ekonomik yapıya sahip olması şeklinde nitelendirme yapmakta ve Doğu Anadolu'nun ekonomik yapısının geniş ölçüde öküz, karasaban ve kağına tarımına dayandığını ve ilkel koşullar altında haberleşme vasıtalarının ağanın denetiminde bulunduğunu ve keza kredi dağılımının adaletsiz bulunduğunu ancak geniş miktarda toprağı olanların bu imkândan yararlandıklarını ve ağanın kredi olanaklarının ağanın emrinde olup, bunun ise ağanın ekonomik ve politik gücünü eskiye nazaran daha da artırdığını ifade etmektedir. Doğu Anadolu'da feodaliteyi hakim kılan, işletme biçimlerinin yürürlükte bulunduğunu, kiracılık, ortakçılık, yarıcılık, icare, çariyek ve marabacılık geleneksel kurumların ağa lehine ve onu egemen kılacak artık ürün meydana getirdiklerini belirtmekte ve şu görüşlere yer vermektedir. (Feodalizm, bağılı olduğu bir bey'in iktisadi ve siyasi isteklerini gerçekleştirmek için, üreticiye cebren veya kendi iradesi dışında yüklenen yükümlülüklerle dayanan bir üretim biçiminin adıdır) demektedir ve feodal üretim biçiminin üretim ilişkileri bakımından emeğe ücret ödenmemesi (emek-rant), toprağı

işletenin ağaya ürün ödemesi (ürün-rant), toprağın işletilmesine karşı ağaya para ödenmesi aşamalarından geçtiğini belirtmekte ve **Marx**'ın Asya tipi üretim sistemini izah edip oluşturduğu şu görüşlere yer vermektedir. (Feodalizm kendi iç dinamiği sonucu kapitalizme doğru evrilirken, toprak ağası-köylü çelişkisi de patron-işçi çelişkisine doğru evrilir. Doğu Anadolu'dan feodalizmi parçalayıp kapitalist ilişkileri yoğunlaştıran alt yapı tesisleri yapılmamıştır. Dolayısıyla, Doğu Anadolu'daki feodalizm, kendi iç dinamizmi sonucu kapitalizme varamamıştır) diyerek sosyal deyimle feodal sistemde özellikle bu sistemin Doğu'daki yapısı içerisinde kurtaracak ve sosyalizm çizgisine getirecek başka bir yol aramanın mutlaka zorunlu olduğunu zihinlerde yerleştirmeye çalışmaktadır. Diğer bir deyimle feodal sistemde özellikle bu sistemin Doğu'daki yapısı içerisinde meydana gelecek değişimlerle köylünün bünyesinden proletarya ihtilalinin sömürülen işçi sınıfının çıkmayacağını ve fakat feodalitenin daima ezik bıraktığı köylünün aynı zamanda işçi olduğu bilinci ne varması istenmektedir.

Sanık, Doğu Anadolu'nun sosyal ve ekonomik yapısının bir miktar artık ürün yaratması bakımından kendine yeter üretim yapan Asya tipi toplumlardan farklı olduğunu, ancak bunun yani artık üretimin merkezi devlet tarafından değil yöresel feodaller tarafından denetlendiğini ifade etmektedir. Bu hale göre feodalitenin hakimiyetinden ezilen halkların hem feodale, hem de Doğu toplumunu bu düzeyde tutan devlete karşı mücadele vermeleri gerektiğini hatırlatmaktadır.

Sanık, kitabının müteakip bir bölümünde Doğu Anadolu'da feodalizmi hakim kılan sosyal sınıflara işaret etmekte ve bunların ağa, şeyh, seyid ve aşiret reislerinden ibaret müesseseseleşmiş kişiler olduğunu belirtmektedir. Feodalizmin bu hakim sınıfların Doğu Anadolu'da bütün insani ve üretim ilişkilerinde tek söz sahibi olduğuna ve baskıcı fonksiyonlarını kâhyalar ve yan hizmet grupları vasıtası ile işlettiklerine değinmekte ve ağanın köylü tarafından meydana getirilen artık ürünü kendi lehine değerlendiren ve bunu tek elde toplayan bir işi bulduğuna temasla bu ilişkilerin yasalara konu olmadığını ifade etmektedir. Ağa ile köylü arasındaki üretim ilişkilerine dair anlaşmalar sözlü olduğundan mahkemeler tarafından belgeye müstenit olmayan şikâyetlerin dayanağı bulunmadığından dikkate alınmadığı şeklinde bir görüş ileri sürmektedir. Bu yoldaki iddia tamamen gerçek hilafına inkârcı bir görüşün ifadesidir. Çünkü

Türk Medeni Kanun'un 1. maddesi hakime, icabında bir kanun vazı gibi hareket etmesini mümkün kılacak ve sosyal münasebetleri düzenleyecek engin bir yetki vermiş bulunmaktadır.

Doğu Anadolu'da feodal düzenin bu hakim unsurlarından başka hanedan ailelerin de çok olduğu belirtilmekte ve bununla ilgili örnekler verilmektedir. Diğer taraftan Doğu Anadolu'daki aşiret örgütü düzenindeki feodal toplumlarda milliyetçilik anlayışının yerleşmediği ve yakın akraba ilişkilerinden doğan soy-sop, birlik duygusunun hakim bulunduğu belirtilmekte ve feodal toplumların uluslaşma bilincine varamamaları, üretim güçleri ve ilişkileri ile izah edilerek şu görüşlere yer verilmektedir. (Aşiretler sisteminin parçalanarak uluslaşma sürecine geçişi ile feodal üretim biçiminde, kapitalist üretim biçimine geçiş süreci aynı paraleldedir) demek ve bundan bağıntı temin ederek Doğu Anadolu'da bu aşamanın meydana gelmemesi üzerine dikkatler çekilmek istenmektedir.

Sanık, Doğu'da normal bir aşama ile feodal ilişkilerden kapitalist ilişkilere geçişi önleyen bazı etkenler ileri sürmektedir. Bu cümleden olarak, Doğu'da yerleşme birimlerinin dağınık olduğu ve sosyal hareketliliğin asgari seviyede bulunduğu, ulaştırma ve haberleşme araçlarının gelişmediği ve haberlerin ağanın çıkarlarına uygun bir süzgeçten geçtiği, ilkel teknoloji ile tarım yapıldığı ve kredi mekanizmasının keza ağanın ve hakim sınıfların kontrolü altında bulunduğu ve gübreleme, sulama olanaklarının mevcut olmadığını göstermektedir. Bu arada sanık, batıdaki kapitalist sömürüsü ile Doğu'daki feodal-derebeyinin sömürü biçimlerinin kavranmasına ve her ikisi arasındaki ittifaka temas etmektedir, bu konuda Doğu'daki feodalın sömürüyü tek başına sürdürmediği, batıdaki egemen sınıflarla bütünleşerek devam ettirdiğini ve Doğulu ve Batılı egemen sınıflarının bu koalisyonu sonucunda sermayenin daima Doğu Anadolu'dan Batı Anadolu'ya doğru akması neticesini doğurduğunu öne sürmekte ve Doğu'da kazanılan batıda yatırılmakta ve harcanmaktadır, denmektedir. Doğu Anadolu'nun geri bırakılmasına, diğer koşullarla birlikte ve sömürü ittifakının sebep olduğuna özellikle temel neden olarak dikkat çekilmektedir. Sanığın bu doğrultusundaki iddiası ideolojisine uygun kalkışmalara hız kazandırmak düşüncesi-ne matuftur. Kendisi namuslu bir bilim adamı olarak batıda kazanılıp devlete varidat olarak aktarılan mali kaynak ve güçlerin nerelerde ve ne surette harcandığını ve bu arada Doğu'da kazanılanın devlet hazinesine ne miktar bir katkı sağladığını incelemiş midir?

Sanık daha evvelki görüşleriyle çelişkiye düşmektedir. Çünkü sanık tarafından işlenen bu manzumenin temel malzemesi geri kalmışlık ve bunun Doğu'daki ifadesi olan feodal sistem ve bu sistemin hasıl ettiği ürünün kendine yetenden biraz fazla olması ve artık ürünün az bir seviye göstererek kapitalist ilişkilere geçememe ve sosyal değişme dinamiğinin asgari seviyede seyretmesi olarak ifade edilmektedir.

'Bu sebeple sanığın iddia ettiğinin aksine gerçek olan batıda yaratılanın Doğu'ya yatırılması istikametinde bir gelişme görülmektedir.'

Sanık, kitabının müteakip bölümünde Doğu'daki sosyal farklılaşma ve uçurumun üretim ve mülkiyet ilişkilerine göre oluştuğunu belirtmekte ve hızlı artan nüfus ölçüsünde fonksiyonel bir gelişme sağlanmaksızın feodal sistemin baskı yolu ile sürdürülmekte olduğunu ifade etmekte ve Doğu Anadolu'da statükoyu parçalayacak unsuru Doğu'daki hızlı nüfus artışı bulunduğunu belirtmektedir. Keza baskı ile sürdürülen ağa sömürsünün gerçekleşmesi için çoğu kere hukuki durumun dışına çıkıldığını ve bütün bu koşulların zorla engellenmeye çalışılan gelişimin mutlaka parçalanması ve buna bir çare getirilmesi düşünceleri çağrılmakta ve bu görüşlerden sonra Doğu Mitingleri'nden sınıfsal dinamikleri başlığı altında bir konuya yer verilmekte ve Doğu Mitingleri hareketi Marksist bir olgunun işareti olarak müjdelenmektedir.

Sanık, bu konuya gelmeden evvel kitabının şimdiye kadarki açıklamalarının muvacehesinde şöyle bir görüşte bulunmaktadır: 'Yukarıda söylediklerimizi Ağustos 1967 ile Kasım 1967 tarihleri arasında, Doğu Anadolu'nun çeşitli yörelerinde yapılan, Doğu ve Güneydoğu Anadolu'nun geri kalmışlığını protesto eden mitinglerde gayet somut bir biçimde belgelenmiştir' demek ve dip not olarak bu somut belgeyi kendisi tarafından yazılan **DOĞU MITİNGLERİ'NİN ANALİZİ** isimli kitabı göstermektedir. Bir gün evvel yayınladığını bir gün sonra yazdığına kaynak ve dayanak gösteren ve hatta bunu somut bir belge olarak niteleyen zihniyet gerçekten güçsüz ve dayanıksızdır. Sanığın kitapları ile ilgili bölümde **Doğu Mitinglerinin Analizi** isimli kitabın yazılmasının amacı ve konunun ele alınış yöntemini belirtmiştik. Bu izahatımız ışığında sanığın büyük bir hafiflikle somut belge diye nitelediği kitabı vasıtası ile oluşturduğu fikirler, bütün yurttaki sürdürülen proletarya ihtilâli hedefindeki atılımlara hilafeten özellikle Doğu Anadolu'da etnik ayrıcalık fikirleri ile geri

kalmışlık tahrik edilerek potansiyel sağlamak ve proletarya ihtilali kalkışmasını başarılı kılmak neticesine yönelik gerçeklerin tarifinden ibaret düşüncelerdir.

'Bu bölümde analizde ileri sürdüğü esastan, dayanaktan yok-sun fikirleri ideolojisi yöntemlerine uygun düşecek biçimde tekrarlamakta ve bu hareketin Doğu Anadolu'da son yıllarda meydana gelen sosyo-ekonomik değişmelerle ilgili toplum bilinci gelişmesi olduğunu yoldaşı **Behice Boran**'ın ağzından nakletmekte ve kendi görüşlerine sözde destek sağlamaktadır.'

Sanık, kitabının bundan sonraki kısmında Doğu Anadolu'da farklı yapısal gelişmeler adı altında görüşlere yer vermektedir. 1924 Anayasasının lâik bir devlet düzenini öngördüğü halde toplumsal yapının hiç bir zaman bu oluşuma varamadığı kaydedilmekte ve sebep olarak da toplumsal yapıya esas biçimini veren ekonomik ve toplumsal dinamiklerde hukuksal kurumlar arasında bağ kurulmadığını ve zıtlasma meydana geldiğini belirterek devrimin gerekli olduğunu öne sürerek devrim atılımı ile ilgili olarak şöyle bir tarife yer vermektedir. (Devrim, herhangi bir toplumsal mülkiyet ve üretim ilişkilerinde halk yararına yapısal değişmeler yapmak ve herhangi bir iktidarın dayandığı meşruiyet kavramını değiştirmektir). demekte ve 1923 devriminin sadece iktidarın kaynağını değiştirdiğini ve fakat üretim ilişkilerinde Osmanlı rejimi ile Cumhuriyet rejimi arasında en ufak bir değişiklik meydana gelmediğini ve bu yüzden lâikleşme devriminin sözde kaldığını ve bir çok patlamaların kaynağı haline sokulduğunu ifade etmektedir. 1925 Şeyh Said İsyanı'nın bu patlamalardan biri olduğu toplum hayatının tamamını kapsıyan lâikleşme devrimini kendisini temellendirecek ve sağlamlaştıracak üretim ilişkilerindeki yapısal değişmelerin bir sonucu olmadığı için bu isyanın meydana geldiğini öne sürmekte ve şöyle bir misal vermektedir. (1945'den sonra ise, çok partili demokratik rejime geçişte, ağalarla birlikte şeyhlerin de kurumlaşması, irtica faaliyetlerinin siyasal iktidarlarla gizli-açık her türlü işbirliği yapılmasını sağlamıştır). şeklinde ileri bir iddiaya yer verilmekte ve bu görüş **Profesör Fehmi Yavuz**'un yapmış olduğu belirtilen bir konuşma ile desteklenmek istenmektedir.

Sanık, Türklerle Kürtler arasında mevcut olan din beraberliğinin yarattığı yakınlık ve bağlılık faktörünü silebilmek ve onları bu duygudan soyutlayabilmek için din ideolojisi adı altında işlediği konularda azami gayreti göstermiş bulunmaktadır. Sanık, tarih boyunca Kürt-

lerin daima dinci bir ideoloji ile kandırıldığını öne sürmekte ve bunun tesirlerinin bir anda yok edecek çareleri Marksist-Leninist bir açıdan formüle etmiştir.

Sanık, önce ilerencilik ve gerencilik kavramları üzerinde durmuş ve bunu dine bağlayan görüşleri red ederek bunun bilimsel veya akılcı bir tanımını yapmadan, /ilerencilik ve gerencilik doğrudan doğruya üretim biçimindeki değişimlerle ilgilidir./ şeklinde Marksist bir önerme- de bulunmuştur.

Daha sonra sanık bu konuda, dinin geri bırakan ve tutucu olan tesirlerinden söz ederek şu görüşlere yer vermiş bulunmaktadır. / Bu oluşum içinde dinin oynadığı rol geniş bir üstyapı kurumu olarak çok etkili bir biçimde statükonun değişimini engelleyip egemen sınıfların saltanatlarına ilişkilerine etki edip temel toplumsal yapı çelişkisinin devrime dönüşmesini engellemiş ve geciktirmiştir. İşte dinin bir üst yapı kurumu olarak meydana getirdiği bu ezici etki ancak mülkiyet ve üretim ilişkilerinde yapısal değişimler yapılarak giderilebilir. Dinin bu etkisini çok iyi değerlendirmesini bilen egemen sınıf gerçeğini izleyebilmek için dinci ideolojiyi, giderek irticayı usta bir biçimde kullanmaktadırlar. Emperyalizm ile sıkı ilişkileri olan ve dinci ideolojiyi ve irticayı kullanan işbirlikçi burjuvazi ve feodal mütegalibe, halkın kendi sınıfsal çıkarı konusunda bilinçlenmesini önleyerek sömürü düzenini sürdürmekte idiler.

Emperyalizm ve onun işbirlikçisi olan komprador burjuvazi Türkiye'deki SINIF GERÇEĞİNİ gizleyebilmek için var gücü ile çalışmakta, feodal üretim ilişkilerinin tasfiyesini hedef alan bütün görüş ve faaliyetlere cephe almakta ve bunun için her türlü çareye başvurmaktadır./ demek suretiyle materyalist diyalektiğin emrettiği yöntemde fikirlerini ortaya koymaktadır.

Sanık, dinin tutucu ve sınıf gerçeğini gizleyen bu fonksiyonuna ilişkin açıklamasının sonunda SINIF GERÇEĞİ ARTIK GİZLENMEZ başlığı altında Türkiye'nin proletarya ihtilali atılımında olduğunu belirleyen ve âdeta bunu müjdeleyen şu görüşlere yer vermektedir./ 1968, 1969 ve 1970 yıllarında meydana gelen ÖĞRENCİ, İŞÇİ, KÖYLÜ, HAREKETLERİ ise, sınıf çelişkilerinin açıklık kazanması yönünden çok uyarıcı dersler vermiştir. Bu uyanış Türkiye'nin temel sorunlarına çözüm yolu getirecek bir biçimde örgütlenecek bir nitelikte ve umut verici bir hava içinde gelişmektedir. Olayları sınıf açısından değerlendirmeyen bilim adamları, örgüt ve kişiler, bu gelişme karşısında tam anlamı ile çaresizlikten ve silinip yok olmak-

tan kendilerini kurtaramayacakları ise tarihi bir gerçektir./ Demekte ve Türkiye'nin içinde bulunduğu ortamın Marksist-Leninist bir oluşum istikametinde bulunduğunu, bu düşünceyi tasvip etmeyen kişi ve kuruluşları dahi tehdit eder şekilde öne sürmekte ve bilimin dahi sınıf şuurunun yaratılması yolunda hizmetler yapması beklenmekte ve kendi ideolojisine uygun bir değerlendirme yapmayan bilimsel düşünce ve çalışmaları reddetmektedir.

Sanık, kitabında izahını yaptığı ilerici ve gerici toplum örneği olarak/Erzurum'un tutuculuğu, Kars'ın ilericiliği/ şeklinde bir ayrıma yer vermektedir.

Bu cümleden olarak; Erzurum'u Osmanlı İmparatorluğu'ndan beri üretimden ziyade toplama ve dağıtma fonksiyonlarının geliştiği bir ekonomik yapı olarak tarif etmekte ve hakim zümrelerin çıkarlarını koruyabilmek için din ve komünizmle mücadele sloganını kullandıklarını belirtmektedir. Erzurum halkının homojen bir yapıya sahip olması nedeniyle tutucu olduğunu söylemekte ve Erzurum'lu tüccarların daha ziyade Kürtleri sömürdükleri ifade olunarak onların bu düşüncelerini yansıttığını ileri sürülen ayrımcı ve rencide edici bir örnek vermektedir.

/Kar-çamur ortadan kalksa, Kürt'ler şehre inse de alış-veriş biraz kızışsa/

Diğer taraftan sanık Kars'taki yerli halkın heterojen olduğunu ve çeşitli etnik grupların bir arada yaşadığını ve burada ileri bir seviyenin ifadesi olarak bütün yeniliklerin kabul gördüğünü, hattâ Erzurum'da Türkiye İşçi Partisi ömrü hayatında kurulma imkânı bulamadığı halde Kars'ta kurulup büyük bir gelişme gösterdiğini halk yığınları arasında örgütlenme olanakları bularak geniş bir militan kadrosu yetiştirildiğini belirtmek suretiyle ilercilik ve gericilik kavramlarından ne anladığını açıkça ortaya koymaktadır. Sanığa göre yapılan bu tanımlama, Marksist-Leninist ideoloji potansiyeline göre oluşum kazanmakta, şayet, bir toplumda proletarya ihtilali hedeflerinde kıpırdanma örnekleri varsa o toplum ilerici, aksi halde bu ideolojiye karşı olan bütün düşünce ve tutumlar gericidir. Söz konusu düşünceleri sanığın her türlü bilimsellikten ve hattâ toplum gerçeğinden uzak ideolojisi yönteminde amirane ve kendine pay çıkaran ve esasen temelinde yıkıcı ve bölücü unsurlar taşıyan tek taraflı yargıdan öteye geçemez.

Sanık, bu arada asistan olarak girdiği ve sosyoloji doktorluğu payesinin kazandığı ve kendi gelişiminde hizmetleri bulunduğu şüp-

hesiz olan Erzurum Atatürk Üniversitesi ile ilgili olarak bazı itham-kâr görüşlere yer vermektedir. Öncelikle büyük kent modelini Anadolu'ya götürmek çalışmalarının biçimsel bir gayret olduğunu belirterek yetersiz ekonomik koşullara sahip olan kentlerde altyapı ile üstyapı arasındaki geçiş döneminin üst halkası üniversiteyi gerekli kılan bir seviye göstermeden Erzurum, Diyarbakır ve Trabzon gibi illerin üniversite kenti olmaya zorlandığını belirterek Milli Eğitim Bakanlığı tarafından atanan rektör ve dekanlar eliyle yönetilen bu kuruluşların iktidardaki partinin ideolojisini yaymak durumunda olan SARI ÜNİVERSİTE biçimine dönüşmek tehlikesi taşıdığını öne sürmekte ve kendi ideolojisine yer olmadığını, sıkıntılarını açığa vurmaktadır.

Sanık, Atatürk Üniversite'sini hakim sınıfların çıkarlarına hizmet eden bir kurum olarak belirtmekte ve şu görüşlere yer vermektedir. / Atatürk Üniversitesi bölgenin sorunlarına ışık tutmak şöyle dursun, tersine bu çelişkilerle bütünleşmiştir. Öte yandan bir bölge üniversitesi olarak kurulduğunu iddia etmekle beraber, Doğu Anadolu'nun sosyo-ekonomik ve etnik koşullarını hiç dikkate almayan, almak istemeyen bu üniversite kurulduğu günden beri halkın dışındadır./ Demektedir. Çünkü Atatürk Üniversitesi kurulduğundan beri sadece eğitim ve öğretimi amaç edinen ve bunun dışındaki ideolojik çekişme ve kalkışmalara ortam haline gelmeyen bir kuruluş durumundadır. Askeri Savcılıkça yütülen DEV-GENÇ ve kısmen ÜNAS soruşturmalarının ortaya çıkardığı gerçek odur ki, Erzurum Atatürk Üniversitesi anarşinin ve zorbalığın kaynağı haline getirilen diğer üniversite ortamlarından farklı olarak başarılı öğretimini bütün aksi yöndeki çalışmalara rağmen sürdürmüş ve öğrenci kitlelerine çeşitli ideolojilerin tasallutundan koruyacak tedbirleri öngörmüş ve bütün öğrencilere öğrenimin yüce bir amaç olduğunu bilincini vermiş ve onları öğrenmek, yetişmek doğrultusundan uzaklaştıracak ve ideolojik çekişmelerin zehirli havasına sokmayacak bir ortamın devamlılığını sağlamıştır. Buna rağmen sanık, Atatürk Üniversitesi'nde ideolojik bir tedrisat yapmak yoluna girince yukarıda açıklanan gelişmeler meydana gelmiş ve sanık kendisini bu vatansever camiânın dışında bulmuştur.

Sanık, bütün münasebetlerin üretim ilişki ve çelişkilerine şekil ve mana kâzanmasını istemekte ve bu düşünce paralelinde olmayan bütün kişi ve kuruluşları gericilikle suçlamaktadır. Atatürk Üniversitesi tüm kamuoyunun olduğu üzere, gerçek amaç çizgisinde en

ileri seviyede milli yarar ve milli bütünlük şuurunun örneği olarak ifade edilecek bir eğitim kuruluşumuzdur. Üniversite gibi bir bilim kuruluşunun ideolojik güdü ve aktüel gidişe ayak uyduran tutarsız örneklerine Atatürk Üniversitesi'nde rastlamamaktayız. Ancak bazı patlama olayların çıkarılmasından da geri durulmadığına ve bunu yaratan kişi ve sebeplerinin ne olduğuna yukarıda değinmiştik.

Sanık, kitabının müteakip bölümünde DOĞUDA HAKİM OLAN aşiret düzenini yansıtabilmek için üzerinde doktora araştırması yaptığı Alikan Aşireti ile ilgili örnekler vermekte ve bu gibi göçebe Kürt aşiretlerini geçiş halindeki toplumlar şeklinde nitelemektedir. Alikan Aşiretini üretim biçimine ve bunların sonuçlarına göre değerlendirip açıklayan sanık, Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da feodalitenin baskıcı kuruluşlarının bütün kuralları ile hüküm sürdüğünü ve mevcut iktidarların bu gidişe aldırış etmediklerine ve feodalizme dönüşmesi halinde uluslaşma bilincinin uyanacağı gerçeğinden çekindiklerine temas etmekte ve feodal yapı ile ilgili birtakım örneklerle bunları sebep olduğu yeni gelişmelerden bahsederek, bunun feodal yapıyı tasfiyeye dönük olması ve geniş halk yığınlarının yararına meydana gelebilecek bir devrim biçiminde gerçekleşmesi zorunluluğundan söz etmektedir. Doğu'daki feodal sınıfların batıdaki egemenlerin komisyoncusu durumunda olduğunu ve esasen sömürünün arttırılması yüzünden aşiret örgütlerinin parçalanmaması sebebi ile uluslaşma oluşumunun başlamadığı ve bunu hızlandıracak devrimci bir fikrin gerektiği ve feodalizmi yıkmak için beklenen hareketin hiç bir zaman feodal egemen sınıftan gelmeyeceği belirtilerek marksist gelişme yönteminde değişimi hedef alan şu görüşlere yer verilmektedir./ bu değişiminin en önemli sonucu emeğin özgürleşmesini sağlayıp feodal düzendeki feodal bey-köylü ilişkilerini giderek patron-işçi ilişkileri durumuna getirmektir. O halde Doğu Anadolu'da geniş halk yığınları yararına meydana gelebilecek bir devrim bu olay içinde gizlidir./ demek suretiyle Marksist-Leninist bir olgunun öz unsurlarını hatırlatmaktadır.

Sanık, kitabının müteakip bölümünde /Diyarbakır'ın doğal ilericiliği/ adı altında bazı görüşler ileri sürmekte, Türk halkının uluslaşmasının Cumhuriyetten sonra tepeden inme sloganlarla / bir Türk Dünyaya bedeldir, ne mutlu Türküm diyene, Türk öğün, güven çalış gibi/ gerçekleştiğini ve hilafetin kaldırılması ile birlikte meydana gelen boşluğu doldurmaya çalıştığını ve bu arada ekonomik ve toplumsal temel üzerinde yükselmeyen bu oluşumun ırkçı birtakım ge-

lişmeleri teşvik ettiği belirtilmekte ancak halkının büyük bir çoğunluğu ve bazen tamamı Kürt olan kesimlerinde Türk milliyetçiliğinin potansiyel bulamadığını özellikle Diyarbakır'ın bu politikaya karşı ilerici bir mevkiide bulunduğunu ifade etmektedir. Hattâ Diyarbakır'ın Türk milliyetçiliğini reddeden tutumuna dahil olan içinde Urfa, Siverek gibi bölgelerin de bulunduğu kaydedilmektedir.

Sanık, Doğu'daki ekonomik bir gelişme olarak kaçakçılığın büyük bir hızla ve bilinçli olarak devam ettiğini belirtmekte ve kaçakçılık olayını sınıf açısından inceleyerek kaçakçılığı yine hakim sınıflar ve Devlet bürokrasisinin denetlediğini ve onlarla kurdukları ilişkiler sayesinde meşru ve hukuki bir hüviyet kazandığını ifade etmekte ve bununla ilgili bazı örnekler vermektedir. Bu arada güney komşularımızdan Irak, İran ve Suriye ile olan münasebetlerimizden özellikle kaçakçılığı kolaylaştıran faktörlerden söz edilmekte, ulaştırma kolaylığı, ümmet fikri, Türk Lirasının İran ve Suriye'de geçerli olması gibi sebeplerin kaçakçılık olayını hızlandırdığını ancak bunun hakim sınıf yararına işleyen bir gelişme gösterdiğini ifade etmektedir. Sanık bu görüşlerine kaynak olarak Posof'daki araştırmasında ve diğer sınır kasabalarındaki incelemelerinden söz etmekte ve hattâ kitabının 63. ve müteakip sayfelerinde açıkça bu araştırmaya atıfta bulunmaktadır ki, sanık söz konusu araştırmayı akademik araştırma olanaklarından yararlanarak bilim adına yapmış ve fakat bilim alanında bu bilgilerini kullanmamış bir kişidir. Sanığın yaptığı bütün araştırma ve çalışmaları yazmış olduğu bu kitapla ilgili materyal toplama düşüncesine yönelik olduğuna yukarıda işaret etmiştik. **Doğu Anadolu'nun Düzeni** isimli kitabın muhtevasına dahil edilen bilgiler bu görüşümüzü tamamiyle doğrulamaktadır. Esas amacı akademik bir çalışma olan kariyer adamı bilgisini ve toplamış olduğu verileri bu alanda kullanır ve bu suretle yapılan araştırma ve çalışmadan beklenen bilimsel gaye hasıl olur. Kaldı ki sanık, hudut kasabalarında devletin olanakları ile yapmış olduğu bu çalışmayı Fen-Edebiyat Fakültesi Araştırma Enstitüsü'ne vermemiş olduğunu yukarıda belirtmiştik. Bu izahımızla sanığın ne sebeple bu araştırmayı bilimsel kurula teslim etmediği açıklık kazanmaktadır. Sanığın araştırmasını tayin edilen süre içerisinde bilimsel kurula vermeyişine karşı, zaman ve yer itibarıyla konuya bütünlük kazandırmadığını bu nedenle Bitlis, Diyarbakır ve hattâ Irak, Suriye ve İran gibi komşu devletlerde inceleme yapması gerektiğini ileri sürdüğüne yukarıda değinmiştik. Madem ki bu iddia doğrudur, bütünlük kazanmamış bilgiler nasıl oluyor da bütün teferruatıyla bu kitapta yer alabiliyor.

Gerçek olan sanığın bilgilerinin bu alanda noksan kalışı değil, bunlara yeni istismar kaynakları bulmak istemesi özellikle **Barzani**'nin Irak'ta hakim hale getirdiği Kuzey Irak Kürtlerinin gelişimi hakkında Türkiye'deki Kürt topluluğunun hareketini teşvik edebilecek bilgi ve örnekleri vermektir. Nitekim sanık bu konuda kitabının sonlarına doğru takip ve taklidini öğütlediği bazı misaller vermektedir. Yeri geldiğinde bu yoldaki görüşlerine ayrıca temas edilecektir.

Sanık, kitabının daha sonraki kısmında Doğu'da meydana gelen eşkiyalık olaylarının feodal sisteme karşı bir direnme biçimi olduğunu kaydetmekte, eşkiyalığın görünüşte ve başlangıçta halktan yana bir hareket olduğunu fakat egemen sınıfların sosyo-ekonomik düzeni denetleyen güçler tarafından ekarte edildiğini, düzenin itmesiyle ortaya çıkan bu hareketleri sınıfsal çıkarlar doğrultusunda kullanmak gerektiğini öne sürerek, kanunların suç saydığı bir direnişten sınıfsal kalkışma yolunda faydalar beklemekte ve eşkiyalığı bu bakımdan meşru bir karşı koyma olarak nitelemektedir.

Sanık, Doğu Anadolu'da üretim güçleri ve üretim ilişkilerinin bu günkü durumunu belirtmek için şu görüşlere yer vermektedir. / Doğu Anadolu'da çeşitli yerlerde temelden gelen bir değişim vardır. Bu değişim herşeyden önce sınıfsal yapının bünyesinde meydana gelmekte ve değişimin dinamikleri belirlemektedir/ demekte ve değişmeyi başlatacak ekonomik ve toplumsal yapı hareketlerinin ortaya çıktığı ifade edilmekte ve Doğulunun Batı kapitalistinin sömürü kaynağı bulunduğu bilincine varıldığına işaretle **Yaşar Kemal**'in dile getirdiği Ağrı Dağı Efsanesi geleneği zihniyetinden ve değerlerinden Doğulu vatandaşın sıyrıldığı öne sürülmekte ve Doğu Anadolu'da feodalitenin parçalandığına dair örneklerle birlikte, Türkiye'deki sosyalist mücadelenin genç öncülerinden biri olarak takdim edilen **Ahmet Aras**'ın görüşlerine yer verilmektedir. Sanığın fikirlerine itibar ederek sosyalist mücadelenin öncüsü olarak nitelediği **Ahmet ARAS**, Atatürk Üniversitesi öğrencilerinden olup ideolojik alanda sanık **İsmail Beşikçi**'nin yetiştirdiği ve istikamet verdiği bir militandır ve halen, Türkiye İşçi Partisi 4. Büyük Kongre karar taslağını hazırlayan ve özellikle Doğu ile ilgili olarak hocası **İsmail Beşikçi**'nin fikirleri doğrultusunda meseleyi sosyalist bir partinin izleme ilkeleri haline getiren bir safahata sahiptir.

Sanık, din ve üretim ilişkilerini kitabının ayrı bir bölümünde ele almaktadır. Dini belirli mülkiyet ve üretim biçimlerinin bir fonksiyonu olan bir üstyapı kurumu olarak niteledikten sonra bunun hakim sı-

nıfların çıkarlarını ve ekonomik ve siyasal statülerini koruyan bir kurum olduğunu öne sürmekte ve toplum yapısını biçimlendiren esas faktörlerin altyapı kurumları bulunan mülkiyet ve üretim ilişkileri olması lazım geldiğini söyleyerek Marksizme ve onun belirgin tatbikatı olan Leninizme sadakatını göstermektedir. Daha sonra tarihin geniş bir dilimi içerisinde Alevi-Sunni çatışması ele alınmakta bu iki grup arasında meydana gelen çatışmaları mülkiyet ve üretim ilişkilerini elinde bulunduran sınıflar tarafından ekonomik ve politik çıkarları uğruna körüklendiğini öne sürmekte ve keza az gelişmiş ülkelerde dolayısıyla Türkiye'de din, dil ve kültür gruplarının emperyalizm tarafından tahrik edildiği ve bu yüzden halk yağınlarının kendi sınıfsal çıkarları konusunda bilinçlenmelerinin engellendiği belirtilmekte ve Sünni-Alevi çatışmasının gelişimine geniş yer verilmektedir. Bu arada konuyu ele alış biçimi sonunda, Alevilerle tarih boyunca baskı ve katliam uygulandığı ve hattâ 1891 yılında Kürt aşiretlerinde teşkil edilen Hamidiye Alayları'nın Doğu'da hakim sınıfların çıkarlarını koruyan bir baskı unsuru olduğunu ve sünnilerin tarih boyunca merkezi otoriteye sahip ve daha geniş haklar sağlayan kimselerden bulunduğu ve bu ayrımın halen devam etmekte olduğu belirtilmekte ve son yıllarda Alevilerin Kürtlerle, Sünnilerin de Türklerle bütünleştiği ve kaynaştığı iddiası öne sürülmektedir. Sanık, bu dayanaksız görüşlere kendisi de inanmamış olacak ki, aslında var olan bu Alevi-Kürt beraberliğini Türklerin farklı gösterdiği kasıtlı olarak yanlış değerlendirmeye tâbi tuttuklarını ifade ederek, kehanetine Alevileri inandırmak istemektedir. Kürt ve Aleviler için müşterek bir formül ortaya atan sanık, bu konuda asıl çelişkinin halkları ve kültür gruplarını birbirine düşürerek, bu çalışmalarda çıkar arama, sermaye ile emek arasında olduğunu, emperyalizmle desteklenen bu güçlere karşı olmak gerektiğini ifade ederek Kürtleri olduğu gibi, Alevileri de ayrıcalık fikirleri ile mevcut düzene karşı Kürtlerle birlikte direniş çizgisine getirmeye çalışmaktadır. Sanık Kürtler hesabına Alevi topluluğunda sempati kazanmak ve bu birlikten sınıf doğrultusunda bir fayda geleceğine bunları inandırmak istemekte ve esasen Alevilerin ilerici bir yapıya sahip olduğunu belirterek şu görüşlere yer vermektedir. (Anadolu'daki Alevilere ta Yavuz Sultan Selim zamanından beri yapılan baskılar, ardı arkası kesilmeyen horlamalar bunlarda ister istemez bir eziklik yaratmış ve onların ilerici ve devrimci nitelik kazanmalarını sağlamıştır. Ancak, bu genel kuralı, her yerde her zaman görmek olanağı yoktur. Sorunun tamamen sınıfsal bir anlamı da vardır) diyerek Alevi kitlelerini proletarya ihtilali

hedefinde ve sınıf kavgası yararına güçbirliğine davet etmektedir. Sanık, diğer tarikat ve mezhep şekil ve kurumlardan da bahsederek bunların tümünün hakim sınıfların çıkarları doğrultusunda olduklarına işaret etmekte, din anlayışının sebebiyet verdiği ayrıcalıklardan ideolojisi lehine güç ve katkı sağlamak istemektedir.

Sanık, aşiret yapısı, ağalık, şeyhlik ve politik ilişkiler başlığı altında Türk toplumunu öteden beri oluşturan HALKLAR konusunu işlemektedir. Önce Osmanlı İmparatorluğunun son dönemindeki duruma ve bu sırada beliren siyasi akımlara değinerek özellikle İttihat ve Terakki Partisi'nin Osmanlı hanedanını, Osmanlı vatani ve Osmanlılık ilkelerine rağmen halklar düşüncesini benimsediğini belirtmekte ve partinin bu husustaki görüşlerin **Tunalı Hilmi Bey**'in tanımı ile yansıtmaktadır. Netice olarak sanık, bu konuda Osmanlı İmparatorluğu'nun son devrinde ortaya çıkan çeşitli siyasal akımların imparatorluğun bünyesindeki çeşitli halklara Türk Kürt Arap Ermeni ve Rumlara eşit haklar tanındığını belirtiyor ve halklar fikrinin İstiklâl Savaşı ve onu takiben gelişiminin açıklamasına geçtiğini görmekteyiz.

Sanık, Kurtuluş Savaşı'nın temel karakteri olarak, bu savaşların anti-emperyalist yani Osmanlı İmparatorluğu'nu sömürgeleştiren güçlere karşı olduğu halde, anti-feodal bir gelişim gösterdiğine değinerek buna sebep olan hususun kurtuluş savaşlarında dinci ideolojisinin geniş çapta kullanılmasını öngörmektedir. Savaş sırasında özellikle Erzurum ve Sivas Kongrelerinde, **Mustafa Kemal** tarafından dinci ideolojinin geniş ölçüde ve başarılı bir biçimde kullanılmış ve böylece Doğu Anadolu'daki Kürt aşiretlerinin devrimci eyleme kazanılmaya çalışıldığı öne sürülerek, **Mustafa Kemal**'in bu sırada Kürt aşiret reislerine yazdığı mektuplardan söz edilerek ve bazı aşiret reislerinin isimleri sıralanmak suretiyle **Atatürk**'ün o zaman Doğu Anadolu'daki Kürt aşiret reislerine yazdığı tüm mektuplarda şu muhtevanın yer aldığı ifade edilmektedir. Zat-i fazilanelerinizin, harbi umuminin imtidadınca Osmanlı Ordusuna ifade eylemiş olduğunuz hidamati bergüzidelerine ve makamı muallayı hilafet ve saltanata göstermiş olduğunuz revabiti kalbiyelerine yakından mutlak bulunuyorum, bu sebeple zâti alinize kalben pek büyük hürmetim vardır. Bugün makam hilafetin saltanatı Osmaniye'nin ve Vatanı mukaddesenizin düşmanlarımız tarafından nasıl rencide edilmekte ve vilayeti şarkiyemizin Ermenilere hediye edilmesinde ısrar olunmakta olduğu malumu arifaneleridir.

Buna ilâveten Kurtuluş Savaşı Doğu Cephesi Komutanı Kâzım Karabekir'in de Kürtlerin kandırılmasına sebep gösterilen dinci ideolojiyi kullandığı belirtilmektedir.

Sanık, önce, kurtuluş savaşlarının anti-emperyalist niteliği konusunda fikir serdeden **Taner Timur'a** atfettiği görüşleri belirtiyor ve sonunda, bu yazarın özellikle 1920 Türkiye'sinde hakim ideoloji İslâm olduğu için o dönemde dinin de devrimci bir nitelik kazandığına dair olan fikirlerini reddediyor. Sanık kurtuluş savaşları boyunca İngiliz emperyalizminin Anadolu'daki kurtuluş hareketini engellemek için Kürtleri kendi safına çekmek için istediğini ve bunu sağlamak için çeşitli eylemlere giriştiğini fakat 1919-1922 Türkiye'si koşullarında **Atatürk**'ün Kürt aşiretlerini devrime kazandırabilmek düşüncesi ile dinci ideolojiyi kullandığını ve bu formül sayesinde Kürtlerin aynı zamanda halk oluşları şeklindeki kabul ve ümitte Türklerle aynı safta savaşıklarını belirtmektedir.

Atatürk'ün 3. Ordu Müfettişi bulunduğu sırada 15. Kolordu Komutanı **Kâzım Karabekir**'e yazdığı ifade olunan mektupla ilgili olarak sanık özellikle şu pasajlara yer vermektedir. Söz konusu mektubun yazılmasına sebep olan gelişimin Diyarbakır Kürt Kulübünün İngilizlerin teşviki ile ve onların himayesinde, bir KÜRDİSTAN teşkil düşüncesine yol açtığı ve kapatıldığı ve **Atatürk**'e mektup yazan KÜRT beylerinin bu teşebbüs içersinde bulunmadığı ve vatanın бүtүнү için birlik olduğu şeklindeki pasajlardan sonra / Bu sebepten ben Kürtleri öz kardeş olarak ve hattâ tek milleti bir tek nokta etrafında birleştirmek ve bunu cihana Müdafa-i Milliye Cemiyetleri vasıtası ile göstermek azmindeyim./ tarzındaki fikirlerine yer verilmekte ve bunu teyiden İngiliz Bnb.si **Mr. NOEL**'in Urfa dolaylarında Kürtleri İngilizler safına çekmek yolundaki faaliyetlerinin hakim kaldığını ve Kürt beylerinin Kürdistan kurma teklifine hayır diyerek kayıtsız şartsız Türklerden ayrılmayacaklarını ifade ettiklerini belirtmektedir. Bütün bu engelleme faaliyetlerinin dinci ideoloji sayesinde bertaraf edildiğine işaret eden sanık, konuyu bu sırada Kürtlere vaadedilen haklarının verilmediği ve kandırıldığı noktasına getirmektedir. Sanık kurtuluş savaşları sırasında Kürtlerin Aşiret düzeninde yaşadıklarını ve **2. Abdülhamit** döneminde aşiretlerin birbirine düşürülerek yıprandığını ve 36 Hamidiye Alayı vasıtasıyla Doğu'da Kürt aşiretleri üzerinde baskı sağlandığını belirterek, bu koşullar altında KÜRT Aşiret reislerini **Mustafa Kemal**'e Padişahı, Halifeyi ve İslamı kurtaracağı için evet demişler ve onun yanında yer almışlardır/ şeklinde bir görüşe yer verildiğine şahit olmaktayız.

Bu konuda sanık, daha da ileri giderek /Aşiret reislerinin, **Mustafa Kemal**'e evet sizin safındayız sizinle beraber savaşacağız demesiyle İngiliz emperyalizmine evet sizin yanınızdayız demesi arasında hiç bir fark yoktur/ demekte ve aşiret düzeninde olan çıkarlarının nerede olduğunu bilemeyen Kürtlerin kandırıldığını ve aynı zamanda Türk ve Kürt halklarının kardeşliği fikirleri ile aldatıldığını belirtmektedir. Ayrıca Kurtuluş Savaşı'nın kazanılması için ustaca yürütülen ümmetçilik ve Türk-Kürt kardeşliğinin savaş kazanıldıktan sonra giderek Kürt yok, Türk var sloganına dönüştüğünü ve hattâ günümüzde Kürdüm diyenlerin hor görülerek ve Kürt varlığından söz edenlerin suçlanmasına kadar varıldığını ileri sürmektedir. Sanık, kitabının bundan sonraki bölümünde, Ermenistan ve Kürdistan ikili planları üzerinde durarak İngilizlerin her iki halkı bağdaştırma çalışmalarının semere vermesinin şimdiki durumdan daha iyi olacağı intibainı yaratana bazı belgelerden pasajlar nakletmekte ve Lozan Konferansında yapılan tartışmalar sonunda Kürtlerin ayrı bir ırk oldukları gerçeğinin murahhas heyet başkanı İsmet İnönü tarafından açık-seçik ortaya konulduğunu ve esasen 10 Ağustos 1920'de imzalanan Sevr Antlaşması'nda bağımsız Kürdistan kurulması fikrinin söz konusu olduğu şeklindeki iddiaları yeniden tekrarlayarak Kürt topluluğunda ulus bilincinin canlanmasına ve Türkiye'nin içinde bulunduğu koşullar ve beliren proletarya ihtilali ortamında Kürt toplumu potansiyelinin de birlik olarak Kürt ulusu varlığını kazanmaya yönelmesi ve Kürtlerin işledikleri tarihi hatanın bu suretle telafi edilmesi gereğini ustaca işlemekte, devleti yıkmak ve milleti bölmek gibi ihanetlerin ikisini birden gerçek kılmak istemektedir.

Sanığın, Lozan Konferansı'nda Kürtlerle ilgili olarak cereyan eden konuşma ve tartışmalardan, İngilizler tarafından desteklenen müstakil ve muhtar bir Kürt Devleti kurmalarını öngören fikirlere pasajlar halinde yer vermekte ve Kürt Devleti fikrinin temelde tarihe mal olmuş haklı isteklerin bir sonucu bulunduğuna dikkat çekmekte ve Kürt ulusu -Kürt Devleti gibi hedefler belirtilerek bu ideolojiye tarihin derinliklerinden gelen bir canlılık verilmek istenmektedir.

Sanık, kitabının bundan sonraki kısmında Kürtlerin Kurtuluşlarında Türkler tarafından kandırılması ile Doğu isyanları ve onu takiben Kürtlere dönük gelişmeler arasında bir bağlantı kuracak şekilde açıklamaya girişmiş bulunmaktadır. Bu konuda, Anadolu halklarının kurtuluşu feodalitenin desteği ile sağlandığı halde

1923'ten sonra izlenen politikanın anti-feodal bir nitelik kazanması lâzım gelirken feodalite ve burjuva egemen sınıflarına dayanarak hareket ettiği ve bazı üstyapı kurumlarında ve özellikle yasal alanda değişiklikler yaparak sömürü ve baskıyı meşru hale getirdiğini ve Doğu Anadolu'da üretim ilişkilerinin değişmesi ve altyapı kurumlarının aynı bırakılması sonucu kıpırdanmalar olduğunu belirttikten sonra başlangıçta hilafeti ve saltanatı kurtarmak için Kürtleri aynı safta savaşmaya çağıran **Mustafa Kemal**'in savaşı kazandıktan sonra, çeşitli halkları birleştirici ve bütünleştirici bir fonksiyona sahip olduğunu ileri sürdüğü hilafeti kaldırdığını bu sebeple kendisine karşı duyulan sevgi ve güvenin azalarak Doğu Anadolu'daki yaşlı Kürtler tarafından **Mustafa Kemal**'in iki yüzlü bir kimse olduğunu ileri sürmektedir. Kitabın daha yukarıki bölümünde bir üstyapı kurumu olan dini tutucu ve geri bırakan bir unsur olarak gören sanık, Cumhuriyetten sonra hemen kaldırılan ve cem'i bir islami müessese olana hilafet için çeşitli hakları birleştirici ve bütünleştirici bir fonksiyona sahip kurum olarak ifade edilmekle büyük bir çelişkiye düşmektedir. Hilafet, sürüp gelse idi yeni Türkiye'ye bir ilerilik mi kazandıracaktır. Tek kelime ile hayır. Belki bir millet halinde oluşmamış ve halen dinci bir dünya görüşüne sahip İslam âlemi içerisinde Türkiye hilafetin varisi olarak yeni birtakım kombinezonlara sürüklenerek ve dinin etkisinden ayrılmış devrimci atılımlara ve kuruluşlara şüphesiz ki gidemeyecekti.

Sanık, kitabının müteakip açıklamalarında hilafet ve saltanatın yerine kurtuluştan sonra Türk Milliyetçiliği fikrinin ikame edildiğini öne sürmekte ve şu görüşe yer vermektedir: / bilindiği gibi Osmanlı İmparatorluğu içindeki İslam halklarının birleştiren, halklar arasında ortak olan bir tek ideal kuvvet vardı. Bu, hilafet ve saltanat kurumu idi. Bu kurum, Cumhuriyetle birlikte siyasi iktidarın lâikleşmesi süreci içinde ortadan kaldırıldı. Bunun yerine konabilecek, yani halk yığınları arasında birlik ve beraberliği sağlayabilecek yeni bir siyasal kuruma ihtiyaç vardı. Bu kurum Türk milliyetçiliği olarak saptandı / demek ve 1924 Anayasası'nın çeşitli maddelerinde öngörülen ve Türk kelimesini muhtevasında taşıyan maddelerden pasajlar vererek, Türklüğün bu şekilde tek yanlı olarak ifade edilmesinden ötürü Doğulu halkın her zaman eziklik duyduğunu ve kendisini Türklerden ayrı bir topluluk olarak görmeye başladığını ileri sürmektedir.

Sanık, bunu takiben hilafet ve saltanatlık kurumları yerine getirilen Türk milliyetçiliği ideolojisinin toplumdaki etkilerinden söz et-

mektedir. Bunu üç grupta ele almakta ve birinci etken olarak, Osmanlı İmparatorluğu döneminde hilafet saltanat aracılığı ile Türklerle birleşen Kürt halkının yeni milliyetçilik ideolojisinin tesir sahası dışında kaldığı, halbuki ümmet ideolojisinin çok geniş bir kapsama sahip bulunduğu, dolayısıyla milliyetçilik ideolojisinin sadece temsil ettiği milleti içine aldığını, ikinci etken Türk Milliyetçilik hareketi ile Türk halkının uluslaşma süreci içine girdiğini ve /Ben bir Türküm dinim, cinsim uludur-ne mutlu Türküm diyene-Dünyanın en asil ırkı Türklerdir / şeklindeki sloganları bu fikrin ürünleri olduğunu, üçüncü etken olarak Türk halkının hızlı kapitalist dönüşümler sonucu ve üst yapı kurumlarında değişiklikler meydana getirmeksizin birden bire hakim ulus haline geldiğini ve bunun aslında dayanaksız olduğunu belirtmekte ve şu görüşleri öne sürmektedir. / Türk halkının toplumsal içerik ile beslenmeyen bir milliyetçilik fikri ile uluslaşmaya başlaması kısa zamanda hakim ulus ideolojisini meydana getirmiş ırkçı bir karaktere bürünmüş, bütün bunlar ise Kürt halkının uluslaşmasını engellemiştir, geciktirmiştir. / demekte ve bu hale sebep gördüğü merkezi otorite Bürokrasi/, Kürt halkı çelişmesinden bahsetmektedir.

Sanık, önce bürokrasiyi egemen sınıfların ideolojisi doğrultusunda hareket eden bir üst tabaka olarak tarif etmekte ve Kürt bürokrasisinin 1923-1945 yılları arasında hakim ulus olan Türk milliyetçiliği çizgileri içerisinde kalarak, feodalizmle çelişkiye düştüğünü belirtmekte ve son derece inkârcı ve sınıf tahriki yapan bir görüşle şu fikirleri ileri sürmektedir. / Bu çelişme, bütün isyan ve bu isyanlar sonundaki sürgünlere karşı feodalizmin sosyo-ekonomik gücüne karşı olmayıp, sadece feodalizmin kültürüne özellikle Kürt dili ve kültürüne karşıdır. Hem Kürt demek Kurt-dağlı demektir, Kürt yok Türk milleti vardır diyor, hem de Kürt olduğu için küçümsendiği gibi dili ve kültürü de reddediliyor / demektedir.

Şayet sanığın idida ettiği gibi Cumhuriyetle birlikte Kürt diline ve kültürüne bir baskı ve asimilasyon söz konusu olsa idi, 1923'ten bu yana 49 sene geçmiş ve yeni bir Kürt nesli türemiş olması karşısında tek kelime bilen Kürt kalmamış olurdu. Bürokrasi Doğuya hizmet eder, adını asimile koyarlar: hizmeti ulaşamadığı veya sırasını beklediği kesimlerde Türk Devleti Kürtleri geri bıraktı propagandası yapılır. Bütün mesele Kürt toplumunun önüne düşen 3-5 mevkii hırslı sözde aydının kaprisleri doğrultusunda ve komünizm paralelinde Kürt toplumunu inkârcı, reddedici tahriklerle mevcutlarını da kaybedecekleri bir kavgaya sürüklemektedir.

Bu konuda sanık yine devrimimizden gerilere dönerek / **Atatürk**/ün 1919-1920 yılları arasında Kürt aşiretlerini kurtuluş hareketine bağlamak için ideoloji yanında Türk-Kürt kardeşliğini de işleyen, Kürt aşiret reislerine mektuplar yazıp hakimiyet Kürtlerden ve Kürdistan'dan söz ettiği/ halde, 1937 yılında Kürtlerin yoğun olduğu Diyarbakır'a burayı tamamen Türk olarak göstermeye çalışmasını doğal ölçüler içerisinde anlaşılması güç bir olay olarak nitelemekte ve **Atatürk** bu konuda yalancılıkla itham etmektedir.

Sanık, yanlış bir tutum olarak ifade ettiği bu gelişim hakkında kesin bir yargı / Bu yanlış tutum, Cumhuriyet başlangıcından bu yana ısrarla işlenmiş, Kürt halkının varlığı tamamen inkâr edilerek, onu Türkler içinde erimek amacı güdülmüştür / belirtmektedir. Daha sonra Kürtlerin Osmanlı zamanında feodal yapıya rağmen daha muhtar münasebetler içerisinde olduklarını fakat Cumhuriyetten sonra durumun değiştiğini ifade ile şu görüşlere yer vermektedir. / Cumhuriyetten sonra ise durum değişti. Feodal üretim biçimi ve buna göre belirlenen feodal toplum yapısının aynen devam etmesine karşı, merkezi hükümet aşiret reisleri ile organik bir bağ kurarak onları merkezi otorite içinde tamamen eritmek istiyordu. Ayrıca üst yapı kurumlarında yapılan reformların Doğu Anadolu'da yürürlüğe konması gerekiyordu. Bunlardan en önemlileri şunlardır: Tahsildar, jandarma, zorunlu eğitim, Türkçe konuşmak vesair Osmanlı İmparatorluğu döneminde vergi toplamak ve bunları gerektirdiği gibi harcamak yetkisine sahip olan Doğunun feodalleri şimdi kendi dışındaki bir otoriteye vergi ödemek zorunda kalıyordu. Ancak bu vergi sorunu Doğudaki üretim biçimini değiştirmiştir. Aşiret reisleri, toprak ağaları, şeyhler ile köylüler arasındaki ilişkiler yine feodaldır. Yer, yer feodalizmden daha aşağı üretim biçimindedir. Fakat feodal egemen sınıfın dış etkenlerle ilişki kurmaları, sadece onları ilkel bir kapitalizmle karşı karşıya getirmiştir./ demekte ve dolayısıyla Kürt toplumuna bu düzenden kurtulacak ve onların uluslaşmalarını sağlayacak bir yolun zorunluğu hatırlatılmakta ve onlar devrim adı altında girilecek proletarya ihtilali ortamına kurulu hale getirilmek istenmektedir.

Sanık, bundan sonra, Kürtlerin kendine özgü düzen özellikleri olduğunu **Yaşar Kemal'in Ağrıdaki Efsanesi** ile dile getirmekte ve /Kürtlerin kendine özgü bir düzeni vardır. Bu düzen kendine özgü bir kültür ve değerler sistemi yaratmıştır. Bu düzen kendi dışındaki başka bir düzenle karşı karşıya geldiği zaman içten içe çürümekte,

toplum dengesini yitirmekte karşılıklar başarmaktadır. Çünkü bu düzeni başka bir düzenle veya kültürle uyuşturmak olanağı yoktur. Fakat bu karşılık uzun sürmekte, halk yozlaşmaya karşı direnmekte, düzenin başka düzenlerle uyuşturmaya çalışanlara karşı çıkmakta ve eski düzeni ve kültürü yaşatma ve sürdürme olanağı bulunmaktadır. Doğu isyanlarının hemen hepsinde bu özellikleri bulmak olanağı vardır. Kürt aşiret düzenlerine dışardan aşılacak istenen kültürü benimsememiş direnmiştir. Bu hareketlerini ortaya koyduğu çok önemli sonuçlardan biri de Kürt aşiret düzenlerinin ancak kendi iç dinamikleri gereği yeni bir devrimci aşamaya ulaşacaklarıdır. / diyerek, Kürt toplumunun yeni bir direnişe geçmelerinin zamanının geldiği ve kendi varlıklarını yoketmeye yönelik tablonun efsanevi bir izahı yapılmak suretiyle etnik ayrıcalık ve baskı iddiaları öne sürülerek Kürt kitlelerinde hassasiyet yaratılıp diğer güçlerle birlikte patlama noktasına getirilmek istenmektedir. Aynı şekilde sanık Kürtlerin içinde bulunduğu ekonomik koşullar yönünden de müsait bir ortam göstermek istemekte ve şu görüşleri ileri sürmektedir. Aşiret yapısında feodalitenin varlığının ulusal bilinci önlediği belirterek /Ulusal bilincin gelişmesi için herşeyden önce aşiret sistemlerinin ortadan kalkarak ekonominin merkezileşmesi, yani feodalizmin kapitalizme dönüşmesi gerekir. Bunun için Doğu isyanlarında ulusal duyguların büyük rol oynadığı ileri sürülemez / demektedir, bu suretle biraz yukarıda isyanları merkezi otoritenin asimile politikasına karşı bir direnme olarak gösteren sanık birden bire isyanların yönünü değiştirmektedir. Bu konuda Cumhuriyetten sonra Doğu Anadolu'da merkezi otoriteye karşı beliren 1924 Nasturi, 1925 Reman ve Reçkoyan, 1925 Şeyh Sait, 1926 Horas, Ovacık, Çemişgezek, 1927 Hani, Lice, Kulp, 1930 Zeylan, 1926-1927, 1930-1932 Ağrı, 1930 Şemdinli ve 1937-1938 isyanlarını sayarak çeşitli biçimde tahlil ederek bu isyanların ilerici veya gerici karakterini merkezi otoriteye göre değerlendirmek gerektiğini belirtmekte ve Kürt toplumunun bu defa devrimci bir biçimde isyana hazır olmalarını zorunlu kılan sebepler öne sürülmektedir. Bu konuya ilişkin olarak Türk siyaset adamlarının Doğu'ya dönük görüşlerinden pasajlar vererek ve 2510 sayılı mecburi iskân kanunundan söz edilerek 1923'ten sonra bugüne değin yürütülen Doğu politikası hakkında Kürt kalkışmasına mesnet olarak şu görüşlere ve iddialara yer verilmektedir. /a - Doğulu egemen sınıflarda bir değişiklik yapmıştır. Ulusal liderlik fonksiyonunu benimseyen ve merkezi otorite ile çatışma durumunda olanlar ezilmiş, değerini yitirmiş, merkezi otorite

ile uyuşma durumunda olan aşiret ve din reisleri ise büyük bir değer kazanmıştır. Fakat din ve toprak ilişkileri bölümünde de belirttiğimiz gibi insan hareketlerine katılmayan bazı ağa, şeyh ve aşiret reislerinin de sürgüne gönderildiği unutulmamak gerekir. b- Genel olarak, Doğu Anadolu ile Batı Anadolu arasında bir uçurum meydana gelmiştir. Bu uçurum, Kürt-Türk çatışması olarak belirmiştir. Bu oluşum içinde Doğu Anadolu ile Batı Anadolu arasında büyük bir iktisadi dengesizlik meydana gelmiş ve Doğulu halk, merkezi otoritenin bu tutumunu, KÜRT olduğum için geri bırakıldım, Kürt olduğum için devlet bana itibar etmedi, yüz vermedi biçiminde yorumlamıştır./ diyerek aslında tüm Türkiye'nin bir sorunu olan ve kurtulmak için her çareye başvurulana geri kalmışlık Doğu Anadolu yönünden etnik ayrıcalık fikirleri yaratmaya uygun bir biçimde ele alınmakta ve ancak bu sefer beklenen direnişin şekil ve yönteminin başka türlü olacağı belirtiliyor ve bu fikri oluşumun 1967 yaz aylarında Doğu'nun çeşitli kent ve kasabalarında yapılan mitinglerle çıktığı ileri görülerek bu durumu belirleyen şu görüşlere yer verilmektedir. / 1967 yaz aylarında Doğu Anadolu'nun çeşitli kent ve kasabalarında yapılan Doğu Mitingleri, halkın baskıya karşı bir direnmesidir. Burada, çatışmanın Türk halkı ile Kürt halkı arasında değil, Türk ve Kürt emekçi sınıfları ile onların egemen sınıfları giderek emperyalizm arasında olduğu gerçeği ilk kez ifadesini bulmuştur./ Demek suretiyle proletarya ihtilali mihverdi etrafında Kürt toplumunu diğer unsurlarla beraber direnişe çağırmakta ve bu direnişin hedefini devrim olarak belirtmektedir. Sanık daha sonra devrimin Marksist-Leninist ideolojiye uygun bir tarifini vermekte ve buraya kadar yapmış olduğu açıklamalar ve ileri sürdüğü görüşlerle işi somut hale getirdiği devrim bilincine kadar getirmek olduğunu açıkça göstermektedir./ Devrim, herhangi bir toplumda, mülkiyet ve üretim ilişkilerinde, geniş halk yığınları yararına yapısal değişimler yapmak ve iktidarın dayandığı meşruluk kavramını değiştirebilmektir. 1923 devrimi bunlardan birincisini yapmadı fakat ikincisini yaptı / demekte ve bu kerre yapılacak devrimin Marksist-Leninist amaca yönelik olacağını açıkça söylemektedir. Sanık bu görüşlerinin yanısıra Türkiye'nin ekonomik politik açısından dış ilişkilerine dair bir şema koyarak mevcut koşullar altında Türk Devleti'nin ve Türk ekonomisinin bağımsız olmadığı, dış ve içteki emperyalist ve hakim güçlerin tahti tesirinde bulunduğu ve bu sebeple yeniden anti-emperyalist anti feodal bir savaş vermenin zorunlu hale geldiğini bu tabloda konuyu ele alış biçimi ile göstermekte ve tekrar cumhuriyetten beri Türk bü-

rokrasi ve hakim sınıfları tarafından Kürt halkının ekonomik, kültürel ve siyasal baskı altında tutulduğu ve hattâ daha ileri gidilerek Kürtlerin Türk oldukları iddialarının bile öne sürülerek onların Türkler içinde mutlak asimilasyonları için çalışıldığını ve 1945'de başlayan çok partili dönemde hakim feodal güçlerin / ağalar ve şeyhler/ bölgelerindeki nüfuzlarından yararlanarak meclise girme yolunu bularak kendi çıkarlarını meclis kürsüsünden savunarak daha güçlü hale geldiklerini belirtmekte ve şu görüşlere yer verilmektedir. / İşte bu demokrasicilik oyunu içinde Doğulu egemen sınıflar ağa, şeyh ve aşiret reisleri yavaş merkezi otorite, yani Batı'daki egemen sınıflarla bütünleşmeye başladılar. Çok partili demokrasi süreci içinde herkes merkez ve sürtüşmeyi bırakıp Batı'dakilerle birlikte sömürü koalisyonuna girdi diyerek / Kürt etnik grubu için demokrasinin dahi bir çıkar yol olmadığını sürdürülen tutumla Kürt etnik grubunun uluslaşmalarını sağlayacak kapitalist bir bünye kazanmayacaklarını bu önemli noktanın bilincine varmak gerektiğini belirtiyor. Ve bu bilinci kazandırmak uğrunda çalışmalar yapan Doğubeyazıtta neşretilen **ŞERESİYAR** isimli gazeteden bazı pasajlar vermekte ve ayrıca mevcut düzeni muhafazada direnen güçlere örnekler vererek devrim bilincini keskinleştirmek istemektedir. Sanığın kitabında pasajlarına yer verdiği **Şeresiyar** gazetesi, Doğubeyazıt'ta mahkemenizde Kürtçülük propagandası yapmak ve halkı kanunlara itaatsizliğe ve cemiyetin muhtelif sınıflarını umurun emniyeti için tehlikeli bir tarzda kin ve adavette tahrik etmek suçlarından mahkûm olan **Av. Bahattin Eryılmaz** ve **Av. Erdoğan Teomete** tarafından çıkarılan ve kendi bölgesinde devrimci bir kavga atılımını yaratmak isteyen bir yayın organı durumundadır.

Sanık, kitabının bundan sonraki bölümünde 27 Mayıs hareketinden sonra da Kürdistan konusunda bu tarihe kadar izlenen politikanın dışında kalınmadığını ortaya koyan ve siyasilerce söylenen bazı söz ve yazılara değinerek Milli Birlik Komitesi tarafından çıkarılan 105 sayılı Mecburi İskân Kanunu'yla getirilen tedbirin aslında feodalizmle yapılan bir mücadele ve devrim olmadığı, 55 ağanın sürgün olayının Türk-Kürt ayrımının yeni bir tezahür ifadesi olduğunu anlatmak istemekte ve bu ağalarını teker, teker isimlerini belirterek 55'ler olayının gerçek yüzünü açıklayan belge niteliğinde kabul ettiği 55'lerden **Faik Bucak** ve **Kinyas Kartal** tarafından müştereken kaleme alınan bir broşüre aynen yer vererek çeşitli tutarsızlıklarla dolu hazin bir tablo yaratmak suretiyle yapılan devrimci mücadelenin aynı zamanda onların sağlam geleceği için olduğu düşüncesini

yaratarak, ileride doğması muhtemel bir yöndeki tepkileri bertaraf ederek, aynı çizgiye getirmek istemektedir. Esasen bu düşüncenin en belirgin örneği sanığın yazmış olduğu **Doğu Anadolu'nun Düzenl** isimli analizde yapılan devrimci mücadelenin feodal ve hakim sınıflara karşı olduğunu söyledikten başka, bu devrimci harekete bir çok feodallerin dahi katıldığını ifade ederek onlar üzerinde aynı zamanda manevi bir baskı yaratmak düşüncesi ile de hareket ettiğini görmekteyiz.

Sanık, bu arada Kürtlere yapılan baskıcı tutumun izlerine 1961 Anayasası'nın hazırlanışı sırasında da rastlandığı ve anayasanın Türk milliyetçiliğini önde tutan ve onu hakim tutan bir yapıya sahip olduğunu belirtmekte ve bu konuda 334 sayılı Anayasa'nın Türk sözcüğü taşıyan maddelerden örnekler aldığı gibi Kurucu Meclis müzakereleri sırasında özellikle anayasada Türk milliyetçiliği düşüncesinin baskın kılınması için gayretler gösterildiğini öne sürerek bu davranışın ırkçı bir tutum olduğunu belirtmekte ve şu düşüncelere yer vermektedir. / Anayasa Türk milliyetçiliğini koyup, bu milliyetçilik içinde Kürtlere de temsil etmek tutarsız, anlamsız ve şovenizm bir tutumdur. Sözü edilen birliğin sağlanması ise asimilasyondan başka bir şey değildir, diyerek Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın bölücü unsurlara yer vermemesini üzüntü ile karşılamaktadır. Türkiye Devleti, ülkesi ve milleti ile bölünmez bir bütündür, temel ilkesi devleti bölünme kabul etmez bir oluşum sonunda, toplumcu insan haklarına dayalı, milli demokratik lâik ve sosyal bir hukuk devleti niteliğini öngörür. Türkiye Cumhuriyeti tek bir millet ve tek bir devlet ilkesine bağlıdır, yapılan mücadelelerin verilen savaşların sonucu bütünleşen bu varlık içerisinde onun öngördüğü hak ve özgürlükler herkesindir. Ve anayasanın 12. maddesine göre: Herkes, dil, ırk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din ve mezhep ayrımı gözetilmeksizin, kanun önünde eşittir. Ancak anayasanın öngördüğü bu eşitlik ve serbestliği içinde sahip olunan hak ve özgürlüklerin bir hududu olmak lâzım gelir. Çünkü sanığın zihniyet ve tutumunda kendisini devletin varlığı dışında kabul eden ideolojiler kutsal varlığı yıkmaya her zaman yönelebilirler. Nitekim hak ve hürriyetlerin kullanılmasındaki sınırın ne olacağı anayasamızın 11. maddesinde tayin edilmiştir. / Bu anayasada yer alan hak ve hürriyetlerden hiç birisi, insan hak ve hürriyetlerini veya Türk Devletinin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü veya dil, ırk, sınıf, din ve mezhep ayrımına dayanarak, nitelikleri anayasada belirtilen cumhuriyeti ortadan kaldırmak kasdı ile kullanılamaz. Bu hükümlere aykırı eylem ve

davranışların cezası kanunda gösterilir./ Demektedir. Sanık İsmail Beşikçi yaymaya çalıştığı fikir ve eylemleri ile bu sınırın ta ötesine geçmiş ve fakat hâlâ hızını almamış görünmektedir.

Sanık, kitabının bundan sonraki bölümünde, Kürt ırkının tarihsel tasnifini yapmakta ve Kürtlerin Türklerden tamamen ayrı bir ırka sahip olduğunu belirterek birdenbire Hakkâri ilinin yapısına ve oradan da dış aktüel etkiler başlığı altında özellikle Kuzey Irak'taki Kürtlerin **BARZANİ** liderliğinde ulusal direniş amacına dönük hareketlerden örnekler vermektedir.

Irak'ın Türk sınırı arasındaki bölgesel ilişkileri siyasal sınırların tam belirmemiş olması gibi sebebe bağlayan sanık, bu bölgedeki çeşitli aşiretlerin kültürel, sosyal, ticari ve askeri sorunlarda daima karşı karşıya geldiklerini ifade etmekte ve **BARZANİ** hareketini bu bölgeyi etkisi altında tutan bir girişim olarak belirtmektedir.

Bu konuda hiç bir münasebet ve yeri bulunmadığı halde şu görüşlere yer vermektedir. / Bölgeyi etkisi altında tutan bir çok etken vardır. Bunlardan birincisi BARZAN aşiretinden giderek ilerici Kürt hareketinden gelmektedir. Barzan aşiretinin Reisi **MOLLA MUSTAFA BARZANİ** 30 yıla yakın bir zamandır, Kuzey Irak'da Irak hükümetine karşı bağımsız bir devlet kurmak çabasıdadır. Bu isteğini Irak hükümeti temsilcileri ile yaptığı çeşitli siyasal görüşmeler sonunda gerçekleştirmek için askeri bir harekete girişmiştir. İşte sözü geçen aşiretler, **MOLLA MUSTAFA BARZANİ**'nin liderliği altında, 1861 yılından bu yana Irak Hükümeti ile savaşmışlardır. Barzani'nin bu hareketi İran, Türkiye ve Suriye'nin sınıra yakın yerlerdeki bir çok Kürt Aşireti tarafından desteklenmektedir. Barzan Aşireti dünyevileşmiş ve çeşitli yenilikleri, değişimleri kabul eden bir duruma gelmiştir. / şeklindeki görüşleri öne sürerek Doğu'daki Kürt toplumunun kafasında Kuzey Irak modeline uygun hareket izleme bilincini yaratmak istemektedir. Müteakip açıklamaları ile **Barzani** liderliğinde yürütülen mücadeleye geniş yer veren sanık, Doğu'da yaşıyor. Kürt toplumuna **Barzani**'nin Kuzey Irak'da Kürtlerin uluslaşma savaşı verdiğine işaret etmekte Türkiye'deki Kürtlerin de aynı biçimde devrimci bir mücadele atılımına girişmeleri ve esasen bunun Kuzey Irak'a yakın Türk bölgelerinde benimsendiğini ileri sürerek bu yönde bir kalkışma sağlamak istemektedir. **Barzani**'yi ilerici ve devrimci olarak niteleyen ve mensup olduğu Barzan aşireti şahsına yücelten sanık, Irak devletinin varlığını tanıyan ve mevcut düzene hürmeti olan Bıradost Aşireti'ni gerilik ve sofilik ile suçlaya-

rak Türkiye'de de Barzan aşireti örneğinde bir girişime katılmayacak Kürt aşiretleri peşinen suçlanmakta ve ilerici çizgide yer alabilmeleri ve devrimci olmaları teşvik ve tahrik edilmektedir.

Sanık, kitabının müteakip bölümünde, feodalizmin kaçınılmaz sonucu ulus ve ulusçuluktur, şeklinde kesin yargı ifade eden ve yol gösteren ve şimdiye kadar yapmış olduğu açıklamaları belirgin hale getiren ve mana kazandıran görüşler ifade etmektedir.

Bu cümleden olarak; /Doğu Anadolu'da temelden gelen köklü bir değişim vardır. Bu değişim feodalizmin kapitalizme doğru evrimidir. Ve bu evrim Türkiye'deki hakim üretim ilişkisi olan az gelişmiş kapitalizme göre biçim alarak devam etmektedir. O halde, Doğu Anadolu'da henüz oluşmakta olan değişimin yine egemen sınıflar lehine bir değişim olduğunu görmek büyük bir zorunluluktur. Fakat geniş halk yığınları yararına meydana gelecek bir devriminde ancak bu oluşum içinde gizli olduğunu hiçbir zaman unutmamak gerekir./ demekte ve Doğu'daki feodal koşulların yarattığı ve bu düzeyi değiştirmeyen ve hakim sınıfların lehine işleten sosyal yapının özünde devrim tabir edilen proletarya ihtilâlini gerekli kılan unsurların mevcut olduğuna özellikle dikkati çekmektedir.

Sanık bir yandan Doğu'nun hâlâ feodal bir düzeyde tutulduğunu ve kapitalist ekonomi koşullarına geçilmediğini ve bu sebeple uluslaşma sürecinin doğmadığını öne sürerken, diğer yandan Doğu'nun bazı kesiminde özellikle Güneydoğuda makinalaşmanın başladığını ve kapitalist ilişkilerin yoğunluk kazandığını belirtmekte ve bu durumda aşiret örgütlerini ayakta tutmanın hiçbir olanağı kalmadığını belirterek şu görüşlere yer vermektedir. / Bu oluşum içinde değer kazanacak olan en önemli şey, Kürt dili, Kürt edebiyatı, Kürt folkloru ve Kürt tarihi araştırmalarıdır. Öte yandan 'Kırmanc'ta değer kazanacaktır. Bilindiği gibi Osmanlı İmparatorluğu'nda ümmet ideolojisi hakim olduğundan Arap olmayanlar hor görülmüştür. Hor görülenler arasında Türkler ve Kürtler de vardı. Osmanlı egemen sınıfları gerek Türkmeni gerekse Kırmancı daima küçümsemişlerdir/ demek suretiyle etnik tahrik düşüncesiyle tarihi sosyal ve kültürel kalıtım gerçeğini inkâr etmektedir. Daha evvelce ümmet ideolojisini bağlayıcı ve müsamahakâr olarak niteleyen sanık, hem Türklerin hem de Kürtlerin horlanmasına sebep olan kurum gibi göstermektedir. Kaldı ki yine sanık daha önceki açıklamalarında Atatürk'ün hilafet ve saltanatı kaldırmasının ümmet ideolojisi etrafındaki birleştirici fonksiyonu yokettiğini söylemekte idi.

Sanık, Kürtlerle Türkleri horlamakta olan toplumlar çizgisinde göstermekle her iki toplumun devrimci diye niteledikleri kitlesini kendi kendinden hınç almaya çağırarak gibi bir çelişki içindedir.

Sanık, bu görüşlerden hemen sonra tam bir kapitalist ilişkiye geçilmemiş olması yüzünden başlayamayan Kürt uluslaşması dinamizminin ilerici güçlerinden ve bu güçlerin isimlerinden söz etmektedir.

Doğu Anadolu'da hüküm süren feodal üretim ilişkileri ve türlerinin varlığı konusunda mücadele veren ve meseleyi aydınlığa kavuşturmaya çalışan üniversite ve TRT'ye mensup ilerici Türk aydınları olarak nitelediği kişilerden; **Prof. Mümtaz SOYSAL, Prof. Bahri SAVCI, Gazeteci Doğan AVCIOĞLU, Mihri BELLİ, Çetin ALTAN, İlhami SOYSAL, İlhan SELÇUK, TRT'nin o zamanki besleme redaktörü Şiar YALÇIN, Behice BORAN, M. Emin BOZASLAN, Korkut BORATAV ve Ahmet ARAS** yapmış oldukları sözde ilerici ve devrimci atılım öncüsü olmak şeklindeki fikir ve eylemlerinin yönelik olduğu gerçek amacın Marksist-Leninist bir biçimde öngören bir düzeni gerçekleştirmek olduğunun su yüzüne vurması ve bütün ayrıntıları ile belirmesi karşısında, Sıkıyönetim Komutanlıkları Askeri Mahkemelerinde veya diğer adil Türk yargı merci önlerinde sanık gibi hesap vermektedirler. Nerede, ölümden bile korkmadığını, yaygaralayan devrimciler, söyleyenler, yazılanlar ve yapılanlar bütün çıplaklığı ile ortada, yönelinen amaç gün gibi aşikâr olduğu halde günlerce adli mercileri yanılgıya düşürmek isteyen çabalar niçin yapılmaktadır?

Mahkemelerde ileri sürülenlerle, daha evvel söylenip yazılanları bir an için bu devrimciler göz önüne getirseler her halde kendileri de utanır sanırız.

Sanık, anayasanın 10. 12. maddelerini devlet düzenini tanımayan bir anlayış içerisinde yorumlayarak 4,5-5 milyon Kürt halkının çeşitli ulusal baskılar karşısında insani haklardan yararlanmadıkları ve Kürt dili, Kürt edebiyatı gibi konular üzerinde duranların Kürtçülük propagandası yapmakla suçlandıklarını ve her yönü ile asimilasyon politikası izlendiğini ileri sürerek daha çok Doğu'da Kürtlerin bulunduğu yerlerde kurulan yatılı bölge okullarının burada yaşayan halkı belirli bir doğrultuda şartlandırma ve asimiliye tâbi tutmak amacını taşıdığı, 220 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu Türk dilini ve kültürünü yayma faaliyetine yardımcı olmak şeklindeki hüküm keza aynı amaca yöneldiğini, öte yandan 359 sayılı TRT Kanunu

ve onun uygulaması olan TRT kurumunun tüm olarak Kürt halkının demokratik haklarına saygılı olmayan bir politika izlediğini ve olanaklarını bir asimilasyon aracı olarak kullandığını, Doğu'da radyo yayın merkezlerinin artırılmış olmasının bunun bir delili bulunduğunu belirtmektedir. Bu arada asimilasyonu sağlayan bir başka tedbir olarak da yurt dışından gelen göçmenlerin, genellikle Doğu Anadolu bölgesine yerleştirilmeleri olduğunu söylemektedir.

Türk Devleti ve onun iktidarlarının gerçekten Kürtleri asimile etmek ve onları başkalaştırmak gibi iddia edildiği üzere bir politikaları mevcut olsa, muhtelif tarihlerde yapılan anlaşmalar sonucu Batı Trakya ve Bulgaristan'dan henüz gelmiş Türk milliyetçiliği bilincini ve bunun gereği olan Türk kültür ve harsını almamış kişilerin Doğu Anadolu'ya yerleştirilmesi bu politikanın varlığına ters düşmektedir. Esasen göçmen gruplarının kendilerinde oluşmayan bir milliyetçilik anlayışının Doğu'daki Kürt toplumuna enjekte edilmesi maddeten mümkün olmayan bir yoldur. Aslında bu davranış Türk siyasi iktidarlarının Kürt toplumu üzerinde böyle bir düşünceye ve Kürtleri eritme ve ezme politikasına sahip olmadıklarını açıkça ortaya koyacak istikamettir.

Sanık, Doğu Anadolu'da komando ve jandarma harekâtı başlığı altında Kürtlere yapılan zulüm ve baskıdan söz ederek, gerçekleri bilmeden, müvekkilinin dosyasını okumadan, duruşmaya çıkan bir avukat edası ile durumu kınamakta ve Kürtlere vaki olduğunu ileri sürdüğü baskılarla, zulüm ve işkence edebiyatı ile dolu olarak acıklı bir tablo yaratmaya ve bunun etrafında Kürtlük bilincini etkilemeye çalışmaktadır.

Bu konuda şu görüşleri ileri sürmektedir: /Uzun yıllardan beri Doğu Anadolu'da asayiş korumak amacı ile sürdürülen jandarma baskısı, son yıllarda aynı gerekçe ile yeniden uygulanmaya başlanmıştır. 1970 yılı başından itibaren önce Hakkâri ve Mardin bölgelerinde başlayan, daha sonra Silvan, Batman, Bismil, Diyarbakır, yörelerinde daha yoğun bir biçimde sürdürülen ve Malazgirt, Tutak, Tekman, Karayazı, Kığı'ya sıçrayan komando harekâtı, üzerinde durmaya değer bir olaydır. İktidar, harekâtın gerçek amacının Kürt halkına baskı olduğu, daha sonra yayınlanan rapor ve bildirimlerde açıkça ortaya konulmuştur. Bu komando harekâtının yoğunlaşması ile Kuzey Irak'taki Kürtlerle Bağdat Hükümeti uzlaşması olayı arasında ilgi kurmak olanağı vardır. Doğu'da uygulanmakta olan hükümet politikası hakkında ayrıntılı bilgi ve olayla ilgili yayınlanan rapor-

larda ve bildirilerde açık, seçik verilmektedir. / denilmekte ve bu suretle işin direnmeye kadar vardığını, bu durum karşısında Türk iktidarlarının Kürt toplumunu sindirmek için bu harekâta giriştiklerini kuruntu bir kanaat olarak ileri sürmektedir. Sanık, harekâtın yönetiminin olaylar sonrası yayınlanan bildiri ve raporlarla açıkça ortaya konduğu şeklinde bir yargıda bulunmaktadır. Nedir bu bildiri ve raporlar? Kim tesbit etmiş, kimler yayınlamış ve dağıtmıştır? Objektif bir kanaat sağlayacak doğru dayanaklara ve kaynaklara sahip midir? soruları arkasından, Doğu Devrimci Kültür Ocakları, Türkiye İşçi Partisi ve ÜNAS tarafından yayınlanan bildiri ve beyannameler ile bazı Kürt vatandaşların maruz kaldığı haksız muamelelerin çığlıklarını yansıtan tek taraflı görüşlerin, tarafsız bir dayanak olarak takdimi gayretlerini görmekteyiz.

Devrimci Doğu Kültür Ocakları, Türkiye İşçi Partisi ve ÜNAS'ın izledikleri amaç ve yöntem'e yukarda değinmiştik. Bu örgütleri, esasen, yurdu proletarya ihtilâli yönteminde devrimci olduğu ifade edilen bir kavganın ortamını yaratmak amacı ile kurulmuşlar ve bunun için bütün olanaklarını bu yönden seferber eden kuruluşlar olduğu zahire çıkan ve yaratıkları eylemlerle bunu teyit eden yıkıcı birleşmelerdir. Elbetteki bu kuruluşlardan gelen iddialar ve yansıtılan olaylar doğru olmayacaktır, içinde daima amaca yönelik yalan, tezyir ve herşeye rağmen gerçeği inkâr geleneğinin izleri bulunacaktır. Bu durumda sanığın ideolojisi yönteminde yaratmak istediği diyalog iflas etmekte, Bozacı'nın şahidi şıracı sonucundan başka ortaya ciddi kabul edilebilecek hiçbir iddia mevcut olamaz.

Söz konusu örgütler hakkında yukarıda etraflıca delillere dayalı açıklamamız karşısında bu örgütlerden sadır olan iddiaların aşırılığı ve asılsızlığı hakkındaki takdir mahkemenin olacak ve sanığın bu iddiaları hangi amaçla kanıtlayıcı bir belge olarak ileri sürdüğü hususu da , bir ideolojinin aşırı taraflısı olmak şeklindeki bir tezahür kabul edilerek iddia ve bunu ortaya atan adam sübjektifliği içinde değerlendirilecektir.

DDKO ve TİP bülten ve beyannameleri ile yaratmağa çalıştığı ve bazı kişilerin şahsında temsilen ortaya konan zulüm, baskı, işkence ve katliama varan mizansen olayların varlığından ziyade bunun ileri sürülmesinde sanığın taşıdığı amaç, bütün bu olayların ardında Kürtlük bilincini yaratmaya çalışmak ve Kürt toplumunu tüm olarak devrimci bir kavganın ortamına hazırlamak ve diğer yıkıcı unsurlarla birlikte Kürt toplumunun gücünü aynı mihver etrafında getirebilmektir.

Sanık, Doğu sorunu ve komando harekâtına ilgi gösteren kuruluşlardan birisi olarak nitelediği ÜNAS'la ilgili bir örnek vermekte ve ÜNAS'ın 12, 13 Eylül 1970 tarihindeki toplantısından sonra yayınlanan bir bildiriden söz etmektedir. Bu bildiride nakledildiğine göre şöyle denilmektedir:/ Doğu Anadolu'daki faşist teröre dikkat edelim! Doğu Anadolu'da ilkin komando harekâtıyla başlayan faşist terör, Doğulu halklarımızı sömüren Doğulu ve Batılı hakim sınıfların düşmanı politikalarının tabii bir sonucudur. Bugün bu baskı Atatürk Üniversitesi'ndeki devrimciler üzerinde yoğunlaşmıştır. Erzurum eşraf ve mütegallesineyle, Amerikan yetiştirmesi işbirlikçi profesörlerin ortak terörü emperyalizm-işbirlikçi burjuva feodal mütegallesine gerici ittifakının Doğu'daki koludur./

Söz konusu bildirinin ÜNAS yönetim kurulunca 12-13 Eylül 1970 tarihinde İzmir'de yapılan 3'üncü olağan toplantısı sonunda yayımlandığı ifade edilmektedir. Sanık İsmail Beşikçi bu tarihte ÜNAS Erzurum şubesi yönetim kurulu üyesi bulunmaktadır. ÜNAS'la ilgili olarak 20.12.1971 tarihinde sanığın tarafınızdan yapılan sorgusu sırasında ÜNAS'ın İzmir'deki bir toplantısına iştirak ettiğini ve bir konuşma yaptığını söylemesi ve bildiriye konu teşkil eden olayların sanık tarafından sorun haline getirilen hususlarla ilgili olması özellikle sanığın mensup olduğu Atatürk Üniversitesi ile ilgili fikirlere yer verilmesi karşısında bir ÜNAS'ı bahsi geçen bildirisinin Doğu ile ilgili bölümlerinin **İsmail Beşikçi**'nin tesiriyle bildiride konu haline getirildiği kanaatindeyiz. Aksi halde merkezi Ankara'da olan İzmir'de toplantı icra eden bir kurulun özel bilgi ve düşündürölmek istenen konuları bu derece bilinçle ele almasını imkânsız görmekteyiz. Sanık **İsmail Beşikçi** Marksist-Leninist yöntemde faaliyet gösteren bütün örgütleri Doğu'daki potansiyelin cazibesine dikkat çekerek Doğu sorununa kendi görüşü açısından ilgi göstermesini sağlamış ve bunda da başarılı olmuş bir kişidir.

Sanık, Kürt etnik grubunun horlanmasına dair şu görüşleri ileri sürmektedir:/ Horlanma, bir etnik grubun kendi dışındaki öteki etnik gruplar tarafından küçük görülmesi ve aşağılanması, giderek kendine güvenin sarsılmasıdır. Horlanma, bir halkın uluslaşma sürecine girmesiyle sona erer. Bu süreç içinde halk, hem kendi dışındaki etnik gruplara, hem de kendi içindeki egemen sınıflara karşı bilinç kazanır, varlığının farkına varır. Ve halklar arasındaki yabancılaşma sona erer./ dedikten sonra Kürt etnik grubunun her zaman her yerde ayrıcalıkla hareket edildiğine ve horlandığına dair

kendi kafasında yarattığı ve bizzat müşahade ettiğini ileri sürerek ve yaşanmış bir olay olarak göstererek tutarsız ve dayanağı olmayan bir çok zorlama örnekler vermektedir. Daha sonra da bir bazı düşünür ve aydınlarımızın etnik fark gözetir nitelikteki fikirlerine yer verilecek bu konudaki tahrikler son haddine vardırılmakta ve bütün bürokrasi ve sanığın düşüncesi eğiliminde fikre ve aksiyona sahip olmayan aydınlar sorunları bilmemekle suçlanıyor ve çelişki içinde oldukları belirtiliyor. Sanık tarafından verilen bir örneğin mensubu olduğu Erzurum Atatürk Üniversitesi'yle ilgili olması ve bu çevre etrafında yaratmak istediği kin ve nefret duygularını yansıtmaları bakımından kayda değer görmekteyiz. Sanık, Erzurum Atatürk Üniversitesi'nde 16 Mayıs 1970 günü çıkan öğrenci olaylarında, sağ eğilimli öğrencilerin Ziraat Fakültesi'nin kapısına: / Bu fakülteye komünistler ve köpekler giremez/ yazılı bir pankart astıklarını buradaki köpekler sözünde kastedilenlerin Kürtler olduğunu öne sürmektedir. Sanık bu anlamı neye dayanarak çıkarmakta ve köpekler sözünün Kürtleri kastettiğini iddia etmektedir. Gerçekten böyle bir pankart yazıldığını bilmiyoruz. Ancak 20 Mart 1970 tahripkâr anarşik olayları takip eden günlerde böyle bir pankart yazılmış ise orada geçen köpekler tabiriyle herhalde sahibine ihanet eden ve ona hırslayan bir zihniyetin temsilcileri kelp olmakla nitelendirilmiş olmalıdır. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası en engin manada düşünce ve hakların anlamı, devletin varlığı ile kaimdir. Özgürlüğün boyutları geniştir. Ve fakat hiçbir zaman devlet yıkmayı hedef alan bir fikir eylemin özgürlüğü olduğu öne sürülemez.

Sanık, kitabının son bölümünde teknik farklılaşmayı yeniden somutlaştırma gayretleri içerisinde yönetici kadro ve aydınların tutumundan bahsetmekte, tekrar Doğu Mitinglerine dönerek bu mitingleri duygusal bir açıdan dile getirmekte ve etnik ayrıcalık temellerine dayalı bir Doğu sorununu tekrar gözler önüne sermek istercesine uğrunda mücadele verilen davanın boyutlarını belirlemek bakımından Doğu Devrimci Kültür Ocakları'nın 1969-1970 amaca dönük izleme tasarısına yer vermektedir.

/Halklar, kendilerini sömüren, ezen sınıflara ve emperyalist güçlere karşı kardeşçe ve dayanışma içinde etkin, başarılı mücadele verebilirler. Bunun temel şartı HALKLARIN EŞİTLİĞİ ilkesini bütün şartlanmalardan kurtularak içtenlikle, tavizsiz kabul etmektir. Halkların eşitliği ilkesi vatandaşların eşitliği ilkesinin de temel şartıdır. Birbirinin varlığına, etnik özelliklerine saygılı olmadan milliyetler

meselesinde devrimci titizliği göstermeden, beraber mücadele için gerekli olan güven ortamı yaratılamaz. Halkı eritme ve yoketme ve diğer baskı metodlarını uygulamak isteyen herhangi bir iktidara karşı, hakim milletlerin halkçı güçleri ve devrimci güçleri bütün imkânları ile direnmezlerse, ezilen ulus veya etnik grup bunlara gerekli güven duygusu beslenemez/ şeklinde devam eden Ocağın ilke tasarısı Kuzey Irak misali Kürt toplumunu Marksist-Leninist / devrimci/ potaya dahil olarak ulusal mücadeleye ve savaş atılımına çağırılmaktadır.

Sanık, sonuç olarak, bütün düşünce ve fikirleriyle Doğu Devrimci Kültür Ocakları amacıyla bütünleştiği ve ona yöneldiğini göstermektedir. Esasen etnik ayrıcalık fikirleriyle devrimci çizgide Kürt toplumunu proleter güçlerle kalkışma ortamına getiren fikri hazırlığa sanık aşamalı olarak yürütmüş ve bu konudaki tüm fikirleri, açıklamaya çalıştığımız kitabında bütün ayrıntılarıyla göz kamaştıracak bir kristal parlaklığına ulaşmıştır.

5. Sanığın Aşırı Sol Eğilimi İle Tanınan Basın Organları Vasıtasıyla Sürdürdüğü İdeolojik Faaliyetleri

İlk kez Doğu'da yaşayan bir göçebe Kürt aşiretinin sosyal organizasyonu üzerinde doktora çalışması yapan sanık **İsmail Beşikçi**, doktorasını verip Sosyoloji Doktorluğu unvanını kazandıktan hemen sonra bu tez verilerini sahip olduğu Marksist-Leninist ve Kürtçü ideoloji yolunda ve bütün Doğu'yu kapsıyacak şekilde bir istismar modeli haline getirmiş ve bu kaynaktan hareketle aynı konuyu çeşitli isimler altında ve değişik biçimlerde işleyerek kendisini Doğu'nun sorunlarına yönelik bir bilim adamı şeklinde tanıtmaya ve kabul ettirmeye çalışmıştır. Yukarıda da ifade ettiğimiz gibi sanık sosyal organizasyonunu gözleme metoduyla izlediği Alikan Aşireti'yle ilgili olarak 37 ünitelik bir bölüm üzerinde incelemesini yürüttüğü halde bütün Doğu'daki göçebe Kürt Aşiretlerini yansıtacak şekilde Alikan Aşireti'nin şahsında ve belli bir bölümünde tüm Doğu'nun popülasyonunu vermek yoluna girmiş ve bunu bir bilimsel hareket olarak, ödev olarak göstermeye çalışmıştır. Hiç bir zaman bilimsel objektiviteye uygun düşmeyen bu tutum, sanık tarafından yürütülen özel surette devlet organlarından yararlanarak giriştiği basın faaliyetlerinden ayrı olarak, aşırı sol dilimde yer alan gazete ve dergilerde de kendini göstermiş ve geniş bir etki alanı yaratarak, **İsmail Beşikçi**'yi Doğu sorunu konusunda cazip şöhret haline getirmiştir.

Sanığın çeşitli gazete ve dergilerde yayınlanan yazı örneklerine gelince:

a- Sanık, doktora çalışmasından mülhem olarak Doğu'daki göçebe Kürt Aşiretlerinin yaşama düzeyleri konusunda ilk sefalet edebiyatının 1 Ekim 1967 1 Kasım 1967 tarihleri arasında **Forum** dergisinin 323, 324, 325.nci sayılarında yapmak olanağını bulmuştur.

b- Daha sonra **Akşam** gazetesinin 19 Mart 1969 ve 24 Mart 1969 tarihli sayılarında **DOĞU SORUNU AÇISINDAN TÜRKİYE'NİN DÜZENİ** başlıklı bir seri makale yazmış ve Türkiye'nin tüm geri kalmışlık sorunundan ayrı olarak etnik ayrıcalık fikirleriyle dolu olarak oluşturulan bir konunun bütün boyutlarıyla ele alınacağını ifade ederek, daha önce bu konuyu ele almayanlara kavga açmıştır. Sanığın söz konusu seri makalesiyle ilgili önemli muhtevayı ve meselenin yönelik bulunduğu amacı yukarıda işaretlemiştik.

c- İstanbul Robert Kolej bünyesinde kurulan Türk Folklor Kulübünün çıkarmış olduğu **Folklorla Doğru** aylık dergisinin neşriyat ve Türk folklorunu geliştirmek amacı ile giriştiği faaliyetleri öğrenen sanık **İsmail Beşikçi** bu dergi kulübüne bir yazı göndererek TÜRK FOLKLOR sözcüğünün ifade ettiği manaya çatarak diğer etnik grupları bu ismin kapsamıyacağını öne sürerek 9 Aralık 1969 tarihinde bir yazı göndermiş ve **Folklorla Doğru** dergisinin yazı işleri müdürlüğünce sanığın görüşleri derginin Ocak 1970 sayısında BİZDEN-SİZDEN başlığı altında yayınlanmıştır.

Sanık **İsmail Beşikçi**, söz konusu yazısında şu görüşleri belirtmektedir. / **Folklorla Doğru** dergisini büyük bir kıvançla karşıladım. Çalışmalarınızda başarılar dilerim. Türkiye'de şimdiye kadar daima gözden uzak tutulmuş bir yanı sıra siz de düşmüşsünüz. İzinlerinizle bunu belirteceğim. Türk aydını Türkiye'yi daima Türk görmeye alışıktır. Bu cumhuriyetin kuruluşundan beri süregelen, bürokrasi-halk çelişkisi ile ilgili bir olaydır. Halbuki Anadolu'da geniş bir Kürt etnik grubunun olduğu şüphesizdir. Ve **Folklorla Doğru**'nun Kürtlerin Folkloru ile ilgili yayınları da olacaktır. Bu bakımdan Türk yerine Türkiye, örneğin: / Türkiye Folklor Kulübü/ denilmesi daha doğru değildir? Burada, belki şöyle düşünüyorsunuz. Türk ayrıdır, Kürt ayrı. Nasıl Kürt denildiği zaman Türk kast edilmiyorsa, Türk denildiği zaman da Kürt kastedilmez. Doğu Anadolu iktidarlar tarafından daima Türk görülmek istenmiş, Kürtler Türkleştirilmeye çalışılmış, fakat faşizme dönük politikalar Anadolu'nun bütünleşmesini sağlayama-

mıştır. Ulusların ve halkların eşitliği ve kardeşliği hiç bir itirazı gerektirmeyecek kadar temel bir doğrudur. Bu doğruyu folklor gibi halka daha yakın bir konu üzerinde çalışan genç arkadaşlarıma daha içten ve kolay anlayacaklarından şüphem yoktur. Bu bakımdan yönetim kurulunuzda bu konuyu tartışmanızı rica ediyorum. Alikan Aşireti ile ilgili yazıyı hazırlıyorum göndereceğim./ demekte ve Kürtçülük ideolojisine bağlı düşüncelerini bütün duygusallığı ve dayanaksızlığı ile ortaya koymaktadır.

d - Sanık, Forum dergisinin 16 Mart 1970 tarihli ve 378/3/ sayılı nüshasının 10. sayfasında **SINIF AÇISINDAN DOĞU SORUNU** konulu bir seri makale yazmış Doğu sorununa aynı zamanda sınıfsal bir açıdan bakarak ve daha önceki işlemiş olduğu temaya uygun şekilde makalesini şu sonuca bağlamıştır:/ Doğu'nun geri kalması ve yoksulluğu sınıfsal bir olay olduğu halde, Doğu sorununu niteleyen etkenler etniktir. Fakat sınıf etkenleri ile etnik etkenler birbiri ile sıkı şekilde ilgilidir./ demek suretiyle Doğu'da yaşayan etnik grubun sınıfsal kavgaya katılmalarının bir zorunluluk olduğunu belirtmektedir.

e- Sanık İsmail Beşikçi, Ant Sosyalist Teori ve Eylem Dergisi olarak yayın hayatına giren ve Türkiye'de Marksist-Leninist ideolojiye dayalı bir düzeni kurma ortamını geliştirmeye çalışan yayınları ile nitelik kazanan bir basın organı durumunda bulunan bu derginin Şubat 1971 tarihli sayısının 46 ve 73. sayfalarını kapsayan / **DOĞU ANADOLU'DA GERİ BIRAKILMIŞLIĞIN OLUŞUMU**/ başlığı altında makale yazmış bulunmaktadır.

Yazının konusuna girmeden önce önemli telakki ettiğimiz bazı noktalara değinmek istiyoruz.

Marksist-Leninist ve Kürtçü bir ideolojiye sahip olan sanık, aynı yolda bütün olanaklarını kullanmakta olan **Ant Sosyalist Teori ve Eylem dergisi** ile amaç beraberliğinden doğan ideolojik bir uyum sağladıkları içindir ki **Beşikçi** bu dergiye yazı yazmış ve Ant dergisi bu sanığın yazı konusunu ve fikirlerini mücadele yönteminde gördüğü içindir ki görüşlerini ve düşüncelerini yayınlamıştır.

Marksist-Leninist atılım yöntemine hizmeti dokunmayacak hiçbir düşünce ve fikrin bu dergide yer olmadığı bu yayın organının tüm fikriyatına hakim geleneksel bir tutum olarak izlenegelmiştir.

İsmail Beşikçi'nin bahis konusu yazısının **Ant'ta** yayınlanmasını bu espri içinde düşünmek zorunluluğu vardır. Nitekim sanığın

işbu makalesi derginin daha ilk sahifesinde okuyuculara şu isim altında takdim edilmektedir.

/MÜCADELE VE KOMÜNİST DOĞU ANADOLU'DA GERİ BIRAKILMIŞLIĞIN OLUŞUMU/ **İsmail Beşikçi**, makalesinin böylece açık bir yöntem belirterek yayınlanmasını murat etmediğini yazısının başlığının sadece **DOĞU ANADOLU'DA GERİ BIRAKILMIŞLIĞIN OLUŞUMU** şeklinde olduğunu bunun bir evvelki yazı başlığı ile karıştırılmış olabileceğini ileri sürmektedir. Ancak böyle bir yanlış dizgiye maddeten imkân olmadığı gibi sanık tarafından yazılan makalenin konu ve muhtevası ile ileri sürülen görüşler bakımından komünizme dönük Kürtçü bir mücadele olduğu dikkate alınırsa takdimde bir yanlışma değil, bilâkis öze değinen bir isabet bulunduğu kendiliğinden ortaya çıkmış olurdu.

Kaldı ki sanığın makalesinin yönelik olduğu amaç maddenin başında yer alan **Ant** dergisinin tanımından anlaşılmaktadır.

Örneğin: Bu tanımlamada şu görüşlere yer verilmektedir. / **Doğu Anadolu'nun Düzeni** incelemesiyle ilk cesaretli adımı atan **Beşikçi**, bu makalesinde Doğu Anadolu'nun geri bırakılmışlığının nedenlerini araştırmakta ve **TÜRKİYE DEVRİMCİLERİ** tarafından üzerinde önemle durulması gerekli tarihsel gerçekleri ortaya koymaktadır. Beşikçi'nin makalesinin özellikle sosyal yapı analizleri bakımından, devrimci mücadelemize ışık tutacak yararlı tartışmalara yol açacağına inanıyoruz./ demekte ve **Beşikçi Doğu Anadolu'nun Düzeni** isimli eserle Doğu'daki Kürt toplumu etnik ayrıcalık fikirleriyle proleter devrimci unsurlara katkısını sağlayacak bir potansiyel yarattığı için tepşir edilmektedir.

Sanığın söz konusu makalesinin 46'ncı sayfadan 73'üncü sayfaya kadar süren muhtevasına dair fikirler üzerinde durmayı ve tahlil yapmayı yararsız görmekteyiz. Çünkü sanığın işbu makalesi / **Doğu Anadolu'nun Düzeni-Sosyo-Ekonomik ve Etnik Temeller** / isimli ideolojik manzumeden kaynak almakta ve bu kitapta ileri sürülen Marksist-Leninist ve Kürtçü ideoloji kalkışmasının izlerini taşıyan ve aynı öze sadık kalınarak bu eserin hülasa inikasını sağlayan bir muhtevaya sahiptir. Yukarıda bu kitapla ilgili olarak belirlediğimiz bu yöntemine işaret ettiğimiz fikirler aynen bu makalede yer almaktadır. Bu hakikat ve ayniyet makalenin tanımında açıkça ifade edildiği gibi, sanık da makalesinin esas kaynakları olarak/ **Doğu Anadolu'nun Düzeni, Sosyo-Ekonomik ve Etnik Temeller**, E Yayınları, İstanbul 1969 / belirlemiştir. Ancak aradan geçen zaman

zarfında ideolojik amaca kuvvet kazandıracak nitelikte bazı yeni görüş ve nakillerle makalesinin kaynak esere dönük bütünlüğü bozulmadan tahkim olunmuştur. Çünkü aradan geçen birbuçuk yıl zarfında sanığın kitabında öne sürdüğü fikirler kabul görmüş, örgütsel ve kişisel bazı gelişmelere yol açarak geçerlik kazanmıştır. Bunun sonucu olarak sanık, makalesinin son bölümünde Doğu Devrimci Kültür Ocakları birinci dönem genel kurulu 1969-1970 karar tasarısı ile Türkiye İşçi Partisi'nin 29-31 Ekim 1970 tarihli dördüncü büyük kongre kararlarına değinmek suretiyle bu örgütlerin girişimi ile 1967-1970 yılları arasında mücadelesini verdiği fikirler arasında aynı doğrultuda bir bağlantı ve uyum olduğunu, aynı amaca yönelen fikir ve olgu'nun bütünlük kazandığını anlatmak istemektedir.

Sanık, bu yoldaki örgütsel gelişmeleri, özellikle Doğu sorunu konusundaki fikirlerini bir siyasal örgüt tarafından izlenecek temel ilkeler haline getirmiş olmasını kanıtlamak bütün devrimci bilinç içerisinde Doğu'nun eriştiği seviye ve potansiyeli göstermek ve bundan böyle sürdürülecek çalışmalarda mücadele yönteminin öz dayanağına dikkati çekmek bakımından söz konusu gelişmelere de ayrıca yer vermiş bulunmaktadır. Sanığın kitabından farklılık arz eden bu bölümü ele almayı mücadelesini yürüttüğü fikirlerin kazandığı oluşumu belirtmek yönünden faydalı görmekteyiz.

Sanık yazısının sonuç bölümü olarak ifade ettiği bu kısımda ez-cümle şu fikirlere yer vermektedir: / Bünyesinde ağa, şeyh, aşiret reisi gibi feodal kalıntıları barındırdığı ve siyasi iktidarlar tarafından ihmal edildiği için Doğu Anadolu geri kalmıştır demek, aslında Doğu'nun geri kalmasını açıklayan bir görüş değil, sosyo-ekonomik bakımdan açıklanması gereken temel olgulardan biridir. Bu açıdan bakıldığı zaman Doğu Anadolu'nun kendi kendine geri kaldığı değil, güdülen ekonomik, toplumsal ve kültürel politikaların bir sonucu olarak geri kaldığı, yani geri bırakıldığı gerçeği ortaya çıkar. Doğu Anadolu'nun geri kalmışlığının incelenmesinde sınıfsal analizlerin yanı sıra etnik faktörler de gözönüne alınmalıdır.

Çok partili bir düzene geçiş, ağa, şeyh ve aşiret reislerini yeni bir biçimde müesseseleştirdiği gibi, onların batılı egemen sınıflarla bütünleşmelerini de sağlamıştır. İşte bu süre içinde gerek merkezi otoriteye isyan eden, gerekse merkezi otorite ile sürtüşmesi olmayan bütün feodal unsurlar yavaş yavaş Batı Anadolu'daki egemen sınıflarla çıkar birliğine girmeye başlamışlar. Bu oluşumun en belirgin görünüşü kırsal alanlara hakim olan feodallerin, artık kasaba ve

şehirlere doğru kayması ve toprakla birlikte ticaret, el sanatları, kredi, politika gibi başka alanları da kontrol etmeye başlamasıdır. Bu, feodallerin burjuvallaştığını ortaya koyar. Yani Doğu Anadolu'daki feodalizm, toplumun kendi iç dinamikleri sonucu değil, Türkiye'de yaygınlaşan kapitalizme göre değişmektedir.

Doğulu ve Batılı egemen sınıflar bu değişim içinde, daha sıkı bir bütünleşme süreci içine girmekte, bu bütünleşme ise Doğu'da yaratılan artık ürünün Batı'da yatırılıp değerlendirilmesine ve Doğu'nun sürekli olarak fakirleşmesine sebep olmaktadır. Bu bütünleşmeye paralel olarak Doğu Anadolu'daki sınıf yapısı değişmekte, feodal egemen sınıf kapitalistleşmekte ve uluslaşma süreci sosyo-ekonomik alt yapıda olagelen bu değişmeye paralel olarak yoğunluk kazanmaktadır. Doğu Anadolu'da feodalizmin devrimci olmayan bir yolla, yani feodal egemen sınıfın kapitalistleşmesi şeklinde çözüldüğü şüphesizdir. Fakat bu oluşum, sonuçları itibariyle devrimci-dir. Çünkü ilkel ve siyasal şekli olan aşiret yapıları parçalanarak ulus teşekkül etmekte, emek bağımlılıktan kurtularak hürleşmektedir.

Mustafa Kamal, 1919-1929 yılları arasında, Doğu Anadolu'daki Kürt aşiretlerini Anadolu'daki 'devrimci' harekete kazanabilmek için geniş ölçüde dinci ideolojiyi kullanmıştır. Bugün bu olanak katiiyen yoktur. İki bakımdan yoktur: 1- Dinci ideoloji artık tam anlamı ile karşı-devrimcilerin silâhı olmuştur. Ve devrimciler bu ideolojiden yararlanamaz. 2- Doğu Anadolu'da her ne kadar aşiret reisi, şeyh, seyyit, ağa, bey gibi egemen sınıfın unsurları varsa ve halk yığınlarını bunlar kontrol ediyorsa da özellikle küçük burjuvazinin öncülüğünde 'bu öncülük devrim stratejisinde bir zamanlar tartışılan öncülük değildir. Sadece küçük burjuvanın devrimci fikirleri halk yığınlarına götürmesi olarak anlaşılmalıdır.' Devrimci bir kadro geliştirmek ve günden güne ağırlık kazanmaktadır. Bu bakımdan Doğu Anadolu'yu devrimci mücadeleye kazanabilmek için başka faktörleri aramak gerek. Bu, ulusların eşitliği ve kardeşliği temel doğrusunun fiili olarak gerçekleştirilmesi için mücadele etmektir. Doğu Anadolu'yu Türk görmek, Türkleştirmeye çalışmak başarısız kalmaya mahkûmdur.

'Halklar kendilerini sömüren, ezen sınıflara ve emperyalist güçlere karşı kardeşçe ve dayanışma içinde etkin bir mücadele verebilirler. Bunun temel şartı HALKLARIN EŞİTLİĞİ ilkesini bütün şartlanmalardan kurtularak içtenlikle, tavizsiz kabul etmektir. Halkların

eşitliği ilkesi vatandaşların eşitliği ilkesinin de temel şartıdır. Birbirlerinin varlığı, etnik özelliklerine saygılı olmadan, milliyetler meselesinde devrimci titizliği göstermeden beraber mücadele için gerekli olan güven ortamı yaratılamaz. Halkı eritme ve yok etme ve diğer baskı metodları uygulamak isteyen herhangi bir iktidara karşı: Hakim Ulusların Halkçı Güçleri ve Devrimci Güçleri Bütün İmkânları ile Direnmezlerse, Ezilen Ulus veya Etnik Grup Bunlara karşı Gerekli Güven Duygusunu Besleyemez.'

Türkiye'deki halklar sorunu konusunda 29-31 Ekim 1970 tarihleri arasında toplanan TİP 4. Büyük Kongresinde son derece ilginç bir karar alınmıştır. Burada şöyle denilmektedir: 'Kürt halkının yaşadığı bölgenin Türkiye'nin öteki bölgelerine oranla geri kalmış olmasının temel nedenlerinden birinin, kapitalizmin eşitsiz gelişme kanununa ek olarak bu bölgede Kürt halkının yaşadığı gerçeğini göz önüne alan hakim sınıf iktidarlarının güttükleri ekonomik ve sosyal politikanın bir sonucu olduğunu /.../ kabul ve ilan eder.'

Doğu Anadolu'da oluşan yeni süreç yeni feodalizmin kapitalizme doğru evrimi yine egemen sınıflar yararına olan bir değişimdir. Fakat geniş halk yığınlarının kurtuluşunun da bu değişimin içinde olduğu kurtuluşu bu değişimin hazırlayacağı da şüphesizdir./ demektedir ve Doğu Anadolu yönünden belirlediği koşulların proleter kalkışma unsurlarını bünyesinde taşıdığını, etnik ayrıcalık fikirleri ile oluşan ve bu yönde örgütlenmeye sebep olan Doğu Devrimci Kültür Ocakları örgütlerinin saptadığı şekilde yürütecekleri çalışmalarla devrimci hareketin kuvvet ve hız kazanacağını ve bu konuyu Türkiye İşçi Partisi'nin kendi yönteminde ilkelerini tesbit ettiği üzere yüklediği, Doğu Anadolu'nun normal bir süreç içinde feodalizmden kapitalizme evrilmeyeceğini dolayısıyla Kürtlerin hiçbir zaman uluslaşma olanağı kazanamayacaklarını ve esasen feodal baskı ve ezilmişliğini proleter devrim hedefinde bir dinamığa sahip olduğunu bu gücün batıda beliren kapitalist tepki unsurlarına katılması ile Marksist-Leninist yöntemde geniş halk yığınlarının kurtuluşunu sağlayacak bir değişimin meydana geleceğini öne sürmekte ve geniş halk yığınlarının kurtuluşunu sağlayacak yolun bu değişik olduğunu bil hassa belirtmektedir.

V. SANIĞIN ŞAHSİ MÜNASEBETLER HALİNDE YÜRÜTTÜĞÜ İDEOLOJİK FAALİYETLERİ

Sanık **İsmail Beşikçi**, mensubu bulunduğu Atatürk Üniversitesi topluluğu içerisinde öğretim ve bilimsel çalışma olanaklarından yararlanarak ve keza FKF, DEV-GENÇ, ÜNAS, DDKO ve TİP gibi örgütlere dönük olarak giriştiği ideolojik faaliyetlerle yetinmeyerek, özel münasebetlerinde dahi belirli ideolojilerin ifadesi olan kaygıyı ve müessiriyeti ön planda tutmuş görünmektedir. Saniğin bu yolda yoğun bir şekilde sürdürdüğü ilişkileri bir bakıma daha evvelce başlamış ve fakat mekân ayrılığı sebebiyle inikata uğramış ideolojik dayanışma ve amaç birliği yöntemindeki çalışmaların arzulanan menzile oturması gayretlerinin açık örnekleridir.

Bu cümleden olarak:

1- Sanık, mensubu olduğu fikri ve maddi yardımları ile daima desteğinde bulunduğu Türkiye İşçi Partisi'nin Ekim 1970 4. Büyük Kongresi'ne bir başarı telgrafı gönderdiği ve buna karşı Parti genel sekreteri **Sait Çiltaş**'ın 5 Kasım 1970 tarihinde mukabelede bulunarak Parti ile sanık arasındaki uyumun evvel ve ahirini belirten mukabelede bulunduğu görülmektedir.

Türkiye İşçi Partisi Genel Sekreterliğinin bu yazısında şöyle denmektedir. /Kutlama telgrafınızı büyük bir sevinçle ve mutlulukla almış bulunuyorum. İŞÇİ SINIFI MÜCADELESİ VE SOSYALİST DEVRİM hedefimizin gerçekleşmesi sosyalistlerin BİLİMSEL SOSYALİST İLKELER etrafında kuracakları samimi ve sıkı işbirliğine bağlı olduğunu bütün içtenliğimle belirtmek isterim. Mücadelede yardımcı olacağınıza olan inancımı belirtir, saygılarımı sunarım./

Bu yazı saniğin, 4. Büyük Kongre kararlarına özellikle konu edilen Doğu Anadolu / Kürt toplumu/ sorunuyla ilgili olarak gösterdiği evvel hizmet ve katkıların ve karardan sonra aynı yolda devamı beklenen yardımların bir ifadesi olarak görünmekte ve sanıkla Türkiye İşçi Partisi arasındaki ideolojik uyum ve geçmişin açık bir ifadesidir.

Nitekim söz konusu yazıdan bir ay sonra Türkiye İşçi Partisi Genel Sekreterliğince gönderilen diğer bir yazıda Türkiye İşçi Partisinin 4. Büyük Kongrede aldığı kararlar doğrultusunda örgüte yeni bir oluşum kazandıracak incelemelerin yapılması ve bu husustaki ilkelerin saptanması gereği olarak sanık **İsmail Beşikçi**'nin bu partinin bilim ve araştırma bürosu danışman üyeliğine seçildiği bildirilmektedir. Söz konusu yazı kapsamına yukarıda değinmiştik.

2- Türkiye İşçi Partisinin görüşlerini tek taraflı olarak yansıtan örgüt yayın aracı bulunan **Emek** dergisinin ayakta kalabilmesi için sanık **İsmail Beşikçi**'den maddi yardım istenmekte ve buna gerekçe olarak amaç beraberliğini gösteren şu görüşlere yer verilmektedir. /Bildiğiniz gibi, bugün Türkiye'de işçi sınıfının müttefikleri ile birlikte sosyalizm kurmak üzere iktidara gelmesi için mücadele eden ve bu mücadelenin sorunlarını BİLİMSEL SOSYALİZM açısından ele alıp işleyen tek dergi **Emek**'tir. Bu çabalarını özellikle sapmalara karşı mücadele etmek, Bilimsel Sosyalist Teoriyi ve buna dayalı görüşleri ortaya koymak, savunmak ve geliştirmek ve bu temel üzerinde sosyalist hareketin birliğini kurmak noktalarında toplayan **Emek** bugün mali sıkıntı içindedir... Size EMEK'in yayınıni sürdürmesi geliştirmesini isteyen bir arkadaşımız olduğunu düşünerek, para yardımında bulunmanız için başvuruyoruz./ denmekte ve ittifak edilen amacın ne olduğu bütün açıklığı ile kendini göstermektedir.

3- Sanık, sadece yurt içinde aynı amaç etrafında faaliyet gösteren kişilerle ilişki kurmamış bunu yurt dışına kadar yaygınlaştıran ve buradaki gelişmeleri oraya ileten bir fonksiyonu da yüklenmiş görünmektedir.

Örneğin: Siyasal Bilgiler Fakültesi Profesörlerinden **Nermin Abadan** Almanya'da bulunduğu sırada sanığın kendisine yazdığı 3 Kasım 1969 tarihli mektupta kendi faaliyetlerinden ve bunun etki ve tepkilerinden söz ettiğine şahit olmaktadır.

Diğer yandan İsveç'in Uppsala Şehrinde basılan **BAHOZ** isimli gazete KÜRDİSTAN MÜCADELE DERNEĞİ tarafından sanığa gönderilmiş bulunmaktadır. Şubat 1970 tarihli Gazete **TÜRKİYE'DE HORTLAYAN FAŞİZM** başlıklı bir konuyu işlemekte ve Kürdistan ideolojisi etrafında kenetlenme ve kalkışma sağlayacak tezvir, iftira ve suçlamalarla Kürt toplumu Türkiye'de de bir takım atılım sloganlarla ayaklanmaya kışkırtılmaktadır. Bu belge sanığın ideolojik ittifak içinde bulunduğu örgüt ve kişilerin zihniyetini ve dolayısıyla hangi davanın adamı olduğunu bütün açıklığı ile gözler önüne sermektedir.

4- Sanık **İsmail Beşikçi**, İstanbul Teknik Üniversitesi Fikir Kulübü tarafından organize edilen /Türkiye'nin Toplum Yapısı, Devrimci Strateji, Örgütlenme/ konulu tartışma toplantısına davet edildiği ancak bu tartışmaya katılma fırsatı bulamadığı anlaşılmakta-

dir. Ancak söz konusu konferansta bulunma ve konu üzerinde düşüncelerini söyleme olanağı elde edemeyen sanık, böyle bir fırsatı değerlendirmemekten dolayı kendini yenememiş olmalı ki 9 Aralık 1969 tarihinde adı geçen kulübe bir mektup yazarak, örgütün davetini geç aldığını bu sebeple konferansa katılma veya yazı gönderme imkânının ortadan kalktığını ve fakat şayet konusu belirli bu konferansa katılabilmiş olsaydım özetle şu görüşleri savunacaktım. demektedir. /Bütünleşmemiş bir Türkiye, emperyalizmin hiç işine gelmeyen ve hiç arzu etmediği bir Türkiye, bunun için 'parçala idare et' politikasını başarı ile sürdürmektedir. Fakat Türkiye'yi bütünleştirmek hiç bir zaman Türkiye'yi Türkleştirmek değildir. Çünkü Türkiye'yi sadece Türk görmekte emperyalizmin çıkarı doğrultusundaki bir davranıştır. Ve emperyalizm bunun zıddını görebildiği halde Türk aydını görememektedir. Bu bakımdan SINIF ESASI üzerine kurulan bir DEVRİM STRATEJİSİNDE, ULUSLARIN VE HALKLARIN EŞİTLİĞİ açıkça belirtilmelidir. Türkiye'yi sadece Türk görmek, emekçi halklara emperyalizm arasındaki çelişkiyi, halklar arasında bir çelişki gibi göstermeye çalışan emperyalizmin işine yarar./

Bu düşünceler, sanığın kendi başına ifade ettiği ve fakat bir örgüt topluluğuna duyurmak istediği devrim stratejisi olarak belirlediği ideolojisinin öz ifadesidir.

5- Sanık, doğal ihtiyaçlar ve meşguliyetler içerisinde geçirdiği bir günün sonunda dahi ideolojik alandaki uğraşı ve yararların ve bununla ilgili gelişmelerin muhasebesini yapmayı ve verdiği algı ve yargıları kendi ideolojisi yönteminde ilgili ve gerekli gördüğü kişi ve örgütlere ulaştırmayı bir gelenek haline getirmiş görünmektedir. Hattâ bunu ideolojik alanda birliği temin eden etki ve tepkilerin aynı anda gösterilmesini sağlayan ödev anlayışı içerisinde yürütmüş bulunmaktadır.

Örneğin: Sanık, yoldaşı ve büyüğü **Doç. Dr. Cevat GERAY'a** yazmış olduğu 17 Nisan 1970 tarihli mektupta, Atatürk Üniversitesinde kendi fikri hazırlık ve tahrikleriyle geliştirdiği 20 Mart 1970 anarşik patlama olaylarıyla ilgili olarak kendine göre yaptığı değerlendirme ve verdiği sonuçları yansıtmaktadır. / Sevgili Ağabeyim, başımızda yine kara kara kargalar dolaşmaya başladı. Son günlerde çok önemli olaylar yaşadık. Bunlar kanlı pazarı gölgede bırakan olaylardı. Zira burada Üniversitemizin KAOKİ'leri karışıklık olduğu zaman, Ankara ve İstanbul'da olduğu gibi polise değil, Esnaf Derneklerine, Komünizmle Mücadele Derneği'ne haber veriyorlar.

Üniversitenin fosilleriyle, Erzurum'da biti yeni yeni kanlanmaya başlayan ticaret burjuvazisi son derece sıkı bir ittifak içindeler. Zaten Amerika, Doğu'nun iki büyük şehri olan Erzurum'u 'Ticaret Burjuvazisini' Atatürk Üniversitesi yolu ile, Diyarbakır'ı 'Feodal egemen sınıfın kapitalistleşmemesini' ise Askeri üsleri sayesinde kontrol etmektedir. Olaylar sırasında on gün şehre inmedik. Solcuları ezmek için mavzerli adamlar cadde cadde dolaştı. 'Solcuları ezmek borcumuzdur. Komünistleri kıştır kıştır keseceğiz, nacaklarla doğrayacağız' diyen bildiriler yayınladı. Atatürk Anıtına çelenk koyan geçnlerin faaliyeti kanunsuz yürüyüş faslından günlerce kovuşturma konusu olmasına rağmen Savcılıkça mavzerli adamlar solu ezmede başarılı oldukları için Vali tarafından tebrik edildi. Kendisini yakarak düzeni protesto eden arkadaşımızın adı vatan hainine çıktı. Bununla meşgul olan kişilerin adı vatan haini oldu. Kovuşturması günlerce sürdü. Hocamız **İnayet BERKMAN** 20-25 öğrenci arkadaşla birlikte günlerce savcılığa sürüklendik. Arkadaşlar birkaç gece hapsedildi... kışkırtıldı. Savcılık arkadaşların çocuğuna ve bizlere takipsizlik verdi. Bunun üzerine Üniversitede engizisyon mahkemeleri kuruldu. Dinlenen öğrenciler sanık mı tanık mı belli değil, dinlendi. Korkunç bir terör havası estirildi. Öğrencilere çoğunlukla benimle, bazen de hocamız Bayan **İnayet BERKMAN** ile ilgili sorular soruyorlar... Amaçları bizleri kendi safımızdaki öğrencilere vurdurmak. Fakat öğrencilerin cevapları karşısında rezil oldular. Soru: **BEŞİKÇİ** Kürtler diyor, halbuki böyle bir şey yok. Gayesi nedir?, Cevap: Ben Kürdüm. Bu cevap karşısında adamlar ne kadar salaklaşıyor, tahmin edemezsiniz. Çünkü bu kafasızlar Kürdüm demenin suç olduğunu sanıyorlar. Ve sanık diye karşılırlarına oturdukları çocuk işte ben Kürdüm diyebiliyor. Bütün bu işlerden dolayı Diyarbakır hakkındaki yazıyı yazamadım... Yakında muhakkak göndereceğim. Bir de ricam var. Diyarbakır'da tutuklu olan arkadaşlarımla kefaletle tahliyesi söz konusu. Abadana armağanından çıkan yazıdan para alabilirsek bu işe kullanacağız. Böyle bir işi bildirdiğim için özür dilerim. Fakat arkadaşlarımız söz-konusu, ikisi benim arkadaşım./ demekte ve bu suretle sanık Atatürk Üniversitesi'nde meydana gelen koltuk yakma anarşik olaylarını savunuyor ve onlarla hocaların aynı görüşe sahip olduklarını ifade ederek, olaylar sonrası alınan bazı hocaların aynı görüşe sahip olduklarını ifade ederek, olaylar sonrası alınan tedbirlerin önleyiciliği karşısında başta üniversite idarecileri olmak üzere bir çok görevli makamları suçlamakta ve olayları çıkaran **Dev-Genç**'e mensup öğrencilerle arasında bulunan irtibatı belirtmekte

ve suçlu kişilerin telaşı içinde kendilerine dur diyen meşru güçlere çatmaktadır. Bu arada esas itibariyle Atatürk Üniversitesi öğrencilerinden olup sanık tarafından **Marksist-leninist** ideoloji yolunda oluşturularak El-Fetih gerilla örgütüne eğitime gönderilen **Kadir MANGA** ve **Tuncer SUMER** arkadaşları ile birlikte eğitimi müteakip o tarihlerde yurda dönerek ilk sabotaj ve kundaklama tertibatını Diyarbakır Tıp Fakültesi'nde gerçekleştirmek isterlerken suçüstü yakalamışlar ve Diyarbakır adli mercilerince tutuklanmışlardır. İşte memleketin birliğine ve dirliğine dinamit koyan ve gördüğü eğitimin sonucu olarak bu tür daha bir çok eylemlere girişmek durumunda bulunan bu kişilerin kefaletle tahliyesini bu vatan hainlerinin biricik hocası **BEŞİKÇİ** üslenmekte ve bilimsel bir araştırma olanağından elde ettiği ödülü bu yolda kullanmak istemektedir. Bu derece duygulu bir fedakârlık ortak amacın doğal bir sonucundan başka birşey değildir. Sanık, belki tedhişçi değil fakat aynı yolda çok yönlü çalışmaları yapan fikir gerillacıdır.

6- Nasıl ki sanık ideolojik amacı yararına verdiği bazı bilgileri kendisinden uzaktaki kişi ve kuruluşlara gönderiyorsa, geniş bir alanda Marksist-Leninist ve Kürtçü nitelikteki ideolojisi ile belirgin hale gelen sanığa bu yolda bir çok bilgiler gelmekte ve gelişmeler günü gününe ulaştırılmaktadır.

Örneğin : Bilinçlendirme çalışmalarında bulunan ve militanlar kuran bazı kişiler hem bu durumu önderleri bulunan hocalarına bildirmekte hem de ondan bazı taktik ve yardımlar istemektedirler.

a/ İstanbul Edebiyat Fakültesi Sosyoloji öğrencilerinden **Nuri ÖZAKIN** bu yolda önder gördüğü **İsmail BEŞİKÇİ**'ye 2.2.1970 tarihinde bir mektup göndererek yaz aylarında altı üniversite arkadaşıyla Doğu Anadolu'ya giderek ideolojik yöntemlerine uygun düşen pratik yapacaklarını ifadeyle sanıktan bazı isteklerde bulunmaktadırlar.

Söz konusu mektupta / Sayın İsmail Ağabey; altı üniversiteli genç aydın olarak DEVRİMCI PRATİĞİMİZİ geliştirmek ve gerekse Doğu halkını bilinçlendirme ve örgütleme uğraşısına katkıda bulunmak üzere bu yaz Tunceli'ne gideceğiz. Aramızdaki Elâziğ'lı bir Kürt olan arkadaş hariç bu hepimizin Doğu'ya ilk gidişi olacak. Doğu hakkında bilgilerimiz sadece kitaplarda okuduğumuz ve genel teorik veriler. Bizler Doğu'yu gerçekten tanımak ve TEORİNİN EYLEMSİZ olmayacağını bilerek geleceğiz Türk Solunda, Doğu ile ilgi-

li görüşlerde hemfikirlik henüz sağlanamamış durumda. Biz gerçeği görmek ve onu savunulara yardımcı olmak amacındayız. Böylece tüm devrimcilerin bir birlik halinde Doğu emekçisinin sorununa eğileceğine inanıyoruz. Bazı ön bilgiler edinmek için Doğu ile ilgili kitapları ve köy incelemelerini okuyoruz. Kesin olmamakla beraber Tunceli'nin Hozat bölgesine gideceğiz. Mali yeteneklerimizin elvermemesi nedeniyle uzun müddet kalamayacağız. Tunceli'den Av. **Kemal BURKAY**'la bu konuda temasa geçtik. Bize tavsiyelerinizi bekliyoruz./ denmektedir.

b/ Atatürk Üniversitesi İngiliz Filolojisi Bölümünde öğrenci iken sanığın militan olarak yetiştirdiği öğrencilerden **Nazif KALELİ**, okulu bitirmiştir ve Tatvan'a İngilizce öğretmeni olarak tayin edilmiştir. Okul bitmiştir. Fakat bu militan için geniş ufuklara açılan yeni bir olanak doğmuştur. Amaç yönteminde bu durumu değerlendirmek gerekir. Çok geçmeden işe koyulmuştur. Ve bu bilinci kazanmakta medyunu şükran bulunduğu hocası **BEŞİKÇİ**'ye izinde yürüdüğünü ifade ederek, girişimleri hakkında bilgiler vermekte ve onun bilgi görüşlerini almaktadır.

Halen Sıkıyönetim Komutanlığı 2 No'lu Askeri Mahkemesinde Komünizm propagandası yapmak suçundan yargılanan ve keza mahkemenizde yargılanmakta bulunan DEV-GENÇ sanıklarının amaç arkadaşı **Nazif KALELİ** yazmış olduğu söz konusu mektubunda **BEŞİKÇİ**'ye halk hareketi uğrunda gösterdiği faaliyetlerini şu şekilde anlatmaktadır: /İsmail Ağabey, biliyorum geciktim. Okul işlerim iyi gidiyor. Verimli olmaya ve bana düşenleri yapmaya başladım. İşimiz HALK HAREKETİDİR. Halka ters düşme Donkişotluğu değildir. Halkla ilişkiler kurmak mecburiyetinde olduğumuzu bilmemiz gerektiğine inanıyorum. Halkın değer yargılarına ters düşmeden bir şeyler yapmamız lazım. Onun için bulunduğumuz yerlerde yapacağımız en yararlı iş, zannederseniz kapsamı pek geniş olmayan kadrolar yetiştirmektir. Bu kadroyu kurabilmek için ilkin bu kadroyu teşkil edecek kişileri son derece titizlikle seçip saptamalıyız. Bu kadro umumiyetle halktan seçilmeli, olursa bir iki tane küçük memur ama halkla geniş ilişkileri olan ve sevilen, dahil edilmeli bu kadro on kişiyi geçmemeli. Bu on kişi çok titizlikle seçilmelidir. Mert, sağlam, cesur, karakterli olmasına dikkat edilmelidir. Ve böylece sosyalist bir militan kadro yetiştirebilmek için bu kişiler saptandıktan sonra işi sabır ve metanetle yürütmeli, ideolojik eylemde militan görevi son derece dikkatli kesin ve başarılı olabilecek şekil-

de planladım ve uyguluyorum, işimiz çok dikkatli ve titizlik gerektirecek kadar önemlidir. Bürokratik kesimin kravatlı efendisi olarak, nasıl bir halk militanı olmamız gerektiğini hesaplamak mecburiyetinde olduğumuzu inceden inceye ölçüp biçiyoruz. Bu pozisyonda büyük işler becerebileceğime kesin olarak inanıyorum. Ve bir sosyalistim. Bu pozisyonu mutlak surette verimli bir şekilde kullanmak zorunluluğunda olduğumu da tartışma kabul etmez bir gerçek olarak kabulleniyorum. Yalnız stratejimizi alabildiğine sağlam olarak saptamalıyız. Yapacağımız şey bulunduğumuz yerde SOSYALİST HAREKETİ BAŞLATMAK ve de kökleştirmek olacaktır. İnsan bir kez hiç bir şey yapmadan bir anda deşifre oldu mu bir şeye yaramaz, çünkü bu militan kadronun eğitilme işi hayli dikkat ister... Bu işin başarılığına inandığımız zaman bunları bir olayın cereyanı anında bir araya getirip ve bundan sonra kadroyu kaynaştırıp KOLEKTİF EYLEME başlatmak gerekir, kanısındayım. Yine bu kadroyu eğitirken çok dikkatli olmalıyız. Kavramların sivrililiği ile onları işin başında ürkütmemek gerekir. Yalnız bu işi yaparken temel olan sosyalist öğretimin ilkelerine taviz vermeyerek bu işi kesin bir şekilde becermeliyiz. Bilmem düşündüklerimi ve uygulama durumunda olduklarımı izah edebiliyor muyum? Ağabey, ben burada böyle yapıyorum, başarılı gidiyor ve de son derece başarılı olacağı inancındayım. Çünkü biliyorum ki bir yerde sosyalist hareketi başlatmak ve yaymak istiyorsak bu orada köklü bir militan kadro bulmakla mümkündür. Bu yoksa, becermek gerekir. Örgütlü çalışmamızı da halk militanları yetiştirerek sağlamak gerektiği kanısındayız. Bir gün bu kavga milyonların başkoyacağı yaman bir dövüşle sürdürülüp zafere ulaşacaktır. Bu benim imanımdır. Şimdiden sosyalist devrimi kazanabilmek için kolları daha iyi sıvamalıyız. Sen nasılsın Ağabey, bana çok mektup yaz. Yazdıkların olursa gönder. Sence gönderilmesi gereken herşeyi gönder. Burada epey mahrumiyet çekiyorum. Kızılırmak çıktı mı? Bana her türlü havadislerle dolu mektup yazarsan çok sevinirim. Arkadaşların çoğuna yazamadım. Bari onlar yazsın. Hareketin üniversitedeki biçimini merak ediyorum. Bütün sosyalist kardeşlerime yürekten selâmlar. Davransın dostlarım./ demektedir.

Bütün bu muharebatın ortaya koyduğu gerçek odur ki sanık, bilimsel destekle yürüttüğü ideolojik faaliyetleri ve yoğun yayınları sonucu Marksist-Leninist ve Kürtçü ideolojinin danışman mevkiine gelmiştir. Ve böyle kabul edilmektedir. Sanığı bu seviyeye göstermiş olduğu hizmetleri getirmiş bulunmaktadır. Zamanla kendisinin

den kopan bilinçli militanlar daima hocalarına hesap vermek ve kendi bulundukları yerlerdeki gelişmeleri ona anlatmak zorunluluğunu ödev anlayışı içerisinde yerine getirmektedirler. Bu arada yeni kaynaklar ve fikirler sanıktan sorulmakta ve yardımları beklenmektedir. Yukarıda sözü edilen Kızılırmak isimli kitap proleter öykü ve yaygaraları ile tanına Türkiye İşçi Partisi Genel İdare Kurulu üyesi komünist **Hasan Hüseyin KORKMAZGİL**'e ait bir yayındır. Sanıktan sorulan ve istenen her şey amaca hizmet yolunda işletilmek istenen ve çalışmalara yeni biçimler kazandıracak kaynak yayın ve düşüncelerdir.

7- Sanık, Türkiye'nin Düzeni isimli kitap yazarı **Doğan Avcıoğlu** ile de mektup teatisinde bulunmuş ve bunu gazetede dahi yayınlamıştır. Bu hususta yukarıda bilgi verilmiş bulunması itibariyle belirtmekle yetineceğiz.

8- Sanık, solcu yazar Hasan Hüseyin KORKMAZGİL'le muhtelif defalar mektuplaşarak **Doğu Anadolu'nun Düzeni**'ne ilişkin fikirlerinin bazı gazete ve dergilerde yayınlanması için yardım dileğinde bulunmuş ve ortak amaç yöntemindeki mücadelesinden dolayı uğradığı haksızlıkları dile getirmekte ve kendisinden dayanak beklemektedir.

Örneğin: 30.5.1969 ve 16.11.1970 tarihlerinde **KORKMAZGİL**'in gönderdiği mektuplardan bu durum anlaşılmaktadır. Konular müşterek amaca yönelen çalışmalarla ve bu uğurda karşılaşılan zorluk ve yorgunluklarla ilgili olup, bilenme ve yılmama tavsiyeleri ile dolu satırlar.

Sanık, **KORKMAZGİL**'e Atatürk Üniversitesi'nde ideolojik kalkışmaları sebebiyle atılmasını konu etmiş olmalı ki: **KORKMAZGİL**, sanığı teselliye çalışan ve ona kuvvet kazandırmak düşüncesine matuf olarak şu ilginç satırlara yer vermektedir. /Aziz **BEŞİKÇİ**, yorgunluğun şu satırlarıdan da anlaşılıyor. Sanıyorum. Söyleyecek çok sözüm var. Sıraya sokamıyorum. Bu hal belki bir kaç ay daha sürecek. Sana geç de olsa geçmiş olsun derim. Geçici de olsa denge sağlanmış sayılır. Bu çelişimin bir yerde çözülmesi gerekirdi. Elbette ve çözüldü. Ama bir takım kuvvetler hâlâ var. Ve bize daha yakın bütün mesele bu kuvvetleri Danıştay gibi, Anayasa Mahkemesi gibi bütün gücümüzle ayakta tutmaya çalışmaktır. Var mı başka çaresi./ demekte ve en yüksek yargı organlarını kendi arkalarında görmek vehmine kapılarak her şeye rağmen mücadele etmeleri ve kuvvetli kalmaları lazım geldiğini hatırlatmaktadır.

Görölüyor ki, sanık **İsmail BEŞİKÇİ** geçmişteki bütün faaliyet ve uğraşısı ile kendisini temsil ettiğı ideolojinin hatırlı bir otoritesi haline getirmiş bulunmaktadır. Yaydığı fikirler, beklediğı istikamette gelişim ve oluşum kazandıkça bu durum memnuniyet verici bir atılım olarak nitelenip etrafa yayılmakta ve kendi uzağındaki gelişmelerde günü gününe kendisine ulaştırılmaktadır. Pek tabii ki bu durum ideolojik amaçla birlik ve başarı sağlamaya yönelen bir gayretin sonucudur.

VI. SANIĞIN ÇOK YÖNLÜ FAALİYETLERİ SONUCU OLARAK ORTAYA ÇIKAN DURUMUN CEZA YASASI AÇISINDAN TAHLİL VE DEĞERLENDİRİLMESİ

Yukarıdan beri beş ara dilim başlıkları altında, delillere dayalı olarak ele aldığımız sanığın Marksist-Leninist ve Kürtçü ideolojiye dönük faaliyetleri çok yönlü ve aynı zamanda yoğun bir kapsam göstermektedir.

Sanık **İsmail BEŞİKÇİ** bilimsel çalışma ve araştırma olanaklarından yararlanarak, asistan olarak bulunduğı Atatürk Üniversitesi topluluğı içerisinde ve bu topluluğun kazandırdığı yan çevrelerde ideolojisinin kendisinden beklediğı, yayın ve propagandayı bilinçlendirmeyi en iyi şekilde yerine getirecek biçimde fonksiyonunu yerine getirmiştir. Bunun yanı sıra ideolojisi yönteminde göstermiş olduğu faaliyetlerinde dahi etkili olabilmek ve fikirlerini yaygın hale getirebilmek için geniş bir yayın olanağı ile hareket etmiştir. Bütün bu faaliyetleri sonucu sanık, Marksist-Leninist ve Kürtçü ideolojisi ile belirlenmiş bir hale gelmiş ve kendisine, hemfikir olduğu ideolojisiindeki kişi ve kuruluşlarca öncü ve fikir babası olarak bakılmaya başlamış ve öyle tanımlanmış olduğunu görmekteyiz. Bundan sonradır ki, sanığı aynı amaca yönelen çeşitli yıkım örgütlerinin yanında ve yardımında bulmaktayız. Hattâ oluşturduğu fikirler sonucu, kazanılan yeni bilinçle bazı örgütlerin kurulmasına yolaçtığı ve bu örgütlere yıkım hedefinde dayanak fikirleri empoze ederek, direniş için bunların ilkeler haline gelmesine ve siyasi bir parti tarafından benimsenip izlenecek politika şekline getirilmesine sebep olduğu tarzındaki yaygın, çok yönlü ve yoğun faaliyetleri içerisinde sanık **İsmail BEŞİKÇİ**'nin durumu, ideolojik bir arenanın karmaşıklığı içinde görünmektedir.

Diğer yandan, sanığın üniversite içerisindeki propaganda faali-

yetleri ve amaç birliği içinde olduğu örgütlere dönük etkin çalışmaları ile basın-yayın yolu ile yaymaya çalıştığı düşünce ve fikirleri, aynı yöntem ve nitelikte olup, içiçe bir görünüm halinde yek diğerinden ayrılması veya başka telakki edilmesine imkân olmayan ideolojik ürünler olarak kendini ortaya koymaktadır. Her ne kadar 5680 sayılı Basın Kanunu'nun muvacehesinde, sanığın tabi şeklindeki bir çok yayınlarını takip süresinden doğan bir ceza dokunulmazlığı görünmekte ise de aynı mahiyetteki fikirlerin tekrarı suretiyle çeşitli tesir alanları içerisinde sanığa ait ideolojik ürünlerin hayatîyet ve yasalara göre tazeliğini muhafaza ettiği de bir gerçektir.

Bunun yanı sıra, sanık İsmail BEŞİKÇİ'yi kendisini kaptırdığı veya öyle savunmadan başka çıkar yol göremediğı bilimsellik psikozu içinde görmekteyiz. Sanık ileri sürmüş olduğu bütün fikirlerini bilimsel bir verinin sonuçlarıymış gibi öne sürmekte ve toplumun bünyesinden aldığı örnekleri Marksist-Leninist ve Kürtçü bir gelişme istikametinde izah ederek, sosyal değişme dinamiğinin proleter unsurlar taşıdığını ifade ile kazanılacak oluşumun bilimsel bir sonuç olduğunu ısrarla belirtmekte ve bütün söylediklerinin arkasından ben böyle demiyorum, bilim böyle emrediyor demekle; bir işporta sosyalistliği ve Kürtçülüğü kadar basitlik ve belirginlik ifade eden fikirlerini bilimin gücü ile ayakta tutmaya ve geçerli kılmaya çalışmaktadır.

Ortaya çıkan bütün bu durumların, sanığın cümle faaliyetlerinin gerekli kıldığı bir ölçüde belirtilerek, ceza tatbikatında konu olacak biçimde ayrıntılı olarak ele almakta ve bu doğrultuda öz'e varan bir değerlendirme ve tahlil yapmak suretiyle mevcut karmaşıklığı giderip, sanığın fiillerinin lâik kıldığı yüzeyde bir uygulama yapılmasını mümkün kılacak şekilde iş bu faaliyetler demetine bir açıklık kazandırmaya çalışacağız.

Ayrıca, sanıkla ilgili olarak 22. 7. 1971 tarih ve 971/104 esas, 31.12.1971 tarih 971/259 esas ve 24.5.1972 tarih ve 972/104 esas sayılı iddianamelerle açılan davalar ve bu konuda tatbiki istenen ceza maddeleri ile bunlara dayanak olarak ileri sürülen olayları gözden geçirdiğimizde, sanığın eylemlerinin kopuk bir şekilde verildiğı, zaman içerisinde fiillerinin gelişim dizisine uygun olarak tezhür eden olayların birbirinin sebebi veya sonucu olabilecek biçimde ele alınmayarak, bunların ideolojik bütünlüğe varan bir eylem birliğı halinde oluşturulmasına şahit olmaktayız. Buna ilâveten, her yönü

ile belirli ideolojik amaç etrafında bölünmez bir tümlük arzeden, davaların özüne tam bir hakimiyet ve vukufiyet sağlayan saygıdeğer mahkemenin son tahkikat sırasında oluşturduğu yeni delillerle davaların kazandığı tümlük, aydınlık ve istikamette, gözönüne alındığı takdirde, sevke bağlı kalınarak zorunlu bir değerlendirme ve tahlilde bulunarak iddiamızı geliştiren yeni duruma göre inşaa edeceğiz.

Yukarıda bölümler halinde etraflıca açıklama ve incelemesini yaptığımız ve delillere dayalı olarak ortaya koyduğumuz üzre, Marksist-Leninist ve Kürtçü ideolojiler yönteminde çok yönlü ve yoğun bir şekilde faaliyetlerini saptadığımız sanık **İsmail BEŞİKÇİ**'nin:

1- Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Asistanı iken 28.3.1967 tarihinde Sosyoloji Doktorluğu unvanını kazandıktan sonra, Üniversitenin yetersiz öğretim kadrosunun zorunlu kıldığı koşullar altında ilk kez 1966-1967 ders yılının ikinci sömestresinde Edebiyat Fakültesi 3. sınıf sosyoloji derslerini yürütmesi için kendisine görev tevdi edildiği, ancak **BEŞİKÇİ**'nin henüz yeni doktor olması bilimsel yetenek ve olgunluk kazanmamış bulunması hakikatine ilâveten 6990 sayılı Atatürk Üniversitesi Kanunu'nun 1. maddesi delaleti ile 4946 sayılı K.'nun 29. ve 40. maddelerinin amir hükmü icabından olarak **Doçent Doktor Orhan TÜRKDOĞAN**'ın denetim ve bilimsel takibi altında Doçent Sosyoloji derslerini yürütmesinin ilgili idarecilerce emrolunduğu ve bu arada ilgili kürsü Doçenti **Türkdoğan**'ın sanık **BEŞİKÇİ**'ye **Genel Sosyoloji** derslerini verdiği sırada izlemek mecburiyetinde olduğu ders kitabını tayin ettiği, bu ana ders kitabının **Ord. Prof. Dr. Hans Freyer**'e ait **SOSYOLOJİYE GİRİŞ** adlı kitap bulunduğu ve bu koşullar altında sanığın derslerini yürüttüğü ve Edebiyat Fakültesi 3. sınıf öğrencilerinin ders yılı sonuna kadar tedrisatı izledikleri ve fakat aynı kitabı 4. sınıfta da okumak durumunda bulundukları için ana ders kitabının bir sömestrelilik dönemi içinde işlenebilen ders konuları dışındaki kısmın aynı fakülte öğrencilerine 4. sınıfta ikmal edilmesi gerektiği cihetle, **Beşikçi**'nin 1967-1968 ders yılı birinci sömestrisi içinde söz konusu ana ders kitabından **Genel Sosyoloji** derslerinin icabettirdiği konuları tamamlamak lazimesine uymayarak **Genel Sosyoloji** derslerinin kapsamı dışında kalan konulara yer verdiği, özellikle, Türkiye'nin toplumsal yapısı adı altında lisans öğretimi ile bağdaşmayan konuların anlatımına geçtiği, bu konular incelendiğinde Osmanlı toplum yapısından beri, geniş bir tarih dilimi içerisinde, Türk toplum yapısının bünyesinde kapitalist sömürü, feodal ezilmiş-

lik unsurları ile Marksist diyalektiğe uygun bir biçimde oluşum kazandığı, Türk ulusunun Kürtlerle birlikte emperyalist güçlere karşı savaş verdiğini ve fakat **GUAVERA**'nın söylediği gibi, geniş halk yığınlarının yararına sonuçlanacak bir kurtuluş savaşının gerekli olduğu ve bundan başka savaş tanımadığı şeklindeki görüşlere uygun olarak, Birinci Kurtuluş Savaşında başlatılan devrimin devam ettirilmesi lazım geldiği, bu arada Doğu Anadolu'da feodal düzenin bütün ağır şartları ile devam ettiği, Doğu halkının aşiret düzeyinde yaşayan Kürtlerden oluşması nedeniyle Türk iktidarları tarafından bilhassa geri bırakıldığı ve bu halkların feodal düzeyde tutulmayıp da kapitalist bir yapı kazanmaları halinde uluslaşmak süreci içerisine girecekleri, her ne kadar Doğu'nun bazı kesimlerinde kapitalist bir teknoloji gelişimi varsa da, toprağı şehirden kontrol eden bu feodallerin batının kapitalistleri ile bütünleştikleri, hiçbir zaman kapitalist sanayii bünyesini kazanamayacakları bu yapının ASYA TİPİ ÜRETİM özelliği gösterdiği, binaenaleyh yurdun içinde bulunduğu koşullar altında Marksist diyalektiğe uygun bir atılımı sağlayacak dinamik unsurlara sahip olduğu, bu durum karşısında Batının kapitalist sömürsünden doğan güç ile Doğu'nun feodal ezilmişliğinden doğan gücün proletarya ihtilâli hedefinde birleşerek anti-emperyalist, anti-feodal bir devrimi gerçekleştirmelerinin zorunlu hale geldiği, bu suretle halkların eşitliği ve kardeşliği ilkesi içerisinde Doğu'daki Kürt toplumunun uluslaşma olanağı kazanacağını ve bu değişimin geniş halk yığınlarının yararına bir değişim olacağı şeklinde özetlenebilecek, konuları sosyalist bir kalkışmayı ihyaya matuf olarak hazırlandığı muhtevalarından anlaşılan ve yukarıda zikredilen bazı monografik inceleme ve araştırma örnekleri ile öğretisini tahkim ettiği ve bu arada yöntem ve kapsamlarına yukarıda değindiğimiz **/DOĞU ANADOLU'DAKİ GÖÇEBE KÜRT AŞİRETLERİNDE TOPLUMSAL DEĞİŞME ve DOĞU MİTİNGLERİNİN ANALİZİ/** isimli maksatlı çalışma ürünü teksir metinleri, öğrencilerine dağıtarak, tedrisatını takviye etmeye çalışması karşısında bir kısım öğrencilerin bu durumu sorumlu kürsü Doçenti **TÜRKDOĞAN**'a intikal ettirdikleri, bunun üzerine, **TÜRKDOĞAN**'ın bir kısım öğrencileri şifahen dinlediği, bazı öğrencilerin ders takrirlerini kontrol ettiği ve bir kısım öğrencilerin de imtihan sual ve cevaplarını incelemesi sonunda, sanık **İsmail BEŞİKÇİ**'nin ana ders kitabına bağlı olarak veya hiç değilse genel sosyoloji derslerinin konularına bağlı olarak ders vermesi gerekirken, Marksist-Leninist ve Kürtçü ideolojileri yönteminde öğretilde bulunduğu kanaatine vararak, 26 Ocak 1968

tarihinde ortaya çıkan durumu müdellel bir raporla Fen-Edebiyat Fakültesi Dekanlığına ilettiği ve sonra bu konuda Şubat 1968 tarihinde ilâve bir dilekçeyle bazı açıklamalarda bulunarak sorumlu bir kişi sıfatıyla **BEŞİKÇİ** hakkında kovuşturma yapılmasını istediği, bundan sonra ilgili dekanlığın iddiaların doğru olup olmadığını saptamak ve bir yanlışlığa meydan vermemek düşüncesi ile 7.2.1968 tarih ve 205 sayılı bazı yazı ile sanık hakkında söz konusu öne sürmelerle ilgili olarak **Prof. Dr. Selahattin Olcay** ve **Prof. Dr. Turan Tufan Yüce**'den oluşan bir tahkikat komisyonu teşkil ettiği söz konusu komisyonun durumu yeniden derinliğine inceliyerek ve sanığın da sorgusunu alarak 21.9.1968 tarihinde bir rapor tanzim etmek suretiyle, Fen-Edebiyat Fakültesi Dekanlığına verdiği ve işbu raporda, **BEŞİKÇİ**'nin Marksist-Leninist ve Kürtçü ideoloji yönteminde tedrisat yaptığı iddialarını varit gördüğü ancak bu husustaki davranışının suç olup, olmayacağı noktasında eleştiriye yer veren görüşlerin komisyonun yetkisi dışında bulunduğu bir gerçek olduğu ve ortaya çıkan bu durum karşısında iddia olunan hususlarla tahkikatın sonuçlarının aynı doğrultuda bulunmasını gözönüne alan Fen-Edebiyat Fakültesi Dekanlığı tarafından Rektörlüğe 8.10.1968 tarih ve 1648 sayılı bir yazı yazılarak, **BEŞİKÇİ**'nin Fakültede ve hattâ Üniversitede çalıştırılmasının sakıncalı bulunduğu bildirildiği, gerçekten sanığın, öğretim olanaklarından yararlanarak, yukarıda 4. sahifeden / 23. sahifeye kadar devam eden açıklamada ayrıntı kapsam ve sureti etraflıca belirtildiği üzere sanığın derslerinde genel sosyoloji derslerinin icap ettirdiği konuların dışına çıkarak, öğrencilere sosyolojinin temel kavram ve müesseselerini anlatmadan, lisans öğretiminin kapsamına girmiyen konularda ve Türkiye'nin toplumsal yapısı adı altında tamamen Marksist-Leninist ve Kürtçü bir olgu içerisinde ideolojik bir tedrisatta bulunduğu ve mahkemece dinlenen bilirkişi **Prof. Dr. Hamide Topçuoğlu**'nun da belirttiği gibi derslerinde genel sosyoloji derslerinin zorunlu kıldığı konulara ve kavramlara yer verilmeksizin ideolojik öğretiye katkılar sağlayacak monografik çalışma örneklerine ve özellikle kendisi tarafından oluşturulan göçebe Kürt Aşiretleri ile ilgili konulara Marksist-Leninist ve Kürtçü bir bilinci yerleştirecek şekilde yer verip anlatımda bulunduğu bilirkişi tarafından tayin edilen ders konusunun objektif muhtevası ile sanığın anlatmış bulunduğu ders konuları arasında en ufak bir bağlantının söz konusu olmadığı ve özel bir maksat içerisinde hareket edilerek öğrencilere söz konusu ideolojilerin propagandası mahiyetinde anlatımda bulunduğu ve keza sanığın ders dışı münasebet-

lerde dahi geniş öğrenci çevresini bir olarak kabul ederek, ideolojik tedrisatına odasında devam ettiği, **Beşikçi**'nin ders dışı olarak ilişki kurduğu öğrencilerin daha ziyade aynı ideolojileri benimseyip sempati duyan kişilerden olup FKF ve daha sonra DEV-GENÇ gibi örgütlerin üyelerinden bulunduğu ve sanığın bunlar üzerinde otorite kurarak ortak ideolojileri uğrunda bu öğrencileri çeşitli eylemlere itecek derecede işlediği ve hattâ yukarıda belirtildiği gibi **Kadir MANGA** ile **Tuncer SÜMER**'in EL-FETİH gerilla örgütünde eğitim görmeyi gereksinecek kadar bilinç ve inanç kazandıkları ve yine sanığın yetiştirmiş olduğu **Nazif KALELİ**'nin öğretmen olarak Tatvan'a tayin edildikten sonra Marksist-Leninist eğitimi sonucu orada aynı amaca hizmet etmek düşüncesiyle, bir militan kadro kuracak ölçüde yetişmiş bulunduğu ve bu durumu kıymetli hocasına derhal bildirerek onun yeni görüşlerini almak zorunluluğunu kendisinde hissettiği, keza Erzurum DEV-GENÇ sanıklarından **Muhsin GÜL**, **Muammer ASLAN**, **Mehmet METİN**, **Halit GÜNEŞ** gibi kişilerin sanık **BEŞİKÇİ**'nin ideolojik tedrisatından feyiz aldıkları ve bunlar tarafından 22 Nisan 1969 şiir şöleni ve 20 Mart 1970 anarşik olaylarının meydana getirilmesinde sanığın başlıca etken olduğu ve fakat sanığın işi eylem safhasına kadar getirdikten sonra, bir kenara çekilmesini ustalıkla becerdiği ancak üniversite tahkikat komisyonunun raporları ile bütün bu durumların açıklıkla ortaya çıktığı ve yine sanık tarafından yetiştirilmiş olan ve tamamen sanığın ideolojik yönteminde, formasyon kazanan **Ahmet Aras**'ın Türkiye İşçi Partisi 4. Büyük Kongre karar tasarısını hazırlayanlar arasında bulunduğu, bu gibi örneklerin sanık **İsmail BEŞİKÇİ**'nin Marksist-Leninist ve Kürtçü öğretisinde ne derece başarılı bulunduğu delillerini teşkil ettiği ve özetlenerek sözü edilen bu çalışmaların müesses iktisadi ve sosyal temel nizamları değiştirmeyi hedef alarak öğrencilere belirli ideolojileri enjekte etmek amacı ile yürütüldüğü ve sanığın ders-te öğrencilerine, ders dışında etrafında kümelenen öğrenci grubuna; sosyal bir sınıfın diğer sosyal sınıflar üzerinde tahakkümünü tesis etmek veya sosyal bir sınıfı ortadan kaldırmak yahut memleket içinde müesses iktisadi ve sosyal temel nizamlardan herhangi birini devirmek veya devletin siyasi ve hukuki nizamlarını topyekün yok etmek amacı ile propaganda yaptığı keza Anayasa'nın tanıdığı kamu haklarını etnik ayrıcalık düşüncesi ile kısmen veya tamamen kaldırmayı hedef tutar biçimde ve milli duyguları zayıflatmak veya yoketmek için en müessir bir şekilde propaganda eylemini ders

vermek ve çevre olanağından yararlanarak sürdürdüğü bütün hususların yukarıdaki 4. sayfeden 123. sayfeye kadarki izahatımızın dayanağı olan ders takrirlerinden imtihan belgelerinden ana ders kitabı muhtevassından, teksir olarak bastırılıp öğrencilere dağıtılan kitap kapsamlarından üniversite ve fakülte yetkili idarecileri ve sorumlu kürsü doçentinin beyanlarından, sanığın statüsünü tayin eden mevzuat hükümlerinden, Dev-Genç'le ilgili şahit beyanlarından ve diğer şahitlerin açık ifadelerinden anlaşıldığı ve sanığın fiillerini sürdürdüğü ortamın 6190 sayılı Kanunla kurulan bir yüksek öğrenim kurumu bulunduğunu ve aynı zamanda propaganda biçiminde tezahür edilen faaliyetlerinin bir suç işlemek kararının icrası cümlesinden olarak muhtelif zamanlarda ve tedrisat dönemi devamı süresince tekrarlandığı ve buna paralel olarak ders dışı zamanlarında da aynı şekilde sürdürülerek Marksist-Leninist ve Kürtçü ideolojiden mülhem fikirlerin propaganda ve enjekte edildiği,

2- Sahip olduğu Marksist-Leninist ve Kürtçü ideoloji yönteminde, çok yönlü ve yoğun faaliyetleri sonucu, yakın çevresini aşan geniş bir etki alanı yaratan sanığın, kısa zamanda, birbirini takip eden yayınlarının da tesiri ile tanınır ve kendini aynı ideolojiler yolunda faaliyet gösteren kişi ve örgütlere kabul ettirir hale geldiği, bunun sonucu olarak, sanık **İsmail BEŞİKÇİ**'nin tek başına sürdürdüğü propaganda biçimindeki faaliyetleri ile yetinmeyerek, ortak amaç mihveri etrafında görünen örgütler paralelinde de çalışmalara giriştiği, sanığın, yine çok yönlü ve yoğun olarak sürdürdüğü ve bu faaliyetlerinin ayrıntı ve suretlerine dair yukarıda 30. sayfeden, 54. sayfeye kadar devam eden açıklamalar muvacehesinde, duruşmaların devamı süresince ortaya çıkan durumların yeniden değerlendirilmesi sonunda, 3.12.1971 tarih ve 971/259 esas sayılı iddianame ile sanık hakkında Marksist-Leninist biçimde örgüt kurmak şeklindeki iddia titizlikle yeniden gözden geçirilmiş ve sanığın örgütlere dönük faaliyetlerinin gerekli kıldığı bir düzeye oturtulması yolunda isabetli bir tavsifte bulunulmasına çalışılmış olmakla,

Sanığın kendi ideolojisi yönteminde kurulup işler gördüğü, FKF, DEV-GENÇ, ÜNAS ve TİP gibi legal örgütler paralelinde faaliyetlere giriştiği, esasen üniversite çevrelerinde çalışmalar yapan bu örgütlerin amacının sanık tarafından kolayca bilinerek, ortak amaç uğrunda bu örgütlere dönük olarak çalışma olanağının yaratıldığı ve sanığın Atatürk Üniversitesi öğrenci grubu içerisinde yürüttüğü propaganda çalışmalarının örgütler paraleline girmeye bir aşama teşkil

ettiği, söz konusu örgüt teşkilâtlarının Atatürk Üniversitesi bünyesinde kurulmuş olmaları karşısında sanığın ilişki temin etmesinin kolay hale geldiği gibi ideolojik tedrisatları ile kısa zamanda şöhret bulan sanığın da, bu örgütler tarafından amaca hizmet edecek bir kıymet düşüncesi ile intisabının sağlandığı, mesleki bir kuruluş olan ÜNAS'a sanığın kayıtlı üye bulunduğu ve 1970 dönemi içerisinde Erzurum şubesi yönetim kurulunda görev aldığı ve keza beliren ilişkiler karşısında TİP'in de resmi bir üyesi olduğu, FKF ve DEV-GENÇ gibi örgütlerin kayıtlı üyesi bulunmamakla beraber bu örgütlerin amaç yönteminde eyleme varan bir kalkışma sağlamaları bakımından gerekli gördüğü her türlü bilinçlendirme çalışmalarını fahri olarak yerine getirerek diğer üniversite örneklerinde olduğu gibi Atatürk Üniversitesinde de DEV-GENÇ örgütünün girişimi olan anarşik olayların yaratıldığı sanığın, ÜNAS Erzurum şubesinde görev aldığı sırada, örgütün İstanbul, İzmir, Ankara gibi büyük kentlerde yapılan toplantılarına iştirak ettiği ve buralarda konuşmalar yaptığı ve ÜNAS tarafından memleket düzenine ilişkin bazı bildirilerin yayınlanmasında katkısı bulunduğu ve keza Erzurum ÜNAS Şubesi ile ilgili bazı duyuru bildiri ve toplantıların yapıldığı, başlangıçta FKF, DEV-GENÇ ve ÜNAS örgütlerine dönük olarak, sanığın somut faaliyetlerinin anlatımına gelince,

a/ 4 Ocak 1969 tarihinde FKF tarafından düzenlenen EKONOMİ-POLİTİK AÇISINDAN TÜRKİYE'NİN DÜZENİ konulu konferans sanık tarafından Üniversitenin kimya anfisinde verilmiş bulunmaktadır. Her ne kadar bu konferansla ilgili elde döküman olarak sadece bir şema mevcut olup, metinle ilgili bilgiler yoksa da söz konusu şemanın konferans kapsamını ortaya koyacak biçimde olması ve bu şema ile ilgili bilgilerin **Doğu Anadolu'nun Düzeni** isimli kitapta geniş olarak yer alması karşısında konferansta ele alınan konular kendini ortaya koymaktadır.

b/ 22 Nisan 1969 tarihinde sanığın, teşvik ve yardımları ile FKF düzenlemesi olan şiir şöleni yapılmış ve bu şölende 8.6.1971 tarihli ÜNAS tahkikat raporunda saptanan ve düzeni yıkmayı hedef alan düşünceler şiirle dile getirilmiştir. Keza bu konuda DEV-GENÇ şahitleri ve diğer şahitler ile Nisan 1970 Üniversite tahkikat komisyonu raporlarında geniş bilgiler bulunmaktadır.

c/ 16 Ocak 1970 tarihinde ÜNAS Erzurum şubesinin düzenlediği açık oturumda üniversite reformunun sınıfsal gerçekleri konu-

sunun tartışıldığı ve sanığın burada sınıf açısından bir eğitim düzeyini dile getirerek mevcut uygulamayı yerdığı istihbari bilgilerden ve bir kısım şahitlerin tarih ve zaman belirtmeyen beyanlarından anlaşılmaktadır.

Yukarıda /a/ şikkında sözü edilen konferans ile söz konusu açık oturumda sanığın ne tarz bir konuşma yaptığının açıklıkla saptanması bizim de şayanı arzu kabul ettiğimiz bir neticedir. Ancak sanığın kişisel propaganda faaliyetleri, çeşitli örgütlere dönük diğer faaliyetleri ve yoğun yayın faaliyetleri karşısında dinlenmiş olan şahitler sanığın bu konuşmaları ile ilgili olarak yer, tarih ve zaman hatırlayamamakla beraber, konu hakkında sanığın her zaman işlemiş olduğu ideolojik temadan örnekler vermektedirler. Derslerde dahi bilimsel bir tedrisatı bırakıp Marksist-Leninist ve Kürtçü ideolojik niteliğindeki anlatımı tercih eden sanığın, konferans, açık oturum gibi daha geniş bir topluluğa hitap etmek olanağını elde edince kendisini ideolojisinin batağından sıyrarak, gerçek düzeyde açıklamalarda bulunmasını imkânsız görmekteyiz. Bütün şahitler, sanığın sahip olduğu ideolojiye ilişkin öz bir kapsam vermektedirler. Bu kapsam ise her zaman ve her yerde işlenen ve yıkımı hedef alan Marksist-Leninist ve Kürtçü fikirlerin proletarya ihtilali hedefinde anlatımından başka bir şey değildir.

d/ Sanık tarafından fikri oluşumu sağlanan ve ideolojik bir kalkışma biçiminde kendisini gösteren 20 Mart 1970 anarşik olayları sonrası Erzurum ÜNAS şubesi tarafından yayınlanan Duyuru isimli tepkisel bildiride, sanık **İsmail BEŞİKÇİ** iştiraki ile hazırlanmış bulunmaktadır. Ancak bildirinin sanık tarafından hazırlandığı ve sanığın bunu hazırlayanlar arasında bulunduğu Erzurum C. Savcılığının kovuşturmalarında belirtilmekte ise de 9.5.1970 tarih, 970/708 sayılı kararda bildiri muhtevasının suç olmadığından bahisle takipsizlik kararı verildiği belirtilmektedir. Bu karar gerçekten olayların kökenine inememesinin verdiği bir zaafın ifadesidir. Şayet o zaman 20 Mart olaylarının meydana gelmesinde sanığın ideolojik güdüye yönelen fikri hazırlık faaliyetleri yeterince tesbit edilmiş olsa ve olaylara maddi bir açıdan bakılmasa idi bildirinin mana ve ruhu yönelik olduğu ideolojik amaca göre değerlendirilerek gerekli işlem yapılırdı.

e/ 1970 döneminde sanığın, Erzurum ÜNAS şubesi yönetim kurulunda vazife aldığını ve ÜNAS'ın Erzurum dışında yapılan bazı toplantılarda ne gibi konuların ele alınıp tartışıldığını tesbit etmek mümkün olmamıştır. ÜNAS'ın yukarıda kendi bölümünde zikredilen

amaç ve yöntemi muvacehesinde bu toplantılarda mesleki bir sorunun ele alınıp tartışılma olanağı bulunduğuna inanmıyoruz. Nitekim her ÜNAS toplantısı sonrası, yayınlanması gelenek haline getirilen bildiriler bu örgütün faaliyetlerinin kapsamını hiç bir şüpheye meydan vermeyecek şekilde ortaya koymaktadır.

Sanık **İsmail BEŞİKÇİ** duruşmada ve keza hazırlıkta ÜNAS'ın İzmir'deki toplantısına katıldığını beyan etmiş ve bu toplantıda mesleki sorunların konuşulduğunu öne sürmüştü de, **Doğu Anadolu'nun Düzeni** isimli kitabın ikinci basımının 420. sahifesinde beyanı hilafına, bir hakikatı açığa vurmaktadır. ÜNAS'ın Doğu sorununa karşı gösterdiği ilgiye örnek olarak verilen bu bilgiler örgütün 12-13 Eylül 1970 tarihinde İzmir'de yaptığı III. olağan toplantısı sonunda yayınlanan bildiri kapsamını yansıtmaktadır. Bildiride yer verilen konular ve konunun ortaya konuş biçimi ve özellikle Atatürk Üniversitesi'ne ilişkin bulunması gibi yönleri dikkate alındığında, sanığın, bu toplantıda Doğu'ya ilişkin bilgiler verdiği ve esasen Doğu sorununun Beşikçi'nin tekelinde işlenen bir konu bulunduğu da düşünülürse, sanık tarafından bu toplantıda yaptığını ifade ettiği konuşmada neler söylediği kendiliğinden ortaya çıkmış olur.

Sanığın FKF, DEV-GENÇ, ÜNAS gibi örgütlere yönelik olarak giriştiği faaliyetlerin sadece bunlardan ibaret olmadığı kanısındayız. Ancak araya giren geniş zaman unsuru, olayların körletici ve onların yeri ile zamanı ile hatırlanamaması gibi bir sonucu doğurmaktadır. Sanığın söz konusu örgütlerle ilişik faaliyetlerini somut olarak bu kadar saptayabilmek imkânını bulmuş olmaktadır.

Ancak sanığın asıl önemli tesirler yaratan ve âdeta kendi ihtisas ve tekelinde kabul ederek ele aldığı, Doğu sorununa ilişkin örgütsel faaliyetleri ağırlık göstermektedir. Önce TİP paralelinde başlattığı ve daha sonra bu örgütün taban katında doğuşuna sebebiyet verdiği DDKO örgütleri girişimi ile, Türkiye İşçi Partisi'nin tüzükle saptadığı amacın dışına çıkmasına kadar varan bir gelişimin sanığın etkisi ile meydana geldiğini görmekteyiz.

Şöyleki: Türkiye İşçi Partisi 1967 yılı içerisinde Doğu Anadolu'nun muhtelif il ve ilçelerinde Doğu'nun geri bırakılmışlığı konularını işleyen ve dile getiren mitingler tertiplemiştir. Mitinglerde etnik ayrıcalık düşünceleri ön planda olmaksızın, geri kalmışlık sorununun sebepleri üzerinde durulmuş, getirilecek çareler konuşularak, bir takım dilekler sıralanmıştır. Ne var ki, sanık **İsmail BEŞİKÇİ**, bu sorunun ele alınış amacı ve biçimine kendi ideolojisi istikametinde

bir dönüşüm kazandırmak yolunda bazı çalışmalara girmekte gecikmemiş ve Aralık 1967 tarihinde üniversitenin sağladığı akademik çalışma olanaklarından yararlanarak (**Doğu Mitinglerinin Analizi**) isimli bir kitap neşretmiştir. Yukarıda etraflıca tahlili yapıldığı üzere, söz konusu analizde, Doğu'nun geri kalmışlığı bütün gerçek koşullardan soyutlanarak, etnik farklar, yani, Doğu'da yaşayan vatandaşlarımızın Kürt olmasına bağlanmış ve bu mitingleri organize eden Türkiye İşçi Partisi'nin Doğu Mitingleri girişimi, devrimci bir atılım olarak nitelenen, Türkiye İşçi Partisi'nin Doğu sorununa etnik ayrıcalık temellerine dayanan bir açıdan eğildiği takdirde kendi ideolojisi yönteminde buradaki potansiyeli partiye kazandıracağı yolunda ipuçları vererek ve Doğu sorununun bu yönden ele alınması halinde feodal sistemin ezdiği güçlerin partiye yönetici olarak proletarya ihtilâli hedefinde batıda gelişen unsurlara katkı sağlayacak, mutlak bir başarıya ulaşmanın cazibesini hissettirmiştir. Bununla kalmayarak aynı konuda, başarıya varan bir gelişim sağlamak amacıyla, yoğun bir yayın faaliyetine girişmiş, bu cümleden olarak, önce **Doğu Anadolu'daki Göçebe Kürt Aşiretlerinde Toplumsal Değişme**, sonra **Doğu'da Değişim ve Yapısal Sorunlar**, onu takiben **Doğu Anadolu'nun Düzeni** isimli kitabı. Ve en son olarak da ideolojik amaç ve yöntemini bütün açıklığıyla ortaya koyan ve kesinlik yaratan, **Doğu Anadolu'nun Düzeni** isimli kitabın 2. basımının temin ederek yaymıştır. Bu arada yukarıda ifade ettiğimiz gazete ve dergilerde de ardı arkası kesilmeyen yazılar yazmış ve başta Doğu Anadolu'da olmak üzere ve Doğu'dan çeşitli sebeplerle koparak yurdun diğer kesimlerine yerleşen Doğulu vatandaşların tümü üzerinde derin etkiler yaratmış ve onları uluslaşma hayalleri içerisinde koşturarak, bu yönde bir atılım sağlayabilmek için örgüt haline gelmelerini sağlamıştır. Böylece 1969 yılı Mayıs ayından itibaren Doğu'da ve Batı'daki Ankara, İstanbul gibi şehirlerimizde uluslaşma kavgası verecek ve sonunda Kürt devletinin kurulmasına kadar işi götürmeyi yüklenen Doğu Devrimci Kültür Ocakları kurulmuş ve gelişmiştir. Bu ocakların kurulması ile birlikte sanık **İsmail Beşikçi**'nin öğütlediği biçim ve yöntemde Doğu'nun geri kalmışlığı sorunun tamamen etnik ayrıcalık temellere dayalı olarak münakaşa ve konu edinileceğini ve Doğulu kitlenin, Batı'daki ihtilalci unsurlarla, anti-emperyalist, anti-feodal bir kavgaya çağrıldığını görmekteyiz.

Sanık, bu örgütler, kurulduktan sonra bütün gücünü, Doğu'nun uluslaşması için kurulan DDKO örgütlerinin amaçtan sapmamaları ve bu hususta inançlı ve bilinçli olmaları yolunda sarfetmeye koyul-

muştur. Elde mevcut istihbari bilgiler ve bir kısım şahit beyanları sanığın bu düşünceyle birçok Doğu illerinde propaganda yaptığı yolunda bulunmaktadır. Bir bakıma sanık, Doğu'da yaptığı bilimsel araştırma bahanesiyle böyle bir olanağı vazifesi dolayısıyla elde etmiştir. Doğu ve Güneydoğu Anadolu'nun sınır kasabalarında sosyo-ekonomik yapının analizi isimli araştırma sonuçlarının akademik kurula verilmemesi, bu araştırmanın yapılmış olduğu amacın bilime değil, ideolojiye dönük olduğunu göstermektedir. Hattâ sanık araştırmasını tamamlayamadığı mazeretini ileri sürerek bazı yeni kentleri dolaşmak zorunluluğundan ve hattâ Irak'a ve Suriye'ye gitmek mecburiyetinden söz ettiği dikkate alınırsa bu gezilerin hiç bir zaman bilimsel bir araştırma düşüncesiyle yapılmamış olduğunu ortaya kor zannederiz.

Mahkemenizde yürütölmekte olan **Bahattin Eryılmaz** ve arkadaşlarının Kürtçölük propagandası davası sırasında, bu kişilerin 29.11.1969 tarihinde Doğu Beyazıt ilçesinde Açlık ve İşsizliği Protesto Etmek düşüncesiyle legal bir miting müracaatında bulundukları ve kaymakamlığa verdikleri dilekçenin mitingte konuşmacı olarak kişileri belirleyen listenin altıncı sırasında sanık **İsmal BEŞİKÇİ**'nin ismine rastlamaktayız. Sanığın **Doğu Anadolu'nun Düzeni** isimli kitabının 427. ve müteakip sahifelerindeki sahifeler dikkate alındığında sanık **Bahattin Eryılmaz** grubuna ve onların fikirlerine atfedilen kıymet ile ortak amaç şeklindeki bağlantının ortaya çıkmasıyla, sanığın isminin Doğu Beyazıt mitinginde söz konusu edilmesinin doğal bir netice olarak kendini gösterdiği sonucuna varabiliriz.

Bu örnekten hareketle sanığın bir çok Doğu illerinde bilinçlendirme çalışmalarında bulunduğuna inanmaktayız. Esasen kendisi bütün yazıp söylediklerinde, Doğu'yu her yönüyle gezip, görüp tanıdığını ve bütün koşullarını herkesten iyi bir şekilde kavradığını öne sürmesi karşısında, kendisine attettiğimiz bilinçlendirme çabası yadırganacak bir düşünce olamaz.

Sanığın, bilinçlendirme çalışmalarının somut bir örneğine rastlamaktayız. Bu konuşma 12.3.1970 tarihinde Ankara DDKO lokalinde yapılmış ve ihtilat unsuru taşıyacak kadar kişi önünde verilmiş bir konferanstır. Daha doğrusu bilinçlendirme gayretlerinin ifadesidir. Söz konusu konuşmanın bandı ve tapesi dosyada mevcut olup işlenen konu, sanığın **Doğu Anadolu'nun Düzeni, Sosyo-Ekonomik ve Etnik Temeller** isimli kitabında ele aldığı hususların

öz yansıması ve sözlü bir uygulamasıdır. Bu suretle sanık 5680 sayılı Basın K.'nın 35. maddesinin öngördüğü süre içerisinde takip yapılmayan bu eseri karşısında duyduğu rahatlığı artık duyamayacak ve yazdığım çizdiğim himayenizde dercesine bir görüş ileri sürmeyecektir. Çünkü her cümlesi ve her kelimesi Doğu toplumunun uluslaşma amacına varmak için, proletarya ortamında direnişe geçirilmesini öğütleyen bu görüşler, tam bir Marksizm ve her yönüyle milli bütünlüğü parçalamayı hedef alan fikirlerle dolu bir inşadır. Ancak şurasını ifade edelim ki, söz konusu tapeye ifade edilmek istenen düşüncelere bütünlük kazandırmak için, sanığın tüm yayın ve düşünce hayatı içerisinde bir değerlendirme yapmak zorunluluğu vardır. Kitabından farklı görüşler yansıtmadığı ve **Doğu Anadolu'nun Düzeni** isimli kitabı da, yukarıda incelemiş ve açıklamış bulunduğumuzdan tape muhtevası üzerinde bilgi vermeyi yararsız görmekteyiz.

Sanığın amaç yöntemindeki faaliyetleri bununla da bitmemiştir. Her ne kadar Doğu sorunu konusunda etnik ayrıcalık fikirlerine aşına kalınan bir topluluk ve bu düşünceleri etrafında hazine bulmuş-çasına taşkınlık gösteren bir kitle meydana gelmiş ve bunun önünde DDKO örgütleri yer almış bulunuyorsa da konuyu daha etkin biçimde ele alacak ve ilkeler haline koyarak savunacak Doğu'daki toplumu proletarya hedefindeki unsurlara katıp, kanalize edecek, bir ele ihtiyaç vardır.

Aranan bu kaynak aslında, bulunması güç olan bir varlık değildir. Çünkü etnik ayrıcalık düşüncesi ile bile olmazsa, Doğu sorununa ilk kez eğilen Parti, Türkiye İşçi Partisi'ydi. Diğer yandan bu yön-deki bağlılığın kurulmak istendiği sırada, Türkiye İşçi Partisi'ne sanık **İsmail BEŞİKÇİ**'nin görüşlerini her yönü ile benimseyip, cazip bulan **Tarık Ziya EKİNCİ**, **Naci KUTLAY**, **Kemal BURKAY** ve **Sait ÇILTAŞ** gibi Doğulu ileri gelenler hakimdi. Çok geçmeden 29-31 Ekim 1970 tarihinde Türkiye İşçi Partisi'nin 4. Büyük Kongresi icra ediliyor. Ve bu kongreye hakim olan görüş, **İsmail BEŞİKÇİ**'nin kavgasını verip, uğruna bütün varlığını harcadığı Doğu sorununa etnik ayrıcalık açısından bakan ve bunu proletarya ihtilâli doğrultusunda bir atılıma sürükleyecek biçimde konuyu ele alıp, ilkeler haline getiriyor. Ve bunun sonucu olarak Türkiye İşçi Partisi, girmiş olduğu bu yolun batağında, Anayasa Mahkemesinin 20.7.1971 gün ve 1971/3 esas sayılı yüce kararı ile ebediyen yokluğa mahkûm ediliyor.

İşte sanık **İsmail BEŞİKÇİ**'nin kurulmasına vesile olduğu DDKO örgütü ve konuyu benimseterek kapanmasına yol açtığı Türkiye İşçi Partisi önündeki ve yanındaki faaliyetleri.

Buraya kadar yapmış olduğumuz açıklamaların, yukarıda vermiş olduğumuz ve 39. sayfeden, 54. sayfeye kadar olan izahat ışığında ve atıfta bulunulan dayanak deliller muvacehesinde değerlendirilmesi gerekir.

Sanık **İsmail BEŞİKÇİ**'nin, başlangıçta FKF, DEV-GENÇ örgütleri paralelinde, daha sonra kendi fikri yapısı olan DDKO ve revizyonist Türkiye İşçi Partisi örgütleri yanında ve bunlara yönelik olarak gösterdiği faaliyetleri saptayabildiğimiz kadarıyla açıklamaya çalıştık.

Sanık hakkında 31.12.1971 tarihinde 259 esas sayılı iddianame ile söz konusu örgütlerin amacı olan Marksist-Leninist biçimde bir cemiyet kurdukları ve işlettikleri öne sürülmüş ise de; elde olunan deliller doğrultusunda açıkladığımız gibi, sanığın, bu örgütlerin, kurucu veya işleticisi unsur ve kişilerle açık bir anlaşmaya vardığına, fikri ve maddi mesailerini biraraya getirmek şeklinde bir münasebetin kurulduğuna, keza tam bir ortak anlaşma şuurunun varlığına dair olan ve cemiyet teşkilinin zorunlu anasırında bulunan oluşumun mevcudiyeti kendini bütün açıklığı ile göstermemektedir. Buna manevi unsur olan kastın varlığı tereddüdü de, eklenirse TCK'nun 141/1. maddesine mümas ve bu madde sözü edildiği şekilde bir cemiyetin vücudunu iddia etmek imkânsız hale gelmektedir. Bu itibarla söz konusu iddiadan rücu, delillerin zorunlu kıldığı bir dönem olarak mütalâa edilmek lazım gelir.

Ancak şurası bir hakikat ki, söz konusu örgütlerin legal ve illegal olarak beliren amaçları ile sanığın ideolojik yöntemi arasında bir uyum ve beraberlik mevcuttur.

Bu örgütlerin bünyesine dahil kişilerle kurduğu ilişki ve örgütlerle olan ortak amacın verdiği yakınlık hissi ile, özlenen hedefe biran önce ulaşma veya hiç değilse hız kazandırma düşüncesiyle, sanık **İsmail BEŞİKÇİ**, söz konusu örgütlerle aynı doğrultuda bir faaliyet içine düşmüştür. Burada bir cemiyet halinin ileri sürülmesini olanaksız hale getiren sebeplerden birisi de, cemiyete dahil diğer unsurların elde mevcut olmayışı ve olayın bu şekilde bir gelişim göstermemesidir.

Ancak yukarıda etraflıca izah ve tahlilini yaptığımız üzere, cemihali söz konusu olmaksızın, sanığın bu örgütlere dönük olarak

ideolojik amaçtaki beraberlik düşüncesiyle, belli bir zaman içerisinde ideolojilerini Marksist-Leninist ve aynı zamanda Kürtçü bir olgu haline getirmek için örgütler paralelinde ve fakat münferit olarak propaganda biçiminde hareket etmiş ve ortak gayeye yönelik olarak bir tesir alanı meydana getirmiştir. Sanığın söz konusu örgütlere yönelik olarak sürdürdüğü propaganda faaliyetleri içerisinde yukarıda da belirttiğimiz gibi basın yolu ile yaptığı propagandaları, ceza kovuşturmasını imkânsız hale getiren zaman faktörü izinden ele almadık ve sadece çalışma gelişiminden bahsederken işaret ettik.

Bu itibarla sanık FKF, DEV-GENÇ, ÜNAS, TİP ve DDKO gibi örgütlerle cemiyet kurma hali söz konusu olmaksızın, bu örgütlerin sahip oldukları amaç aynı zamanda kendi ideolojilerinin sonucu doğrultusunda bulunduğundan, amacı gerçek kılmak düşüncesiyle yoğun bir sözlü propaganda olanağıyla hareket ettiği ve buna dair örneklerin yukarıda zikredilen ve 128. sahifesinden 130.ncu sahifeye kadar belirtilen olaylar dizisinin propaganda biçiminde bir gelişme gösterdiği ve TCK'nun 142/1 ve 142/3. maddelerinde belirtilen unsurları oluşturacak bir doğuşa sebebiyet verdiği ve keza örgütler bünyesinde ve onlara yönelik olarak yürütülen söz konusu propaganda faaliyetlerinin üniversitedeki ders verme olanaklarından yararlanarak giriştiği propaganda çalışmalarından ayrı telakki edilmesi gerektiği ve keza bu propaganda biçimindeki örgütlere dönük faaliyet demetinin kendi içerisinde ve örgütler çevresinde ayrı bir bütün olduğu ve tevali eden propagandaların aynı kast icrası cümlesinden olarak sürdürüldüğü,

3- Yukarıda 54. sahifeden 108'inci sahifeye kadar olan bölüm içerisinde yaptığımız açıklamalarla bir acı hakikatı dile getirmiş bulunuyoruz. Bu da, sanığın Marksist-Leninist ve Kürtçü ideoloji uğrunda yoğun bir şekilde sürdürdüğü ve fakat ceza kovuşturmasına uğramaksızın takipsiz kalarak, her geçen gün yeni bir atılımın cüretini veren gelişim içerisinde sanık **İsmail BEŞİKÇİ**, kitapta yazmış, gazetede yazmış, dergide yazmış ve yazma olanağı bulunduğu her yerde yazmış ve bütün bu yazdıklarının, dozajı gün geçtikçe artarak, sahip olduğu ideoloji yönteminde etkin mesafeler katetmiştir. Hepsindeki ideoloji, kesinlikle belirgindir ve bu Marksist-Leninist ve Kürtçü bir amaca dönüktür.

İlk kez Aralık 1967 tarihinde, **Doğu Mitinglerinin Analizi** isimli kitabı ile Ocak 1968 tarihinde **Doğu Anadolu'daki Göçebe Kürt**

Aşiretlerinde Toplumsal Değişme isimli teksir-metinleri yazmış, onu takiben **Doğu'da Değişim Ve Yapısal Sorunlar** isimli kitabını, Nisan 1969 tarihinde yayınlamış ve bu kitaplarının oluşumu ve geliştirilmesi istikametinde Temmuz 1969 tarihinde **Doğu Anadolu'nun Düzeni Sosya-Ekonomik ve Etnik Temeller** isimli kitabını yayınlamış ve kısa zaman içerisinde büyük bir ilgi gören ve bazı çevrelerin istismar kaynağı halinde gördükleri bu düzen seriler devam etmiş ve aralık 1970 tarihinde genişletilerek Doğu'daki sefaleti yansıtan bir kapak kompozisyonu ve Marksist-Leninist, Kürtçü ideolojiyi keskin hale getiren ifadelerle dolu olarak ve Doğu sorununu **BEŞİKÇİ**'nin tekeline tescil eden bir görüşün sonuçlarını ideolojisi yönteminde yansıtan ve ona biran önce erişmekte hizmete konan ilâvelerle dolu olarak **Doğu Anadolu'nun Düzeni** isimli kitabın ikinci basımını görmekteyiz. Keza günlük yayın organı olan ve yöntemleri belirli hale gelen **Forum** dergisi, **Akşam** gazetesi, **Folklor** dergisi ve **Ant** dergisi gibi mevkutelerde aynı konuları işleyen yazıların ardı arkası kesilmemiştir. Fakat üzülerek belirtmek lazım ki, her cümlesi ve hattâ her kelimesi TCK.nun 142/1, ve 142/3. maddelerini ihlâl arzusuyla taşan bu yazılar hakkında hiç bir işlem yapılmamıştır. Çünkü sanığın ideolojinin propagandası vasıtası olan ve insanlık hizmetinde kâğıt ve tabı olanaklarının en kötü şekilde kullanılma örneklerini veren bu günlük yayın organları 5680 sayılı Basın K.'nun sağladığı serbesti ve müsamahaya tâbidir. Keza kitap haline getirilen neşriyatta aynı K.'nun 2. maddesinde öngörülen özelliklere ve avantajlara sahiptir. 5680 sayılı Basın K.'nun 2. maddesi, Anayasamızın 22. maddesinden dayanak alan bir özgürlüğü öngörür ve bu özgürlük, toplumun yine anayasanın 20. maddesine göre bütün düşünce ve fikriyatını kapsar. Ne varki 5680 sayılı Basın K.'nun 2. ve 3. maddelerinde sözü edildiği şekilde bu gazeteler ve kitaplar tabi aletleriyle basılıp çoğalmıştır. Okumayı ve okutmayı ve hür düşünce gereklerini yerine getirmeyi hedef alan bir anayasaya karşı, bunun sağladığı hakları kullanarak ve ona dayanak yok edilmek istenmiştir. Bu kanunun kapsamına girer şekilde basılan günlük mevkuteler aynı K.'nun 35. maddesine göre 3 aylık, diğer basılmış eserler 6 aylık bir ceza kovuşturması süresine tâbidir. Dayanağını Anayasamızın 22, 23, 24. maddelerinden alan ve 5680 sayılı Basın K.nun getirdiği geniş özgürlükler maalesef Anayasanın aleyhine işleyen bir olanak yaratmış ve sanık misali kötü niyetli kişilerin elinde bir istismar kaynağı haline getirilmiştir. Son beş yıl içerisinde Batının bütün klâsik Marksist-Leninist ve sosyalist yazarları-

nın tüm eserleri ile türedi komünist ve sosyalistlerin cümle eserleri ve Güney Amerika'nın Brezilya, Şili, Arjantin, Bolivya gibi geri kalmış ülkelerinin her gün değişen cunta iderelerine karşı direniş ifadesi olan ve Küba modeli bir atılımın gerilla taktiği ve yıkım metodları ile öğütlenip direnişe geçirilen ve bir türlü düzene oturmayan memleketlerinde yazılan anarşist ve komünist eserler yığın-yığın basılmak ve genç dimağları zehirllemek olanağını, yine kendi reddettikleri Anayasa'dan ve onun öngördüğü özgür kanunlardan almışlardır. Bu özenti dizisine içteki fırsatçı ve aslında menfaatçi olana modelci komünistler ve Kürtçüler de dahil olunca, öyle sanıyoruz ki, zabıta ve adli merciler kontrol imkânını elden kaçırdılar ve birbirini kovalayan anarşik olaylar içerisinde başka gailerler ön planda yer aldı ve böylece sanık **İsmail BEŞİKÇİ** mahkemede (Yazdığım, çizdiğim ortada, hiç bir takip yapılmadı) demekte ve daha doğrusu suç olsaydı yapıldı şeklinde bir karine yaratmaya çalışmaktadır. Süresince takibat yapılmamış olması, sanığın fikirlerinde suç unsuru olmadığını göstermez, çünkü mevcut karmaşık ortamda tetkik olanağı dahi bulduğunu sanmıyoruz. Şayet bu zaaf gösterilmemiş olsaydı sanık bu derece kendisini boşlukta kabul etmeyecekti. Ve hiçbir zaman (Haydin davranın, düzen yıkılmakta) demek cüretini ve ihanetini gösteremeyecek ve layık olduğu ceza ile ilk yazısını yazdığında kucaklaşmış olacaktır.

Sanık **İsmail BEŞİKÇİ** yukarıda 110-114'ncü sahifelerde etraflıca açıklandığı üzere, Ant Sosyalist Teori ve Eylem Dergisinin Şubat 1971 sayısında (**DOĞU ANADOLU'DA GERİ BIRAKILMIŞLIĞIN OLUŞUMU**) isimli bir makale yazmıştır. Derginin 46. sahifesinden 73'üncü sahifesine kadar olan bölümü içerisinde sanık **Doğu Anadolu'nun Düzeni** isimli eserde oluşturduğu fikirleri öz olarak yansıtmaya ve bu arada DDKO örgütleri gelişmesi ile Doğu sorununu, etnik ayrıcalık fikirleri ile benimseyen ve bunu 29, 31 Ekim 1970 tarihinde icra ettiği 4. Büyük Kongresinde ilkeler halinde saptayan revizyonist Türkiye İşçi Partisi'nin Doğu sorununa kendi savunduğu biçimde sahip çıktığını belirtmeye çalışmıştır. Söz konusu makalenin özü ve kapsamı yukarıda 63. sahifeden 108. sahifeye kadar incelenip açıklanan ve niteliği ortaya konan **Doğu Anadolu'nun Düzeni** ile tatbik etmekte ve hattâ ondan da bir adım ileri giderek, Türkiye İşçi Partisi içindeki gelişime de değinerek, murat olunan proletarya ihtilâli hedefindeki devrimci amaç ve bunun saklı olduğu dinamik açıkça belirtilmektedir. (Doğu Anadolu'da oluşan yeni süreç, yani feodalizmin kapitalizme doğru evrimi yine egemen

sınıflar yararına olan bir değişimdir. Fakat geniş halk yığınlarının kurtuluşunun da bu değişim içinde olduğu kurtuluşu bu değişimin hazırlayacağı da şüphesizdir) demek ve Doğu Anadolu'da yaşayan Kürtlerin uluslaşma olanağı bulabilmelerinin tek çıkar yolunun devrimci diye nitelediği ve aslında proletarya ihtilâli hedefindeki atılım ve direniş olduğu öne sürülmekte ve bu bilincin kazanılmasına çalışılmaktadır.

İşte Marksist-Leninist ve Kürtçü fikirleri son bir kere daha işlemek arzusunun ifadesi olan bu yazı, İstanbul Basın Savcılığınca süresinde takibe konmuş ve İstanbul Toplu Basın Mahkemesinde basın yolu ile Kürtçülük propagandası yapmak suçundan dava açılmış ve işbu dava sanığın ideolojik bütünlüğüne varan faaliyetleri cümlesinden olduğu kabul edilerek ve yürütülmekte olan davalarla irtibatlı bulunarak, sanık hakkında ayrı bir dava olarak açılmış ve diğer davalarla birleştirilmiştir. Söz konusu davayı, aslında, çekirge örneği bir son olarak görmekteyiz. Bu sebeple konuya nüfuz sağlamak ve yazı istikametindeki sanığın öz düşüncelerini gerçek düzeyde değerlendirebilmek için, konunun asıl kaynağı olan **Doğu Anadolu'nun Düzeni** isimli kitaptaki düşüncelerle işbu yazının birleştirilmesi zorunlu bir gerektir. Sanığa ait söz konusu yazı ile ilgili olarak dinlenen bilirkişiler **Ord. Prof. Recai Galip OKANDAN** ve **Ord. Prof. Dr. Sulhi DÖNMEZER** kapsamında TCK.'nın 142/3. maddesini ihlâl eden fikirler olduğunu ileri sürmüşlerse de: Biz bir noktada bu görüşe katılmıyoruz. Çünkü söz konusu yazı dayandığı temel kaynak düşünceler itibarıyla, başlangıç, gelişim ve sonuç bölümü olarak Marksist-Leninist ve aynı zamanda Kürtçü teoriden mülhem fikirler ifade etmektedir. Marksist-Leninist diyalektiğin emrettiği proletarya ihtilali yolundan Kürt toplumunun uluslaşması fikri önerilmektedir. Sonuç olarak, Türkiye'de gerçekleşmesi arzu olunan ve buna varma olanaklarının mevcudiyeti ileri sürülen Marksizm-Leninizm için Doğu'daki Kürt toplumu katkı sağlayacak bir potansiyel, Kürt toplumunun uluslaşması için Marksizim-Leninizm tek çıkar yoldur. İşte başlangıçtan beri sanık, bu iki ideoloji arasında diyalog kurmuş ve mevcut koşullarda aslında ayrı ayrı istikametteki bu iki ideolojiyi başarı şansını artırmak için iki kardeş ve birbirine dayanan kuvvetler haline getirmiştir.

Onun içindir ki, bilirkişi görüşü hilafına söz konusu dergide tek bir tabı ile TCK'nun 142/1 ve 142/3. mücadeleleri ihlâl edilmiş olup, burada mahkemenin TCK.'nın 79. maddesi uyarınca fikri birleştir-

me şekline de akıl yürütmesi, zorunlu bir netice olarak kendini göstermektedir.

Etraflıca izah olunduğu üzere, sanığın basın aracı ile aynı zamanda komünizm ve Kürtçülük propagandası yaptığı ve yukarıda 108. sahifeden 122. sahifeye kadar yaptığımız ve sanığın şahsi mü-nasebetlerine ilişkin olup ideolojik kaygı ve tazhürlerle dolu bulunan açıklamalar, ceza kovuşturulmasına konu teşkil etmekle beraber, **İsmail BEŞİKÇİ**'nin sahip olduğu ideolojiler yönteminde ne derece taşkın ve tehlikeli bir mevkide bulunduğu açık örnekleridir.

Sanığın eylemlerinin gerektirdiği kanuni artırma sebepleri bir yana ideolojik faaliyetlerindeki ceza alanına sokulamayan genişlik, yoğunluk ve taşkınlığında kendisi yönünden adil mahkemece tayin edilerek cezaların asgari haddinden uzaklaşmasını haklı kılan ve uygulamada adillik ifade eden bir girişim olacağını belirtir ve buna uygun tatbikat yapılmasını öneririz.

Yukarıdan beri etraflıca açıklaması ve incelemesi yapıldığı üzere, sanık **İsmail Beşikçi**'ye isnat olunan ve 3 bölümde ele alınan suçlarının yerinde belirtilen deliller karşısında sübut bulduğu ve kanuni unsurlar yönünden olduğu cihetle,

NETİCE VE TALEP

1- 1. No'lu bentte ele alınıp sanığın ders verme olanaklarından ve üniversite çevresinden yararlanarak giriştiği ve sürdürdüğü komünizm ve Kürtçülük propagandası niteliğindeki faaliyetleri sebebiyle, fiiline uyan 1402 sayılı Kanunun 13 ve 15/A maddesi delaletiyle, TCK'nun 142/1 ve 142/3. maddeleri gereğince cezalandırılması ve aynı kanunun 142/5. maddesi uyarınca verilecek cezanın kanunen artırılması, fiilini aynı kast icrası cümlesinden olarak sürdürmüş olduğundan TCK.'nun 80. maddesinin tayin olunacak temel cezaya uygulanması ve keza TCK.nun 31, 33 ve 173/3. maddelerinin uygulanması,

2- 2 No'lu bentte ele alınıp, sanığın örgütlere dönük olarak sürdürdüğü ve ders verme faaliyetlerinin dışında ve fakat örgütler çevresinde bütünlük arzeden komünizm ve Kürtçülük propagandası suçu sebebiyle, fiiline uyan 1402 sayılı Kanunun 13 ve 15/A maddesi delaletiyle TCK. nun 142/1 ve 142/3. maddeleri gereğince tecziyesi ve fiilini aynı kast icrası cümlesinden olarak sürdürmüş olduğundan TCK'nun 80. maddesinin tayin olunacak temel cezaya

uygulanması ve keza uygulanacak ceza maddelerinin sonucu olarak TCK'nun 31, 33 ve 173/3. maddelerinin tatbiki,

3- 3 No'lu bentte e'le alınıp sanığın Ant dergisinde yayınlamış olduğu yazısı sebebiyle, fiiline uyan 1402 sayılı Kanunun 13 ve 15/ A maddesi ve 5680 sayılı Basın K.'nun 16. maddesi delaletleri ile TCK'nun 142/1 ve 142/3. maddeleri gereğince ve TCK'nun 79. maddesinin göz önüne alınarak cezalandırılması ve aynı kanunun 142/6. maddesi uyarınca verilecek cəzanın kanunen TCK'nun 31, 33 ve 173/3. maddelerinin tatbiki ile tecziye olunarak verilecek aynı neviden cezaların TCK'nun 71. maddesi uyarınca içtimai ve sanığın göz altında ve tutuklu kaldığı sürelerin TCK'nun 40. maddesi gereğince mahkûmiyetinden mahsubu MÜTALAA ve TALEP OLUNUR.
18.7.1972

Arz ederim.

YAŞAR DEĞERLİ
HAKİM YÜZBAŞI
YRD. AS. SAVCI
imza "

ABADAN Nermin 40, 299, 408
Abdülhamit (Padişah) 266, 384
ADIGÜZEL Mehmet Ali 198, 228, 231
AK Coşkun 44, 299, 300, 302
AKALIN Cüneyt 331
AKBAY Nigar 89
AKÇAY Sacit 50
AKI Niyazi 50
AKMUT Özdemir 70, 217, 227, 229
AKPINAR Yavuz 197
AKSOY İhsan 337
AKSÖZ İbrahim 38, 243
AKSUNGUR Lütfullah 93, 148, 150, 151
Akşam (gazete) 71, 118, 191, 192, 277, 335, 356, 401, 430
AKTAŞ Mustafa 203
AKTULGA Suat 182
AKYÜZ Nurhan 241, 244
Alevi-Sünni çatışması 382
ALGUN Sadullah 234
ALİ KEMAL 130, 138
Alıkan Aşireti 127, 183, 192, 253, 260, 261, 276, 300, 305, 312, 315, 316
ALKAN Ziya 241
ALTAN Çetin 395
ALTIN Murat 232
ANDERSEN 20
Ant (dergi) 184, 185, 186, 201, 202, 217, 231, 237, 247, 265, 266, 280, 281, 335, 402, 430
ARAS Ahmet 219, 223, 225, 226, 231, 240, 381, 395, 420

ARSAL Ayfer 44, 306, 307
ASLAN Demir 227
ASLAN M. Ali 235
ASLAN Muammer 216, 217, 313, 420
Asya Üretim Tarzı 26, 119, 188, 251, 301, 310, 418
Aşırı sol 400
ATAÇ Nurullah 20
ATAMANALP Celalettin 228
ATATÜRK (Mustafa Kemal) 24, 101, 113, 124, 128, 130, 226, 229, 283, 320, 383, 384, 385, 386, 388
AVCIOĞLU Doğan 225, 356, 357, 367, 395, 414
AYAN Hüseyin 50, 182, 184, 238, 244
AYBAR Mehmet Ali 118, 125
AYCAN Ragıp 189
AYDIN Mustafa 214, 244
AYIK Nusret 93, 94, 95, 148
AYHAN Önder 268
.
BAHOZ 408
BAŞAR Alaattin 218
"Baticılık gericiliktir" 23, 24, 106, 200, 250
BAYRAM Bayram 72, 313
BARZANİ Molla Mustafa 320, 393
BELLİ Mihri 395
BENEŞ 124
BERKES Niyazi 23, 24, 28, 29, 106, 124, 125, 126, 225, 251, 367
BERKMAN İnayet 71, 210, 217, 228, 229, 230, 232, 241, 265, 410

BERNSTEİN Eduard 118
BIYIKOĞLU Kemal 22, 38, 48,
60, 72, 73, 75, 76, 78, 79,
81, 92, 93, 95, 98, 103,
105, 108, 109, 130, 132,
154, 155, 160, 161, 166,
177, 178, 179, 183, 184,
204, 246, 247, 252, 267,
278, 279, 293, 296, 313,
320, 330
BİLİCİ İbrahim 194, 195
Bilirkişi raporu 287
BİLMEN M. Sıtkı 164, 175
BİRKAN Erdal 201, 202, 239
BORAN Behice 28, 32, 40, 126,
225, 235, 299, 367, 375,
395
BORATAV Korkut 395
BORATAV Pertev Naili 225
BOZARSLAN Mehmet Emin 368,
395
Bölgecilik 36
BUCAK Faik 391
BURKAY Kemal 340, 412, 427
CİHANGİROĞLU Celal 182, 184,
201, 202, 238, 239
GUAVERA Che 25, 126, 262,
263, 304, 308, 310
Cumhuriyet (gazete) 33
Çerkesler 34
Çınar Recai 235
ÇİLTAŞ Sait 344, 407, 427
Çingeneler 347
DDKO (Devrimci Doğu Kültür
Ocakları) 130, 208, 221,
292, 322, 331, 332, 336,
337, 397, 425, 428
DEĞERLİ Yaşar 214, 267, 280,
432

DEMİRLER Orhan 219, 231
DERİCİ Reşat 44, 306, 307, 308
Dev-Genç 215, 216, 226, 326, 328,
378, 422
Devrim (gazete) 266
devrim stratejisi 409
DİCLE Atilla 226, 227
DIRİCAN Rahmi 217, 226, 227
DİVİTCİOĞLU Sencer 26, 28, 251,
301, 367
DOBB Maurice 363
DOĞANGÜLÜÇ Behçet 89
**“Doğu Anadolu’da Geri
Bırakılmışlığın Oluşumu”** 185,
186, 283, 287
“Doğu Anadolu’nun Düzeni...” 93,
94, 97, 100, 112, 121, 127,
129, 143, 144, 147, 150, 183,
202, 208, 215, 221, 239, 253,
260, 276, 280, 281, 291, 305,
329, 342, 354, 425
Doğu-Batı dengesizliği 350
“Doğu Mitingleri’nin Analizi” 28,
30, 34, 36, 43, 44, 142, 187,
188, 189, 250, 252, 275, 281,
295, 312, 315, 317, 332, 333,
339, 349, 425
Doğu sorunu 144, 290, 320, 335,
339, 355, 357, 360, 362, 397
DONAY Süheyl 287
DÖĞEROĞLU Rifat 141
DÖNMEZER Sulhi 287, 432
DUBÇEK 124
DURAK Yılma 44, 198, 226, 306,
309
DURKHEİM 106, 126
EKİNCİ Tarık Ziya 340, 427
Eİ Fetih 226, 420
Emek (dergi) 408
ENGELS 301, 302

ERDOST Muzaffer 367
ERGENE Abdüsselam 220, 243
ERDUR Rifat 140
ERKMENOĞLU Kamuran 89
Ermeniler 370
ERSAN Süleyman 244
ERSÖZ Mehmet 34
ERTAN Cüneyt 171
ERYILMAZ Bahattin 391, 425
Erzurum-Kars Dev-Genç örgütü
 206
ESERKAT Altan 140, 141
Evliya Çelebi 369
EYÜBOĞLU Mehmet 182, 184

feodal üretim biçimi 363, 371
 emek-rant— 363
 ürün-rant— 363
 para-rant— 363
FENSKEE Leo 38
FIRAT M. Şerif 35
FİDEL Castro 25
FKF (Fikir Kulüpleri
Federasyonu) 218, 327, 328, 422
Folkloru Doğru (dergi) 127, 128,
 184, 186, 202, 280, 401
Forum (dergi) 43, 118, 142, 144,
 192, 215, 252, 277, 335,
 355, 401, 402, 430
Fransız Komünist Partisi 136
FREYER Hans 40, 121, 261, 263,
 276, 293, 297, 311, 417

GRAUDY Roger 118, 136
GENÇOĞLU Muammer 326
Genel Sosyoloji 28, 40, 298
GERAY Cevat 42, 241, 242, 299,
 409
G. Jallot 52
GÖKALP Cevdet 50, 191, 192

GÖKALP Sıtkı 103, 171
GÖKALP Ziya 24, 126
GÖKTAŞ Mustafa 202
GÖKTÜRK Cavit 71, 100, 113,
 196, 203, 215, 223, 225,
 226, 228, 234, 235, 237,
 259, 313, 319
GÖKYAR Samim 89
GREÇO 119
GÜL Muhsin 71, 217, 226, 228,
 234, 313, 420
GÜLTEKİN Yılmaz 49
GÜMÜŞ Hüseyin 50
GÜNDOĞDU Şükrü 216, 244
GÜNEŞ Halit 72, 216, 226, 234,
 235, 260, 313, 420
GÜRAN Rasih 124
GÜRESİN Ecvet 33
GÜREŞ Atamer 245
GÜRKAN Uluç 264, 266
GÜRŞİN Naci 182, 202, 208, 209,
 210, 211, 212, 213, 214,
 215, 217, 218, 223, 228,
 229, 230, 231, 233, 234,
 235, 236, 237, 238, 239,
 240, 241, 242, 243, 244,
 265, 325, 326
GÜRSEL Cemal 35, 101, 113,
 320

Halk Folkloru (dergi) 231, 237
Halkların eşitliği 399, 405, 409
Hamidiye Alayları 266
HİTLER 119
Hürsöz Ekspres (gazete) 231

İBN-İ HALDUN 106, 126
“İleri Asya, geri Avrupa” 23, 24,
 105, 106, 123, 124, 200,
 235, 250, 308, 309

İlksen (İlkokul Öğretmenleri Sendikası) 324
İSHAKOĞLU Mehmet 193, 222, 241
KALELİ Nazif 235, 260, 412, 420
KANDEMİR Sorguç 140, 141
KARABEKİR Kazım 383
KARABEY Turgut 200, 299
KARATAŞ İsmet 219
KARATAŞ Şaban 38, 244, 255, 258, 263, 293, 296
Karduklar 368
KARTAL Kinyas 391
KAYA Şener 71, 313
KAYA Şerafettin 252, 253, 254, 255, 257
KEMERLİOĞLU Eyüp 71, 141
KERENSKY 124, 138
KIRAY Mübeccel 40, 42, 126, 299, 301, 307, 315
KIRZIOĞLU Fahrettin 33
KOÇAŞ Sadi 183, 252
KOÇERO 101, 113, 320
komünizm propagandası 282
KORKMAZGİL Hasan Hüseyin 414
KOTAN Ali 219
KOZAK İbrahim Erol 182, 184, 204, 220, 237, 246, 264, 269, 273, 274, 275, 279, 313, 330
KÖK Orhan İzzet 55, 59, 64, 82, 85, 103, 110, 111, 113, 114, 133, 139, 142
KÖKLÜ Sezai 196
KÖKSAL Sıtkı 171
KÖSEOĞLU Salim 268, 280
KUÇURADI İoanna 219, 221, 222, 227, 275

KURT Ahmet 67, 68, 69, 97, 146, 182, 184, 191, 192
KUTLAY Naci 340, 427
KÜÇÜKÖMER İdris 219
Kürdistan teşkili 384
Kürt aşiretleri 36, 348, 370
Kürtçülük ve Komünistlik 240
LACOSTE Yves 48
Lazlar 34
LENİN 124, 187, 190, 198, 220, 230, 241, 242, 248, 249, 251
Lezgiler 34
Lozan Konferansı 385
MANGA Kadir 230, 238, 260, 264, 313, 411, 420
"Manifesto" 31
MAO 251, 264
MARKS 26, 27, 29, 31, 32, 251, 301, 372
Marksist
 aşırı— 105, 117, 118
 alabildiğine— 105, 117, 118
Marksist felsefe 24, 26
Marksist-Leninist ve Kürtçü
 291, 313, 314, 322, 333, 344, 352, 354, 413, 415, 417, 432
Marksoloji 27, 107
MAVİOĞLU Mustafa 71
M. BURQUE 51
METİN Mehmet 217, 277, 420
METİN Selahattin 89
MEZARİK 124
"Milli Kurtuluş Savaşları" 25
MILLS Wright 123
MOLU Figen 102
MR. NOEL 384

MUMCU Uğur 220, 238, 240,
241, 242, 243
MÜFTÜOĞLU Rıza 233
MTTB (Milli Türk Talebe Birliği)
237

NAKİBOĞLU Mehmet 260, 313
Nato 113

NAZİM HİKMET 220, 229, 248
NAZAROĞLU Yavuz 89

OECD bursu 47, 48, 49, 50, 51,
52, 53, 54, 55, 56, 57, 61,
62, 63, 64, 65, 167, 168

OĞUZ Orhan 73, 79

OKANDAN Recai Galip 287, 432

OKAY Orhan 182, 184

OKKA Osman 237

OKUMUŞ Ömer 50

OLCAY Selahattin 36, 37, 38, 39,
45, 47, 50, 92, 95, 97, 98,
101, 107, 121, 141, 165,
194, 195, 196, 223, 259,
295, 419

ORKUN Namık 34

ÖLÇER Ahmet 268

ÖNEN Yücel 253, 254, 258

ÖNER Sevim 50

ÖZAKIN Nuri 411

ÖZBEK Şerafettin 103, 171

ÖZÇELEBİ Ali 49

ÖZGÜDEN Doğan Gün 282, 283

ÖZGÜVEN Cemal 264, 266

PANDAR Nursafa 214

PEKOL Demir 198, 219, 226,
228, 229, 231, 240

Proleter Devrimci Aydınlik
(dergi) 130

ROSENBERG 119

RUSSEL Bertrand 126

SABAR Ergun 173

SANCAR Şafak 89, 103

Sarı üniversite 378

SAVCI Bahri 395

SELÇUK İlhan 395

SERNİKLİ Güner 44, 306, 309

SESLİ Hüseyin 85, 140

SEVAL Müslim 330

SEVİNÇ Hamdi 268

Sevr Antlaşması 385

SEYİDOĞLU Halil 217

sınıf gerçeği 376, 409

SOYSAL İlhami 395

SOYSAL Mümtaz 299, 395

SOYSETENCİ Sadık 313

SÖNMEZ Atila 260

SÖNMEZ Reşit 38, 248

SÖZER Necdet 217

STALİN 251

SUMER Faruk 34

SUMER Tuncer 198, 411, 420

ŞENGÜZ Okan 235

Şerefname 368

Şêresiyar (gazete) 130, 391

ŞEYH SAİD 101, 113, 128

ŞİMŞEK Şerif 217

Tahkikat Komisyonu 38, 66, 67,
68, 69, 70

TANJU Sadun 277

TANSUK Fethi 103, 171

"Tanzimat Fermanı..." 29, 306

TARAKÇI Celal 220, 242, 244

TARKAN Tevfik 50, 146, 152,
165

- Tarihsel maddecilik** 31
- TEOMETE Erdoğan** 391
- TİBET Adnan** 141
- TİP (Türkiye İşçi Partisi)** 231, 326, 330, 331, 333, 338, 429
- TİMUR Taner** 384
- TOLASA Harun** 49, 50, 65
- TOPÇUOĞLU Hamide** 419
- "Toplumsal Yapı Araştırmaları"** 32
- TORAMAN Ayhan** 210, 213, 217, 220, 227, 230, 231, 232, 234, 238, 240, 241, 242, 243, 244
- TORUNOĞLU Mithat** 197, 246, 254
- TÖS (Türkiye Öğretmenler Sendikası)** 324, 326
- TUNALI Hilmi** 383
- TUNCAY Aydın** 103, 171
- TURHAN Mümtaz** 40, 299
- TURHAN Nevres** 322
- TÜRKBAL Aydın** 227
- TÜRKDOĞAN Orhan** 22, 23, 36, 39, 44, 46, 96, 98, 105, 106, 107, 116, 118, 119, 120, 121, 122, 123, 125, 136, 137, 142, 183, 184, 191, 194, 204, 205, 220, 223, 225, 230, 231, 237, 246, 249, 258, 259, 261, 263, 267, 279, 293, 294, 296, 313, 314, 417, 418
- Türk Folkloru** 233, 235, 265
- TÜRKMEN Fikret** 239
- TÜRKO Metin** 141
- "Türkiye'nin Düzeni"** 272, 356, 414
- Türk-İş** 218
- Türk milli şuuru** 34
- TÜTENGİL Cavit Orhan** 40, 299
- "Türkiye'nin Toplumsal Yapısı"** 28, 41, 127, 294, 298, 309, 408
- ULUĞ Ergin** 241
- ÜNAS (Üniversite Asistanları Sendikası)** 61, 64, 66, 67, 68, 69, 70, 72, 74, 75, 77, 79, 81, 83, 84, 208, 211, 212, 214, 216, 218, 220, 237, 240, 322, 397, 422
- YALÇIN Kemal** 203
- YALÇIN Şiar** 395
- YALMAN Nur** 27
- YASA İbrahim** 40, 42, 121, 127, 199, 264, 299, 315
- YAŞAR Hikmet** 171
- YAŞAR Kemal** 381, 388
- YAVUZ Fehmi** 315, 375
- YAVUZ SULTAN SELİM** 303, 368, 369, 382
- YILDIZHAN Fikri** 256, 257, 261, 262, 263
- YİĞİT Osman** 240
- Yön (dergi)** 23, 28, 356
- YÜCE Turhan Tufan** 38, 39, 45, 97, 107, 121, 181, 182, 183, 184, 192, 195, 223, 237, 252, 259, 263, 295, 314, 419
- YÜKSEL Hasan** 241, 242
- ZEYDANLIOĞLU Veysel** 249, 256, 257
- Zimmerman C.** 40

